

VE
RI
TAS

ספר

דעת ומזימה

חיבור על ש"ס וש"ע

מאת אאמו"ר הרב הגדול חריף ובקי

מוה' **משלם זלמן לארבורבוים** ז"ל

מו"ל דק"ק זאלקווא יע"א.

בן הה"צ מוה' **מרדכי יהודה** ז"ל נכד של הגאון מהור"ר אשר האיר עיני ישראל במאור תורתו מרן **יעקב מליסא** זללה"ה בעהמ"ח ספר חו"ד על יו"ד ונתה"מ על ח"מ מגזע **החכם צבי** זללה"ה. ונלוה אליו גם חדושי ש"ס ופנינים הש"ס מאתי הצעיר זעירא דמן חבריא **אברהם לארבורבוים** מו"ל דק' זאלקווא יצ"ו בן המחבר הנ"ל:

חלק ראשון

לעמבערג

שנת תרסב לפ"ק

Daas Umesyma

Verlag des Abraham Lorberbaum, Zolkiew

Nachdruck verboten.

Druck der Ester Salat Witwe des U. W. Salat. Lemberg 1902

בעזה"י

הסכמת כבוד אדמו"ר הרב הגאון הגדול מופה"ד שר התורה חריף עצום מפולפל נפלא. רשכבה"ג כקש"ת מרנא ורבנא רבינו **יצחק יהודא שמעלקיש** אבד"ק **לבוב** והגליל שליט"א. בעהמ"ח ס' הנחמד שו"ת בית יצחק על או"ח ויו"ד ח"א וח"ב ואהע"ז ח"א וח"ב ועוד בכתובים:

למראה עיני היה הספר **דעת ומזימה** מעשה ידי ש"ב הרב הגדול חריף ובקי היפים זקן שקנה חכמה זרע קודש מחצבתו מוהר"ר זלמן לארבורבוים ז"ל מו"ל דק"ק זאלקווא בן בנו של הגאון מהו"ג אשר האיר עיני ישראל באור תורתו רבינו יעקב מליסא זללה"ה והספר הזה הוא קובץ חדושים טובים בכמה וכמה מקצועות הש"ס והש"ע אשר חנן ד' את הרב ר' זלמן הנ"ל. ועתה קם בנו בן חכם הרב הגדול חריף ובקי מוה' אברהם נ"י מו"ל דק"ק זאלקווא ואמר להקים לאביו שם בישראל בהוציאו לאור חדושיו למען יתאמרו משמיה בביהמ"ד אמרתי עם לבבי אחרי רואי גליונות אחדים מספר הזה ומצאתי בהם הערות ישרות ונכונות כי טוב עשה בעמיו להפיץ הדברים האלה בישראל כי המה דברי חן ושכל טוב ישמחו בהם אוהבי תורה ושוחרי תושי' ויתענגו מטובם. גם הוסיף מוה' אברהם נ"י הנ"ל לעטר את הספר בחדושיו ולבאר שיטת הש"ס בדרך נא ומושכל גם בהם התבוננתי וראה זה מצאתי דבריו טובים ונכוחים ישרים למוצאי דעת ויהי' המה לרצון לפני קהל לומדי תורה ושוני' וחכמי לב ישבעו מהם. ואל יחושו על כספם לתמוך ידי ת"ח בר אבהן קדישין.

כה דברי המדבר לכבוד התורה ולומדיה בא עה"ח פה לבוב עיר רבתי עם יום ד' לסדר וירא תרס"ב לפ"ק:

יצחק שמעלקיש האבדפ"ק הנ"ל והגליל.

הסכמת כבוד הרב הגאון המובהק, סיני ועוקר הרים, המפורסם בתורתו, על ישראל הדרתו, פאר הזמן, שלשלת היוחסין, מוה' **ארי' ליבש הלוי** אב"ד דק"ק **סטריא** והגליל בעהמ"ח ס' הרי בשמים ח"א וח"ב:

בעזה"י. סטרי כ"ד לירח מרחשון שנת תרס"ב לפ"ק.

ברכתי תעלה לראש כבוד ש"ב הרב הגדול החריף המפולפל ירא ושלם מוה' **אברהם לארבורבוים** נ"י מו"ל דק"ק זאלקווא יצ"ו.

לנכון הגיעני גליונו' אחדי' מהחיבור **דעת ומזימה** אשר הניח אחריו ברכה כבוד אביו הרב הגדול מו"ב בחדרי תורה מוה' **זלמן** זצ"ל מו"ל דק' זאלקיווא. ושמחתי לשמוע כי נשא לבו אותו בחכמה לעשו' יד ושם ושארית כלא לאביו הרב ז"ל להוציא אורה תעלומת חכמתו לכתוב בספר מליו. ובעט ברזל יוחקו לדור אחרון למשמרת. והיו לאחוזת דעת ולנחלת חכמה בקרב ישראל. ולזכר עולם יהיה צדיק. מקרב לבי הנני ממעט לו אפריון גלל זה:

והנה עברתי בין בתרי אמרות אביו הרב ז"ל זעיר שם זעיר שם. ומצאתי בם צצים ופרחים נחמדים אשר שמו קטורה באפי ורצוים המה להעלות על שלחן מלכי רבנן. מאד התענגתי לראות כי נכבדות מדובר בם. מראה פנים מסבירות בסברות ישרות והערות נכונות בפלפול ובהלכה. ואשימה עיני גם על חידושי תורתו אשר שם לוית חן למחברת אביו הרב ז"ל ומצאתי דבריו טובים ונכוחים. כאמרים בהשכל ודעת. אין בהם נפתל ומגרעת. כן יהיה חלקי אברהם בעזרו לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא. עד דרא בתרייתא. בעתירת וברכת שארו ידידו הדו"ש ושלו' כל שוני תורת ה' באהבה:

הק' **ארי' ליבש** הלוי איש **הורוויץ** אבדפ"ק והגליל יע"א.

הסכמת כבוד הרב הגאון האמיתי, המפ' בתורתו ובהוראתו, משיב לכל שואל כדת וכהלכה, אשריו שכך זכה, נזר מלא ספרא, פאר הדור, מוה' **שלום מרדכי הכהן** אבד"ק **ברעזאן** בעהמ"ח ס' משפט שלום ודע"ת וגילוי דעת:

בעזה"י יום א' פ' תרומה ב' אדר ראשון תרס"ב ברעזאן.

הן הובאו לפני קצת עלים נדפסים ונקראים בשם **דעת ומזימה** אשר חיבר הרב הגדול החריף ובקי בן הדסים שלשלת היוחסין מו' **זלמן לארבערבוים** ז"ל מו"ל דק"ק זאלקווא נין ונכד להגאון מאור הגולה מרן ר"י מליסא זצ"ל והנה ראיתי בהם פלפולים נכונים וישרים למוצאי דעת. ויוסף **אברהם** בנו ה"ה הרב הגדול החריף ובקי נ"י שהוא בעת מו"ל דק"ק זאלקווא ובעים רוחו גם הוא הביא אמרים מן החדש בדברים המשמחים לב רואיהם ובל אפונה כי כל אוהבי תושי' עיניהם יחזו מישרים כי לו נאה כי לו יאה להעלותם ברצון על מזבח הדפוס ולחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל בתוך קהל ועדה ומגן אברהם יהי' בעזרו למצוא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם ועץ חיים הוא למחזיקים בו ועתירתי מכל אחב"י לתמוך ביד הרב המוציאו לאור ולקנות הספר בכסף מלא וזכות אבותיו מסייעתו להביא ברכה אל ביתם. ולמען תתי אות על שימת עיני באפס קצהו אציג פה מה שראיתי בחי' לגיטין צ"ה שהביא בקושיא לפמ"ש הר"ן נדרים פ"ג דבנודר בתנאי אם ירצה חבירו ואמר חבירו אי אפשי בטל הנדר א"כ איך שמכי' בנודרת ליתומים שמא תאמר קודם כתנאי תנאי דע"מ שירצה א' מקרובי' ויאמר אי אפשי וכן קשה בכהן הנושא נשים בעבירה. והנה אם נודר עד"ר בודאי הוי כמבטל התנאי הקדום כיון שתולה בדעתם אחי דיבור ומבטל דיבור וגם לר"ה דלא מוקי עד"ר י"ל שנודרת בפירוש בלא תנאי. ועוד דהא מבואר בבכורות צ"ה דגם בקרוב ואפי' בבן על אביו חזקה א"א חוטא ולא לו א"כ תמירה שמא יודע להקרוב מאום הנדר דכל מעב"ר קלא אית ליה ויסכים להנדר שלא יסייע לעוברי עבירה וגם י"ל שאם יאמר אי אפשי בלא ידיעה יהי' אמירה בטעות וד"פ:

ועוד פלפול י"ל דכבר נודע קושית הקדמונים איך אפשר תנאי בנדרים שב"א לחבירו הא א"א לקיים על ידי שליח

הסכמות

שליח וא"כ תנאי בטל ומעשה קיים ובהגמ"ר דכתובות סימן ר"ל בשם תוס' תי' דדוקא במעשה בעינן משפטי התנאים אבל בנדר ושבועה שהם רק דיבור אתי דיבור ומבטל דיבור והנה התוס' בגיטין ס"ז ע"א ד"ה דבורא אמרי מעשה לא עבדי הקשו מהא דיבמות כ"ה מיאנה או חלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד ופריך טעמא שהוא ב"ד הא בי תרי לא והתניא עדים החתומים על השדה ועל גט לא חשו חכמים ומאי קושיא דליפני דיבורא אמרי מעשה לא עבדי ותי' דהתם כיון שע"י דיבורם נגמר הדבר שע"י כך ניסת לשוק מעשה גמור חשוב לי' ע"ש וא"כ י"ל דהכא שע"י נדרה נגבית כתובתה מיקרי מעשה ושוב נ"מ התנאי כיון דא"א לקיימו ע"י שליח. אך לפ"ז יש להקשות לפמ"ש בתשו' ר"ב אשכנזי וש"ך ח"מ סי' רנ"ה דטעמא דבאתי ליד גזבר נ"מ שאלה דלא אתי דבור ומבטל מעשה מש"כ בהקדש בדיבור ע"ש א"כ הכא דמיחשב מעשה לא יועיל שאלה לחכם ומאי פריך ודלמא אזלא לגבי חכם וכו'. ואכמ"ל יותר:

שם לב"ק קי"ד. העיר בהא דיו"ד סי' ל"ח במג"א למה מותר משום סד"ר לקולא כיון דבשעה שנולד הספק לא נודע ולא נתבטל ותי' שאין הספק כלל בשל תורה. ואני תמה מה יענה לדברי הרשב"א שפסק דגם בנתערב במינו ובשא"מ אמרי' סליק ובזה תקשי הרי בלא נודע נ"מ ביטול ולשיטת הש"ך סי' ק"ע מדאורייתא לא בטיל וכבר נשאלתי בזה והשבתי דלענין חנ"נ גם להסוברים דגם בלא נודע חנ"נ מ"מ הרי בשאר איסורים הוא רק מדר' וגם משום אפשר לסחטו י"ל לפמ"ש הכ"ב מהד"ק י"ד סי' כ' דבמג"מ ל"א אפל"ס אסור ע"ש טעמו ועיין בפלתי סי' ל"ב ופר"ת סימן ק"ו שהעירו בסברתו. וגם בזה יש אריכות דברים ואכ"מ:

שם לחולין י"א ע"א בתוס' ד"ה אבל היכא וכו' תמה ע"ד תוס' שכתבו די"ל דמשום ספק נמי דחי שבת כמו בפ"כ ותרי תמיהי' תמה ע"ז ויעוין בז"א על המד"ר פ' נא פל"ד שהביא בשם רשב"א דכוונת תוס' משום דבכל קרבן איכא ספק פ"כ דנפש החוטאת תמות אלא שהקרבן מכפר ע"ש אבל נ"ע דא"כ איך יליף מפסח הא פסח בכרת ואיכא ספק פ"כ ואף די"ל דהתם דייק רק מסבירת עלם דהו"ל למסרי לשבור עלם הרא"ם אבל אכתי איך דייק מבעיר המשתלא הרי בו תלוי כפרת יו"כ והוי ספק פ"כ. והנה עוד ראיתי למי שתמה מתוס' מגלה כ"ג ע"א דקרבן מוסף שבת אינו בא לכפרה וי"ל דכיון דתמיד מכפר כמ"ש במד"ר פ' פנחס מעולם לא לן אדם וכו' וכיון שניתן לחלל משום תמיד ה"ה משום מוסף כמ"ש כה"ג בתוס' יומא מ"ו ע"א סוד"ה אבל לא מעלה וכו' דכיון דניהן לחלל משום תמידין ה"ה משום איברים שנתותרו וכו' ע"ש וע' מנחות ע"ב ב'. אבל מ"ש בדו"מ דהוי כאנוס כהא דשחט ונמצא טרפה בשמר הוא תמוה דודאי לבתר דאזלינן בתר רובא ומותר לשחוט הוי כאנוס אבל אי לא ניזול בתר רובא מהראוי לאסור שלא ישחוט כלל וז"פ. ובעיקר דברי הרשב"א הנ"ל יעוין עוד ברש"י יומא פ"ה ע"ב ד"ה ומה מילה וכו' בשם תוספתא ותוי"כ שם. ויותר לא הסכים הזמן כעת לעיין והמקלא יעיד על הכל. והנני חותם בברכה המשולשת:

הק' **שלום מרדכי** הכהן אבד"ק הנ"ל.

הסכמת כבוד הרב הגאון החריף ובקי חסיד ועניו נ"י ע"ה פ"ה שלשלת היוחסין כקש"ת מוהר"ר **דוב בעריש** הכהן **ראפאפורט** אבד"ק **ראווא** בעהמ"ח ס' דרך המלך ח"א וח"ב:

ב"ה יום ג' לס' כי טוב הוא. א"ך עבת תרס"ב ראווא יל"ו.

שלום רב לכבוד ידידי הרב הגדול חריף ובקי ירא ושלם. מטע קודש ענף עץ אבות טעם עלו ופריו שוין לטובה כש"ת מו' אברהם לארנבערבוים נ"י מו"ל דק"ק זאלקווא יע"א:

יקרתו עם העלים מספרא דמר אביו המנוח הרב הגדול בתורה ויראה המפורסם ז"ל הגיע עדי. ולרוב ידידותו גאהבת אביו הרב ז"ל הנני לבקשתו וידי תכון עמו שטוב עשה להוציא לאור כתבי מר אביו ויתבדרון שמעתתי' כי נודע בשערים שמעו הטוב שהיה ת"ח מובהק סייף עייל וסייף נפיק וגריס באורייתא תדירא. ורבים יתענגו ויתבסמו מתורתו בדלו"ה. וגם הלום ראיתי אשר כת"ה עשה זר זהב לדברי אביו ז"ל בדברים נאותים וישרים. בכן אל כל אוהבי תורה ומוקירי תלמודי' אשים דברתי שיאבו לקנות הספר בכסף מלא ולהביא ברכה אל תוך בתיהם. וזכות אבי זקינו גאון יעקב ז"ל מליסא אשר כל העולם נהנים מאור תורתו יגן בעד כל המסייעים לדבר מצוה להחזיק ידי נכדו הרב ולעשות חסד עם החיים וכו'. והיה שלום כנפשו היפה ונפש מדרשנו לטובה:

ידידו דוש"ת באהבה **דוב בעריש הכהן ראפאפורט** חופ"ק

הקדמה מבן המחבר

(דברים ל') כי קרוב אליך הדבר בפיך ובלבבך לעשותו. וז"ל תרגום קריב לכון פתגמא בבית מדרשיכון. "פתחו פומכון" למהוי הגיין בהון. ברירו לבכון "למעבד יתהון". ובזה יאותו לנו הכתובים (יהושע א') רק חזק ואמץ מאד לשמור לעשות ככל התורה אשר צוך משה עבדי אל תסור ממנו ימין ושמאל למען תשכיל בכל אשר תלך. לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל. הדקדוקים רבו. ומבלי להאריך נאמר. כי כן הורונו חז"ל (נדרים ל"ח) הפלפול ניתן למשה מתנה. כליל תפארת בראשו. והוא נהג בו טובת עין ומסרה ליהושע. ודעת לנבון נקל כי פלפולו של האיש הפלא הזה. כי' אך לדלות פניני ספוני טמוני האמת. ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא ע"מ לעשות. לכן בא ד' כמזהיר ליהושע, חזק ואמץ לשמור הכוונה ולעשות עיונך ע"ד אשר צוך משה עבדי, ראה דרכיו וחכם. אל תסור ממנו ימין להתהדר, או שמאל לקנטר. ופן יהיה עם לבבך דבר לפלפל אך ורק "למען תשכיל, למען תראה לכל בכל אשר תלך השכלתך וחריפתך. כי הנך מחודד עפי. וידיך לא אסורות. לבוא בגדולות. ולבנות מגדלות. עושה פלאות. למען יפארו ויודו לשמך. לא תהיה תפארתך על זה הדרך. אפס לא ימוש ספר התורה וגו' והגית בו רצונו תפלפל בו [וכדפירש"י בהקרא] רק למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו. אז תצליח ואז תשכיל רצונו שאז תקרא באמת משכיל על דבר טוב :

והאל הטוב, יגמול עמנו אך טוב, ויזכינו לשמור ולעשות, ולחזות בבנין אריאל, בתוך כל ישראל :

והנה אנכי נותן לפניכם היום, ספרא דמר אבא ז"ל פאר הנבונים. אשר עוד לפני ד' שנים. קרב בעצמו אל המלאכה, לסדרו לדפוס במנוחה, להניח אחריו ברכה. והנה קול לו קול אליו משמי המערכה. לך לך מארצך וממולדתך ... אתה לא תבנה הבית לשמך. אך בנך היוצא מחלציך. ויצוני אבי ז"ל לאמור. חזק בני וברך על המוגמר. את אשר לא זכיתי בעצמי לגמור. קרבתי אל המלאכה אז. והייתי נחפז. לקיים מילי דאבות. [כי בן יכבד אב בין אם הוא פה בחיים. או אם איתן מושבו בשמים. כמבואר ש"ס קדושין וש"ע י"ד סי' ר"מ] אפס הם ילידי הזמן היו בעוכרי. המה מרו ועצבו את רוחי. כי מי אנוש כערכי. אשר יאמר זכיתי לבי ודרכי. חף אנכי ממקנאים. ושונאי הנם. אשר כי בישלא להוציא הנה הנם. ומי מאתנו לא ידע בפשע תופשי התורה בזמנינו. ונפש אנשי ביתן. ובמה מתפרנסן. ומאן אינהו תומכי אורייתא. בדרא בתרייתא :

אפס ברוך ד' אשר לא עזב חסדו מאתנו, והגיענו, עד הלום, והנני מגיש לפניכם היום ספרא דמר אבא ז"ל אשר מילא אותו רוח חכמה. ופיו יקבנו בשם **דעת ומזימה**. וזאת התעודה. לרמז שמו ושם אביו **משלם זלמן** בן **מרדכי יהודה**. זאת הבליע בנעימה. במלת מזימה :

אני טרם אכלה שפתי, תדעו מורי ורבותי. כי אפס מקצתו תראו עתה, ולהדפיס כלם עוד לא מטיא שעתא. כי הוצאת הדפוס מאוד רבו, לכן אמרתי עם לבבי, להפריד בין הדבקים, וחלקתי לב' חלקים. וזה יצא ראשון, החלק הראשון. וכאשר אחלקנו ביעקב ואפיצנו בישראל. אקוה לאל, כי בקרוב תוציא אורה. החלק הב' על ש"ע ח"מ ואע"ז וקצת שו"ת מד' חלקי ש"ע. ואת חדושי אגדה על הש"ס והתורה, מפז יקרה. יראו ישרים וישמחו בהם, ונבונים ישבעו ויתענגו מטובם :

ואני תפלה, ליוצר אורה. להאיר עיני בתורה. ולא ימוש ספר התורה הזה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי, לשמור ולעשות באין מפר ומפריע :

אנא ד'. זכרה נא לטובה. את נשמת אמי מורתי הצנועה והישרה מרת **פיגא** נ"ע. כי רבות שבעה לה נפשה יגון ואנחה. למען יוכל בעלה להגות בתורה במנוחה. ולא חשכה נפשה מעמל ועבודה. לגדל בניה לתורה ולתעודה :

ואתה ד' תומכי וסעדי. נכון נא בעדי. ובעד האשה אשר נתת עמדי. הצנועה והמשכלת אשת חיל מרת **חיה** תחי' בת הה"ג וכו' מ' לוי נ"י מלפנים האבד"ק ואסלאוין יע"ו במדינת רוסיא. ובעת הראבד"ק בעלז יע"ו נכד להגה"ק ר' **האפיל ליקוויר** זקינו של הגה"ק מלובלין והגה"ק ר' **שמעון** מיעריסלאוו זללה"ה. כי כל ישעה ותפלה להיות לי לעזר וסעד להגות בתעודה בלי טרדה :

ומברכתך אדון כל. יתברכו בנינו היקרים שליט"א. ונזכה לגדלם בנחת ויושר. באושר ועושר. יאריכו ימיהם ושנותיהם בטוב ובנעימים. עד עמוד הכהן לאורים ותומים בב"א. כעתירת עבדך המתפלל לפניך בלב נשבר ונדכה. הק' **אברהם לארבורבוים**

מו"צ דק"ק זאלקווא יע"ו.

מצד אבי נכד להגאון מליסא ז"ל שהיה נכד להגאון החכם צבי וגיסו של הגאון מהרא"ז מרגליות וגם נכד להגאון ר' אהרן פרענקיל שהיה נכד להגאון בעל קיקיון דיונה. ומצד אמי נכד להגאון מהרכנ"ה הראבד"ק ראווא בנו של הגאון בעהמ"ח ספר יד יוסף על מס' ב"מ וחתנו של הגאון ר' נח מפרילק חתנו של הגה"ק ר' מארדום מפרילק בעהמ"ח ס' הביאור על המהר"משיף וגם נכד להקדוש ר' יצחק מדראביטש אביו של הגה"ק ר' מיכל מ"מ דק"ק זלאטשוב זללה"ה :

השמטה

לסוגיא דאור אורתא בפסחים דף ג'

בגמ' וכדריב"ל דאריב"ל לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו שהרי עיקם הכתוב ח' אותיות כו' שנאמר ומן הבהמה אשר איננה טהורה והקשה החזקוני הביאו המהרש"א בח"א דאמאי לא מייתי קרא דלעיל מיני' בפ' ז' דעיקם בי' נמי ח' אותיות דכתיב מן הבהמה אשר לא טהורה הוא. ונראה לתרץ דלכאורה קשה דמה ראיה מייתי ריב"ל מזה דאל יוציא אדם וכו' והלא שם לא יכול לכתוב הטמאה דיהיה משמע מזה דהיא טמאה בהחלט בכל עת ובכל זמן ובאמת אז היתה עדיין טהורה כ"ז שלא נתנה התורה ולכן הוצרך לכתוב בלשון שלילה אשר איננה טהורה דפי' שאיננה טהורה בהחלט בכל עת ובכל זמן רק יהיה זמן שלא תהיה טהורה היינו אחר שתנתן התורה וכדפירש"י בחומש. אמנם י"ל עפמ"ש הסמ"ע בהל' נחלות סימן רע"ו סק"א דהיכא דכתיב בתורה אין ביו"ד פי' שאינו בנמצא כלל ע"ש וא"כ גם כאן דכתיב תיבת איננה ביו"ד ע"כ פי' שאינו במציאות כלל שיהי' טהור בשום זמן וע"כ דקאי אהקרבה דבשום פעם לא היתה טהורה להקרבה אף קודם מתן תורה ושוב יכול לכתוב הטמאה כיון דקאי אהקרבה וע"כ שפיר יש ראיה דאל יוציא אדם וכו' ובזה ממילא מתורץ קושית החזקוני הנ"ל דבקרא הקודם דכתיב תיבת לא דאין בו הפי' שאינו במציאות כלל שיהי' זה וכדדרשו רז"ל בש"ס מגילה ג' על הקרא דאשר לא חומה אע"פ שאין לה עכשיו הואיל והיי' לה קודם לכן הרי אף דכתיב תיבת לא מ"מ פי' שהי' זאת במציאות רק שקאי על הזמן שבעת אין לו וא"כ שוב ליכא ראיה מזה לזה דריב"ל די"ל דכוונת הקרא בתיבת טהורה היינו שיהא ראוי לאכילה וע"כ לא היה יכול לכתוב תיבת טמאה דפי' שהיא טמאה בהחלט בכל עת ובכל זמן ובאמת אינו כן דהא בעת הזאת שעדיין לא ניתנה התור' היתה מותרת באכילה וע"כ הוצרך לכתוב תיבת לא דפי' על הזמן וכמ"ש וע"כ הביא ריב"ל קרא הב' דאשר איננה טהורה דמשם שפיר יש ראיה וכמ"ש וא"ש הכל :

מבן המחבר השמטה ליו"ד סי' ס"ט בנקוה"כ על הט"ז ס"ק ט"ו.

כתב לתרץ קושית הט"ז שהקשה על מ"ש הרמ"א שם דלאחר יב"ש אין תקנה והלא פסק בסימן ע"ה במלח השומן מצד החלחולת דמהני מליחה אפילו אחר כמה ימים וז"ל דהתם כיון שאין מחזיק דם כו' אם כן אם מלח צד פנימי של חלחולת הרי לא מלח השומן כלל אפי' מצד א' כו' תמה הפ"מ דבזה אדרבה נתחזקה קושית הט"ז דמה התם דאין המלח פועל כלל לשומן שמבחוץ ואפ"ה יש תקנה למלוח צד החיצון אפילו אחר כמה ימים וכאן דבה"מ מותר מצ"א פשיטא דמועיל בי' מליחה אפילו אחר כמה ימים. ונראה עפ"מ דאקדים לתרץ קושית הפ"מ בש"ד ס"ק ג' שהקשה דאמאי אין לו תקנה לאחר יב"ש והלא קיי"ל דם אינו מפעפע למעלה ואם כן ימלחנו ויניחנו על אותו צד שנמלח כעת ושרי ממ"נ. ונראה לתרץ דע"כ כ"ע ואף הי"א שברמ"א דס"ל דלא מהני בנמלח מצ"א מ"מ מודים דהחתיכה הוי רותח אף דלא נמלח רק מצ"א וכמ"ש הרמ"א בסי' צ"א ס"ה מדלא הביא בזה שום פלוגתא רק דס"ל דכיון דזה דמועיל מליחה להפליט הדם הוא אינו מצד רתיחות המליחה דזה אינו פועל רק כ"ק ומליחה פועלת אפי' לחתיכה עבה רק הוא משום דאמרינן בי' טבע הדם לגרור אחר המלח וכמ"ש החו"ד בריש הסי' וע"כ בנמלח מצ"א לא אמרי' בי' הא דטבע הדם לגרור אחר המלח ולא נשאר בו רק רתיחות המליחה ואינו פועל בהחתיכ' רק כ"ק ומש"ה אסור. וכיון דפלטה כ"ק עכ"פ מכל צד מחמת רתיחות המליחה שוב אין לו שום תקנה לאחר יב"ש דהא עכ"פ תאסר כ"ק מכל הצדדים. ועפי"ז יש לפרש דברי הנקוה"כ הנ"ל דסבר בדברי הט"ז דע"כ קושיתו אינו דלאחר יב"ש יאסור השומן את החלחולת דלזה י"ל כמ"ש הט"ז שם בסק"י והש"ך בסקי"ג דבב"מ דחלקים הם אמרי' לכ"ע משרק שריק רק קושיתו הוא דהשומן גופה תאסר כ"ק דפלטה מצד רתיחות המליחה וכמ"ש ולזה שפיר "ז" כ' כיון דהחלחולת מפסיק בין המלח והשומן הוי כלא נמלח השומן כלל פי' ולית בו גם רתיחות המליחה ושוב אינו פולט כלל ומש"ה מהני בו מליחה אפי' לאחר כמה ימים:

(מבן המחבר) **בסי'** פ"ז בט"ז סק"ב כ' וז"ל ובדרישה ומו"ח ז"ל מתרצים דיש ב"מ בגזירה זו דליהוי בו דין חנ"נ שס"ל לר"ת דלא אמרינן כן רק בבב"ח ולא דקו רבנן בזה כו' דהא עיקר הטעם לר"ת דמחמיר בבב"ח הוא כו' וזה לא שייך במין א' טמא דהא בלא"ה יש בו אי' מה"ת וא"ל דרבנן גזרו בזה לומר חנ"נ כו' דא"כ גם בבישול והנאה הו"ל לגזור כיון שאי' אכילה יש בלא"ה מה"ת והם החמירו על התערובות ה"נ הו"ל להחמיר בזה. והקש' הפ"מ ב' קושיות. א'. דהיאך כ' הט"ז הלשון דר"ת מחמיר בבב"ח והלא בבב"ח חנ"נ מה"ת. ב'. כמ"ש דבמין א' אסור לר"ת חנ"נ והלא כתב הרמב"ם בפ"ט ממ"א דבבשר נבילה וטריפה בחלב אמרי' חנ"נ וזקיני הגאון בס' יד יוסף הקשה דמה שייכות בישול והנאה להא דחנ"נ דאמרי' דא' תלוי באידך. ונראה לפרש דברי הט"ז ויתורצו כל הקושיות הנ"ל דמ"ש הט"ז לר"ת דמחמיר בבב"ח כוונתו על בב"ח דרבנן כמו כאן דשם הוא רק חומרא וכמו שפירש הפ"מ גופי' בש"ד סק"ב דברי הא"ר שכ' דבבב"ח מחמרינן דחנ"נ ע"ש [ולפלא בעיני על הפ"מ דאמאי הקשה כאן על הט"ז ולא פי' כמ"ש הוא בעצמו לפרש דברי הא"ר] וע"ז שפיר כתב דבמין א' אסור לא מחמרינן בזה ואף דבב"ח דאו' אין חילוק מ"מ בדרבנן דהוא רק משום גזירה דלא ליתי לבב"ח דאו' שפיר יש לחלק בזה וכמ"ש הט"ז לקמן בסק"ה לחלק כן לענין מ"ע דבמין א' אסור לא שייך מ"ע משום דאינו דומה לשאר בב"ח ע"ש. והדר כתב וא"ל דרבנן גזרו בזה לומר חנ"נ פי' דנימא כדעת הלבוש שבט"ז שם דבשר וחלב טמא לא מנכר וע"כ חיישינן בו למ"ע יותר מבשר עוף ע"ש וא"כ הה"ד לענין שאר גזירה דלא ודא א' הוא וכמ"ש ועי"ז שפיר הקשה דא"כ גם בבישול והנאה הו"ל לגזור כן פי' דהא כתב הגאון מהרש"ק בטו"ע מהדו"ג סימן קפ"א דהיכא דמגוף תערובות אינו ניכר שהוא אסור רק מדרבנן אסור גם בהנאה ע"ש וממילא הה"ד בבישול דלא ודא א' הוא וכמ"ש הב"ח להדיא. ואם נימא דטמא חשוב אינו ניכר הו"ל לאסור גם בהנאה ולהכי כ' כיון שאי' אכילה יש בלא"ה מה"ת ועכ"ז מהם החמירו על התערובות. וע"כ משום דחשוב לאינו ניכר וכמ"ש ה"נ הו"ל להחמיר בזה:

אך יאמר לתרץ קושית הפ"מ הא' שכ' עפמ"ש בגינת ורדים בסוף כלל פ"ה דבב"ח אין אי' רק בשכ"א כ"ע במכירו אבל היכא דהבשר אינו יכול להטעים החלב גם בבשר אין אי' אף דיש בו טעם חלב ע"ש וי"ל דזהו ג"כ כוונת הט"ז דבטמא דליכא בו שום אי' בב"ח וכדאיתא בש"ס חולין קי"ג גדי להוציא את הטמאה וגם חז"ל לא גזרו בו שום אי' בב"ח כיון דליכא שום נ"מ דבלא"ה יש בו אי' מה"ת ולהכי ליכא אי' בב"ח גם במין הטהור ול"א ביה חנ"נ אבל בטריפה ונבלה דלוקין עליו משום בב"ח וכדאיתא בש"ס שם גדי לרבות את המתה שפיר חל אי' בב"ח במין הבשר דנאמר בו חנ"נ:

בסימן צא בחו"ד בחידושים וביאורים סק"ז כתב דאף דמדאורייתא ליכא איסור בבב"ח עד שיתבשל כמאכ"ד וכדאיתא בש"ס חולין דק"ח מ"מ החלב אסור מדאו' דהלחלוחית שבבשר נתבשל תיכף שנעשה רותח שהיס"ב ע"ש ומקור דבריו הוא ממ"ש הכו"פ רסי' צ"ב בשם הגאון ר"י לנדסופר לתרץ דברי הרמב"ם שם שפסק דבבב"ח דרבנן ל"א חנ"נ ע"ש שהכו"פ שיבח זה למאוד וכ' עליו דפה"ח וש"י. ולענ"ד דבריהם תמוהין דבתוס' פסחים (דף ע"ו) מבואר להדיא איפכא שכ' דהרוטב הוי אברים ויש בו אי' נא הרי אף דהפסח כבר הוי רותח שהיס"ב מ"מ הוי הרוטב שנפלט ממנו דהוא הלחלוחית שבתוכו אברים היינו לא נגמר צלייתו ושיעור צלי' שבכאן דמי לשיעור בישול בב"ח וכמ"ש המנ"ח ריש מצוה ז' ע"ש. ול"ל דהם אזלו כרש"י שם דמחק הגירסא דיקלוף את מקומו סגיא משום דמה איסור יש ברוטב וכמ"ש התוס' שם בריש דבריהם ולא כ' כתוס' דמיירי דהרוטב הוי אברים וע"כ דס"ל כסברא הנ"ל ולא משכחת כלל דהרוטב תהי' אברים כיון דהפסח הוי רותח שהיס"ב וכדאיתא בש"ס שם. [ותוס' דלא ס"ל סברא הנ"ל וכמ"ש ע"כ יסברו כדעת הרשב"א בשם דאמרינן חנ"נ אף בבב"ח דרבנן] ותמהני שהחו"ד והכו"פ והגאון ר"י לנדסופר לא זכרו כלל שהוא שרוי בפלוגתת רש"י ותוס' וצ"ע:

בסוגיא דכבשי עלרת במס' ביצה דף כ' ע"ב

איבעיא להו למ"ד נדו"נ אין קרבין בי"ט עבר ושחט מאי רבא אמר זורק את הדם ע"מ להתיר בשר באכילה ורבה בר"ה אמר כו' ע"ש כל הסוגיא והקשה הצל"ח ב' קושיות: א. דאמאי נקט פלוגתייהו בי"ט דהוא רק למ"ד נדו"נ אין קרבין בי"ט ולא נקט שבת דלכ"ע א"ק בו. ב'. דאמאי לא נקט פלוגתיי' בעולת נדבה דלכ"ע א"ק בי"ט. ונראה לתרץ זה ויתורץ בו ג"כ דברי רש"י במס' מנחות דמ"ח התמוהין לכאור' שפי' שם הא דתניא בברייתא גבי כבשי עלרת ואם היתה שבת לא יזרוק דקאי אשל"ם ולא אלפני זמנן ולאח"ז וכבר הרגישו בזה המפורשים. ונראה דהנה לכאורה קשה דהיאך משכחת פלוגתתם והלא בלא"ה אין רשאין לזרוק הדם משום דאמרינן כל מלתא דארל"ת אי עביד לא מהני והוי כנותר ומעקר. אכן י"ל עפמ"ש הפ"י גיטין ל' דבאי' עשה לכ"ע אי עביד מהני וא"כ כאן דהוא רק אי' עשה דלכם ולא לגבוה וכמ"ש התוס' כדי"ב ד"ה השוחט שפיר הוי שחיטה כשירה. וע"כ לא נקט פלוגתיי' בשבת או בעו"נ דשם כיון דיש בהו אי' לאו [דבשבת בודאי איכא לאו דל"ת כל מלאכה וגם בעו"נ בי"ט איכא לאו וכדאי' בש"ס (כרי"ב) דלוקין עליו] שוב אמרי' בי' אעל"מ ובשחיטה פסולה

השמטות

פסולה וממילא אין רשאי לזרוק הדם. ולהכי היה קשה לרש"י דהיאך קתני גבי כבשי עצרת ואם היתה שבת כו' ואם זרק הורצה דהלא בזה דהוי אי' לאו אמרי' דאעל"מ וע"כ פי' דקאי אשל"ם דלא שייך לומר בי' הך דאעל"מ כיון דהתורה רבתה בזה דכשירה וכדאי' בש"ס ריש זבחים ע"ש :

אך יאמר לתרץ קו' הצל"ח. ודברי רש"י הנ"ל עפ"מ דאקדים מה דקשה לע"ד כמה דפליגי אם רשאים לזרוק הדם והלא בלא"ה הקרבן פסול משום דאשלד"ע דע"כ מיירי כאן דהכהנים שחטו בנוכ"ד דהא הקשה הפ"י דאמאי לא יהא רשאין לזרוק וכימא אין שבות במקדש ותי' דכיון דהוא ע"י פשיעותא לא עבדינן להו תקנתא ע"ש ואם הבעלים בעצמם שחטו הנוכ"ד קשה דוכי משום פשיעותא דבעלים לא עבדינן תקנתא לכהנים טובי' חטא כו' ולפמ"ש הרשב"א בחדושיו לקדושין דכ"ג דבשחיט' הוי הכהנים שלוחא דידן דלא שייך בי' כל מלתא דאיהו לא מלי עביד שלוחא לא מלי משוי וכקושית הש"ס בקדושין שם כיון דהשחיטה כשירה בזרים ע"ש וכ"כ הגאון ר' יצחק המבורגר בכ"ב חא"ע סי' ע"ו וא"כ אמרי' בזה אשלד"ע ולפמ"ש התוס' בב"מ ד"י ד"ה כהן בתי' הב' דבאשלד"ע בטל השליחות והוי כשחטו בלי שליחות הבעלים דהקרבן פסול. וי"ל עפמ"ש הגאון הנ"ל בכ"ב סי' הנ"ל דבאי' עשה אמרי' דישלד"ע ולפמ"ש בשם התוס' הוי בנוכ"ד בי"ט רק אי' עשה וע"כ שפיר כשרים הנוכ"ד. ולהכי לא נקט פלוגתי' בשבת או בעו"כ בי"ט דכיון דשם הוי אי' לאו וכמש"ל שוב אמרינן אשלד"ע והקרבן פסול. ולהכי היה קשה לרש"י גבי כבשי עצרת דקתני בי' ואם היתה שבת כו' ואם זרק הורצה וכימא בי' אשלד"ע [דרש"י ס"ל דגם גבי ק"ל אמרי' בשחיטה דהכהני' הוי שלוחא דידן ואף דלכתחיל' פסול בו השחיטה בזרים וכמ"ש הצל"ח ברכות ל"א והתפא"י על משניות בהקדמתו לסדר קדשים ע"ש ושוב תקש' קושית הש"ס קדושין הנ"ל מי איכא מידי דאיהו לא מלי עביד כו' מ"מ כיון דבדיעבד השחיטה כשירה בזרים שפיר חשוב מלי עביד וכמ"ש המח"א בהל' שלוחין סי' ט'] והקרבן פסול וע"כ פי' דקאי אשל"ם ובזה לא שייך הא דאשלד"ע. והוא דלכאור' נוכל לומר דבקרבנות לא שייך הא דאשלד"ע מב' טעמים. א' עפמ"ש הט"ג למס' גיטין כ"ג דכהנים כיון דחייבים במצות התורה להיות שלוחים הו"ל כחצר דבע"כ מותיב בה דישלד"ע וכדאי' בש"ס ב"מ ד' הנ"ל. ב'. עפמ"ש הברוך טעם שער עשה דוחה ל"ת דאם יש בשליחות לד מצוה אמרינן דיש שליח גם לד"ע שיש בו וכיון דבהקרבת הקרבנות יש ג"כ לד מצוה שפיר אמרינן דישלד"ע ובפרט בק"ל דיש להכהנים חלק בו שפיר אמרינן מיגו דזכי לנפשי' זכי נמ' לחבריה וישלד"ע וכמ"ש רש"י בב"מ ח' ד"ה שותפין שגנבו. אכן בשלא בזמנם לא שייך כל הני טעמים דטעם הא' והב' בודאי אינם שייכים כאן דאין להם שום מצוה בזה שמקריבים אותם בעת ומכ"ש שאינם חייבים בזה ומיגו דזכי לנפשי' ג"כ לא שייך. בזה כיון דאינו עולה לבעלים לשם חובה וכמ"ש הרמב"ם בפט"ו מהל' פסוהמ"ק הי"ט ע"ש [ובזה יתפרש דברי רש"י בסוגיין ד"ה לפני זמנן שב' וז"ל דקיי"ל כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים לקרב ובאכלין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה והקשה המהרש"א דהא בק"ל איתא להדיא בש"ס זבחים (דף ו') דהכין מוסבתן למה שהן ע"ש. ולפמ"ש א"ש דזה קאי אלפני זמנו ולאח"ז שליין רש"י לש"ם דבזה יאכל הבשר כמו שלמי נדבה וכמו בשל"ם (הפשיטא דלא יאכלם בתורת כבשי עצרת כיון דאין זמנם היום) ואף דכשחטו לשם כבשי עצרת מ"מ כשרים לשלמים דכל הזבחים שנזבחו של"ם כשרים רק דבזה לא עלו לבעלים לשם חובה] וע"כ אמרינן בהו אשלד"ע ובטל השליחות ונפסל הקרבן אבל בשל"ם דשייך כל הטעמים הנ"ל כיון דיש להם מצוה בשחיטתן וגם הם מחויבים בזה במצות התורה ועולה ג"כ לבעלים לשם חובה וכמ"ש בשם המהרש"א שהביא דברי הש"ס זבחים שפיר אמרינן ביה דיש שלד"ע ולהכי יזרוק הדם והבשר יאכל. ובזה יתורץ גם דברי הרמב"ם שהשמיט הדין דעו"כ שעבר ושחטן בי"ט ולא הזכירו כלל ובכל העיר בזה הצל"ח. ולמ"ש א"ש די"ל דהרמב"ם ס"ל כהכ"ב שם בסימן ע"ז דבאי' עשה ג"כ אמרינן הא דאשלד"ע ע"ש שהביא ראיות לזה ואם כן נפסלו הנו"כ בעבר ושחטן בי"ט משום דהוי כשחטן בלי שליחות הבעלים וכמ"ש וממילא אסור לזרוק הדם וע"כ לא הביא זה וכמ"ש הצל"ח לפי דרכו אבל בכבשי עצרת שפיר הביא הדין לענין שבת משום די"ל דס"ל להרמב"ם דהיכא דאסור לעשות לכתחילה חשוב לא מלי עביד וא"כ תקשי בק"ל קושית הש"ס קדושין דמי איכא מידי דאיהו לא מלי עביד כו' כיון דזר אסור לשחטן לכתחילה וכמ"ש בשם הצל"ח והתפא"י וע"כ צ"ל גם בזה הוכחת הש"ס שם דהויין שלוחא דרחמנא וממילא שייך ביה הא דאשלד"ע ואי' הזריקה הוא רק משום דאסור לזרוק בשבת שפיר הביא הך דאם זרק הורצה :

או יאמר לתרץ דברי הרמב"ם עפמ"ש האחרונים ובכללם המהר"מ מינץ החדש סימן ח' דהאי' דזריקה בי"ט הוא רק משום מקדיש כיון דקודם זריקה יכולין לאתשל עלה ולאחר זריקה לא מהני שאלה וכמ"ש התוס' בכריתות י"ג ד"ה ד' חטאות. וכמ"ש הצל"ח בדי"ב דאי' נתינת תרומה לכהן בי"ט הוא גם כן מטעם זה : ועיין בדבריהם שכתבו בטעמא דל"מ שאלה לאחר זריקה משום דבהזריקה כבר עשה מעשה קדשים ואמרינן לא אתי דיבור ומבטל מעשה. ואף דמחוסר עדיין הקטרת האימורין ולא הוי עדיין גמר מעשה קדשים וכדאיתא בש"ס קדושין נ"ט דנתינת הגט ליד השליח לא הוי מעשה משום דעדיין מחוסר המסירה ליד האשה מ"מ י"ל דהש"ס בסוגיין ס"ל כר"ל שם דזה כבר חשוב מעשה. וע"כ הרמב"ם דפסק בפ"ז מאישות ה"י כר"י דשם דס"ל דכל היכא דעדיין לא הוי גמר מעשה אמרינן דאתי דבור ומבטלו וממילא מהני לדידיה שאלה גם באחר זריקה ושוב ליכא בי"ט שום אי' בזריקת הדם ולכן השמיט זה הדין גבי י"ט ולא כתבו רק גבי שבת דשם יש בזה אי' דמתקן וכמ"ש התוס' בנזיר דכ"ח ד"ה כבשי עצרת שפיר כתב זה דלא יזרוק :

ברכות ריש פרק היה קורא

בגמ' ש"מ מלות לריכות כונה . ופירש"י ותקשי לרבא דאמר במס' ר"ה המתקע לשיר ילא וכן איתא קושיא זו במס' ר"ה על רבא הנ"ל ממשנה זו . וכ' הפני ומכאן קשיא לי טובא על ה"ר יונה שכתב לעיל בדף הקודם גבי פתח בדחמרא וסיים בדשכרא דמבעי' לן אם ילא אע"פ שנתכוין מעיקרא לברכת היין והקשו הא מלות אנ"כ ותי' הר"י דהיינו דוקא כשעושה מעשה המלוה כגון בסוכה ולולב משא"כ במלוה שאינה אלא באמירה כגון ברכת הנהנין וברכו' המלות כשאמרן שלא בכונה שפיר מיבעי לן אם ילא אי לא ולפי שיטת ר"י לא קשיא מידי דהא ק"ש נמי הוא מלוה שתלוי באמיר' לבד עיי"ש. ולפענ"ד דר"י ס"ל כמו שאי' בס' חו"ה שער חשבון הנפש חשבון התשיעי וז"ל שהעבודת ד' נחלק לג' חלקים א' מהם חו' הלבבות לבד כזה חייב לפנו' לבו ממחשבו' העולם וכו' ובכמותם יתכן מה שאמרו חז"ל מלות צ"כ כו'. וב'. חו"ה והאברים יחד כתפל' וכשבח לד' יתברך יפנה לבו מכל המחשבו' המטרידות אותו כי המלו' הוא כקליפה והעיון בתפלה הוא כלב עיי"ש שהאריך . וג' חובת האברים בלבד כסוכה ולולב אין ללב שום הכנסה אלא הכונה הוא בתחלת המעש' ולא יזיק העושה אותו וטרוד לבו ע"ש שהאריך ועל דרך זה מחלק הר"י הנ"ל דפתח בדחמרא וסיים בדשיכרא שהוא שבח להש"י והוא ברכת הנהנין וכן בתפלה זה הוי חו"ה והאברים יחד כזה ס"ל לר"י דגם כזה אמרינן מצ"כ אבל בחובת האברים לבד כזה ס"ל דמלות אצ"כ וק"ש אף שהיא באמירה מ"מ הוי כחובת האברים לבד כיון שאינו שבח להש"י ולא תפלה ובקשה להש"י רק מלוה לקרות ק"ש לכך אמרינן בזה מאצ"כ ומה שכ' הר"י המלוה שאינ' אלא באמיר' היא רק כשהוא שבח או תפלה להש"י כנ"ל :

דף לא בגמרא אמרו לי' רבנן לרב המנונא זוטא בהלולא דמר ברי' דרבינא לישרי לן מר א"ל ווי לן דמיתנן ווי לן דמיתנן א"ל אנן מאי נענין בתרך א"ל הי תורה והי מלות דמגני עלן ופירש"י לישרי לן מר שירה ועל הי תורה וכו' פירש"י שיגינו עלינו מדינה של גיהנם והנה הגמ' הלא הוא כמו מדרש פליאה. א' מה שירה הוא זו ווי לן דמיתנן . וגם כפל הלשון בזה . וגם דברי הגמ' אינם מובנים למעיין . ולפענ"ד לפרש דברי הגמ' עפ"י הגמ' בפ' ג' שאכלו ד' מ"ו כד איתפח ר"ז עבד ר"א סעודתא לרבנן אמר ר"א לר"ש לישרי לן מר א"ל בעה"ב בולע . כי מטא לברוכי א"ל נברך לן מר א"ל הבולע מברך . ואיהו קסבר בעה"ב בולע ואורח מברך . ועיי"ש בתוס' ובמהרש"א דיש ג' דינים . א'. הבעה"ב בולע ואורח מברך . ב'. הבולע מברך . ג'. הגדול מברך וגדול בולע . והיינו היכי דבעה"ב מיסב עם האורחים אז בעה"ב בולע ואורח מברך . ואם אין הבעה"ב מיסב עמהן רק האורחים לבדן אז גדול בולע ומברך ומ"ש ר"א לר"ז לישרי לן מר (ופירש"י ליטול דשירותא ברכת המוליא) היינו דהי' משום לר"ז גדול הימנו עיי"ש במהרש"א ועיין במג"א סי' קס"ז ס"ק ל"ב והנה איתא במס' פסחים דף פ"ז רב הונא איקלע לר"נ בר"י א"ל מה שמך א"ל רב הונא א"ל ר"נ ניתיב מר אפוריא יתיב יהיב לי' כסא נטלו בחד זימנא ושתאו בתרי זימנא. ואח"כ שאל לי' ר"נ מפני מה כי אמרתי לך מה שמך אמרת רב הונא א"ל בעל שם אני מפני מה כי אמרתי לך ניתיב מר אפוריא ישבת א"ל כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה. מפני מה כי יהבי לך כסא נטלת בחד זימנא א"ל אין מסרבין לגדול . וכתבו התוס' שם אמאי דיתיב אפוריא לא שייך לומר אין מסרבין לגדול כיון דישיבה אפוריא הוא שייך לגדול והוי גסות ושררה לא הי' לו לישב אי לא משום כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה. ועיין במג"א סי' ק"ע ס"ק י' שהקשה בהיפוך ומתרץ שם עיי"ש . והנה לכאור' בזה שאמר ר"א לר"ז לישרי לן מר הי' משום לר"ז לגדול א"כ הוי ג"כ גסות ושררה . א"כ בלאו האי דינא בעה"ב בולע לא הי' לו לר"א לבלוע אבל באמת כיון שר"א הי' בעה"ב א"כ גם בזה שייך כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה . והנה איתא בגמ' בפ' הרואה דף נ"ה ג' דברים מקלרין שנותיו של אדם . מי שנותנים לו ס"ת לקרות ואינו קורא. שנאמר כי הוא חייך ואורך ימיך . ומי שנותנים לו כוס לברך ואינו מברך שנאמר ואברכה מברכך והמנהג עלמו ברבנות. ובזה ניחא דברי בגמ' א"ל רבנן לרב המנונא זוט' בהילולא דמר ברי' דרבינא לישרי לן מר פי' ג"כ ליטול דשירותא לפרוס המוליא. והי' משום לר"ה לגדול (ור"ה לא הי' רולה לקבל כיון דהוא שייך לגדול והוי גסות ושררה וע"כ לא הי' הבעה"ב רבינא מיסב עמהם דא"כ הוא הי' המכבד) אבל כיון דדינא דהבולע מברך לכך אמר ר"ה ווי לן דמיתנן ווי לן דמיתנן פי' ממ"כ אם אפי' הבולע הוי גסות ושררה . והמנהג עלמו ברבנות מקברת את בעליה . ואם לא אבלע הוי כמו מי שנותנין לו כוס לברך ואינו מברך דג"כ מקלר ימיו של אדם . לכך כפל הלשון . א"ל אנן מה נענין בתרך. פי' כיון דאתה גדול ממני ואיך רולה לקבל עליך הרבנות אנן מה נענה א"ל הי תורה ומלות דמיגני עלן . פי' דכתיב בהו כי הוא חייך ואורך ימיך . א"כ אין חשש כ"כ בקבלת הבולע. אף שהוא קבלת רבנות ודוק :

דף לה בגמרא מה"מ דת"ר קדש הלולים לד' מלמד שטעונים ברכה לפניהם ולאחריהם כו' והאי קדש הלולים האי מבעי' לי' חד דת"ר אחלי והדר אכלי כו' והקשה הרשב"א בשם הראב"ד הא זה למדנו ממה שכ' בפ' שופטים מי האיש אשר נטע כרם ולא חללו וגו' ע"ש . והתוס' הקש' תימה ל"ל קרא הא בפ"ב דקדושין גמרינן קדש קדש ממעשר שני ע"ש . וליישב ב' קושיות הנ"ל גם ליישב קושית העולם על הגמ' דאמר ניחא למאן דתני נטע רבעי אלא למאן דתני כרם רבעי מא"ל כו' וא"כ יליף גז"ש אשכחן לאחריו לפניו מנין כו' ומקשין העולם ומוכא בגלי"ה דלמה לא פריך הגמ' גם למאן דתני כ"ר אשכחן לאחריו לפניו מנין דהא בעינן עכ"פ חד הלול על הא דאמר רחמנא אחלי' והדר אכלי' וליישב את כ"ז נקדים דברי הגמ' סוטה דף מ"ג ע"ב וז"ל ס"ר אשר נטע כרם אין לי אלא כרם מנין לרבות ה' אילני מאכל אפי' משאר מינים ת"ל אשר נטע יכול שאני מרבה אפי' ד' אילני מאכל וה' אילני סרק ת"ל כרם ראב"י אומר כרם כמשמעו ע"ש . והנה לכאורה קשה דר' חייא ור"ש יפלגו בפלוגתא דתנאי קמאי דתנא קמא וראב"י דמ' סוטה הנ"ל וכה"ג מקשה הגמ' לימא הכי תנאי כהכי תנאי. לכן נלפע"ד דהפלוגתות לא תלוי זב"ז דראב"י דס"ל בעורכי מלחמה דאינו חוזר אלא בכרם יוכל לסבור דרבעי נוהג אף בשאר אילנו' מ"מ התורה לא חייב' לחזור רק בכרם וכן הת"ק דס"ל דחייב לחזור בעורכי מלחמ' אף בשאר אילנות אם לא חילל מ"מ יוכל לסבור דרבעי אינו נוהג רק בכרם ואוכל אף בלא חילל בשאר אילנות מ"מ בעורכי מלחמה חייבה התורה לחזור אף בשאר אילנות אם לא חילל. ובזה ניחא גם דברי המהרש"א שכ' על דברי התו' בד"ה אחלי' וז"ל הך גז"ש ודאי אילטריכא לענין ביעור וחומש אלא כיון דאין גז"ש למחצה נילף נמי סך מלתא דהכא לענין חילול והא תירצו דלענין דהכא לא הוה ילפינן ממעשר דהיא אדרבה נילוף משביעית ע"ש. דלכאור' דבריו תמוהין דל"ל למימר כיון דאין גז"ש למחצה הא כיון דיליף גז"ש לענין חומש והחומש הוא רק בחילול א"כ ממילא נלמוד גם לענין חילול וכן קשה ג"כ במה שמסיק דלענין דהכא ס"א דנילף משביעית משמע הא לענין חומש נשאר הלימוד ממעשר כיון דיש חומש יש חילול ג"כ אלא נ"ל דג"כ אינו תלוי

אלו זכ"ז דאף דיש חילול מ"מ נוכל לומר דאף אחר החילול אסור לאכלו רק דגזה"כ הוא דצריך לחללו וליתן חומש ואעפ"כ אסור לאכלו אף אחר החילול והלימוד מהלולים דמותר לאכלו ע"י חילול דפשטי' דקרא דחילול הוא לאכלו ע"י החילול רק ע"י ב' גז"ש הסותרות זל"ז היינו מוכרח' לומר דחד גז"ש הוא ממעשר הוא לחלל אותו וחד גז"ש משביעית דלא מהני הפדיון והחילול שיהי' מותר לאכלו ובזה נפרש דברי הגמ' הניחא למאן דתני נטע רבעי דהנה בעורכי מלחמה בפלוגתא דת"ק וראב"י יחיד ורבים הלכה כרבים ובפרט דהמשנה שם סתם כת"ק וכן פ' הרמב"ם בהל' מלכים פ"ז ה' וא"ו:

והנה הגמ' כאן אזיל ג"כ כסתם מתני' דסוטה דבעורכי מלחמ' חוזר אף בשאר אילני מאכל אם לא חיללו ולכן למאן דתני גם כאן כ"ר דאף בשאר אילנו' נוהג רבעי והוי שם ובאן דינם שוה והוי הפירוש שם ולא חיללו שיהי' מותר לאכלו ע"י החילול כפשטי' דקרא ממילא נשמע מהקרא דשם דאחלי' והדר אכלי' נשאר הפסוק דקדש הלולים שני הלולים חד לברכה דלאחריו וחד לברכ' דלפניו אלא למאן דתני כאן כ"ר ושם ס"ל כסתם מתני' דסוטה דאף בשאר אילנות חוזר בעורכי מלחמה בלא חיללו ואם כן ע"כ צ"ל אף דמותר לאכלו בלא חילול מ"מ בעורכי מלחמה הוא גזה"כ דחוזר אף בנטע רבעי בלא חיללו לכן נוכל לומר ג"כ בכרם רבעי בהיפך דאף בכרם לא מהני החילול לאכלו רק שאינו צריך לחזור מעורכי מלחמ' ואעפ"כ אסור לאכלו וא"כ אף דיליף גז"ש דאינו נוהג רק בכרם מ"מ צריך חד הילול דמותר לאכלו ע"י החילול לכן מקשה הגמ' אשכחן לאחרי' לפניו מנין ומיושב קושית הרשב"א וקושית העולם הנ"ל ונוכל ליישב גם קושית התו' דהגמ' במס' קדושין אזיל ג"כ כמ"ד נטע רבעי וכמו שפסק הירושלמי מובא בכסף משנה בפ"ט מה' מעשר שני וכן כסתם מתני' דסוטה דאף בכ"ר חוזר מעורכי מלחמה וא"כ ילפינן דמותר לאכלו ע"י חילול מהקרא ולא חיללו ולענין חומש וביעורו ילפינן ממעשר מגז"ש דקודש ושם לא קשה צ"ל הפסוק ולא חיללו ניליף מגז"ש דהפסוק ולא חיללו צריך לגופי' דמותר לאכלו ע"י החילול ממילא משתמע מפשטי' דקרא והגמ' דכאן דלמא מהלולים דאחלי' והדר אכלי' הוא כמ"ד כרם רבעי כמו שמסיק הגמ' אח"כ ולדידי' יוכל להיות דהוא לא ס"ל הלימוד חומש וביעור מגז"ש דקדש קדש ויש לו איזה לימוד אחר על חומש וביעור וק"ל:

אמנם קשה לי למה לא ניליף חילול ואכלי' מהפסוק דפ' תבא כרם תטע ולא תחללנו וכמו שפירש רש"י שם בשנה הרביעית לאכול פרי' עיי"ש הרי דמהני חילול אף לאכילה. מיהו יש לומר דרש"י פי' לפי האמת דרבעי נוהג אף בשאר אילנות כמ"ד כ"ר וכן בעורכי מלחמ' כסתם מתני' דסוטה ממילא שפיר חילול לאכילה כפשטי' אבל למ"ד כרם רבעי ובעורכי מלחמה כסתם מתני' דסוטה דשם הקפידה התורה על חילול אף בשאר אילנות אף דמותר לאכלו בלא חילול נוכל לומר דכן ג"כ הקפידה בכרם על חילול אף בלא עורכי מלחמה אף דאסור לאכלו אף על ידי חילול אעפ"כ צריך חילול אבל מקודם הלולים משמע דמותר לאכול ע"י החילול מדכתיב קודם שלש שנים יהי' ערלים לא יאכל משמע דבשנה הרביעית מותר לאכול רק דצריך חילול מקודם וד"ל:

מס' שבת

ד' כ ע"ב במשנה במה מדליקין כו' אין מדליקין לא בלכש כו' ופירש"י במה מדליקין לעשות פתילה. ותמה הפ"י למה נקט רש"י פתילות לחוד ושבק שמנים עיי"ש. ומתרץ הפ"י דכוונת רש"י ליישב מה שדקדקו התוס' במה שפתח המשנה לפרש באין מדליקין ולא מפרש כסדר המשנה דקתני במה מדליקין ברישא לכך מפרש רש"י דקאי על הפתילה ובפתילות לא אשכחן דנחית התנא לפרש כל הפתילות הכשרים להדליק ע"ש ול"ע מאוד שהוא דברי התוס' ריש מס' נדרים ע"ש וכי רש"י בא לתרץ קושית הגמ' ולפע"ד דכונת רש"י במה שפירש לעשות פתילה כיון דקתני במשנה לשון רבים במה מדליקין ואי קאי על השמנים הא ר' טרפון אמר לקמן אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד ולא שייך אליבי' לשון רבים בשמן לכך פי' רש"י דאפתילה קאי ובפתילה ליכא שום פלוגתא וזה הי' דוחק לרש"י לפרש אליבא דר"ט דלכך נקט לשון רבים במה מדליקין כיון דקאי על פתילות ועל שמן זית. כיון דאינן שוין דבפתיל' יש הרבה דברים שמדליקין ובשמנים רק דבר א' שמן זית בלבד. ויותר נלפע"ד דכוונת רש"י במ"ש לעשות פתילה הוא מה שאי' בברייתא לקמן דף כ"א לא אסרו אלא לעשו' פתילה לנר בלבד אבל עושין מהן מדורות כו' עיי"ש. עוד י"ל דרש"י נקט כלשון הגמ' ע"כ פסול פתילות וכו' ע"ש. מיהו י"ל דקושי' הפ"י על רש"י דליין על במה מדליקין וכתב לעשות פתילה ולתי' הא' שכתבתי ניחא וד"ל:

דף כא בגמ' אמר ר"ה פתילות ושמנים שאין מדליקין בשבת אין מדליקין בחנוכה בין בשבת בין בחול ומפרש רבא טעמא דר"ה דקסבר כבתה זקוק לה ומותר להשתמש לאורה ע"ש. ומקשה התו' מנ"ל לרבא דסבר ר"ה דמותר להשתמש לאורה דילמא הא דאין מדליקין בשבת הוא ג"כ מטעמא דסבר כבתה זקוק לה ואין יכול להדליק בשבת ותי' התוס' דא"כ הו"ל אין מדליקין סתם מדקאמר בין בחול בין בשבת ש"מ שעוד טעם אחר בשבת לכך מטעם חול והיינו שמא יטה וא"כ סבר דמותר להשתמש לאורה עיי"ש. וקשה לי דמ"מ מנ"ל לרבא דסבר ר"ה דמותר להשתמש לאורה לכך חיישינן לשמא יטה דילמא הא דחייש ר"ה בנרות חנוכה בשבת לשמא יטה היא משום דכבתה זקוק לה ומחמת מצוה חיישינן שמא יטה שלא יכבה כמו דחיישינן לקמן בשמן שריפה מתוך שמצוה עליו לבערו חיישינן שמא יטה ולא יהי' נ"מ לדינא דאלו משום דכבתה זקוק לה ולא יוכל להדליק פשיטא דאם אין לו שמן או פתילה אחר' כשר בודאי יכול להדליק בשמן או פתילה הפסולים דכי משום דיוכל לכבות לא ידליק כלל אבל בשבת היכי דחיישינן לשמא יטה אסור להדליק הן נרות של שבת והן נרות חנוכה כמו דאסור שופר ולולב בשבת מגזירה דשמא יעבירנו ד"א בר"ה ולכך נקט ר"ה בין בחול בין בשבת דע"י כבתה זקוק לה בשבת איסורא נמי איכא וכנ"ל. לכן נלפע"ד ליישב קושית התוס' וגם קושי' הנ"ל באופן אחר דהנה בדברי רב הונא אי' בזה"ל אין מדליקין בין בשבת בין בחול ובדברי רב אי' מדליקין בין בחול בין בשבת וצריך טעם למה בדברי ר"ה דסבר אין מדליקין מקדים שבת לחול ובדברי רב דסבר מדליקין מקדים חול לשבת. לכן נ"ל דלכך בדברי ר"ה נקט אין מדליקין בין בשבת ואח"כ בין בחול לומר דבשבת אין מדליקין אף אי נאמר דמדליקין בחול משום דכבתה אין זקוק לה מ"מ בשבת אין מדליקין וע"כ כמו שפי' רבא הטעם משום דמותר להשתמש לאורה וחיישינן שמא יטה ואח"כ אמר בין בחול דאף בחול אין מדליקין משום דכבתה זקוק לה ורב דסבר מדליקין נקט קודם בין בחול דבחול מותר אף אי נימא בשבת אסור משום דמותר להשתמש לאורה מ"מ בחול מותר דכבתה אין זקוק לה ואח"כ אמר דאף בשבת מותר משום דאסור להשתמש לאורה וד"ל:

בסי' תרע"ה בטור ומחבר אי' בזה"ל הדלקה עושה מצוה וכו' ואם הדליקה בפנים והוציאה לחוץ לא יצא דהרואה אומר לצורכו הוא מדליקה והקשו הב"ח והט"ז דבגמ' אי' אח"כ הדלקה עושה מצוה הדלקה במקומה בעינן ואין

ואין לריך לטעם משום דהרואה אומר לצורכו הוא מדליקה רק למ"ד הכחה עושה מלוה ועיי"ש מה שתרלו ולדבריהם קשה למה הרמב"ם בה' חנוכה פ"ד ה"ע נקט הטעם דאיתא בגמ' משום דהדלקה במקומה בעינן והטור שינה מדברי הרמב"ם וביותר קשה על המחבר דדרכו תמיד לנקוט לשון הרמב"ם וכאן שינה מלשון הרמב"ם. לכן נלע"ד דכ"א אזיל לשיטתי' הנה הא דלריך להדליק בחוץ אי' בגמ' דכ"א ע"ב בזה"ל נר חנוכה מלוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ והנה בלשון מלוה נוכל לפרש דאם לא עשה כן אינו יולא כלל וגם נוכל לפרש דאינו רק מלוה כתקנה להדליקה מחוץ אבל בדיעבד יצא אף אם מדליקה בפנים ונראה דזה תלוי בלשון הגמ' לעיל דף כ"א ע"ב וז"ל מלותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק ומזה רלה הגמ' להוכיח דכבתה זקוק ומשני הגמ' דאי לא אדליק מדליק והנה כעבר הזמן פסק הרמב"ם ז"ל פ"ד ה"ה דלא ידליק הרי דס"ל להמקשן והתרלן דלשון מלוה הוא דמעכב אף בדיעבד והנה הטור והמחבר בסי' תרע"ב פסקו דאם עבר זה הזמן מדליק והולך כל הלילה ועיין בלח"מ שם דס"ל דהלשון מלוה הוא רק למלוה כתקנה עיי"ש. וא"כ אף דלדברי המקשן דמדייק מהא דכבת' זקוק לה לריך לפרש דהלשון מלוה הוא לעכובא מ"מ להתרלן אינו רק למלוה כתקנה וא"כ מיושב קושית הב"ח והטו"ז דהמקשן כאן ס"ל ג"כ כהמקשן דלעיל דלשון מלוה הוא לחיובא לכן הדליקה בפנים לא יצא כיון דהדליקה שלא במקומה אבל להתרלן דלעיל דאינו רק למלוה כתקנה א"כ גם כאן למה לא יצא לכך לריך לומר הטעם משום דהרואה אומר לצורכו הוא מדליקה ור"ל :

שם בתוס' בד"ה ומותר להשתמש לאורה. וא"ת מנ"ל נרבא דסבר ר"ה דמותר להשתמש לאורה דילמא הא דאמר אין מדליקין בחנוכה בשבת משום דסבר כבתה זקוק לה ואין יכול להדליק בשבת. וי"ל דא"כ לא הו' נ"ל בין בחול בין בשבת כיון דחד טעמא הוא אלא הל"ל אין מדליקין סתם מדקאמר בין בחול בין בשבת ש"מ שיש עוד טעם אחר בשבת שמא יטה וא"כ ע"כ סבר דמותר להשתמש לאורה ומיהו רב דקאמר מדליקין בין בחול בין בשבת לא הס"ל מדליקין סתם דה"א דוקא בחול אבל בשבת אין מדליקין שמא יטה דבסתמא לא הייתי אומר שמשום אדם יחמיר לאסור להשתמש לאורה ע"ש והקשה המהרש"א דאם הוא סברה פשוט' דמותר להשתמש לאורה למה הי' לריך ר"ה להשמיענו דמותר להשתמש לאורה וכן ר"א למה לריך לפרש בהדיא מדליקין בחול אבל לא בשבת לימא מסתמא מדליקין והייתי אומר מסתמא דהוא רק בחול אבל לא בשבת משום דהסברה פשוטה דמותר להשתמש לאורה ע"ש דדחה בזה דברי התוס'. ולייסב דברי התוס' נלפע"ד דהנה בהא דאמר רב דאסור להשתמש לאורה פירש"י הטעם שיהא ניכר שהוא נר מלוה ופירש הטו"ז בסי' תרע"ג סק"ד כוונתו הוא כמו שכתב הרא"ש דהרואה אומר לצרכו הוא מדליקה ובגמ' לקמן ד' כ"ב איתא אר"י א"ר אסור להרלות מעות כנגד נר חנוכה ואי' בגמ' הטעם משום ביזוי מלוה ומחלק הרא"ש דבתשמיש קבע אסור משום דהרואה אומר לצורכו מדליקו ובתשמיש ערחי לא שייך הטעם דלצורכו מדליקו לכן לריך לומר דהטעם משום ביזוי מלוה ועיין בט"ז שם ובדברי האחרונים · ומדברי התוס' משמע דחד טעמא הוא הא דאסור להשתמש לאורה והא דאסור להרלות מעות נגד נ"ח דכתבו כאן בסוף הדיבור וכן הלכה דאסור להשתמש לאורה כרב וכר"י ורב יוסף נמי משמע לקמן דסבירא לי' הכי והוא רב יוסף דאמר ושפך וכסה במה ששפך יכסה שלא יכסה ברגל שלא יהא מלות בזויות עליו ה"נ שלא יהא מלות בזויות עליו ובאמת זה הטעם שלא יאמר לצורכו הוא מדליק אי' בגמ' לקמן בסוף דכ"ב לעניים אחרים לענין הי' תפוס נ"ח ועומד או להדליקה מבפנים והוליא' לחוץ עיי"ש. והנה האחרונים ים שתמהו על הדמיון של ר' יוסף דהמכסה ברגל עושה גוף המלו' בבזיון וכאן משתמש לאחר שהדליקה ע"ש . אמנם נלפע"ד דזה תלוי אם אמרינן דכבתה זקוק לה ולדידי' אי' בגמ' דמפרש הברייתא מלותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מ"ה כפשוטו דהחיוב והמלו' הוא שידליק כל זה השיעור רק למ"ד דכבתה אז"ל הוא מפרש דאי לא מדליק מדליק וא"כ לשיעורי' ע"ש. א"כ למ"ד כבתה זקוק לה א"כ כל משך השיעור הוא זמן עשיית המלוה ולמ"ד כבתה אין זקוק לה וא"כ לאחר שהדליקה כבר עשה המלו' ואעפ"כ ס"ל לרב דהוי ביזוי מלוה ולא מחלק בזה ובין מה שמכסה ברגל ובזה אתי שפיר דברי התוס' דרב נקיט רבותא אף דכבתה אין זקוק לה וא"כ כבר נעשה מלותו ואעפ"כ הוי ביזוי מלוה ואסור להשתמש לאורה לכן כתבו התוס' דלא הוי מ"ל מדליקין סתם דה"א דוקא בחול כיון דכבתה אין זקוק לה אבל בשבת אין מדליקין דסברה פשוטה כיון דכבתה אז"ל א"כ כבר נעשה מלותו ולא הוי כ"כ ביזוי מלוה לכן מוכרח רב לפרש דאף בשבת מדליקין דאף דכבתה אז"ל וכבר נעשה מלותו ואעפ"כ אסור להשתמש לאור' אבל רב הונא דס"ל אין מדליקין בחנוכה בחול דכבתה זקוק לה מוכרח לפרש דאף בשבת אין מדליקין דאף דכבתה ז"ל וא"כ עדיין הוא משך המלוה והוי ביזוי מלו' בשעת עשיית המלו' אפ"ה מותר להשתמש לאורה דר"ה ס"ל כשמואל לקמן דאמר וכי נר קדושה יש בה וא"כ לא חיים לביזוי מלוה כלל אף בשעת עשיית המלו' וכדמשמע מדברי התוס' בסוף הדבור דרי יוסף ס"ל כרב וא"כ ר"ה ס"ל כשמואל ור"א ס"ל כיון דמדליקין בחול וכבתה אז"ל א"כ כבר נעשה מלותו ולא הוי ביזוי מלוה כ"כ כמו שמכסה ברגל דעושה גוף המלו' בבזיון אבל אם הי' כבתה זקוק לה הי' אסיר להשתמש לאור' כיון דלא נגמר המלוה עדיין הוי כמו עושה גוף המלוה בבזיון וחולק על ר"ה ועל רב וד"ל :

עוד לייסב קושית המהרש"א הנ"ל על דברי התוס' הנ"ל דאם הוא סברה פשוטה דמותר להשתמש לאורה למה הי' לריך ר"ה להשמיענו דמותר להשתמש לאורה וכן ר"א למה לריך למימר אבל לא בשבת כנ"ל ע"ש . ונלע"ד דהנה הרי"ף פסק דלאחר שדלק כשיעור מותר להשתמש לאור' אף לדידן דפסקינן כרב דאסור להשתמש לאור' זה אינו אלא בתוך השיעור והרשב"א בתשו' סי' ק"ע הקשה דא"כ למה פסק רב דהשמנים והפתילות דאסור להדליק בשבת מותר להדליק בחנוכה בין בחול בין בשבת כיון דאסור להשתמש לאורה כמו שאי' בגמ' הא לאחר שדלק כשיעור מותר להרי"ף א"כ שייך שמא יטה לאחר השיעור . ותי' הרשב"א שם דהשמנים והפתילות דכשר לחנוכה בשבת לריך לגמרם שלא יתן בו יותר מכשיעור ע"ש . וא"כ לפ"ז לכאורה קשה דברי הגמ' דפריך וכבתה אין זקוק לה ורמינהו מלותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק מאי לאו דאי כבתה הדר מדליק. לא . דאי לא אדליק מדליק וא"כ לשיעורי' ועיין באלי' רבה דלתי' הראשון אף אם מדליק פחות מכשיעור לריך לברך וכן מותר לברך ולהדליק ולכבו' במזיד תיכף ומיד דהוי נ"כ כמדליק פחות משיעור דלתירוץ זה עיקר המלו' בהדלקה והדלקה לבד הוא המלו' ולתי' הב' אף דכבתה אין זקוק לה מ"מ לריך ליתן בו כשיעור וכן אסור לכבות במזיד דהוי כנתן בו פחות משיעור ע"ש וא"כ לתי' הא' מה מתרץ בזה דברי רב דהא כיון דאין המלוה רק להדליק ויכול תיכף לכבות וא"כ תיכף לאחר שהדליק כבר קיים המלוה ומה שדולק אח"כ הוי כמו לתי' הב' שדולק אחר השיעור ומותר להרי"ף להשתמש לאור' וא"כ קשה למה פסק רב דאסור להשתמש לאורה והוא קושיא עלומה להרי"ף הנ"ל וכן פסק הטוש"ע בסי' תרע"ב ותרע"ג ונ"ל דתירולי הגמ' המה אלוקים דבתי' הא' קאי אליבא דר"א דס"ל כבתה אין זקוק לה ומותר להשתמש לאורה והשתא של ר"א הוא מטעם

ימעטם הנ"ל דכיון דהדליק כבר קיים המלו' והוי תיכף אחר גמר המלוה לכן מותר להשתמש תיכף לאורה . והתי' הב' קאי אליבא דרב דאף דכבתה אין זקוק לה מ"מ לריך ליתן בו כשיעור ואסור לכבות במזיד דהוי כנתן בו פחות משיעור ולכן אסור להשתמש לאור' כ"ז שדולק תוך השיעור ולאחר השיעור מותר להשתמש לאור' ככ"ל ור"ה ס"ל דאף דכבתה זקוק לה ולריך לדלוק משתשקע החמ' עד שתכלה רגל מ"ה מ"מ מותר להשתמש לאור' ולא חשש בזה שלא יהא ניכר שהוא נר מלו' ויהי' ג' פלוגתות בזה וד"ל . וא"כ מיושב בזה קושית המהרש"א דלדברי ר"ה דכבתה זקוק לה מלד הסברא הי' אסור להשתמש לאורה כיון דעדיין לא נגמר המלו' ואתי ר"ה למימר דלא חיישינן לזה ור"א אתי לאשמעינן דאם הי' כבתה זקוק לה הי' אסור להשתמש לאור' וכן אפי' אם נאמר דאין זקוק לה רק דלריך לשיעורי' הי' ג"כ אסור להשתמש לאור' רק דס"ל דכבתה אין ז"ל ואין לריך לשיעור לכן אחר שהדליק כבר נגמר מלותו לכן מותר להשתמש לאורה ורב אתי לאשמעינן דאף דכבתה אין ז"ל מ"מ לריך לשיעור לכן אסור בתוך השיעור להשתמש לאור' וכונת התוס' במה שכתב דמסתמא לא הייתי אומר ששום אדם יחמיר ע"ע דכיון דכבתה אין ז"ל מלד הסברא אין לריך שיעור גם כן וד"ל :

שם בגמרא ב"ש אומרים יום א' מדליק מכאן ואילך פוחת והולך ב"ה אומרים יום א' מדליק אחד מכאן ואילך מוסיף והולך פליגי ב' אמוראים חד אמר טעמא דב"ש כנגד הימים הנכנסים וטעמא דב"ה כנגד ימים היולאים. ולריך להבין טעמיהם בזה . ונלפע"ד דהנה הב"י ברים ה' חנוכה הקש' על מה שאי' אח"כ בגמ' שמלאו פך אחד ולא הי' בו להדליק אלא יום א' נעשה בו נס והדליקו בו ח' ימים דא"כ לא הי' ביום א' שום נס ע"ש שמתרץ ג' תירולים . ולפע"ד נרא' דכך הי' הנס דביום א' כאשר שפך השמן לתוך המנור' כאשר שפך טפה א' נתמלא תיכף המנור' בנר הא' וכן כאשר שפך בכל נר טפה א' נתמלא כל הנר נמלא הי' הנס ביום א' ג"כ דלהב"י דס"ל דהנס הי' בפך קשה דא"כ הי' הפך כמעיין ואי' במלכים ב' והמלא תסיע והביא רש"י המדרש אגדה כי הנסוך נעשה כמעיין ואין דרך המעיין לזוז ממקומו וע"כ ל"ל דהנס הי' בכל נר ונר בעת שפיכת טיפה א' נתמלא כל הנר וא"כ הי' הפך פוחת והולך לכן ס"ל לב"ש דפוחת והולך כנגד ימים הנכנסים שהי' פוחת בפך והולך ונגדל בעיני כל כל יום יותר הנס שלא הי' אפילו להדליק יום א' והב"י ס"ל דאדרבה כיון דבכל יום נתוסף הנס שנפחת הפך ולא הי' אפילו להדליק יום א' וביום הב' נפחת עוד יותר וקודם שנעשה הנס הי' מלטערים יותר כי לא הי' להם להדליק אפי' יום א' וא"כ בכל יום נגדל בעיניהם הנס יותר לכן ס"ל לב"ה דמוסיף והולך כנגד ימים היולאים שבכל יום נתוסף הנס :

ומה שחד אמר טעמא דב"ש כנגד פרי החג וטעמא דב"ה דמעלין בקודש נלפע"ד דהנה כשנגברה מלכות בית חשמונאי ונלחום הי' יונים נופלים ופוחתים והולכים מיום ליום וישועת ישראל הי' מוסף והולך בכל יום ויום לכך ס"ל לב"ש מכאן ואילך פוחת והולך כנגד מפלת היונים ולזה אמר כנגד פרי החג וכמו שפירש"י בפ' פנחס שהוא כנגד ע' אומות שמתמעטים והולכים וכן היונים הי' מתמעטים והולכים וב"ה ס"ל כנגד ישועת ישראל שהי' מוסיף והולך לזה אמר דמעלין בקודש דקדושת ישראל הי' עלה מעלה מעלה וד"ל :

שם כב ע"ב בתוס' ד"ה מאי הוי עלה וכו' התוס' תימה ומאי קמיבעי' לי' ומאי קאמר כמי חזינן אי הדלקה עושה מלוה וכו' הא לכאורה משמע דהלכה כשמואל כו' וע"כ בקינסא פליגי ובביזוי מלוה דהא מאן דמפרש משום אכחושי מלוה אתותב (ולי ל"ע דברי התוס' דהא אי' במבוא התלמוד (ואח"כ הרא'לי אחי חתני הרב מרא"ה ני' דפליגי בזה הר"א והרשב"ם בכ"ב דכ"ב פ"ב). התלמוד וז"ל כל מקום שאמר קשיא הדבר תלוי ועומד ולא בטלו דבר אלא לא איפשטא להו פירוקא וכ' הריטב"א בכ"ב פ"ב שמשמע משם א' מחכמי פריוונליא שהי' מתרן כל מה שעלה בגמ' בקושיא ע"ש וא"כ לא אתותב וד"ל) וליישב קושית התוס' לפע"ד דהנה דלכאורה קשה על רב דקאמר דאין מדליקין מנר לנר דהא רב אמר לעיל כבתה אין זקוק לה ופריך הגמ' לעיל ורמינהו מלותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מ"ה כו' ומשני דאי לא אדליק מדליק וא"כ לשיעורה וא"כ לרב אליבא דתי' א' דכבתה א"ז ולא לריך לשיעורה וא"כ תוכף דאידלק כבר נעשה מלותה ויכול תיכף לכבות במזיד כיון דאין לריך לשיעור כמו שביארנו לעיל וא"כ האיך נוכל לומר דאין מדליקין מנר לנר דהוי אכחושי מלוה הא כבר אזיל לי' המלוה ואף אם נאמר דטעמא משום ביזוי מלוה ג"כ קשה דהא כבר אזיל לי' המלוה דכיון דיכול לכבות לתי' הא' הנ"ל וכן קשה לשמואל למ"ד דפליגי באכחושי מלוה וע"י קינסא אסור אף לשמואל הא שמואל לא חייש לביזוי מלוה בזה דאמר לעיל וכי נר קדושה יש בה ומותר להרלות מעות כנגדו וע"כ ל"ל דתרי אמוראי אליבא דרב ושמואל. והנה ידוע דר' הונא ור"א לעיל דס"ל כבתה זקוק לה ואין מדליקין בשמנים הפסולים לשבת המה תלמידי דרב ועיין במס' בילה דף מ' ואם הי' שומעין מרב דס"ל דמדליקין בשמנים ופתילות הפסולים וכבתה אין זקוק לה לא הי' פליגי על רב שהוא רבם רק המה פליגי אליבא דרב דר"ה ור"א ס"ל דכך אמר רב ור"ז ור"י אמרי דכך אמר רב וא"כ הך מימרא דאמר רב דאין מדליקין מנר לנר הוא קאי אליבא דר"ה דס"ל אליבא דרב דכבתה זקוק לה וכן בשמואל אליבא דמ"ד דפליג באכחושי מלוה ובקינסא מודה דאסור משום ביזוי מלוה לא ס"ל הא דמייתי הגמ' לעיל דשמואל לא חייש לביזוי מלוה וכן בגמ' דלעיל דאסור להרלות מעות אי' ב' גרסות גירסא א' דאמרי משמ' דרב וחד גירסא מותק אמר רב לכך מבעי לי לגמ' מאי הוי עלה אף דרבה עביד כשמואל נוכל לומר דשמואל ס"ל דכבתה אין זקוק לה וכתי' א' דלעיל דאי לא אדליק מדליק וכנ"ל ורב ס"ל כמו ר"ה אליבא דרב דכבתה זקוק לה א"כ תלוי הדבר בפלוגתא דלעיל ולכך אמר הגמ' כאן מאי הוי עלה היאך הלכה אי כבתה ז"ל ממילא אין מדליקין מנר לנר עכ"פ ע"י קינסא אי כבתה אז"ל ומדליקין מנר לנר אפי' ע"י קינסא וגם נוכל לומר דאף מ"ד דפליגי באכחושי מלוה אף דהגמ' הנית בקשיא מ"מ לא אתותב ככ"ל בשם מבוא התלמוד ואם נאמר דהלכה דכבתה ז"ל אף בלא קינסא אסור מנר לנר ואמר ר"ה בדר"י חזינא אי הדלקה עושה מלו' מדליקין מנר לנר נלפע"ד לפרש דאין הכונה על נר השני הנדלק כמו שפירשו התו' אלא על נר א' המדליק . והנה אי' בסי' תרע"ג סעי"ב במחבר וז"ל הדלקה עושה מלוה לפיכך כבתה אין זקוק לה ועיין בט"ז שהקש' איך תלוי זה בזה ומסיק שם דה"ק דכיון דהדליק כבר קיים המלו' ע"כ כבתה אין זקוק וכן הפ"מ הביא בשם הלבוש דמיד שהדליק נגמר המלו' ע"ש. ולכאור' קש' מהיכן למדו לומר כן לכן נלפע"ד לפרש דברי ר"ה בדר"י דהוא תלה ג"כ בזה דאם הדלקה עוש' מלו' א"כ מיד שהדליק נגמר המלו' וכבתה אז"ל לכן מדליקין מנר לנר דנר הא' כבר נגמר המלו' ולא הוי אכחושי מלוה ולא ביזוי מלו' אבל אם נאמר הנחה עושה מלוה ס"ל לר"ה בדר"י דלריך להיות שיעור' להנחתו ולא נגמר המלו' עדיין אסור להדליק מנר לנר או משום אכחושי מלו' או ע"י קינסא משום ביזוי מלו' ופשוט לי' דהדלק' עושה מלו' לכך כבתה אין ז"ל דנגמר המלו' מיד שהדליק ומדליקין מנר לנר אפי' ע"י קינסא ומזה למדו המחבר והלבוש והטו"ז וד"ל :

עיין בפ"י שהקשה לר"ה דאמר דכל השמנים שאין מדליקין

כשבת

בשבת אין מדליקין בחנוכה ובשבת אי' במשנ' דא"מ בשמן שריפה למה א"מ בחנוכ'. ולפע"ד נרא' דכיון דיש מצוה לבערה כמ"ש לקמן יאמרו דאין מדליק לשם חנוכ' רק כונתו לבערה אף דס"ל דמותר להשתמש לאור' ולא חייש דיאמרו לצורכו מדליקה הוא ס"ל דזה גרע דהחשש הוא בשעת הדלק' ור"ז משמי' דרב לא חייש להא לכך ס"ל מדליקין בשמן שריפה.

ד' כג גמ' מאי מברך אקב"ו להדליק נ"ח והיכן ציונו ר"א אמר מלא תסור וכו' מתיב ר"ע הדמאי מפרישין ערום ש"מ דאין מברכין ומשני אביי ודאי דדבריהם בעי ברוכי ספק דדבריהם לא בעי ברוכי רבא אמר רוב ע"ה מעשרין הם וע"ש בפירש"י. והנה הרמב"ם פ"ג מה' חנוכ' ה"ה כתב וז"ל מצוה מדברי סופרים מברכין עלי' שכל ודאי דדבריהם מברכין עליו אבל דבר שהוא מדבריהם ועיקר עשייתן מפני הספק כגון מעשר דמאי אין מברכין עליו ולמה מברכין על יו"ט ב' והם לא תקנוהו אלא מפני הספק כדי שלא יזלזלו בו והקשו הראשונים עליו דזה הטעם רק לאביי אבל רבא חולק עליו שאין הטעם בדמאי אלא מפני רוב ע"ה מעשרין אבל ספק אחר בדרבנן מברכין עליו וכ' הה"מ לתרץ דברי הרמב"ם וז"ל שם ודעת רבינו והגאונים פירשו דרבא לא פליג אדאביי דהא בהדיא אי' בברכות ש' קרא ק"ש אינו חוזר וקורא מ"ט ק"ש דרבנן אלמא ש' דדבריהם לא בעי ברוכי אלא טעמא דרבא כיון דתקנו רבנן וגזרו על הדמאי הוי כמצוה של דבריהם ממש והוי להו לתקוני בברכ' אלא משום דרוב ע"ה מעשרים עביד רבנן היכרא והקש' שם הלח"מ דאי נימא דרבא לא פליג וס"ל ג"כ ש' דבריהם לא בעי ברוכי למה לי' לרבא לומר הטעם בדמאי דרוב ע"ה מעשרין ע"ש שהאריך. לענ"ד נראה ליישב דברי הרמב"ם ולפרש דברי הה"מ דלכאור' קשה על אביי דהא אי' בטו"ז יו"ד בסק"א בשם או"ה וכן הובא בש"ך שם סק"י דמאי דתקינו רבנן משום ספק דאו' הוי כודאי דאו' אמנם לפי מה שאי' בגמ' דמברכין על יו"ט ב' כדי שלא יזלזלו בו הרי דע"י הברכה חזקו רבנן את תקנתם שלא יזלזלו לכך ודאי דדבריהם בעי ברוכי כדי לחזק את התקנה שלא יזלזלו אבל מה דתקינו רבנן מחמת ס' דאו' דלא אתי לזלזולי לכך לא חייבו כמו בברכ' בדמאי וביו"ט ב' אף דהוא ס' דאו' מברכין עלי' כיון דמברכין ביו"ט א' ואם לא יברכו ביום ב' אתי לזלזולי ורבא נמי לא פליג על אביי בזה רק בדמאי הי' קשה לו כיון דרוב ע"ה מעשרין א"כ לא הוי ס' דאו' והוי לתקוני בברכה וזה נמי כוונת הה"מ הנ"ל לכך אמר רבא אדרבה כיון דרוב ע"ה מעשרין הן עביד רבנן היכרא דלא מברכין דלא לימר' כדאורייתא דמי להו לרבנן ויהי' חמור בכל עניים כטבל ודאי אבל בשאר ס' דבריהם ס"ל רבא כאביי דאין מברכין וביו"ט ב' הוא רק שלא יזלזלו בו להקל מן יו"ט א' לכן מיושב שפיר דברי הרמב"ם וד"ל:

מסכת פסחים

דף א במשנה אור לארבעה עשר בודקין את החמץ פירש"י שלא יעבור בבל יראה ובל ימצא והקשו התוס' כיון דצריך ביטול. ומדאורייתא בביטול סגי. למה תקנו חכמים בדיקה לכך פי' התוס' דבדיקה היא משום שלא יבוא לאכלו. ומביא התוס' ראי' מגמ' דף ו' דבעי רבא ככר בשמי קורה אם צריך סולם להוריד כו' כיון דלא נחית מנפשי' לא אתי למיכל א"ד זימנין דנפל ואתי למיכל עכ"ל התוס' וליישב ב' קושיות התוס' הנ"ל על רש"י דפי' דהבדיק' הוא משום בל יראה הא בל יראה בביטול סגי. ב' דהא בגמ' איתא להדיא דהבדיקה הוא משום שלא יבוא למיכל. ג' ליישב דעת הרי"ף שהשמיט הך איבעי' דבעי רבא ככר בשמי קורה כו'. ככר בבור כו'. והרי"ף השמיט ג"כ האיבעיות דלעיל

בית

מיני' בדף י' עכבר נכנס ועכבר יוצא והרא"ש (והרי"ף) הקש' עלי'. ותירץ דלכך השמיט משום דלא שכיח עיי"ש. וקשה לדברי המחבר בסי' תל"ח שהעתיק הך ככר בשמי קורה ככר בבור. ודין עכבר נכנס ועכבר יוצא השמיט ורמ"א כתב עליו שם שהוא משום דלא שכיח עיי"ש. א"כ לדבריהם יקשה דברי הרי"ף בקושיא למה השמיט הך דין דככר בשמי קורה וככר בבור וכו' דלדברי המחבר ורמ"א ככר בשמי קורה וככר בבור שכיח הוא כנ"ל. וליישב ג' קושיות הנ"ל נקדים ונעתיק דברי הראב"ד אשר לכאורה דבריו תמוהים והנה ז"ל הראב"ד הביאו הט"ז בסי' תל"ח דהך בעיין [ר"ל ככר בשמי קורה וככר בבור] דמיבעי בגמ' אם הטריחוהו רבנן משמע דהאיבעי לאחר הביטול דהבדיק' הוא מדרבנן נרא' דהביטול לא מהני רק אם בעת הוא אחר זמן איסורו אבל אם קודם זמן איסורו לא מהני ביטול כיון דהביטול הוא משום הפקר ובזה לא שייך הפקר כיון שאין יד אדם שולטת בבור ובקורה אבל לאחר זמן איסורו כיון שאינו ברשותו מהני הביטול למפרע עיי"ש בדברי הט"ז. ולכאור' קשה אם לאחר זמן איסורו מהני הביטול למפרע מה איסור יש לפני זמן איסורו ובפרט לדברי הר"ן דפי' על הא דביטול מהני משום הפקר והא ודאי דביטול לא הוי הפקר בשום מקום דהפקר צריך להיות בפני שלשה ותי' הר"ן כיון דחמץ אינו ברשותו ש"א ועשאו הכתוב כאלו ברשותו בגילוי דעת שהוציא מרשותו סגי וצריך להבין הא לפני זמן איסורו הוא ברשותו. וצ"ל כיון דהביטול הוא משום לאחר זמן איסורו ולאחר זמן איסורו אז מהני כאמת הביטול למפרע א"כ קשה מאוד דברי הראב"ד הנ"ל למה כתב בור דין דידי' דלא מהני הביטול קודם זמן איסורו כיון דלאחר זמן למפרע מהני כנ"ל. וליישב א"ז נרא' דהנה מקודם נבין דברי רש"י דפי' דביטול הוא מתשביתו למה לא פי' כהר"ן דביטול הוא משום הפקר והואיל שהוא אינו ברשותו ועשאו הכתוב כאלו ברשותו בגילוי דעת שהוציא מרשותו סגי ובפרט לפי דעת קצת מפרשים דגם לרש"י הביטול הוא משום הפקר רק דמיישב קושי' הר"ן הא הפקר צריך בפני שלשה ישאר הקושי' לכך פירש"י דכאן גלי קרא דמהני הפקר בזה דכתב תשביתו ותשביתו הוא ביטול א"כ בודאי קשה למה לא פירש"י דלכך מהני הפקר בזה כיון שאינו ברשותו כו' בגילוי דעת שהוציא מרשותו סגי כמו שפי' הר"ן. ונראה לי דהנה התוס' הקש' על רש"י דפי' דביטול הוא משום תשביתו הא תשביתו הוא לאחר זמן איסורו ולאחר זמן איסורו לא מהני ביטול ע"ש בדברי התוס' בד"ה מדאו' דף ד' ע"ב ובאמת אין כאן קושיא על דברי רש"י דרש"י אזיל לשיטת תוס' בדף י"ב דפי' אימתי שלא בשעת ביעורו אז הוא בשריפה פירש"י דהיינו קודם זמן איסורו א"כ לרש"י אזיל תשביתו על לפני זמן איסורו (וכבר כתב הר"ן דלרש"י הוי תשביתו או ביטול או הבערה. ובזה מיושב קושיא א' של התוס' בד"ה מדאו' ע"ש) · א"כ בזה ניחא דלכך לא מצי רש"י לפרש דלכך מהני ביטול כיון שאינו ברשותו כמו שכתב הר"ן ויהני לאחר זמן איסור הביטול למפרע כיון דלרש"י המצו' דתשביתו קודם זמן איסור ואז הוא ברשותו לכך מוכרח רש"י לפרש דביטול הוא משום תשביתו אבל הר"ן דפי' דביטול הוא משום הפקר והואיל ואינו ברשותו וכו' ע"כ ס"ל דתשביתו הוא לאח"ז איסור לכך לא מצי לפרש כרש"י דלאח"ז איסור לא מהני ביטול כמו שכתבו התוס' ובזה מיושב היטב דבר הראב"ד דהוא ס"ל כשיטת רש"י דמצות תשביתו הוא קודם זמן איסורו והביטול מהני מטעם דגלי קרא דמהני הפקר בזה אף דלא מהני בכל מקום מ"מ מהני כאן כנ"ל דתשביתו הי' ביטול בלב. וא"כ בנידן דידי' דהביטול לא מהני מצד אחר כיון שאין יד אדם שולטת בבור וקורה וע"ז לא גלי קרא א"כ לא מהני רק מטעם הר"ן וע"כ לא מהני רק לאחז"א דאז אינו ברשותו בגילוי דעת סגי אבל לא קודם זמן

איסורו

איסורו דאז הוא ברשותו כיון שאינו אסור בהנא'. ולדידי' מחויב במצות עשה דתשביתו אף קודם זמן איסורו דהוא אזיל כדעת רש"י כמו שכתבתי ומ"מ אף במקום דלא מהני ביטול מטעם דתשביתו מהני מכח סברת הר"ן לאז"א כנ"ל. ומיושב דעת הראב"ד. ובזה מיושב היטב דברי רש"י הנ"ל דפי' דבדיקה הוא משום בל יראה הא לבל יראה בביטול סגי. וגם קושי' הב' דלא פי' הטעם משום שלא יבוא למיכל כקושי' התוס' וגם דברי הרי"ף דהשמיט הך דינא דככר בשמי קורה וככר בבור אף דהוא שכיח לדעת המחבר ורמ"א כנ"ל (דרש"י) והרי"ף נראה דג"כ אזיל כדעת רש"י שפי' אימתי שלא בשעת ביערו הוא לפני זמן איסורו כמצא מצות עשה דתשביתו הוא קודם זמן איסורו וע"כ הביטול הוא משום תשביתו כנ"ל ואף דהביטול הוא משום תשביתו כ"ל כדעת המפרשים דג"כ הוא מטעם הפקר רק אף דלא מהני הפקר בזה בכל מקום כקושי' הר"ן מ"מ כאן גלי קרא כנ"ל. ונראה דאזיל ג"כ כשיטת הראב"ד דכאן בככר בבור וקורה כיון שאין יד אדם שולטת בבור וקורה לא הוי הפקר וכאן לא גלי קרא ואף דהראב"ד ס"ל דמ"מ מהני לאחר זמן איסורו ביטול למפרע כסברת הר"ן מ"מ הרי"ף לא סבר כך כיון דסבר דמצות עשה דתשביתו הוא קודם זמן איסורו א"כ לא יוכל לומר דביטול מהני כסברת הר"ן כיון שאינו ברשותו בגילוי דעת סגי דהאיך מהני על לפני זמן איסור דאז הוא ברשותו וצריך לקיים המצוה דתשביתו וצריך לומר דביטול מהני מטעם דגלי קרא תשביתו כרש"י א"כ לא אזיל כלל כהר"ן בסברתו א"כ בהך דככר בבור ובקורה דמטעם החר לא הוי הפקר כיון שאין יד אדם שולטת בו וע"ז לא גלי קרא א"כ לא מהני הביטול לא לפני זמן איסורו ולא לאחר זמן איסורו והגמ' לא בעי רק לאחר הביטול דהבדיק' רק מדרבנן כמו שאי' בגמ' אם הטריחוהו רבנן עי"ש אבל לפני הביטול דהבדיקה מדאו' ע"ז לא בעי דודאי צריך בדיק' א"כ לדעת רש"י והרי"ף דלא מהני ביטול בזה לכך השמיט הרי"ף הבעי' זו דככר בשמי קורה ובור ורבא בגמ' דמבעי' בככר בבור וקורה אם הטריחוהו רבנן משמע דס"ל דמהני הביטול בזה נראה דהנה אי' בגמ' דף י"ב ע"ב וז"ל רבא אמר טעמא דר"י דס"ל אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש דר"י לטעמי' אזיל דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה ויהבו רבנן שעה אחת ללקוט עצים ושעה אחת לנטוע עצים איתיבי' רבינא לרבא אר"י אימתי שלא בשעת ביעורו אבל בשעת ביעורו השבתתו בכל דבר (ופירש"י דשלא בשעת ביעורו הוא לפני זמן איסורו ושעת ביערו הוא אח"ז איסורו א"כ טורח זה למה ימתין עד שעת ביעורו וישביתנו בכל דבר) אלא אמר רבא גזירה משום יום המעונן כמצא דמתחילה סבר רבא דהך אין ביעור חמץ אלא שריפה הוא אחר זמן איסורו ואח"כ כשמותיב לו רבינא חזר בי' לכך נראה דרבא בדף י' דבעי הך דככר בבור וקורה אזיל כמו שפי' בדף י"ב בתחל' קודם שחזר כמצא דתשביתו אזיל לאחר זמן איסורו ממילא בביטול דאיתא בכמה מתני' ע"כ הוא כסברת הר"ן דהואיל ואינו ברשותו לכך מהני נ"כ בבור וקורה כמו שכתב הראב"ד ולדידי' אינו חיוב לפני איסור לכך בעי אם הטריחוהו רבנן אבל להרי"ף ורש"י אזיל כמו שס"ל לרבא באמת וכמו שאי' בברייתא' וכמו שפירש"י כמצא דתשביתו אזיל לפני זמן איסורו. א"כ לא יוכל להיות הטעם דמהני ביטול כהר"ן דהיאך מהני על המצוה דלפני זמן איסורו וע"כ דטעם הביטול הוא כדעת רש"י מטעם דגלי קרא תשביתו וע"כ לא אזיל כלל כסברת הר"ן כמצא דהך דככר בבור וקורה לא מהני הביטול כלל כיון שאין יד אדם שולטת שם והגמ' לא בעי רק אם הטריחוהו רבנן אבל אם הבדיקה דאו' לא בעי דבודאי צריך בדיקה לכך השמיט הרי"ף הך בעיא כיון דלדידי' לא מהני הביטול והבדיק' דאו' בזה. ובזה מיושב דברי רש"י דבדיק' משום בל יראה אף דביטול סגי לבל יראה מ"מ כ"מ בהך דין דככר בבור וקורה בזה לא מהני ביטול א"כ בבדיק' הוא מדאו' משום כל יראה כנ"ל. והשתא דבאנו לזה מיושב היטב קושית השאגת ארי' ושאר אחרונים שהקשו על הר"ן שפי' הטעם דמהני ביטול כיון שאינו ברשותו בגילוי דעת סגי א"כ לר' יוסי הגלילי דס"ל דחמץ מותר בהנא'. א"כ לדידי' לא מהני ביטול כיון שמותר בהנא' הוי ברשותו. ונרא' דבדף ה' אי' פלוגתא מהיכן למדנו דחמץ אסור בנ"פ משש ולמעל' ר"ע למד דתשביתו מע"פ דאם בפסח הא מלינו להבערה שהוא אב מלאכה ור"י למד מאך חלק. דע"כ הוא מערב יו"ט דאם בפסח אסור מתחילת הלילי' דהא אתקש לאכילת מצה ע"ש. ורש"י הקשה לר"י למה למד מאך חלק ילמוד ביום דע"כ הוא מבערב יו"ט דאם הוא ביו"ט אסור מתחילת הליל' מהיקש הנ"ל וביום משמע דאינו אסור אלא ביום אע"ג דאעפ"כ נצריך אך דאינו אסור אלא משש שעות מ"מ ילמוד מקודם מביום דתשביתו הוא מערב יו"ט ואח"כ ילמוד מאך דאינו אסור אלא משש ולמעל' כמו שלמד הגמ' לעיל ותי' רש"י דאי לאו (הך) [אך] ה"א ביום הוא בין השמשות טעם ספק ונ"ל דהאי בין השמשות הוא לאו דוקא וכוונת רש"י מעט קודם הלילה ביום י"ד וקשה דא"כ ר"ע דלא למד מאך חלק רק דמלינו להבערה שהוא אב מלאכה ע"כ דתשביתו הוא מבערב יו"ט נימא דביום הוא בין השמשות ופי' מעט קודם בין השמשות כנ"ל ולכך מותר הבערה ונ"ל דר"ע ס"ל דתשביתו הוא אחר זמן איסורו ואם הוא ביו"ט ע"כ ביו"ט ממש ואז אסור הבערה וע"כ הוא מערב יו"ט בלא לימוד מאך חלק אבל ר' יוסי דלמד מאך חלק ולא למד מביום דאי לאו אך ה"א ביום הוא מעט קודם בין השמשות ע"כ דס"ל דתשביתו הוא קודם זמן איסורו ולכך צריך דאך חלק ועיין בצל"ח שהביא יש גורסין במקום ר' יוסי ר' יוסי הגלילי ורש"ל גורס במקום ר"י הגלילי הנ"ל דחמץ מותר בהנא' ר' יוסי ונראה דהך גרסות תלויות זה בזה או הנירסא בשניהם ר"י הגלילי או ר' יוסי א"כ ר' יוסי הגלילי דס"ל דחמץ מותר בהנא' ס"ל גם כן דתשביתו הוא קודם זמן איסורו ונמצא דבלא"ה לא יוכל לילך כטעם הר"ן דביטול מהני מטעם שאינו ברשותו דהיאך יהני על לפני זמן איסורו לקיים המצו' עשה דתשביתו וע"כ ס"ל דמהני הביטול כדעת רש"י דגלי קרא תשביתו והר"ן אזיל לר"ע דתשביתו הוא לאחר זמן איסורו כנ"ל :

עוד ליישב ב' קושיות התוס' הנ"ל על רש"י שפי' בודקין שלא יעבור ב"י והא ב"י בביטול סגי ועוד בגמרא איתא להדיא ככר בשמי קורה כו' או דילמא זימנין דנפיל ואתי למיכל הרי דבדיקה מטעם משום שמא יבא למיכל. ונראה ליישב. וקודם נייישב קושי' הב' והנה דאי' בש"ע או"ח סי' תל"ג סעיף י"א המכבד חדרו בי"ג בניסן כו' אעפ"כ צריך לבדוק וכתב המג"א הטעם בשם המרדכי משום שמא ישתכח בגומא ואין כיבוד מהני לגומ' רק בדיקה [ודברי המרדכי תמוהים לי מאוד דהנה במרדכי מביא ראי' בזה דאין כיבוד מהני לגומ' מגמ' נדה דף כ"ו וז"ל הגמ' איבעי' להו כיבוד חזקתו בדוק (פירש"י דמחזקינן שחזקתו בדוק ג"כ בשעת הבדיקה) או מתכבד פי' דהכיבוד בעצמו מהני וכ"מ דאמר לנו כיבוד ולא בדק אי חזקתו מתכבד מהני ואם חזקתו בדוק לא מהני א"כ כ"מ דאשתכח בגומא. (פי' ובספס ולא אמר לנו) אם חזקתו בדוק מהני דמאן דבדק בגומא כמי בדק ואם חזקתו מתכבד אין גומא מתכבד. ופשיט הגמ' מברייתא דאי' להדיא דכיבוד מהני מפני שחזקת ישראל בודקין מבואותיהן בשעת כיבודיהם ש"מ חזקתו בדוק ממילא לפי פשיטותא דהגמ' מהני אף לגומא דמאן דבדיק בגומא כמי בדיק ואם אמר דכיבד ולא בדק לא מהני כלל נמצא ממ"נ בשעת כיבוד בחמץ מהני אף לגומא ואם לא בדק לא מהני כלל וצ"ע]. ועיין במג"א סי' הנ"ל

הנ״ל דבבית שיש תרנגולים מהני ביטול כיון דלפירורין קטני' לא חיישינן דודאי אכלוהו התרנגולים ולגדולים מהני ביטול אף לגומות ועיין בפ״מ שפי' כן דברי המ״א נמצא בפרורין בגדולי' ממה שהתרנגולת יכול לאכול מהני ביטול לכן לא רצה לפרש דבודקין משום שלא יבא למיכל דפרורין שהתרנגולים יכולין לאכול בודאי הם פחות מכזית ואם כן צ״ל דפסק חצי שיעור אסור מדרבנן א״כ הוי גזירה לגזיר' וליחוש דלמא ילקט כל הפרורין בבת אחת ויאכלם בבת אחת זה הוי חששה רחוקה א״כ למה איתא במתניתין בודקין צ״ל הא די בביטול לכך פירש״י דהבדיקה הוא משום בל יראה וא״כ אף צ״ל עכ״פ חצי שיעור אסור מדרבנן משום ב״י ואף לפי מה שאמרתי דביטול לא מהני כלל כיון דפשיט הגמ' דאין חזקתו מתכבד מ״מ לגדולים מהני דבתוספות פסחים דף ז' בד״ה שוקי ירושלים עשוין להתכבד הקשו הא בנדה מסיק הגמ' אין חזקתו מתכבד ותו דשרץ שיעורו כעדשה לכך אין חזקתו מתכבד וא״כ מהני לגדולים ביטול לכך ניחא דברי רש״י דרש״י פי' המתני' דיהי' ניחא אף צ״ל אבל הגמ' דף י' דבעי רבא ככר בשמי קורה ואמר משום שמא יבוא למיכל אין ראי' דגמ' אזיל אליבא דהלכתא דהלכה כר״י דחצי שיעור אסור מן התורה ועוד דהגמ' מיירי בככר גדול וד״ל :

עוד ליישב דברי רש״י הנ״ל למה לא פי' הטעם משום שמא יבוא למיכל דהנה לקמן דף ו' אי' בגמ' אמר ר״י אמר רב המוצא חמץ ביו״ט כופה עלי' כלי כו' וא״כ איתא ואמר ר״י אמר רב חמצו של עכו״ם עושה מחיצה ופירש״י החילוק ביניהם דמוצא חמץ ביו״ט לא יכול לעשות מחיצה לכך סגי כפיות כלי אבל חמץ של עכו״ם מיירי בעיו״ט לכך צריך מחיצה הרי להדיא משום שמא יבוא למיכל סגי מחיצה עשרה א״כ למה כאן צריך בדיקה וביעור דוקא לכך פירש״י הטעם משום בל יראה. והא דבגמרא מצריך בדיקה משום שמא יבוא למיכל הא מחיצה עשרה סגי נראה דבגמ' אי' וז״ל ככר בשמי קורה צריך סולם להורידו מי הטריחוהו רבנן כולי האי כיון דלא נחית מנפשי' לא אתי למיכל ויש לדקדק בדברי הגמ' למה בעי אם הטריחוהו רבנן כיון דלא שייך אתי למיכל אף אם לא הוי טרחה לא הי' צריך לבדוק ומזה ראי' לרש״י דבדיקה משום בל״י ולכך בעי קודם מי הטריחוהו רבנן ואין צריך לבדוק ולבער כיון דהוי טרחה אך דא״כ עכ״פ צריך לעשו' מחיצה שמא יבא למיכל לכך אמר כיון דלא נחית מנפשי' לא אתי למיכל. (ולקמן נתרץ דברי התו' שפי' דבדיקה משום שמא יבא למיכל הא מחיצה סגי). וליישב קושית הא' הא לבל יראה בביטול סגי נראה דהנה אי' בגמ' לקמן דף ו' ע״ב הבודק צריך שיבטל מ״ט אי משום פירורין הא לא חשיבי ונמצא נטנו כו' אמר רבא שמא ימצא גלוסקא יפה ודעתו עלי' פירש״י יחוס עלי' לשרפה ונמצא עובר עלי' והקשה התוס' על פירש״י דא״כ חס לבטלה נמי ומאי פריך וכי משכחא לבטלה ועיין בפ״י שמתרץ קושית התוס' דאין כוונת רש״י שחס לשרפה שרוצה לזכות בה דא״כ אף שמבטלה מאי מהני הא חוזר וזוכה אלא כוונת רש״י שחס לשרפה ורוצה ליתן לבהמות הפקר או לשאר דברים שכן דרך בני אדם שחס מלשרפם ע״ש וא״כ קשה לדברי התוס' שמדמה חס לשרפה לחס לבטלה האיך מהני הביטול ניחוש שמא יחוס על ביטולו וחוזר וזוכה ונראה דלכך לא חייש התוס' על שמא יחוס דהוי ס״ס כיון שבדק שמא לא ימצא ואף אם ימצא שמא לא יחוס לבטלה כנ״ל לכך ניחא דרש״י שפי' דבודקין משום שלא יעבור ב״י דאם לא יבדוק חיישינן שמא יחוס על ביטולו וחוזר וזוכה ולא הוי ס״ס כיון שלא בדק הוי חמץ ודאי כנודע בפוסקים. ועוד יש ליישב קו' א' הנ״ל על רש״י הא לבל יראה ביטול סגי דהנה אי' בש״ע או״ח סי' תמ״ה חמץ שעבר עליו הפסח אסור אף שביטלו ולא עבר אלא מדרבנן ובחמץ נוקשה כיון שאינו אלא מדרבנן מותר לאחר הפסח והביא המג״א בשם הירושלמי דחיישינן שיערים לומר שביטלו אף שלא יבטל א״כ נראה דאסרינן לאחר פסח מטעם שמא יערים מכ״ש קודם פסח צריך בדיקה ולא מהני ביטול מה״ט דחיישינן שיערים לומר שביטלו אף שלא יבטל כנ״ל :

דף ד ע״ב בעי מיני' מרב נחמן בר יצחק המשכיר בית לחבירו על מי לבדוק על המשכיר לבדוק דחמירא דידי' א״ד על השוכר לבדוק דאיסורא ברשותי' קאי וכו' . ויש בזה כמה קושיות התוס' למה נקט הגמ' י״ד אפי' בי״ג נמי יכול הגמ' למיבעי הא איבעי' אם על המשכיר לבדוק כיון דחמירא דידי' וכו' ב'. קושיות הפ״י לשיטת הפוסקים דס״ל דהבדיקה הוא מטעם שמא יבוא למיכל א״כ בודאי הוא על השוכר כיון דהוא דר בבית אבל המשכיר אינו דר בבית . ג'. ליישב קושית הפ״י מאי בעי הגמ' על השוכר לבדוק כיון דאיסורא ברשותו קאי הא שכירות לא קניא כמו שפריך הגמ' לקמן דף ו' ע״א . ד'. קושית המפרשים על רש״י שפי' בגמ' דפשיט ממזוזה דעל השוכר לעשות מזוזה ודחי הגמ' שאני מזוזה דחובת הדר הוא ופירש״י אבל הכא בדיקת חמץ דרבנן דאי משום בל יראה בביטול בעלמא סגי אי מסיח דעתא מיני' כו' ומיבעי לן טורח זה על מי הטילו חז״ל והקשו המפורשים דאף אם בדיקת חמץ דאו' יכול לדחות ממזוזה דמיבעי לן אם הוא חובת הדר ואם חובת מי שהחמץ שלו וביותר קשה לפי דעת רש״י דאם בדיקת חמץ דאו' הי' פשוט לי' דודאי על המשכיר לבדוק כמו שפי' רש״ל או בודאי על השוכר לבדוק כמו שפי' המ״א בס״ס תל״ו א״כ למה לא פירש״י תיכף בהאי בעי' דאיבעי' קאי לאחר הביטול דהבדיקה הוא מדרבנן . וליישב את זה נקדים דברי הש״ע ודברי המ״א בסי' תל״ז וז״ל הש״ע המשכיר בית לחבירו כו' אם מסר לו המפתח בי״ד על המשכיר לבדוק ואם מסר לו המפתח קודם י״ד על השוכר לבדוק ומציין עצמו המ״א על המשכיר לבדוק כיון שחל שעה אחת חיוב על המשכיר לכך צריך הוא לבדוק . ועל דין הב' על השוכר לבדוק כתב המ״א ונראה דהשוכר צריך לבטל ג״כ כיון שהמשכיר יצא ממנו נתיאש ואין לך הפקר גדול מזה כמו שכתב הטור סוף סי' תל״ו בדין ישראל היוצא מבית עכו״ם ע״ש וצריך להבין דברי המ״א למה בדין א' נהי דבדיקה חל על המשכיר מ״מ יצטרך השוכר לבטל דאף אם יוצא בי״ד נמי נימא נתייאש ביציאתו בי״ד ועיין בפ״י שהרגיש בזה . וליישב א״ז נראה ומקודם נבין דברי הטור גופא בדין ישראל היוצא מבית עכו״ם אין צריך הישראל לבדוק כיון שיצא ונתיאש כו' הא קי״ל דיאוש אינו קונה אבל באמת ניחא דכאן כיון דנתיאש ביציאתו קודם שנכנס בו העכו״ם דהסתירא אתי לידי' והוי כמו באבידה ומציאה לכך קני אבל קשה הא אף באבידה ומציאה בעינן דרך נפילה ובהניח לא הוי אבידה כמו שאי' בגמ' ב״מ ובפוסקים וביותר קשה למה לא מצינו דין זה במשכיר בית לחבירו והניח דהחפץ לא הוי הפקר. לכך נראה פירוש דברי הטור הם כך עפ״י דברי הגמ' ב״מ דף כ״א ר״פ אלו מציאות וז״ל הגמ' אלו מציאות שלו מצא פירות מפוזרין הרי הן שלו וכמה אר״י קב בארבע אמות ופריך הגמ' אי דרך נפילה אפי' טובא נמי ואי דרך הניח אפילו בציר מהכי נמי לא ומשני הכא במכניסתא בבי דרי עסקינן קב בד' אמות לא טרח איניש והדר אתי ושקיל להו אפקירו מפקיר להו כיון דנפיש טירחייהו קב בבציר מד' אמות דלא נפיש טירחייהו הדר אתי ושקיל . ובזה ניחא דברי הטור כיון דאין החמץ בעין אלא ע״י בדיקה נפישי טרחייהו יותר מקב בד' אמות לכך אף בדרך הניח אפקירו מפקר להו כמו שאי' בגמ' הנ״ל . ובזה מיושב היטב דברי המג״א דאם יצא המשכיר בי״ד כיון דהמשכיר חייב לבדוק מתקנת חז״ל כיון שחל עליו שעת

חיוב

חיוב א"כ אף אם יפקירם לא מהני לכך ממילא לא הפקירם אבל אם יצא בי"ג ומסר המפתח כיון דהבדיקה על השוכר אפקורי מפקר להו המשכיר כיון דכפים טרחייהו כנ"ל. ובזה נכון ליישב דברי הגמ' ונקדים ליישב קושיות הנ"ל על דברי התוס' והפוסקים דפירשו דהבדיקה הוא משום שלא יבוא למיכל הא בחמצו של עכו"ם כיון דאינו עובר בב"י. שני מחילה עברה א"כ אף ברשותו של ישראל בביטל כיון דאינו עובר בב"י למה לי בדיקה וביעור לבני מחילה עברה ואפשר דלאף בדיקה לא צריך במקום דבני מחילה. ונ"ל דבחמצו של ישראל גרע טפי כיון דאלו לא ביטלו הי' עובר עליו השתא נמי חייב לבדוק ולבער וד"ל. נמצא דתקנת בדיקה וביעור הוא מחמת שני טעמים. א' מחמת שלא יבוא למיכל וב' כיון דשלו הוא ואם לא ביטלו הי' עובר עליו כנ"ל. ונ"ל דזה הוא האיבעי' בגמ' כיון דהכא הב' טעמים חלוקים הטעם דאם לא ביטלו הי' עובר הוא דשייך לגבי משכיר והטעם שלא יבוא למיכל הוא שייך לגבי א"ד על השוכר לבדוק דאיסורו ברשותו פי' דטעם שמא יבוא למיכל הוא שייך לגבי' והגמ' בעי על תקנת הבדיק' על מי הטילו חז"ל כנ"ל ודין הביטול הוא תלוי אחר תקנת הבדיק' כמ"ש על דברי המ"א הנ"ל דא"כ דהבדיק' הוא על המשכיר ממילא מייאש מיני' המשכיר כנ"ל מחמת טורח כמו קב בד' אמו' הנ"ל וא"כ הביטול הוא ג"כ על השוכר כנ"ל. ובזה מיושב קושי' התוס' דבי"ג אף א"כ דהבדיק' הוא על המשכיר מ"מ הביטול על השוכר כיון דעתה בי"ג עדיין אין חיוב בדיקה עליו ממילא מייאש מיניה מחמת טעם טורח כמו בקב בד' אמות וא"כ החמץ הוא של השוכר ושמא יבוא למיכל הוא ג"כ אבל השוכר ממילא הבדיק' חל ג"כ על השוכר ע"כ בעי הגמ' בי"ד ומיושב קושית התוס' ומיושב קושית הפ"י הא' וב' וד"ל. ופשיט הגמ' ממזוזה דמסתמא הוא על השוכר לבדוק כיון דמצוה הוא רמיא על השוכר כמו מזוזה ודחה הגמ' שאני מזוזה דחובת הדר הוא וקשה לרש"י דכאן נמי חובת הדר הוא כיון דהמשכיר מייאש ממנו לכך פירש"י אבל הכא בדיקת חמץ דרבנן וכו' ומיבעי' לן טורח זה על מי מוטל והיאוש תלוי לפי תקנת הבדיק' כנ"ל. ובזה מדוקדק לשון רש"י דאי משום ב"י בביטול סגי אי מסיח דעתו מיני' ולא פירש"י במקום אחר דביטול הוא מסיח דעת מיני' אבל כוונת רש"י דאם לא הי' צריך בדיקה כלל רק סגי בביטול בכל מקום כאן דביטול בפשיטות על השוכר כיון דהביטול הוא מסיח דעת והמשכיר מייאש מיני' ביציאתו מחמת טורח כנ"ל. ובזה יפה עולים דברי הגמ' וכל השיטות בחד אופן דאף לרש"י דהבדיקה הוא משום ב"י פי' הר"ן דלרש"י נמי הבדיקה משום שמא יבא למיכל רק רש"י פי' המשנה על הבדיקה דהו' בלא ביטול. ומה שהקשה על הטור איך קונה השוכר החמץ במה שמייאש מיני' המשכיר הא שכירות לא קניא נראה לפע"ד דהטור לשיטתו ושיטת הרא"ש אזיל דבית המושכר קונה לשוכר עיין בסמ"ע סי' שי"ג ס"ק ה' ועיין בקצה"ח דהיכא שהמשכיר רוצה שיקנה השוכר קונה השוכר לכ"ע כמבואר בגמ' ב"מ וקידושין ומקומו מושכר לו ע"ש וכאן כיון שהפקירו המשכיר ביציאתו כדי לדור בו השוכר הרי רוצה שיקנה השוכר וקנ' השוכר לכ"ע ודוק:

דף מד ע"ב ור"ע טעם כעיקר מנ"ל יליף מבשר בחלב ולה"כ אמר הגמ' ור"ע נמי בב"ח ודאי חידוש הוא אלא יליף מגיעולי נכרים ע"ש. והקשו כל המפרשים דלמא הגעילו משום בב"ח ובב"ח אמרינן טעם כעיקר משום חידוש כנ"ל והכרו"פ תי' דאם הוא משום בב"ח היכא דבישלו עכו"ם בב"ח ביחד הוי שאר איסורים ואם יהי' הטעם דהם בשלו בשר והנחתו ובשל חלב א"כ היאך יצויר מה שמצריך התורה לבון הלא צלי מותר מן התור'. וזקיני הגאון זצ"ל תמה על הכרו"פ הלא ע"י הבישול הא"כ נעשה דאו' ותי' תירוץ אחר דבהיתרא בלע אינו צריך ליבון ולכל התירוצים קשה לי איך יתורצו דברי הגמ' בחולין דף ק"ח וז"ל אמר אביי טעמו ולא ממשו בעלמא דאו' וכו' מבב"ח מאי טעמא לא גמרינן דחידוש הוא אי חידוש אע"ג דאינו נותן טעם נמי ופירש"י דליכא למילף מזרוע בשילה כיון דחידוש הוא ע"ש והא ע"כ היכא דאינו נותן טעם שרי דאל"כ היאך התירה התורה כלי מדין ע"י הגעלה דלמא בישלו הם בשר ויהי' במשהו וא"ל דע"י הגעלה יהי' נ"ט בר נ"ט הא הרשב"א כ' והובא בס' ראש יוסף ובפר"מ דבאיסורא משהו אסור ג"כ נ"ט בר נ"ט כיון דהוא במשהו וטעם קלוש הוא עכ"פ כמו משהו כמו שכ' הפ"י לענין נותן טעם לפגם וכן קשה על הרמב"ן על התורה בפ' מטות שהקשה למה לא ציותה התורה להגעיל במלחמת סיחון ועוג שהוא קודם מלחמת מדין ותי' דבז' עממין אפי' קדלי דחזירי אשתרי והיסופות יעקב תי' בזה קושית העולם הנ"ל דאם הוא משום בב"ח הי' צריך להגעיל אף בסיחון ועוג דהתור' לא התירה רק קדלי דחזירי שלהם אבל בבב"ח נעשה האיסור אצלינו ע"ש אך מאוד תמוה דמ"מ קשה היאך הי' מותר להשתמש בכלי סיחון ועוג בלי הגעלה דלמא הי' הם מבשלין בשר והנחתו ובשל חלב או להיפך. לכן נלע"ד לתרץ קושית הנ"ל דאי' במס' חולין דף ס"ג ע"ב תניא ר"א גלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם שבהמה טמאה מרובה מן הטהורה ולפיכך מנה הכתוב את הטהורים ע"ש ובב"ח אינו נוהג בטמאה אלא בבשר טהורה וחלב טהורה א"כ לא מצינו למימר דהגעלה משום בב"ח כיון דרוב בהמות טמאו' ואזלינן בתר רובא וד"ל. והתורה אמרה סתם כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש ואי בשאר איסורים טע"כ לאו דאו' לא הי' צריך להגעיל מן הסתם משום בב"ח כיון דרוב בהמות טמאות וזה אין לומר דהתורה ציותה להגעיל היכא דידע דבישלו בו בשר טהורה או חלב טהורה כמו שאמר הגמ' א"כ לא אסרה תורה אלא בת יומא דבזה לא הי' צריך לצוות להגעיל רק יצוה לבשל בו כדרך שבשלו בו עכו"ם כגון בשר לבשר וחלב לחלב והיכא דלא ידעו מה בישלו בו אין צריך להגעיל כיון דטעם כעיקר לאו דאו' ומשום בב"ח רוב בהמות טמאות כנ"ל וד"ל. אמנם לפי מה שכתב המ"א באו"ח סי' ל"ב ס"ק ס"ו לתרץ קושית הטו"ת על האגור דכ' דאין לקנות גידים מעכו"ם דשקלי נמי מבהמ' טמאה וכל קבוע כמחצה על מחצה והקשה ת"ל דרוב בהמו' טמאו' כנ"ל ומתרץ המ"א שם דרוב בהמות הנאכלין ע"ש. אם כן לכאורה חזרו הקושיות הנ"ל וקושיתינו הנ"ל למקומם. אמנם נלפע"ד כיון דבבית העכו"ם לא אזלינן בתר רובא והוי קבוע וע"ש במ"א וא"כ הוי ספק השקול ע"כ לחשש שמא הם בישלו בשר או חלב הוי ס"ס א' שמא העכו"ם בישלו בו שאר דברים ואת"ל שבישלו בשר או חלב דילמא בישלו בו טמאה ובגלל אחד טמא לא שייך בב"ח מדאו' והם לקחו כל כלי העכו"ם בהיתר ודו"ק:

פרק כיצד צולין

דף עד תוס' ד"ה נחתך ממנו אבר א' אין זה מקולס נראה לריב"א דמצוה לקלסו אבל בדיעבד לא מיפסל מדפריך בפ' האשה גבי ה' שנתערבו נייתי כל חד וניתני אי דידי בע"מ להוי פסח ואי לא להוי שלמים הא איכא חזה ושוק. נייתי כל חד כהן בהדי' והא חזה ושוק אסור לזרים ואסור לצלותן עם הפסח וצריך לחותכן ולא הוי מקולס אלא ודאי דמש"ה אינו נפסל ע"ש. והקש' הצל"ח הא צלי אינו אוסר רק כדי נטילה וא"כ יאכל הכהן החזה ושוק עם הנטילה ותי' דקרבן צריך להיות שמן ובשמן אוסר כולו ע"ש. וקשה לי דהא החזה ושוק הוא מב"מ ומן התורה ברובא בטל ואינו צריך רק ס' מדרבנן א"כ מנ"ל דמקולס

דמקולס אינו פוסל בדיעבד דילמא פוסל אף בדיעבד וקושית בגמ' התם וכייתי כ"א כהן בהדי ויאכלה עם החזה ושוק ויסמוך על ביטול ברוב ומוטב לדחות האיסור דרבנן דמכ"מ ב"ש מלבוא בס' כרת דפסח וא"ל דהוי מבטל איסור לכתחיל' הא לדעת התוס' מובא בש"ך יו"ד סי' צ"ט ס"ק ז' הא דאין מבטלין הוא רק מדרבנן וא"כ מוטב לדחות ב' איסורי דרבנן הא דאין מבטלין דהוא רק מדרבנן והא דמכ"מ בס' דהוא מדרבנן מלבוא בס' כרת דפסח. ועוד קשה לי דאף אי נימא דאינו רק מצוה לקלסו למה נדח' המצוה דמקולס ולאכול החזה ושוק כמ"ש התוס' נידח' האיסורי דרבנן הנ"ל ונאכלו עם החזה ושוק. ועוד קשה לי כיון דעל כל אחד הוי ספק אם הוא פסח יוכל לאכו' ביחד עם החזה ושוק מחמת ס' דרבנן ואף דהוי ס' דאו' ומצד אחר בא לו שהוא מדרבנן מ"מ פשיטא דס' כזה אינו אסור מן התורה וא"כ מוטב לדחו' ספק איסור זה מלדחו' ס' מצוה דמקולס ובפרט אי נימא דמקולס פסול בדיעבד מוטב לדחו' ספק איסור דרבנן הנ"ל מלבוא בס' כרת כנ"ל. אמנם לאחר העיון לא קשה כלל לפי מה שכתבו התוס' בדף פ"ט ד"ה הכי מלי וז"ל ותימה וכי בשביל דשמא יהי נותר או משום סמיכה דלא מעכבא או לא יעשו מתנו' כהלכתן יכנס לס' כרת · וי"ל דטוב שידחה ס' כרת בשב ואל תעשה ממה שיעשה רובם שלא כהוגן כי כבר רובן עשו פסח ע"ש. וכן כאן נמי לא מבעי' דאי מקולס לא הוי רק מצוה מוטב לדחו' המצוה דמקולס דאינו עושה שלא כהוגן רק האחד דחייב בפסח מלדחו' האיסורי דרבנן הנ"ל ויעשו רובם שלא כהוגן כי הרובם עשו פסח ואצלם אינם רק שלמים אם יאכלו עם החזה ושוק יעשו שלא כהוגן ויעברו על האיסור דרבנן ואף אי מקולס פסולה בדיעבד אין לאכו' עם החזה ושוק ולדחות ולעבור על האיסור דרבנן הנ"ל כסברת התוס' דטוב שידחה ס' כרת בשוא"ת משיעשו רובם שלא כהוגן כנ"ל וד"ל. אמנם קשה לי על תירוץ הצל"ח הא התוס' לקמן ד' ע"ו ד"ה נימא הוקשו שם דלמא הא דאין צולין ב' פסחים כאחד מיירי בשניהם כחושים הרי דס"ל להתוס' דקרבן פסח יכול להיו' כחוש וע"ש בצל"ח וא"כ קשה גבי ה' שנתערבו פסחיהם הי' יוכל להביא כ"א קרבן פסח כחוש וכייתי כהן בהדי ויאכלה עם החזה ושוק ויאכל הכהן החזה ושוק עם הנטיל' כקושי' בצל"ח הנ"ל. לכן נלפע"ד דהתוס' ס"ל כהרא"ש המובא ביו"ד בסי' י' ברמ"א סעי' א' והט"ז סי' ל"א ס"ק ז' דלא ישחוט לכתחילה על מנת שיקלוף א"כ כיון דאם אינו קולף אוכל איסור אף בדיעבד חיישינן שמא ישכח וק"ו כאן בנטילה דהתיר מקליפה דאסור לכתחלה לאכול עם החזה ושוק שמא ישכח מליטול כדי הנטילה וא"כ מוטב לדחות ס' כרת בשוא"ת משיעשו רובם שלא כהוגן כנ"ל. ועוד יש לומר כמו דאין צולין ב' פסחים כאחד אפי' גדי וטלה משום תערובת גופם כן אסור לאכו' ב' שלמים עם החזה ושוק משום תערובת גופם דילמא יאכלו הבעלים החזה ושוק דאסור לזרים ועיין ביו"ד סי' ק"ח בט"ז ס"ק י"ב בשם המרדכי וא"כ יעשו רובם שלא כהוגן כנ"ל. והיותר נלפע"ד דכוונת התוספות דאסור לאכול עם החזה ושוק אף אם יותן להכהן החזה ושוק עם הנטילה דאסור למעט באכילת קדשים ואסור הנטילה לזרים ועיין במס' זבחים דף ע"ו בתוס' ד"ה אין לוקחין ע"ש וא"כ מוטב לדחות ס' כרת בשוא"ת מלעשות רובם שלא כהוגן וכנ"ל וד"ל:

דף עה בעי מיני' תנור שהסיקו בקליפי ערלה וגרפו ואפו בו את הפת מהו א"ל הפת מותרת ע"ש.

והקשו התוס' תימא לריב"א מאי קבעי הא תנן לעיל דף כ"ו פ"ב בישלה ע"ג גחלים ד"ה מותרת כו' ותי' ר"י שאני גחלים שאין חומו בא מחמת השלהבת. אבל חום התנור שגרפו חומו בא מחמת השלהבת והוי כאבוקה כנגדו הלכך מבעי לי' ותימה לר"י א"כ מאי פשיט לי' דמותר כיון דכאבוקה כנגדו אסור והוי חום אבוקה א"כ כשגרפו דהוי נמי חום אבוקה נמי יהא אסור ותי' דכאבוקה כנגדו אינו אסור רק מדרבנן [פי' ולא גזרו רק באבוקה כנגדו דילמא יאפה בתוך האבוקה ולכך גזרו גם כנגד האבוקה ולכך כגרפו לא גזרו] ובירושלמי דייק כשהפסח נצלה בתנור והגחלים תחתיו הלא חום התנור כמו כן מבשלו והוי צלי מחמת ד"א ומפרש כי איכא אש האש נוטל כח התנור כו' ע"ש וכ' המהרש"א דהך ובירושלמי דייק אין כאן מקומו ושייך לקמן גבי פסח ע"ש והוא דבר תימא לחלק דברי התוס' ולהפסיקו בסכינא חריפא. לכן נלפענ"ד לפרש דברי התוס' על נכון דלפי מה שתי' בירושלמי דהאש נוטל כח התנור בבשר הפסח והוי צלי אש לבד א"כ קשה על תי' ר"י הנ"ל דחום התנור שגרפו הוי חום שלהבת נימא דחום הגחלים של האש נוטל חום השלהבת התנור גופא והוי התנור חום האש והוי כמו בשלה ע"ג גחלים דמותר והדרא קושית הריב"א למקומו. אמנם יש לומר דרב חנינא דמבעי לי' אזיל כסברת המקשן בירושלמי דס"ל דאינו נוטל האש כח התנור וכן נמי אינו נוטל כח האש את חום השלהבת והוי חום האבוקה וגרע מבישלה ע"ג גחלים ולכך מבעי' לי' לאסור ורב אדא ב"א פשיט לי' דהפת מותרת ס"ל כהתרצן בירושלמי דהאש נוטל כח התנור וכן כאן נוטל האש חום השלהבת והוי התנור חום האש והוי כמו בישלה ע"ג גחלים דמותר ומיושב דברי הר"י הראשון ולא קשה שוב קושית הר"י על עצמו ולא צריך לדחוק דאבוקה כנגדו אינו אסור רק מדרבנן והבן:

דף עו ע"ב במשנה נגע בחרסו של תנור יקלוף את מקומו. ופירש"י דלא הוי צלי אש והוי צלי מחמת ד"א ע"ש. והנה הכרו"פ בסוסי' ק"ה והפ"ת ביו"ד סי' צ"ד סקי"ג הקשו קושיא עצומה וז"ל ואמאי ליתסר קליפה הסמוכה לאותה הקליפה דהתוס' בחולין דף צ"ו בד"ה אפי' מקשו דבכל דבר הנאסר כדי קליפה יאסור אותה הקליפה קליפה הסמוכה לה. ותי' שם דאין הנאסר יכול לאסור במקום שאין האיסור בעצמו יכול לילך שם והרא"מ תי' דאין אומרין בחלי חתיכה חנ"נ ע"ש וכאן הקליפה נאסר דהוי צלי מחמת ד"א והוי איסור מחמת עצמה מו יכולה אותו הקליפה לאסור השניי' ע"ש והניחו בצ"ע. ולכאור' הוא קושיא גדולה. אמנם לפענ"ד נראה ליישב דהנה לכאורה קשה דמנ"ל להמשנה דעד כדי קליפה יכול החרס לצלו' ויותר מקליפה לא יכול לצלו' ומאי ענין קליפה לכאן ועוד קשה לפי הירושלמי המובא בתוס' לעיל ע"א ד"ה וגרפו וז"ל ובירושלמי דייק כשהפסח נצלה בתנור וגחלים תחתיו הלא חום התנור נמי מבשלו והוי צלי מחמת ד"א ומפרש כי איכא אש האש נוטל כח התנור כו' ע"ש. א"כ קש' למה בנגע בחרסו יקלוף הלא אף בלא נגע הוי נ"כ צלי מחמת התנור והוי מחמת ד"א וצ"ל כתי' הירושלמי דכי איכא אש האש נוטל א"כ גם בנגע נ"כ נימא דהאש נוטל ולא יאסור אף כדי קליפה. אמנם נראה דהנה לקמן ד' ע"ו איתא וז"ל חם לתוך צונן אדמיקר לי' א"א דלא בלע פורתא קליפה מיהו בעי ופירש"י קודם שמצינו בלע כדי קליפה והט"ז ביו"ד סי' צ"א סק"ו הביא בשם המרדכי והאו"ה שמכביד עליו ע"ש ולכך ב' קושיותי הנ"ל חדא מיתרצא באידך דלכך בנגע בחרסו יקלוף כיון דהאש נוטל ואמרינן עד דמנלאו נצלה כדי קליפה מחמת חרסו של התנור (ודומה לזה אי' בתוו"ד סי' צ"א בשם הנ"ל בבשר מליח שנפל לתוך חלב דאדמתלים לי' בלע כדי קליפה ע"ש) והוי צלי מחמת ד"א והא דלא נאסר כדי קליפה אף בלא נגע וג"כ נימא אדמנלאו (כהירושלמי הנ"ל) נצלה כדי קליפה סביב נראה כיון דלפי זה לעולם יהא צריך קליפה בפסח לא התירו כיון דהקליפ' כזה לא הוי רק חומרא בעלמא ועיין במ"א סי' תס"ז ס"ק ל"ג אבל בנגע בחרסו של תנור דאינו אלא במקרה לכך צריך לקלפו

לקלפו אדמגלאו נצלה כדי קליפה ועוד דבנגע שייך ב' טעמים הנ"ל אדמגלאו ואדמכביד עליו כהט"ז הנ"ל. או י"ל דכאן צולה חוץ התנור קודם שמגיע חום התנור לבשר הפסח אבל בנגע להתנור אדמגלאו נצלה כדי קליפה כנ"ל. והנה הרמ"א ביו"ד סי' ל"ח ס' ד' דבמקום שצריך קליפה אם לא קלפוהו ובשלו כך מותר בדיעבד והקשו הט"ז והש"ך מכמה מקומו' דאי' דצריך ס' נגד הקליפה והמ"א בס"ק הנ"ל מחלק דכאן בדין תתאה גבר רק דאמיקר בלע כדי קליפה אינו אלא חומרא בעלמא מותר ואין צריך ס' בדיעבד לכן כאן נמי כיון דהקליפה הוא ג"כ כנ"ל דהאש צולה רק אדמגלאו נצלה כדי קליפה ולא הוי רק חומרא בעלמא לכך אין הקליפה אוסרת הקליפה השניי' דהוי כמו בדיעבד וד"ל:

דף עו ע"ב בתוס' ד"ה ה"ג קמ"ל כיון דלא דחי שבת לא דחי טומאה ולא גרסינן כיון דאית לי' תשלומין שאין הטעם תלוי בכך דלעיל בפ' א"ד ד"ע ע"ב ילפינן דלא דחי שבת מוחגותם וגו' ועוד פסח נמי אית לי' תשלומין בשני ודחי טומאה בציבור ועוד חגיגת ט"ו לאמאי דאי' לקמן דף פ' שאם נטמאו בעלים ביום ט"ו ולא חזו ביום חובו לית לה תשלומין פי' וא"כ לדחי הטומאה והצל"ח הוסיף להקשות דבחג הפסח אם נטמא ביום א' במת טמא כל שבעת ימי החג ואימתי יהי' לו תשלומין א"כ לדחי הטומאה ע"ש. אמנם לפע"ד לא קשה כלל כל הד' קושיות הנ"ל דהא דילפינן לעיל ד"ע מוחגותם אותו חג לד' שבעת ימים שמונה הוי וכפירש"י בחג הסוכות כתיב דתשלומין דידי' כל שמונה אלא ש"מ דאין חגיגה דוחה שבת ומזה לא שמעינן רק דבזמן התשלומין אינו דוחה שבת אבל ביום הראשון דזמן חובתי' יכול להיו' דדוחה שבת רק כיון דאין התשלומין דוחה שבת לא הוי שמונה דאם יום א' בשבת יום הא' ג"כ בשבת ואדרבה אז אינו אלא ששה ע"ש בגמ' לכך אמר הגמ' דידן לפי הגירסא שלנו דלא דחי שבת ביום א' הוא מטעם דאית לי' תשלומין ולא קשה קושיא הא' וקאמר הגמ' לפי הגירסא שלנו מדשבת לא דחי טומאה נמי לא דחי פירוש כיון דילפינן במועדו במועדו אפי' בשבת אפי' בטומאה' הוקשו להדדי היכי דלא דחי שבת לא דחי נמי טומא' וטעם בתשלומין לא קאי רק על שבת ולענין שבת לא שייך פסח שני ומיושב קושיא הב'. וקושיא הג' של התוס' וכן קושיא הד' של הצל"ח נמי לא קשה לפע"ד דנימא מחמת דאין לו תשלומין לידחי שבת דאם נאמר דדחי שבת ידחה גם הטומאה א"כ יהי' לו ג"כ תשלומין ואין לומר דבשאר הימים דהטעם דלא דחי שבת הוא מקרא דוחגותם לא ידחה ג"כ טומאה אבל ביום הא' דהטעם דלא דחי שבת הוא משום דיש לו תשלומין וכאן דאין לו תשלומין לדחי יום א' את השבת והטומאה דא"כ יהי' הדחי' ביום הא' השבת והטומאה ע"י טומאת שאר ימים ואיך נאמר דע"י טומאה לבד יהי' נדחה השבת דהוא איסור סקילה וגם הטומאה וד"ל:

דף עז בתוס' ד"ה דלא בא"ד תימה לר"י דבמתניתין משמע דלמ"ד דטומאה דחוי' איכא דחוי' רק ע"י ריצוי ציץ ואמאי הא טומאה דגברי דחוי' בציבור אע"פ שאין הציץ מרצה על טומאת הגוף והניחו בתימה ע"ש. ומה מאוד תמוה לי על תמיהתם דכעין קושיא זו הקשה התוס' במס' יומא ד"ז ע"ב בתוס' ד"ה מכלל וז"ל לא ידענא מאי ראי' מייתי ר"ש מיוה"כ דאפי' כשאינו על מצחו דמרצה דילמא התם טעמא דטומאה דחוי' בציבור מידי דהוי בטומאת גברי דלא מרצה ציץ ודחי טומאה ותירצו דה"ק ר"ש דאי הוי' מטעם דחוי' לחוד הוי' אומרין לו הבא אחרת אע"כ דציץ מרצה אפי' באינו ע"מ וכיון דאיכא תרתי ריצוי ציץ וקרבן ציבור דדחי טומאה לא מייתי אחרת ע"ש. לכן כאן נמי נוכל לתרץ בזה דהא דבעי' ציץ לרצות אף דטומאה דחוי' בציבור הוא כדי שלא נאמר לו הבא אחרת וד"ל:

עוד ליישב קושית הפ"מ הנ"ל על המשנה נגע בחרסו של תנור יקלוף את מקומו יאסור קליפה זו הקליפה הסמוכה לה כיון דנצלה מחמת חום התנור והוי צלי מחמת ד"א והוא איסור מ"ע ולא שייך ב' פירושי התוס' הנ"ל דמס' חולין. ונראה לפע"ד דהנה לפי מה שכ' הט"ז ביו"ד סי' ק"ב על הרמ"א שם דדשיל"מ לא שייך בטעמו ולא ממשו וכ' הט"ז דבמב"מ טעמו ולא ממשו אינו אוסר כלל ולא צריך ביטול כלל ע"ש. א"כ לכאורה קשה מה מקשה התוס' בחולין הנ"ל דבכל דבר שנאסר כדי קליפה יאסור אותה הקליפה קליפה הסמוכה לה הא הקליפ' הא' הוי מב"מ עם הקליפה הב' והבליעה היוצאת מהקליפ' הא' להקליפה הב' הוי טעמו ולא ממשו ואינו אוסר כלל במב"מ ועכ"ל דס"ל להתוס' בהקושיא דהיכא דהאיסור הוא אינו אמ"ע רק נאסר מחמת אינו מינו יש לו חומרא דאינו מינו דאוסר בטעמו ול"מ (וכמו שהארכתי בזה במקום אחר דלפעמים הנאסר חמיר מאיסור מ"ע דנאסר יש לו חומר דאיסור שנאסר ממנו) לכן הקשו דיאסר הקליפה הנאסר' קליפה הב' ומתרצי ב' תירוצים או כיון דאין האיסור יכול לילך שם אין הנאסר יכול לאסור כיון שנפרד מהאיסור או דבחלי' חתיכה אין אומרים חנ"נ ע"ש וא"כ לא קשה קושית הפ"מ הנ"ל דאדרבה כאן כיון דהקליפה הוי צלי מחמת ד"א והוי איסור מ"ע אינו יכול לאסור הקליפ' הב' דהוי טעמו ולא ממשו כנ"ל וד"ל:

או י"ל דהש"ך ביו"ד סי' ק"ג ס"ק ה' הביא בשם הרשב"א וכן הפ"מ במשבצות זהב סק"ג שם וז"ל אבל פליטתו טעמו לבד ידוע הוא שאין מחלה איסור נפלט בהיתר וכו' דייקינן לי' כאיסור מועט להיתר מרובה ע"ש והתוס' במס' חולין דף קי"ב ב' בד"ה הלכתא כא"ר וז"ל וע"כ התם הוי טעמא משום דמב"מ מדאו' ברובא בטיל ובכלי מקדש אוקמא אדאורייתא ע"ש וכן כ' התוס' בפסחים ד' ע"ד בד"ה כבולעו כ"פ וז"ל ואפי' מאן דאוסר בכבדא עלוי בשרא לא קשה לי' מתני' דפסח דמדרבנן אסור ובפסח לא החמירו ע"ש וא"כ בטל טעם היוצא בהקליפה הב' ברוב כיון דהוי מב"מ ואוקמי' אדאו' ולא החמירו בפסח וד"ל:

שם בתוס' ד"ה דם אעפ"י שאין בשר כו'. תימה לרשב"א מנ"ל בעולה דיש דם אע"פ שאין בשר אימא דוקא שלמים דלא כליל אבל בעולה דכולה כליל אם אין בשר אין דם פי' כמו דהוי' בגמ' אליבא דר"י והני תרי קרא חד בעולה וחד בשלמים צ"ל צריכא דאי כ' בעולה הו"א דוקא עולה דחמירא דכולה כליל כו' כן נימא לר"א להיפך דהא דיש דם אע"פ ש"ב הוא דוקא בשלמים דקיל אבל בעולה דחמירא דכליל אם אין בשר אין דם ולפענ"ד נראה ליישב דהנה מהצריכותא דגמ' משמע דמצד הסברא הוא דיש דם אע"פ שא"ב דאעפ"י דכתיב קא' דאם א"כ א"ד אי לא כתיב בהכי, הו"א דיש דם אע"פ שא"ב רק הא דאם אין דם א"ב ע"ז אין צריך קרא דהוא מן הסברא כמו שכ' רש"י לקמן ע"ב בד"ה דם דכי ליתי' מעכב ע"ש. אם כן לכאורה קשה על ר"א דאמר דם אעפ"י שא"ב שנאמר ודם זבחיך ישפך צ"ל קרא הא הוא מצד הסברא וצ"ל דלהכי מצריך ר"א קרא לגלות דהאי קרא דכתיב בעולה ועשית עולתיך הבשר והדם לא בא ללמד דאם אין בשר א"ד רק ללמד מה דם בזריקה אף בשר בזריקה ואם נאמר כהרשב"א דהקרא ודם זבחיך ישפך הוא רק בשלמים אבל בעולה אם אין בשר אין דם והפסוק דעולה הוא ללמד דבעולה אם אין בשר א"ד א"כ למה נכתב בשלמים ודם זבחיך ישפך דיש דם אע"פ שא"ב לא לכתוב בשלמים קרא כלל ומעולה לא נילף דכולה כליל וממילא נימא בשלמים כמו שהוא מצד הסברא דיש דם אעפ"י שאין בשר אע"כ דהקרא אתי לגלות דאף בעולה יש דם אעפ"י שאין בשר והקרא ועשית עולתיך

עולתיך הבשר והדם הוא ללמד מה דם בזריקה אף בשר בזריקה:

מסכת יומא

דף פג מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו עד שיאורו עיניו· ת"ר מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו הקל. טבל ונבלה מאכילין אותו נבלה. טבל ושביעית שביעית טבל ותרומה תנאי דתניא מאכילין אותו טבל ואין מאכילין אותו תרומה ב"ת אומר תרומה ולא טבל אמר רבה היכא דאפשר כ"ע ל"פ דמתקנין ומספינן לי' ופירש"י שיש די בחולין להאיר עיניו בלא התרומה לכ"ע מתקנין לי' הטבל ונותנין החולין שבו בלא התרומה כ"פ בלא אפשר. בחולין. פירש"י דלא יאירו עיניו עד שיאכל כולו אז פליגי מר סבר טבל חמור לכך מפרישין התרומה ונותנין לו החולין והתרומה ומר סבר תרומה חמורה לכך נותנין לו הטבל כמו שהוא מ"ס טבל קל דאפשר לתקוני ומ"ס תרומה חזי לכהן ומקשה הגמ' אפשר בחולין פשיטא נ"ל בשבת בשבת נמי פשיטא הכ"ע בטלין שא"נ דרבנן מ"ס טבל חמור ומ"ס תרומה חמורה לימא תנאי פי' הך דרבה דתניא מי שנשכו נחש קורין לו רופא ממקום למקום פירש"י בשבת כו' ונוזזין את הכרשינין פירש"י מן המחובר מאכילין אותו ואין צריך לעשר דברי רבי ראב"ש אומר לא יאכל עד שיעשר. אפ"ת רבי ע"כ לא קאמר רבי אלא במעשר ירק דרבנן דקל אבל בטלין שא"נ דגזרינן אטו טלין נקוב אפילו רבי מודה עכ"ל הגמ'. והנה יש בזו הגמ' הרבה קושיות. א'. קושית המ"א באו"ח סי' תרי"ח והנו"כ על הרמב"ם פי"ד מהמ"א שכ' טבל ותרומה היכא דלא אפשר לתקן הטבל פי' כגון שלא יהי' די בנותר מאכילין אותו טבל שאינו קודש כמו תרומה (דהוא פסק כת"ק) משמע דהיכא דאפשר בחולין מתקנין לו ונותנין לו החולין ולמה השמיט הרמב"ם דינא דגמ' דלרבי מאכילין אותו טבל ירק אף היכא דאפשר לי' בחולין אם היא בשבת וקיי"ל הלכה כרבי מחברו. ב'. קושית המהרש"א דרבי מיירי באפשר לי' בחולין ואפ"ה אין צריך להתעשר ופליגי בדרבה דלמא מיירי בלא אפשר ופליגי בפלוגתא דהני תנאי דלעיל. ג'. קו' המ"ל בפ"ד שהקשה ג' קושית בסוגיא זו על הר"ן בשם הרא"ד דהרא"ד פסק בחולה שיש בו סכנה דשוחטין לו בשבת ואל יאכילו אותו נבלה והקשה הר"ן הא שבת חמור מנבלה דשבת הוא איסור סקילה ונבלה היא לאו ע"כ. וכ' הר"ן הטעם דבנבילה עובר על כל כזית וכזית ובשבת לא עבר אלא בשעת שחיטה והקשה המ"ל א"כ למה פליגי ת"ק וב"ת אם מאכילין אותו טבל או תרומה הלא בטבל עובר על כל כזית וכזית ואם יפרוש תרומה ומאכילו אותו חולין והתרומה אין עובר אלא על כזית אחד של תרומה ועוד הקשה כיון דקי"ל חטה אחת פוטרת את הכרי א"כ יפריש חטה א' ויהי' ח"ש ג' הקשה יפריש התרומה ויחזיר ויערב אותה עם החולין וליבטול ברובה עכ"פ מן התורה והך דאין מבטלין היא רק איסור בעלמא אף להפוס' דס"ל דהיא מדאו' ע"ש בפ"ד דרוש כ"ט. ועוד יש לדקדק בדברי הגמ' דמקשה על רבה בשבת נמי פשיטא ומתרץ הכ"ע בטלין שא"נ מ"ס טבל חמור ומ"ס ת"ח דהא מ"ס ומ"ס הוא מיותר ולא שייך לכאן בתרוצו על רבה וגם לשון הכ"ע קשה כיון דמתרץ דברי רבה הול"ל לא צריכא כמו שאי' לעיל מיני' לא צריכא בשבת ע"ש. וליישב הקושי' הנ"ל נקדים ליישב דברי הטור ביו"ד סי' ס"ב ובסי' ס"ד דאבר מן החי אינו נוהג בטמאה וחלב אינו נוהג בטמאה· והקשו האחרונים ונראה הב"י למ"מ כ' הטור דאינו נוהג הא בלא"ה אסור משום טמאה. והנה מאיסור שיש בו מלקו' לאיסור שאין בו מלקות בזה פשיטא שיש נ"מ לענין פסולי עדות מה"ת עיין בח"מ סי' ל"ד וכן לענין קידושי אשה באה"ע סי' מ"ב עיין בש"ך סי' ס"ז ס"ק י"ד רק דקושייתם דכאן יש מלקות בלא"ה משום טומאה רק דאם היא נוהג יש בו שני מלקות ולדידן אין נ"מ בין ב' מלקות לא'. וליישב א"ז נקדים דברי הגמ' מעילה דף ע"ז כל הנבילו' מצטרפין זע"ז אמר רב ל"ש אלא לענין טומאה אבל לאכילה טהורין בפ"ע וטמאות בפ"ע ולוי אמר אף לאכילה מצטרפין ועיי"ש ברש"י ותוס' דפליגי אם איסור נבלה נוהג בטמאה דלרב אינו נוהג והוי בשני איסורין איסור נבילה ואיסור טומאה ואין מצטרפין ולוי ס"ל דנוהג והוי חד איסור ומצטרפין ע"ש וא"כ גם כאן נ"מ אם נאמר דאמ"ה נוהג בטמאה אם אוכל חצי זית אבמ"ה מטהורה וח"ז אבמ"ה מטמאה מצטרפין למלקות ולכך כ' הטור דאינו נוהג וכן בחלב דאינו נוהג בטמאה ואם יאכל ח"ז חלב או אבמ"ה מטמאה וח"ז מטהור' אין מצטרפין דהוי שני איסורין וא"מ למלקות ולא נפסל לעדות מן התורה וכן לקדושי אשה כנ"ל וכיון דבארנו מדברי הגמ' ומדברי הטור דשני איסורין אין מצטרפין למלקות וכן פסק הרמב"ם בפ"ב מ"ה מ"א (דלא כר"מ במס' ע"ז דס"ל דכל איסורין מצטרפין זע"ז משום ל"ת כל תועבה) א"כ קשה מאוד למה טבל ונבילה מאכילין אותו נבלה ומשמע מד' הגמ' אף אם יאירו עיניו בכזית א' מאכילין לו אותו הזית נבילה ואין מאכילין לו טבל כלל וקשה יאכילו אותו חצי זית נבלה וחצי זית טבל וב' איסורין אין מצטרפין ע"כ נ"ל כיון דבחולה שיב"ס הותרו כל האיסורין ואין בו שום חיוב לכך כשאמרו חז"ל מאכילין אותו הקל הקל לא השגיחו בכמות האיסור ובשיעורו כיון דשיעורן לא נאמרו רק לחיוב רק השגיחו באיכות האיסור דאיסור שיש בו כרת או מיתה אין מאכילין אף חצי שיעור לענין איסור שיש בו רק לאו אף דצריך לאכול מאיסור לאו זית שלם (ועיין בספר כפ"ת) ולכך לת"ק מאכילין אותו טבל ולא תרומה אף דאם יפריש תרומה לא יאכל רק חצי שיעור (דחטה אחת פוטרת) ובטבל יאכל כמה זתים אפ"ה מאכילין לו טבל דלת"ק טבל קל אלא תרומה כיון דאפשר לתקנו ומיושב קו' ב' של המ"ל. וליישב קושי' א' של המ"ל נראה דהנה לכאורה צריך להבין סברת הת"ק דטבל קל מתרומה כיון דאפשר לתקוני הא מ"מ עדיין אינו מתוקן והוי טבל וכן סברת ב"ת תרומה חזי לכהן הא מ"מ אסור לישראל. ונראה דהנה המ"א בסי' רס"ט כ' הטעם בקידוש ביוהכ"פ דמטעימו לקטן אף דאסור להאכיל לקטן איסור בידים מ"מ יש חילוק בין דבר האסור מעצמו ובין דבר שמעצמו היתר רק הזמן גורם לאיסור ע"ש שהביא ראיה מדברי התוס' פסחים דף ק"ו (והנה לכאורה סותר דברי עצמו שכ' בסי' תרי"ו דאין מאכילין לקטן ביוה"כ דהו כמנב"י וכן הקשה בספר מלא הרועים ונראה כיון דבאכילת יוה"כ הוי איסור כרת אף דהוא רק זמן איסור מ"מ אין מאכילין אותו בידים) וכיון דיש חילוק בין דברי האסור ממש לזמן איסור כן נמי יש לחלק בין דבר האסור לעולם ובין דבר האסור שיש היתר לאיסורו דג"כ לא הוי דבר האסור ממש וכן יש לחלק בין דבר האסור לכל העולם ובין דבר שיש היתר לכהנים דג"כ לא הוי דבר האסור ממש ובזה פליגי דת"ק ס"ל בזה שיש היתר לאיסורו הוא יותר סברא לומר דלא הוי ממש דבר איסור וב"ת ס"ל דדבר שאינו אסור לכל העולם היא יותר סברא ומ"מ אף לת"ק דס"ל דטבל לא הוי ממש דבר איסור מ"מ לענין נבילה כיון דבנבילה לא הוי רק לאו ובטבל יש בו מיתה הוי טבל חמור וכמו שתירצנו בדברי המ"א בסי' תרי"ו ובזה היטב דברי הר"ן בשם הרא"ד כיון דשבת הוא רק זמן איסור ונבילה היא דבר איסור ממש וא"כ בזה יש לו קולא מנבילה רק כיון דמ"מ יש בשבת חומרא אחת דהיא איסור סקילה לזה כ' הר"ן דיש בנבילה חומרא אחרת דעובר על כל כזית וכזית ואף דלענין טבל ונבילה לא משגיחין בזה ונותנין לו נבילה אפילו הרבה זתים ואין נותנין לו טבל אפילו חצי

זית

זית כנ"ל מ"מ שבת דהוא רק זמן איסור קיל אף מטבל לאף לת"ק דס"ל דאינו דבר איסור ממש וכן משמע מדברי התוס' לענין בהמתן של צדיקים בפסחים דף ק"ו דמחלק בין שבת לטבל דחמור דר' פנחס בן יאיר סי' המעשה בטבל. וליישב דברי הרמב"ם הנ"ל וקושית המהרש"א הנ"ל וגם יותר הלשון בגמ' מ"ש ומ"ש וגם הלשון הכא במאי עסקינן שדקדקנו לעיל. נראה דהנה דלפי הנראה מדברי הגמרא שמקשה מברייתא דמי שנשכו נחש כנ"ל וגוזזין לו הכרשינין פירש"י מן המחובר בשבת ואינו צריך לעשר דברי רבי ראב"ש אומר צריך לעשר על דברי רבה דאמר דאפשר בחולין מעשרין בשבת אפי' בטבל דרבנן משמע דהאי ברייתא ג"כ מיירי באפשר בחולין והיינו טעמא דרבי דס"ל דאין צריך לעשר כיון דהוא בשבת והוי טבל דרבנן ולראב"ש קיל איסור הפרשת תרומה בשבת מאיסור טבל דרבנן ולפ"ז תמי' לי מאוד כיון דהכי מיירי במחובר א"כ לראב"ש האיך נתיר לו לגזוז מן המחובר דהיא איסור דאו' כדי שלא יאכל טבל דרבנן דמה שיגזוז יותר להפרשת מעשר אין בו צורך להחולה כלל כיון דמיירי באפשר בחולין ולא יאכל כלל מה שיפרים למעשר וכן לרבי קשה דאמר א"צ לעשר משמע דהאיסור היא משום דאין מעשרין בשבת ולמה לא אמר משום איסור גזיזה דהיא מדאורייתא. אלא ע"כ צ"ל דהאי ברייתא דגוזזין מיירי בלא אפשר בחולין וצריך לאכול גם המעשר ע"כ גם מה שגוזזין המעשר היא בשביל החולה רק עדיין צריכין אנו לפרש דברי הגמ' שמקשה על רבה לימא תנאי הלא רבה מיירי באפשר והברייתא ע"כ מיירי בלא אפשר לכך נראה לפרש דקושית הגמ' על רבה היא כך כיון דרבה אמר באפשר בחולין כ"ע ל"פ כי פליגי בדלא אפשר ע"כ מיירי בשבת ובטלין שא"כ וא"כ גם פלוגת' ת"ק וב"ת הי' גם כן בטלין שא"כ ובשבת ולב"ת אף בשבת מפרישין תרומה ויאכל התרומה כדי שלא יאכל הטבל ובזה אתי שפיר הלשון הכא במאי עסקינן ויותר הלשון מ"ש טבל חמור כנ"ל. פי' כיון דטבל חמור מתרומה נפרים אף בשבת ויאכל תרומה ואל יאכל טבל אפי' טבל דרבנן וע"ז הקשה לימא סנאי פי' דיהא דב"ת ולפי מה שפי' רבה כנ"ל דתני' גוזזין לו הכרישין וא"ל לעשר וראב"ש וכו' וכאן ע"כ מיירי בלא אפשר וצריך לאכול כל החולין והמעשר כמו שביארנו לעיל דאל"כ אסור לגזוז כיון דמיירי בשבת ואעפ"כ ס"ל לראב"ש דמעשרין בשבת כדי שלא יאכל טבל ויאכל תרומה והיינו כב"ת אליבא דרבה אבל רבי ס"ל א"צ לעשר או דס"ל כת"ק דטבל קיל מתרומה או דס"ל דלהקל מעליו מטבל ותרומה אין מפרישין בשבת ויהי' ב"ת אליבא דרבה דלא כרבי ומשני ע"כ לא קאמר רבי אלא במעשר ירק דרבנן אין מפרישין בשבת להקל מאיסור טבל לתרומה אבל בטלין שא"כ אפי' רבי מודה דמפרישין אפי' בשבת אפי' רק להקל אבל לפרוש בשבת שלא יאכל רק חולין כגון היכא דאפשר בחולין אפי' ירק דרבנן רבי נמי מודה דצריך לעשר אפי' בשבת. ומיושב היטב דברי הרמב"ם דפ' באפשר בחולין צריך לעשר אפי' בשבת ולא חילק במעשר ירק כרבי דהחילוק היא רק מטבל ותרומה אבל לא לחולין ממש ולענין להקל כבר פסק הרמב"ם דטבל קיל מתרומה כת"ק וד"ל. ואף בדברי רש"י יש לכוין כן אף שכ' רש"י הא דרבה פירש"י לדברי רבה יהי' דברי ב"ת דלא כרבי רק כראב"ש כנ"ל. ולכך על ברייתא דגוזזין לא פירש"י דמיירי באפשר בחולין וכתב על הך דגוזזין מן המחובר וממילא נפרש בלא אפשר כנ"ל וקושית הגמ' היא כמו שפירשנו לעיל ומיושב היטב קושית המהרש"א וד"ל. וליישב קושית הפ"ד דיפרים התרומה ויחזור ויבטל נראה דהנה הא"ז בגאון מוהר"י ז"ל בחו"ד סי' צ"ה כתב המבטל איסורי הנאה חוץ האיסור דאין מבטלין אסור משום דהביטול בשלמו היא הנאה כמו המפסם בהמה באיסורי הנאה ע"ש א"כ ה"ה בתרומה דאסור בהנאה של כלוי א"כ המבטל

לאכלו אין לך הנאה של כלוי יותר מזה וא"כ לא תבעי' לדעת התוס' בפסחים דף ל"ד ע"ב ושבת דף כ"ו דאיסור הנאה של כלוי נלמוד מהיקשא דמשמרת תרומתי ובפסחים דף כ"ד אי' להדיא דאף דאין עונשין מן הדין בהקישא עונשין וא"כ יהי' בהנאה של כלוי איסור מיתה כמו באכילת תרומה ועיין בס"מ בפתיחה כוללת ח"א אות י' ואף לדעת הר"ש בסוף תרומות דהנאה של כלוי אינו אלא מדרבנן (עיין במל"מ פ"ב מה' תרומות הי"ד ופי"ד הי"א) ומ"מ כיון דביארנו לעיל דמאכילין לחולה כזית מאיסור קל יותר מחצי זית מאיסור חמור והנה אי' בש"ך יו"ד סי' רל"ט דבדבר דרבנן חמור יותר מח"ש באיסור דאו' ולכך ת"ק דס"ל דתרומה חמורה מאכילין לי' טבל ולא תרומה אף ע"י ביטול וד"ל. ולפי דברינו הנ"ל אף בירק מעשרין בשבת לחולה כדי לאכול חולין דלא כהכוב"י והעתיק הגאון מהרא"ז מרגליות בסי' מטה אפרים וגם בדין הב' של הכוב"י והעתיקו גם בסמ"א הנ"ל דאם יש לפנינו טבל הטבול ביוה"כ ונבילה שנתנבלה מערב יוה"כ מאכילין לו ביוה"כ הטבל ולא הנבילה דטבל לא חל על איסור יוה"כ ויוה"כ חל על נביל' ע"ש. ולפי דברינו הנ"ל דכאן לא משגיחי' בהכמו' רק באיכו' יש לפקפק בו דאי' ביבמות דף ל"ב ול"ג דאף היכא דאין אחע"א מ"מ לקברו בין רשעים גמירים חל א"כ יחול איסור טבל על איסור יו"כ עכ"פ לקברו בין ר"ג א"כ יהי' בטבל הטבול ביוה"כ איסור מיתה וחיוב כרת ונבילה שנתנבלה מעיוה"כ והיא חיוב מלקות וחיוב כרת ולדברינו הנ"ל דלא השגיחו בשיעור החיוב יהי' איסור מיתה חמור מחיוב מלקות וקלא רא' לזה מצאתי מדברי התב"ש בבכור שור בחידושי' לחולין דף ק"א שמתרץ דברי הטור למנ"מ דאמ"ה אינו נוהג בטמאה וכ' דנ"מ לחולה שיב"ס דמאכילין אותו הקל הקל כגון דיש לפנינו חלב נבילה (והאי חלב נבילה היא לאו דוקא דחלב בלא"ה יש בו איסור כרת) דיש בו ב' איסורין ואמ"ה מטמאה מאכילין אותו אמ"ה ולא כ' סכ"מ דיש לפנינו אמ"ה מהטמאה ובשר טמאה דשניהם שוין א"ו כיון דחייל לקברו בין ר"ג מאכילין אותו בשר טמאה כן נמי יש לומר דאיסור מיתה חמור מחיוב מלקות וצ"ע:

עוד ליישב דברי הרמב"ם הנ"ל שלא העתיק הדין בחולה שיב"ס דאין מעשרין בשבת כדי לאכול חולין בטבל ירק ואדרבה משמע מדבריו באפשר בחולין מתקנינן לי' אפי' במעשרות אפי' בשבת ונראה דאי' במס' דמאי והובא בכמה מקומות בש"ס הלוקח יין מן הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפרים תרומה ועשרה מעשר ראשון כו' ומיחל ושותה מיד דברי ר"מ ר"י ור"ש אוסרין ומפרש בגמרא במאי פליגי ר"מ ס"ל יש ברירה וחכמים ס"ל א"ב ורבה מפרש טעמא דחכמים משום דכתיב ראשית עריסותיכם שירי' ניכרים עיין בעירובין דף ל"ז ע"ב והרמב"ם בפ"ז מה' מעשרות ה"א כ' הלוקח יין מבין הכותים והוא טבל הטבול מן התורה ואמר שני לוגין כנ"ל לא יתחיל וישתה אלא יפרים וא"כ ישתה דבדאו' אין ברירה משמע הא בטבל דרבנן מהני אם אמר ב' לוגין ועיין בכ"מ שם משום דהיא סובר טעמא דחכמים דאוסרין משום א"ב והרמב"ם אזיל לשיטתי' בכל מקום דפסק בדאורייתא אין ברירה ובדרבנן יש ברירה והנה לרבה דאמר דהוי אין שירי' ניכרים פשיטא דאף בטבל דרבנן לא מהני וכן משמע בכמה משניות במס' דמאי ותרומות ע"ש ואפי' בחלת ח"ל דאוכל ולא"כ מפרים אי' ברמ"א סי' שכ"ג בשם המרדכי דבעינן שירי' ניכרים בשעת הפרשה ע"ש. והנה התוס' בב"ק ובכמה מקומות וכן הר"ש האריכו דהאי דאומר שני לוגין כנ"ל מיירי בע"ש בין השמשות דבשבת אף לומר ב' לוגין כנ"ל אסור והביא רא' ממאי דאמרינן טבל מוכן אגל שבת דאם עבר ותקנו מתוקן משמע דלא מלינו תקנה לטבל בשבת רק דרך איסור (אבל לי קשה יותר דאם יוכל לתקן

בשבת

בשבת ע"י ב' לוגין כו' א"כ לא יהי' טבל מוקצה כלל לר"מ ואף לתוס' והר"ש דמיירי בה"ש ג"כ קשה הלא טבל היא מוקצה אף בביה"ש וצע"ג. אבל היש"ש בב"ק בסוגי' דברירה דייק מרש"י דמיירי אפי' בשבת ומלשון פי' המשניות להרמב"ם נראה ג"כ דמפרש המשנה אפי' בשבת דכתב שם במשנה ד' פ"ז דדמאי דלקח היין מע"ש ולא הי' לו) פנאי לפרוש המתנות משמע דכעת הוא שבת וכן משמע מפי' הרמב"ם במשנה ו' שם עיי"ש . וא"כ לדברי הרמב"ם בטבל דרבנן אף בשבת יכול לומר ב' לוגין שאני עתיד להפריש ואם כן מיושב היטב דברי הרמב"ם הנ"ל דמה דכ' הרמב"ם באפשר בחולין מתקינין לי' ולא חילק בין מעשר ירק דלדידי' יכול לתקן אפי' בשבת ע"י שיאמר שני לוגין כו' וזה מותר אפי' בשבת והגמ' כאן הלא אזיל אליבה דרבה דלדידי' לא מהני אפי' בטבל דרבנן שיאמר ב' לוגין משום דלא הוי שירי' ניכרין ולרבי דלא מהני שיאמר ב' לוגין דרבי ס"ל אף בדרבנן אין ברירה עיין בחולין דף קל"ה וא"כ צריך לעשר ממש לכך מחלק הגמ' בין מעשר ירק אבל להרמב"ם א"צ לזה וד"ל :

עוד ראיתי בסוגיא זו בדברי פי' המשניות להרמב"ם שכ' וז"ל ואין הלכה כר' מתיא ב"ח בזה שהוא מתיר להאכיל לאדם הכבד של כלב שוטה כשנשך כי זה אינו מועיל אלא בדרך סגולה וחכמים סוברים כי אין עוברים על המצות אלא ברפואה בלבד ר"ל בדברים שהן מרפאין בטבע והוא דבר אמיתי הוציא הדעת והנסיון הקרוב לאמת אבל להתרפאות בדברים שהם מרפאים בסגולתן אסור כי כחם חלש ואינם מצד הדעת ונסיונו רחוק והוא טענה חלושה מן הטועה כו' ע"ש וצריך לפ"ז לפרש מה דאי' במסכת שבת אתמחי קמיע עיי"ש דקמיע של עיקרין מיירי שהיא דרך רפואה וקמיע משמות הקדושים שאני משאר סגולות . ובזה תמיה על הגאון מהרמ"ס ז"ל בספר חתם סופר בתשובה שפלפל שם בחולי נכפה ר"ל לומר שיש סגולה שיתן החולה את ידו למת ויאמר למת שיקח ממנו החולאת ופלפל שם אם החולה הוא כהן ע"ש ולא ראה דברי הרמב"ם הנ"ל וצ"ע . ובזה יש ליישב מנהג העולם בליל שבת כשהנר מטפטף מחמת שהפתילה כופה לצד א' נותנים הלחם של שבת נגד הכפי' ועי"ז מתפשט' הפתילה ולכאורה קשה איך מותר לעשות בשבת . ולהנ"ל ניחא כיון דאינו רק סגולה אין בו חילול שבת וכמו שכ' הרמב"ם דאין מרפאין בדבר שהוא רק מצד סגולה אפי' במקום סכנה כן נמי להיפך אין איסור בדבר שהוא מצד סגולה וד"ל :

באו"ח סי' תרי"ב ליישב קושית הטו"ז והמ"א על הרמב"ם שפ' בחומץ חי שפטור אפי' הרבה

והא איתא בגמרא יומא דרש רב גידל אין הלכה כר' דאמר חומץ משיב הנפש לשנה נפקו כ"ע מזגו ושתי שמע ר"נ ואקפיד איכא דאמרי הנא דיעבד אבל לכתחילה מי אמרי איכא דאמרי הנא פורתא טובא מי אמרי איכא דאמר' הנא חי מזוג ,מי אמרי. גם ליישב דברי הטור בשם ראב"יה דפי' באוכלין שאינן ראוין דאפי' איסורא ליכא והקשה הב"י והט"ז מגמרא הנ"ל איכא דאמרי כו' דיעבד לכתחילה מי אמר ע"ש · וליישב א"ז נראה דלכאורה קשה לפי הבנתם בטעמא דפטור בחומץ חי לפי שמזיק א"כ מה חילוק יש בין מעט להרבה דאדרבה כששותה הרבה טפי מזיקו וכן הקש' המ"א לכך נלפע"ד הטעם דפטור בחומץ חי דאי' במס' ברכות דף ל"ה והובא באו"ח סי' תע"א דמעט יין אסור לשתות בע"פ משעה יו"ד והרבה יין מתיר לשתות דפורתא מסעיד סעיד טובא מגרר גריר ע"ש לכך נלפע"ד בחומץ מפני חמיצתו היא איפכא דפורתא מגריר גריר וטובא הוא מסעיד סעיד וכיון דביוה"כ קבעו חז"ל השעורין במאי דמיתבא דעתא ולכך בחומץ חי פטור בפורתא דאינו משיב את הנפש אבל בהרבה חייב דמשיב את הנפש (ולכך אפי' בפורתא לכתחילה אסור דהוי כמו חצי כותבת דהוי חצי שיעור אבל באוכלין שאינן ראוין יכול להיו' דפטור ומותר כמו שפי' הטור בשם ראב"יה) וא"כ מיושב היטב דברי הרמב"ם דפי' אפי' בהרבה פטור דהנה דהא דאי' בגמ' דהרבה חייב אית' בטו"ז דצריך להיו' הרבה מאד וא"כ לכאורה קשה לפי דעת הרמב"ם שפי' דשתיות אין מצטרפין רק תוך כדי שתיית רביעית א"כ בהרבה מאוד יהי' יותר מכדי לשתות רביעית בשלמא לדעת הראב"ד שפי' ששיעור צירוף השתיות הוא בכדי אכילת פרס כמו צירוף אכילות יכול להיות דהרבה חייב אם היא תוך כדי אכילת פרס דהיא שיעור גדול אבל לדעת הרמב"ם דפ' אף בכל השתיות דהיא שיעור מלא לוגמיו והיא מעט פחות מרביעית צריך להיות הצירוף בכדי שתיית רביעית וא"כ בחומץ חי בהרבה מאד איך יוכל לבא לידי צירוף. ונראה ליישב דאי' בב"י דפלוגתת הרמב"ם והראב"ד היא דהרמב"ם פי' דהתוספות דס"ל דצירוף השתיות היא בכדי רביעית והראב"ד ס"ל כברייתא דמס' כריתות דצירוף השתיות בכא"פ וא"כ רב גידל דמחייב בחומץ בהרבה מאד ס"ל כהגמ' דמס' כריתות דהצירוף היא בכדי אכילת פרס א"כ יוכל לבוא לידי צירוף אבל הרמב"ם כיון דפ' כהתוספתא דצירוף השתיות היא כדי רביעית לכך פסק אפי' בהרבה פטור משום דלא יכול לבוא לידי צירוף כנ"ל ומיושב היטב דברי הרמב"ם ודברי הראב"ד וד"ל :

מסכת סוכה

דף ז ע"א בגמ' אמר רבא וכן לשבת מיגו דהוי דופן לסוכה הוי דופן לשבת ע"ש כל הסוגי'

והרי"ף השמיט דין מגו דהוי דופן לסוכה הוי דופן לשבת לא לענין מימרא קמא דרבא ולא לענין פרוץ מרובה על העומד דאי' בברייתא. והקשה עלי' הר"ן דאמאי השמיט זה ולקמן גבי סיכך ע"ג מבוי שיש בו לחי הביא דאמרינן מגו דהוי דופן לשבת הוי דופן לסוכה. וגם בדין זה הקשה עלי' הר"ן דאמאי השמיט הרי"ף ולא הביא בזה מסקנת הגמרא דאינו כשר רק לשבת וע"ש . ונלפע"ד ליישב את כל זה ותחילה נקדים ליישב את הרי"ף שהשמיט דין מיגו דהוי דופן לסוכה כנ"ל דהנה איתא במס' עירובין דף י"ב ע"ב איתמר אר"י מבוי שאינו ראוי לשתוף [פי' מפולש] הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב קסבר לחי משום מחיצה וכן אמר רבה ורבא אמר אחד זה ואחד זה משום היכרא ואיתא בדף ע"ו שם איתמר לחי העומד מאיליו אביי אמר הוי לחי ורבא אמר דלא הוי לחי ומסיק הגמרא דפליגי אם לחי משום מחיצה או משום הכירא וכתב הפ"י כאן דלדידן דקיי"ל הלכתא כאביי ביע"ל קג"ם כמאן קיי"ל דלחי משום מחיצה ויהי' הדין דמהני ב' דפנות מפולש ולחי ומכ"ש בשתי דפנות כמין גאם ולחי. ובזה הי' קשה להפ"י לפי גירסתו דגורס כאן רבה ורבה סבר לחי משום מחיצה א"כ איך שייך דין מיגו דהוי דופן לסוכה הוי דופן לשבת דהא הטפח מהני משום לחי בלא מיגו. ותירץ דהמיגו הוא דמדרבנן בעינן לשבת ג' מחיצות ולחי מ"מ ע"י מיגו מהני ב' מחיצו' ולחי אף מדרבנן. ובזה יוכל ליישב את הרי"ף דהרי"ף הי' גורס רבא כמו שאי' לפנינו ורבא סבר לי' לחי משום היכר וצריך לשבת ג' מחיצו' שלימו' וא"כ שפיר שייך דין מיגו דסגי בב' מחיצו' ולחי אבל לדידן דהלכתא כאביי ביע"ל קג"ם א"כ לא שייך דין מיגו ולכן השמיט הרי"ף דין מיגו לענין מימרא קמא דרבא ובזה ניחא מה שהשמיט דין מיגו דהוי דופן לענין סוכה כו' לענין דינא דברייתא בפרוץ מרובה על העומד דהנה הרמב"ם העתיק הדין דפרוץ מרובה בפ"א מה' סוכה ה' י"ב ופירש המ"מ דהרמב"ם מפרש על דופן שלישי בזה כשר פרוץ מרובה והקשה

והקשה עליו הכ"מ דהא ככר כתב הרמב"ם זה הדין ותי' וז"ל דה"ק המ"מ שלא הוכשרו פרוץ מרובה אלא בדופן שלישית שכן מצינו שהקילו בה והלכך הקילו בה נמי היכא שדופן הג' הוא על פני כולה אלא שפרוץ מרובה כנ"ל . ונראה דהרי"ף מפרש הגמ' כמו שפי' המ"מ דעת הרמב"ם דקאי על דופן הג' דכמו שהקילו בטפח שוחק כן הקילו בפרוץ וא"כ לדידן דקי"ל לאו משום מחילה א"כ כשר נמי כשבת בדופן ג' כפרוץ מרובה וכ"ש הוא כיון דכשר בשבת בלאו כ"ש וא"כ לא שייך דין מגו והברייתא אזיל דלא כאביי וסובר הברייתא דלאו משום היכר כמו לרבא ואביי לא חש לזה מפני שהוא יש לו כמה ברייתות דמשמע כותי' כמו שאיתא במס' עירובין דף י"ב ודף ע"ו ע"ש . ונמצא אתי שפיר הרי"ף שהשמיט דין מיגו דהוי דופן לסוכה הוי דופן לשבת לענין ב' דינים הנ"ל ואף לדינא דהר"ן כגון שהי' ב' דפנות כמין ג"ם והדופן הג' הוא קלר דבשבת אסור לטלטל רק כנגד הקלר ובסוכה כשירה כל הסוכה מטעם פסל היולא מן הסוכה ע"ש בהר"ן שהקשה על הרי"ף בזה . ולהנ"ל א"ש דזה לא שייך רק לרבא דסובר לאו משום היכר אבל לדידן דלאו משום מחילה פשיט' דכשירה אף לשבת ומכ"ש בזה. אך לכאור' קשה דאם הי' לחי עומד מאליו והמבוי הי' רחב יותר מה' אמות והלחי בולט לתוכו ד' אמות דאי' בא"ח סי' שס"ג סעיף י"ב דאינו נדון משום לחי ע"ש הטעם ובסוכה כשיר' בזה מטעם פסל היולא מן הסוכה וממילא כשר לשבת מטעם מיגו ולמה השמיט הרי"ף דין זה וכן לענין דינא דהפ"י הנ"ל דמדרבנן בעינן ג' מחילות ולחי לשבת וע"י מיגו מהני אף ב' מחילות ולחי. אמנם כלפע"ד דהרי"ף ס"ל דלא אמרינן מיגו רק בזה דהי' לריך מן התורה ג' מחילו' שלימות לסוכה ואתא הלכתא וגרעה דהאי טפח סגי לה להיו' דופן שלימה כמו שאי' בגמ' לעיל דף ו' בזה אמרינן מיגו דהאי טפח הוי דופן שלימה לסוכה הוי נמי דופן לשבת אבל בשני דינים הללו לא שייך מגו דהוי דופן רק דנימא מיגו דכשר לסוכה בג' מחילות כשר נמי לשבת וכן מגו דכשר לסוכה מטעם פסל היולא יהא כשר אף לשבת זה לא אמרינן דלא אמרינן רק מגו דהוי דופן ולא מגו דכשר כנ"ל. וכ"מ לשון רש"י וז"ל דמגו דהאי טפח אגמרה רחמנא למשה במחילות סוכה דלהוי לי' דופן שלימה לסוכה הוי נמי דופן לשבת דסוכה . ומעתה ניחא מה שהביא הרי"ף מימרא ב' דרבא בדין סיכך על גבי מבוי שיש לו לחי מגו דהוי דופן לשבת הוי נמי דופן לסוכה ולא הביא דאינ' כשירה רק לשבת דהכא לדידן יש כאן ב' דיני מיגו. א' לענין דינא דאורייי' דאם הי' לסוכה ב' מחילות ולחי דכשירה לשבת מדאורייתא דלאו משום מחילה ומגו דהוי דופן לשבת הוי נמי דופן לסוכה. וב' לענין מדרבנן דאם הי' ג' מחילות ולחי וסיכך נגד הלחי כמו שפי' התוס' או שסיכך נגד המבוי כמו שפי' המהרש"א והלחי הי' סמוך להדופן פחות מג' טפחים דמהני לענין מדרבנן עי"ש. והנה הר"ן הקשה למה אמרינן מגו דהוי דופן לסוכה כו' נימא איפכא לחומרא מיגו דלא הוי דופן לשבת לא הוי דופן לסוכה . ותי' הר"ן דזה לא מסתבר דשיעור שנתנה התורה לא יהא כשר רק לששת ימי החול בלבד ולא לשבת וכיון שא"א לומר לחומרא אמרינן לקולא ע"ש. ולפענ"ד נראה לתרץ קושית הר"ן . דאי' לקמן ד' כ"ג העושה סוכה על גבי בהמה ר"י פוסל דבעינן סוכה הראוי' לשבעה ור"מ מכשיר הואיל דאינו פסול לשבת רק מדרבנן הוי סוכה הראוי' לשבעה ואנן פסקינן כר"מ אבל היכא דמדאורייתא פסול אליבא דכ"ע פסול וא"כ גדידן נמי פסול וא"כ לא קש' קושית הר"ן דאם נימא מיגו דלא הוי דופן לשבת לא הוי דופן לסוכה א"כ יהי' מדאו' פסול לשבת דסוכה ואם יהי' סוכה שאינו ראוי' ויהי' פסול לכל שבעה והתורה אמרה ב' דפנות וג' טפחים כשירה לסוכה וע"כ דאמרינן מיגו דהוי דופן לסוכה הוי דופן לשבת . ואח"כ מלאתי כפי' שהבין כן דברי הר"ן. אבל אין לשון הר"ן משמע כן . אבל מ"מ הדבר נכון . ובזה ניחא דברי הרי"ף שהשמיט דאינ' כשירה רק לשבת דהכא אם יש כאן ב' מחילות ולחי ואמרינן מגו ע"כ כשר גם לחול דאם אינו מכשירה רק לשבת ולא בחול יהי' פסול מדאו' וא"כ איך יהי' כשר לשבת הא הוי סוכה שאינה ראוי' לשבעה אע"כ הואיל דהלל"מ דאמרינן מיגו א"כ כשר אף לחול וא"כ כיון דאם הי' ב' דפנות ולחי בזה כשר אף לחול כנ"ל לכן אף אם הי' ג' דפנות וכרביעית לחי טפח רק שהוא סמוך לדופן וכפי' התוס' או כפירוש המהרש"א כשר נמי לכל הסוכות אף לחול ואף דבזה יכולנא לומר דאינו כשר רק לשבת ומ"מ לא הוי סוכה שאינ' ראוי' לשבעה כיון דהפסול בחול אינו רק מדרבנן מ"מ כיון דהלל"מ גילה לנו דע"י מגו מהני אף לחול כנ"ל מהני נמי לענין דרבנן אף בחול וא"כ שפיר השמיט הרי"ף הא דאינה כשרה רק לשבת אבל לרבא ניחא דאינ' כשרה רק לשבת כיון דלרב' דלאו משום היכרא ולריך לשבת ג' מחילות מדאו' וא"כ אין דין מגו דהוי דופן לשבת רק מדרבנן לדרבנן וכפי' התוס' או כפי' המהרש"א כנ"ל וא"כ לא גילה לנו התורה דין מגו דהוי דופן לשבת כו' ובדרבנן נוכל לומר דאינ' כשרה רק לשבת ובשאר ימים אינו פסול רק מדרבנן ולא הוי סוכה שאינ' ראוי' לשבעה כנ"ל :

דף ל' בתוס' ד"ה משום דהוי לי' מהב"ע. והקש' התוס' דלמה לי לכם להוליא את הגזול הא בלא"ה פסול משום מהב"ע וכן לעיל דף ט' בתוס' ד"ה ההוא מבעי' לי' לך להוליא את הגזול הקשו התוס' ג"כ דל"ל לך להוליא את הגזול הא בלא"ה פסול משום מלוה הב"ע. וליישב ב' קושיות התוס' כלפע"ד ונקדים ליישב דברי הפנ"י כאן אשר לפענ"ד תמוהים למאוד שכתב לפרש דברי שמואל דאמר לקמן ל"ש אלא ביו"ט ראשון אבל ביו"ט ב' מתוך שיולא בשאול יולא בגזול וכתבו התוס' דשמואל ס"ל דבדרבנן לא חיישי' אמלוה הב"ע והפ"י הנ"ל כתב לפרש דברי שמואל דלכך לא חייש למהב"ע כיון דיולא בשאול א"כ הי' יכול ללאת בשל חברו אם הי' נוטלה ע"מ להחזירה לכן אף דמתכוין לקנותה לא הוי מהב"ע כיון דהי' יכול לעשות המלוה בלא עבירה עי"ש וכמ"ש התוס' לעיל לייסב קושייתם מלולב של אשירה . ולכאורה דברי הפ"י תמוהים מב' טעמים . א'. דא"כ במאי פליגי ר' יוחנן ושמואל כיון דאף לר' יוחנן ל"ל האי סברא דהיכי דיכול לעשות המלוה בלא עבירה לא הוי מהב"ע וכמ"ש התוס' לייסב הקושי' מאשירה . א"כ למה ס"ל לר' יוחנן דאף ביו"ט ב' פסול בגזול משום מהב"ע הא יכול לעשות המלוה בלא עבירה ליטלו ע"מ להחזירו ויולא ביו"ט ב' בשאול . ב' קשה על הפ"י דזה לא שייך רק היכי שחבירו רולה להשאילו או בלא דעתו דניחא לי' נמיעבד מלוה בממוני' אבל היכי דחבירו אינו רולה להשאילו וא"כ אף אם נטלו ע"מ להחזירו הוי גזלן והוי שואל שלא מדעת גזלן וא"כ לא יכול לעשות המלוה בלא עבירה . וליישב את זה כלע"ד והנה דאי' במס' ב"מ ריש פרק א"כ לא תגנובו ל"ל בגונב ע"מ למיקט וכתב שם א"ז וז"ל יש מפרשים דמיירי שהוא אינו רולה לעכב הגניבה בידו אלא גונב כדי ללערו וי"מ דדוקא בדעתו לעכב הגניבה בידו אבל אינו גונב בשביל הנאה רק כדי ללערו וא"כ מלינו ב' דיעות בזה בגונב ע"מ להחזירו ולריך להבין במאי פליגי הב' דיעות אלו . ונלפע"ד דפליגי בפלוגתת הפוס' במשסה אמן כדי לבערו דהתוס' פסחים דף כ"ע כתבו בשם ר"י דהמשהה כדי לבערו אינו עובר וטעמא משום דלא ירא' ניתק לעשה ולכך אינו עובר כשמבערו לבסוף . וא"כ בגזילה וגניבה דג"כ ניתק לעשה דוהשיב את הגזילה א"כ בגונב ע"מ להחזירה אינו עובר והפנ"י דס"ל במשהה אמן כדי לבערו עובר וא"כ בגוזל ע"מ להחזירו נמי עובר לכן נאמר דבזה פליגי נמי שמואל ור"י לפי דברי הפ"י דר"י ס"ל כבגוזל ע"מ להחזירו נמי עובר א"כ באין חבירו רולה להשאילו לא יוכל לעשות המלוה

בשל

בשל חבירו בלא עבירה לכן הוי המהב"ע ושמואל ס"ל דהגוזל ע"מ להחזירה אינו עובר לכן אף כמתכוין לקנותה לא הוי מהב"ע כיון דיכול לצאת בשל חבירו אף בלא עבירה היינו אם הי' נוטלו ע"מ להחזירה. ובזה מיושב נמי קושית התוס' דלעיל דאף דלר"י דס"ל דגזול הוי מצוה הב"ע מ"מ זה אינו רק היכי דאין חבירו רוצה להשאילו א"כ אינו יכול לעשות המצוה בלא עבירה אבל היכי דחבירו רוצה להשאילו והוא נוטלו ע"מ לגוזלו שלא להחזירו בזה כ"ע ס"ל דלא הוי מצוה הב"ע כיון דהי' יכול לעשות המצוה בלא עבירה וא"כ ביו"ט ב' יוצא בו אליבא דכ"ע אבל ביו"ט א' פסול משום לכם להוציא את הגזול וכן בסוכה משום לך להוציא את הגזול ולהכי אילטריך לכם ולך וד"ל :

עוד ליישב ב' קושי' התוס' דלמה לי לכם וכן לך להוציא את הגזול הא בלא"ה פסול משום מהב"ע וגם ליישב קושי' התוס' מאי טעמא דשמואל דלא חייש משום מהב"ע. וליישב את כל זה נקדים ליישב את דברי התוס' אשר לכאורה הם תמוהים דכתבו ליישב הא דלולב של אשירה ושל עיר הנדחת דפסול משום דלשריפה קאי כתותי מכתת שיעורי' ת"ל משום מהב"ע ותירצו וז"ל דלא דמי לגזל דמחמת עבירת הגזל בא המצוה שיוצא בו אבל הכי אתו מחמת העבירה שנעשה נפיק בי' וקשה לכאור' דנהי דעבירת ע"ז או עיר הנדחת לא נעשה המצוה ע"י זה מ"מ הא אסור בהנאה וא"כ נעשה המצוה ע"י עבירת איסור הנאה דאסור משום לא ידבק בידך מאומה מן החרם. מיהו לזה י"ל דמצות לאו ליהנות ניתנו. מ"מ קשה הא יש בו מצות עשה בע"ז ואשיריהם תשרפון באש וכן בעיר הנדחת ושרפת באש דבשעה שעושה המצוה ונוטלו לצאת בו מבטל המצות עשה דשרפה וא"כ נעשה המצוה בעביר'. אמנם נרא' לפענ"ד דזה תלוי בפלוגתת אמוראים המבואר במס' שבת דף כ"ד ע"ב וז"ל הגמ' שם מנה"מ דאין שורפין קדשים ביו"ט (ופי' רש"י נימא דאתי עשה דבנ"ש תשרופו וידחה הל"ת דלא תעשה כל מלאכה) תנא דבי חזקי' אמר קרא ולא תותירו ממנו עד בוקר והנותר ממנו עד בוקר בא הכתוב ליתן בוקר שני לשריפתו אביי אמר קרא עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת. רבא אמר אמר קרא הוא לבדו יעשה לכם לבדו ולא מילה שלא בזמנה ופירש"י וממילא שמעינן מינה דמצוה שאין זמנה קבוע ויכול לעשותה למחר אינ' דוחה יו"ט וה"ה לשריפת קדשים טמאים. רב אשי אמר יו"ט עשה ולא תעשה ואין עשה דוחה ל"ת ועשה ע"ש. והנה לרבא הוי שריפת קדשים אין זמנה קבוע ויכול לעשותה למחר אף דהוי מצות עשה באש תשרופו מ"מ אין זמנו קבוע לעשות תיכף ויכול להמתין עד למחר לכן אינו דוחה יו"ט דהוי אפשר לקיים שניהם ואין עשה דוחה ל"ת היכי דאפשר לקיים שניהם וצריך להבין טעם חזקי' דל"ל קרא עד בוקר ולא אמר טעמא דרבא דאפשר לקיים שניהם ולא ישרפו עד למחר וכן ק' על ר"א למה לא אמר כרבא דהוי אפשר לקיים שניהם וצריך לומר דהם סברו כיון דיש מצות עשה לשרפו החיוב לשרפו מיד ולא יוכל להמתין עד למחר לכן צריך לחזקי' קרא מיותר עד בוקר כנ"ל. וכן לר"א צריך לומר דאין עשה דוחה ל"ת ועשה. ונחזור לעניננו דבשלמא לרבא לא הוי מהב"ע אף דהוי מ"ע ואשריהם תשרפון מ"מ אין החיוב לשרפו תיכף ויכול להמתין עם השריפה וכן לרב אשי ג"כ לא הוי מהב"ע אבל לתנא דבי חזקי' כיון דמצריך קרא עד בוקר שאין לשרוף קדשים ביו"ט שלא לדחות הל"ת דיו"ט ואם כן ס"ל דהמצות שריפ' חל תיכף ואינו יכול להמתין א"כ ה"ה כאן המצוה ואשריהם תשרפון ג"כ חל תיכף בכל רגע ובזה לא נאמר קרא מיוחד ונאמר בזה עשה דשריפת ע"ז ועיר הנדחת דוחה ל"ת דיו"ט וחייב לשרוף ביו"ט. וחייב בכל רגע לשרוף וא"כ כשנוטלו לצאת הוי מהב"ע. וא"כ לחזקי' קשה ל"ל הטעם כתותי מכתת שיעורי' הא לדידי' פסול בלא"ה משום מהב"ע.

אמנם נלפענ"ד ליישב את זה עם מש"כ בנו"ב מהד"ק בסופו בשם אחינו להקשות על דברי ריב"א בתוס' חולין דף קמ"א דהא דאין עשה דוחה ל"ת ועשה הוא רק משום העשה אבל הלאו כמאן דליתא ואין לוקין עלי' דעשה דחי לה. והק' אחינו הנ"ל כיון דאינו דוחה העשה א"כ הוי מהב"ע ולא קיים מצות עשה כלל ולא דחי אפי' הל"ת ושפיר לקי על הלאו ע"ש. ומתרץ הנו"ב שם דהא דאין עשה דוחה עשה הוא רק משום מאי אולמא האי עשה מהאי עשה וזה לא שייך רק קודם העשי' אבל אחר העשי' אדרבה אמרינן להיפך מאי אולמא האי עשה מהאי עשה ושפיר יחשב קיום המצוה ולא הוי מהב"ע לכך לא לקי על הלאו בדיעבד וא"ש דברי הריב"א ע"ש. ובדרך זה מיושב הקושיות הנ"ל דאף לדברי חזקי' הנ"ל במס' שבת צריך לומר הטעם בלולב של אשיר' דפסול משום כתותי מכתת שיעורי' דמשום זה אף בדיעבד אינו יוצא בו אבל משום מצות עשה דשריפה ומשום מהב"ע הי' יוצא בדיעבד משום מאי אולמא האי עשה דמצות שריפ' מעשה דמצות לולב וכנ"ל. אמנם לפ"ז קשה על מה שאמר ר"י דפסול לולב הגזול אף ביו"ט ב' משום מהב"ע נימא דעשה דלולב דוחה הל"ת דגזילה ואף דגזיל' נמי איכא עשה והשיב את הגזילה ונאמר דהמצות עשה הוא להשיב מיד ולא יוכל להמתין וכנ"ל במס' שבת מ"מ למה לא יוצא עכ"פ בדיעבד משום מאי אולמא האי עשה וכו' ועפ"י דברי ר"י דפסיק ותני ל"ש ביו"ט א' ול"ש ביו"ט ב' משמע דשוין הם ב' הימים דפסול אף בדיעבד אך באמת לא קשה מידי דכיון דיו"ט ב' רק מדרבנן והעשה דוהשיב את הגזילה הוא מן התור' לא שייך מאי אולמא מיהו עכ"פ בזה מיושב ב' קושי' התוס' הנ"ל דל"ל לכם ולך להוציא את הגזול הא בלא"ה פסול משום מהב"ע דביו"ט א' דהוי לולב מדאו' וכן בסוכה דהוי מן התור' א"כ הי' העש' דוחה הל"ת דגזילה ומשום העשה דוהשיב הי' עכ"פ יוצא בו בדיעבד משום מאי אולמא כנ"ל לכן צריך קרא לכם ולך כנ"ל וד"ל :

עוד ליישב ב' קושי' התוס' הנ"ל דלמה לי לך בסוכה להוציא הגזול וכן ל"ל לכם גבי לולב להוציא את הגזול הא בלא"ה פסול משום מהב"ע וגם ליישב קושי' התוס' מה שהניחו בתימא מה דאי' בפ' כ"ש דאינו יוצא במצה של טבל ודרש לי' מקרא שם (לא תאכל עלי' חמץ מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ יצא זה שאין איסורו משום בל תאכל חמץ רק משום בל תאכל טבל כיון דאין אתע"א) ל"ל קרא תיפוק לי' משום מצוה הב"ע דקאכיל איסורא ונפיק ידי מצה. וליישב את כל זה נלפענ"ד להקדים ליישב את קושית העולם מה שמקשין על מה שהקשו' התוס' מטבל דהוי מהב"ע הא התוס' בעצמ' מחלקו לפני זה דלא דמי לגזל דמחמת עבירת הגזל בא המצוה אבל הכי אתו מחמת העביר' שנעשית בו מי נפיק ופירשו המפרשים דכיון דיכול לעשות המצוה בלא העביר' דאף אם לא הי' עבד בו ע"ז הי' יכול לצאת בו לא הוי מהב"ע ע"ש א"כ אף בטבל דאם הי' בו יותר מכזית הלא הי' יכול להפריש ממנו התרומ' מני' ובי' וכן אף אם לא הי' בו רק כזית הי' יכול להפריש ממקום אחר אם יש לו תבואה אחרת א"כ בזה לא הוי מהב"ע דכיון דיכול לעשות המצו' בלא העביר' לכן צריך לימוד ע"ז מקרא הנ"ל דאעפ"כ אינו יוצא בו. ולפע"ד לא קשה כלל דהא דמחלק התוס' הוא רק היכי דהעביר' כבר עבר כגון בגזל דכבר גזל קודם עשית המצו' וכן באשיר' ועיר הנדחת דכבר עבר ע"ז קודם העשיית מצוה אז מחלקו התו' דלא הוי מהב"ע רק היכא דהמצו' לא יוכל לעשות בלא עבירה כגון בגזל דהעביר' גורם לעשיית המצו' אבל באשיר' ועיר הנדחת דכבר עבר העביר' והי' יכול לעשות המצו' בלא העביר' ע"כ אין העביר' גורם להעשיית המצו' ע"כ לא הוי מהב"ע אבל בטבל מדייקו התוס' בקושייתם דקא אכיל איסורא ונפיק ידי מצה דבשעה דאכל המצה עבר על איסור טבל ומקיים מצות אכילת מצה בזה אף דיכול

להפריש

להפריש מיני' וכי' או ממקום אחר ולקיים המצוה בלא בעבירה מ"מ הוי מהב"ע כיון דעשיית המצוה הוא על ידי העביר' של אכילת טבל שהוא אוכל כעת טבל ונפיק בו ידי מצוה כמו שדייקו התוס' בלשונם דקאכיל איסורא ונפיק בו ידי מצה ולא שייך בזה לומר כיון דיכול לעשות לו תקנה שלא יהי' טבל מ"מ כעת הוא טבל והוי מהב"ע ולכך מקש' התוס' שפיר. מ"מ נלפע"ד ליישב את קושית התוס' מטבל והנה דאיתא באו"ח סי' ר"י במ"א סק"א לענין ברכת המזון הביא בשם ע"ת שהביא בשם כנה"ג דאם אכל חצי זית ושהה כא"פ ואח"כ אכל עוד חצי זית צריך לברך ב"ה אף דשהה יותר מכא"פ דדוקא ביוה"כ דהוא משום יתובי דעתא בעינן כדא"פ אבל כאן דהוא משום הנאה אף דשהה יותר מכא"פ מ"מ נהנה הוא והמ"א הקשה עליו מסי' ר"א לענין תערובת קמח חטים בשאר מינים דתלוי שם אם יש בו מחמשת מינים בכא"פ ועיין בתשו' בית אפרים בהו"ח סי' י"ג דמתרץ דשם הוא מטעם ביטול דאם החמשת מינים הוא בשאר מינים אם הוא יותר מכא"פ הוא מטעם ביטול אבל אם אכל כעינא מצטרף אף ביותר מכא"פ דמ"מ נהנה הוא ע"ש אך המ"א שם הקשה עלי' מחלב ודם דשם ג"כ החיוב היא משום דנהנה ותלוי בכא"פ ע"ש משמע מדברי' דלהכנה"ג אף באכילת איסור מצטרף ביותר מכא"פ רק ביוה"כ אינו מצטרף ביותר מכא"פ דתלוי ביתובי דעתא וכל מה שאי' באיסורין דבעינן כא"ם הוא רק ע"י תערובות והוא משום ביטול אבל בעינא מצטרף אף ביותר מכא"פ וא"כ אם נתערב קמח של מצה מתוקן שאינו טבל בתוך קמח של מצה שהוא טבל ביותר מכא"פ אם אינו יוצא בטבל מדרשא דקרא אינו יוצא בתערובות זה ג"כ דהטבל מבטל להמתוקן אבל אם נאמר דבטבל אינו יוצא משום מהב"ע אינו מבטל הטבל להמתוקן כיון דיוצא בהמתוקן לבד אם לא הי' בו טבל אף כששהה בעינא יותר מכא"פ ויוצא בהמתוקן בלא הטבל ולא הוי מהב"ע דהמצוה לחוד והעביר' לחוד ואין העביר' גורם להמצו' ואף אם נאמר דלא כהכנה"ג הנ"ל דאף באיסורין תלוי בכא"פ ולפ"ז אף בקיום מצוה בעינן כא"פ כמו שאי' במס' פסחים דף קט"ו והובא באו"ח סי' תע"ה סעי' ו' מ"מ ניחא כאן דמיירי דנתערב קמח חטין מתוקן בקמח חטין של טבל דהוי מין במינו דמ"ה בטל ברוב והי' הטבל הרוב והמתוקן הי' המיעוט והי' בו כזית בכא"פ דאם נאמר דבטבל אינו יוצא מטעם מהב"ע לא יוכל הטבל לבטל המתוקן שלא לצאת בו דהואיל והוא יוצא בהמתוקן הוי המצו' לחוד והעביר' לחוד אבל אם טבל הוא מדרשא דקרא מבטל גם המתוקן שלא יצא בו. ועל דרך זה נוכל לייש"ב גם קושי' התוס' צ"ל לך בסוכה להוציא את הגזול כנ"ל דאי' במס' סוכה דף ט' והובא באו"ח ס' תרכ"ו דסכך פסול פוסל כנגדו א"כ נ"מ דאם סיכך בסכך כשר ולמעלה סיכך בסכך גזול דאם לא הי' פסול רק משום מהב"ע לא הי' יכול לפסול את הסכך הכשר וכן בלולב נ"מ לענין חציצה דאי' במס' סוכה דף ל"ה והובא באו"ח סי' תרנ"א דמב"מ אינו חוצץ ומבא"מ חוצץ. ולפענ"ד דהא דפסלו התורה הוי ג"כ כמו אינו מינו כמו שכ' הר"ן לענין דשילי"מ דהא דמב"מ בטל הוא מטעם דזה איסור וזה היתר הוי כמו אינו מינו והובא בט"ז יו"ד סי' ק"ב לכן בגזול אם הי' פסול משום מהב"ע לא הי' יכול לפסול שלא יצא בהלולב הכשר אבל אם פסול מדרשא דקרא הוי חציצה להלולב הכשר וד"ל:

ליישב קושי' המהרש"א על התוס' ד"ה משום דהוי לי' מהב"ע וז"ל ול"ע אדקשיא להו מלולב של אשירה ותמצה אמאי לא מקשי להו מסוכה גזולה דלעיל ע"ש. וכן הקשה המהר"ם לובלין בריש דברי התוס' דמתרצי דמשום שאול אילטריך לי' א"כ קשה לעיל בסוף פ' הישן לרבנן דמכשרי סוכה שאולה ולך דכתב גבי סוכה מוקי לה למעט סוכה גזולה תיפוק לי' דהוי מהב"ע ע"ש שמתרץ בדוחק דצריך לחלק בין לולב לסוכה דלא עביד מצוה בידים בגופה וזה סותר מה שהקש' התוס' לעיל בפ"ק דף ט' בד"ה האי מבעי' לי' למיעוטא סוכה גזול' קושיא זו ולא מחלקו כן. ולייש"ב קושייתם הנ"ל נקדים לייש"ב דברי התוס' לקמן בד"ה מתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול כתבו הכא דוקא שהוא מדרבנן לא חיים אמהב"ע מנ"ל להתוס' דרק בדרבנן ס"ל לשמואל דלא חיישינן משום מהב"ע וגם קשה לפי"ז לשון הגמ' מתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול כמו שדייק הפ"י הנ"ל דלדברי התו' טעמא אחרינא איכא דבדרבנן לא חיים משום מהב"ע. ונלפע"ד דהנה אי' לקמן דף ל"א סוכה גזולה ר"א פוסל וחכמים מכשירין וקאמר בגמ' דרבנן לטעמי' דס"ל דאדם יוצא בסוכתו של חבירו וקרקע אינ' נגזלת והוי סוכה שאול' והתו' דף ל' בד"ה קרקע אינו נגזלת כתבו וז"ל והשתא אי לפני יאוש אפי' מטלטלין אין נגזלין ואח"כ כתבו ומיהו אין משם ראי' דבמטלטלין אפי' לפני יאוש נמי לא חשיבא כשאולה דמטלטלין הנגזלין לאו ברשות בעלים קיימי ע"ש הרי דהתו' מסופק במטלטלין לפני יאוש דהוי אינה נגזלת והוי שאולה ולפ"ז אף בסוכה דמטלטלין כגון שהוליאו מסוכתו שברא"ש העגלה וברא"ש הספינ' אם יהי' לפני יאוש הוי שאול' ויוצא בו ולא הוי מצוה הב"ע רק ביאוש ע"ש. והנה אי' במס' ב"ק דף ס"ז אמר עולא מנין ליאוש שאינו קונה שנאמר והבאתם את הגזול ואת הפסח מה פסח דלית תקנתא אף גזול לית לי' תקנתא בין לפני יאוש בין לאחר יאוש ומקש' התוס' דכאן משמע דסבר עולא דיאוש לא קני ובהגוזל בתרא אית לי' דיאוש קני ומי' ר"ת דבכ"מ יאוש קני רק לענין קרבן משום דהוי מהב"ע כו' ועוד מייתי ר"ת ראי' מריש לולב הגזול כו' ומסיק משמע דסבר בכל דוכתא דיאוש קני רק לענין מצוה משמע דר"ת ס"ל דמחמת מצוה הב"ע לא קני כלל ביאוש רק אח"כ כתי' ר"י איתא הלשון דמפסל מחמת מצוה הב"ע ולדברי הר"י יהי' כל מצוה הב"ע פסול ולדברי ר"ת לא יהי' פסול מהב"ע רק בגזל דע"י מהב"ע אינו קונה ביאוש והנה אם נאמר כמ"ש התוס' כאן בגזל מטלטלין לפני יאוש דהוי שאולה נוכל לומר דלענין מהב"ע דכיון דלא קנה ביאוש הוי לאחר יאוש כמו לפני יאוש והוי שאול'. ובזה נוכל לפרש דברי שמואל ל"ש אלא ביו"ט א' דשאול פסול לכן פסול בגזל אף לאחר יאוש כיון דהוי מהב"ע ויאוש לא קני והוי שאול אבל ביו"ט ב' מתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול דכיון דהוי מהב"ע לא קני ביאוש והוי כלפני יאוש והי' קשה להתוס' דא"כ לפי"ז בסוכה דכשר שאול יהי' ג"כ כשר בגזול בין לפני יאוש בין לאחר יאוש דהוי כשאול ומתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול ולעיל בדף ט' ובדף כ"ז אי' ורבנן האי לך למעוטי גזולה אבל שאולה כתיב כל האזרח לכך כתבו התוס' הכא דוקא שהוא מדרבנן לא חיים אמהב"ע מטעם שמתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול דע"י מהב"ע הוי אף לאחר יאוש שאול אבל לענין מצוה דאו' כגון בסוכה או בלולב במקדש ביו"ט ב' אף דיוצא בשאול אינו יוצא בגזול כיון דכתיב לך בסוכה התורה מיעטה גזול בפירוש משום מצוה הב"ע אף דכשר בשאול דכתיב כל האזרח. ובזה מיושב נמי קושיות המהרמ"ל והמהרש"א הנ"ל דבסוכ' אילטריך למיכתב לך להוציא את הגזול דלא נימא מתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול וכנ"ל אבל בלולב דשאול פסול משום לכם למה צריך נמי למימר להוציא הגזול דממ"נ פסול אם נאמר דאינ' קונה ביאוש הוי שאול ואם קונה הוי מהב"ע ובזה פליגי הר"ת והר"י דר"ת ס"ל דהתור' גילה לנו בסוכ' דבמצו' דאורייי' פסול גזול דלא אמרי' מתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול אף דאינו קונה ביאוש על ידי העבירות גזל אבל בשאר עבירות חוץ מגזל לא מזיק מצוה הב"ע ולר"י התורה גילה לנו בסוכה דמצוה הב"ע מזיק בכל העבירות ונוכל לומר גם כן משום דסב"י ושמואל פליגי ג"כ בזה לכן לא הקשו התוס' מסוכה דכל הלמוד הוא מסוכה אף לר"י וד"ל:

מסכת מגילה

דף ג ע"ב אמר רבא פשיטא לי מקרא מגילה דוחה עבוד' ות"ת מת מצוה דוחה עבוד' ות"ת בעי רבא מגילה ומ"מ הי מיני' עדיף ופשיט דמ"מ עדיף דאמר מר גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת שבתורה ופירש"י דכתיב לא תוכל להתעלם וכתיב והתעלמת פעמים שאתה מתעלם כגון זקן ואינו לפי כבודו. ותמה המהרש"א שם על רש"י וז"ל לא ידענא אמאי פירש לפי הס"ד דמס' ברכות דף י"ט ע"ב והא דחינן לי' שם התם שאני דכתיב והתעלמת ופריך שם הגמ' ולגמור מינה ומשני איסורא מממונא לא ילפינן ופירש"י שם דממונא קיל מאיסורא כו' אלא דגדול כ"ה שדוחה ל"ת דוקא לאו דלא תסור כדמסיק שם וה"נ מגילה הוא לאו דלא תסור דמ"מ מצוה דרבנן הוא כו' ע"ש. ולענ"ד עוד תמוהים דברי רש"י דמה פשיט לי' רבא יותר ממה שדוחה לא תעשה שבתורה הלא מ"מ דוחה עבוד' דהוא גם כן מצוה דאוי ואעפ"כ ס"ד דלא דחי מגילה אף דהוא דרבנן כיון דמגיל' חמור כ"כ דדוח' ג"כ עבוד' דהוא דאו' א"כ מה ראי' יותר ממה שדחי ל"ת שבתור' ואם נאמר דל"ת חמור מעבודה קשה א"כ למה לי קרא דולאחותו דמ"מ דחי עבודה נלמוד ממה דכ"ה דוחה ל"ת ק"ו דדחי עבוד'. והוא קושיא עצומ' על רש"י. וליישב ב' קושיות האלו קו' המהרש"א הנ"ל וקושיתי הנ"ל נקדים להבין דברי הגמ' ברכות הנ"ל דמשני איסורא מממונא לא ילפינן ופירש"י כנ"ל דממונא קיל מאיסורא וצריך טעם למה לאו דממון קל מלאו דאיסורא וליישב א"ז יישב ג"כ קושית מהר"י באסאן המובא בתומים בדיני תפיסה דלמה אמרינן ס' ממונא לקולא לנתבע נימא ס' דאו' לאו דלא תגזול לחומר' ולמה קיל ס' ממון מס' איסור ע"ש. ונלפע"ד דהנה אי' באו"ח סי' תרנ"ו בשם הרא"ש דבמצות עשה אין צריך לבזבז הון רב רק עד עישור נכסי אפי' במצו' עוברת אבל לא תעשה יתן כל ממונו ולא יעבור ע"ש. והנה אי' במס' ב"מ דף ל"ג במשנה שם אבידתו ואבידת אביו או רבו אבידתו קודמת ואמר ר"י אמר רב אמר קרא אפס כי לא יהי' בך אביון שלך קודם לשל כל אדם הרי דהאור' גילה לנו דאף דבל"ת דאיסורא צריך לבזבז ממון רב אבל בל"ת דממונא שלו קודם ואין צריך לבזבז כלל דל"ת דממונא קיל דממון שלו דוחה ממון של אחר לכן בכבוד הבריות ג"כ קל לדחות ממון חבירו וכן לענין ספק ג"כ קל דהלך ס' שמא הוא שלו הוא עדיף מהלך ס' שמא הוא של חבירו וזה כוונת הגמ' ברכות ורש"י הנ"ל דממונא קל מאיסורא לכן מיושב קושיתי הנ"ל על רש"י כאן דניליף דמ"מ דחי עבוד' ממה דדחי ל"ת דממון דרש"י אזיל גם כן לפי הדחיי' דמס' ברכות הנ"ל איסורא מממונא לא ילפינן אך במגילה פירש"י כאן דילפינן שפיר אף מל"ת דממון דהנה אי' באו"ח סי' תרפ"ח דהמפרש בים והיוצא בשיירא קורא המגילה בי"ד כו' וי"א שקורא אפי' מתחלת החדש משמע דאם מפרש בים ויוצא בשיירא קודם החודש אינו קורא כלל וכן משמע בב"י שם בפירוש ע"ש והמפרש בים סתם הוא יוצא להרויח והוא קל יותר ממצות עשה העוברת דשם צריך לבזבז אף מנכסיו עד עישור נכסי ומכ"ש מניעת הריוח בודאי מחויב ובודאי אסור לילך בשיירא להרויח ויבוא עי"ז לביטול מצו' עוברת אבל מקרא מגילה נדחה אף ע"י מניעת הריווח והוא קל מל"ת דממון לכך אף לענין כבוד הבריות למידין ג"כ מל"ת דממון ומ"מ דוחה מגילה כמו דזקן ואינו לפי כבודו פטור מל"ת דלא תוכל להתעלם וד"ל:

דף יג ע"א לקחה מרדכי לו לבת תנא משום ר' מאיר אל תקרי לבת אלא לבית והנה במס' סנהדרין ובמס' יומא דף פ"ב אי' על כל עבירות יעבור ואל יהרג חוץ מע"ז ג"ע וש"ד יהרג ואל יעבור וה"מ בצנע' אבל בפרהסיא על כל עבירות יהרג ואל יעבור ומקש' הגמ' והא אסתר פרהסיא הוי ומתרץ אביי אסה קרקע עולם היא ורבא מתרץ להנאת עצמו שאני ע"ש והקשו בתוס' שם דלמה לא מקשה והא אסתר ג"ע הוי. א'. מצד ביאת נכרי אף בפנוי' . ב'. מצד דהיתה א"א ולאביי דמשני אסה קרקע עולם הוא מיושב נמי קושיות הא ג"ע הוי אבל לרבא דמשני להנאת עצמו שאני זה לא מהני רק לענין פרהסיא דזה לא הוי רק כשכוונת הגוי להעביר הדת אבל לא כשמכוין להנאת עצמו אבל לענין ג"ע אף כשמכוון להנאתו הוי ג"ע או מצד ביאת גוי או מצד א"א ור"ת תירץ דביאת גוי אינו בכלל ג"ע אף לענין א"א דרחמנא אפקרי' לזרעי' דנכרי והריב"ש שם הקש' ממתני' דכתובות דף כ"ז האשה שנחבשה בידי נכרים דאסורה ומהדרש דמס' מגילה דף ע"ז דכאשר אבדתי מבית אבא אבדתי ממך וע"ש שדחק לתרץ והב"י ביו"ד סי' קנ"ז הביא דברי הר"ן בשם הרמב"ן דמחלק דאף דרחמנא אפקרי' לזרעי' אבל מ"מ לא כאשת איש ורבא לא ס"ל הדרש דאל תקרי לבת אלא לבית ומקשין העולם דהאיך יחלוק רבא על ברייתא דר"מ הנ"ל. וליישב את זה נקדים דברי הפ"י בריש כתובות דף ג' ע"ב דמתרץ דברי ר"ת מקושיות הריב"ש דאף לר"ת אסורה לבעל מדרבנן דאף דביאת גוי לא הוי בכלל ג"ע אפי' הכי הוי עוברת על דת יהודית והאי כאשר אבדתי אבדתי הוא מדרבנן והביא ראי' מדברי התוס' דכאן דף ט"ו ד"ה כשם דמקשו אמאי לא הי' מגרשה ותהא מותרת להחזירה לו ומתרצים להו שכל מעשה הגט הוא עפ"י עדים והי' ירא פן יתפרסם הדבר למלכות ומקשה הפ"י הנ"ל דהי' יכול לגרשה בכתב יד ואין עליו עדים אלא ע"כ דאף בדרבנן שייך כאשר אבדתי אבדתי ע"ש . ובזה נוכל ליישב דברי הרמב"ן הנ"ל דר"מ דדריש א"ת לבת אלא לבית הוא ס"ל דמרדכי גרשה בכ"י בלא עדים ול"ה רק מדרבנן לכן לא מסרה אסתר א"ע במסירת נפש כיון דאינו רק מדרבנן מיהו כל זה אינו רק לר"מ דס"ל ע"ח כרתי אז מהני כ"י בלא עדים ג"כ מדאורייתא אבל לר"א דס"ל ע"מ כרתי לא מהני כ"י אף מדאו' עיין בריש מס' גיטין דף ג' ובפ"י שם ורבא בגיטין דף פ"ו פסק הלכתא כר"א בגיטין וא"כ היתה אסתר צריכה למסור עצמה במסירת נפש אם היתה א"א לדעת הרמב"ן דבא"א לא אפקרי' לזרעי' לכן מוכרח הרמב"ן לומר דרבא לא ס"ל הדרש א"ת לבת אלא לבית וכן הרמב"ן פסק ג"כ כר"א ועיין בחו"מ סוף סי' כ"ח בש"ך שם:

מס' כתובות

דף כב תנו רבנן האשה שאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנוי' אני נאמנת והא שויא אנפשה חתיכה דאיסורא ומשני כגון שנתנה אמתלא לדברי' תניא נמי הכי וכו' ומעשה נמי באשה אחת שקפצו עלי' אנשים שאינם מהוגנים ואמרה להם מקודשת אני לימים עמדה וקדשה א"ע וכו' וזו הלכה העלה ר"א שר הבירה אם נתנה אמתלא לדברי' נאמנת בעי מיני' שמואל מרב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני מאי אמר לי' אף בזו אם נתנה אמתלא לדברי' נאמנת וכתבו התוס' בד"ה חזרה ואמרה טהור' מהו פי' אם מועיל אמתלא או לא אבל אין לפרש אם צריכה אמתלא מדקאמר אף בזו אם נתנה אמתלא נאמנת והקשה המהרש"א מפני מה בדין אמרה טמאה אני מבעי' לי' יותר מאמרה אשת איש אני הן לפי מה שפירשו התוס' לפי האמת דאיבעי' קאי אם מועיל אמתלא וכן לפי מה שרצו לפרש דהאי בעי' קאי אם צריכה אמתלא. ותי' המהרש"א דמהא דא"א ליכא למיפשט דהתם אפשר לברורי האמתלא וכמעש' שהי' שמביא שם משא"כ בטמאה אני דליכא לברורי האמתלא ולמאי דבעי לפרושי דהאי בעי' הוא אם צריכה אמתלא ליכא למיפשט מהאי דא"א דהכא אית לה מיגו דטבלתי ודברי המהרש"א

המהרש"א בהמת תמוהים למאוד כמו שתמה אבי זקיני הגאון זללה"ה בחו"ד סי' קפ"ה ס"ק ה' דגם בטמאה אני יכולה לברורי האמתלא ולהראות החבורות והפלאים שמלאה או לברר שאחותה ואמה הי' בכית וגם בה"א איכא מיגו לומר מת בעלי או נתגרשתי ע"ש שהאריך לפרש דברי התו' בדרך אחר . ולדברי כל המפורשים בדברי התוס' תמוה לי מאד על דברי התו' שמסופקים מהיפך להיפך אם מועיל אמתלא או אם צריכה אמתלא. לכן נלפע"ד לפרש דברי התוס' ודברי הגמ' ומקודם נקדים לפשוט הספק של זקיני בחו"ד סי' הנ"ל ס"ק ג' וז"ל נסתפקתי אם עברה עלי' ימים שראוין לספור ולטבול ויש לה מיגו דטבלתי ואמרה לא טבלתי וטהור' הייתי אם נאמנת בלא אמתלא משום מיגו. ואחר העיון כ"ל דאיכ' נאמנת וראי' מכתובות דף כ"ב באמרה א"א אני דאיכ' נאמנת בלא אמתלא לחזור ולומר פנוי' אני אף דיש לה מגו דמת בעלי או נתגרשתי וע"כ דכיון דשויא אנפשה חתיכה דאיסורא ואפי' אתי עדים דמשקרת אסורה ע"כ לא מהני נמי מגו וכן גבי טמאה אני נמי שויא חתיכה דאיסורא לכן לא מהני נמי מגו עכ"ל החו"ד בשינוי לשון קצת. ואחר המחיל' מכבוד תורתו נלפע"ד דנאמנת בטהורה אני משום מגו וכאן לא שייך שויא אנפשה חתיכה דאיסורא כמו שאבאר · והנה המהרי"ק כתב והובא דבריו בב"י וש"ך ביו"ד סי' א' ס"ק מ"א שוחט שהעיד עליו עד א' ששחט שלא כהוגן והוא מכחישו עד אחד בהכחש' לאו כלום והעד עצמו מותר לאכול מכאן ולהבא דלא שייך שויא אנפשה חתיכה דאיסורא דדוקא גבי יי"נ דאם נתנסך היין שוב אין לו תקנה אבל הכא אף אם יהי' כדברי העד מ"מ אינו מוחלט לפסול עולמית בשביל זה ולכל הפחות אם ילבש שחורי' ויעש' תשוב' המוטלת עלי' חוזר הוא לכשרותו נמצא דלא שויא אנפשי' חתיכה דאיסורא כיון דהדבר תלוי במחשבת השוחט אם יהי' כשר מכאן ולהבא עכ"ל המהרי"ק : והנה הפר"ח הקש' כיון דלדברי העד רשע הוא איך יאכל משחיטתו כל זמן שלא נודע שעשה תשוב' כהוגן והתב"ש בסי' ב' ס"ק ל"א תי' וחילק בין היכא דהעד מחזיק בדבריו הראשונים ואומר עדיין שהוא רשע בזה לדקו דברי הפר"ח אבל המהרי"ק מיירי דהעד חזר מדבריו הראשונים ואמר כי שקר הגדתי רק האיס' הוא כיון דשויא אנפשה חד"א בדבריו הראשונים בזה שפיר סברת המהרי"ק דכאן לא שייך חד"א כיון דמהני תשובה ולא מוחלט ליפסול עולמית ע"ש . והנה האחרונים תמהו על התב"ש דמ"מ לדבריו הראשונים של העד שויא אנפשה חתיכה דאיסורא א"כ איך יאכל משחיטתו כל זמן שלא נודע שעשה תשובה עיין בס' תשו' בית אברהם שהאריך בזה ולפענ"ד נראה להסביר סברת וחילוק התב"ש דלכאור' קשה מהגמ' דכאן באשה שאמרה אשת איש אני וחזר' ואמר' פנוי' אני מקשה הגמ' והא שויא אנפשה חד"א הלא נ"כ איכ' מוחלטת לפסול עולמית דאם מת בעלה או נתגרש' תהי' מותרת וג"כ חזרה מדברי' הראשונים לכן נרא' דהחילוק הוא כך וכך הוא סברת המהרי"ק דלא שייך שויא חד"א רק היכי דנאסר הדבר לעולם או אפי' היכא דהדבר אינו נאסר לעולם מ"מ אינו ביד האיסור להתיר את עצמו להנאסר לכן הוי חתיכה דאי' אבל היכא דביד האי' להתיר א"ע להנאסר כגון הכא שיעשה תשוב' א"כ לא עשה העד אנפשי' חתיכה דאיסורא דלא שייך בכה"ג חתיכ' דאיסורא כיון דהחתיכה האסור' ביד עצמ' להתיר א"ע על הנאסר אבל היכא דהעד מחזיק בדבריו הראשונים א"כ לאו מטעם חתיכה דאיסורא נאסר רק מטעם דאדם נאמן על עצמו יותר מק' עדים הוי לגבי דידי' כאלו באו עדים ואמרו שהוציא טריפה מתח"י לכן צריך שידע בבירור שעשה תשוב' אבל באשה שאמר' א"א וחזרה ואמר' פנוי' אני מקש' הגמרא שפיר והא שויא אנפשה חד"א כיון דאין ביד האיסור להתיר א"ע על הנאסר כיון דאין בידה זה שימות או להיות מתגרשת וד"ל . לכן נראה באשה שאמרה טמא' אני וחזרה ואמרה טהור' אני ועברו עלי' ימים שתוכל לספור ולטבול א"כ יש נ"כ ביד האיסור להתיר עצמ' על הנאסר ע"י טבילה ע"כ לא שייך נ"כ שויא אנפשה חתיכה דאיסורא כיון דיש בידה להתיר את עצמ' על עצמ' א"כ לא הוי חתיכ' דאיסורא א"כ שפיר נאמנת במגו דטבלתי דלא כהחו"ד הנ"ל וד"ל · ובזה שפיר עולה דברי הגמ' ודברי התוס' דהאי בעי' הוא אם מועיל אמתלא פי' ומיירי שלא עברו עלי' ימים שתוכל לספור ולטבול אם כן מבעי' לי' דיש לומר דהתם מהני אמתלא ולהך פירושא דהאי בעי' הוא אם צריכ' אמתלא יהי' מיירי דעברו עלי' ימים שתוכל לספור ולטבול א"כ לא שייך בזה חד"א כיון דיש ביד האיסור להתיר א"ע על הנאסר היינו דיש בידה להתיר א"ע על עצמ' לכך אינ' צריכה אמתלא ולזה כתבו התוספות כיון דהפשטות הוא דאף בזה אם נתנה אמתלא לדברי' נאמנת משמע דהאבעי' הי' אם מועיל אמתלא וע"כ מיירי דלא עברו עלי' ימים שתוכל לספור ולטבול כנ"ל אבל היכא דעברו עלי' ימים שתוכל לספור ולטבול לא מבעי לי' כלל דבזה פשיטא דאינ' צריכה אמתלא דלא שייך שויא לנפשה חד"א בזה כנ"ל וא"כ נפשט ספיקא של זקיני הגאון בחו"ד דלא כדעתו ודוק :

עוד יש לומר בדרך אחר דהנה הכנה"ג הביא מחלוקת הפוסקים אי אמרינן מגו לאלי' טענה וכן הביא מחלוקת הפוסקים אי אמרינן מגו לסתור דבריו הראשונים וכל אחד הביא ראי' לעצמו מגמ' אחרת ע"ש ובתומים בכללי מגו לכן יש לפרש דזה הוא האיבעי' בגמ' אי מועיל אמתלא והוא דבדין הא' באשה שאמר' א"א אני וחזר' ואמר' פנוי' אני איכ' נאמנת בלא אמתלא לכאור' קשה דלהימנא במגו דמת בעלי או נתגרשתי ולזה יש לומר או כיון דהוי מגו לאלי טענה לא אמרינן דאם אמרה נתגרשתי תהי' אסור' לכהן ואם אמרה מת בעלה אע"ג דאין כהן גדול בזמן הזה מ"מ מפסדת א"ע שלא תהי' לה רק כתובת מנה או אפשר כדעת הפוסקים דמגו לאלי טענה אמרינן רק מגו לסתור דברי' הראשונים לא אמרינן ואם נאמר דמגו לאלי טענ' לא אמרינן א"כ אין לה מגו כלל א"כ הא דאם נתנה אמתלא לדברי' נאמנת ע"כ מהני אמתלא אף בלא מגו וא"כ הא באמרה טמאה אני וחזר' ואמר' טהור' אני מועיל אמתלא אף בלא יכלה לספור ולטבול דאין לה מגו דטבלתי ואם נאמר דמגו לאלי טענ' אמרינן רק מגו לסתור דברי' הראשונים לא אמרינן א"כ הא דנתנה אמתלא לדברי' נאמנת ועל ידי האמתלא לא הו' כסותרת דברי' הראשונים יכול להיות דהאמתלא לא מהני רק במקום מגו אבל בטמא' אני לך היכא דאיכ' יכול' לספור ולטבול לא מועיל האמתלא בלא מגו וכן יש לפרש דהאיבעי' הוא אי צריכה אמתלא ומיירי בכדי שיכולה לספור ולטבול ויש לה מגו דטבלתי והתם נאמר דאיכ' נאמנת בלא אמתלא כיון דהוי מגו לאלי טענה לא הוי מגו כלל אבל כאן דיש לה מגו דטבלתי לא צריכה אמתלא ומגו לסתור דברי' הראשונים אמרינן וכתבו התוס' דמדקאמר אף בזו אם נתנה אמתלא לדברי' נאמנת משמע דאיבעי' הוא אם מועיל אמתלא משמע דבכדי שיכול' לספור ולטבול לא מבעי' לי כלל דבזה פשיטא דלא צריכה אמתלא כיון דיש לה מגו נאמנת בלא אמתלא אע"ג דהוא מגו לסתור דברי' הראשונים ומזה ראי' לשי' הפוסקים דאמרינן מגו לסתור דברי' הראשונים ודינא דחוות דעת הנ"ל יהי' תלוי בשיטת הפוס' הנ"ל ודוק :

מסכת גיטין פרק השולח

ביכ"ו עמ"י עש"ו

דף לב בתוס' ד"ה ולא לצעורא קמכוין וא"ת פשיטא שהוא בטל והאיך הל"ל שאינו בטל כיון שהוא עומד וצווח . וי"ל דה"א כיון שאינו מביא עדים א"כ אינו רוצה

רוצה לבטלו ע"ש. וקש' למה לא ניחא להו להתוס' סברת הגמ' הגיעו לא קתני אלא הגיע ואפי' ממילא וכפירש"י שם שאם הי' דעתו לבטול' הי' רודף אחרי' ע"ש ומדלא רדף אחר השליח רק שהי' לו דרך לשם ורואה ועי"ז נאמר דהי' כוונתו רק לגעורא ומה סברא יש בזה שכתבו התוס' כיון שאינו מביא עדים יותר מסברת הגמ' כנ"ל וגם סברת התו' לא נזכר כלל בגמרא · ונלפענ"ד דכוונת התוס' בקושייתם דכיון שהוא עומד וצווח בטל הוא האיך אנחנו יכולין לידע במה שלא רדף אחרי' רק שהי' לו דרך לשם שאין כוונתו רק לגעורא ולא לבטל שמא אף שהי' לו דרך בלא זה לשם מ"מ כוונתו בהליכתו גם לזה לבטל את השליח לזה תי' התו' דאם הי' כוונתו מתחלה בהליכתו ג"כ לבטל הי' מביא עדים ומדלא הביא עדים ע"כ לא הי' כוונתו מתחילה לזה לבטל וא"כ אינו רוצה לבטל רק לגעורא ועוד יש לפרש כוונת התוס' בקושייתם דכאן שהוא עומד וצווח א"כ אף דכוונתו לגעורא מ"מ הוי לי' דברים שבלב ולא ה"ד דכיון שלא נודע לא לב"ד ולא לשליח ולא לאשה כמ"ש התוס' לקמן בד"ה מהו דתימא ע"ש דמי יוכל לידע זאת לזה כתבו התוס' כיון שאינו מביא עדים בזה מגל' דעתי' להשליח שלא הלך מתחיל' לבטל רק כשנזדמן להשליח אז מבטל ובזה נראה ונגלה דעתי' דכוונתו רק לגעורא ואף לאביי דלקמן דגלוי דעתא בגיטא לאו מלתא מ"מ גילוי דעתא על הביטול לכ"ע מלתא כנלפע"ד. וליישב קושי' התוס' נלפע"ד כיון דמסיק הגמ' לקמן דבטל בלשונות משמע לישנא דמהני קאמר לזה היינו יכולין לומר דלגעורא קמכוין דהסבור שהוא בטל אבל כוונתו על לשון עבר ולא הוי בטל ודו"ל:

בתוס' ד"ה מהו דתימא כא"ד ואע"ג דבזבין אדעתא למיסק לא"י בדין הוא דלא הוי דברים כו' ועוד נראה לר"י כי דברים שבלב אינו דברים אפי' היכי דקים לן שאנס מלפרשם כמו שרוצה להוכיח בפ"ק דקדושין מהא דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני ע"ש. ולכאור' קשה מה הי' דעת התוס' מקודם כיון שלא חשש לפרש רוצה שיתקיים הדבר בכל ענין א"כ אין בזה דברים שבלב כלל ואנן אמדינן דעתי' שכוונתו סתם הי' כמו שאמר בפיו בסתם וא"כ אין שייך ענין זה לדברים שבלב כלל וגם הוא נגד הגמרא דקדושין שמביא הר"י אח"כ ועיין לקמן דף ל"ג בתוס' ד"ה ואפקעינהו רבנן לקדושין מיני' שם פרשתי היטב דברי התוס' זה ותמלא נחת בעזהש"י:

שם בתו' ד"ה מבוטלת היא תימא דבמס' כריתות גרסינן איפכא כו' ורש"י פי' בכריתות דגרסינן התם כמו הכא ולא פריך מא"א דלא אמרי' כלום אדר"ל דר"ל דאיירי במטלטלין דכיון דאתי לידי' הוי א"א לשון הפקר אבל בשדה דלא אתי' לידי' לא אמרינן דא"א הוי הפקר ואמרינן דכוונתו בהאי אפשר אינו חפץ שתהא המתנה קימת אלא מסיפא מבטילה היא דבריו קיימים והדרה למרה אלמא היכי דמהני הדרה למרה וכאן בר"ל בהאי אפשי במטלטלין אמרינן דהוי הפקר ומשני דאף בזה דבריו קיימים ולא הדרה למרה והוי הפקר ותמה הפ"י איך אפשר לומר בהאי אפשר דהדרה למרה הא אפילו בשדה דלא זכה עדיין לא הדרה למרה ק"ו במטלטלין דכבר זכה לא הדרה למרה ועוד הקש' הפ"י על מה שכתב רש"י וה"ה דהוי מלי לתרולי דהאי דר"ל כיון דאמר א"א דמשמע להבא א"כ מודה דכבר זכה הוי הפקר אבל בהא דבטילה דר"ש דלשון עבר מודה שלא זכה בו מעולם לכך הדרה למרה ומי' השתא בלא"ה משני שפיר ותמה הפ"י דהיך משני שפיר דבריו קימים ולא הדר' למר' והוי הפקר וכל הקודם בו זכה א"כ בא"א נימא נ"כ דהוי הפקר דהוא יותר לשון הפקר מלשון בטילה הוא ואי לשון בטילה לשון עבר בודאי לא הוי הפקר והדרה למרה ולא שייך הפקר בלשון עבר ומכח הנוסן לא הוי הפקר דהוא נתן אדעתי' דלקבלי' מיני' עיי"ש וגם על המהרש"א תמה הפ"י וז"ל המהרש"א נ"ע דא"כ אמאי לא משני נמי הכא בשמעתין הוא דבטילה דבריו קיימין היינו דלא הדרה למרה והוי הפקר ובזה לא תיקשי אבטל הוא ע"ש ותמה הפ"י דהוא הבין דלשון בטילה הוי לשון הפקר וקשה דא"כ אמאי בא"א ומבוטלת לא אמר כלום ע"ש. ולפענ"ד נראה פשוט דכוונת רש"י דבאי אפשי בשדה דכיון דלא אתי לידי' נוכל לפרש דאינו חפץ במתנה וכן בתיבטל ומבוטלת ע"כ כוונתו ג"כ כן דנוכל לפרש דכוונתו דאין חפץ במתנה לכך לא מפרשינן כוונתו על לשון הפקר לכן לא קשה מזה על אי אפשי דר"ל דמיירי במטלטלין דכיון דכבר אתי לידי' לא נוכל לפרש דאינו חפץ בהמתנה לכך מפרשינן דהוי לשון הפקר אלא מסיפא מבטילה היא דבריו קימים והדרה למרה אלמא היכי דמהני הדרה למרה פי' דהגמ' שם ס"ל דבטילה להבא משמע מכח קושי' הגמ' דכאן דבמתנה כאן דבטל להבא משמע כן נמי בטילה להבא משמע רק דלישנא דבטילה לא נוכל לפרש כמו בא"א ומבוטלת תיבטל דאינה חפץ במתנה ולא אמר כלום וכיון דלא נוכל לפרש דאינו חפץ במתנה ע"כ אף דלא זכה בו עדיין דברים קיימים והדרה למרה וקשה על ר"ל דבמטלטלין דכבר זכה גם באי אפשי לא נוכל לפרש דאינו חפץ במתנה ועי"ז מפרשינן דכוונתו על הפקר וכל הקודם זכה למה לא נפרש לישנא דבטילה בקרקע דג"כ לא נוכל לפרש דאינו חפץ במתנה למה לא נפרש ג"כ דכוונתו על הפקר ומשני לא דבריו קיימים ולא הדר' למרה פי' והוי ג"כ הפקר כמו בא"א דמטלטלין וע"ז כתב רש"י וה"ה דהוי מלי לתרולי דהאי דר"ל באי אפשי דמשמע להבא מפרשינן לשון הפקר אבל דבטילה דר"ש שם לשון עבר הוא דמודה שלא זכה בו מעולם [כמו שתי' הגמ' כאן] לכך הדרה למר' ומיהו השתא בלא"ה משני שפיר פי' דאף אם נאמר דבטילה להבא משמע מ"מ כיון דלא נוכל לפרש דאינו חפץ במתנה מפרשינן דכוונתו על הפקר ודבריו קיימים ולא הדרה למר' והגמ' דכאן משני דבטילה לעבר משמע [ולישנא דמהני בה קאמר] ולפי"ז מפרש דבריו קיימים והדרה למרה וע"ז מקשה המהרש"א כאן דאמאי לא משני נמי הגמ' הכא כמו התם דבטילה להבא משמע ודבריו קיימים ולא הדרה למרה רק דהוי הפקר וקושי' המהרש"א הוא כמו קושי' רש"י דשם דלמ' לא משני שם בכריתות כמו הכא והמהרש"א מקשה דלמה לא משני הגמ' כאן כמו התם והכל עולה על נכון ודו"ל:

דף לג בגמ' ת"ר בטלו מבוטל ד"ר רשב"ג אומר אינו יכול לבטלו דא"כ מה כח ב"ד יפה ומקשה הגמ' ומי איכא מידי דמדאו' בטל גיטא [אף שלא בפני השליח] ומשום מה כח ב"ד יפה שרינן אשת איש לעלמא ומשני אין כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקידושין מיני' ובתוס' ד"ה ואפקעינהו הקשה ר"ש א"כ יתפ' על בת אחותו וכשיבואו עדים שזינתה ישלח לה גט ויבטל שלא בפני השליח ופקעי קידושין ונמצא שהוא פנוי' ואומר ר"י דאין לחוש אלא כשמתפה עלי' שלא כדין אבל הכא כדין מתפה ומן התורה פטורה והביאו האחרונים קושי' שמקשין העולם דא"כ קשה לר"י לעיל דף י"ז דהטעם דנכתב ביום ונחתם בלילה פסול דשמא יתפה על בת אחותו וכן הא דתיקנו זמן בגיטין הוא שמא יחפה על בת אחותו עיי"ש למה לו לחפות שלא כדין ברמאות בשקר הא יכול להפות כדין לשלוח לה גט ויבטל שלא בפני השליח ופקעי קידושין כנ"ל. וליישב את זה נלפע"ד נקדים לפרש קושי' התוספות דלכאורה קשה דאם יעשה כן במכוון לבטל שלא בפני השליח כדי שלא יהני הביטול א"כ אף מדאו' לא הוי ביטול וא"כ לא שייך אפקעינהו רבנן לקידושין מיני' בזה לא שייך רק אם עושה שלא במכוון ומבטל שלא בפני השליח א"כ מן הסור' מהני הביטול ומדאו' לא הוי גיטא כיון דכוונתו לבטל רק מדרבנן לא מהני הביטול שלא בפני השליח והוי גיטא והאיך יכולין

יכולין הרבנן להתירה לעלמא וע"כ דאפקעינהו רבנן לקידושין מיני' אבל אם עושה במכוון לבטל שלא בפני השליח כדי שלא יהני הביטול א"כ כוונתו שלא לבטל וא"כ נימא דאף מדאו' לא הוי ביטול והוי גיטא מדאו' ולא שייך אפקעינהו רבנן לקידושין ולא יתפסה בזה על בת אחותו כלל והגט לא הוי רק מעכשיו משעת נתינת הגט ולא הוי פנוי' למפרע וד"ל.

וליישב את זה נראה ונקדים ליישב קושי' הר"י בתוס' לעיל דף ל"ב בד"ה מהו דתימא דאמרי' בגמ' שם אם משהגיע גט לידה אינו יכול לבטלו פשיטא ומשני לא צריכא דמהדר שלי' מעיקרא לבטלו מ"ד איגלאי מילתא למפרע קמ"ל וכו' התוס' שם אף לרבא דס"ל דגלוי דעתא בגיטא מילתא היינו שנודע קודם שהגיע הגט לידה כו' ובאותה שעה שהי' רץ לא נודע דעתו לא לשליח ולא לאשה ולא לב"ד והוי דברי' שבלב דאינו דברים ואע"ג דבההיא דזבין אדעתי' למיסק לא"י כדין דלא הוי דברים כיון שלא חשו לפרש רוצה היא שיתקיי' הדבר בכל ענין אבל כאן עשה כל מה שהי' יכול לעשות [וא"כ בזה הוי דברים] מ"מ מדרבנן עשאו' כדברים שבלב [וא"ל דמי איכא מידי דמדאו' לא הוי גט כו' וצריך להבין דהא היא כקושי' הגמ' דידן ושייך נמי תי' הגמ' דאפקעינהו רבנן לקידושין וי"ל דכוונת התו' דא"כ מה מקש' הגמ' על רשב"ג הלא יכול הגמ' להקשות על זו המשנה לפי זה וד"ל] ועוד נראה לר"י כי דברים שבלב אינו דברים אפי' היכי שאנס מלפרשם כמו שרוצה להוכיח במס' קידושין דף נ' מהא דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני עיי"ש וצריך להבין דברי התוס' דמעיקרא מאי קא סברי התוספות דלא אמרינן דברים שבלב אינן דברים רק באדעתי' למיסק לארץ ישראל כיון דלא חש לפרש רוצה הוא שיתקיים הדבר בכל ענין הא הר"י מדייק שפיר מהאי דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני דהתם מכריחין אותו לומר היפך ממה שבלבו ואעפ"כ אמרינן דברים שבלב אינו דברים אף דברצונו לומר כפי' מה שבלבו שאיני רוצה אך שכופין אותו לומר רוצה אני ולא שייך שלא חש לפרש. ולפענ"ד דכוונת התוספות הוא כסברת הרא"ש בשם הרמב"ן המובא בש"ך ביו"ד סי' ר"ו ובסי' רל"ב ס"ק ל"ג דמחלק בין הא דגמר בלבו להוציא פת חטין והוציא פת שעורים מותר בשניהם ואם הוציא פת סתם אינו אסור אלא בפת חטים ובנודרין להורגין ולמוכסין ואמר יאסרו כל פירות שבעולם וחושב בלבו רק היום אף שמוציא מפיו סתם וקיי"ל דברים שבלב אינ' דברים גבי אנס שרי כמו שאי' בנדרים דף כ"ח משמע דבשאר דוכתי דברים שבלב אינ' דברים ואסור לעולם ובפת סתם וחושב בלבו פת חטים אינו אסור אלא בפת חטים ומחלק הרמב"ן הנ"ל וכן הר"ן שם דהיכי שעושה בכונה וכוון בלבו לומר כפי' לשון שמשמעותו לעולם רק שמחשב בלבו היום הלכך פי' עדיף ודברים שבלב אינן דברים אבל בפת כוונתו הי' לומר פת חטים ומה שהוציא בפיו סתם הי' בטעות בזה אמרינן דברים שבלב הוי דברים ואינו אסור אלא בפת חטים ועיין בס' ידות נדרים סי' רי"ב ביד יוסף שם ס"ק ג' דכתב דאף בגמר בלבו להוציא פת חטין והוציא פת שעורין דאם כוון בלבו להוציא פת שעורין כפי' ולחשב בלבו פת חטים אסור בפת שעורין. ולפענ"ד הדבר מבואר בסי' רל"ב ברמ"א סעיף י"ד דאם הוציא בפיו דבר שהוא בפירוש נגד מה שבלבו אף באנס אמרינן דברים שבלב אינן דברים ומוכרח הוא דאל"כ למה יחשב היום יחשב בלב ובשעה שאומר יאסרו כל פירות לאסור עלמו באיזה דבר אחר אע"כ דבכה"ג אף באונס אסור ובשאר דוכתי שלא באונס פשיטא דאסור כפי מה שהוציא בפיו וזה הוא כוונת התוס' כאן דבזבין אדעתא למיסק לארץ ישראל הוא דאמרינן דברים שבלב אינן דברים כיון שלא חש לפרש רוצה הוא שיתקיים הדבר בכל ענין פירוש כיון שלא פירש ע"כ כוונת המוכר שיסבור הלוקח שמוכר לו סתם ורוצה הוא שהדיבור יהי' משמע שיתקיים הדבר בכל ענין ורק לחשב בלבו אדעתא למיסק לארץ ישראל ובכה"ג דוקא אמרינן דברים שבלב אינן דברים כיון שעושה כך בכוונה וכוון בלבו לומר בפיו לשון שמשמעותו סתם ולחשב בלבו למיסק לארץ ישראל אבל כאן עושה כל מה שיכול לעשות פי' שלא הוציא בפיו ולא עשה מעשה בכיון שיהי' משמע להיפך ממה שבלבו לכך אמרינן דברים שבלב הוי דברים והתוס' מדמה דבר זה להוציא פת סתם בטעות כנ"ל אך דהתם הוציא בפיו היפך ממה שבלבו מ"מ כיון דהוי בטעות אמרינן דברים שבלב הוי דברים מכש"כ כאן דלא הוציא כלל בפיו נגד מה שבלבו בודאי אמרינן דברים שבלב הוי דברים אף דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני אמרינן דברים שבלב לא הוי דברים לפי ס"ד דגמ' קידושין דף נ' התם שאני אף דכופין אותו לומר רוצה אני מ"מ הוציא בפיו נגד מה שבלבו ועושה בכוונה לחשוב נגד מה שבפיו לכך אמרינן שם דברים שבלב אינן דברים ולא הוי דומיא דהוציא פת סתם וגמר בלבו להוציא פת חטין דהתם הי' רצונו לומר גם בפיו פת חטין רק שטעה לומר פת סתם לכך דברים שבלב הוי דברים והיכי דחושב בלבו ולא הוציא כלל בפיו מכ"ש דדברים שבלב ה"ד והרי סובר כיון דכופין אותו שיאמר רוצה אני הי' מה שהוציא בפיו באונס ע"י כפי' הוי כלא הוציא כלל נגד מה שבלב ואם הי' אמרינן בחושב בלבו בלבד דברים שבלב דברים הי' אמרינן אף בכופין אותו דברים שבלב דברים דסברתו הוא כיון דהדיבור הי' באונס הוי מחשבתו כמחשבה בלא דבור וע"כ דגם בזה דברים שבלב אינם דברים. ובזה נחזור לענייננו וניחא קושי' התוס' כאן דיתפס על בת אחותו דכשיבואו עדים שזינתה ישלח לה גט ויבטל שלא בפני השליח דאף דעושה כן בכוונה מ"מ כיון דעושה בכוונה להוציא בפיו נגד מה שבלבו לכך הוי דברים שבלב ולא הוי דברים ומה שמבטל בפיו הוי ביטול מן התורה רק מדרבנן לא הוי ביטול ואפקיעונהו רבנן לקדושין והוית פנוי' ומתרץ ר"י דאין לחוש אם מתפסה כדין אמנם זה הוא רק אם לא יודע לשום איש כוונתו מה שמבטל שלא בפני השליח הוי דברים שבלב כנ"ל אבל אם יודע לאשה או לשליח או לב"ד [ואפשר אפי' לשאר איזה איש] כוונתו מה שמבטל שלא בפני השליח ואז לא יהי' דברים שבלב אך גילוי דעתא ולא מבעי' לרבא דגילוי דעתא בגיטא מלתא וא"כ כיון דכוונתו בביטול שלא בפני השליח כדי שלא יהי' ביטול ונודע כוונתו א"כ מן התורה לא הוי ביטול ומדאו' הוי גיטא ואף לאביי דסובר גילוי דעתא בגיטא לאו מלתא כלפע"ד דזה רק גילוי דעתא בגיטא אבל גילוי דעתא על הביטול שלא יהי' ביטול והגט יהי' גט אף לאביי דהלכתא כותי' כיע"ל קג"ס דלא הוי מלתא בזה הוי מלתא ולכך תקנו זמן בגיטין וכתב ביום ונחתם בלילה פסול אליבא דר"י שלא יחפה על בת אחותו אף דיכול לחפות כדין על ידי ביטול גט שלא בפני שליח מ"מ ירא הבעל פן ואולי יודע וכנ"ל ולכך יחפה שלא כדין ועוד כשיחפה ע"י גט בלא זמן או בגט מוקדם יכול לגלות מקודם לה לשמח אותה שלא תמות בב"ד אבל אם ירצה לחפה בגט ע"י שליח ובביטול בב"ד שלא בפני' יהי' מוכרח שלא לגלות לה מקודם דאם יגלה לה מקודם יהי' גילוי דעת מילתא ויהי' גט מדאו' מהשתא וכנ"ל ולא שייך דאפקעינהו לקדושין והוא רוצה יותר לגלות לה מקודם לשמח אותה שלא ימיתו אותה בב"ד:

דף לה ע"ב בתוס' ד"ה אבל נישאת אין מדירין אותה וא"ת וידירוה שלא תאכל ככר זה אם נהנית משל בעלה ותאכל לאלתר בפנינו וכן קשה בסמוך דפריך וליחוש דלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה ולר"א דאמר שיכול להפר כל נדרים שעתידה לידור א"ש דאיכא למיחש שמא כבר הפר לה מה שעתידה לידור ע"ש, ותמהו המהרמפי"ף והפ"י דבזה לא מיושב הקושיא הב' דהקשו על

הא

הא דבסמוך דפריך וליחוש וכו' . והמהרש"א הוסיף להקשות דא"כ מאי מקשה הגמרא כי לא נישאת נמי לכי מינסבא מיפר לה הבעל ומשני אין הבעל מיפר בקודמין . דהא אף אי מיפר בקודמין היינו במה שלא עברה עליו עדיין אבל אם תאכל לפנינו קודם שנישאת ועברה כבר שאיך יוכל להפר לה לכי מינסבא ע"ש . וליישב את כ"ז נרא' לפע"ד דהנה במסכת נזיר דף כ"א פשיט הגמרא דבעל מיגז גייז ובמס' כתובות דף ע"ד ע"ב איתא דחכם עוקר הנדר מעיקרו והרמב"ם בפי"ג מהלכות נדרים הלכ' ב' כתב שאין האב או הבעל מתיר כמו החכם אלא עוקר הנדר מתחילתו ונפירו . וכתב הכ"מ דיש לתמוה מהגמרא מב' מקומות הנ"ל ומתרץ הכ"מ שם דענין התרת החכם אינ' אלא הורא' שמור' לו שהוא מותר והיתר הוא מחמת הנודר בעצמו שיש לו פתח וחרט' על נדרו וא"כ החכם אינו אלא מורה שלא הי' הנדר אל מעיקרו אבל הוא אינו עוקר הנדר אבל בעל אם נאמר דמיעקר עקר הרי הוא העוקר הנדר כאלו לא הי' ואם נאמר בעל מיגז גייז לא משוי לי' כאלו לא הי' אלא כאלו אל הנדר והוא מבטלו ועוקרו ע"ש [והלא"מ פירש שם יותר דבריו כיון שהבעל מיפר בלי טעם הוי כעוקר הדבר משרשו ומשרש הדבר מעיקרו] ומסיק שם הכ"מ אבל הרא"ש פסק דחכם עוקר הנדר מעיקרו והבעל אינו מיפר אלא מכאן ולהבא . הילכך אם עברה על נדרה ואח"כ היפר לה הבעל תלקה משא"כ בחכם אינ' לוקה: משמע דלהרמב"ם דסובר דבעל עוקר הנדר אם עברה על הנדר ואח"כ היפר לה הבעל אינ' לוקה . לכן י"ל דהתוספות הא ס"ל במסכת נזיר דף ס"א כשיטת הרא"ש וכל הפוסקים וכפשט לישנא דגמרא דהבעל מיגז גייז מכאן ולהבא ואם עברה ואח"כ היפר לה בעלה לוקה לכן הקשו שידירוה שלא תאכל ככר זה וכו' ותאכל ממנ' לאלתר בפנינו ובזה אפילו נשתייר מן הככר לוקה על מה שאכלה . וכן קשה בסמוך דפריך וליחוש דילמא אזלה לגבי חכם ושרי לה. ולא כללו ב' הקושיו' ביחד . דבחכם דעוקר את הנדר מעיקרו ואינ' לוקה לכ"ע באכלה ואח"כ התיר לה החכם הקושיא היא באכלה כול' דהתוס' סבירא להו דר"ה סובר כרבא תלמידו במס' שבועות דף ע"ו דאכלה כול' אין נשאלין עלי' והוי קושייתם שתאכל כל הככר ולא תשייר כלום ואין נשאלין עלי' ותתחייב מלקות אם נשנית מכתובתה . וע"ז כתבו ואם נאמר כר"א שיכול להפר כל נדרים שעתידה לידור אתי שפיר דאיכא למיחש שמא כבר הפי' לה מה שעתידה לידור וס"ל להתוס' דלר"א דס"ל דיכול להפר מקודם שתידור ולמד זה במסכת נדרים דף ע"ה מק"ו דאם יכול להפר מה שכבר נדרה אינו דין שיכול להפר מקודם ע"ש . וקשה ע"ז דאם נאמר מיגז גייז מכאן ולהבא לא שייך הק"ו דלאחר שנדרה שייך מיגז גייז אבל קודם שנדרה ההפר' הוא עקיר' ולא שייך מיגז גייז במה שאינו עדיין ול"ל דר"א ס"ל או דבעל מיעקר עקר או דס"ל כשיטת הרמב"ם דאף במיגז גייז עוקר הדבר משורשו כנ"ל ולכך אתי שפיר הק"ו. ולכך פריך שפיר הגמרא קודם שנישאת נמי לכי מינסבא מיפר לה דכיון דלר"א אמרינן דעוקר הנדר מעיקרו א"כ אינ' לוקה על מה שאכלה מקודם כנ"ל . ומשני דבעל אינו מיפר בקודמין . ומיושב קושית המהרש"א . וכן י"ל דסבירא להו להתוס' דלר"א דסובר דיכול להפר קודם שנדרה אע"פ שעדיין לא נדרה ואין על מה לחול ההפר' מ"מ מהני הפרה כן נמי אפי' אכלה כל הככר נשאלין עלי' אף שאין על מה לחול ההתרה ולכן פריך הגמרא שפיר וליחוש דילמא אזלה לגבי חכם ושרי לה ומהני דאינ' לוקה על מה שאכלה מקודם והבן . ומה שאף לר"א אין חכם יכול להתיר מה שעתיד' לידור הוא מטעם דצריך להיות פתח וחרטה ולא שייך פתח וחרטה קודם שנדר' ומיושב נמי קושית המהר"ם שיף והפני יהושע הנ"ל . ובזה מיושב נמי קושית המורת גיטין שהקש' על התוספות דלמה לא מתרצים התוס' כהרמב"ן דבאכלה נמי נשאלין עלי' כאמימר במסכת שבועות

דף ע"ז די"ל דהתוס' ס"ל דר"ה ור"נ בודאי ס"ל כרבא תלמידם והבן . אמנם תמו' לי על התוספות ועל הרמב"ן דלמה לא הקשו דהכ"ד ידירוה מככר שלהם ותאכל תיכף דהא בהדיר' אחר מככר שלו לא מהני הפרה שלה ולא הפרה . שלא מהני אלא התר' להמדיר ולא להמודר . אם לא שנאמר דהתוספות והרמב"ן ס"ל כדעת הרמב"ם בהלכות נדרים פרק י' דהמדיר לוקה ולא המודר . אמנם כבר תמהו הר"ן בנדרים דף ע"ו והכ"מ על הרמב"ם בזה מכמה מקומות בגמרא ע"ש . ועתה יש להרמב"ם ב' עדים המסייעים לו היינו התוספות והרמב"ן הנ"ל כנ"ל . ועוד יש להביא ראי' מתוספות כתובות ריש פרק המדיר בד"ה הכא נמי דכתבו שם דאפילו לר' נחמן דס"ל דבתנאה מזדהר מ"מ היכא דלא נדרה בעצמ' רק שהבעל הדיר' לא מזדהרה בתנא' . וקש' מה חילוק יש בין אם נדר' בעצמ' או שבעל' הדירה . ולהרמב"ם הנ"ל דאם לא נדרה בעצמ' דאינ' לוק' . ממילא אף האיסור קל בעיני' לעבור על התנאי :

עוד נרא' ליישב קושית זקיני הגאון בתו"ג על התוספות במה שהקשו על מה שפריך הגמרא וליחוש דילמא אזלא אצל חכם וכו' ותהי' נודרת על ככר זה ותאכלנו לאלתר בפנינו . ותמה ע"ז בתו"ג הא קיי"ל במסכת שבועות דף ע"ז אכלה כול' נשאלין עלי' דאם במזיד מחוסר מלקות ואם בשוגג מחוסר קרבן וכמו שתירץ הרמב"ן ועיין בתו"ג מה שתירץ שם וכן איתא בשטה"מ סוף הלכות נדרים ע"ש. ונרא' לפע"ד ליישב ונקדים ליישב קושית התומים בסי' ע"ג על המהרש"א בתוס' דף ל"ג בד"ה ואפקיעינהו וכו' והקשו איך מלקין לנזיר ששתה יין הא הוי התראת ספק דשמא ישאל על נזירותו ותירצו דמוקמינן על החזק' ע"ש והקש' המהרש"א הא ודאי ישאל על נזירותו כדי שלא ילקה והאיך מלינו נזיר שילקה [פירוש דלמה הקשו התוס' דהוי התראת ספק הא ודאי ישאל וקש' אפי' למ"ד התראת ספק שמה התרא' וגם על תירוץ התוס' קש' דלא מהני לזה חזק' כיון דודאי ישאל כדי שלא ילקה] ותירץ המהרש"א ודאי ביודעין בו שעבר במזיד לא יתיר החכם לו בכדי שלא ילקה אבל התראת ספק מיהת איכא דשמא יבא אצל חכם שלא ידע דעבר על נזירותו וישאל לו. והקש' ע"ז התומים דזה סותר למה שאיתא בחו"מ סי' ע"ג ספי' ה' ראובן נשבע שלא למכור משלו לפרוע שום חוב ואח"כ נשבע לפרוע לשמעון לזמן פלוני וכו' ואם שבוע' קדמה לחוב שמעון וכמלא השבוע' הב' שבועת שוא מכין עלי' מכות מרדות ואם מתוך אימת המלקות יתחרט וימלא פתח לשבוע' ראשונ' מתירין לו ויקיים שבוע' השני' הרי דחכם יכול להתירו אף דיודע שיגלל פי"ז מהמלקות עיי"ש מה שתירץ . ולפע"ד קש' עוד יותר על המהרש"א הנ"ל מהגמ' במס' שבועות דף ע"ז דאמימר אמר אכל' כול' נשאלין עלי' דאם במזיד מתוסר מלקות הרי דמתירין לו כדי שלא ילקה והלכ' כאמימר בזה כמ"ש הפוסקים. וליישב את זה נרא' לפע"ד דהנה צריך להבין טעם של מהרש"א למה לא יתירו לו כדי שלא ילקה מה איסור יש בזה . ונרא' דהנה הרמב"ם במנין המצות כ' מ"ע על הב"ד ללקות למי שחייב מלקות. וכן איתא ברמב"ם הלכות סנהדרין פט"ז הלכ' א' ע"ש . והנה זקיני הגאון בס' מקור חיים בראשו כתב שמחוייבים לחזור אחר מ"ע לקיימה כדאיתא במסכת חולין דף קל"ט יכול יחזור בהרים ובגבעות כדי שימצא קן ת"ל כי יקרא מוכח מזה דבשאם מ"ע מחויב לחזור אחריה כדי לקיימה ע"ש. והגם שדבריו תמוהים ואחר המחילה מכבוד קדשו לא עיין בדברי רש"י שם שכ' וז"ל ה"ג לפי שנאמר שלח תשלח ב' פעמים שומע אני לחזור אחר המצו' הזאת עד שתבא לידו ואדרב' מזה משמע דבשאם מ"ע אינו חייב לחזור עלי' רק בשלוח הקן הו"א כיון שנאמר שלח תשלח ב' פעמים . אך יש ראי' ממס' מנחות דף מ"א דאמר המלאך לרב קטינא סדינא בקייטא וסרבלא בסיתוא ציצית מה תהא עלי' . א"ל ענשיתו אעשה א"ל בזמן דאיכא ריתחא ענשינן משמע דמחויב

לחזור

לחזור אחר מ"ע כדי לקיימ' ומכ"ש שיש איסור להפקיע א"ע ממצות עשה שכבר מחויב בה וכן אסור לבטל את חבירו ממ"ע שחבירו חייב. לכן כתב המהרש"א דביודעים בו שעבר במזיד החכם לא יתיר לו בכדי שלא ילקה דיש איסור על החכם לבטל מ"ע של מלקות כנ"ל. אמנם זה שייך רק כיש ב"ד סמוכין ובהתראה אז יש מ"ע על מלקות אבל בלא התרא' או בזה"ז דאין ב"ד סמוכין דאין מלקות דאורייתא נוהג רק מכות מרדות כמ"ב הש"ך בחו"מ סי' פ"ג ס"ק ע"ז בשם הרמב"ם ע"ש. ואין על הב"ד מ"ע לנקום ומכות מרדות הוי רק מדרבנן לכן יכול החכם להתיר לו כדי שלא ילקה מכות מרדות. ובמסכת שבועות אמימר איירי בב"ד שבח"ל או בלא התראה ואין כאן רק מכות מרדות ע"כ אמר אכלה כול' נשאלין עלי'. וכן המחבר בסי' ע"ג דשם איתא בפירוש דמיירי במכות מרדות לכן נשאלין על השבוע' כדי שלא ילקה ומיושב דברי הרב הגאון המהרש"א הנ"ל. ובזה מיושב נמי קושית המו"ג הנ"ל. כיון דר"ה קאי על המשנ' דהתקין ר"ג. ובימי ר"ג היו הסנהדרין קבועין ביבנה עיין בסדר הדורות אות נ'. ופריך הגמרא וליחוש דלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה וע"ז הקשו התוס' וידירוה על ככר זה ותאכל בפניו לאלתר. ולא הוי התראת ספק כמ"ש התוס' בפסחים דף ס"ג כיון דלדיד' לא הוי ספק. ויודעת היא שחייבת מלקות ואסור לה להפקיע עצמ' ממ"ע דמלקות ע"י התרת החכם. או שתהי' חוששת דילמא יהי' נודע להב"ד שנהנית מכתובתה ותתחייב מלקות קודם התרת החכם ולא הוי התראת ספק דאמרינן אגלאי מלתא למפרע וכמ"ש התוס' במס' יבמות דף פ' ד"ה סריס ויהי' אסור לה להפקיע את הב"ד ממ"ע דמלקות ע"י התרת החכם. אבל אמימר הי' בימי רב אשי בבבל שלא היו סמוכין כמו שאיתא בסנהדרין דף י"ד ע"ש:

עוד יש ליישב קושית המו"ג על התוס'. דהנה השער המלך כתב לייש' קושית הקדמונים על יוסף ועל צדקיהו דהנדר הי' שלא לגלות וכיון דצריך לפרט את הנדר הרי גילו הנדר להחכם קודם שהתירו ותירץ השעה"מ דכיון דנתפרש מן הנדר אך שצריך היתר חכם וצריך לפרט הנדר להחכם התירו לו משום דבר מצו' לגלות קודם התרה ותיכף כשיתיר לו החכם יהי' עוקר הנדר למפרע ע"ש בריש הלכות שבועות. וא"כ קשה על תירוצו של הרמב"ן איך תאכל הככר קודם התרה על סמך שיתירוהו אח"כ וע"כ הרמב"ן ס"ל דאף בלא דבר מצוה תולה כמה שיתירוהו לה אח"כ ומותרת לאכול. והתוס' ס"ל דאסור לאכול על סמך שיתירוהו לה אח"כ. ונרא' לפע"ד דהתוס' אזלי לשיטתם דכתבו במס' ב"מ דף כ"ב בד"ה מר זוטרא לא אכיל. וז"ל ואין לומר דאמימר ורב אשי דאכלו שהיו סמוכים שיתרצה מרי בר איסק כשידע. כיון דהלכה כאביי דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש אמרינן אע"ג דהשתא ניחא לי' מעיקרא לא הוה ניחא לי'. והש"ך בחו"מ סי' שנ"ח הביא דברי התוספות אלו וכו' וז"ל מדברי התוס' אלו מבואר שאם אדם נותן לחבירו לאכול מדבר שאינו שלו אלא של חבירו אעפ"י שיודע שחבירו יתרצה אסור לאוכלו כיון שעדיין לא נתרצה בפירוש הוי כיאוש שלא מדעת דלא הוי יאוש. והש"ך כתב שם ואי לא דמיסתפינא הייתי אומר שמותר וכו'. משא"כ הכא כיון שידוע שיתרצה א"כ השתא נמי בהיתרא אתא לידי' ע"ש. ולהכי ס"ל להתוס' הכא אף דיודע שהחכם יתיר לו מ"מ כיון דעדיין לא הותר הנדר אסור לאכול על סמך זה כמו התם אף שיודע שיתרצה חבירו כיון דעדיין לא נתרצה הוי גזל' והרמב"ן ס"ל כשיטת הש"ך לכן מותר גם כאן. ומדברי הרמב"ן דכאן יהי' ראי' לדברי הש"ך שם:

בסוגיא זו קשה לי לפי מה שכתבו התוס' דחיישינן שמא יפר לה בלחש קודם שקיים. וכן כתבו התוס' על הקושיא שהקשו ידירוה בדבר שאין בו עינוי נפש ותעבור לאלתר ואין הבעל יכול להפר. ותיר' ע"ז דחיישינן שתתלה הנדר בדבר שיש בו עינוי נפש ותאמר זאת בלחש. ומתוך שהבעל מיפר למתענה מיפר נמי לשאינה מתענה ע"ש. א"כ מה מהני מה שנודרת. לפי מ"ש הר"ן בנדרים דף ע"ג ע"ב אהא דאמר רבא כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת דהיכא דאחד אמר בהדיא ואמר הריני נודר אם חבירי רוצה מצי חבירו למישרי ליה ואין צריך לשון מיוחד כמו בבעל אלא כיון דאמר אי אפשי סגי אע"ג דבהפרה לא מהני ע"ש. וכן פסק הש"ע ביורה דעה סי' רכ"ח סעיף ל"ז ול"ט ע"ש וא"כ ניחוש שתתלה בחשאי בקרוביה או באוהביה אם ירצו בהנדר וא"כ כשישמע האוהב או הקרוב יאמר אי אפשי בהנדר ותהיה מותרת ובזה לא מהני על דעת רבים כיון דאינה צריכה פתח וחרטה כמ"ש התוס' בבעל כיון דאינה צריכה חרטה לא מהני על דעת רבים. וכן קשה לקמן בכהן הנושא נשים בעבירה מה מהני מה שנודר ניחוש שיתלה הנדר ברצון האשה שנשא והיא בודאי תאמר אי אפשי בהנדר וצריך עיון:

בגמ' ת"ר הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים עושים מאהבה ושמחים ביסורים עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. וצריך להבין הדמיון לצאת השמש בגבורתו וגם כפל הלשון הנעלבים וגו' שומעין חרפתם וגו'. ונראה לפע"ד דהנה יש מדות חלוקות בב"א יש אשר מקפידין מאוד הן בכבוד עצמן והן בכבוד אחרים ג"כ שאינם מחרפין אחרים. אמנם אם איזה אדם מחרף אותם המה מקפידים מאוד. ויש בהיפך שאינם חוששין לא בכבוד של עצמן ולא בכבוד אחרים. ובשני אלו הכתוב כבוד חבירו חביב עליו כשלו. והתנא לומד אותנו שעל כבודו לא יקפיד ועל כבוד חבירו יקפיד לזה אמר הנעלבין היינו שאינו מקפיד על בזיונו ואינם עולבין היינו שמקפיד על כבוד חבירו ונזהר בכבוד הבריות. ועוד יותר שמרגיש מאוד בהחרפה שמחרפין אותו ומצטער מאוד ויש לו יסורין בזה ושמח בהיסורין ועושה מאהבה במה שאינו משיב ולא מחמת יראה שירא שלא יבא לבזיון גדול מזה כנודע. אך מאהבה לקיים מצות ואהבת לרעך כמוך ומאהבת ה' שנפש חבירו הוא ג"כ חלק אלקי ממעל. עליהם נאמר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. והנה איתא בתהלים י"ט לשמש שם אהל בהם. והוא כחתן יוצא מחפתו ישיש כגבור לרוץ אורח. מקצה השמים מוצאו ותקופתו על קצותם ואין נסתר מחמתו. תורת ה' תמימה וגו'. והנה יש לדקדק כמה דקדוקים. א' למה מדמה לחתן יוצא מחופתו הלא אז עדיין אין השמחה בשלימות. והיא רק התחלת השמחה. וכן ישיש כגבור לרוץ אורח בשעה שרץ הגבור לדרך ג"כ עדיין אין השמחה בשלימות כי אף שהוא בוטח על גבורתו מ"מ אל יתהלל כמפתח. וכן במה שמשבח מקצה השמים מוצאו ותקופתו על קצותם הלא זה אין שבח השמש כי כך נקבע מהש"י. וגם במה שאמר ואין נסתר מחמתו הלא כתיב צנים ופחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם. לכן נראה לפע"ד דכוונת הפסוק כך הוא. דהנה איתא בספרים דאם היתה השמש מהלכת באמצע הרקיע היה גדול מאוד חמימות' ולכך קבעה הש"י בקצה השמים שלא יזיק לב"א. והנה איתא במדרש איכה בפ' דרכי ציון אבילות שהכל מבקשין תפקידן ע"ש. לכך רצון השמש שתלך באמצע הרקיע לעשות תפקידה ביתר שאת ואעפ"כ הולכת בשמחה אף שמקצה השמים מוצאו ותקופתו על קצותם והוא נגד רצונה מ"מ יש לה שמחה בזה שאינה מזקת לבריות וסובלת צערה ועושה בשמחה מאהבת הש"י ומאהבת הבריות שלא תזיק אותם כי לולא זה לא היה אפשר להסתר מחמתו. ולכך אף שהולכת בשמחה אינכה בשמחה כ"כ בזה שהוא נגד תפקידה לכך אמר הכתוב והוא כחתן יוצא מחופתו ישיש כגבור לרוץ אורח אף שעדיין לא נגמר רצונם מ"מ יש להם שמחה כמו כן השמש אף שמקצה השמים מוצאו ותקופתו על קצותם. והוא נגד רצונה. מ"מ

הואיל

הואיל ואין נסתר מחמתו אם היתה הולכת באמצע הרקיע עיין ברש"י שם והיתה מצערת לבריות סובלת צערה כדי שלא נצער לבריות. וכן הכוכבים ואינם עולבין וכו' סובלין צערם ואינם מצערים הבריות ועושין מאהבה ובשמחה כנ"ל עליהם נאמר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו והבן. ובזה ניחא דהפסוק מסיים שם תורת ה' תמימה פירוש בלי שום חסרון כנ"ל והבן:

דף מ' אמר אמימר המפקיר עבדו אותו עבד אין לו תקנה. וכתבו התוס' בד"ה אותו. רש"י פירש לא בבת חורין ולא בשפחה ואינו נראה מדאמר לעיל עבד שברח וכו' כופין את רבו ועושה אותו בן חורין ומאי קמ"ל פשיטא דכופין כיון דאסור בשפחה ובבת חורין וכו'. וכן ממה דאמר בירושלמי דהיכא דאמר שחררו כופין את היורשין וכו' תיפוק ליה משום דאסור בשפחה ובב"ח. וכן במסכת כריתות וכו' המפקיר עבדו וכו' כיון דמעוכב גט שיחרור אוכל בתרומ' ומסתברא כיון דאוכל בתרומ' שרי נמי בשפחה. וליישב שיטת רש"י מג' קושיות הנ"ל נראה לפע"ד ומקודם ניישב קושית התוס' בד"ה צריך ואין לו תקנה תימה וכו' עבד שברח וכו' כופין את רבו משמע דיש לו תקנה. ונראה לפע"ד דהנה רש"י כתב בההוא עבדי דיסקרתא דאמר רבינא אסדרו אבני מרוותי קמאי ויכתבו לכו גיטא דחירותא ופירש"י ובקשו מהם לכתוב לכם גט שיחרור וכתב אא"ז בספר תו"ג אף דבעבד שברח כופין גבי ברח תקנת חכמים היא משום שסיכן נפשו ע"ש. ולכאורה קשה קושית הגמ' דף ל"ו ע"ב לענין פרוזבול ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משחרר ותיקנו רבנן דכופין לשחרר. וכאן הוא בקום ועשה ולא שייך תירוצו של אביי דשם וע"כ צ"ל כתירוץ של רבא שם דהפקר ב"ד הפקר וכן בכל הכי דתיקון רבנן דכופין הוא מטעם הפקר ב"ד הפקר. לכן נוכל לומר גם לאמימר לליש' קמא דאף דאסור בשפח' ובבת חורין לשיטת רש"י ואין לו תקנה דגופיה לא קני ליה איסורא הוא דאיכא גביה ואיסורא לא מצי מקני מ"מ בעבד שברח אף דמיירי התם לאחר יאוש ע"ש מ"מ יכול לשחררו כיון דכופין אותו מטעם הפקר ב"ד הפקירו חכמים העבד אל רבו ועי"ז יש לרבו קנין גוף ופירות בהעבד ומהני השיחרור. ומ"מ במפקיר עבדו לא קשה לאמימר לל"ק למה לא תיקנו חכמים להיות כופין את רבו כמו במתניתין דלקמן דף מ"א בחציו עבד וחציו בן חורין. דאמימר לל"ק ע"כ אזיל בשיטת ר"א דפ' החובל המובא לקמן דף מ"ב בתוס' ד"ה בעבד של ב' שותפים. וללישנא בתרא דאמימר כתבו התוס' שם דמחלק בין שיחרור ראשי איברים ובין שיחרור שטר. אבל ללישנא קמא אין חילוק בין שיחרור שטר לשיחרור ראשי איברים דבשניהם אינו יכול לשחררו דאינו עבדו המיוחד לו. ומשנה דלקמן בחציו עבד וחציו בן חורין דכופין דהיו שותפין בגוף ובממון ושם בהחובל בברייתא דחציו עבד וחציו בן חורין או דמיירי כמו שכתבו התוס' שם בהחובל דלזה שייך הגוף ולזה פירות ע"ש. דהיינו שנתן לו כל דמיו ואינו מעוכב אלא גט שיחרור להיות מותר בבת חורין או כמ"ש התוס' לקמן דף מ"ב דהתם בהחובל ע"י משנה אחרונה דכופין אין לו פירות לכך לא יוכל לשחררו בראשי איברים. ומתניתין דהכא דכופין לשחררו בשטר כיון דתקנו חכמים דכופין לא נוכל לומר כיון דע"י התקנה דכופין אין לו פירות א"כ לא יוכל לשחררו דא"כ ע"י התקנה דכופין נתקלקלה התקנה שלא להיות כופין א"כ לא יוכל להיות מורכב אתרי רכשי ע"ש ועיין במהרש"ל. והמפרשים תמהו על דברי מהרש"ל שם ולפע"ד כוונתי האמת בדבריו. רק היכא דאין לו פירות מצד אחר בלי כפיה שם לא יכלו לתקן להיות כופין לשחררו כיון דכבר נסתלק מהפירות ע"י שהפקירו או ע"י שנתן לו העבד דמיו ולא נתן לו השטר שיחרור לא יכול שוב לשחררו כמ"ש התוס' בהחובל שם. [וע"כ צ"ל להתוס' שם דבשעה שנתן דמיו היה אדעתא שיקבל שטר שיחרור דאל"כ הא אנן קיימ"ל לעיל דף ל"ט ע"ב כרבי דכסף גומר ולא כר"ש שם ע"ש] ולהתוס' בהחובל אף בלא לישנא ב' דאמימר דכאן מחלקים בין שיחרור שטר לשיחרור ראש איברים לר"א כיון דשם בהחובל מיירי הא דח"ע וחב"ח באופן זה אף מתניתין דידן בח"ע וחב"ח מיירי בכל גווני ואף בזה האופן. והתוס' דכאן לא רצו לחלק בין שיחרור דשטר לשיחרור דראשי איברים לכך פירשו הא דח"ע וחב"ח דשם הוא ע"י משנה אחרונה דכאן דאין לו פירות לכך אינו יכול לשחררו בראשי איברים ואינו יכול למוכרו כמו שאמר אמימר שם בנכסי מלוג דאיש ואשה וגם לא הי' יכול לשחררו והא דכופין הוא דמשום דתקנו חכמים לכופו לא יוכל להיות שעי"ז התקנה לא יוכל לשחררו דא"כ שוב בטלה התקנה כנ"ל. רק דע"י אמימר דכאן ללישנא בתרא דיש לו תקנה בשטר במפקיר עבדו צריך לחלק בין שטר לראשי איברים ע"ש ותבין היטב דברי מהרש"ל. מיהו זה דוקא ללישנא בתרא דאמימר אבל ללישנא קמא דאף במפקיר עבדו אין לו תקנה אף בשטר ואזיל כר"א הנ"ל וגם אינו מחלק בין ראשי איברים לשטר שיחרור והיכא דאין לו פירות בהעבד מצד אחר אין יכול לשחררו ואין כופין ג"כ לשחררו רק מחמת התקנה דכופין לא יוכל להיות דאין כופין וכנ"ל ברש"ל. ולדבריו צ"ל דח"ע וחב"ח דהחובל ומתניתין דכאן לא מיירו בחד גוונא דהתם מיירי דלעבד יש לו הפירות ולאדון יש לו הגוף או כמ"ש התוס' בהחובל או כמו שכתבו התוס' כאן דף מ"ב דע"י משנה אחרונה אין לו פירות ולענין כפיה הוי כאלו יש להאדון פירות בהאי עבד שלו וחצי הב' שייך כולו להעבד בלבד ולפי"ז היכא דאין לו פירות מצד אחר בלא הכפיה כגון במפקיר עבדו או שנתן לו העבד דמיו וכנ"ל לא יוכל לשחררו ואף אין כופין. ואף לשיטת רש"י דאסור בשפחה ובב"ח מ"מ אין כופין כיון דאינו יכול לשחררו ולא אמרינן נמי הפקר ב"ד הפקר והוי כעבד של האדון לגוף ולפירות דאדרבה ע"י שתקנו חכמים כפיה הוי כאין לו פירות דהפקירו זכות האדון ולא זכות העבד ולכך ס"ל לאמימר דאין לו תקנה ולשיטת רש"י אסור בשפחה ובב"ח אבל בברח מבית האסורין דסיכן נפשו לקטלא הפקירו חכמים חלק העבד להאדון ויש לו קנין בגוף ופירות ע"כ יכול לשחררו וכופין אותו לשחררו ואף דמיירי לאחר יאוש וכבר יצא לחירות ולא הי' להאדון פירות. וזה דוקא ללישנא קמא דהיכא דיצא לחירות וצריך גט שיחרור צריך ואין לו תקנה דאיסורא לא מצי מקני לא קשה קושית התוס' על רש"י דאף דאסור בשפחה ובב"ח אין כופין כיון דאין לו פירות דמצד איסור שפחה אין כופין רק היכא דמצינא יכול לשחררו כגון בח"ע וחב"ח אבל לאמימר לל"ק כיון דאינו יכול לשחררו מפני דאיסורא לא מצי מקני ליה או לר"א דפ' החובל דבעינן עבדו המיוחד לו אזי אין כופין ובזה לא הפקירו. אמנם ללישנא בתרא דאמימר לכאורה קשה קושית התוס' על רש"י דאסור בשפחה ובב"ח כיון דיש לו תקנה למה לא יתקנו בזה דכופין ולמה דוקא בברח כופין כנ"ל. ונראה לפע"ד ליישב דהנה התוס' דף מ"א בד"ה לישא שפחה הקשו ז"ל וימכור עצמו בעבד עברי דעבד עברי שרי בשפחה. וי"ל דגר ומשוחרר אין נמכרים בעבד עברי. ובעבד כנעני בודאי אינו יכול למכור עצמו המשוחרר. מיהו זה דוקא בחצי ב"ח דהצד ב"ח הוא משוחרר גמור אבל במפקיר עבדו דלא יצא לחירות רק לענין שיעבוד וצריך גט שיחרור בזה פשיטא דיכול העבד למכור עצמו בחזרה להאדון ויהי' משועבד אף לפירות ממילא יהי' מותר בשפחה וראיה לזה דהא עבד שנשבה ופדאוהו אף לאחר יאוש או לעיל דף ל"ח באמתיה דמר שמואל אנן כרשב"ג ע"ש בתוס' ד"ה ואיכהו סברי ובמהרש"א שם ובהגהות קרני ראם דהיכא דפדאו אותו לשם רבו הראשון לכ"ע ישתעבד לרבו ראשון ומכ"ש אם רבו הראשון פדאו בודאי ישתעבד לו אף דהשבאי קנאו למעשה ידיו. וכן אף במפקיר עבדו דהעבד קונה עצמו למעשה ידיו יכול האדון לקנותו בחזרה כ"ז שלא

כמן לו גט שיחרור. ובזה מיושב דברי רש"י הנ"ל דאסור בשפחה ובב"ח ולא כפינן לשחררו כיון דהעבד יכול למכור עצמו כחזרה להאדון ויהי' מותר בשפחה. אבל בברת מבית אסורין דירא למכור עצמו בחזרה להאדון שלא יודע הדבר אפשר לומר לשיטת רש"י דכופין את האדון לשחררו מחמת דאסור בשפחה ובב"ח ולא צריכין לטעם דסיכן עצמו ובעבדי דיסקרתא דפירש"י ובקשו מהם לכתוב גט שיחרור ולא כופין הוא ג"כ מטעם זה דיוכל העבד למכור עצמו לבני מרוותי בחזרה ויהי' מותר בשפחה ומיושב בזה לישנא בתרא דאתמר. ואף לל"ק דאתמר דלא יוכל לשחררו ניחא דבברח כיון דלא יוכל למכור עצמו בחזרה מפני שירא לכן הפקירוהו להאדון וכופין לשחררו כנ"ל אבל במפקיר עבדו למה יפקירוהו להאדון כיון דיכול למכור א"ע בחזרה לכן אין כופין וגם לא יוכל לשחררו. ומיושב קושית התוס' הנ"ל. ומהירושלמי שהביאו התוס' ג"כ לא קשה על רש"י כיון דאמר לשון שחררו הרי לא מנע בה שיורשין ממנה אלא בהן תלה כמו שפירש"י בהא דיעשה לה קורת רוח ע"ש. ומהא דאוכל בתרומה אין ראיה דמותר בשפחה דרש"י ס"ל כתירוץ השני בתוס' דף מ"ב ע"ב בד"ה מעוכב גט שיחרור דהאכפי' שם קאי בחליו עבד וחב"ח דאף דאסור בשפחה מכפיא להו דהגר בית יהי' מותר בתרומה כיון דמעוכב גט שיחרור ע"י גר העבדות כמו שפי' הפני יהושע והתו"ג שם הרי חזינן דלא תלי זה בזה:

דף מ"א בתוס' ד"ה ליסא שפחה אינו יכול. וא"ת אפי' הי' יכול ליסא

שפחה הא אינו מקיים בכך פריה ורביה וכו'. וי"ל דאם הי' יכול לקיים שבת כל דהו משום מצות פו"ר לחודי' לא הי' כפינן לרביה דלא מיחייב בה כיון דאנוס הוא. ואח"כ הקשו התוס' וליתי עשה דפ"ו ולידחי לאו דלא יהי' קדש וי"ל דהכא אפשר לקיים שניהם ע"י כפיה. והקשה מהרש"א דהא גם בשיחרור עובר בעשה דלעולם בהם תעבודו וליתי עשה דלעולם ב"ת וידחה לאו דלא יהי' קדש. והאחרונים הקשו ג"כ דמשמע לפ"ז דהיכא דאין כופין ידחה עשה דפו"ר הלאו דלא יהי' קדש א"כ קשה מה מתרצים התוס' לעיל דמשום פו"ר לחודי' לא הוי כפינן לרביה דלא מיחייב כיון דאנוס הוא דאדרבה כיון דאין כופין חייב בפו"ר דהעשה דוחה הלאו דלא יהי' קדש. וליישב ב' קושיות הנ"ל נקדים מה שיש לכאורה לדקדק דהא גם על מצוה דשבת אנוס הוא כיון דאינו יכול ליסא שפחה ולא בת חורין ואנוס רחמנא פטריה ולמה כפינן על שבת יותר מעל פו"ר כיון דעל שניהם אנוס הוא. אמנם בב"ק דף י"ג בתוס' ד"ה לא תהו בראה מסיים שם דעל שבת כפינן מפני שהיא מצוה רבה. וגם ע"ז קשה מה מהני דהוי מצוה רבה מ"מ אנוס הוא ופטור ואין עליו מצוה רבה. וביותר קשה דהתוס' שם מביאים ראי' דאין כופין משום פו"ר דא"כ נכוף בכל העבדים את רבם לשחררם כדי שיתחייבו בכל המצות. רק משום שבת כופין דהוי מצוה רבה. וקשה מאוד דהא לחייב את העבד בכל המצות שבתור' בודאי הוא מצוה רבה ואין לך מצוה גדולה מזה. לכן נראה לפע"ד דס"ל להתוס' כיון דהמשנה מסיים כאן והלא לא נברא העולם וכו' לשבת יצרה אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכיון דהוא מפני תיקון העולם הדבר חל על הב"ד ועל כל העולם להשגיח בזה. וגם הפסוק בישעיה לא אמר דרך ציוו רק שהנביא מגלה לנו כי לא תהו בראה רק לשבת יצרה וזה הוא תיקון העולם לכן חל על הב"ד ועל כל העולם וע"כ הוי מצוה דרבים ובמצוה דרבים איתא במסכת ברכות דף מ"ז בהא דר"א שיחרר עבדו להשלימו לעשרה ופריך בגמרא הא הוי מצוה הבאה בעבירה ומשני מצוה דרבים שאני וכן איתא כאן דף ל"ח בתוס' ד"ה כל המשחרר וז"ל וחציו עבד וחב"ח דכופין את רבו הטם משום דאיכא מצוה רבה כדדרשינן הכא משום מצוה דרבים. והמהרש"א נדחק שם לפרש דברי התוס' ולפמ"ש דהא דהוי מצוה רבה משום דהוי מצוה דרבים ניחא דברי התוס' דרק בשבת דהוא משום תיקון העולם וחייבים בזה הב"ד וכל העולם חייב נמי האדון בזה וכפינן ליה אבל משום מצות פו"ר דלא מיחייב בזה האדון ע"כ לא כפינן ליה מצד חיוב דאין על האדון בזה שום חיוב ולכוף אותו מצד חיוב העבד א"א לו לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך ועוד אומר ע"ז כיון דאנוס הוא העבד א"כ ממ"נ אם נאמר דהעשה אינה דוחה הלאו דלא יהי' קדש וכמ"ש ע"ז ב' תירוצים או משום שאינו בעידנא. או כיון דבדידה ליכא עשה א"כ פטור הוא מן העשה. ואם נאמר כתירוץ א' דהיכא דלא כייפינן עשה דוחה הלאו דלא יהי' קדש פטור הוא מן הלאו לכן לא כפינן ליה גם מצד חיוב העבד. ובזה מיושב קושית האחרונים הנ"ל. ומיושב נמי קושית המהרש"א דכיון דשבת היא מצוה דרבים ויוכל לבטל ולדחות העשה דלעולם בהם תעבודו מוטב לדחות העשה מלדחות הל"ת דלא יהי' קדש דע"י דחיית העשה דלעולם בהם בהם תעבודו נעשה בן חורין ונתחייב בכל המצות ג"כ כמ"ש התוס' ב"ק הנ"ל אף דבחליו עבד וחב"ח חייב ג"כ בכל המצות מ"מ יש מצות דאינו חייב בהם כגון מצות אכילת ק"פ כדאיתא במסכת פסחים דף פ"ח. או במצות ראיה אליבא דרבינא במסכת עירובין דף כ' ובמסכת חגיגה שם. ועוד י"ל דאף אם נקיים העשה דלעולם ב"ת ולא נשחרר אותו עדיין לא נדחה הלאו דלא יהי' קדש ועי"ז לא ניתר זה שהוא חציו עבד וחב"ח בבת חורין וצריך לומר אח"כ דהעשה דפו"ר ידחה הלאו דלא יהי' קדש. א"כ מוטב שידחה העשה דפ"ו דמתיר שהיא מצוה דרבים את העשה דלעולם בהם תעבודו שהיא קלה ממנה מלדחות הל"ת דלא יהי' קדש. דהא חזינן דלפנין בעידנא דבעשה דוחה ל"ת בעינן דוקא בעידנא. ובעשה חמור הדוחה עשה קל לא בעינן בעידנא כמ"ש התוס' במסכת פסחים דף נ"ט ע"א בד"ה אתי ע"ש. וכן נ"ל כאן בתוס' בתירוץ הב' דהא דלא דחי הלאו דלא יהי' קדש דלא הוי בעידנא דעל הלאו עובר בתחילת ביאה והעשה נתקיים בגמר ביאה. והעשה דלעולם ב"ת נדחה אף דודאי היא מקודם שמקיים העשה דפ"ו דהא משחררו ול"ל דהתוס' אזלו לשיטתם הנ"ל בפסחים דלדחות עשה הקלה ע"י עשה חמור ל"צ בעידנא הרי דלדחות העשה קל מלדחות ל"ת וכן נאמר כאן דע"י עשה דפו"ר ולשבת דיש לדחות לפניה או הל"ת דלא יהי' קדש או העשה דלעולם בהם תעבודו לכן מוטב לדחות העשה הקל ממנה מלדחות הל"ת. ובזה מדוייק לשון התוס' דכתבו משום מצות פו"ר לחודי' דהול"ל לשון לחוד ולהנ"ל ניחא דקאי על העבד שאין החיוב רק על העבד לחודי' ולא על הב"ד ועל כל העולם ומסיימי ולא מיחייב בה. היינו האדון ומה שכתבו כיון דאנוס הוא זה קאי על העבד כנ"ל:

בא"ד בתירוץ הב' ועוד דבדידה ליכא עשה ע"ש. והקשה בספר תו"ג דהא כלא פסיעה אמרינן חטא בשביל שיזכה חבירך ותירץ דלעבור על ל"ת לא אמרינן חטא בשביל שיזכה חבירך. ולפע"ד אי משום הא לא איריא די"ל דלא אמרי חטא בשביל שיזכה חבירך רק היכא שחבירו יזכה ולא יעבור כלל אבל כאן יעבור זה שהוא חציו עבד וחב"ח על לאו דלא יהי' קדש רק דנדחה מפני העשה דפו"ר וצריכה העשה לדחות לאו שלו ולאו דידה. אבל אם גם היא הית' מיפקדה היה העשה שלה דוחה לאו שלה והעשה שלו הי' דוחה לאו דידי'. ועוד י"ל דהנה כתבו האחרונים בטעם דאומרים חטא בשביל שיזכה חבירך דהוא מטעם ערבות ואשה אינה מחויבת בערבות כמ"ש הרא"ש במסכת ברכות דף כ"ד נשים אינם בכלל ערבות ע"ש:

עוד שם בתירוץ הב' ועוד דבדידה ליכא עשה דאפילו מיפקדה אפשר לה בביאה בה. והקשה הפ"י דא"כ תקשה קושית התוס' דבסמוך וישא שפחה שאינה בת חורין ומה שתירצו בסמוך דאתי גר עבדות שבה ומשמש בגר חירות

חירות שבו. דזה לא שייך כאן דכיון דאיסי נמי מיפקדה וא"א לה להנשא אלא בכיוצא בה א"כ ידחה העשה שלו הל"ת שלו והל"ת שלה יהי' ג"כ נדחה ע"י עשה שלה ע"ש. ונרא' לפע"ד לייסב דלפי מה שכתב המהר"ם לובלין כאן כשהוא נושא שפחה אף השפחה עוברת בלאו וא"כ כשעבד נושא ישראלית גם העבד עובר בלאו וא"כ אם עבד שהוא חציו עבד וחציו ב"ח ישא שפחה שחציה שפחה וחציה ב"ח יהי' כל אחד עובר בב' לאוין דלד עבד ישתמש בצד חירות שלה יהיו שניהם עוברים בלאו דלא יהי' קדשה וכשלד חירות שלו ישתמש בצד עבדות שלה יהיו שניהם עוברים בלאו דלא יהי' קדש והבן ונמצא דאם נאמר דעשה דפו"ר שלו ידחה הלאו יצטרך לדחות ב' לאוין וכן העשה שלה יצטרך ג"כ לדחות ב' לאוין ואין עשה דוחה שני ל"ת :

בא"ד וא"ת ימכור עלמו בעבד עברי דע"ע שרי בשפחה וכו'. וי"ל דאיתא בא"כ דגר ומשוחרר אינם נמכרים בע"ע. והביאו האחרונים קושיא בשם ספר טורי אבן דא"כ קשה על מה דאיתא לקמן דף מ"ב ע"ב ובמס' יבמות דף ל"ט ע"ב כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה וכו' הגדילו התערובות ושחררו זא"ז וכו' ופריך הגמרא דף ק' ע"א שיחררו אי בעי אין אי לא בעי לא ואמאי ליסא שפחה א"י בת חורין א"י וכו' אמר רב אימא כופין ומשחררין זא"ז ושם קשה קושית התוס' וימכרו עלמס בעבד עברי ושם לא שייך מה שתירלו כאן ולפע"ד לא קשה דהנה איתא במס' קדושין דף י"ד פלוגתא דתנאי במוכר עלמו דת"ק ס"ל אין רבו מוסר לו שפחה ור"א ס"ל רבו מוסר לו שפחה ואיתא שם דף ס"ט דמינסיב ליה עלה וא"ל זיל גנוב ואיזדבן בע"ע. והקשה שם רש"י איך שרי ליתן עלה לגנוב וכו' דאי הוי מקשי ליה הו"ל לשנויי מכור עלמך לע"ע כר"א דרבו מוסר לו שפחה. וא"כ קושית התוס' כאן אינה אלא לר"א דלרבנן ודאי לא כפינן ליה לגנוב ולהמכר ע"י ב"ד לע"ע ורק לר"א דס"ל דמוכר עלמו ג"כ רבו מוסר לו שפחה הקשו דהמשנה סתמא קתני ובודאי לא פליג ר"א עלי'. אבל ביבמות שם במשנה איתא משחררין זא"ז רק הגמרא פריך אי בעי וכו' הא ליסא שפחה א"י וכו' ומתרץ רב אימא כופין י"ל דרב מתרץ המשנה אליבא דרבנן דס"ל דמוכר עלמו אין רבו מוסר לו שפחה ואין תקנה רק לכפות אותן לשחרר זא"ז ולר"א באמת אי בעו משחררין זה את זה ואי לא בעו אין משחררין דיש תקנה אחרת דיכולין למכור את עלמס בעבד ומוכר עלמו ג"כ רבו מוסר לו שפחה לר"א :

ליישב קושית התוס' דליתי עשה דפו"ר ולידחי לאו דלא יהי' קדש נראה לפע"ד דהנה עבירת הלאו הוי ודאי דע"י שבא עליה עבר על הלאו בודאי והעשה הוי ספק אם יקיים דאינו מקיים העשה רק בשיש לו בנים אחד זכר ואחת נקיבה כמו שאיתא ביבמות דף ס"ב ע"ב ושמא לא יהי' לו בנים ואפילו אם יהיו לו בנים שמא לא יהיו זכר ונקיבה ושמא לא יתקיימו אללו והוי כמה ספיקות ואין ספק עשה דוחה את ל"ת ודאי :

ועוד נרא' לפע"ד דבזה לא שייך לדחות דהוי כאלו אמרה תורה להדיא אף שלויתי אותך ליקח אשה ולפרות ולרבות אעפ"כ אסור לך כל העריות ואיסורי לאו כגון אלמנ' לכה"ג גרושה לכהן הדיוט וכן הלאו דלא יהי' קדש וע"כ לא שייך דעשה דפ"ו ידחה מה שאסרה תורה ליסא אותה והבן :

ע"ב בד"ה כופין את רבו. וא"ת וכי אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך. וי"ל דדוקא התם משום דפשע אבל היכא דלא פשע אמרינן חטא וכו'. וקש' לי דלפי מה דקאמר הגמרא לקמן דלרבה מוקי לה בכסף לדברי הכל היינו שהעבד קנה חליו מהאדון בכסף שנתנו לו ע"מ שאין לרבו רשות בו א"כ הוי העבד פושע שגרם לעלמו שלא יוכל ליסא שפחה ולא הוה לן לומר להאדון חטא בשביל

זיין

שיזכה העבד. וע"כ נ"ל דזה התירוץ של התוס' לא קאי רק לפי מסקנת הגמ' לקמן בעבד של ב' שותפים אבל לרבה הכ"ל נ"ל כתירוץ הראשון בתוס' במסכת שבת דף ד' דמלוה רבה שאני ע"ש. ובזה נרא' לפע"ד דמה שמתרלים התוס' בסוף ועוד דמלוה דרבים שאני קאי גם על הקושיא הראשונ' וכמו שכתבתי לעיל דמלוה דלשבת שהיא משום תיקון העולם הוי מלוה דרבים ואל על הב"ד וגם על האדון ולא הוי חטא בשביל שיזכה חבירך כיון דגם הוא חייב בו :

ובגוף קושית התוס' שהקשו וכי אומרים לו לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך. נרא' לפע"ד לייסב דהנה הר"ן כתב והובא במ"א סי' שכ"ח ס"ק ע' בחולה שיש בו סכנה שוחטין עבורו ואין אומרים נאכילנו נבילה דבנבילה עובר על כל כזית וכזית והוי הרבה לאוין וחמור מלאו אחד דשבת ע"ש ואף דהוי ג"כ חטא בשביל שיזכה חבירך מ"מ כיון דעובר בהרבה לאוין לא משגיחינן ביה וכן הכי נמי בזה דמלות לא תהו בראה אלא לשבת ומלות פרו ורבו הוא עובר עליהם בכל שעה ושעה. ועוד נרא' לפע"ד כיון דהעיכוב הוא ממנו והעבד אין לו תקנ' מלדו אם כן האדון הוא עושה העביר' מה שאין העבד מקיים מלו' דלשבת ולא הוי בכלל חטא בשביל שיזכה חבירך רק בשביל שלא יעבור הוא עלמו והבן :

דף מ"ב בתוס' ד"ה בעבד של ב' שותפין עיין בדברי מהרש"ל שכ' וז"ל פי' דמתחל' היינו מבינים דדוקא חליו עבד אינו יולא בשן ועין וכן לא יוכל לשחררו שאינו מיוחד לו כולו שהרי חליו הב' נסתלק ממנו לגמרי בגוף ופירות אבל מפקיר עבדו הרי עדיין הגוף שלו שהרי בכל תורת עבדות לא נסתלק ממנו ונקרא שפיר מיוחד לו ותמה עליו הפנ"י וכ' וכמדומה לי כי שגגה ילאה מלפני השליט דהא עיקר מימרא דאמימר איירי באיש ואשה שמכרו בנכסי מלוג שלזו גוף ולזה הפירות. ולפענ"ד נרא' כוונת מהרש"ל דחילוק יש בין אם מתחיל' לא הי' לזה רק הגוף ולזה רק הפירות ובין היכא דמתחיל' הי' לו גוף ופירות וא"כ סילק עלמו מהפירות בלבד והגוף נשאר לו דבזה לא הוי סילוק עד שיסלק מגוף ומפירות וכן מדויק מלשון נסתלק שכ' המהרש"ל ב' פעמים. ובהא דמכר עבדו לאחר ופסק עמו ע"מ שישמשנו ל' ימים אף דהתם הי' לו מתחיל' בהעבד גוף ופירות מ"מ התם סילק עלמו בהמכיר' מהגוף ונשאר לו רק פירות על ל' ימים נמלא שהראשון אין לו רק פירות והשני הי' לו בהתחלה שלו רק הגוף בלא פירו' אבל במפקיר עבדו מתחיל' הי' לו גוף ופירות וע"י ההפקר לא סילק א"ע רק מפירות והגוף נשאר לו והבן. והמהר"ם לובלין תירץ דהנה בלא תירון התוס' הוה אתי לן שפיר הא דאמימר דהוה אמרינן דלא תלוי כלל בגוף העבד אלא הכל תלוי ביש לו ב' אדונים ובמפקיר עבדו אין לו אלא אדון אחד. וקש' דהא בחליו עבד וחב"ח דבהחובל ג"כ אין לו אלא אדון אחד ואפ"ה אינו יולא בשן ועין. ונ"ל לדברי מהר"ם דהא דהיינו מחלקים בין שיש לו ב' אדונים ובין יש לו אדון אחד היינו ביש לאחד הגוף ולהשני הפירות אבל אם האדון והעבד הם שותפים בגוף ובפירות אף שאין לו רק אדון אחד אינו יכול לשחררו. ובסוף דברי מהרש"ל שהקש' על דברי התוס' שמקשו על הא דאמימר למה לא הקשו מיני' וכי' לפי מה שפירשו הא דחליו עבד וחב"ח דבהחובל דמיירי לפי משנה אחרונ' דכאן וא"כ קש' במשנה אחרונ' גופ' איך כופין לשחררו כיון דאין לו פירות ותירלו המהרש"ל והר"מ מלובלין תירון אחד כיון דהא דאין לו פירות הוא רק ע"י מה שכופין וא"כ אין אנו יכולין להרכיבו אחרי רכשי דע"י תקנת כופין יהי' כופין כנמת שלא לכופו וכמו שפירשתי לעיל דף מ' עיי"ש. ובזה מיושב נמי קושית מהרש"א למה לא הקשו התוס' דר"א אדר"א דס"ל לקמן דיולא לחירות בשן ועין ובראשי איברים וצריך גט שחרור ע"ש. דע"כ לריך לפרש הקרא לחפשי ישלחנו

תחת

שתחת עינו וגו' דהתור' חייבה אותו ליתן גט שיחרור ולהוציאו לחירות וכיון דהתור' חייבה אותו לשחררו בגט שיחרור לכן ואפי' קודם שנתן לו הגט שיחרור יוצא לחירות ואין לו פירות כמ"ש התוס' כאילו עבד וחב"ח למשכ' אחרונ' וא"כ הוי נ"כ ארכביה אתרי רכשי ועי' שכופין יהי' נלמה דאין כופין כנ"ל כאן . ודברי הקרני ראם תמוהים בזה ואינם מובנים עיי"ש :

דף סג ע"ב איתמר התקבל לי גיטי וכו' והוא אומר הולך ותן לה אמר רבי אבא וכו' אמר רב כעשה שלוחו ושלוחה ואם מת ולא הגיע הגט ליד' חולצת ולא מתיבמת . למימרא דמספקא לי' לרב אי הולך כזכי והא איתמר הולך מנה לפלוני שאני חייב לו וכו' ואם בא לחזור בו אינו חוזר ומשני התם ספק ממונא לקולא. ופירש"י והמוציא מחבירו ידו על התחתונ' לפיכך אינו חוזר . ולכאור' קש' למה נקרא הלוה מוציא מחבירו יותר מן המלוה דאם הולך לאו כזכי עדיין לא זכה בו המלוה וא"כ ראיתי בספר פני יהושע שהרגיש בזה. וכ' דהשליח מיקרי מוחזק משום שהוא כתופס לבע"ח ועיי"ש שהאריך לחלק בזה בין מתנה לבע"ח . ועי"ש שכתב דמואל נמי מספקא לי' רק שסובר דשליח לא מיקרי מוחזק דכיון דחייב עליו באחריות הוי כתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים ע"כ . ולפע"ד תמוהים דברי הפ"י דהא איתא לעיל דף י"א ע"ב דאם נאמר תופס לבע"ח קנה אפי' אם נאמר תן לאו כזכי אינו יכול לחזור ע"ש וא"כ לא הי' צריך לומר דרב ספוקי מספקא לי' אי הולך ותן כזכי ובממונא ספיקא לקולא. וליישב הקושיא למה הלוה נקרא מוציא מחבירו יותר מהמלוה. נרא' לפע"ד דהנה הנתיבות בסי' ק"ה סק"ב כ' שם לענין מ"ש הנ"י והר"ן לענין שאי אפשר לזכות לחבירו מטעם שליחות אא"כ כעשה שלוחו של בעל הממון ובמציא' ליכא בעל הממון. וכ' ע"ז הנתיבות ובתופס לבע"ח אף דמלוה עשאו שליח מ"מ לא מיקרי שלוחו של הלוה כיון דהוא משועבד להמלוה ולית לי' לאישתלומי ממקום אחר לא הוי הלוה בעל הממון ואם כן הוי המלוה בעל הממון עיי"ש . לכן המלוה הוי מוחזק והלוה נקרא מוציא מחבירו וספק ממונא לקולא וידו של הלוה על התחתונ' ואינו יכול לחזור :

בתוס' בד"ה ושליש אומר לגירושין. פירוש שאומר שהי' שליח לקבלה וכו' וכ' המהרש"א דלא ניחא לפרש באומר שהי' שליח להולכ' כמו שפירש הרי"ף בתשוב' והר"ן הביאו משום דלפי מה שפירש הגמרא טעם של רב חסדא דאומר השליש נאמן משום דהא הימניה וזה לא שייך רק היכא שהגט עדיין בידו אבל בשליח להולכ' ע"כ הגט הוא בידה דאם הוא עדיין בידו בלא"ה הבעל יכול לבטלו ואם הוא בידה לא מהימנינן לי' ע"ש. ותמה הפנ"י דהא בסמוך בד"ה הבעל נאמן כתבו דהא דצריכי לומר בפני נכתב ובפ"נ אף בעיר אחת משכונה לשכונה הוא משום דסברי כרב חסדא א"כ משמע להדיא דאפילו הגט היא ביד האשה השליש נאמן בכל ענין בפני נכתב ובפ"נ הוא דהגט כשר ביד האשה ע"ש . ולכאור' היא קושיא עצומה על המהרש"א וח"ו לומר על הגאון דאישתמיט מני' דברי התוס' הסמוך תיכף . לכן נראה לפע"ד ליישב דהנה זקיני הגאון בספר תו"ג סי' קמ"א סעיף כ"ה הביא דהר"ן והרשב"א פליגי אליבא דר"ה דס"ל בעל נאמן דאם איתא דלגירושין יהביה ניהליה לדיד' הוה יהיב לי' . ועי"ז כתבו התוס' וכל הפוסקים דזה לא שייך רק בעיר אחת אבל כשאינם בעיר אחת אין הבעל נאמן ונאמן השליש. ובזה פליגי הר"ן ס"ל דהא דנאמן השליש כשאינם בעיר אחת לא מטעם דאמר ר"ח דהא הימניה דר"ה לא ס"ל לומר במילתא דאיסורא דהא הימניה דאין בידו להאמינו כמו שאיתא בגמ' רק הטעם הוא משום דתפיסתו מוכחת עליו . והרשב"א סובר דהיכא דלא שייך אם איתא וכו' והיינו אם אינם בעיר אחת גם לר"ה ס"ל סברא דהא הימניה ע"ש . ובזה נרא' לפע"ד דגם לר"ח דס"ל דהא הימניה . היכא דהגט ביד האשה דלא מהימנינן לי' כמ"ש המהרש"א כיון דלא נפיק מתותי ידיה הוא רק דלא מהימן מטעם הימניה מ"מ מהימן השליש דתפיסתה מוכחת על השליש שנתן לו הבעל לגירושין ולא לפקדון כיון דהאשה מוחזקת בגט וכל מה שתחת ידה הוא שלה . ועיין בר"ן כאן. ובזה ניחא דברי התוס' בתחלה דמתרץ על ר"ה דהא דבפ"נ ובפ"נ הוא באינם בעיר אחת וכן מה שמתרץ דמאן דמצריך משכונה לשכונה בעיר אחת לומר בפ"נ ובפ"נ סברי כר"ח אף דבפ"נ ובפ"נ הוא בשליח להולכ' והעירעור הוא כשהגט ביד האשה מ"מ מהימן השליש לרב הונא באינם בעיר אחת מטעם דתפיסתה מוכחת עליו ולר"ח דלא ס"ל הסברא דאם איתא אפי' בעיר אחת מהימן מטעם כי תפיסתה מוכחת עלי' כיון דהגט שלם תחת ידי' כמ"ש הר"ן כאן בהסוגיא . ובזה נרא' לפע"ד ליישב מה שהקשו המפרשים על דברי התוס' בד"ה אפי' מן הראשונים דמתרצים דלא הוי חצי דבר דלמ"ד השליש נאמן לא צריכי עידי אמיר' לעידי קבלה אפי' בעיר אחת ולמ"ד הבעל נאמן מ"מ באינם בעיר אחת השליש נאמן א"כ ל"ל עידי אמיר' לעידי קבל' ע"ש . ובב"ק דף ע' ע"ב כתבו בד"ה למעוטי דאף למ"ד שליש נאמן הוי חצי דבר לר"ע כיון שצריך שנרא' הגט בידו והוא נגד דברי התוס' דכאן ובמאי פליגי התוס' דב"ק והתוס' דכאן ולהנ"ל ניחא דהתוס' דכאן ס"ל כהר"ן דאף דהיכא דהגט בידה נאמן השליש מטעם דתפיסתה מוכחת עלי' לכך לא הוי חצי דבר כמו דבשני חזק' אף די"ל כת אחת של עדים על כל הג' שנים מ"מ צריך שלא ימחה המערער כל הג' שנים ושיטעון הלוקח שטר הי' לי ואבד וצריך נמי לסברא דכיון דלא מיחה בו לא הי' נזהר בשטרו מ"מ לא אמרינן דהעדים שמעידים על החזקת ג"ש יהי' נחשב כחצי דבר כן נמי היכא דנאמן מטעם דתפיסתו או תפיסתה מוכחת עליו לא הוי חצי דבר [והא דהוצרך ר"ח לומר הטעם דהא הימני' ולא אמר מטעם תפיסתו מוכחת עליו כבר הקש' הרשב"א קושיא זו ולהר"ן צ"ל דהוא לאלומי הדבר אפי' היכא שיש להבעל מיגו או היכא דעידי מסיר' מכחישין אותו בזה אמרינן הא הימני' אפי' אם ישקר כמ"ש התוס' וכן איתא ברשב"א לענין קושיא אחרת] והתוס' בב"ק ס"ל כהרשב"א דלא מהני תפיסתו מוכחת בשליח ולא מהימן לרב חסדא רק מטעם הא הימניה לכך כתבו כיון שצריך שנראה הגט בידו וצריך לנאמנותו כמו בנאמנות עדים לכך כתבו דהוי חצי דבר לר"ע והבן :

בד"ה אפילו הן הראשונים וכו' וא"ת לר"ע דאמר בב"ק דף ע' דבר ולא חצי דבר היכי מכשרינן הכא ב' כיתי עדים וי"ל דלמ"ד שליש נאמן לא צריכי עידי אמיר' לעידי קבלה וכול' דבר היא ע"ש . והקשו המפורשים דבב"ק דף ע' בתוס' ד"ה למעוטי דחו התוס' תירוץ זה דאפי' למ"ד שליש נאמן ול"צ עידי אמירה לעידי קבלה מ"מ כיון דצריך שנרא' הגט בידו הוי חצי דבר עיי"ש ועיין בספר תו"ג דכתב דהתוס' כאן בגיטין ס"ל דהקפידא היא על שעת ראי' ולהכי תירצו כיון דמשכחת לפעמים שיהי' מועיל עידותן לבד בלא עידי קבל' כשיהי' הגט שלם ביד השליש לא הוי חצי דבר . והתוס' בב"ק ס"ל דהקפידה הוא על שעת ההגד' וכיון דבשעת הגדה צריך ב' כיתי עדים הוי חצי דבר ע"ש ועיין בגמרא גיטין ועיין כמ"ש בש"ע סי' קמ"ה סעי' י"ב . וכוונתו כיון דהמשנה איירי דהגט נקרע כדאיתא במשנה קיבל וקרע ואין הגט שלם ביד השליש רק העדים מעידים כי ראוהו בידו כשהי' שלם א"כ צריך ב' כיתי עדים והוי חצי דבר . אבל תמוה לי מאוד מה חילוק יש אם צריך עוד עדים או אם צריך לנאמנותו של השליש מ"מ בין כך וב"כ הוי עידי אמיר' חצי דבר . לכן נרא' לפע"ד ליישב ומקודם נדקדק דלמה כ' התוס' הקושיא מחצי דבר בא"ד ומה שייכות יש בהקושיא למה שלמעל' מזה בדברי התוס' . לכן נרא' לפע"ד דהתוס' בב"ק ס"ל דהא דאמרינן דבר ולא חצי דבר הוא מטעם גזה"כ דאף שהעדים אמרו אמת מ"מ לא הוי עדות כיון דהוא חצי דבר.

וזה

וזה הוי להיפך מדברי התוי"ט דלהתוס' בכ"ק אזלינן אם בשעת ראי' הוי חצי דבר ולא ראו דבר שלם לא הוי עדות לכן הקשו דעידי אמיר' מה שמעידים שראו שעשתה השליח לקבל גיטה הוי חצי דבר כל זמן שלא קיבל הגט מיד הבעל וזה כוונת התוס' בכ"ק וז"ל מ"מ כיון שצריך שנראה הגט בידו משמע דאפילו הגט עדיין ביד השליח אף דהשליח נאמן מ"מ הא בשעת ראי' הי' חצי דבר ולא הוי דבר שלם עד שקיבל השליח הגט מיד הבעל ומקודם שקיבל השליח את הגט לא מהני שהדותייהו לשום דבר ולכך הוי חצי דבר . והכריחו בזה לתירוצם שכל שראתה מה שיכול' לראות לא הוי אותה הכת חצי דבר . והתוס' דגיטין ס"ל דמאי דפסלה תור' חצי דבר הוא מטעם דאיתא לקמן דף ס"ז בגמ' לענין אימר דיבורא אמרי וכתוס' שם דהיכא דלא הוי נמר דבר חיישינן שמא שכרה עדים והיכא דהוי נמר דבר הוי מעשה ומעשה לא עבדי . וזה הטעם נמי בכ"ק מה דעידי ביאה או עידי שביה' לא הוי חצי דבר כיון דעדותם הוי גמר דבר . נמצא לפ"ז הקפידא היא על שעת הגדה אם מעידים על גמר דבר או אם מעידים על התחלת הדבר דאם מעידים על גמר דבר לא חיישינן דמשקרי ואם מעידים על דבר שלא נגמר בעדותם אז אנו חוששים שמא שכרו אותם ומשקרים . וזה כונת התוס' בגיטין כמ"ש דלמ"ד שליש נאמן לא צריכי עידי אמיר' לעידי קבל' וכונתם דהשליש והבעל באו מקודם לב"ד והבעל טוען לפקדון נתתיו והשליש אמר לגירושין והשליש הא נאמן על הקבל' מטעם דהא הימניה ובשליש לא שייך לפסול הטעם חצי דבר דאין נאמנותו מטעם עדות רק מטעם דהרי הימני' ואח"כ כשהביאה עידי אמיר' ובזה נגמר הדבר ולא צריכי לעידי קבלה הוי כל הדבר ובזה ניחא טפי מה שמסקו התוס' ואפי' למ"ד בעל נאמן וכו' כיון דאם אין שלטתן בעיר צ"ל עידי אמירה לעידי קבלה כולי' דבר הוא . וכונתם כיון דהשליש בא מקודם ואח"כ באו העידי אמיר' הם העידו על גמר הדבר וכיון דאם אין שלטתן בעיר צ"ל עידי אמירה לעידי קבלה לכן ל"א בזה לשמא שכרה להעדים ומשקרי . ולכן הקדימו התוס' הענין דחיישינן שמא שכרה העדים וכנ"ל . ובזה ניחא נמי דברי הב"ש סי' קמ"ב ס"ק כ"א כדין אם יש עדים שהבעל מסר לסומא גט זה לגירושין א"צ לומר בפני נכתב ובפ"כ ואיתא במחבר דצריך ליתן לה הגט באפי הנהו סהדי גופייהו והוא מדברי הרמ"ה כי היכא דליהוי דבר שלם ולא חצי דבר . וכתב הב"ש שם דלדברי התוס' לא הוי חצי דבר דלא היו יכולין לראות בעת המסירה יותר אבל להרי"ף כיון דלא מהני המסיר' לבד הוי חצי דבר והא דמהני כשהיא עושה שליח לקבלה וכת אחת מעידים שעשתה אותו שליח לקבלה וכת אחת מעידים דקיבל את הגט ולא הוי חצי דבר צ"ל משום דעידי אמירה אינם צריכים לעידי הקבלה כיון דהגט בידו . ותמהו האחרונים דכי נמי הגט בידה הוי כאלו הגט בידו כמ"ש הב"ש בעצמו בסי' קמ"א ס"ק י"ד וא"כ גם בזה אין צריכי' העדים שמסר הבעל הגט בפניהם לעידי קבלה. אבל באמת לדקו דברי הב"ש דהנה הטעם דאם מסר הגט בפני שנים דא"צ לומר בפני נכתב ובפ"כ הוא משום דלא עביד לקלקלה במזיד כמ"ש הב"ש לפני זה בס"ק כ'. וכונתו דאם מסר הגט לשליח בלא עדים דיכול הבעל להכחיש השליח שלא מסר לו כלל גט זה רק השליח או האשה עצמ' זייפו הגט לכן יכולין לומר דהוא בעצמו זייף הגט עם העדים ומסר לו גט מזויף ולא שייך בזה דלא עביד לקלקלה במזיד דמימר אמר הבעל בעצמו דיטעון שהאשה או השליח זייפו הגט עם חתימת העדים אבל אם מסר גט לשליח בפני עדים דא"א לו לטעון דהשליח או האשה זייפו כיון דיש עדים שנמסר הגט להשליח רק שבאת לחוש שמסר לו גט מזויף בזה אמרינן דלא עביד לקלקלה במזיד . ועיין בהרא"ש ריש גיטין . וכל הקילקול הוא רק אם הגט בא ליד' אבל אם הגט הוא עדיין ביד השליח דיכול לבטל הגט או השליח יש עדיין לחוש שמסר לו גט מזויף וזייף חתימת עדים ג"כ ולא שייך דלא עביד לקלקלה דמימר אמר שיבטלנו ולכך צריך לעידי קבלה וכיון דצריך לע"ק הוי העדות שמעידים שמסר הגט בפניהם שמעידים על חצי דבר ויש לחוש ששכרה העדים כיון דבעדותם עדיין לא נגמר הדבר ולכן צריך דיהיב לה הגט באנפי הני סהדי גופייהו · ובפרט אם יש חשש ששכרה העדים והעדים משקרים א"כ מסר לו בלא עדים ויש לחוש דמסר לו גט מזויף וסמך שיכחיש את השליח שלא מסר לו אלא האשה או השליח זייפו הגט וכנ"ל ואף שבאו העידי מסירה אחר עידי קבלה והוי עדותן לגמר הדבר הוו העדי קבלה מעידים על חצי דבר כיון דהשליח לא יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם חיישינן כי שכרה עידי הקבלה וזייפה הגט דהא עידי הקבלה אינם מעידים לגמר הדבר או דהשליח זייף הגט או דהוא בעצמו מסר לו גט מזויף על סמך שיטעון שלא מסר לו כלל רק דהשליח או האשה זייפו וכנ"ל . רק על ידי שני הכתות היינו העידי מסירה והעידי קבלה ע"י שניהם אמרינן דלא עביד לקלקלה ואם כן כל כת וכת מעידה על חצי דבר :

מסכת קידושין

בגמ' דתניא ושלח מלמד שהוא עושה שליח ושלחה מלמד שהיא עושה שליח וכו' אשכחן בגירושין בקידושין מנלן וכ"ת יליף מגירושין מה לגירושין שכן ישנן בע"כ ומשני אמר קרא ויצאה והית' וכו' ואלא הא דתנן האומר לשליח צא ותרום תורם כדעת בעה"ב וכו' פיחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה וכו' מנלן וכ"ת דיליף מגירושין מה לגירושין שכן ישנן חול. ומקשו התוס' דהול"ל מה לגירושין שכן ישנן בע"כ ע"ש . ושם בגמ' אמר קרא גם אתם לרבות השליח וניתי הנך ונגמרי מיניה משום דאיכא למפרך שכן ישנה במחשבה . ומקשו התוס' דלמה לי היקש בקידושין ניליף מתרומה וגירושין דכי פרכת מה לגירושין שכן ישנן בע"כ תרומה תוכיח וכי פרכת מה לתרומה שכן ישנה במחשבה גירושין יוכיחו ע"ש. וליישב קושית התוס' הנ"ל . וגם ליישב קושית הפני יהושע דלמה הביא הגמרא סיפא דברייתא פיחת עשרה או הוסיף וכו' כיון דגם מרישא דברייתא מוכח דמהני שליח בתרומה ע"ש. נלפע"ד ונקדים תחלה ליישב קושית הפ"י על מה שאמר מה לגירושין שכן ישנן בע"כ אינה בשליח להולכה כיון דיכול לגרשה בע"כ יכול לגרש נמי ע"י שליח אבל בקדושין דאינו יכול לקדש בע"כ אפשר דאינו יכול נמי לקדש ע"י שליח אבל מ"מ כילף שליח בקדושין משליח לקבלה דגירושין דהיא אינה יכולה להתגרש בע"כ של בעל ואפ"ה מהני שלוחה כן נמי מהני שליח בקדושין אע"פ דלא מהני בע"כ ע"ש. ונראה לפע"ד דהנה איתא במסכת גיטין דף ע"ז ת"ר ונתן בידה אין לי אלא ידה חצירה מנין ת"ל ונתן מ"מ. ותניא נמי גבי גנב אין לי אלא ידו חצירו מנין ת"ל המצא מ"מ . וצריכא דאי אשמעינן גבי גט משום דבע"כ מגרשה הילכך חצירו נמי קני לה אבל גנב דליתא בע"כ אימא לא ופירש"י אימא מדעתיה נמי לא תקנה לו חצירו . וצריך להבין החילוק בזה כיון דהוא מדעתו אמאי לא יקנה לו חצירו. וצ"ל כיון דחצר הוא הקונה והדעת הוא אצל הגנב והוי ב' דברים נפרדים. לכן הוה ס"ד דלא מהני אבל בגט דלא בעינן דעתה מהני חצר לקנות הגט. וכן נמי נוכל לומר כאן דלא נוכל למילף שליח בקדושין משליח לקבלה בגט דבגט דלא בעינן דעתה מהני קנין השליח אבל בקדושין דבעינן דעתה לא מהני השליח כיון דהקנין הוא ביד השליח והדעת הוא בידה או בידו והוי ב' דברים נפרדים ע"כ לא מצי למילף שליח בקדושין מגירושין לא משליח להולכה דהבעל יכול לגרש בע"כ יכול נמי לעשות שליח ולא משליח לקבלה דכיון דהיא מתגרשה בע"כ לא בעינן דעתה ולא נחלק הדעת מהקנין אבל בקדושין דבעינן דעתה בעינן שהקנין לא יהי' נחלק מן דעתה והבן

והכן . ולכן לא אמרה הגמ' מה לגירושין שכן ישנ' בע"כ דכוונת הגמ' שנלמוד שליח בתרומה משליח לקבלה דגט דבתרומה נמי מלינו דמהני הפרשת התרומה בלא דעת התורם דהיינו בפיחת או הוסיף ולכך הביא הגמ' הסיפא דברייתא . ולכך לא מלינו למילף קדושין מתרומה וגירושין דמה להנך דמהני נמי בלא דעתה משא"כ בקדושין דבעינן דעתה וכנ"ל . ובזה מדויק הלשון בגמ' דמתחלה אמר שכן ישנן בע"כ ואח"כ איתא שכן ישנה במחשבה דמתחילה כלל שליח להולכה ושליח לקבלה לכן נקט לשון רבים והבן :

בתוס' ד"ה אסור לאדם שיקדש את האשה וכו' אע"ג דקתני האיש מקדש וכו' לכתחלה לא נקט אלא לאשמעינן דין קדושין . והנה רש"י מתרץ דהא דקתני לכתחילה הוא בא"ס אינו יכול לקדש בעצמו ע"ש . והקשו המפרשים למה לא ניחא להו להתוס' תירוצו של רש"י . ונראה לפע"ד דהנה התוס' לקמן בד"ה אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה כתבו ועכשיו שאנו נוהגין לקדש בנותינו קטנות משום שבכל יום הגלות מתגבר וכו' ושמא לאח"ז לא יהיה סיפק בידו ותשב בתו עגונה לעולם. והנה בש"ע אבן העזר סימן ל"ז סעיף ח' הביא הרמ"א דעת התוס' בשם י"א . ולכאורה למה כתב בשם י"א והא לא נמלא מי שחולק בזה . ונלפע"ד דרש"י הוא החולק בזה. דלכאור' קשה דבריש' דרלתה המשנה לגלות לנו דאיסורא איכא בשליח תנא לשון מיותר . דהשתא בשלוחו מקדש בו מכ"ש . ובסיפא דג"כ רלה לגלות לנו דאסור לאדם לקדש את בתו כשהיא קטנה מדלג כל דין הקטנה והו"ל ג"כ למיתני דין נערה וקטנה ולהקדים דין נערה ואח"כ דין קטנה דהיה מיותר דכיון דנערה מקדש כ"ש קטנה וכמ"ש התוס' בד"ה כשהיא נערה ובזה יגלה לנו דאיסורא יש בקטנה ולמה דילג דין קטנה. ולפירש"י דפירש בו דהיכא דיכול לקדש בו אז אסור בשלוחו אבל היכא דא"י בעלמו לקדשה מות' בשלוחו ובקדושי בתו כשהיא קטנה ס"ל דאף דיש לחוש דלא יוכל אח"כ כשהיא נערה לקדשה מ"מ אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה דזה חמור ממקדש ע"י שליח וכמ"ש התוס' דאף בדידה איכא איסורא דאיכא למיחוש שמא אם הית' גדולה לא הית' מתרלית והוא יותר חשש מן שמא תחזור ע"ש. והתוס' לשיטתם אזלי דס"ל דאף בקטנה יכול לקדש אם יש חשש שלא יוכל לקדשה כשהיא נערה ע"כ לא ניחא להו לפרש כפירש"י בו ואם לא יוכל לקדשה בעלמו יקדש בשלוחו דא"כ קשה כנ"ל דליתני בסיפא ג"כ מקדש בתו נערה וקטנה דהיכא דלא יוכל לקדש כשהיא נערה יקדש כשהיא קטנה לכך פירשו התוס' דהא דקתני האיש מקדש לכתחלה בשלוחו לא נקט אלא לאשמעינן דין קדושין ובקטנה לא לריך לאשמעינן דין קדושין דהיא כ"ש מנערה :

בד"ה מה לגירושין שכן ישנן חול. אבל לא מלי למימר שכן ישנן בע"כ וכו' ומקשה הפני יהושע דהכא הא מלי למילף שפיר משליח להולכה ואי משום דיכול לגרש בע"כ ואין מוחה בידו ה"נ הא יכול לתרום את שלו באין מוחה ומעכב ע"ש . ולפי מה שכתבו התוס' דף מ"ב ע"א ד"ה יתומים שבאו בסוף הדיבור וז"ל ועוד משם לא משמע שאם האחד הי' מוחה בפירוש שנוכל בע"כ להעמיד לו אפוטרופוס לחלוק ע"ש א"כ שפיר מקשו התוס' כאן דהיה יכול לומר מה לגירושין שכן ישנן בע"כ דאפי' היא מוחה בפירוש יכול לגרשה משא"כ בתרומה לא שייך כן. ובזה מיושב נמי מה שקשה יותר דהא בתרומה מהני אף בפיחת או הוסיר דמלי למימר ליה כהכי אמדתיך · ובטלה דעתך אלל דעתי למה שאמדתיך א"כ מהני בתרומה אף שאמר לא היה דעתי לכך א"כ הוי כמו בע"כ. ואף שכתבו התוס' לשון ובטלת דעתך מ"מ כיון שחזר אח"כ עי"ז מדעתו הוי כמו בע"כ אבן כיון דאם היה מוחה בפי' לא היה מהני ובגירושין מהני אף במוחה בפירוש ואינה רולה להתגרש ולכן הו"ל שאני גירושין דישנה בע"כ אפי' במוחה :

בד"ה נפקא מדר"י בן קרחה . וא"ת אמאי לא יליף דשליחות מהני בקדשים משחיטת פרו של אהרן דמדאלטריך לומר שיהי' בבעלים דכתיב ושחט את פר החטאת אשר לו מכלל דבשאר קדשים ל"ב בבעלים דשלוחו של אדם כמותו . וליישב זה וגם ליישב קושית התוס' דף מ"ב ד"ה ודילמא שאני וכו' וא"ת אמאי לא דחי לעיל נמי דההוא דר"י בן קרחה מיירי שיש לו שותפות בגווה ע"ש שתירלו בדוחק וכמ"ש המהרש"א שם . ונראה לפע"ד דהנה במסכת ב"מ דף י' בתוס' ד"ה דאמר לישראל קדש לי אשה גרושה כתבו ב' תירולים לענין אין שליח לד"ע. ולחד תירוץ הא דאין שליח לד"ע הוא רק שלא לחייב המשלח אבל המעשה קיים ולתירוץ הב' אף המעשה אינה קיימת והאריך בזה בספר נוב"י מהדורא קמא ובחידושי ב"מ כתבתי בדף ח' לענין שופפין שנגנבו דפליגי בזה רש"י ותוס' שם וישבתי שם בזה קושית הקלה"ח ע"ש. והנה בכאן בעיקר דין שליחות לכ"ע הוא דאם היינו אומרים דאין שליחות אין המעשה קיים כדמשמע בגמ' דקאמר שליחות מנלן דתניא ושלח מלמד שהוא עושה שליח בגירושין וכן בקדושין וכן בתרומה . אמנם בקדשים דלמד ריב"ק מושחטו וכי כל הקהל שוחטין וכו' מכאן ששלוחו של אדם כמותו . ולכאור' אם נאמר דלא מהני השליחות בזה ל"מ השחיט' וקש' הרי השור שחוט לפניך ולמה לא תהי' השחיט' מהני . ונראה דהנה איתא במסכת חולין דף י"ג ע"א מנין למתעסק בקדשים שפסול וכו' ת"ל לרלונכם תזבחוהו לדעתכם זבוחו ע"ש ברש"י ותוס' כתבו וז"ל ועוד יש מתעסק שסבור שהוא חולין ע"ש · ולפע"ד יש עוד מתעסק היינו אם שחט אחר שלא בשליחות הבעלים כיון דבעינן שיהי' זבות לדעת הבעלים הוי מתעסק לכן אם נאמר דאין שליחות אף אם שחט אחר בשליחות הבעלים הוי ג"כ מתעסק בקדשים שפסול . לכן למד ריב"ק מושחטו אותו דבקדשים נמי שלוחו של אדם כמותו. ופריך אח"כ הניחא לריב"ק אלא לר' יונתן דמפיק להאי קרא שכל ישראל יולאין בפסח אחד שליח בקדשים מנלן מתרץ הגמ' מיניה פירוש דע"כ מהני שליחות דאל"כ פסול מטעם מתעסק ופריך ודילמא שאני התם דאית ליה שותפות בגווה ולכך מהני השליחות והשחיט' כשיר' ועל ריב"ק לא פריך כיון דלא ס"ל דרשא דר' יונתן ואם נאמר דמיירי שיש לו שותפות בגווה יהי' קש' למה לא דריש לי' לדר' יונתן דכל ישראל יולאין בפסח אחד וממילא יהי' מוכח דמהני שליחות דאל"כ פסול מטעם מתעסק כנ"ל אע"כ דיתורא דושחטו אתא לאורויי דאף בלא שותפות מהני השליחות ולא מייתר לי' לדרשא דר' יונתן ומיושב קושית התוס' בד"ה ודילמא. ומיושב בזה נמי קושייתם בד"ה נפקא לי' מדריב"ק דלמה לא יליף זה דשליחות מהני בקדשים מדאלטריך כפרו של אהרן למיכתב שהשחיט' יהי' בבעלים מכלל דבשאר קדשים ל"ב בבעלים דהנה איתא במס' יומא דף מ"ט ע"ב איבעיא להו שחט ומת מהו וכו' ופריך הגמ' דף נ"א ע"ב ותיפוק לי' דחטאת שמתו בעליה הוא ומתרץ שם שאין חטאת השותפין מתה ופריך ותיפוק לי' דאשר לו אמר רחמנא משלו הוא מביא ולא משל אחיו שכהנים ומתרץ שאני כי גזא דאהרן דאפקרים רחמנא גבי אחיו הכהנים והוי שותפין בגוויה ע"ש. ולפ"ז לא מלי למילף מדאלטריך לומר כפרו של אהרן דלריך בעלים מכלל דבשאר קדשים לא בעינן בעלים רק היכא דיש לו שותפות ומדריב"ק שמעינן אף באין לו שותפות מיתורא דקרא דיש שליחות ולא הוי מתעסק כנ"ל ומה שלמד הגמ' אח"כ מויקחו הוא ג"כ שיהיה המעשה קיים כיון שהתורה הקפידה שיהיה ע"י קיחה דוקא ואם נאמר דאין שליחות א"כ לא קנה המשלח. ופריך ודילמא התם נמי דאית ליה שותפות פירוש כיון דנתנו כ"א מעות בשותפות ומתרץ אם אינו ענין להיכא דשייך תניהו ענין להיכא דלא שייך ולכאורה לריך להבין הלשון שאמר להיכא דשייך תניהו ענין להיכא דלא שייך

שייך ולהנ"ל ניחא כיון דעדיין לא הוו שותפין רק במעות שהניחו כל או"א לכן קראו הגמרא שייך ולא שייך :

עוד נראה ליישב ב' קושיות הנ"ל של התוס'. וגם ליישב קושית המהרש"א על המזרחי בפ' בא שהפסוק ושחטו אותו פירש"י וכי כלן שוחטין אלא מכאן ששלוחו ש"א כמותו [והיא דרשת ריב"ק דבכאן] וכ' המזרחי ז"ל וא"ת אמאי לא יליף הא מקרא דויקחו להם איש שה לבית אבות שאחד לוקח לכל המשפחה. ועוד היכי יליף מהכא לכל שליחות ודילמא דוקא הכא דאית לי' שותפות אבל שליח דעלמא לא. ומתרץ וי"ל דנפקא לי' מהני תרי קראי באם אינו ענין לאית לי' שותפו' תנהו ענין להיכא דלית לי' שותפות כדאיתא בפ' האיש מקדש עכ"ל וכ' עליו מהרש"א שנעלם ממנו דברי התוס' דהכא שכ' דלר"י בן קרחה לא תיקשי האי ודילמא דאית לי' שותפו' ולא אילטריך למילף באם אינו ענין ע"ש ולפע"ד קשה עוד יותר על המזרחי וגם על המהרש"א דאפי' נאמר שנעלם ממנו דברי התוס' והי' סובר דאף לריב"ק ילפינן באם אינו ענין דגם לריב"ק נוכל להקשות ודילמא דאית לי' שותפות ואם כן עיקר הלימוד הוא מויקחו כדאיתא בגמ'. וא"כ עדיין קשה קושיא א' של המזרחי הנ"ל. וגם לשון המזרחי בתירוצו תמוה שכ' דנפקא לי' מהני תרי קראי באם אינו ענין ובגמ' איתא דהלימוד הוא מויקחו בא"ע. וגם צריך להבין למה בחר לו רש"י דרשה דריב"ק ולא דרשת ר' יונתן. ונראה לפע"ד דהנה לקמן פריך הגמ' על ר' יונתן האי מבעיא לי' לכדרבי יצחק וכו' ומתרץ ההוא מאיש לפי אכלו נפקא לי'. ואכתי מיבעיא לי' דשוחטין את הפסח על היחיד ומתרץ סבר לה כמ"ד אין שוחטין את הפסח על היחיד. והנה מלשון הש"ס סבר לה כמ"ד אין שוחטין וכו' משמע דלית הילכתא כאותו מ"ד. וכ"פ הרמב"ם בפ"ב מהלכות ק"פ הל' ב' דשוחטין את הפסח על היחיד. וא"כ קש' דהא הפסוק איש לפי אכלו מבע"ל לשוחטין על היחיד והפסוק ויקחו להם איש מבע"ל לכדר"י איש זוכה ואין קטן זוכה והוא ג"כ אליבא דהלכתא וכן פסק הרמב"ם בפ"ב מהל' שלוחין הל' ב' וא"כ היכי ילפינן שליחות במקום דלית לי' שותפות. וליכא למימר דילפינן מושחטו אותו באם אינו ענין דלר' יונתן מבע"ל שכל ישראל יוצאין בפסח אחד ולכך הוכרח הש"ס לומר דר' יונתן סבר כמ"ד אין שוחטין הפסח על היחיד אבל לפי ההלכ' דשוחטין על היחיד מוכרחין אנו לומר דלמד מאיש לפי אכלו והאי ויקחו להם איש מבע"ל לאיש זוכה ואין הקטן זוכה ושליחות ביש לו שותפות כגווה נפקא לי' ג"כ מושחטו דע"כ מהני השליחות דאל"כ הי' פסול מטעם מתעסק כנ"ל בתירוץ הגמ' ובאין לו שותפות נפקא לי' מדריב"ק או בא"ע ומיושב קושית התוס' דהמקשן ידע דיכול לתרץ לו באם אינו ענין ועיקר קושיתו הוא בסוף מהא דשוחטין הפסח על היחיד ולריב"ק ניחא כנ"ל לכן לא הקשה על ריב"ק דהוא למד מושחטו אותו בא"ע לאין לו שותפות. ומיושב נמי קושית התוס' דנילף מתרו של אהרן דהתם הי' להם שותפות דרחמנא אפקריה לגזא דידי' לגבי אחיו הכהני' כדאיתא במסכת יומא הנ"ל. וזה כוונת המזרחי שכ' ליישב דברי רש"י דלמד מושחטו באם אינו ענין ומיושב קו' מהרש"א :

דף מג ע"א

רב אמר שליח נעשה עד דבי ר' שילא אמרי אין שליח נעשה עד מ"ט אילימא משום דלא אמר לי' הוי לי עד אלא מעתה קידש בפני שנים ולא אמר אתם עדי ה"נ דלא הוו קדושין. ופירש"י ותוס' דלא בעינן אתם עידי רק בהודאה דלא יוכל לומר משטה אני בך. אלא רב אמר שליח נעשה עד אלומי קא מאלימנא למילתא דבי ר' שילא אמרי אין שליח נעשה עד כיון דאמרינן שלוחו של אדם כמותו הוי לי' כגופי'. ומקשה העלמות יוסף למה צריך הש"ס ליתן טעם על דברי רב הא לא בעי טעמא אלא לדבי ר' שילא ע"ש. והפני יהושע מקש' על הא דאמר הוי לי' כגופי' נהי דהוי כגופי' מ"מ הא אמרינן לקמן דף ס"ה הא

דלא מהני כשהניהם מודים אף דהודאת בע"ד כמאה עדים הוא משום דמחייב לאחריני ומגו הודאת בע"ד יכול לחייב א"ע אבל לא לאחריני דדילמא לאו קושטא קאמר. אבל בשליח ועד אנן סהדי דקושטא קאמרי דמה לי אם יאמרו השליח ועד בפנינו נתקדשה מי לא מהימני השתא נמי ניהמנו ע"ש וסוגיא כל"ע. ופריך בגמ' מיתיבי אמר לג' לאו וקדשו לי אשה ב"ש אומרים אחד שליח וב' עדים וב"ה אומרים כלם שלוחים ואין שליח נעשה עד ע"כ לא פליגי אלא בג' אבל בב' ד"ה לא דאין שליח נעשה עד וקשיא לרב וכתבו התוס' תימה אמאי קאמר ע"כ ל"פ כי נמי פליגי אף בב' מי לא פריך שפיר ממילתייהו דב"ה ע"ש. ובתוס' בד"ה וכן בד"מ כתבו תימה דאיתא בירושלמי הדא דתימא בשטר אבל בכסף לא ע"ש. וליישב כל הקושיות הנ"ל נרא' לפע"ד דהנה כיון דמסיק הגמרא והלכתא שליח נעשה עד קשה מה מוסיף רבא אח"כ דא"ר אמר ר"נ הן הן שלוחיו הן עדיו. לכן נרא' דפלוגתא דרב ודבי ר' שילא מיירי באופן אחר ומימרא דרבא א"ר נחמן מיירי באופן אחר דהנה איתא באהע"ז סי' מ"ב סעיף ג' דאף אם קידש בפני עדים שראו העדים הקדושין רק שלא נראו לו או לה אינה צריכ' גט דיכולים לומר לשחוק כוונתי ע"ש כיון שהם לא ראו את העדים. ובתחל' דאמר הש"ס מ"ט אילימא משום דלא אמר הוי לי עד הוי הטעם משום משטה דהיינו לשחוק וכן במסקנא מיירי ג"כ דמודים בקדושין רק דא' מהם אומר דלשחוק היתה כונתו או כונתה כיון דהי' רק עד אחד והשליח הי' המקדש ולא ראו ב' עידי קדושין לכן הי' כוונתם לשחוק. לזה אמר רב דאלימתא קא מאלמי למילתא דעדות כשעשה הדבר על ידי שליח והוי כאלו קדשה בפני ב' עדים ודבי שילא אמרי כיון דשלוחו של אדם כמותו הוי כגופי' והוי כקידש בפני עד אחד כיון דלא ראתה רק עד אחד ואחד הי' המקדש לכן כונתה הי' לשחוק. וכשפריך הש"ס מסברייתא ואמר ע"כ ל"פ אלא בג' אבל בבי ד"ה לא דאין שליח נעשה עד הוא לאפוקי דלא נימא איפכא דבב' לכ"ע אמרינן שלא נעשה עד וכסברת רב דאלימי קא מאלמי למילתא דעדות כשעשה הדבר ע"י שליח הוי כראתה ב' עדים רק בג' כיון דס"ל לב"ה דעשאן לכל הג' שלוחי' אם הי' כונתו לאלומי הי' סגי בב' שלוחים ויהיו ג"כ עדים או לעשות אחד שליח וב' לעדים ולמה עשה ג' שלוחים לכן בודאי כונתו לשחוק או כונתה לשחוק כיון דראתה דעשה ג' שלוחים. וב"ש ס"ל ג"כ דשליח נעשה עד בב' או בא' רק בג' דאם נאמר כב"ה דעשאן כולם שלוחים או בודאי נוכל לומר דכונתו לשחוק. לכן אמרו ב"ש דל"א כלם שלוחים רק הא' הוא שליח וב' הם עדים לכך אמר הש"ס ע"כ ל"פ אלא בג' אבל בב' לא דאין שליח נעשה עד. דהש"ס משמע לי' מדקאמרי ב"ה כלם שלוחים ואין שליח נעשה עד וב"ש אמרי אחד שליח וב' עדים לא פליגי רק בזה דקאמרי ב"ה כולם שלוחים והם פליגי ע"ז וס"ל דלא הוי רק האחד שליח וב' הם עדים. אבל בהא דמסקי ב"ה ואין שליח נעשה עד בזה מודו ב"ש כגון בב' שלוחים או באחד שליח והאחד עד דאין שליח נעשה עד וקשה לרב. ומיושב קושיות הנ"ל. ומסיק הש"ס והלכתא שליח נעשה עד הכונה בזה דלא אמרינן לשחוק הי' כונתן וכסברת רב דאלומי קא מאלמי למילתא כשעשה הדבר ע"י שליח וידעו האיש והאשה דהם עדים. ורבא אמר רב נחמן מיירי לענין הכחשה כשמכחישין הדבר וכדמסיק וכן לגירושין וכן לממונא דשם לא שייך שחוק בממון שאלא הלוה למלוה רק לענין הכחשה. והירושלמי שמביאי' התוס' דבקדושי כסף כגון דמלוי הדבר אם נאמר דלשחוק כונתן נוכל לומר דהשלוחין היו סוברין דאין שליח נעשה עד כיון דהוי כגופיה וסברי דכוונתו הי' לשחוק לכך קבלו הממון לעצמן אף דבממונא לא מפלג פליגי בזה חשדינן להו. ומיושב קושית התוס' גם בזה :

ע"ב בד"ה

לעולם קסבר והקשו התוס' דהא קיימ"ל [כ"ב דף מ"ה ע"ב בתוס' ד"ה המפקיד אצל חבירו בעדים] דאפי' למ"ד המלוה את חבירו בעדים צריך לפורעו

לפורעו בעדים המפקיד אצל חבירו בעדים א"צ להחזיר לו בעדים ד נאמן לומר החזרתי במיגו דנאנסו והכא הא פקדון הוא אצל השלוחים ואם כן נאמנים לומר פרענו למלוה במיגו דיכולים לומר החזרנו ללוה והחזרנו ללוה נאמנים במיגו דנאנסו ע"ש . והקש' המהרש"א למה להו להקשות דפרענו למלוה נאמנים במיגו דהחזרנו וכו' והוי מיגו דמיגו דבפשיטות הי' יכלו להקשות דלהימנו לומר פרענו במיגו דנאנסו והאריכו המפרשים בזה עיין בפ"י ובמקנה. ולפע"ד נרא' ליישב ונקדים דהנה התומים כ' בכללי דיני מיגו ס"ק מ"ו ליישב קו' הש"ך שם אות כ"ב על הר"ש דפסק דלא אמרינן מיגו דלא שכיח. א"כ למה נאמנים לומר החזרתי במיגו דנאנסו הא נאנסו לא שכיח דמהאי טעמא לא טענינן ליתמי טענת נאנסו משום דלא שכיח . וכן למה נאמן לומר פרעתי במיגו דמזויף הא לא טענינן מזויף ליתמי משום דלא שכיח · ותירץ התומים דהא דפסק דל"א מיגו דלא שכיח היינו מקלא לקלא אם טענתו שכיח לגמרי והי' יכול לטעון טענה דל"ש כלל · אבל בטוען טענה דל"ש קלא והמיגו לא שכיח כלל הוי מיגו וטענת החזרתי הוי ל"ש קלא וכן פרעתי דהי' לו ליטול מידו השטר או ליקח ממנו שובר אך כיון דהי' יכול לטעון נאנסו או מזויף לא הקפיד כ"כ על השטר מ"מ הוי קלא לא שכיח ונאמן במיגו דלא שכיח כלל היינו נאנסו או מזויף ע"ש. וכן לשיטת התוס' במפקיד אצל חבירו בעדים הוי ג"כ ל"ש קלא דכיון דהפקיד אצלו בעדים הא לא הימניה המפקיד והי' צריך להחזיר לו בעדים כמו המלוה לחבירו בעדים דמטעם דלא הימני' המלוה צריך לפורעו בעדים כמו שאיתא במסכת שבועות דף מ"א ע"ב אך בפקדון כיון דהי' יכול לטעון נאנסו לא הקפיד כ"כ להחזיר לו בעדים מ"מ הוי קלא ל"ש ונאמן במיגו דנאנסו דלא הוי מקלא לקלא . ובזה מיושב קושית מהרש"א הנ"ל דהנה לכאור' למה מקשה הש"ס אי קסבר המלוה לחבירו בעדים צריך לפורעו בעדים הני נוגעים בעדותם הו"ל להקשות בפשיטות למה יהיו נאמנים לומר פרענו למלוה כיון דנתן להם בעדים כמו שפירש"י לא הימניהו הי' להם ליתן להמלוה בעדים · וע"כ דלזה לא שייך לא הימניהו כיון דחזקה שליח עושה שליחותו בודאי סמך הלוה דיתנו השלוחים למלוה אך שחשש שלא יטענו החזרנו ללוה לזה לא הימניהו ונתן להם לפני עדים · וא"כ בהטענה דפרענו למלוה דהוי שכיח גמור מטעם חזקה ל"א שיהי' נאמן במיגו דנאנסו דהא לא שכיח כלל ול"א מיגו כזו כנ"ל בתומים ולכך הוכרחו התוס' לומר דנאמנים לומר פרענו למלוה במיגו דהחזרנו ללוה דלא שכיח קלא והוי טענה שהיא שכיח גמור במיגו דלא שכיח קלא וג"כ אמרינן דג"כ לא הוי מקלא לקלא והבן ומיושב קושית מהרש"א הנ"ל. והשתא דאתינן להכי מיושב ג"כ קושית התוס' די"ל היכא אמרינן דהחזרתי הוי לא שכיח קלא רק היכא דנתן לו הפקדון בפני עדים להיות הפקדון אצלו עד שיחזרנו לו להמפקיד והוא רק לא שכיח מטעם דלא הימניה בזה אמרינן דיכול לטעון נאנסו דהוי שכיח קלא אבל כאן דעשאן שלוחים ליתן להמלוה כיון דחזקה שליח עושה שליחותו בודאי לא שכיח כלל שיתנו בחזרה להלוה וגם מטעם דלא הימניהו כנ"ל א"כ הוי טענת החזרתי ללוה טענה דלא שכיח כלל ופרענו למלוה הוי שכיח גמור והוי מיגו דלא שכ֞ח מקלא לקלא וזה לא אמרינן ודו"ק :

דף מ"ז ע"א אמר רב המקדש במלוה אינה מקודשת מלוה להוצאה ניתנה . ופירש"י ואפילו שנה בעין · נימא כתנאי המקדש במלוה אינ' מקודשת וי"א מקודשת מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר מלוה להוצאה ניתנ' ומ"ס מלוה לאו להוצאה ניתנה . ותיסברא אימא סיפא ושוין במכר שזה קנה אי אמרת מלוה להוצאה ניתנה במאי קני . אמר ר"נ הונא חברין מוקי לה במילתא אחריתא כגון שאמר לה התקדשי לי במנה ונמצא מנה חסר דינר מר סבר כסיפא לה מילתא למתבעיה וכו' ואלא הא דאמר ר"א התקדשי לי במנה ונתן לה דינר מקודשת וישלים לימא כתנאי אמרה לשמעתי' אמרי חסר דינר כסיפא לה מילתא למתבעי' מנה חסר ל"ע לא כסיפא לה מילתא למתבעיה ע"ש . והנה יש בסוגיא שלשה פסקי הרמב"ם אשר הם תמוהים וסותרי' דברי הש"ס כאן . הא' בפ"ה מהלכות אישות המקדש במלוה אם המלוה עדיין בעין מקודשת ותמה הב"ש באהע"ז סי' כ"ח דהיא נגד סוגית הש"ס דכאן ובודאי כונת הב"ש כמ"ש העלמות יוסף והפ"י במה שפירש"י ואפי' ישנה בעין דדייק מדפריך הש"ס מהברייתא וקאמר ע"כ לא פליגי אלא בלא נשתייר אבל בנשתייר לכ"ע מקודשת ואי רב איירי באינה בעין מאי פריך הא בנשתייר הוי בעין אלא ודאי דרב מיירי אפי' ישנה בעין וא"כ קשה על הרמב"ם דפסק דאם המלוה בעין דמקודשת. הב' קושית הרשב"א על הרמב"ם דפסק בקידשה במנה ונתן לה מנה חסר דינר מקודשת והיא נגד אוקימתא של הונא חברין דבמנה חסר דינר כסיפא לה מילתא למתבעיה והנה גם הרי"ף השמיט אוקימתא זו . הג' קושית המפרשים הקדמונים על הרמב"ם דפסק דבמכר בקרקע או במטלטלין קנה במלוה אפי' אינה בעין והוא נגד הש"ס דקאמר ותסברא אימא סיפא ושוין במכר שזה קנה ואי אמרת מלוה להוצאה ניתנה במאי קנה . וליישב ג' פסקים הנ"ל נרא' לפע"ד דהנה הריטב"א כ' בקדושין דף י"ג דהא דפליגי לעיל אי שיעבודא דאורייתא אי לא פליגי בזה אי יש קנין לחלאין או לא דשיעבוד הוא רק קנין לחלאין דהא הגוף עיקרו שייך ללוה דהא מצי לסלק לו בזוזי . ומאן דס"ל שיעבודא דאורייתא ס"ל יש קנין לחלאין ועדיף קנין לחלאין דמהני אף לדאקני אע"פ שאינו עדיין ברשותו . ומאן דס"ל שיעבודא לאו דאורייתא ס"ל אין קנין לחלאין . וכן כתב הפ"י בפסחים דף ל"א על הא דר' יצחק דס"ל דבע"ח קונה משכון דקשה במשכנו שלא בשעת הלואתו במאי קונה דמעות מלוה לא מהני ומשיכ' לר"י ל"מ מדאורייתא ותירץ דכיון דאינו אלא לשיעבוד והוי קנין לחלאין מהני משיכה או מלוה. והפ"י כתב כאן לתרץ דברי הרמב"ן שהובא בחו"מ סס"י ל"ט שפסק שאם כתב לוה שטר הלואה למלוה מדעת המלוה מחויב המלוה להלות לו כיון דככר שיעבד לו נכסיו. והקשה הרשב"א מדברי הש"ס דכאן דמסיק דפליגי אי מלוה ברשות בעלים לחזרה או לא ועד כאן לא פליגי אלא כשהמעות הוא ביד הלוה הא המעות עדיין ביד המלוה כ"ע ל"פ דברשות מלוה קיימי לחזרה. וכתב הפ"י לחלק בין מלוה ע"פ ובין מלוה בשטר דבמלוה ע"פ אע"ג דשיעבודא דאורייתא הנכסים אינם משועבדים רק מטעם ערבות דנכסיה דאינם אינון ערבין ביה וקיימ"ל דלא יתבע מן הערב תחיל' . וה"כ כ"ז שהמעות עדיין בעין אצל הלוה לא שייך שיעבוד שאר נכסי אבל במלוה בשטר השיעבוד הוא תיכף בכתיבת השטר או בשטרי אקנייתא או מטעם שדיו בתחומיו זכין לו ע"ש . אמנם אם נאמר דברשות לוה קיימא לחזרה א"כ אין יכול המלוה ליטול המעות אף שהוא בעין ממילא שייך שיעבוד נכסי וזה פשוט. ובזה יתיישבו הג' פסקים של הרמב"ם הנ"ל . דהנה להרמב"ם קשה קושית רש"י ותוס' דמה משני הש"ס דפליגי אי מלוה קיימא ברשות מלוה לחזרה מקודשת וכו' וא"כ רב דס"ל דאינה מקודשת ע"כ דס"ל ברשות לוה קיימא לחזרה וא"כ עדיין דרב תנאי היא . ומה שתירץ רש"י דרב מיירי בשנלחה יד להוציאה והברייתא מיירי כשלא שלחה יד להוציאה לא הי' נראה לו להרמב"ם דעיקר החילוק חסר מן הספר לכך פירש הרמב"ם דמתחלה הי' ס"ל להש"ס דרב מיירי אפי' ישנה בעין ולהכי מקשה הש"ס מהברייתא וכמו שפירשו העלמות יוסף והפ"י הנ"ל ואח"כ משני הגמרא דפליגי אי מלוה ברשות בעלים לחזרה אם המעות הוא עדיין בעין ורב מיירי באין המעות בעין אבל כשהמעות עדיין בעין זה תלוי בפלוגתא דתנאי בהברייתא אי מלוה קיימת ברשות לוה או ברשות הבעלים לחזרה והרמב"ם פסק כמ"ד דברשות מלוה קיימא לחזרה כשהיא בעין [דלא כמו שציין המסורת הש"ס בעין משפט דהרמב"ם פסק דברשות לוה קיימא וציין מיימנ

נסי"ג

בפי"ג מה' מלוה הלכה ה' טוש"ע חו"מ סי' פ"ג סעיף א' ושם איתא דין אחר דנקבע לו זמן אינו יכול לתבוע אותו קודם הזמן ומיירי כשהוציא הלוה ואינה בעין ולהכי ציין שם המ"מ דהוא ממסכת מכות ולא ציין למסכת קדושין להש"ס דכאן] לכן פסק הרמב"ם דכשהוא בעין מקודשת וכמסקנת הש"ס דרב מיירי דוקא באינה בעין והרמב"ם סבירא ליה דלפי מה דמשני הש"ס דפליגי אי ברשות לוה קיימא אי ברשות הבעלים לחזרה בזה מיושב נמי פירכא הראשונה מהברייתא הראשונ' דפליגי ג"כ אם המלוה היא בעין וא"צ לבא לאוקימתא דהונא חברין לכך פסק דלא כותיה אף במנה חסר דינר מקודשת וכדרבי אליעזר ואין חילוק בין מנה חסר דינר ובין חסר שתים ושבעה דינרים. ומה שלא תירצו בש"ס מקודם דפליגי בזה אי מלוה ברשות לוה קיימת לחזרה או ברשות בעלים קיימא לחזרה דסברא עדיין לא ס"ד לזה וכמו שכתב המהרש"א. והמהרש"א כתב עוד תירוץ לזה דהסיפא דברייתא דקתני ושוין במכר שזה קנה לא אתי שפיר לפ"ז דכיון דהמ"ד דס"ל אינה מקודשת סובר דברשות הלוה היא קיימת לחזרה והוי כמו כאינה בעין יהי' קשה במכר במאי קנה. ולהנ"ל ניחא דכיון דהוי כמו אינה בעין ואינה ברשות המלוה לחזרה א"כ הנכסים של הלוה היו משועבדים למלוה כנ"ל וכיון דמשועבד לו כבר והי' לו בקרקע או במטלטלין של המלוה קנין לחצאין דהרי"ף והרמב"ם ס"ל שיעבודא דאורייתא כמ"ש הש"ך בריש סי' ל"ט וכעת שקונה שיהי' גם הגוף שלו הוי רק קנין לחצאין דמה לי חצי הא' או חצי הב' [והיא חצי האיכות] ובקנין לחצאין קונה אף במלוה הן בקרקע והן במטלטלין כמבואר בריטב"א ובפני יהושע הנ"ל. ולכן גם הסיפא דברייתא ניחא דקאמר ושוין במכר שזה קנה לכן פסק הרמב"ם דהמלוה קנה במכר הן בקרקע והן במטלטלין דממה נפשך אם מעות המלוה עדיין הוא בעין בודאי קנה דהא אף באשה מקודשת ואם מעות המלוה אינו בעין דבאשה הוי פלוגתא מ"מ במכר כיון דיש לו להמלוה מכבר על הקרקעות ועל המטלטלין של הלוה שיעבוד והוי לי' קנין חצאין וכעת שרוצה לקנות החצי השני' יכול לקנות אף במלוה ובאשה לא שייך זה והבן:

מסכת נזיר

דף יב אמר ר"י האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם אסור בכל הנשים שבעולם חזקה שליח עושה שליחותו. והקשו התוס' וא"ת יאסרו כל הנשים לכ"ע דשמא זאת היא דנתקדשה. וי"ל דמדאורייתא אפי' הוא שרי לישא דאזלינן בתר רובא מלומר דקרובת המקודשת היא ואינו אלא קנסא בעלמא וכו' ולאחריני לא קנסו. וא"ת וליהוי אסורה מדאוריי' דהוי קבוע וכמחצה על מחצה דמי. וי"ל דל"א קבוע רק כשהאיסור ניכר לעצמו וכאן דאין האיסור ניכר לעצמו ל"א קבוע ובמסכת גיטין דף ס"ד ע"א הקשו ג"כ קושיא זו ומתרצי' ב' תירוצים הא' כמ"ש כאן והב' דהחזקה שליח עושה שליחותו לא הוי חזקה גמור' דאין בידו לקדש דאולי לא תאבה האשה ואינו אלא קנסא ולאחריני לא קנסו ע"ש. והב"ש באה"ע סי' ל"ה ס"ק ל' הביא בשם הרמב"ן דעפ"י הדין אסור בכל הנשי' משום חזקה דשליח עושה שליחותו והא דלכ"ע מותר לישא נשים משום דיש לה חזקת פנוי' אבל איש זה אסור בכל הנשים דחזקת פנוי' של קרובתה לא מהני לזו ע"ש. והמקנה במס' קידושין דף ס"ב תמה שם על משנה דאיתא שם מי שיש לו ב' כיתי בנות ואמר קידשתי את בתי הגדולה וא"י אם גדולה שבגדולות או גדולה שבקטנות וכו' כולן אסורות. ולשיטת התו' דכאן קשה דנימא כל דפריש מרובא קפריש וקבוע לא הוי דהא אין האיסור ניכר לעצמו ושם לא שייך קנסא וכפ"ט למקנה בנות משום אביהן. וכן קשה לשיטת הרמב"ן דהו"ל לאוקמי כל אחת מהבנות בחזקת פנוי'. וליישב א"ז וגם ליישב קושית הט"ז שהובא בב"ש סי' ל"ה ס"ק כ"ח למה נקטה הגמ' הטעם דחזקה שליח עושה שליחותו הא גם משום ספק יש לאסור דשמא קידש את קרובותי' ומתרץ הט"ז משום דהוי ס"ס שמא לא קידש ואת"ל קידש שמא אין זו קרובתה. והקש' הב"ש הא הוי ספק אחד בגופו והב' ע"י תערובות. והמגיה בט"ז מתרץ דברי הט"ז דהס"ס היא שמא לא קידש ואת"ל קידש שמא זו היא שנושא כעת. ולפע"ד גם זה תמוה דגם זה הספק הוי ספק ע"י תערובות דמה לי אם אמרינן שמא לא קידש קרובתה אלא קידש אחרת שאינ' קרובתה או שלא קידש קרובתה רק אותה בעצמ'. ועכצ"ל כן דאל"כ הא אחר החזקה דשליח עושה שליחותו ג"כ יש ס"ס שמא לזו בעצמה קידש ואת"ל שלא קידש את זו שמא לא קידש גם את קרובתה אלא אחרת אלא ע"כ כיון דהספק הוא שמא לא קידש את קרובתה א"כ מה לי אם קידש זו עצמה או אחרת והוי בכלל לא זו היא וא"כ נדקו דברי הב"ש דהוי ס' אחד בגופה והשני ע"י תערובות. ונלפע"ד לתרץ ונקדים לפרש הנ"מ בין ג' שיטות הנ"ל דהנה לפמ"ש התוס' דכאן דלאחריני לא קנסו וקבוע לא הוי רק כשהאיסור ניכר לעצמו אפי' קידש השליח בודאי רק שמת השליח וא"י את מי קידש ג"כ לאחריני שרי כיון שלא ניכר האיסור. ולפמ"ש התוס' בגיטין בתירוץ הב' דאינ' חזקה גמורה דאולי לא תאבה האשה ולכך לאחריני שרי א"כ אם בודאי קידש רק דלא נודע את מי קידש יהי' לכ"ע אסור לקדש אשה דלפ"ז ס"ל דאף כשהאיסור אינו ניכר לעצמו הוי קבוע וכמ"ש הב"ח והש"ך סי' ק"י ס"ק י"ד בתערובות חנויות. אמנם לפי שיטת הרמב"ן נוכל לומר שני אופנים או דכוונתו דשרי לאחריני משום חזקת פנוי' הוא רק היכא דלא ידעינן אם קידש השליח ורק מחמת החזקה דשליח עושה שליחותו אמרינן דקידשה ולזה אמר דחזקת פנוי' דוחה החזק' דשליח עושה שליחותו ואמרינן דלא קידש כלל. או אפשר כוונתו אף דקדשה שליח בודאי מ"מ לאחריני שרי דמעמידין כל אשה בפ"ע בחזקת פנוי' דלא קידש את זו רק אחרת. ועתה נפרש כל שיטה ושיטה בפ"ע ונתרץ הקושיות הנ"ל לכ"א מהשיטות. הנה שיטת התוס' דכאן דלאחריני לא קנסו וקבוע לא הוי אלא כשהאיסור ניכר לעצמו לכאור' היא תמוה מאוד דנהי דלא הוי קבוע דאורייתא מ"מ קבוע דרבנן הוי דלא גרע ממה דאיתא במסכת זבחים דף ע"ג ב"ח חשיבי ולא בטלי והוי קבוע וכמחצה על מחצה דמי אף שאין האיסור ניכר. אמנם נרא' דהנה אי' ביו"ד סי' נ"ט סעיף י"ד בודק שהוציא ידו ואמר שהיא טריפה נאמן והביא הט"ז שם דברי הרשב"א דהטעם הוא דע"א נאמן באיסורין בדבר שבידו. והגאון מוהר"ז מרגליות ז"ל בספרו על היו"ד הביא בסי' נ"ט דברי הפ"י בקדושין דף ס"ג ובקו"א דאף דנגד חזקה אין ע"א נאמן מ"מ נגד הרוב נאמן כיון דהמועט מסייע להעד. וכתב הוא וז"ל אך בתשוב' אחת כתבתי לחלק דדוקא ברובא ומיעוטא דאיתא קמן נאמן כיון שאנו מאמינים להעד משום דהמיעוט מסייע לו א"כ אנו צריכים שהמיעוט יהי' כחו יפה דהיינו מיעוטא דאיתי' קמן אבל אין העד נאמן שזה מן המיעוט דליתי' קמן כיון דמיעוטא דליתי' קמן הוא חלש ע"ש וכן נמי לענין קבוע י"ל כן דהתורה עשאה את המיעוט כמחצה היינו דוקא במיעוט דאיתי' קמן אז כחו יפה ועשאוהו כמחצה אבל ברובא דעלמא דהמיעוט ליתי' קמן הוי חלש אין כחו יפה לעשותו כמחצה לכן כיון שכתבו התוס' דכיון שאין האיסור ניכר לא הוי ידוע דאורייתא ואף דהוי עכ"פ קבוע דרבנן כנ"ל וכדמשמע נמי מל' התוס' ע"ש א"כ הי' לנו לאסור לכתחלה לאחריני עכ"פ מדרבנן מ"מ כיון דהרוב הוא רובא דעלמא והמיעוט ליתי' קמן לא עשאו רבנן להמיעוט כמחצה ולכך שרי לאחריני אפי' בודאי קידש השליח אם לא נודע למי קידש דאזלינן כל דפריש מרובא פריש ולכן בב' כיתי בנות ואמר קדשתי את בתי הגדול' וא"י אם הגדולה שבגדולות וכו' כולן אסורות אף דאין האיסור ניכר מ"מ הוי קבוע דרבנן כנ"ל דהוי מיעוט דאיתא קמן ואסור עכ"פ מדרבנן אבל כאן אפי' קידש השליח בודאי שרי לאחריני

לאחריני כיון דאין האיסור ניכר והמיעוט הוא ליתי' קמן לא הוי אפי' קבוע דרבנן רק לדידי' אסור משום קנס לכן בספק אם קידש השליח הו"ל ספק דרבנן לכן מוכרח הש"ס לומר דאף בספק אסור דחזקה שליח עושה שליחותו ומיושב ב' קושיות הנ"ל . ולתירוץ התוס' בגיטין דלאחריני שרי דהחזקה שליח עושה שליחותו אינ' חזקה גמורה דאולי לא מאכה האשה אף דמשמע מדברי התוס' דלפי תירוץ זה היכא דקדשה השליח בודאי אף לאחריני אסור דאף שאין האיסור ניכר הוי קבוע דאורייתא וכדעת הב"ח והש"ך בסי' ק"י מ"מ נרא' דס"ל דהיינו דוקא במיעוט דאיתי' קמן אף שאינו ניכר הוי קבוע דאורייתא אבל במיעוט דליתי' קמן נחתינן חד דרגא ולא הוי קבוע דאורייתא מ"מ הוי קבוע דרבנן לכן אף בודאי קידש דס"ל להתוס' לפי תירוץ זה דאסור לאחריני מ"מ אינו אסור אלא מדרבנן לכן בספק אם קידש הו"ל ספק דרבנן ולקולא ומוכרח הש"ס כאן לומר דחזקה שליח עושה שליחותו ולאחריני שרי בספק דחזקה שליח עושה שליחותו אינ' חזקה גמורה . ולדידי' אסור מחמת קנס . ולפ"ז במשנה דב' כתי בנות יהיו כולן אסורות מדאורייתא אף דהוי קבוע שאינו ניכר האיסור מ"מ כיון דהוא מיעוט דאיתי' קמן הוי קבוע דאורייתא וכדעת הש"ך והב"ח הנ"ל . ומיושב ג"כ ב' קושיות הנ"ל . ולשיטת הרמב"ן כלפע"ד דלא שרי לאחריני רק בספק קידש השליח וכן איתא ברשב"א גיטין דף ס"ב בשם הרמב"ן דחזקת פנוי' דוחה החזקה דשליח עושה שליחותו ואמרינן לא קידש כלל אבל בודאי קידש לא מהני חזקת פנוי' לאחריני לומר דלא קידש את זו אלא אחרת . דנראה דגם הרמב"ן ס"ל דקבוע שאינו ניכר האיסור הוי ג"כ קבוע דאורייתא במיעוט דאיתי' קמן ובמיעוט דליתי' קמן הוי עכ"פ קבוע דרבנן והוי כמחצה על מחצה והוי כחד בחד דאיקבע איסורא והוי חזקת איסור דלא נוכל לומר על כ"א דזהו היתר מחמת חזקת פנוי' והב' היא האיסור וא"כ אסור גם לאחריני מדרבנן בודאי קידש . ובב' כיתי בנות דהמיעוט איתי' קמן יהיו כולן אסורות מדאורייתא ובספק אם קידש השליח הו"ל סד"ר ורק מחמת החזקה דשליח עושה שליחותו הוי בודאי קידש ומחמת דחזקת פנוי' דוחה חזקת שליח עושה שליחותו הוי ספק דרבנן ולכן שרי לאחריני ובדידי' דלא מהני חזקת פנוי' של הקרובו' להתיר את האשה אסור מדינא מדרבנן וגם' הוי ספק דרבנן לכך מוכרח הש"ס לומר חזקה דשליח עושה שליחותו . ומיושב ב' קושיות הנ"ל . ומה שכתבנו לעיל דלדעת התוס' גיטין ולדעת הרמב"ן דאף דלא ניכר האיסור הוי קבוע דאורייתא במיעוט דאיתי' קמן ושברת קבוע כ' החו"ד בסי' ק"י בשם הרמב"ן והרשב"א דבאגשים לא שייך ביטול ברוב ע"ש ס"ק ג' שכ' והוי קבוע ואסור מדאורייתא לכן במיעוט דליתא קמן הוי עכ"פ קבוע מדרבנן ובב"ח ושאר דבר חשוב אף במיעוט דאיתי' קמן באינו ניכר האיסור הוי רק קבוע דרבנן ומדאורייתא בטל ברוב לכן במיעוט דליתא קמן לא הוי קבוע כלל. ועכצ"ל כן דאל"כ איך אנו לוקחין בהמות בבית עכו"ם ולא בדקינן אחר י"ח טריפות כיון דכל הטעם דאזלינן בתר רובא אף ברובא דליתי' קמן כדאיתא ברש"י חולין דף י"א ואמאי לא נימא כיון דלוקחין בביתם הו"ל קבוע אלא ע"כ כיון דהמיעוט לית' קמן לא הוי קבוע כלל כיון דמדאורייתא בטל ברובא ולא הוי רק מדרבנן וכיון דהמיעוט ליתי' קמן מותר אף מדרבנן. ומצאתי און לי בדברי המ"א סי' ל"ב ס"ק ס"ו שהביא דברי הב"י בשם האגור שאין לקנות גידין מעכו"ם דספקי נמי מבהמה טמאה והוי קבוע דאורייתא . וכ' המ"א וצ"ל דדוקא שמקלקלין עושים מטמאים אבל מסתמא אזלינן בתר רובא כמו שאיתא ביו"ד לוקחין בילים מעכו"ם ול"ח שמה מנבילות או מטרפות הם . ופי' המחה"ש דבעינן דהחניות של טריפות יהי' ידוע וכן בבילים אין אנו יודעים שמוכרים בילים מנבילות וטרפות והוא תמוה דכמו שיש רוב בילים מכשרות כן יש מיעוט בילים מנו"ט. וגם מה יעשה במה שאנו לוקחין בהמו' בביתם ובודאי יש מיעוט טרפות כמו שיש רוב כשירות . אע"כ דכוונתו כיון דמדאורייתא ברובא בטל ואינו אלא מדרבנן ובליתי' קמן מותר לגמרי ולא הוי קבוע כלל . אמנם יקשה לפ"ז מה מותיב ר"ל לר"י מקן כיון דיש חילוק בין אנשים לשאר ב"ח . ואפשר דכיון דפורח לאויר העולם פ"כ פרח לא' מהקנים של המוכרי קינין והוי ספק בין המוכרים והוי כמו תערובות חניות שכ' הש"ך דלא בטל כיון דהספק בין אנשים ע"ש בחו"ד . לכן מותיב לי' ר"ל כיון דבאיתי' קמן הוי קבוע דאורייתא א"כ בליתי' קמן הוי עכ"פ קבוע דרבנן ולמה מותר בקן ספרח לקינין דעלמא וע"כ כיון דכייד אמרינן כל דפריש מרובא פריש א"כ גם באשה נימא כן [ולפ"ז הוי הקושיא למה אם בודאי קידש אסור גם לאחריני כנ"ל וא"כ אין צורך להדוחק של התוס' לפרש שקינין דעלמא מותר אף לגידי' ע"ש] ומתרץ לי' ר"י אשה לא ניידה ובקן ניידה וכ"ת הכא נמי נייד אימור בשוקא אשכח . ועפ"ז קאמר התם הדרא לניחותא . והנה רש"י מפרש אשה לא ניידה דכל כבודה בת מלך פנימה ועל ובקן ניידא לא פירש"י כלום משמע מרש"י דלא שייך קבוע רק בנשים משום דכבודה בת מלך פנימה והאשה תמיד בביתה א"כ באנשים דלא שייך זה לא אמרינן קבוע כלל וכן מאי דאמרינן הדרא לניחותא לא שייך רק באנשים . וע"כ הקש' הבית יהודא [והובא בספר אורח מישור] על הא דכתובות דף ט"ו דקאמר הש"ס שם אי דאזיל הוא לגבה נימא כל דפריש מרובא פריש והקשו התוס' הא באדם לא שייך כל דפריש דהדר לניחותא וע"ז הקש' הב"י הנ"ל הא לא אמרינן הדרא לניחותא רק בנשים ומתרץ האורח מישור בתירוץ א' דהתוס' לא ס"ל כרש"י בזה . ועוד מתרץ כיון דבכבר יצאה לשוק לא שייך בה כל כבודה ב"מ פנימה וא"כ היא שוה לאיש בההוא שעתא ואעפ"כ אמרינן הדרא לניחותא ע"ש . וקש' למה לא מקשו על הש"ס שם דאיתא אי דאזלה איהי לגבי' כל קבוע כמחצה על מחצה דמי ולדברי רש"י לא שייך קבוע רק בנשים אבל באמת לק"מ דכוונת רש"י דכיון דכבודה ב"מ פנימ בודאי קידש השליח את קרובתה בבית וכן המשלח מקדש בבית והקינין מסתמא קונין אותן בשוק . ולזה פריך הש"ס וכ"ת אימור בשוקא אשכח פירוש אם המשלח קידש בשוק לשמרי ומתרץ הדרה לניחותא כיון דאח"כ הלכה לביתה ע"ש ולכן גם באנשים אי אזלה היא לביתו הוי קבוע ואי אזיל איהו לגבה הוי פירש ואם הדר לביתו הדר לניחותא ולזה הקשו התוס' ולימא דהדר לניחותא ותירצו התוס' בכתובות דאין הכווג' דפירש מרובא והדר לניחותא רק כיון דאיסורא תלוי באשה אשר קידש השליח שהיא קרובתה אף שקידש אח"כ המשלח בשוק והוי פירש מכל מקום נגררה אחר האשה שאסרתה והיא הוי קבוע באותה שעה וזהו הפירוש של הדרא לניחותא דנגררה אחר האשה הקרובה שאסרתה אבל שם בכתובות אם איהו אזיל לגבה בשעה שאוסרה הוא נייד והוא האוסרה :

ולכאורה ק' על התוס' דלמה לא מתרצי דכאן הבעל יבוא עלי' אח"כ בביתה ואז הוי קבוע אבל שם לי"ש זה וכן פירשו המפרשים דברי רש"י וכן איתא בשיטה מקובצת כאן ע"ש י"ל דא"כ אם לקחה לביתו יהי' מותר לבוא עלי' משום כל דפריש מרובא פריש . ויותר נראה דס"ל להתוספות כשיטת הש"ך בסי' ק"י ס"ק ל"ז דדין קבוע אידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו דהיינו שנשאר במקומו הראשון ולא אמרינן הדרא לניחותא לקביעות הראשון הן כנתפזרו כלן ונקבע פעם שנית והן כפירש אחד ואח"כ הדר לקביעות כיון דדין קבוע חידוש ובזה נתיישב קושית הפר"ח שם על הש"ך שם דנימא הדרא לניחותא דהש"ך אזיל כשיטת התוס' כאן והפר"ח אזיל כשיטת רש"י והש"מ כנ"ל :

בתוס' ד"ה אסור בכל הנשים וכו' . ואינו אלא קנסא שעשה שליח סתם ולא פירש לו קדש לפלונית

לפלונים . וכ' המקנה בה' קידושין סי' ל"ה סעיף י"א דהוא כמבטל איסור לכתחלה דאסור למי שנתבטל בשבילו . ובספר ברכת ראש על מס' נזיר תמה עליו הא אין כוונתו לבטל ע"ש. ולפענ"ד ליישב דברי המקנה וגם ליישב ב' קושיות הכו"פ בסי' ק' על הא דאיתא בש"ס בכמה דוכתי דלא אמרה תורה שלא לתקלה הא מדאורייתא ברובא בטל ולבטל לכתחלה אינו רק מדרבנן ואפי' לשיטת הרשב"ד דאין מבטלין לכתחל' מדאוריי' מ"מ הא אין כוונתו לבטל ע"ש . דהנה המ"א בסש"י תמ"ז הביא בשם כל"ל דאסור ליתן חלב בהמה או חלב חטה לתוך יין שהוכשה מראיתו דהוי מבטל איסור לכתחל' ע"ש והמ"א שם חולק עליו דאין כוונתו לבטל רק לתקן היין כמ"ש ביו"ד סי' פ"ד גבי דבש שיש בו נמלים ע"ש . והמנ"י כלל ס' ס"ק א' כתב לחלק דשם בדבש כוונתו להוציא התולעים ואינו חפץ בהם כלל אבל בנותן חלב לתוך היין הוא חפץ בחלב עצמ' שנותן לתוך היין רק שאין כוונתו לטעם החלב בכה"ג הוי שפיר מבטל איסור לכתחל' ע"ש . וכן י"ל כאן כיון דחפץ בשליח והשליח הוא מעכב הוי כמערב ומבטל לכתחלה ולא אמרה תורה שלא לתקלה . ולהפוסקים דסברי דאין מבטלין הוא מדרבנן ג"כ לק"מ דהנה מקור פלוגתתם אם הא דאין מבטלין איסור לכתחלה הוא מדאורייתא או דרבנן הוא ממה דאיתא במסכת חולין דף צ"ח וז"ל כל איסורין שבתורה בס' וכו' ושניהם לא למדום אלא מזרוע בשלה וכו' ולגמור מני' אידום הוא . ופירש"י דלכתחלה הותר לבטל איסור ומזה למד הרשב"ד דהוא מדאורייתא . והרשב"א שם כתב בשם התוס' דמ"מ גלאי הוא לבטל איסור וכאן כזרוע בשלה הוא עוד מלוה ע"ש. וא"כ גם לענין מלות שילוח אם הציפור המשולחת וכן לשאר מלות שילוח דהשילוח הוא מערב ומבטל האיסור והוא גלאי ואיך ליותה התור' בזה מלוה. ומיושב קושית הכו"פ וכן כאן. כיון דהוא חפץ בקידושי אשה ולא פירש לו איזה אשה הוי כחפץ בתערובות איסור כיון דלא הקפיד שיוכל לבא ע"י איסור . וכאן י"ל דגרע עוד כיון דאיכ' בטל או מטעם שכתב החו"ד דבאנשים לא שייך ביטול מדאורייתא או משום דכ"א אינם בטלים מדרבנן ואינו מותר רק משום כל דפריש מרובא פריש א"כ מעלמא יבא לידי איסור לכן הוי כמבטל איסור וקנסוהו והבן :

ע"ב בגמ' לא משוי אינש שליח אלא במילתא דמצי עביד השתא . במילתא דלא מצי עביד השתא לא משוי שליח . ופירשו התוס' כיון דהאשה נשואה לאחר ולא יוכל בעצמו לקדש אותה השתא לאחר שתתגרש . לא יוכל ג"כ לעשות שליח שיקדש אותה אחר שתתגרש וכו' . והקשו האורח מישור ושאר מפרשים ממה דאיתא במסכת קדושין דף כ"ג ע"ב דעבד כנעני יכול לעשות שליח לקבל גיטו מיד רבו אע"ג דהוא בעצמו אינו יכול לקבל גיטו מיד רבו . ומקשה שם הש"ס ממה דאמר ר"ה הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו דאס"ד שלוחי דידן מי איכא מידי דאיהו לא מצי עביד ושליח מצי עביד ומתרץ הש"ס שם ישראל לא שייך בקרבנות כלל עבד שייך בגיטין דעבד יכול לקבל גיטו של חבירו מיד רבו של חבירו ע"ש וכאן נמי המשלח הוא שייך בקדושין ע"ש. והפ"י במסכת גיטין דף ס"ב הקש' שם ג"כ וז"ל ואכתי קשיא לי האיך קטנה שא"י לשמור את גיטה שאינ' מתגרשת ע"י עצמה ואפ"ה מתגרשת ע"י אבי' הא איתא בגמ' דף כ"א דמה שהאב מקבל גט בתו הוא מתורת שליחות וא"כ דהיא לא נצי עבדה איך תוכל לעשות שליח ע"ש . ולייש' את זה נקדים ליישב קושית הגאון מוה"ר עקיבא איגר ז"ל במה שכתבו התוס' כאן וז"ל וא"ת הא מעשים בכל יום שאשה אומרת לחבירתה לושי לי קמח והפרישי לי חלה בעבורי הא היא בעצמה אינה יכול' להפריש חלה בעוד' קמח ואיך תוכל לעשות שליח ואומר ר"ת דיש בידה להביא עיסה ולומר שתהא חלה על הקמח לכשיהי' נילוש ואין זה דבר שלב"ל כיון שבידה ללוש כדאיתא בקדושין פירות תלושים אלו יהי' תרומה על הפירו' מחוברים לכשיתלשו דכל שבידו לעשות לאו כמחוסר מעשה דמי [ובטוש"ע יו"ד סי' שכ"ז איתא דמקמח הזה בעצמו יכולה להפריש ולומר כשתעשה עיסה פירוש החלה והקמח הנשאר יחול עליו שם חלה. והביא שם הב"י בשם הסמ"ג שהטעם הוא משום דקיימ"ל דבאמר פירות תלושין אלו יהיו תרומה על המחוברין לכשיתלשו דבריו קיימים . וכ' בשה"ת שמטעם זה יכול לומר לושי לי קמח והפרישי לי חלה ע"ש] ולפע"ד נראה דגם כוונת התוס' כן כיון דיכול לומר עיסה זו תהי' חלה על הקמח לכשיהי' נילוש כמו שאיתא בקדושין דיכול לומר פירות תלושין יהי' תרומה על הפירות לכשיתלשו וע"כ כיון דבידו לתולשן אינו כמחוסר מעשה א"כ ה"נ כיון דבידה ללוש אינו כמחוסר מעשה וא"כ יכול' נמי לומר על הקמח בעצמו שיהי' חלה לכשיהי' נילוש מה"ט שאינו כמחוסר מעשה לכן יכול לומר לשליח ג"כ לפרוש חלה אחר הלישה אף שאומר לו בעודו קמח. [ומיושב בזה קושיות המפרשים דלמה כ' התוס' דוקא להביא עיסה] ומ"מ בהאי טעמא לחודי' לא סגי למימר דמלי לעשות שליח כיון דבידו ללוש הוי כמלי עביד מדאמר פ' ר"ג האומר כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה ה"ז גט מפני שבידו לגרשה . [פי' שיכול לומר לה לכשאכנוס תתגרש] ולאשה דעלמא אינו גט פירוש אם אמר כתוב גט לאשה דעלמא לכשאכנסנה אגרשנה אינו גט ופרש"י שם דכשנכתב לא הי' ראוי לגירושין פירוש דאינו יכול לומר לה לכשאכנסנה תתגרש בו . ופירש התוס' שם דהוי דשלב"ל ובעי התם ליבמתו מאי ומאי קמבעיא לי' והא בידו לבא עלי' בע"כ ולגרשה [פירוש והוי מלי עביד כיון דבידו הוא יכול לומר ג"כ כתוב ליבמתי] א"ו כיון דהשתא לא מלי לגרשה לא מלי נמי משוי שליח כיון דמחוסר מעשה לבא עלי' ה"נ כיון דהשתא לא מלי מפריש אינו קרוי בידו ע"י מה שבידו ללוש לענין לעשות שליח כיון דמחוסר לישה שכ"ל התוס' . והקש' הגאון הנ"ל בהגהותי' לש"ס כיון דכתבו התוס' דלזה מהני מה שבידו שלא להיות דבר שלב"ל אם כן יכול לגרשה עתה לכשתתייבם ולומר לה לכשאכנוס תתגרש כיון דבידו לבא עלי' בע"כ א"כ יכול לגרשה עתה דהא לא הוי כמחוסר מעשה והוי ראוי לגירושין ולמה לא יוכל לומר כתוב גט ליבמתי ע"ש והיא קושיא עלומה לכאורה . אמנם לפענ"ד נראה דכוונת התוס' דלזה לא מהני מה שבידו דדוקא בקמח דבאמת הוא דשב"ל ודבר שהוא ברשותו רק מחמת שהוא מחוסר מעשה הלישה ע"ז הוי כדשב"ל לזה אמרינן כיון דבידו לעשות לא הוי כמחוסר מעשה ולא הוי דשלב"ל . אבל באשה דעלמא הנ"ל הוי באמת כדבר שלא בא לעולם כיון שאינה אשתו ואינ' ברשותו ולא מחמת מחוסר מעשה הוי דבר שלא בא לעולם וכן ביבמה אף דאגידה בי' כ"ז שלא בא עלי' ויבם אותם הוי כאשה דעלמא ואפי' עשה בה מאמר כתבו התוס' ביבמות דף כ"ב מאחר דמאמר הוי רק מדרבנן הויא לענין דאורייתא כאשה דעלמא לענין גט . לכן הויא לענין גט כדשלב"ל לכן אף שבידו לבעול בע"כ לא מהני בזה לומר כיון דבידו לאו כמחוסר מעשה דמי כיון דעיקר מה שהוי דבשלב"ל לאו מחמת שמחוסר מעשה הוא וכיון דאינו יכול לומר לה ה"ז גיטך לכשאכנסך תתגרש בו דהוי דשלב"ל לא יוכל לומר לסופר כתוב גט ליבמתי לכשאכנסנה אגרשנה וכפירש"י דכשנכתב לא הי' ראוי לגירושין וע"י מה שבידו לבוא עלי' בע"כ ולגרשה וליהוי ע"ז מלי עביד השתא דיוכל לעשות שליח לענין זה לא מהני כמ"ש התוס' . ומה שהקשו המפרשים הלא שם גם בעצמו אינו יכול לכתוב גט לאשה דעלמא על לכשאכנסנה אגרשנה כמו שפירש"י דכשכתב לא הי' ראוי לגירושין וכן ליבמתו נלפע"ד דכוונת התוס' דאם הי' מהני כאן לומר כיון דהוא בידו הוי כמלי עביד השתא ולכן יכול לעשות שליח הי' מהני גם שם לומר דפשנכתב הי' ראוי לגירושין והי' יכול לכתוב בעצמו גט על לכשאכנסנה אגרשנה או לומר לסופר לכתוב והבן . ובעת נבא ליישב קושית האורח מישור הנ"ל מהעבד דאיתא בקדושין דיכול לעשות שליח לקבל גיטו מיד רבו אף

דהוא

דהוא אינו יכול לקבל גיטו מיד רבו. כיון דשייך בגיטין כנ"ל כלפע"ד דאין הכוונה כאן בגמ' דלהכי לא יכול לעשות שליח לקדש לאחר שתתגרש כיון דהוא אינו יכול לקדשה השתא על לאחר שתתגרש וכיון דהוא לא מצי עביד שליח לא מצי משוי דלזה אמרינן כיון דשייך בקידושין הוי מצי עביד וכמו שאיתא במסכת קדושין כנ"ל רק הכונ' היא דכמו שהוא בעצמו אינו יכול לקדש אשת איש על לאחר שתתגרש דהוי דשלב"ל כן אינו יכול לעשות שליח השתא לקדש לו אשת איש שיקדשנה אחר שתתגרש דלא מצי איהו לעשות שליח בדלשב"ל דאף דאיתא בטוש"ע אהע"ז סי' כ"א לענין דינא דרב גידל כמה אתה נותן לבתך וכו' הן הן הדברים הניקנים באמירה דבעינן דוקא שיהיו הדברים שפסקו ברשותם שאין אדם מקנה דשלב"ל וכן איתא בחו"מ סי' ר"ע דאף במתנת ש"מ דקיי"ל דברי ש"מ ככתובין וכמסורין דמי מ"מ לא מהני בדשלב"ל דבדברים דסגי באמירה הוי האמירה כמו קנין ואינו מועיל בדשלב"ל לכן אם אמר לשליח לקדש לו אשה אחר שתתגרש כיון דהיא עדיין א"א בעת שמינה אותו לשליח דמינוי הוי כמו קנין ואין מועיל בדשלב"ל. וגם י"ל דאמירתו להשליח שיקדש הוי אז כמו שמקדש בעצמו וכשמקדשה השליח לאחר שנתגרשה הוי כמו שמקדשה בעודה א"א על לאחר שתתגרש ולא מהני כיון דהוי דשלב"ל לכן אפילו פירש ואמר לו שיקדשנה אחר שתתגרש לא מהני לדעת התוס' אבל הטעם כיון דהוא לא מצי עביד וכו' לא מהני אלא היכא דלא שייך בגיטין כלל וכמו שאיתא במסכת קידושין כנ"ל. ומה שקטנה שאינ' מתגרשת ע"י עצמ' ואעפ"כ מתגרשת ע"י אביה היינו משום דשייכה בגיטין לכשתגדל. ומיושב קושית הפ"י:

מסכת בבא קמא

דף מט ע"ב שפי רב ייבא סבא מרב נחמן המחזיק בשטרותיו של גר מהו מאן דמחזיק בשטרא אדעתא דארעא הוא דמחזיק ובארעא הא לא אחזיק ושטרא נמי לא קנה דלאו דעתי' אשטרא או דילמא דעתי' נמי אשטרא. ולא איפשטא האבעיא ע"ש. והנה הרמב"ם בפ"א מהל' זכי' והמחבר בחו"מ סי' ער"ה סעיף י"א כתבו המחזיק בשטר מנכסי גר כדי לקנות הקרקע לא קנה אלא השטר בלבד לצור ע"פ צלוחתו. ותמה הש"ך ס"ק ב' הא בש"ס לא איפשטא האבעיא ולמה כתבו הרמב"ם והמחבר בפשיטות דקנה הנייר. וכך הקש' גם' לחם משנה שם ע"ש. ותירץ הש"ך שם. דלכאור' קשה אמאי דקמבעיא להו לרב ייבא ור"נ אי דעתי' אשטרא אי לא. הא אפי' לא הי' דעתי' אשטרא מ"מ קנה דלא גרע מחצירו של אדם דקיימ"ל כר"י בר"ח דקונה לו שלא מדעתו וע"כ נ"ל דרב ייבא ור"נ לא ס"ל כר' יוסי ב"ר חנינא אבל אנן דקיימ"ל כר"י ב"ר חנינא אפי' לא הוי דעתי' אשטרא ידו של אדם קונה לו שלא מדעתו אע"פ שלא הוי דעתי' עלי'. והקש' אא"ז בנתיבות שם דאשתמיטתי' להש"ך דברי התוס' ב"ב דף כ"ד בד"ה אדעתא דלכי דמקשו התוס' שם קושיא זו על הש"ס דב"ק דמאי מבעיא להו אי דעתי' אשטרא ואמאי אין ידו קונה לו שלא מדעתו כמו חצירו דחצר מתורת יד אתרבאי ותירצו שם דהא דחצר קונה לו שלא מדעתו היינו שאינו יודע אם הוא בחצירו ואם הי' יודע הי' רוצה לקנות אבל אם ידע ואינו מתכוין לקנות לא קנה וא"כ תיקום קושי' הנ"ל על הרמב"ם והמחבר. ונלפע"ד לתרץ דהנה סברת התוספות הנ"ל בב"ב דהיכא דיודע ואינו מתכוין לקנות גרע מהיכא דא"י כלל אם הוא בחצירו נלפע"ד דבזה פליגי ר"נ ורב ששת במסכת ביצה דף ל"ט דאיתמר מילא מים [מבור של הפקר] ונתן לחבירו ר"נ אמר כרגלי מי שנתמלאו לו רב ששת אמר כרגלי הממלא במאי קא מיפלגי ומסיק הכא במגביה מציאה לחבירו קא מיפלגי מר סבר קנה ומ"ס לא קנה חבירו כך היא הגירסא בספרים לפני רש"י ורשב"ם ע"ש בתוס' וכן בתוס' ב"מ דף י' ויסי' הפי' כך דר"נ ס"ל דקנה חבירו ולכך הוא כרגלי מי שנתמלאו לו ורב ששת ס"ל דלא קנה חבירו ולכך הוא כרגלי הממלא. והקשה רש"י דנ"הדיא קאמר ר"נ בפ"ק דב"מ המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו ולכך מחק רש"י תיבת חבירו וגרים במגביה מציאה לחבירו קא מיפלגי ותו לא ופירש דכ"ע ס"ל לא קנה חבירו בהגבהתו של זה אלא אם קנה המגביה אם לא קנה פליגי ר"נ סבר לא קנה המגביה דלאו אדעתי' למקני הלא מי שנתמלאו לו קנאם כשיקבלם כשבאו לרשותו ודעתו לקנות דכי אמר לא קנה חבירו כ"ז שהוא ביד המגביה אמרינן דיכול לומר אני אזכה בה בעצמי אבל משנתנה לו קנה וכו' ורב ששת סבר קנה המגביה תחלה ומידו קבלם זה הילכך כרגלי הממלא. וא"כ לדברי רש"י במאי פליגי ר"נ ורב ששת ע"כ בסברת התוס' דב"ב הנ"ל פליגי דר"נ ס"ל דאף דחצירו קונה לו שלא מדעתו היינו בא"י אבל יודע ואינו מכוין לקנות גרע ולא קנה ורב ששת ס"ל דאף ביודע ואינו מכוין לקנות חצירו קונה לו. ואף לדברי ר"ת בתוס' ביצה ובב"מ הנ"ל דגרים מ"ס קונה חבירו כלפע"ד דבזה פליגי דלר"נ פירש גם הר"ת כמו שפירשו דס"ל דלא קנה חבירו והמגביה נמי לא קנה דלא כיון לקנות אך לרב ששת פירש הר"ת דס"ל קנה חבירו דמגו דזכי לנפשי' זכי נמי לחברי' והואיל ואתי מכחו דין הוא שיהא כרגלי הממלא ולכאורה דבריו תמוהים כיון דחבירו קנה והמגביה לא קנה נהי דחבירו קנה מכחו מטעם מגו דזכי לנפשי' מ"מ למה יהי' כרגלי הממלא לבדו ולמה לא יהי' ג"כ כרגלי מי שנתמלאו לו כיון דבאמת הוא קנה. ואח"כ מצאתי בשיטה מקובצת ב"מ שהביא שהרשב"א והר"ן תמהו ע"ז והרשב"א תירץ דעשו שאינו זוכה כזוכה לגמרי ע"ש. אמנם לפע"ד נראה דהר"ת ס"ל אליבא דר"ש כמו שפירש"י אליבי' דס"ל דהמגביה קנה אף דלא מכוין לקנות אך דרש"י פירש דחבירו לא קנה לכ"ע והמגביה לא קנה רק לרב ששת והר"ת פירש דלר"ש אף אי אמרינן דקנה חבירו אעפ"כ קנה המגביה דס"ל דהיכא דאינו מתכוין לקנות קני שלא מדעתו כמו היכא שא"י אם הוא בחצירו וכיון דהמגביה קנה שלא מדעתו אף שאינו מתכוין לקנות וחבירו לא קנה אלא מטעם מיגו דזכי לנפשי' זכי נמי לחברי' בזה שפיר אמרינן הואיל ואתי מכחו דין הוא שיהי' כרגלי הממלא. נמצא דאף לר"ת פליגי ר"נ ורב ששת בסברת התוס' ב"ב הנ"ל דר"נ ס"ל דהיכא דידע ולא מכוין לקנות גרע מחצירו דקני לי' שלא מדעתו ור"ש ס"ל דשוין המה דהיכא דלא מיכוון לקנות קנה ג"כ שלא מדעתו ובזה מיושב דברי הרמב"ם והמחבר הנ"ל. דהאבעיא דמסכת ב"ק אזיל אליבא דר"נ דס"ל במסכת ביצה דהיכא דלא מכוין לקנות גרע מחצירו דקני לי' שלא מדעתו ולא קנה כיון דידע ולא איכוון לקנות לכך מבעיא להו אי דעתי' אשטרא אי לא דהא אי לא הי' דעתי' אשטרא לא קנה אבל הרמב"ם והמחבר אזלי לשיטתייהו דפסקו בהלכות תחומין כרב ששת דס"ל כרגלי הממלא ולדידי' היכא דלא מיכוין לקנות קנה נמי שלא מדעתו לכך פסקו גם כאן דקנה את השטר לצור עפ"י צלוחתו והבן:

דף ע ע"ב במתני' גנב ע"פ שנים וטבח ומכר ע"פ שנים אחרים משלם ד' וה'. וקאמר בגמרא לימא מתניתין דלא כר"ע דאי ר"ע האמר דבר ולא חצי דבר דתניא הרי שאכלה שנה אחת בפני שנים ושני' בפני שנים ושלישית בפני שנים ה"ז חזקה ור"ע אומר דבר ולא חצי דבר וכו' ורבנן דבר ולא חצי דבר למעוטי שנים אומרים אחד נגבה ושנים אומרים אחד בכריסה הני אמרי קטנה היא והני אמרי קטנה היא ופירש"י הלכך לא מצטרפין אבל לגבי חזקה כולן מעידין שהוא מוחזק בה. ותמהו המפרשים על דברי רש"י בכוונתו דמאי חילוק בין זל"ז ע"ש. והתוס' מפרשים דהתם רא מה שהיו יכולים לראות באותה שנה ובאחד בגבה ואחד בכריסה היו העדים יכולים לראות גם בכריסה בעת שראו בגבה וכיון שלא

שלא ראו רק גנבה הוי חלי דבר ע"ש שהביאו דברי הרי"ף ודחו דבריו מדברי הש"ס דגיטין . והנה הגם שסברת התוס' היא סברא טובה וחזקה מ"מ לשון הש"ס דקאמר הני אמרי קטנה היא אין מורה ע"ז ואין סובל פי' התוס'. לכן נלפע"ד לפרש דברי הש"ס ודברי רש"י בטוב טעם דהנה השאגת ארי' כתב בסש"י פ"א טעם על דברי הפוסקים דפסקו דלענין כל יראה אין חלי שיעור אסור מה"ת אף דלענין אכילה חלי שיעור אסור מה"ת דבאיסורי אכילה אם אכל כזית בכא"פ מלטרף וחייב עלי' נמלא דכשאוכל חלי זית הב' מתחיל החיוב מזמן אכילת חלי זית הא' לכן חלי שיעור אסור מה"ת דחזי לאילטרופי משעה ראשונה אבל לענין ב"י דאם ישהה חלי זית בשעה א' ובשעה ב' יביאו לו עוד חלי זית חמץ לא יתחייב רק משעה הב' וכיון דא"א שיבא לאיסור ב"י למפרע בשהיית חלי שיעור זה לא שייך טעמא דחזי לאילטרופי ע"ש ודפח"ח ושפתיים ישק. כן נאמר לענין זה דלענין חזקה מתחילין השני חזקה מיום הראשון שהתחיל הלוקח לאכול מן השדה לכן כל כת מעידה על החזקה ומלטרפי ולא שייך בזה חלי דבר אבל ב' אומרים ראינו אחד בנבה הני אמרי קטנה פירוש דאם בשעה א' הי' שער אחד בגבה ובשעה ב' נולד עוד שער אחד בכריסה לא נעשית גדולה רק בשעה הב' ואין כאן שום התחלת גדלות בשער א' משעה א' לכן אין מלטרפים הב' כתות עדים דכל כת אומרת קטנה היא ושער הא' אינה התחלה לשער הב'. לכן נלפע"ד להמליא דבר חדש דאם ב' אומרים שאכל חלי זית איסור בשעה א' וב' אומרים שאכל חלי זית איסור משעה הב' בכא"פ דמלטרפין ללקות ע"ז כיון דמתחיל החיוב משעה הא' ונדברי התוס' אליבא דהרי"ף לא מלטרפין :

דף ע"ג ע"ב בגמ' עד זומם אביי אמר למפרע הוא נפסל רבא אמר מכאן ולהבא הוא נפסל . תנן גנב ע"פ שנים וטבח ומכר על פיהם ונמלאו זוממין משלמין את הכל מאי לאו שהעידו על הגניבה וחזרו והעידו על הטביחה והוזמו על הגניבה וחזרו והוזמו על הטביחה ואס"ד למפרע הוא נפסל הני כיון דהוזמו על הגניב' איפסלו משעת עדות גניבה ובשעה שהעידו על הטביח' פסולים היו ואף אם הוזמו על הטביחה תחלה מכל מקום אחר כך כשהוזמו על הגניבה אגלאי מלתא למפרע דמשעת עדות הגניבה פסולין היו ומשני כשהעידו בכ"א . ופירש"י דכיון דהעידו בכ"א ליכא למימר למפרע נפסל ומשעת עדות גניבה פסולין היו והיו בשעת עדות טביחה פסולין דהא תוך כ"ד הוי והזמה לא איכפת לן אי הוה בכ"א ובלבד שהוזמו על הטביחה תחילה ע"ש . והתוס' בד"ה שהעידו פירשו יותר דברי רש"י דכיון דתכ"ד כדיבור דמי ויכול לחזור מן העדות של גניבה ע"כ לא הוו עדיין פסולים בעת עדות טביחה כיון דהוא תוך כ"ד . וקשה לי"י למה פירש"י ובלבד שהוזמו על הטביחה תחלה הלא אף אם הוזמו על הגניבה תחלה לא נפסלו לעדות הטביחה כיון שהוא תוך כ"ד ואי משום שאם הוזמו על הגניבה הוו מוכחשים על הטביחה ואנן אליבא דאביי מסיקנן דס"ל הכחשה לאו תחלת הזמה היא א"כ גם כשהוזמו על הטביחה תחלה הוו מוכחשים על הגניבה מאחר שהעידו בכ"א ותכ"ד כדיבור דמי כדאמר בסמוך לר' יוסי דכי העידו בכ"א והוזמו על הטביחה בטלה גם עדות הגניבה משום תכ"ד . וליישב קושית התוס' הנ"ל . וגם ליישב קושית המהרש"א שהקשה שדברי רש"י סותרין זא"ז . דלקמן בדברי ר' יוסי דאמר כי איזמו על הטביחה איתזמו נמי על הגניבה פירש"י משום פסולי עדות. והקשה מהרש"א תימה לומר כן דהא מסיק לעיל דאף אם הוזמו על הגניבה תחלה לא הוו פסולין בשעת עדות טביחה משום דתכ"ד כדיבור דמי וכאן נאמר בהיפך משום תכ"ד כדיבור דמי אף אם הוזמו על הטביחה תחלה נפסלו לף משעת עדות הגניבה. וכך הוה לי' לרש"י לפרש דכיון דהוזמו על הטביחה הוו מוכחשין על הגניבה דבטלה כל העדות דתוכ"ד כדבור דמי ע"ש . וליישב את ב' קושיות הנ"ל נלפענ"ד דהנה לקמן בע"ב איתא אמר רבא עדים שהוכחשו ולבסוף הוזמו נהרגין דהכחשה תחלת הזמה היא. ולכאורה קשה לפי מה שכ' התוס' לעיל דאף לרבא דס"ל מכאן ולהבא הוא נפסל מ"מ לפי טעמא דעד זומם חידוש הוא זה לא שייך רק לענין דלא הוו פסולי ודאי אבל פסולי ספק אף רבא מודה ג"כ דהוו למפרע לפי מה דבעי הש"ס בב"ב למימר דרבא סובר כרב חסדא דאמר בהדי סהדי שקרי ל"ל. ורק לפי הטעם משום פסידא דלקוחות לא הוו אפי' פסולי ספק למפרע ועיין בתוס' לעיל בד"ה אין לך בו אלא משעת חידושו בתירוץ הב' שם. וא"כ קשה נהי דהכחשה תחלת הזמה מ"מ כיון דע"י הכחשה נפסלו למפרע מספק לפי הטעם דעד זומם חידוש הוא· וגם לפי טעמא דפסידא דלקוחות כתבו התוס' בד"ה א"כ דבדיני נפשות לא שייך פסידא דלקוחות וא"כ נפסלו למפרע והיכא דנפסלו למפרע לא מהני בזה הכחשה תחלת הזמה כמ"ש התוס' בד"ה והוזמו ובד"ה שהעידו דמה שמקשה הש"ס לעיל על אביי ממתניתין הני כיון דהוזמו על הגניבה אגלאי מלתא למפרע דכי אסהידו אטביחה פסולין הי' אזיל הש"ס כעת דאביי סובר הכחשה תחלת הזמה היא כיון דהוו פסולין בשעת הגדת העדות א"כ קשה על רבא דאמר נהרגין הלא הוו ספק פסולין למפרע לפי מה שסובר הש"ס בב"ב דרבא כר"ח וא"כ מטעם ספק לא הי' נהרגין לכן נראה דאף שנפסלים למפרע כיון דאינם נפסלים רק מעת הגדת העדות לכך שפיר אמרינן אף בזה הכחשה תחלת הזמה אבל לעיל דהוזמו על הגניבה א"כ נפסלו אף מקודם שהעידו על הטביחה לכך מקשה הש"ס שפיר דבזה לא שייך הכחשה תחלת הזמה כיון דהוזמו על הגניבה ולאביי דס"ל למפרע הוא נפסל. א"כ נפסלו עוד מקודם שהעידו על הטביחה ולזה משני הש"ס שהעידו בכ"א וא"כ אף אי למפרע נפסל ליכא למימר בשעת עדות טביחה כבר הי' פסולין דהא תכ"ד הוה והוי כמו שנפסלו משעת הגדת העדות ושייך שפיר הכחשה תחלת הזמה כיון דלא נפסלו מקודם ואף אי הכחשה לאו תחלת הזמה היא מ"מ אם הוזמו על הטביחה תחלה לא שייך בזה לומר כי הדרי והוזמו אגניבה אגלאי מלתא דכי אסהידו אטביחה פסולין הוו כיון דהוי תכ"ד ולא נפסלו מקודם עדות הטביחה לא שייך לומר דהוו פסולין בעת הגדת העדות ואף אם הוזמו על הגניבה תחלה לא שייך לומר דבשעת טביחה פסולין היו דהנה הש"ך ביו"ד סי' ב' ס"ק י"ז כתב דבאותה שחיטה לכ"ע לא נעשה מומר אפי' אם נאמר דנעשה מומר בפ"א ואף דהוא עובד ע"ז במחלת הטביחה היכא דלא אמר בגמר זביחה הוא עובדה אעפ"כ לא הוי מומר לאותה שחיטה כיון דהוי באותה שחיטה עלמה ועל ידה נעשה מומר אין שחיטה זו אסורה משום שחיטת מומר אלא משום שוחט לעכו"ם ומומר לא הוי רק מכאן ואילך ע"ש וכן כאן לא נעשה פסול לעדות רק מכאן ואילך ולא באותה העדות עלמה ועדות הגניבה ועדות הטביחה כיון דהי' בכ"א תכ"ד הוי כעדות אחת רק אם הוזמו על הגניבה תחלה בטל ע"י זה גם עדות הטביחה קודם הזמה ורש"י רולה לפרש אף אי הכחשה לא תחלת הזמה היא כמ"ש התוס'. ומה שהקשו התוס' דאם תכ"ד כדיבור דמי א"כ אם הוזמו על הטביחה תחלה בטלה עדות הגניבה נ"כ נראה דהנה לפי מה שפירשנו דברי הש"ס דכיון שהעידו בכ"א ולא נפסלו מקודם אמרינן הכחשה תחלת הזמה או אף אם ל"א הכחשה תחלת הזמה כיון דהוי דבר אחד לא נפסלו מהדבר ההוא עלמו לאותו דבר לכאורה קשה לר' יוסי דס"ל דהואיל דתכ"ד כדיבור דמי אי איתזמו אטביחה איתזמו נמי אגניבה למפרע וכמו שפירש"י משום פסול עדות א"כ אי איתזמו על הגניבה נפסלו תוך שיעור כ"ד מקודם עדות הגניבה וא"כ לעדות הטביחה הוי כמו שנפסלו מקודם כ"ד א"כ חזר' קושית הש"ס על אביי אע"כ דהש"ס אזיל כאן דלא כר"י דאף דתכ"ד כדיבור

דמי

דמי מ"מ ל"א למפרע הוא נפסל ע"כ פירש"י שפיר דהוזמו על העניחה תחלה לייסב אף אי הכחשה לאו תחלת הזמה ומ"מ לא קשה דא"כ עדות הגניבה בטל דהש"ס אזיל עתה דלא כר"י כנ"ל וממילא מיושב קושית המהרש"א דרש"י פירש שפיר משום פסול עדות דלא ניחא לי' למימר ביטול עדות למפרע דלא מלינו לאביי רק נפסל למפרע ולא קשה מרש"י כנ"ל כמו שפירשנו דברי רש"י דכיון דתכ"ד אמרינן הכחשה תחלת הזמה או כיון דהוי דבר אחד לא נפסל מאותו דבר לאותו דבר וכנ"ל :

בגמ' וסבר ר"י תכ"ד כדיבור דמי והתנן וכו' והקשה הפ"י מה מקשה הש"ס על התירוץ דפליגי בתכ"ד הלא לפי הס"ד כ"ע ס"ל תכ"ד כדיבור דמי בודאי קשה. עוד קשה לי מאי משני הש"ס דפליגי בתכ"ד הלא לעיל משני הש"ס על אביי דמתניתין כאן מיירי שהעידו בב"א ופירש"י משום תכ"ד. א"כ מתניתין דלא כרבנן. וע"ק מאי מקשה הש"ס ממשנה דתמורה הלא התם אף דלענין חזרה ל"א תכ"ד כדיבור דמי מ"מ לגמור דבריו אמרינן תכ"ד כדיבור מש"ה אמר ר"י שפיר דהוי עדות אחת לענין בטלה מקצתה בטלה כולה כיון דלגמור דבריו הוי תכ"ד כדיבור כמ"ש התוס' בד"ה כמלך כפי' אם נתכוין לכך מתחלה ע"ש. אח"כ ראיתי בפ"י שהרגיש בזה הקושיא. וליישב כ"ז נקדים לייסב דברי הרמב"ם המובא בטוש"ע אהע"ז סי' ל"ח שפי' הא דתנן כל תנאי שיש מעשה בתחלתו תנאו בטל היינו שהקדים ועשה מעשה בפועל ואח"כ התנה תנאו אבל אם לא עשה מעשה אעפ"י שהקדימה באמירה הרי התנאי קיים. וכ' ע"ז הטור ולא נהירא דמלתא דפשיטא היא. ופי' הב"י דלא הי' צריך למילף מתנאי ב"ג וב"ר דהא הי' עשיית גוף המעשה בלא תנאי וכבר נגמר המעשה ואיך יטיל תנאי אח"כ. והב"י כ' לפרש דברי הרמב"ם דכיון דדברים אחדים הם בלי הפסק ראש דבריו אסיפא סמיך . והט"ז כ' עלי' והא לאו מלתא היא כיון דנמסרו הקדושין בידה קודם אמירת התנאי לא מהני תו התנאי אפי' תכ"ד דבקדושין תכ"ד לאו כדיבור דמי וא"ל בזה למילף מתנאי ב"ג וב"ר. והאחרונים תירצו דעת הרמב"ם דכשאמר בדברים אחדים מהני אפילו בקדושין דמ"ש בקדושין דתכ"ד לאו כדיבור דמי היינו כשהפסיק מעט והביאו ראי' לזה מדברי הרי"ו . ועיין בס' המקנה ובהב"מ. וז"פ דלענין חזרה לא מהני אף בלי שום הפסק ורק לענין לגמור דבריו ולהטיל תנאי בקדושין כמ"ש הרמב"ם הנ"ל וכן לענין בזו ובזו המבואר ברי"ו אז מהני כשהיו דברים אחדים בלי שום הפסק כמ"ש הב"י והאחרונים הנ"ל אליבא דהרמב"ם . ולכאורה תמי' מהיכן למד הרמב"ם לומר כן דבלי שום הפסק אף דלא מהני לענין חזרה מהני אף בקדושין לענין לגמור דברי' אף דבקדושין ל"א תכ"ד כד"ד לכן נלפע"ד דהרמב"ם והרי"ו למדו זה מהש"ס דילן דהי' קשה להם קושיות הנ"ל לכן פירשו דבב"א בלי שום הפסק אפי' היכא דל"א תכ"ד כדיבור דמי בזה לכ"ע מהני ע"כ לא מקשה הש"ס לפי הס"ד דכ"ע ס"ל תכ"ד כ"ד ופליגי בלמפרע נפסל משום דנוכל לתרץ דמיירי בב"א בלי שום הפסק לכן מהני לכ"ע אבל המשנה דתמורה מיירי בהפסק קלת לכן לא מהני אבל לפי המסקנא דפליגי בתוך כ"ד אי כדיבור דמי ע"כ מיירי בהפסק קלת דאל"כ מהני לכ"ע לכן מקשה ממשנה דתמורה . וע"כ ל"ק ג"כ דא"כ ממתניתין דידן דלא כרבנן דלפי מה דמסקינן דפליגי בתכ"ד בהפסק קלת יהי' כפי' במתניתין שהעידו בב"א בלי שום הפסק דמהני לכ"ע עכ"פ לענין לגמור דבריו מהני נמי לענין שיהי' עדות אחת וכפי שפירשתי לעיל שלא הי' שום פסול לעדים קודם הגדת העדות ויהני דאמרינן הכחשה תחלת הזמה וכנ"ל או אפילו למ"ד הכחשה לאו תחלת הזמה הוא מ"מ מהני מטעם שלא נפסל לעדות זה מאותו עדות עצמה וכנ"ל ומה שמקשה ממשנה דתמורה אף דמהני לענין לגמור דברי' נלפע"ד דלפי מה שמקשה הש"ס יהי' הפירוש דהם נתכוין מתחלה לכך היינו דאמר בב"א בלי שום הפסק אבל בהפסק קלת הי' במלך וכמו שפירשו התוס' למסקנת הש"ס דמיירי בתכ"ד והבן :

דף קי"ד ע"ב אמר רב אשי אין מסל"ת כשר אלא לעדות אשה בלבד. ופריך ולא והרי כחיל של דבורים מסל"ת הוא ומשני שאני התם דקנין דרבנן הוא ופריך ודאורייתא לא והא בתרומה מהני מסל"ת ומשני בתרומה דרבנן. ופריך משבוי' מעשה בתינוק א' שהי' מסל"ת ואמר אני ואמי נשבינו לבין הנכרים יצאתי לשאוב מים דעתי על אמי ללקוט עצים דעתי על אמי והשיאוה רבי לכהונה ע"פ ומשני בשבוי' הקילו עכ"ל הש"ס . והנה יש מש"ס הזו כמה קושיות על כמה פוסקים :

א' על הפוסקים דס"ל דהיכא דאתחזק איסורא אפי' בדרבנן לא מהני מסל"ת הא מדמשני הש"ס כאן כחיל של דבורים קנין דרבנן ובתרומה משני בתרומה דרבנן משמע מסתמא דהש"ס דאין חילוק ועיין בב"י סס"י קל"ז שהביא דברי הר"ן שדייק כן מהש"ס דכאן להתיר בקנקנים של יי"נ ע"י עכו"ם מסל"ת שעברו עליהם יב"ח ובקנקנים הא איתחזק איסורא עיין בש"ך ס"ס קל"ז ובסי' כ"א ס"ק ב'. **ב'** קושית הש"ך על המחבר בסי' ל"א שכ' איסור שנתערב בהיתר וכו' יטעימנו עכו"ם וכו' וצריך שלא ידע שסומכין עלי' באיסור והיתר והיינו מסל"ת והא מסל"ת אינו נאמן אלא בעדות אשה בלבד כל היכי דאיכא איסור תורה והמחבר פסק בסעיף ב' דמין בשאינו מינו אסור מה"ת כל שנותן טעם לענין נספך ע"ש : **ג'** קושית הח"מ והב"ש באהע"ז סי' ז' סעיף ב' על הרמ"א דהביא דעת הרא"ש דס"ל דכותי פסול לעדות שבוי' ואפי' מסל"ת אינו נאמן והקש' הח"מ דא"כ שבוי' גרע מעדות אשה וא"כ למה פסק הרמ"א בסעיף א' ואפי' התם נשים שאינם נאמנים בעדות אשה נאמנים בשבוי' והב"ש הקש' מ"ש קטן דנאמן במסל"ת ומ"ש עכו"ם דאינו נאמן במסל"ת ע"ש . ונלפע"ד לייסב את כל הפוסקים הנ"ל ונקדים לייסב קושיא הא' על הפוסקים דס"ל דהיכא דאתחזק איסורא אף בדרבנן אין מסל"ת נאמן דמהיכן הוציאו החילוק הזה דסתמא דהש"ס דמשני בכחיל שאני דקנין דרבנן ובתרומה דהוכרח לאוקמי בתרומה דרבנן משמע שאין חילוק ונלפע"ד שילא להם כן מהש"ס דשבת דף קמ"ה ומהש"ס דבכורות דף ל"ו וז"ל הש"ס בבכורות שם איבעיא להו עד מפי עד מהו לעדות בכור רב אסר ר"א שרי א"ל ר"א לרב אשי והא תנא דבי מנשה אין עד מפי עד כשר אלא לעדות האשה תני אלא לעדות שהאשה כשירה לה בלבד ופירש"י לעדות בכור . להעיד שלא הטיל בו מום זה בכוונה . תני אלא לעדות שהאשה כשירה . ובעדות בכור נמי אשה כשיר' דאמרינן הלכתא כרבן שמעון ואפילו בתו . ולכאורה קשה על דברי רש"י למה לא פירש"י לעדות בכור להעיד שאינו בכור . ונראה דכאן כיון דכל הסוגיא מיירי בנאמנות במומי הבכור וכדאיתא שם פלוגתא דרשב"ג ורבנן בנאמנות הכהן בבכור של עצמו וכן לענין נאמנות בנו ובתו לכן פירש"י דהך האבעיא קאי נמי בנאמנות במומי הבכור אבל קשה דלמה לא משני רב אשי כמו שמשני בב"ק כיון דאף אם נעשה בו מום בכוונה אין הבכור אסור רק מדרבנן משום קנס כמו שאיתא לעיל דף ד' ע"א מש"ה עד מפי עד כשר כמו במסל"ת דלא מהני נ"כ אלא לעדות אשה ומ"ה משני רב אשי דזה כלל רק בדאורייתא אבל במידי דרבנן מהני מסל"ת בכ"מ כמו כן הי' יכול לשנות דכללא דבי מנשה אינו אלא בדאורייתא אבל בדרבנן בכ"מ עד מפי עד כשר . וכאן נמי אינו אלא דרבנן וכמו שהבאתי לעיל . ומזה ראי' לשיטת הפוסקים דהא דאמרינן דמסל"ת מהני בדרבנן זהו רק בלא אתחזק איסורא אבל באתחזק איסורא ל"מ ולכן כאן דמיירי כל הסוגיא דמוחזק לנו שהוא בכור דאל"ה אף הכהן עצמו נאמן כמו שאמר רבי אילעי שם וכיון דמיירי דמוחזק לנו שהוא בכור הרי אתחזק איסורא ומש"ה אף שאינו אלא מדרבנן דמי לאיסור

לאיסור דאורייתא [כמ"ש הפוסקים הנ"ל] לענין מסל"ת ולכן הוכרח רב אשי לשנות דברי הברייתא כדמשני תני לעדות שהאשה כשירה לה ואף מדאורייתא מהני בכל האיסורים וזה ראי' גדולה להפוסקים הנ"ל :

ומעתה נבא ליישב קושית הש"ך סי' נ"ח על המחבר דפסק דמהני מסל"ת במנבשא"מ והא אין עכו"ם מסל"ת נאמן באיסור תורה אלא בעדות אשה והמחבר הא פסק בסעיף ב' דמנבשא"מ אסור מה"ת . ונלפע"ד ליישב דהנה לכאורה קשה על המחבר שם דפסק אם נתערב מב"מ ונספך בענין שאין יכולין לעמוד עליו לשערו אם לא נודע שהי' רובו היתר אסור ואם נתערב מנבשא"מ אף אם נודע שהי' רובו היתר אסור דאפשר שלא הי' בו שיש לבטל הטעם אמאי לא נימא אוקי התבשיל בחזקת היתר ומסתמא הי' ס'. אמנם נראה כיון דהאיסור אית לי' חזקת איסור הוי חזקה נגד חזקה מיהו קשה דהא במנבשא"מ אם נודע שהי' רוב היתר אזי גוף האיסור בטל בתוך החתיכות אם אינו ניכר ולא שייך כאן חזקת איסור כדאיתא בסי' ק"ט סעיף ב' יבש ביבש שנתבטל חד בתרי אם רוצה לבשלן יחד ואין שם ס' מותר להרבות וכו' ואין בו משום מבטל איסור וכ' הר"ן הביאוהו הט"ז והש"ך דהטעם כיון שכ"א מותר בפ"ע אין כאן איסור [ואף דדין זה איתי' במב"מ מ"מ נראה דלדינא דאורייתא יבש ביבש בא"מ ג"כ בטל חד בתרי ואסור לבשלן ומותר להוסיף עד ס' ולבשלן ביחד מהטעם הנ"ל ואף לדינא דרבנן דיבש ביבש בא"מ דאינו בטל ברוב היינו משום גזירה שמא יבשלם ויתן טעם ומ"מ נלפע"ד דמותר להוסיף עד ס' ולבשלן ביחד . וכן משמע בסי' ס"ט בש"ך ס"ק נ"א דכ' בבשר ששהה ג' ימים בלא מליחה ונתערבה אותה חתיכה בחתיכו' אחרות בטלה ברוב ומותר לבשל כולן אפילו כולן בקדירה אחת כשירבה עליו היתר עד ס' אף דהדם הבלוע בה הוא אינו מינו ע"ש. וא"ל דהתם הוא רק חומרת הגאונים ולכן מקילינן דהא הש"ך שם בס"ק נ"ז הקשה למה בטל ברוב הא הדם יתן טעם כשיבשלה ותירץ דס"ל להמחבר כיון דבשר ששהה ג"י בלא מליחה היא חומרת הגאונים י"ל דהגאונים לא גזרו כולי האי וכן כאן ס"ק נ"א כ' דהא דא"ל להשליך אחד דכיון שבשר ששהה ג"י בלא מליחה אינו אלא חומרת הגאונים אין להחמיר ועל הא דמותר להוסיף עד ס' ולבשלן לא כ' כלום משמע דבכל יבש ביבש בא"מ מותר להוסיף עד ס' ולבשלן אף לדידן] ואם כן כיון דגוף האיסור בטל ברוב והספק הוא רק על הטעם אם יש בשהיתר א"כ נימא אוקי ההיתר על חזקתו ונאמר דאין בו טעם כלל. אבל אחר העיון ודקדוק בלשון המחבר נרא' דלק"מ דדיקדק וכ' אם נתערב מב"מ ונספך בענין שאין יכולין לעמוד עליו ולשערו אם נודע שהי' רובו היתר מותר. ובשא"מ ג"כ כ' אפי' נודע שהי' רובו היתר אסור . לשון נודע משמע שנודע אחר שנספך והנה זה כלל דהידיעה גורמת ההיתר כדאיתא בש"ך ס"ק כ"א בסי' נ"ט א"כ קודם שנספך ונולד הספק עדיין לא נתבטל ברוב א"כ יש חזקת איסור נגד חזקת היתר ואח"כ אחר שנספך כשנודע נפל חזקת איסור ונשאר חזקת היתר אם כן היינו הדין דבסי' כ' ברמ"א דבריעותא מחיים לא מוקמינן אחזקת היתר והטעם נלפע"ד דכיון דבשעה שנולד הספק לא הי' עדיין החזקת היתר והש"ך שם חיזק דברי הרמ"א מהש"ס יבמות בנדרת ערוה דאם זרק הבעל להערוה גט ספק קרוב לו ספק קרוב לה דלא מוקמינן הנדרה על חזקתה דמותרת לשוק והתם ג"כ הטעם כיון דבשע' שנולד הספק לא הי' עדיין החזקת היתר וא"כ ה"נ כיון דלא ידע כלל מהרוב קודם שנספך ולא נתבטל הגוף איסור עדיין א"כ יש כאן חזקת איסור נגד החזקת היתר ולאחר שנספך נודע שיש רוב היתר אף שנתבטל הגוף איסור והספק הוא על הטעם ממילא נפל החזקת איסור ונשאר רק חזקת היתר לחוד כנ"ל מ"מ הוי כנולד חזקת היתר לאחר שנולד הספק כנ"ל ברמ"א וש"ך . וא"ל א"כ במב"מ למה מותר מטעם ספק דרבנן לקולא

כיון דבעת שנולד הספק לא נודע עדיין הרוב ליהוי הך דנודע הרוב בעת כמו שבא לו מלד אחר דהוי מדרבנן דכאן שאני דהספק לא הי' כלל בדאורייתא והספק הוא רק בדרבנן אם יש ס' לכך הוי ספק דרבנן וכ"כ זקיני הגאון כ"פ בס' מקו"ח ע"ש . וא"כ מיושב דברי המחבר הנ"ל דפסק דמהני מסל"ת במנבשא"מ אף שהוא מדאורייתא מ"מ כיון שיש רוב נגד האיסור א"כ גוף האיסור נתבטל רק שאנו מסופקין על הטעם ואין כאן חזקת איסור רק חזקת היתר אנו מעמידין ההיתר על חזקתו דאין בו טעם לכך מהני מסל"ת :

ועתה נבא ליישב קושית הח"מ והב"ש באהע"ז סי' ז' על הרמ"א דהביא דעת הרא"ש דאין עכו"ם מסל"ת נאמן בשבוי' ולמה פסק הרמ"א דחמש נשים שאינם נאמנים בעדות אשה נאמנים בשבוי' דהרי להרא"ש שבוי' גרעה מעדות אשה . והב"ש הקש' מ"ש קטן דנאמן לפי תומו ומ"ש עכו"ם דאינו נאמן במסל"ת ונלפע"ד דהנה במסכת כתובות דף י"ג ע"ב איתא שם לחלק בין שבוי' לנסתרה דלשבוי' יש עדים ולנסתרה אין עדים ופירש"י יש עדים שנבעלה דכיון שנשבית לבין הנכרים והם פרוצים בעריות כולנו עדים שנבעלה . והקשה הפ"י כיון שכולנו עדים שנבעלה איך מהני עד אחד ותירץ דהא דכלנו עדים היינו אם נתייחדה עמהם אבל אם ע"א מעיד שלא נתייחדה ולא זז ידו מידה אז אין אנו עדים וא"כ מיושב קושית הב"ש דבקטן שמעיד במסל"ת דלא נתייחדה דלא זזה ידה מידו אז אין אנו עדים שנבעלה אבל בעכו"ם כיון דהוא עצמו פרוץ בעריות א"כ הרי נתייחדה עם העכו"ם וכולנו עדים לכך אינו נאמן אף במסל"ת. ומיושב נמי קושית הח"מ מחמש נשים דנאמנים בשבוי' כיון דלא זזה ידה ממנה א"כ אין אנו עדים דנבעלה אבל עכו"ם דהוא עצמו פרוץ בעריות הרי כלנו עדים כנ"ל ובזה מיושב נמי קושית ספר עלי הרזים שהקשה דבאהע"ז סי' י"ז סעיף ע"ו כתב דבשאלוהו לא הוי מסל"ת וכאן דנותנים לו לטעום התבשיל הוי כמו שאלוהו ע"ש : די"ל דכאן ע"י מסל"ת הוי רק ספק ומהני תו החזקת היתר להתירו מהספק אבל בעדות אשה הוא מטעם נאמנות ובשאלוהו לא מהני רק שיהי' ספק דכיון שאלוהו לא הוי מסיח לפי תומו שפיר ומספק אין להתירה :

מסכת בבא מציעא

מתני' שנים אוחזין בטלית וכו' וזה ישבע וכו' ויחלוקו פירש"י דוקא אוחזין דשניהם מוחזקין בה ואין לזה כח בה יותר מזה שאילו היתה ביד אחד לבדו הוי אידך המוציא מחבירו ועלי' הראי' ואין זה נאמן ליטול בשבועה . ותמהו המפרשים דלפי פשוטו דבא רש"י למעט דהיכא דהא' מוחזק הוי אידך הממע"ה למה כתב רש"י ואינו נאמן זה ליטול בשבועה לימא רבותא יותר דהמוחזק א"צ לישבע . וגם תמהו על אריכות הלשון בדברי רש"י שכ' ואין לזה כח יותר מזה ועיין בשטה מקובצת וביד יוסף . וגם יש לדקדק על הלשון שאילו היתה ביד אחד וכו' ולקמן דף ו' איתא בברייתא אבל היתה יוצאת מיד אחד ולמה השמיט תיבת יוצאת וגם לדברי המפרשים דרש"י מרמז לדברי ר' תחליפא בד"ז הי' לו לינקט בקצרה ולמה האריך כ"כ. לכן נלפע"ד לפרש דרש"י המציא דין חדש . דהנה הש"ך בחו"מ סי' ל"א מסופק אם שניהם מוחזקים אי מהני חזקת מרא קמא . והקצוה"ח הביא ראיות דמהני ע"ש . ובספר שב שמעתתא . וזה כוונת רש"י במ"ש דשניהם מוחזקין ואין לזה כח יותר [פירוש כגון במציאה ובמקח וממכר] דלא הי' לשום אחד מהם חזקת מ"ק שאילו היתה ביד אחד מהם לבדו מקודם. פירוש כגון דשניהם מוחזקים ויוצאת כעת מיד שניהם רק מקודם היתה ביד אחד כגון שטוען אני קניתיו ממך וזה טוען לא קנית ממני דאף לפי דברי חבירו הי' להמוכר חזקת מרא קמא אף דמוחזק בו ג"כ הוי הממע"ה ואין נאמן זה ליטול בשבועה. פירוש אבל השני

צריך לישבע אף דיש לו חמ״ק כיון דמ״מ חבירו מוחזק כעת כמו הוא וכמו שפירש״י לקמן ע״ב בד״ה בשבועה פלגי לה כיון דמחוסר גוביינא במה שחבירו תופס ע״ש. ובדרך זה נוכל לפרש המשנה בפ׳ כל הנשבעין המובא בש״ך סי׳ כ״ח ס״ק ל״ג וז״ל אמר לחנוני תן לי בדינר פירות ונתן לו ואמר תן לי אותו הדינר א״ל נתתי לך וכו׳ ישבע בע״ה נתן לו הדינר וא״ל תן לי הפירות א״ל נתתים לך וכו׳ נשבע החנוני פירוש דברישא מיירי דשניהם אדוקין בדינר ישבע בע״ה כיון דהי׳ לבע״ה חזקת מרא קמא על הדינר ובסיפא מיירי שהפירות צבורים ומונחים בחזקת שניהם וה״ל כמו שניהם אדוקים בהם ועל הפירות הי׳ להחנוני חזקת מ״ק לכך ישבע החנוני [והוא ע״ד שכתב הסמ״ג ומובא בש״ך שם רק שהסמ״ג כתב להיפך ע״ש] ר״י אומר כל שהפירות בידו ידו על העליונה. פירוש כמו דלא מהני להחנוני חזקת מ״ק היכא דהם ביד הלוקח כמו כן לא מהני לי׳ היכא שהם בחזקת שניהם להוציא מה שהוא בחזקת הלוקח ג״כ כי ר״י ס״ל כסברת הש״ך דכשניהם מוחזקים לא מהני חזקת מ״ק ונקטו פלוגתתם בפירות לרבותא וכ״ש ברישא בדינר דכאדוקין בו שניהם לא מהני להלוקח חזקת מ״ק דבדינר איכא נמי סברת הש״ך דכיון דמעות להוצאה ניתנו לא שייך חזקת מ״ק. ולדברי ר״י יהי׳ הדין בין ברישא ובין בסיפא דיחלוקו בשבועה :

אמר לשולחני תן לי בדינר מעות ונתן לו א״ל תן לי את הדינר א״ל נתתיו לך וכל״ל ישבע בע״ה. ג״כ מיירי בשניהם אדוקים בדינר לכן ישבע בע״ה מטעם חזקת מרא קמא כנ״ל. נתן לו את הדינר וא״ל תן לי המעות א״ל נתתים לך ישבע השולחני. מיירי ג״כ דשניהם אדוקים במעות או שמונחים בחזקת שניהם לכן ישבע השולחני מטעם דעל המעות יש להשולחני חזקת מ״ק. ר״י אומר אין דרך השולחני ליתן איסר עד שיטול דינר. פי׳ דר״י פליג ארישא דשולחני דא״ל בע״ה לישבע כלל. וכן בסיפא לת״ק אף אם אמר השולחני נתתים לך קודם קבלת הדינר ג״כ ישבע השולחני כיון דשניהם אדוקים במעות ולהשולחני י״ל חזקת מ״ק ופליג ר״י דאין השולחני נאמן אפי׳ בשבועה דאין דרך שולחני ליתן איסר עד שיטול דינר ואפי׳ אין שניהם אדוקים והם ביד השולחני לבדו אינו נאמן. ובדרך זה יהי׳ דברי ר״י שאמר אימתי באים לפרש דברי ת״ק. וגם יהי׳ עולים יפה הצריכותות בש״ס ודברי הירושלמי ודברי התוספתא. ומיושב בזה כמה קושיות ודקדוקים שהקש׳ הש״ך שם ע״ש. ומשום דהלכה כרבנן לכן פסק רש״י דאף בשניהם מוחזקים מהני חזקת מ״ק ואין נאמן זה ליטול בשבועה רק זה שיש לו חזקת מ״ק צריך לישבע כנ״ל והבן :

דף ב ע״ב בתוס׳ ד״ה וליחזי זוזי ממאן נקיט. פירש״י נשאל למוכר אע״ג דאינו נאמן כשאין מקחו בידו ה״מ בנקיט מב׳ אבל בנקט מחד נאמן וכו׳ וגרסינן בתר הכי ולא ידעינן וכו׳ ומיהו הוי מצי לשנויי דליתי׳ קמן דנשייל׳. והקשה המהר״ם דאף לדברי רש״י המ״ל דליתי׳ קמן ותירץ מהר״ם דלרש״י לא יהבינן לי׳ שבועה דשמא יבא המוכר ויאמר שנשבע לשקר ע״ש. ולפע״ד קשה דאף דבמקחו בידו נאמן לרש״י בכי הרי מ״מ אינו נאמן לפסול לזה וא״כ מה בכך דיאמר שנשבע לשקר. ובפרט לפמ״ש הש״ך בסי׳ פ״ה דהיכא דלא טען אנן משביעינן לי׳ אף דאפשר שיבאו ב׳ עדים ע״ש. וא״כ תקשה קושית המהר״ם דאף לדברי רש״י למה לא משני דליתי׳ קמן. וכן קושית המהר״ם שיף ג״כ קשה לישני דלא ידע ממי קיבל ויכול לאוקמי אפי׳ בשקיבל מחד. לכן נלפע״ד דלרש״י הוי קושית הש״ס על החלוקה דהאיך אמרינן יחלוקו הא אין החלוקה יכולה להיות אמת דהא בקיבל מחד נאמן לומר לזה מכרתי ואף אם לא ידע ממי קיבל מ״מ זה ידע דלא קיבל אלא מחד וכיון דנאמן הוי כמו מנה השלישי דלקמן ויהי׳ מונח עד שיבא אליהו ולא אמרינן דילמא שניהם הפקידו המנה דכיון דידוע להנפקד שהוא של אחד מהם עיין בהרא״ש. ואף דמשמע מדברי התוס׳ לעיל בד״ה ויחלוקו דאמרינן דילמא אח״כ קנה האי רק במנה השלישי אין דרך לקנות מה שביד חבירו ועיין בפילפולא חריפתא. מ״מ נלפע״ד דרש״י לא אזיל בזה כשיטת התוס׳ דאנן לא אמרינן רק במה שמחולקין זה אומר אני הגבהתי׳ כולה וזה אומר אני הגבהתי׳ אנן אמרינן דילמא תרווייהו בהדי הדדי אגבוה וכן ב׳ אדוקים בשטר דמחולקין על הפרעון אמרינן דילמא פרע מחצה אבל סברא מבחוץ לא אמרינן דנימא דילמא קנה האי. ובפרט לפמ״ש דאף אם אמר שקנה אינו נאמן מטעם חזקת מ״ק ע״כ בודאי לא תלינן דילמא קנה חאי׳ דאם הגביהה בעצמו הו״ל חזקת מ״ק ואף אם ליתי׳ קמן ל״א יחלוקו כיון דיש אחד בעולם דיודע דאין החלוקה אמת ואם יבא לפנינו יהי׳ נאמן ל״א בזה יחלוקו לכן משני הש״ס דקיבל מתרווייהו ובזה א״כ ואמרינן דילמא נתרצה לשניהם ואף דהוא ידע דנתרצה רק ל״א מ״מ לא מהמנינן לי׳ דאמרינן דילמא אינו זוכר וכמ״ש רש״י לכך גרים רש״י ולא ידענא והתוס׳ לא ניחא להו בזה דאזלי לשיטתם דס״ל דאמרינן דילמא קנה האי לכך פירשו קושית הש״ס דקאי על השבוע׳ וע״ז הקשו דהומ״ל דליתי׳ קמן :

דף ג בתוס׳ ד״ה מפני מה אמרה תורה מודה במקצת הטענה ישבע. ואית כופר הכל מנ״ל דפטור וא״ל מטעם חזקה דאין אדם מעיז דהא אפי׳ במקום שיכול להעיז פטור כגון בכנו וכו׳ וא״ל דילפינן מדאיצטריך למיכתב שעד אחד מחייבו שבועה ואי כופר הכל חייב שבועה מאי נ״מ מעד אחד הא בלא״ה חייב. דהא איצטריך לטענו בספק ע״פ העד ע״ש. והקש׳ הגאון מוה״ר משולם מפרעשבורג זצ״ל דהאיך נאמר שכופר הכל חייב שבועה ומה שכתוב שעד אחד מחייב שבועה הוא לטוענו בספק ע״פ העד הלא אם כופר הכל יהי׳ חייב שבועה יהי׳ הטוען איני יודע מחויב שבועה וא״ל ומשלם א״כ למה הצריכה התורה לחייבו שבועה בטוענו בספק ע״פ העד. וגם מה מועיל מה שחייבתו תורה שבועה הלא הנשבע יחזור לו המעות שטוענו בספק עפ״י העד וא״כ יתבענו שלקח ממנו שלא כדין והוא יטעון א״י וא״כ יהי׳ מחויב לישבע וא״י ומשלם והעד המסייעו לא יהי׳ ביכולתו לפטור אותו כדאיתא בחו״מ סי׳ ע״ב סעיף ע״ו ובש״ך ס״ק ס״א ובסי׳ פ״ז דבמחויב שבועה וא״י לא מהני עד המסייע ע״ש. ונלפע״ד לתרץ ונקדים ליישב קושית המהר״ם שיף שהקש׳ דהיכי מוכח ממה שחייבה תור׳ שבועה בע״א דכופר הכל פטור אף במעיז דילמא אינו פטור אלא היכא דאינו מעיז ובאינו מעיז חייבתו תורה שבועה בעד אחד אבל היכא דמעיז כופר הכל חייב שבועה בלא ע״א ע״ש. ונראה דכך היא סברת התוס׳ דאם נאמר דכופר הכל חייב שבועה היכא דמעיז והיכא דאינו מעיז הוא פטור א״כ מגד הדין כופר הכל חייב שבועה והא דבאינו מעיז פטור הוא מחמת חזקה דאין אדם מעיז פניו בפני בע״ח א״כ הוא בודאי אמת וא״ל שבועה דעיקר שבועה היא כדי לברר האמת והואיל דאין אדם מעיז פניו בודאי האמת אתו. וא״כ למה הצריכה התור׳ ליכתב שבועה בע״א הלא אנן כדע זאת מעצמינו מן הסברא דע״א דוחה את החזקה וממילא חזר דינא דכופר הכל חייב לישבע מגד שביעת התובע וכה״ג מלינו דלא מהני מגו נגד עד אחד ועיין בנתיבות בכללי דיני מגו ובפרט נגד חזקה. ועוד דגם בהעד יש חזקה דאין אדם חוטא ולא לו וחזקת כשרות של העד ועוד הנתבע הוא חד לגבי שנים התובע והעד ועכ״פ אין זה בירור ע״י החזקה דאין אדם מעיז דאומר אמת דיש סברות להיפך דהאמת עם התובע ע״י העד כנ״ל. ע״כ בודאי נחייב אותו שבועה לברר האמת כמו בעיקר הדין דכופר הכל ומדאצטריך למיכתב שבועה בע״א ע״כ כופר הכל פטור מעיקר הדין משבועה אף היכי דמעיז ומיושב קושית המהר״ש ש״ף. וע״ז כתבו התוס׳ דאיצטריך לטוענו בספק עפ״י העד פי׳

פי' דיכול להיות דכופר הכל חייב שבועה מעיקר הדין היכא דמעיז והיכא דאינו מעיז פטור מחמת חזקה ומאי דמחייבה התור' שבועה בע"א איצטרך בטוענו בספק עפ"י העד וכזה לא מהני מה שישלם להתובע ויחזור וישבענו והוא יטעון איני יודע ויהי' מחויב שבועה ואינו יכול לישבע דהיכא דאינו מעיז הוא פטור באמת וכאן כשישלם ויחזור וישבע אותו אם יכפור הי' שייך בו החזקה דאינו מעיז וא"כ כשטוען איני יודע לא הוי משאיל"ו ומיושב קושית הגאון הנ"ל :

דף ד ע"ב תוס' ד"ה לפולם שתים חייב. וכתבו ואע"ג דשתים חייב חשיב לי' ר"ע משיב אבידה

דכשאמר שתים נראה יותר נאמן לפי שהשטר מסייעו. והקש' המהר"ם דל"ל להו לדוחק הזה נימא דמש"ה הוי משיב אבידה דאם הי' רוצה לשקר הי' אומר שתים אף דהי' צריך שבועה מ"מ הי' נפטר מסלע ע"ש. ונלפע"ד דאין כוונת התוס' דאף דבשתים חייב שבועה ניחא לי' לטעון שתים בשבועה משום דנראה יותר נאמן דזה אין סברא כלל למיפטר משבועה במגו שהי' טוען טענה שהי' חייב שבועה אלא כוונת התוס' דנראה יותר נאמן בשתים לפי שהשטר מסייעו וסובר שבשתים יותר יפטר משבועה ולא קשה קושית מהר"ם הנ"ל והבן :

בתוס' ד"ה אין נשבעים. הקשו למ"ד שיעבודא דאורייתא מודה במקצת למה ישבע הא הוי כפירת שיעבוד קרקעות וי"ל שמחל לו השיעבוד או שאין לו קרקעות אפי' משעבדי. ומקשו א"כ לר"י דס"ל בפ' שבועות הפקדון דכופר בממון שיש לו עדים חייב קרבן וכיש לו שטר פטור מקרבן משום דהוי כפירת שיעבוד קרקעות והא ר"י ס"ל שיעבודא דאורייתא א"כ אף במלוה שיש עלי' עדים הוי כפירת שיעבוד קרקעות ע"ש שמתרצין תירוץ אחר וכו' המהר"ם דהא דלא מתרצים דמיירי במחל לו השיעבוד דא"כ אף במלוה שיש עליו שטר הי' חייב קרבן. ומיהו בפ' שבועת הפקדון מתרצים דמיירי במחל וקשה דא"כ אף ביש עלי' שטר חייב קרבן ודחק עצמו דמיירי דמחל השיעבוד לבע"ח ולא המשועבדים והניח בצ"ע ע"ש. ולפע"ד נראה דהתוס' בפרק שבועת הפקדון אזלו כשיטת רבינו שמעי' דכל היכא דיש למלוה שטר לא מצי למחול ומובא בש"ך סי' י"ב ס"ק י"ז וכאן מתרצים אף אי נימא דלא כר' שמעי' הנ"ל :

דף ו בעי ר' זירא תקפה אחד בפנינו מהו. ה"ד אי דשתיק אודויי אודי לי' וכו' ל"ל דשתק והדר צווח מדאישתיק אודי לי' א"ד כיון דצווח לבסוף אגלאי מלתא דהא דשתק מעיקרא קסבר הא קא חזי לי' רבנן. ובעי למיפשט מברייתא ודחי לי' וכו' את"ל תקפה מוציאין אותה מידו הקדישה אינה מקודשת את"ל תקפה אין מוציאין הקדישה ולא תקפה מהו וכו' ע"ש. ויש בסוגיא זו הרבה קושיות: [א'] קושית הפנ"י על את"ל מוציאין הקדישה אינ' מקודשת הלא יכול לאבעיא בשתק מתחל' ועד סוף אם הקדישה אי הוי הקדש ע"ש. [ב] קו' הפנ"י וכל המפורשים על דברי התוס' שפירשו הא דאמר הש"ס כיון דאמר מר אמירתו לגבוה וכו' הוי הקדש כתקפה וכיון ששתק אודי לי' ול"ד לגזל וכו' כיון דאודי לי' הוי כפקדון ע"ש דא"כ למה מאריך הש"ס בצד השני של האבעיא או דילמא השתא מיהו הא לא תקפה וכתיב ביתו מה ביתו ברשותו וכו'. הא הש"ס ידע דבעינן ברשותו רק דע"י השתיקה הוי כפקדון. ועוד אי לא הוי מה שהקדיש כמו תקפה ולא הוי שתיקה כהודאה א"כ בלא"ה אינו יכול להקדיש דאינה שלו [ג] דמדברי רש"י נראה דגם מסותא הוי האבעיא בשתק ולבסוף צווח א"כ מאי פשיט מתקפו כהן אסורין בגיזה ועבודה הא שם לא שייך שתיקה כהודאה דהא שניהם אינם יודעים אם הוא בכור ובפרט לענין איסור גיזה ועבודה לא שייך כלל שתק ולבסוף צווח. [ד] דבסוף הסוגיא קאמר מאי הוי עלה דמסותא ולא קאמר של האבעיא דלעיל מאי הוי עלה אף דלרש"י הוי האבעיא אחת מ"מ הלשון אינו מדוקדק וגם לעיל אין הלשון מדוקדק כיון דלרש"י הוי חדא אבעיא מאי קאמר ת"ש דהאי מסותא ולא נקיט פעם ב' האבעיא. [ה'] דפשטה הסוגיא מהא דר"נ כל ממון שאינו יכול להוציאו בדיינים א"י להקדישו והלא בשתק מתחלה ועד סוף פשיטא דיכול להקדיש אף דג"כ א"י להוציאו בדיינים מ"מ כיון דשתיקה הוי כהודאה הוי כפקדון א"כ גם בשתק ולבסוף צווח נימא הכי. [ו'] קושית הפ"ז על הרמ"א בשם הרא"ש דפסק בשתק ולבסוף צוח דהוי הודאה ולא מהני עדים ע"ש בסי' קנ"ח הא בש"ס כאן משמע דמהני עדים דבעי למיפשט מברייתא ורצה לאוקמי בשתק ולבסוף צווח וקתני המע"ה ש"מ אם מביא ראי' מהני וראי' היינו בעדים. וליישב את כל זה נלפע"ד דהנה הקצה"ח בסי' ל"ד הביא בשם הר"י בן לב דהא דאדם נאמן על עצמו ואמרינן הודאת בע"ד כמאה עדים דמי היינו מטעם חיוב ומתנה והקצה"ח השיג עלי' דהוא מטעם נאמנות והנתיבות כתב בסי' מ' דבשתים אמרינן דהודאה היא רק היכא שמודה התובע בעצמו או שנתברר בעדים שלא הי' חייב לו אז אמרי' דהוי חיוב ומתנה דההודאה הוי קנין ע"ש שהביא כן בשם התומים והנמ"י. לכן נלפע"ד דבשתק מתחל' ועד סוף דאמרינן דהוי כהודאה הוי הודאה גמורה ואמרינן דמתחלה היתה של השני. אבל בשתק מתחל' ולבסוף צווח מבעיא לי' מתחלה אם אמרינן בכה"ג שתיקה כהודאה או דילמא כיון דצווח לבסוף אגלאי מלתא דהאי דשתק מתחלה משום דקא סבר הא קא חזו לי רבנן ולכך כשפשיט לי' מברייתא דהוי הודאה והוי ס"ל דהוי הודאה סתם דגם מקודם היתה של השני אבל לא דהוי מתנה ולזה מהני עדים ובעדים ע"כ אמרינן הא דשתק סבר הא קא חזו רבנן. ואח"כ כשמבעיא לי' את"ל תקפה אין מוציאין וכו' הקדישה בלא תקפה מהו מי אמרינן כיון דאמירתו לגבוה כמסירה להדיוט דמי הוי מה שהקדישה כתקפה ואף דאינו יכול להקדיש דבר שאינו ברשותו מ"מ כיון דשתיק ואודי לי' הוי כפקדון ולפ"ז יהי' הפי' של שתיקה כהודאה כהודאה בסתם דמעיקרא של הב' לכך הוי כפקדון והוי הקדש וכמ"ש התוס' או דילמא השתא מיהו הא לא תקפה וכתיב ביתו מה ביתו ברשותו לאפוקי האי דלאו ברשותי' פירוש דהא דמהני שתק ולבסוף צווח בתקפה לאו מטעם הודאה בסתם הוא רק מטעם מתנה כיון דצוח לבסוף אמרינן דהשתיקה והצוואה שניהם אמת דמתחלה הי' שלו רק בהשתיקה הוי מתנה ולכן בהקדישה בשתק ולבסוף צווח אף דע"י שהקדישה ושתק הוי כמתנה והוי שלו והוי דומיא דאמרינן גיטה ואגירה באין כאחד וליהוי הקדש מ"מ הוי אינו ברשותו ולא הוי דומיא דפקדון דמתחלה לא הוי שלו וכשהקדישה הרי נעשה הקדש ולא הי' ברשותו מעולם לזה קאמר לאפוקי האי דלאו ברשותו [ולזה לא קמבעיא לי' בשתק מתחלה ועד סוף דשם הוי הודאה בסתם והוי כפקדון] וקאמ' ת"ש ממסותא והי' האבעיא גם כן בשתק ולבסוף צווח כמו שפירש"י וכנ"ל. ור' המנונא פשט לי' מספק בכור דאסור בגיזה ועבודה אע"ג ס"ל דמחמת ספק לא הי' אסור כיון דספק ממונא לקולא דמהני הקולא גם לענין איסור עיין ביד יוסף וא"כ למה אסור בגיזה ועבודה לכך קאמר דהוא מטעם תקפו כהן אמ"מ בשתק ולבסוף צווח ואף דלא שייך בזה הודאה דהא שניהם אינם יודעים והוי שמא ושמא מ"מ כיון דבתפיסה ברשות מהני וכמ"ש הבו"פ ביו"ד סי' ש"א והפ"י כאן כן הוי נמי כתפיסה ברשות ע"י השתיקה מתחלה [וא"צ לדחוק כמ"ש הפ"י]. ופשיט לי' את האבעיא דאף אי אמרינן דלא הוי כהודאה סתם רק כמתנה מ"מ הוי הקדש כמו בבכור אף דשתיקה לא מהני רק מטעם תפיסה ברשות מ"מ הוי הקדש כמו שפירש"י כיון דיש לכהן שום כח בהן. ודחי רבה דקדושה הבאה מאלי' שאני. ולבסוף משיק מאי הוי עלה דמסותא ועל האבעיא לא קאמר מאי הוי עלה דהאבעיא נפשט מהא דרב נחמן דאי אמרינן בשתק ולבסוף צווח דהוי כהודאה סתם ממילא הוי כפקדון והוי הקדש אפי' אליבא דר"נ כמו בשתק מתחלה ועד סוף: רק במסותא חדית

רב המגונא סברא חדשה דאף אי אמרינן בשתק ולבסוף צווח דלא הוי רק מתנה ולא הוי ברשותו לענין הקדש כנ"ל מ"מ הוי ברשותו כיון דיש לכהן שום כח בהן ע"ז הוי ברשותו וכמו שפירש"י לעיל לזה קאמר מאי הוי עלה ופשטה מר"כ כל ממון שאינו יכול להוציאו בדיינים הקדישו אינו מוקדש אף דיכול לתפוס ע"י שתיק ולבסוף צווח ע"ז לא הוי ברשותו להקדיש. אבל האבעיא דלעיל לא נפשט' ויכול להיות דשתק ולבסוף צווח הוי הודאה סתם והוי כפקדון והוי הקדש וגם יכול להיות דהודאה הוי כמתנה ולא הוי הקדש כנ"ל. ולכך פסק הרא"ש דלא מהני עדים דהתופס יכול לטעון דהוי מתנה ומיושב גם קושית הט"ז שם ע"ש והבן . וע' בחו"מ סי' רפ"ז סס"א ברמ"א שכ' בשם הנ"י דשתיקה הוי כמו מתנה ומחילה ומזה קשה על הש"ך בסי' פ"א ס"ק ע' דשתיקה לא הוי כמחילה ע"ש שמביא ראי' מהרמ"א סי' ל"ח סעיף י"א דשתיקה לא הוי כמו מחילה וצ"ע רב לייטב את זה :

דף ח אמר רב"נ זאת אומרת המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו וכו' ורבא אמר לק"מ והכא טעמא מיגו דזכי לנפשי' זכי נמי לחברי' תדע שאלו אמר לשלוחו לא וגנוב לי וגנב פטור ושותפין שגנבו חייבים ופירש"י ואחד הוציאה לדעתו ולדעת חבירו אמרינן בב"ק דחייבין ; והתוס' כתבו וא"ל דהתם בטביחה אמרינן יש שליח לד"ע דדרשינן תחת לרבות השליח אלא שותפין שגנבו שהגביהו שניהם וכו' ע"ש . פירוש דבהגביהו שניהם ל"ל מיגו וכו' . דאי לאו הכי תיעשה זו כמי שמונחת ע"ג קרקע כיון דא' ל"ק לחבירו דאין שליח לד"ע וצ"ל מטעם מגו והנה לכאורה תמוה לי דמשמע מדברי התוס' דחלקו על פירש"י דאם הגביה אחד לדעתו ולדעת חבירו דאינו חייב הב' והא כיון דאמרינן מגו מה לי אם הגביהו שניהם או אם הגביה אחד לו ולחבירו. הא"כ מצאתי בקצוה"ח סי' שמ"ח שהקש' קושיא זו . ולדידי קשה לי עוד להיפך על רש"י למה לא פירש כפשוטו דהגביהו שניהם דנמי משמע דאמרינן מגו כמ"ש התוס' ולמה צריך רש"י לדחוק דהראי' היא מהגביה אחד לו ולחבירו . וליישב זה נלפע"ד דרש"י ותוס' מחולקין בזה בב' התירוצים שכתבו התוס' דף ו' ע"ב בד"ה דאמר דרש"י ס"ל דאף אי אין שליח לד"ע מ"מ המעשה קיים והמשלח רק דאינו חייב ע"י השליח לכן אין ראי' מהגביהו שניהם דאף דאשלד"ע מ"מ מהני הגבהתו לחבירו וקנה השני והחוב בא לו ממילא ע"י הגבהת עצמו לכן הוכרח רש"י ז"ל לומר דראיית רבא מהגביה אחד לו ולחבירו. ולרש"י צ"ל כמו דאמרינן מגו דזכי לנפשי' זכי נמי לחברי' שחבירו קונה כן נמי אמרינן דחייב חבירו . והתוס' ס"ל כמו שכתבו שם בתירוץ הב' דאי אין שליח לד"ע המעשה גם כן לא קיים א"כ אף בהגביהו שניהם אי לא אמרינן מיגו לא היו חייבין דהגבהת אחד לא מהני להשני ותיעשה זו כמונחת ע"ג קרקע אלא ע"כ דאמרינן מגו . וס"ל להתוס' אף דאמרינן מגו וזכי חבירו מ"מ לא מהני לחייב את חבירו לכן בהגביהו שניהם כיון דאמרינן מגו חייב כל אחד בהגבהתו אבל בהגביה אחד לו ולחבירו אין חבירו חייב . ולדברי התוס' צ"ל בב"ק דף ע"ח מה דאיתא בס השותפין שגנבו חייבין היינו שגנבו שניהם ואחד טבח לדעת חבירו ואף דהחיוב דשם משמע דקאי לענין ד' וה' דיש שליח לד"ע מ"מ אם אין גניבה אין טביחה ומה דחייב על הגניבה אף דאין שליח לד"ע צ"ל מטעם מגו דזכי וכו' . ורש"י ס"ל כמו דהטביחה באחד לדעת חבירו כן הגניב' היתה שהוציאה אחד לדעתו ולדעת חבירו וחיוב הטביחה היא מריבוי דתחת וחיוב הגניבה היא מחמת מגו דזכי לנפשי' זכי נמי לחברי' ואף דהמשלח זכי בלא מגו לרש"י דהמעשה קיים אף דאין שליח לד"ע כנ"ל מ"מ כיון דזכי מחמת מגו גם כן נתחייב ג"כ אבל היכא דהחיוב הוא אינו מטעם מגו דזכי וכו' כגון בטביחה דלא שייך בו זכיה בזה לא שייך מגו דזכי לכן הוצרך רש"י לפרש בב"ק דהחיוב הוא מריבוי דתחת דיש שליח לד"ע בטביחה ועיין בקצוה"ח שם ומה שפירש"י בב"ק דף ק"ו גבי שותפין שגנבו דהיינו שגנבו שניהם וטבח אחד לדעתו ודעת חבירו שם פירש אליבא דכ"ע אפילו אליבא דרב"ח . וכדברי הש"ס הנ"ל דקאמר דאמרינן אף לענין אין שליח לד"ע מגו דזכי לנפשי' זכי נמי לחברי' ועכ"פ לענין שיקנה חבירו זה אמרינן לכ"ע תמוהין לי דברי הגאון מוה"ר יצחק אבד"ק אה"ו והובא בנוב"י סי' ע"ז ובספר המקנה בקדושין שהקשה לפי תירוץ הב' בתוס' ב"מ דף י' דאי אמרינן אשלד"ע המעשה ג"כ אינה קיימת דא"כ איך יפרשו דברי הש"ס בקידושין דף נ"ב דקאמר ש"מ המקדש בפירות שביעית מקודשת וש"מ אשה נעשית שליח לחבירתה וכו' . לפמ"ש רש"י ותוס' דלכתחלה אסור לקדש בפירות שביעית משום דכתיב לאכלה ולא לסחור' א"כ הא אשלד"ע והם פלפלו אם חל האיסור על הלוקח גם כן בפירות שביעית ע"ש . ולפי דברי רבא הנ"ל אין כאן שום קושיא כלל דשם מיירי שקידש כל החמש נשים כמו שאיתא במשנה שם הרי כולכם מקודשות ע"ש ואמרינן מינו דזכיא זו לנפשה זכיא נמי לחברתה . ואדרבה בזה מיושב קושית השואל שמקשין על הש"ס שם דקאמר ש"מ דאשה נעשית שליח לחבירתה אפי' במקום שנעשית לה צרה ומקשין שמא אחת מהאחיות קיבלה הקידושין ואחיות אינן מקודשות וא"כ אינה נעשית צרה ולהנ"ל לק"מ דאם אחת מהאחיות היתה המקבלת קדושין לא היתה שום אחת מהן מקודשת מחמת אשלד"ע כיון דלא זכיא לנפשה . ומיהו בלא"ה יש לתרץ קושית העולם דאף אם נאמר דאין עבירה כלל על הלוקח כמ"ש הנוב"י שם מ"מ אם היתה אחת מהאחיות מקבלת הקדושין כיון דאחיות אינם מקודשות לא היו הנכריות ג"כ מקודשות דהנה הש"ס כאן לענין חרש ופקח שהגביהו מציאה וכן לקמן דף ע' מקשה הא אדעתא דידי' קא מגבה לה איהו לא קני לאחריני מקנה ומשמע מלשון קושית הש"ס דאף אם נאמר דהוא לא קנה מ"מ לא הוי בזה כמונח ע"ג לגבי החרש או לגבי הרוכב כיון דהגבהת הפקח לגבי החרש הוי קנין . ולא הוי כמונח ע"ג רק היכא דמגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו אזי הגבהת הב' הוי כמונח ע"ג לגבי הא' אבל היכא דהגבהת הב' הוי הגבהה לגבי הא' ורק לעצמו לא קנה מ"מ לגבי הא' לא הוי כמונח ע"ג רק דהש"ס אמר איהו לא קנה לאחריני מקנה משמע מזה דהיכא דאדם רוצה לקנות לעצמו ולחבירו ואנן אמרינן לו דאינו קונה לעצמו לכן אינו רוצה להקנות לחבירו וע"כ הגבהת הא' לבד הוי כמונח ע"ג וכן כאן גבי קידושין כיון דקבלה אחת מהאחיות בשבילה ובשביל האחרות ואנן אמרינן דאינ' מקודשת וממילא לא קנתה הפירות [ובזה לא שייך אדם יודע שאין קדושין תופסין וגמר ונתן לשם מתנה ורק באחותו שייך דהכל יודעין שאין תופסין בה קדושין אבל בזה אין הכל יודעין ובפרט לרב דגם באחותו ס"ל דהוי פקדון ומרא דשמעתא דכאן הוא רב והבן] לכן אף להאחרות אין רצונה לקנות כנ"ל וע"כ אחת מהנכריות קיבלה הקדושין ושפיר ש"מ דאשה נעשית שליח לחבירתה אפילו במקום שנעשית לה צרה :

שם דיוקא דרב"ח מהיכא אי נימא מרישא שנים אוחזין בטלית . התם האי קאמר כולה שלי ואני הגבהתי' כולה והאי אמר כולה שלי ואני הגבהתי' כולה וכו' והקשו הרמב"ן והרין ושאר הקדמונים ומובאים בא"ז הא לעיל דף ג' אוקי הש"ס דטעמא של המתניתין דקאמרה יחלוקו ול"א יהא מונח משום דהחלוקה יכולה להיות אמת דאימר תרוייהו בהדי הדדי אגבוה ע"ש . וביותר דחקו א"ע לייטב אליבא דבן ננס דאי אמרינן המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו א"כ הוי הפקר והאיך יכולין לישבע כ"א שחציו שלו דלפי טענתם הוי עכ"פ שבועה של אחד מהם שבועת שקר ומה שנאמר דתרוייהו בהדי הדדי אגבוה לא מהני כלל דאם כן הוי הפקר ושניהם לא קני אי אמרינן המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו . וגם התוס' הקשו לפי גירסתינו אלא מסיפא זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי הא תו ל"ל אלא ממשנה יתירה כו' הא מגופא דמתני' הי' יכול למידק דקאמר חצי' שלי ולפי

דברינו

דבריו לא יטול כלום ע"ש · עוד הקשו התוס' על הש"ס דקאמר דילמא במקח וממכר וכו' אילטריך סד"א האי דאמר חצי' שלי ליהוי כמשיב אבידה ולפטור משבועה הלא אפילו במציאה מצי לדחות כך ע"ש . ונרא' לפע"ד ליישב כ"ז דהנה לקמן דף י' איתא הטעם דמ"ד המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו משום דהוי תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים ונראה דזה לא שייך רק בשניהם מודים א"כ הוי כ"א חב לאחרים לזה קאמר התם הש"ס האי קאמר כולה שלי ואני הגבהתי' כול' א"כ בלא"ה לא יכול איש אחר לזכות בה וא"כ לא הוי חב לאחריני או דאמרינן אגלאי מלתא למפרע דאף בשעת הגבהה לא הוי חב לאחרים או דבשעת שאוחזין שניהם בב"ד ויטעון כ"א בב"ד כול' שלי אמרינן דתרווייהו בהדי הדדי אגבוה וזכו בעת שניהם ביחד דלא הוו חב לאחרים כעת דבלא"ה לא יכול אחר לזכות בה מחמת טענתם וע"כ יכולים שניהם לישבע ולא הוי שבועת שקר . וע"כ כשמדייק מסיפא מזה אומר כולה שלי וזה אומר חצי' שלי מדייק רק ממשנה יתירה ולא מצי למידק מגופא דמתניתין מזה אומר חצי' שלי כיון דהב' טוען כולה שלי אין אחר מן השוק יכול לזכות בה אף דזה טוען דתרווייהו בהדי הדדי אגבוה ואם נאמר דלא קנו מ"מ אחר דא"י בבירור דשניהם הגביהו ביחד אין יכול לחוטפה מהם דהוי טענתו בספק. ואפי' בטענת ברי אינו יכול למיחטפה כעת בב"ד דאמרינן המוציא מחבירו עליו הראי' וא"כ לא הוי חב לאחרים ולכך בזה טוען חצי' שלי והיינו שהגביה עם חבירו הטוען כולה שלי לדבריו זכו שניהם אף אי נימא המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו ולכך לא מצי למידק רק ממשנה יתירה ולכך מקשה הש"ס דילמא במו"מ ואשמעינן דלא הוי כמשיב אבידה ולא מצי למימר במציאה ואשמעינן דלא הוי כמשיב אבידה דהא במציאה בלא"ה לא שייך לומר דליהוי כמשיב אבידה ונאמינו במגו דאי נהמיני' במגו ונחזיק הב' דטוען כול' שלי לשקרן אם כן הוי חב לאחרים ועיקר הטעם דמהני טענתי' בחצי' שלי מחמת שאין אנו יודעים מי אומר אמת אפשר דזה האומר כול' שלי הוא אומר אמת וע"כ לא הוי חב לאחרים אבל אם נאמין לו במגו ונאמר דהוא אומר אמת והב' האומר כול' שלי הוא שקרן אי אמרינן דהמגביה מציאה לחבירו לק"מ דהוי תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים א"כ זה דאמר חצי' שלי ותרווייהו בהדי הדדי אגבוה הוי חב לאחרים ול"ק א"כ נשמע דהמגביה מציאה לחבירו ק"מ ולכך הוכרח הש"ס לומר דילמא במקח וממכר ואשמעינן דלא הוי כמשיב אבידה והבן :

דף ט ע"ב ברש"י ד"ה מי שליקט את הפיאה . פירוש שאינו בעל השדה דאי בבעל השדה לא אמר ר"א זכה דליכא למימר מגו דזכי לנפשי' דאפי' הוי עני הוא מוזהר מללקוט פיאה משדה שלו . והקשו המפורשים ובתוכם התוי"ט הלא ג"כ שייך מגו דאי בעי מפקיר אותו השדה ותירצו דאפי' אם הפקיר אחר הקציר' נ"מ שכבר נתחייב בפיאה ולא מהני ההפקר ואסור ללקוט ואם הפקיר קודם קצירה הלא שמפקיר כרמו והשכים ובצרו חזר וזכה בו ונתחייב בפיאה כדאיתא בחולין דף קל"ד והקש' היד יוסף דזה אינו אלא בחזר ובצרו כולו אבל לא בלקט פיאה לבד ע"ש . וליישב א"ז נלפע"ד דלכאור' קש' מה דאמר עולא אליבא דר"א מגו דאי בעי מפקיר לנכסי' והוי עני ומזי לי' ומגו דזכי לנפשי' זכי נמי לחברי' הא עיקר הטעם דלא מצי לזכות עבור חבירו הוא משום דהוי תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים וכמו שפירש"י לקמן . ובכתובות דף פ"ה דלאו כל כמיני' לזכות לזה ולחוב לזה ע"ש . והיכא דמצי זכי לנפשי' דאמרינן מגו דאי בעי זכי לנפשי' זכי נמי לחברי' הוי הטעם כיון דמצי זכי לנפשי' לא הוי חב לאחרים במאי דזכי לחבירו כיון דאי בעי זכי לנפשי' וזה שייך בעני הזוכה לעני אבל בעשיר לעני הוי חב לאחרים במאי דזכי לחברי' כיון דלא מצי זכי לנפשי' אלא א"כ יהי' מפקיר לנכסי' וא"כ אם יזכה הפיאה לנפשי' אף דחב להם נכיים הפיאה ירויחו שיוכלו לזכות בכל נכסיו שהפקיר וע"כ צ"ל דיפקיר בינו לבין עצמו או בפני שלשה אוהבים שלו שיודע שלא יזכו בהנכסים שהפקיר ויזכה מקודם הפיאה ואח"כ יזכה בנכסים שהפקיר וא"כ לא ירויחו כלום לכך זכי נמי לחברי' ולא הוי חב לאחרים . אבל בבעל השדה האיך נימא מגו דאי בעי מפקיר אותו השדה דאם רצונו לזכות בו נתחייב בפיאה דאף אם יזכה בו אחר הלקיטה נתחייב בפיאה למפרע דלענין פאה הוי מזרה וכמ"ש היד יוסף ע"ש ואסור ללקוט ואם לא יזכה בהשדה רק בהפאה וירויחו שיוכלו לזכות בשאר הפירות ובהשדה [ויבאו עני' משני הצדדים אם הפקר הוא הרי כולה שלנו שזכינו בהשדה ואם לא הפקרת תן לנו הפיאה ואם הפקרת וחזרת וזכית בה ג"כ אתה מחויב ליתן פיאה ועיין בחולין דף קל"ב] ע"כ אם זוכה לחברי' הוי חב לאחרים . ובזה מיושב דברי התוס' ד"ה ולימא מר מעני לעני מחלוקת. ויחלוקו בתופס לבע"ח ולא מטעם מגו דהא ר"ח וכו'. והקש' הפני יהושע דהא ר"נ מצי סבר כר"פ ומאי ראי' היא. ונרא' כוונת התוס' בפירוש דברי ר"נ דקאמר ולימא מר מעני לעני מחלוקת דמקשה על דברי עולא דלמה אוקים הפלוגתא בעשיר לעני ובתרי מגו ומוכרח לאוקותי' באינש דעלמא שאינו בעל השדה לימא מעני לעני מחלוקת ויחלוקו בתופס לבע"ח ויהי' הפלוגתא בכל העניינים בבעל השדה ובעשיר ובעני ואין כוונתו להביא ראי' מרב חסדא רק דנוכל לומר כן כמו ר"ח שאומר כן . ומיושב נמי דברי הירושלמי שהביא התוס' יו"ט דאוקמי' הפלוגתא בתופס לבע"ח ומיירי אף בבעל השדה. ומה שהקש' המהר"ש סיף דהא אי בעי נותנה לאחר במתנה אפשר לומר דל"א רק אי בעי מפקר לי' דלא בעינן דליתי' לרשות זוכה אבל במתנה דבעינן דאתי לרשות זוכה כיון דתלוי באחרים ולא הוי בידו לא אמרינן מגו בכה"ג ועיין לקמן בתוס' דף ע"ד בד"ה הכא לאו בידו ע"ש :

דף יב אמר שמואל מ"ט אמרו מציאת קטן לאביו שבשעה שמוצאה מריצה לאבי' וכו' . למימרא דסבר שמואל קטן לית לי' זכי' לנפשי' מדאורייתא וכו' ע"ש . והנה כמעט כל המפרשים דחקו לפרש דברי הש"ס דקשה להו היכא משמע מדברי שמואל דקטן לית לי' זכי' לנפשי' מדאורייתא דילמא מדאורייתא אית לי' זכי' רק כיון דמריצה לאבי' לצורך אבי' הגבי' עיין במפרשים . ונלפע"ד לפרש לפמ"ש התוס' בד"ה אי אמרת דאין סברא דרבנן יתקנו ב' זכיות ע"ש . לזה אמר למימרא דסבר שמואל קטן ל"ל זכי' לנפשי' מדאורייתא דהי' קשה להמקשן על שמואל למה לא אמר דהטעם הוא משום איבה כמו במציאת אשתו לכך אמר דס"ל דקטן ל"ל זכי' רק מדרבנן ומדרבנן אין סברא שתקנו ב' זכיות כמ"ש התוס' . ומשמע מדברי התוס' דמשום איבה אין שייך רק היכא דזכי לנפשי' ומשום איבה שייך לאבי' אבל לתקן לכתחלה מציאה לאביו משום איבה זה לא אמרינן כיון דגם לעצמו לא זכה ואין כאן איבה ולתקן לקטן זכי' ולומר דמשום איבה יהי' לאביו זה הוי ב' זכיות ואף לתקן דהיכא דאין להקטן אב דיזכה לנפשו והיכא דיש לו אב דיזכה לאביו משום איבה ס"ל לשמואל דזה לא אמרינן דמשום איבה לא שייך רק במאי דזכי לנפשי' יזכה אביו מני' ואם נאמר דזכי לנפשי' מדרבנן ואביו מני' קא זכי הוי ב' זכיות לכך הוכרח שמואל להמציא טעם חדש שבשעה שמוצאה מריצה לאביו ומקשה הש"ס מדאמר שמואל הלכה כר"י דילקט בנו אחריו משמע דס"ל דזכי לנפשי' מדאורייתא ואביו מני' זכי משום איבה דאי זכי לאביו בהגבהתו לא הי' רשאי ללקוט דאביו עשיר הוא ואי זכי לנפשי' מדרבנן ואביו זכי מני' הוי ב' זכיות וזה לא אמרינן כמ"ש התוס' . ומתרץ הש"ס שמואל טעמא דתנא דידן קאמר ולי' לא ס"ל פירוש דהוא ס"ל דזכי לנפשי' מדאורי' ומשום איבה זכי אביהו מני' ובמתני' מטעמא אחריכא לא יכול

יכול לפרש כן משום דמשמע לי' דקטן דמתני' הוא אפי' באינו סמוך וכי' לא שייך איבה כמ"ש התוספות אבל יכול להיות דהמשנה גם כן ס"ל דזכי מדאורייתא לנפשי' כמו שמואל ומקשה הש"ס מדברי ר"א דאמר אליבא דר"י גזל מדבריהם משמע דל"ל זכי' מדאורייתא ואם כן צ"ל הטעם משום איבה כנ"ל וצ"ל הטעם מפני שמריצה לאביו ומלקט לאביו ואביו עשיר הוא . ומשני שאני שאינו זוכה כזוכה וזה לא הוי ב' זכיות כמ"ש מהרש"א דעיקר הזכי' לאביו מפני שמריצה אצלי' נמצא למסקנת הש"ס לא קאים תירוצא דלעיל שמואל טעמא דתנא דידן קאמר ולי' לא ס"ל ולכך קאמר אלא. ואף לשמואל עצמו הטעם מפני שמריצה לאביו כיון דס"ל סברא דאי זכי לנפשי' מדרבנן לא נוכל לומר הטעם משום איבה וכנ"ל לזה קאמר ופליגא דר"י דקאמר הטעם משום איבה . ולר"י י"ל או דסובר דזכי לנפשי' מדאורייתא או דס"ל דמתקינן אף ב' זכיות או דס"ל דמשום איבה שייך לתקן מעיקרא לאביו וכמ"ש המהרש"ל או כיון דבגדול הסמוך שייך לאביו לכן אף בקטן הסמוך לא הוי ב' זכיות וכמ"ש המהרש"א וכן לשמואל נמי יכול לומר כן רק דהש"ס רוצה לתרץ טעמא דשמואל ולא נצטרך לדחוק דטעמא דתנא דידן קאמר ולי' לא ס"ל כנ"ל ודו"ק :

מיהו כ"ז הוא לפי דברי התוס' אבל רש"י פירש שמואל טעמא דתנא דידן קאמר ולי' לא ס"ל דמציאת קטן לאביו ולפירש"י צריך להבין היכא משמע מדברי שמואל דקטן ל"ל זכי' לנפשי' מדאורייתא דילמא אית לי' זכיה לנפשי' מדאורייתא רק מפני דבשעה שמוצאה מריצה אצל אביו ואינו מאחר בידיו לכן כשמגביה לצורך אביו מגביה והוי מגביה מציאה לחבירו וכקושית המפרשים . ונלפע"ד לפרש עפ"י דברי הש"ס בחולין דף י"ג ע"א וז"ל קטן אין לו מחשבה . פירש"י דכוונת הקטן לא הוי כוונה · מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו מדאורייתא אין לו מדרבנן יש לו . ופירש"י לחומרא אבל לא לקולא . וזה כוונת המקשן דשמואל דבשעה שמוצאה מריצה לאביו ואינו מאחרה בידו הוי מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו דכשהגבי' לצורך אביו הגביה וזה לא מהני רק לחומרא וכהש"ס דחולין הנ"ל ואיך יהי' מהני כאן לחומרת הקטן דהוא הנתבע אי נימא דקטן אית לי' זכי' מדאורייתא וע"כ לומר דקטן ל"ל זכי' מדאורייתא לנפשי' רק מדרבנן ובדרבנן מהני מחשבת הקטן הניכרת מתוך מעשיו אף לקולא דהם אמרו והם אמרו. ומקשה מדברי שמואל דפסק דילקט בנו אחריו אא"כ אית לי' זכי' מדאורייתא נמצא לא מהני כוונת הקטן לכן אמרינן דכי מלקט לנפשי' קא מלקט ואביו מני' קא זכי' . פירוש אחר שנתנו לו אז אביו זוכה מני' . אא"א קטן ל"ל זכי' לנפשי' מדאורייתא דמהני אז כוונת הקטן שליקט לצורך אביו דגם בזה שייך שבשעה שמוצאה מריצה לאביו וכי מלקט לצורך אביהו מלקט ואביו עשיר הוא . ומשני שמואל טעמא דתנא דידן קאמר ולי' לא ס"ל דמציאת קטן לאביו פירוש דס"ל דקטן אית לי' זכי' לנפשי' מדאורייתא לכן לא מהני כוונת הקטן במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו להוציא מיד הקטן דזכה מדאורייתא לכן אף בלקט כי מלקט לנפשי' קא מלקט ואבי' מני' קא זכי לאחר שנתנו לו ואף דבלקט הי' לנו לומר דמהני כוונת הקטן לחומרא דלא ילקט בנו אחריו מכל מקום כיון דאביו לא יוכל להוציא מני' דהוי חומרת הנתבע וקולא לאביו התובע לכן כי מלקט לנפשי' קא מלקט ואביו מני' קא זכי . ובזה מיושב קושית התוס' בד"ה אי אמרת דנימא דלא זכי רק מדרבנן ואביו לא זכי מני' כלל ע"ש דכיון דסבירא לי' דבשעה שמוצאה מריצה לאביו וכשמגבי' לצורך אביו הוא מגביה ובדרבנן פשיטא דמהני כוונת הקטן ומיושב נמי קושית הב' של התוס' שם ע"ש :

ד"ה כי במתני' מצא שטר בין שטרותי' וא"י מה טיבו . פירש"י אם הלוה הפקידו או המלוה יהא מונח עד שיבא אליהו והעתיקו הטוש"ע בחו"מ רסי' ס"ה. והקשה אא"ז זצללה"ה בנה"מ סי' ע"ו דסותר הדין המוזכר בש"ס לקמן דף ל"ז והובא בחו"מ סי' ע"ו וסימן ש' אמר לשנים אחד מכם הפקיד אצלי מנה וא"י איזה הוא נותן לזה מנה ולזה מנה ע"ש הטעם מפני שפשע דהו"ל למכתב שם המפקיד על כיסו וכן שנים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים והנפקד א"י מי בעל המנה ומי בעל המאתים נותן לזה ר' ולזה ר' דפשע הנפקד דהו"ל למידק מי בעל המנה ומי בעל המאתים וה"נ נימא ג"כ כאן דישלם הנפקד לכ"א דפשע ג"כ שלא כתב מי הוא המפקיד להרמב"ם דמחייב בפשיעה בשטרות. ותירץ הנתיבות דשאני התם דודאי חייב לא' מהם משא"כ גבי שטר דאף אם הלוה הפקידו אצלו פטור הוא נגד הלוה דהא אף בהחזיר שטר פרוע למלוה פטור מטעם גרמא בניזקין כמבואר בסי' כ"ד ולמלוה הוי נגדו א"י אם נתחייבתי לכן המציא דין חדש דאף במעות כה"ג היכא דנולד לו ספק בין ישראל לעכו"ם כיון דהוא פטור לגבי עכו"ם דאין דין שומרים לעכו"ם פטור ג"כ לגבי ישראל מטעם דא"י אם נתחייבתי. ולפע"ד יש לפקפק על תירוצו מב' טעמים . א'. דמה שפטור בהחזיר שטר פרוע הוא רק אחר שהוציא המלוה אבל קודם שהוציא המלוה משמתינן לשליש שיקבל עלי' כל אונסא שיעמוד על לוה א"כ נתחייב ג"כ נגד הלוה [כדאית' בסי' כ"ו דהיכא דהחזיר השליש לא' מהם אינו נאמן אפילו כעד אחד דהוי נוגע אף שהחזיר למלוה וכתבו האחרונים וכ"כ הנתיבות דאף דהוי נגד הלוה גרמא בניזקין ופטור א"כ היכא דאומר דהחזיר בדין למלוה לא הוי נוגע מ"מ כיון דמשמתינן לשליש קודם שהוציא המלוה א"כ יתחייב ללוה ע"ש] וכ"ש כאן קודם שהחזיר למלוה איך נפטור אותו נגד הלוה מטעם גרמא. ומיהו זה אפשר לתרץ דמ"מ פטור נגד הלוה במה שלא כתב על השטר מי הפקידו אצלו דאם לא יחזיר לא' מהם אינו מזיק ללוה כלל. אך מ"מ קשה שכ"פ נגד דמי הנייר ישלם לשניהם מטעם פשיעה דלפי דברי הלוה שנכר פרעו דמי הנייר שייך ללוה ולפי דברי המלוה שייך להמלוה א"כ נגד הלוה פשע נגד דמי הנייר ונגד המלוה פשע על כל השטר לכן עכ"פ יתן למלוה וכן ללוה דמי הנייר . לכן נלפע"ד לתרץ דהנה הנתיבות בסי' ע"ו ס"ק י' כתב לחלק בין הא דמבואר בסימן רכ"ב סעיף ד' בהג"ה מי שאמר שדה נמכרתי וא"י למי ובא אחד ואמר אני לקחתי' נאמן והוא מטעם דלא חציף לתבוע מה שאינו שלו אבל אם מכר שדה וא"י אם הגדולה או הקטנה ובא אחד ואמר הגדולה לקחתי אינו נאמן כמבואר בסי' רכ"ג סעיף ד' והטעם כיון דעכ"פ לקח ממנו חציף הוא לתבוע הגדולה ע"ש . וא"כ לכאורה קשה ההיא דסימן ע"ו וסימן ש"י דבשלמא בשנים שהפקידו זה מנה וזה מאתים הוי פושע שלא כתב מי בעל המאתים וה"ק דהי' לו לחשוד דבעל הק' יתבע לו את המאתים דבזה חשוד לתבוע כנ"ל. אבל בדין השני דאחד הפקיד אצלו מנה וא"י מי למה נקרא פושע במה שלא כתב שם המפקיד על כיסו הלא לא חציף איניש לתבוע מה שאינו שלו בכה"ג שאין לו אצלו כלום. ונראה דהנה איתא בסימן מ"ו בש"ך ס"ק ט' דאף דקיימ"ל קיום שטרות דרבנן מטעם דלא חציף איניש לזיופי מ"מ אם מצא שטר קידושין בשוק צריך קיום מדאורייתא דמה שאין ביד שום אדם לא שייך חשיד לזיופי דהא לא ידעינן מי ע"ש . והטעם כ"ל כמ"ש התוס' בכמה דוכתי ובב"ב דף כ"ב ע"ב דאף דקיימ"ל אחזוקי איניש בגנבי לא מחזקינן הוא רק כשמדברים מאיש אחד אבל בכל העולם כמה גנבי איכא בשוקא. וכן נמי כאן כמה מזייפים איכא והואיל דלא ידעינן מי כתב השטר קדושין חיישינן שמא אחד מהמזייפים כתבו . ולכן א"ש הדין הנ' ג"כ דאף אם אחד הפקיד אצלו מנה פשע במה שלא כתב שם המפקיד על כיסו דאף דלא חציף איניש לתבוע מה שאינו שלו ומ"מ הלא כמה גנבים וחצופים איכא הי' לו לחשוש שמא יתבענו אחד מהחצופים לכן א"ש בשטר הנ"ל דלא יוכל לתבוע אותו רק המלוה או הלוה לכך לא הוי

פושע

שופטת דעל איש פרטי אמרינן לא חליף איניש לתבוע מה שאינו שלו ולכן אינו צריך לשלם לכל אחד רק יהא מונח עד שיבא אליהו במהרה בימינו אמן :

עוד נראה ליישב קושית הנתיבות הנ"ל דסותר הדין המוזכר בש"ס דף ל"ז אמר לשנים אחד מכם הפקיד אצלי ואי איזה הוא נותן לזה מנה ולזה מנה ואיתא שם הטעם בש"ס כיון דחד גנבא הפקיד אצלו הוי כב' כריכות דהוה לי' למידק וה"נ חד גנבא הוא והו"ל למידק וצ"ל דישלם הנפקד לכ"א בעד השטר ע"ש. ומקודם נתרץ דברי הש"ס דלכאורה סותרים זא"ז דבדף ל"ז מקשה הש"ס ורמי גזל אגזל וכו' ומשני התם דקא תבע לי' הכא כבא לצאת ידי שמים א"כ משמע דיותר יש חיוב בלא תבעו ובא לצי"ש מבתבעו בדיני אדם. ובמס' ב"ק דף קי"ח מקשה הש"ס על ר"ה ור"י דס"ל א"י אם נתחייבתי חייב. ממתני' שם דא"י אם הלויתני פטור ומשני דמתני' מיירי בלא תבעי' ובבא לצאת י"ש א"כ משמע דיותר יש חיוב בתבעי' לדיני אדם מבלא תבעו ובא לצאת י"ש . וליישב את זה נקדים לפרש דברי התוס' בש"ס דף ל"ז בד"ה גזל מחמשה דכתבו שם דלא שייך פלוגתא דר"ע ור"ט לפלוגתא דר"ה ור"י באיני יודע אם הלויתני דאפי' לר"ט דאמר מניח גזילה ביניהם ומסתלק היינו משום דיודע בודאי שלא גזל רק לאחד מהם ולא לכולם וכו' ואפי' לר"ע דאמר ישלם לכ"א היינו משום שיודע בודאי שהוא חייב לא' מהם וכו'. ולכאורה קשה להבין דהאיך יפלגו בסברא מהיפך להיפך דר"ה יסבור כיון דודאי אינו חייב לכולם רק לאחד מהני לפטור ור' יוחנן יסבור כיון דלא' מהם חייב בודאי מהני לחייב דלכ"א קשה נימא לאידך גיסא וליישב א"ז נראה דהנה איתא בב"ק דף קי"ח טעם פלוגתא דר"ה ור"י דר"ה ס"ל א"י אם הלויתני חייב דברי ושמא ברי עדיף. ור"י ס"ל פטור דאוקי ממונא בחזקת מרי' ע"ש. ולפ"ז שפיר כתבו התוס' הנ"ל כיון דר"ה אזיל בתר ברי ושמא לכך אפי' לר"ע חייב דהם שאני משום שיודע בודאי שאינו חייב לכולם רק לא' מהם א"כ גם השמא של הנתבע הוי כברי ולר"י דאזיל בתר חזקת ממון לכך אפי' לר"ט פטור דהם שאני כיון דלאחד מהם בודאי חייב א"כ לא שייך שם לאוקמי אחזקה ובזה מיושב נמי דלא סתרי דברי הש"ס אהדדי . דהיכא דלא תבעי' בא"י אם הלויתני דפטור לצאת י"ש אף לר"ה כיון דלא תבעי' אין כאן ברי ושמא מהני חזקת ממון דפטור אף לצאת י"ש אבל בב"מ לר"ע כיון דלאחד מהם בודאי חייב לכך לא מצי לאוקמי אחזקה וחייב לצאת י"ש אפילו בלא תבעי' אבל בדיני אדם פטור אף בתבעי' לר"ט דלא הוי ברי ושמא כיון דודאי אינו חייב לכולם רק לאחד מהם הוי השמא שלו ג"כ כברי . ור"ע פליג בזה על ר"ט וס"ל דבתבעי' הוי ברי ושמא ולא ס"ל הסברא כיון דבודאי אינו חייב לכולם הוי השמא ג"כ כברי . ובחזקה ס"ל כר"ע כיון דודאי חייב לא' מהם אין כאן חזקה ולכך ס"ל לר"ע דבתבעי' חייב מחמת ברי ושמא וחזקה אין כאן כנ"ל ובלא תבעי' דהוי שמא ושמא ואין כאן חזקה חייב לצאת י"ש. מיהו כ"ז לא שייך אלא בפקדון וגזל והלואת ממון או חפץ דכיון דלאחד בודאי חייב מעיקרא מתחלת הפקדון והלואה אבל בפקדון שטר דאינו חייב רק או מצד גרמא או מצד גרמי והחיוב אינו מתחיל רק מעכשיו וע"כ הוי חיוב חדש לכן אף בזה יש חזקת ממון ולכך יהא מונח ואף לר"ה יהא מונח כיון דלאחד מהם בודאי אינו חייב. הוי ברי וברי וחזקת ממון יש ג"כ לענין חיוב חדש כנ"ל. ולפ"ז לענין דמי הנייר חייב הנפקד לשניהם אליבא דר"ע מדינא ואליבא דר"ט לצאת י"ש והבן :

ובעיקר הדין שמדמה הנתיבות בהקושיא לפשיעה שכ' להרמב"ם דס"ל דפשיעה בשטרות חייב הו"ל לחייב לשלם לכ"א הוא תמוה לפע"ד דאף דהוי פשיעה האיך יתחייב ע"ז לשלם לשניהם כיון דודאי אינו חייב רק לאחד מהם רק דעיקר טעמו של ר"ע דכיון דודאי חייב לאחד ואין כאן חזקה לכך חייב לשלם לשניהם מטעם ברי ושמא רק בכרך אחד פטור כדאיתא בש"ס דיכול לטעון כיון דאתון לא קפידיתון אהדדי לכך אנא לא קפידנא ולכן כתב מהר"ם מלובלין בהסוגיא דב"מ דף ל"ז דהיכא דלי"ש אתון לא קפידיתון חייב אף דלא שייך הוה לי' למידק והעיקר במה דלא הוה לי' למידק ע"ש :

ב"ב דף כ"ג ע"ב אמר ר"ח רוב וקרוב הולכין אחר הרוב ואע"ג דרובא דאורייתא וקורבא דאורייתא אפ"ה רובא עדיף מתיב ר"ז והי' העיר הקרובה אל החלל ואע"ג דאיכא אחריתא דנפישא מינה. ומשני בדליכא. ומקשה הש"ס וליזל בתר רובא דעלמא. ומשני ביושבת בין ההרים. תנן ניפול הנמצא בתוך נ' אמה הרי הוא של בעל השובך ואע"ג דאיכא אחריני דנפישי מינה . ומשני בדליכא א"ה אימא סיפא חוץ מנ' אמה הוא של מוצאו ואי דליכא ודאי מההיא נפל . ומשני הב"ע במדדה וכו' . ת"ש נמצא בין השובכות קרוב לזה שלו ואע"ג דחד נפיש מחברי' . ומשני הב"ע בששניהם שוין . ומקשה הש"ס וליזל בתר רובא דעלמא . ומשני הב"ע בשביל של כרמים וכו' ע"ש . והנה התוס' הקשו בזה הרבה קושיות . א' . הקשו על ר"ח מאי קמ"ל הא מתני' היא תשע חניות מוכרות בשר שחוטה ואחת בשר נבילה וכו' ובנמצא הלך אחר הרוב משמע אפי' נמצא קרוב אל החניות שמוכרות בשר נבילה וע"כ דרוב וקרוב הלך אחר הרוב . וחילקו התוס' בין קורבא דמוכח ועיקר רבותא דר"ח דאפי' בקורבא דמוכח הולכין אחר הרוב ע"ש. ואח"כ בד"ה מתיב ר"ז הקשו דאמתני' דט' חניות נמי הו"ל לאקשויי . וישבו בדוחק דזו הקושיא הוא מקשה ג"כ על המתני' דתשע חניות ומוכרח ג"כ לתרץ בדליכא רק הקושיא הב' וליזל בתר רובא דעלמא לא קשה רק על ר"ח דלגבי רובא דעלמא הוי קורבא זו העיר קורבא דמוכח ע"ש. ואח"כ כשמקשה הש"ס ממתני' דניפול מקשו ג"כ דאמתני' דתשע חניות הו"ל לאקשויי ותירצו דתוך נ' הוי קורבא דמוכח כיון דלעיל ע"א אמרינן דבנ' אמה כרסייהו מליין. ובד"ה בדליכא הקשו למה לא פריך הש"ס דניזל בתר רובא דעלמא ובד"ה מצאו בין ב' שובכין מקשו ג"כ דאמתני' דתשע חניות הו"ל לאקשויי ומיישבים ג"כ בדוחק דהקושיא היא ג"כ על המתני' רק הקושיא הב' דניזל בתר רובא דעלמא ל"ק רק על ר"ח ואח"כ מקשו דהיכי מצי למימר דחד מינייהו נפיש הא קתני מחצה על מחצה יחלוקו ואי חד נפיש ניזל בתר רובא ע"ש שתירצו בדוחק. ובד"ה וליזל בתר רובא דעלמא מקשו דהוי מצי לשנויי דאין שובך אחרת תוך ל' ריס וכו' ועוד דהוי מצי למימר קרוב לזה תוך נ' אמה ובמדדה. וליישב את כל קושיות הנ"ל. וגם ליישב קושית המפרשים על הש"ס דקאמר הב"ע במדדה דהו"ל אלא הב"ע כיון דמתחלה לא אוקמה במדדה. ונקדים ליישב קושיא הא' שהקשו התוס' מאי קמ"ל ר"ח הא מתני' היא וכו' . ונראה דהנה האחרונים פלפלו ובראשם הנוב"י תנינא חלק או"ח סי' ע"א אם בחנות שמוכרת בשר נבילה יש שם בשר יותר ממה שיש בכל התשע חניות בשר כשר. וסיים הנוב"י דהכל תלוי ברוב החניות ולא ברוב הבשר והביא ראי' לזה מלשון המשנה במסכת מכשירין ע"ש. ולכאורה קשה מכאן [ואני מצאתי בזה פלוגתא דתנאי בב"ב דף נ"ג ע"ב ר"י ואמרו לו כו' מר אזיל בתר רובא דאינשי ומר אזיל בתר רובא דזריעה ע"ש בפי' רשב"ם] דהולכין אחר העיר דנפישא וכן בשובך הולכין אחר השובך דנפיש ועכצ"ל דאף דבשני עיירות וכן בשני שובכין וכן בב' חניות הולכין אחר החנות שיש בו יותר בשר דהוי רוב נגד השני מ"מ בט' חניות אף שיש בחנות המוכרת בשר נבילה יותר בשר ממה שיש בכל הט' מ"מ אזלינן בתר רוב הכמות ולא בתר רוב האיכות והיכא דאין כאן רק שנים או אזלינן אחר היותר גדולה באיכות אמנם רוב הכמות יותר טוב מרוב האיכות והיכא דרוב הכמות הוא מתנגד לרוב האיכות כגון בתשע חניות בשר כשר ובאחת המוכרת בשר נבילה יש יותר

בשר

בתר אזי כולכין אחר רוב הכמות. ובזה מיושב קושית התוס' הנ"ל דהאי ממתני' דתשע חניות הוא משום דשם הוי רוב הכמות לכך רובא עדיף מקורבא לכך אתא ר"ח לאשמעינן דבכל ענין רוב וקרוב רובא עדיף ולכך מותיב ר"ז מוהי' העיר הקרובה ואע"ג דאיכא אחריתא דנפישא מינה ולא קשה על המתני' דתשע חניות כקושי' התו' הנ"ל. דהתם הוא רוב הכמות וכאן הוא רק גדול האיכות ומה שמקשה הש"ס וניזל בתר רובא דעלמא אין הפי' דיש הרבה עיירות נגד העיר הזו הקרובה דלפטור מעגלה ערופה דבזה לא אזלינן בתר רוב ולא בתר קורבא כמו שהביאו התוס' בד"ה בדליכא דברי הש"ס דמסכת סוטה דף מ"ה תניא מנין שאם נמצא סמוך לעיר שאין בה ב"ד שמניחין אותה שאין בה ב"ד והולכין לעיר שיש בה ב"ד. וכ"כ הרמב"ם פ"ט מהלכות רוצח הלכה ה' נמצא סמוך לירושלים או לעיר שאין בה ב"ד מניחין אותה ומודדין לשאר עיירות הסמוכות לו משמע דאף דירושלים או עיירות שאין בהם ב"ד המה גדולים וקרובים משאר עיירות מ"מ מניחים אותן ומודדין אל שאר העיירות איזה קרובה או נפישא וכמו שלמדו בש"ס שם מקרא ולקחו זקני העיר ההוא מ"מ. והנה רש"י פירש דההוא העיר קרא יתירא הוא. ולפע"ד נראה עוד לפרש דפשיטא דקרא הכי משמע מדכתיב ומדדו אל הערים אשר סביבות החלל והי' העיר הקרובה אל החלל ולקחו זקני העיר ההוא משמע מהעיירות הסביבות אשר הם בחיוב העגלה תבחר מאותם את העיר הקרובה ולקחו זקני העיר ההוא אבל לא ניזל בתר קורבא שלא ליקח עגלה כלל וכיון דקורבא דאורייתא לא אזלינן בתר קורבא לענין שלא ליקח כלל לכן לא אזלינן נמי בתר רובא לענין שלא ליקח עגלה כלל רק באותן שהן נכנסין בכלל חיוב אזלינן בתר קורבא או בתר העיר דנפישא דרובא וקורבא רובא עדיף ומה דקאמר הש"ס וניזל בתר רובא דעלמא הוי הפי' דנמדוד להעיר הגדולה שבעולם ואותה העיר הגדולה ואותה העיר תקח עגלה ערופה. אח"כ מצאתי בכ"מ שם דפי' כך דברי הש"ס הנ"ל ע"ש בפ"ט הלכה ו' ונמצא דהוי ג"כ רוב באיכות ולא רוב בכמות דהיינו במקומות כמו בתשע חניות הנ"ל לכן מקשה הש"ס על ר"ח ולא על המתני' דתשע חניות והבן. ומיושב נמי קושית התוס' בד"ה ביושבת אמאי אצטריך קרא דירושלים אינה מביאה עגלה ערופה הא כל ישראל היו באין לרגל וגם בשאר השנה להביא נדרים ונדבות וכו' ע"ש ולפי מ"ש דלענין שלא להביא כלל עגלה לא אזלינן בתר קורבא ורובא וצריך למעט ירושלים אם יתגדל מכל עיירות שבעולם. ולמ"ש דבנמצא סמוך לעיר שיש בה עכו"ם אין מודדין שהרי זה בחזקת שעכו"ם הרגוהו וכמו שאיתא ברמב"ם שם וכמו שפירש הכ"מ שם בשם הירושלמי כי ימצא פרט למצוי פירוש שמצוי שעכו"ם יהרגוהו ומ"מ י"ל דזה בסמוך לעיר שיש בה עכו"ם הוא בחזקת כי עכו"ם הרגוהו אבל באותן עכו"ם ההולכין בדרך לסחורה כמ"ש התוס' שהיתה ירושלים קרוי' רוכלת עמים אינם בחזקת שהרגוהו. ומיושב נמי קושית התוס' ד"ה בדליכא וז"ל תימה דהכא משמע דטעמא דהעיר הקרובה מביאה עגלה ערופה משום דמתוך הקרובה מוכח שמשם בא ההורג ובסוטה תניא שאם נמצא סמוך לעיר שאין בה ב"ד שמניחין אותה והולכין לעיירות אחרות שיש בה ב"ד ואמאי והלא מתוך הקורבא מוכח שמאותה שאין בה ב"ד הי' ההורג. די"ל דהתורה כך ליותה דלענין לפטור מע"ע לא אזלינן לא בתר קורבא ולא בתר רובא רק מאותן שנכנסו בכלל חיוב בזה אזלינן בתר קורבא. ועי"ז אמר ר"ח דכמו דאזלינן ביניהם בתר קורבא אזלינן ג"כ בתר רובא. דרובא וקורבא רובא עדיף. וליישב קושית התוס' במה שמקשה הש"ס על ר"ח ממתני' דניפול הנמצא בתוך נ' אמה ולא מקשה על מתניתין דתשע חניות וגם שאר קושיות התוס' נקדים לייש ב קושית הרשב"א שם וז"ל וקשיא לן ולטעמי' דהמקשן דאזיל בתר קורבא מ"ש נ' אמה אפי' חוץ לנ' אמה נמי וריבא וסיפא לדידי' נמי קשיא והיכי מקשינן לר"ח וקאמר נמי אי הכי אלמא דלדידי' לא קשיא פ"ש. ולפע"ד דהנה איתא במסכת ב"מ דף ל' ע"ב מצא חמור או פרה רועין בדרך אין זו אבידה ופירש"י שם ואינו חייב להחזיר שמדעת הניחוה שם וכן איתא בשו"ע חו"מ סי' רס"א סעיף א' וכתב הסמ"ע ס"ק ב' בשם הטור וז"ל מפני שניכר שאין זו אבידה אלא דרך ב"א להניח ולעשות כנוכ'. ולכאורה דברי רש"י תמוהים שפירש ואינו חייב להחזיר משמע דאם רוצה יכול ליטלה הלא איתא לעיל דף כ"ה ע"ב כל ספק הינוח ה"ז לא יטול וכ"ש ודאי הינוח ואם נטל לא יחזיר וגם על המשנה גופה קשה למה לא כללה דין זה לעיל במשנה דמצא אחר הגפה וכו' גוזלות מקושרים ה"ז לא יגע בהם לכן נלפע"ד דאף דכתבו התוס' והרא"ש שם והרמ"א סי' ר"ס סעיף י' דאף במקום המשתמר לגמרי כגון טלית וקרדום בצד גדר ה"ז לא יגע בהם התם שאני דהניח בעה"ב אדעתא שיחזור בעצמו ליטלם לכן ה"ז לא יטול ואם נטל לא יחזיר כמ"ש התוס' הטעם בשם הירושלמי דל"מ באין בו סימן דחיישינן שמא בתוך כך באו הבעלים ליטלה ולא מצאו ולא יחזרו לבקשה עוד וזה שנטלה איבדה בידים מהבעלים כיון דאם לא הי' המוצאה נוטלה היו הבעלים בעצמם נוטלה כשיחזרו אבל אם נטלה המוצאה כיון דאין בה סימן לא יוכל ליטלה מיד המוצאה. ואפי' אם יש בה סימן לדעת הב"י והכ"מ ה"ז מטריח עלי' לחזור עלי' וליתן בה סימן ואם לא יטלה המוצאה הרי הבעלים יחזרו בעצמם ליטול את שלו כיון דלדעת הניחוה שם במקום המשתמר לגמרי ע"ש. אבל כאן בחמור או פרה רועין בדרך שמדעת הניחוה שם בכוונה שהבהמה בעצמה בטבעה תחזור בעצמה לבית הבעלים, אם כן יכול המוצאה ליטלה לפי שעה ולהחזירה למקום שהיתה רועה מקודם רק שאינו מחויב בזה משום השבת אבידה. ובזה מיושב קושית הסמ"ע בסי' רס"א ס"ק א' על המחבר דהסמ"ע שם דין טלית וקורדום בצד הגדר דבכיון חלק המחבר דין טלית וקורדום בצד הגדר וכתבו בסי' ר"ס בדין דברים דלא יטול ואם נטל לא יחזור. והדין דחמור או פרה רועין בדרך כ' בסי' רס"א בלשון המתני' אין זה אבידה ואף דהסברייתא נקטה ב' הדינים הנ"ל בחד גוונא מ"מ כיון דהמשנה לא נקטה דין טלית וקורדום עם הדין דחמור או פרה רועין בדרך משמע דאין דינם שוה וכנ"ל. ונקדים עוד דהנה הדין דאם דרך הינוח לא יגע בו כתבו הש"ך בסי' ר"ס ס"ק ה' אם הוא במקום שרוב ישראל מצוים שם והנתיבות חולק שם עלי' דאף אם הוא בודאי של גוי אסור ליטלו דאין מותר במקום שרוב עכו"ם מצוים רק באבידה או בדבר שיש לו דין אבידה אבל בהניח דאין זו אבידה הו"ל גניבת עכו"ם דאסור דאין מותר רק אבידת עכו"ם ע"ש. ולפענ"ד אף אם נאמר כדעת רש"י דגזילת וגניבת עכו"ם אינה אלא מדרבנן או כדעת זקיני הגאון בנתיבות סי' שמ"ח דאף דאסור גניבת וגזילת עכו"ם מ"מ אינו חייב בהשבה ע"ש. מ"מ במצאה בדרך הנחה לא מהני רוב עכו"ם דליהוי שלו דהנה התוס' כאן בכ"ב דף כ"ג ע"ב ד"ה חוץ לנ' אמה ה"ה של מוצאה דאזלינן בתר רובא דעלמא הקשו הא אין הולכין בממון אחר הרוב. ותירצו דהיינו במקום שהוא מוחזק אבל היכא דליכא חזקה דממונא אזלינן בתר רובא. ולפמ"ש הנתיבות דאם מצאו דרך הנחה הוי בכלל גניבה ואף בעכו"ם אסור א"כ לא יצאה מחזקת הבעלים עדיין וסברת התוס' לא שייך רק באבידה כיון דאבד ממנו הרי יצאה מחזקת הבעלים אבל בהניח במקום המשתמר בכוונה הוי כמו שמונח ברשותו ובחזקתו של הבעלים הוא והנוטלו הוי כמי שגנבו ובכה"ג לא מצינו דניזל אחר הרוב ואדרבה חזר להכלל דאין הולכין בממון אחר הרוב היכא דלא יצאה עדיין מחזקת הבעלים ודברי הש"ך הנ"ל צ"ע:

אמנם זה אינו רק במצאו דרך הנחה דאף אי אזלינן בתר רובא של עכו"ם הוי מן העכו"ם דרך הנחה א"כ הוי בודאי בחזקת המניח אבל אם הוא באופן שאם לא

ניזיל

ניזיל בתר רובא הוי דרך הנחה ואם ניזיל בתר רובא הוי דרך נפילה בזה יש להסתפק אי נימא סוף סוף מוליאין אותו ע"י הרוב מחזקת המניח או נימא כיון דאזלינן בתר רובא והוי דרך נפילה ממילא לא הי' דרך הינוח ולא הי' לו חזקה כלל. ואין להביא ראי' ממס' ב"מ דף כ"ה ע"ב דקאמר הש"ס איכא למימר מעלמא אתי ואיכא למימר אינש אצניעינהו וכו' ע"ש דהתם ליכא רוב כלל. ובזה נוכל ליישב קושית הרשב"א הנ"ל לפי סברת המקשן דאזיל בתר קורבא מ"ש תוך ל' אמה מחוץ לנ' אמה. די"ל דהמקשן הי' מפרש דברי המשנה דתוך נ' הוא של השובך אף דיש חוץ לנ' אמה שובך של עכו"ם גדול מזה מ"מ כיון דהוא תוך נ' אמה וכרסייהו בנ' אמה מליין הוי כמו תמור ופרה רועין בדרך כי דרך ב"א להניח ולעשות בכוונה. שהגוזלות יחזרו מעלמן להשובך בטבען ולא יצאו מחזקת בעל השובך. אמנם אי נימא דהיא משובך של העכו"ם דנפישא מינה שהוא חוץ לנ' אמה א"כ לא הוי דרך הינוח דחוץ לנ' אמה אין דרך ב"א להניח בכוונה שם וכיון די"ל סברא דסוף סוף מוליאין אותה ע"י הרוב מחזקת המניח וי"ל סברא להיפך כיון דאזלינן בתר רובא ונאמר דהוא משובך של העכו"ם שמחוץ לנ' אמה א"כ לא הוי כלל דרך הינוח בזה אזלינן בתר קורבא והוי של בעל השובך דתוך נ' אמה אבל במצאו חוץ לנ' אמה לא אזלינן רק בתר רובא כיון דהוי שלא דרך הינוח וה"ז אבידה ובאבידה הולכין בממון אחר הרוב רק בנמצא תוך נ' אמה להשובך אף דיש חוץ לנ' אמה שובך דנפיש מני' כמ"ש התוס' בד"ה ואי דליכא והאי דנפיש הוא של הפקר או של עכו"ם והסברא נותנת כיון דכאן אזלינן בתר רובא והיא מהשובך שחוץ לנ' דנפיש ואי לא הי' בזה ענין של קורבא בודאי הייתו הולכין אחר הרוב. אבל כיון דיש כאן מעלת קורבא מש"ה אמרינן דהוא מתוך נ' והוי דרך הינוח ואין מוליאין מחזקתו ע"י הרוב. אבל ר"ח דכללא כייל רוב וקרוב הולכין אחר הרוב ואין בזה שום חילוק כלל. ואפשר שמע ר"ז מר"ח שקבע דינו על משנה דידן דאף בתוך נ' אזלינן בתר רובא דחוץ לנ' והקשה עלי' ממתני' דניפול הנמצא בתוך נ' ה"ה של בעל השובך ואע"ג דאיכא אחרינא דנפיש מינה וכפי' התוס' דהיא של הפקר ועכו"ם מ"מ אזלינן בזה בתר קורבא. ואם הי' בזה רוב בכמות כגון דיש חוץ לנ' הרבה שובכין בזה ר"ז מודה ג"כ דאזלינן בתר רובא כיון דהוי רוב מעליא אף נגד קורבא ואף לנגד שיש לומר חזקת מניח. אבל בזה דאיכא חדא דנפיש מני' [בתוך ל' רוב] דהרוב אינו רק באיכות ואינו רוב מעליא כ"כ וגם יש לומר בזה חזקת מניח בזה ס"ל לר"ז דאזלינן בתר קורבא ומשני לו ר"ח בדליכא רק זה השובך דתוך נ' ומוך לנ' בתוך ל' רום אין שום שובך דאם הי' שם שובך דנפיש מני' הוי אזלינן בתר רובא ובשוין הוי אזלינן בתר קורבא אף חוץ לנ' אמה. ומקשה אי בדליכא אמאי חוץ לנ' ה"ז של מוצאו בודאי מההוא נפל. ומשני הב"ע במדדה ולא אמר אלא. פירוש דאף לדבריך דלכך בתוך נ' לא אזלינן בתר קורבא נגד אחרינא דנפיש דמחוץ לנ'. דכיון דאם הוא משובך שבתוך נ' הוי דרך הנחה דדרך ב"א להניח גוזליו לילך בתוך נ' למלאות כרסייהו ע"כ מיירי במדדה דאי במפריחים הא יכולים לפרוח למקום רחוק ואין דרך ב"א להניח את גוזליו כאלו לילך חוץ לשובך וע"כ גם לדבריך מיירי במדדה וכיון שכן הא אמר מר עוקבא בר חמא כל המדדה אינה מדדה יותר מנ' ובזה חילקה המשנה בין תוך נ' לחוץ נ' אמה ומיושב קושית התוס'. ומקשה מנמצא בין ב' שובכין קרוב לזה שלו ואע"ג דחד מינייהו נפיש מחבריי' [וס"ד דשניהם הם בתוך נ' ומדדה] ש"מ דאזלינן בתר קורבא עכ"פ נגד רוב באיכות. ולא הי' יכול למפרך ולטעמך מחלה על מחלה יחלוקו ואי דחד נפיש ניזיל בתר רובא דיכול ר"ז לשנות דלא אזלינן בתר רוב באיכות כלל אף בלא קורבא וזה לא שמעינן רק מר"ח דהוסיף על המתני' דמשמע חניות. ומשני בששניהם שוין. ומקשה דליזל בתר רובא דעלמא פירוש דהי' משמע

להמקשן מהמשנה דנמצא בין ב' שובכין דאזלינן בתר קורבא שביניהם אבל לא מספקינן כלל בשובכין העומדים אחר אותן השובכין אף אם הם בתוך נ' אמה ואפי' איכא שם חד דנפיש ולזה קרי רובא דעלמא. ומשני בשביל של כרמים דליכא למיחש שהן משובכין דעלמא אפי' אינם רחוקים כלל כיון דלא מלי חזי לקני' דהשובכין מפסיקין אבל מאלו ב' השובכין אין שום דבר מפסיק ומיושב קושית התוס' הנ"ל:

מסכת חולין

בתוס' ד"ה הכל שוחטין כתוב בהלכות א"י דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות. והקשו התוס' דא"כ מה משני הש"ס בפ' כל הפסולין ה"ה אפילו לכתחילה ומשום דבעי למיתני טמא במוקדשין דלכתחילה לא תני ששחטו ולא קאמר משום נשים דתנא ברישא א"ו דנשים שוחטות לכתחלה אפי' במוקדשים ומכ"ש בחולין ע"ש. ולפענ"ד נראה ליישב דהנה איתא בב"י וכן בהג"מ דהטעם דדעתן קלות הוא משום עילוף שאינן יכולות לראות מכת חרב. ואם כן לכאורה בלא"ה קשה על הלכות א"י דמה משני לקמן הש"ס דף ג' ע"ב כולהו כרבינא לא אמרו להך לישנא דאמר מוחזקין וכו' לעילופי לא חיישינן ע"ש ולפי ההלכות א"י היו יכולים לפרש הכל שוחטין בנשים מוחזקין היינו ששחטו כ"פ לפנינו ולא נתעלפו ושאינן כשרה בנשים שאינם מוחזקין. וכמו שהקשה המהרש"א על הב"י אליבא דרש"י ע"ש. ונ"ל כתירוץ הט"ז בסי' א' דכיון דהנך אמוראי ס"ל דבדיעבד כשר בלי שום תיקון א"א לאוקמי מתניתין בהכי דהא משמעות המשנה דאף בדיעבד צריך להצטרף איזה דבר ע"ש ובזה מיושב קושיא הנ"ל. וכיון דבאנו לזה דלפי ההלכות א"י יש חילוק בנשים בין מוחזקין לשאינן מוחזקים נוכל לתרץ קושית התוס' דלכאורה מה מקשו אמאי לא קאמר משום נשים דתנא ברישא אדרבה משום טמא במוקדשים יותר טוב לתרץ דתנא בסיפא לאחר כל הפסולים והוי כל הפסולים דתנא בתחילה כשרים לכתחילי ורק טמא במוקדשים הוא דוקא בדיעבד. ונ"ל דכונת התוס' דכיון דלפי ההלכות א"י. ע"כ דהא דנשים הוא רק בדיעבד והו"ל להש"ס לומר משום נשים דתנא ברישא דע"כ אינו כשר רק בדיעבד לפי הלכות א"י ולא קאי הלכתחלה על נשים. ולהנ"ל דלפי הלכות א"י יש חילוק בנשים בין מוחזקים לאין מוחזקים משני שפיר הש"ס דתנא דיעבד משום טמא במוקדשים דתנא בסיפא וכל שאר הפסולים זל"ז כשרים לכתחלה ונשים מיירי במוחזקין והבן:

בד"ה שמא יקלקלו. בגמרא דייק שמא קלקלו לא קתני ש"מ אין מוסרין להם חולין לכתחילה. ופירש"י אפי' אחרים רואין אותן וקשה לפירושו דהא מסיפא שמעינן זה וכו' דמשמע דוקא דיעבד ע"ש. ונראה ליישב דעת רש"י ז"ל כדעת רש"ל והדרישה המובא בש"ך ס"ק כ"ה דאף ביודע לאמן ידיו לחוד או מומחה ל"מ אחרים רואין רק בדיעבד וס"ל לרש"י דאף באינו יודע לאמן ידיו וגם אינו מומחה מהני אחרים רואין בדיעבד כדעת הב"י שם לכן ניחא דמסיפא לא שמעינן דאחרים רואין אסור לכתחלה רק באינו יודע לאמן ידיו וגם אינו מומחה כפשט חש"ו ולכך נקט שמא יקלקלו דמיתורא דייקינן דאפי' ביודע לאמן ידיו לחוד או מומחה לחוד אין מוסרין להם לכתחלה לשחוט אפי' אחרים רואין אותן:

ד"ה ושופג את הארבעים. והקשו דהו"ל ושופג שמונים דהא איכא ב' לאוין וכו' וי"ל דחד בשלו וחד בשל חבירו כדאיתא במסכת תמורה דף ט'. והקשה מהרש"א דלפי מה דאיתא במסכת תמורה דף ד' ע"ב דמשום הכי לא הוי תמורה לאו הניתק לעשה משום דהוי ב' לאוי וחד עשה ולא אתי חד עשה ועקר ב' לאוי א"כ אין מקום לקושיתם דהאך ב' לאוי לא לקי אלא חדא משום דאי לא הי' אלא חד לאו לא

הי'

הי' מלקות כלל כיון דניתק לעשה וצ"ע. משמע דסבירא לי' למהרש"א דחד לאו נעקר ע"י העשה ולא נשאר רק חד לאו א"כ אינו סופג אלא ארבעים. וא"כ לדבריו יהיו הב' לאוין ענין אחד לפי הש"ס דבדף ד' בתמורה אם כן יהיו דברי הגמרא סותרים דברי הברייתא בדף ט' שם דחד בשלו וחד בשל חבירו והיא קושיא עצומה. ואח"כ מצאתי בספר לח"מ ריש הלכות תמורה דהקש' כן. ולכן פירש דגם הגמרא דף ד' ס"ל כהברייתא הנ"ל דחד בשלו וחד בשל חבירו ואעפ"כ לא אתי חד עשה ועקר ב' לאוי ע"כ לקי בכל חד הן בשלו והן בשל חבירו וא"כ א"ש דברי התוס' ול"ק קושית המהרש"א כלל:

בד"ה התם כדקתני וכו' ומ"ש נמי במסקנא גבי דאי דיעבד תרתי דיעבד ל"ל ואע"ג דבתמורה נמי תני והדר מפרש התם לא תני גבי הדדי ואי משום לא שהאדם רשאי להמיר משום דבעי לאשמועי' וסופג את הארבעים לאשמועינן דלוקין על לאו שאין בו מעשה וכו' והקשו התוס' דמשום וסופג את הארבעים לחודי' לא הו"ל למיתני תרתי דיעבד והוי מצי למיתני הכל ממירין וסופג ארבעים ועוד דברים תמורה פריך וכו' ומשני התם ר"י ה"ק הכל מתפיסים בתמורה וכו' והוי לי' לשנויי דתנא לי' משום וסופג את הארבעים כפירוש הקונטרס כאן. ונראה ליישב קושית התוס'. וגם בד"ה וסופג ארבעים שהקשו התוס' דהו"ל וסופג שמנים דב' לאוי כתיבי לא יחליפנו ולא ימיר ומתרצים חד בשלו וחד בשל חבירו. ומקשה מהרש"א דלמאי דאמרינן בפ"ק דתמורה דמ"ה לא חשיב תמורה לאו הניתק לעשה דהוי תרי לאוי וחד עשה ולא אתי חד עשה ועקר ב' לאוי אין מקום לקושייתם דאהנך תרי לאוי לא לקי אלא חדא זימנא משום דאי לא הי' אלא חד לאו לא לקי כלל כיון שניתק לעשה והניח בצ"ע. וגם במה שכ' רש"י לאשמעינן דלוקין על לאו שאין בו מעשה קשה הא אמר ר"י במסכת תמורה דף ג' ע"ב לא תימני מימר דבדיבורו עביד מעשה א"כ תמורה לא הוי לאו שאין בו מעשה [וכן הקשה הכ"מ על הרמב"ם שכ' ריש הלכות תמורה וז"ל מפי השמועה למדו שכל מל"ת שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע ומימר ומקלל וכו' והקשה הכ"מ הא אר"י לא תתני מימר דבדיבורו עביד מעשה]. וגם הרמב"ם שם כתב וז"ל ולמה לוקין על התמורה והרי לאו שבה ניתק לעשה וכו' מפני שיש בה שני לאוין ועשה ועוד שאין לאו שבה שוה להעשה שהציבור ושותפין אינם עושים תמורה והם מוזהרים שלא ימירו וכו' ואחד מן השותפין שהמיר או מי שהמיר בקרבן מקרבנות הואיל ויש לו בהן שותפות הרי זה לוקה ואין התמורה קודש. והקשו המפרשים מהיכן למד הרמב"ם בשותפין וציבור דלקי כיון דנתמעט ע"י הלימוד ממעשר מנ"ל דלקי עיין בלח"מ ובכ"מ שם. וגם למה כתב הרמב"ם ב' טעמים על זה דלא חשיב תמורה לאו הניתק לעשה ובש"ס איתא רק טעם אחד מפני שיש בו עשה וב' לאוין. והלח"מ כתב דהרמב"ם ס"ל כגירסא השני' ברש"י דהלאו הוי שוה בכל פירוש בשותפין ובציבור והעשה אינ' שוה בכל דאינו נוהג בשותפין ובציבור ע"ש. וקשה דא"כ למה כתב טעם הא'. וליישב את כ"ז נקדים לפרש דברי רש"י בריש מסכת תמורה ע"ב שכ' על מה דאיתא התם ובין לר"מ ובין לר"י טעמא דרבי קרא לאשה הא אי לא רבייה קרא הו"א כי עבדה תמורה לא לקיא וכו' הא השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שבתורה ופירש"י לא לקיא דאם המירה אין תמורתה תמורה. ומשני הש"ס הני מילי לאו שיש בו מעשה בהני עונשין שוין זל"ז וכו' אבל לאו שאין בו מעשה כגון תמורה דבדיבורא תליא מילתא אימא לא תילקי קמ"ל. ל"א כתוב בספרים ה"מ עונש דשוה בין ביחיד בין בציבור בהאי עונש הוא דהשוום הכתוב זל"ז אבל הכא בתמורה ציבור אין עושין תמורה כדאמרינן בסוף פירקין וקא מפיק לי' ממעשר. והנה לכאור' קשה בלשון הא' דמשמע דמחלק בלאו שאין בו מעשה בין איש לאשה א"כ למה כתב רש"י מקודם לפרש מה שאמר הש"ס לא לקיא דאם המירה תמורתה אינה תמורה וכן קשה למה קורא לתמורה לאו שאין בו מעשה הא אמר ר"י לא תימני מימר דבדיבורו עביד מעשה. ונראה דחדא מתורצא באידך דלכך פרש"י לא לקיא דאם המירה תמורתה אינה תמורה די"ל אין הכונה לחלק בלאו שאין בו מעשה בין אשה לאיש רק החילוק בין אשה לאיש דאיש עושה תמורה ובדבורא עביד מעשה לכך לקי אבל אשה אין תמורתה תמורה והוי לאו שאין בו מעשה ולכך לא תילקי קמ"ל דעושה תמורה והוי לאו שיש בו מעשה ותלקה. ובלשון הב' קשה דכ' ה"מ עונש דשוה בין ביחיד בין בציבור אבל בתמורה אין צבור עושין תמורה ומשמע לכאורה דלכך הו"א דאשה לא תלקה. בצבור גופא מנ"ל דלא לקי הא אדרבה הרמב"ם ס"ל דאף דצבור ושותפין אינן עושין תמורה מ"מ לקי וכ' הכ"מ דהכי משמע מדלא קתני הצבור והשותפין מותרין להמיר. וכן קשה דבלשון ב' לא מסיק רש"י אימא לא תלקה. לכך נראה דבלשון הב' לא ס' להו"א דלא תלקה אף דבקושית הש"ס הא אי לא רביה קרא ה"א כי עבדה תמורה לא לקיא וכו' הא השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה מ"מ כי משני הש"ס לפי הגירסא ה"מ עונש דשוה בין ביחיד בין בצבור וכו' אבל הכא בתמורה אין עושין תמורה לא גרים אשה נמי כי עבדה תמורה לא לקיא. ולא קאי על דלא תלקי. דהא צבור ושותפין אף דלא ממירין ואין עושין תמורה מ"מ הם לוקין רק ההו"א הוי דאין אשה עושה תמורה כמו צבור ושותפין אבל מ"מ תילקי. והא דקרי הגמרא התמורה בשם עונש הוא משום דהרמב"ם כתב בסוף הלכות תמורה דמה שהתורה התמירה והי' הוא ותמורתו יהי' קודש. הוא משום קנס ע"ש. ועוד נראה דהנה רש"י בגירסא הב' מסיק אבל הכא בתמורה אין צבור עושין תמורה. משמע דלא גרים נמי מה שאיתא בש"ס לפנינו אבל הכא כיון דעונש שאינו שוה בכל הוא. ובזה נוכל לתרץ דברי רש"י כאן בחולין שכ' ואע"ג דבתמורה תני והדר מפרש משום דבעי לאשמועי' וסופג את הארבעים והתוס' הקשו ע"ז דלמה לא משני בתמורה כך דתנא לי' משום וסופג את הארבעים. וגם דהוי מצי למיתני הכל מודים וסופג את הארבעים. ולפי הנ"ל א"ש דרש"י מפרש מה שתירץ רב יוסף הכי קתני הכל מתפיסין בתמורה אחד אנשים ואחד נשים לא שהאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים דהכונה היא כך לא שהאדם רשאי להמיר פירוש מה שאני מרבה לך נשים לא משום שיש אדם שרשאי להמיר כגון שותפין וצבור ובצבור ושותפין אין לוקין וממילא מותר להמיר כנ"ל בשם הכ"מ לכך אני מרבה אשה דיש בה דין תורת תמורה דתילקי דבזה אין צריך לרבות אשה דהא בציבור ושותפין לוקין אלא שאם המיר מומר פירוש דאני מרבה לך אשה שאם המיר מומר הואיל דיש אדם שאם המיר אינו מומר כגון ציבור ושותפין דאין עושין תמורה ועי"ז הוה אמינא הואיל דאינו שוה בין ביחיד בין בציבור אף אשה אינה עושה תמורה לכך מרבה המשנה אשה כמו שמרבינן לקמן מקרא וכהגירסא הב' בתמורה דף ב' ע"ב. וסופג את הארבעים פירוש דבציבור ושותפים לא מבעיא שאסור אלא שסופג את הארבעים ג"כ והכל ממירין אפי' נשים הוא דיעבד רק או דהפירוש הוא דיש בו דין תורת תמורה דלוקין. או הפירוש הוא דיש בו דין תורת תמורה דנתפס בתמורה והוא מפרש המשנה דאין הכונה דלוקין רק דנתפס בתמורה אבל בציבור ושותפין סופג ארבעים. וזה ג"כ כוונת רש"י דתנא לי' משום וסופג את הארבעים פירוש בציבור ושותפים וממילא באשה הוי הרבוי דנתפס בתמורה אף דהתם אין עושין תמורה. נמצא שיש ב' פירושים על המשנה דתמורה או כמו שפירש הש"ס כאן התם כדקתני טעמא וכפירש"י דעקר לה מלשון לכתחלה על דיעבד ממילא קאי האי שאם המיר מומר וסופג את הארבעים על אנשים ונשים. ומה שצריך רבויא על נשים נוכל לומר דקאי ג"כ על וסופג את הארבעים דבציבור ושותפים

אמר

אמר דלא לקי נ"כ כיון דאינם עושים תמורה וכאשה הי' הו"א דאינה עושה תמורה ולכך לא תילקי דהוי לאו שאין בו מעשה וקמ"ל דאשה עושה תמורה ולקי דבדיבורה עבדה מעשה. או כמו שפירש ר"י במסכת תמורה וכדפירשנו לעיל. נמצא ששני הגירסות הנ"ל חולקין בפירוש המשנה דלגירסא הא' הפירוש במשנה כמו שפירש הש"ס במסכת חולין. ולהגירסא הב' הפירוש במשנה כמו שפירש רב יהודא במסכת תמורה וכמו שפירשנו. ויהיו מחולקין ב' הגירסות וב' גמרות דמסכת חולין ודמסכת תמורה על הלימוד דציבור ושותפין ממעשר דאין עושין תמורה אם לוקין או לאו דלהש"ס דחולין אין לוקין כיון דאין עושין תמורה הוי לאו שאין בו מעשה ובנימר דלקי הוי הטעם כדרבי יוחנן דאמר לתנא לא תתני ומימר משום דבדיבורו עשה מעשה. וכאשה הי' ההו"א דלא תוכל להמיר ולא תילקי והמשנה אשמועינן ואחד נשים והוא מריבויא דקרא דתמיר והלקה וכגירסא א' דרש"י. ולרב יהודא דתמורה לוקין בציבור ושותפין אע"פ דאין עושין תמורה וכתנא דתנא לפני ר' יוחנן כשבע ומימר דלוקין אף שאין בו מעשה וכאשה הי' ההו"א דאינה עושה תמורה אבל מ"מ חייבת מלקות והרבויא היא רק דעושה תמורה וכן המשנה דקתני ואחד נשים הרבותא היא רק דעושה תמורה וכנ"ל וכן הב' גירסות ברש"י שם דף ד' ע"ב על הא דפריך אביי וכל לאו שניתק לעשה לא לקי והא מימר וכו' ולקי ולאחד גירסא משני הוי להו תרי לאוי וחד עשה ולא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי ולא משני דהלאו כולל יותר מהעשה לענין צבור ושותפין דס"ל דאין לוקין בציבור ושותפין וכר"י דלא תתני מימר וכהש"ס דחולין וכהגירסא הא' הנ"ל. ולהגירסא הב' משני דהלאו כולל יותר מהעשה דהלאו הוא שוה בכל פירוש אף בצבור ושותפין דלוקין והעשה איכ' שוה בכל דציבור ושותפין אינם עושין תמורה. ומיושב דברי הרמב"ם דכתב חוץ מנשבע ומימר ומקלל דלא כר' יוחנן דאמר לא תתני ומימר משום דבדיבורו עשה מעשה כיון דפסק דבציבור ושותפין לוקין אף שאין עושין תמורה וכהגירסא הב' בתמורה על הא דפריך אביי. וכן כהגירסא הב' בתמורה על רבויא דאשה וכרב יהודה בתמורה דמפרש המשנה לא שהאדם רשאי פירוש לא מה שאני מרבה לך ואחד נשים הוא מפני שים אדם שהוא רשאי להמיר כגון אחד מהשותפין או מי שהמיר בקרבן מקרבנות הציבור דאין לוקין דנלמד ממעשר דאין לוקין וממילא רשאים להמיר כמו שכתב הכ"מ אלא שאם המיר מוגר פירוש דהרבותא דנשים היא שעושה תמורה וסופג את הארבעים פירוש דאף בציבור ושותפים סופג ארבעים. וכיון דלוקין אף בצבור ושותפות אע"פ שאינם עושין תמורה אם כן ע"כ לומר דהלכה כהתנא דתנא חוץ ממימר ומקלל כיון דבדיבורו לא עשה מעשה ומיושב נמי מהיכן למד הרמב"ם דלקי אף בשותפין וציבור דפסק כרי' דתמורה למפרש המשנה דתמורה כנ"ל. ומיושב נמי קושית המהרש"א על התוס' דכאן דלא מתרץ דאינו סופג שמנים כיון דהוי לאו הניתק לעשה רק משום דאיכא תרי לאוי סופג ארבעים כיון דלהגירסא הב' בשני המקומות הנ"ל לוקין אפי' בשותפין וצבור והוי לאו הכולל יותר מהעשה ולא הוי לאו הניתק לעשה אפי' בחד לאו והי' צריך ללקות שמנים לכך מתרצים התוס' דחד בשלו וחד בשל חבירו דניחא אפילו להגירסא הב' הנ"ל. ומה שהביא הרמב"ם טעם הב' דלא הוי ניתק לעשה כיון דהוי ב' לאוין וחד עשה אע"פ דלדידי' ל"ל לאותו הטעם ורק כיון דהלאו הוא כולל יותר מהעשה כנ"ל. מ"מ כיון דצריך לאותו הטעם לר' יוחנן ולהש"ס דחולין מש"ה הביא הטעם ללמוד למקום אחר · דבלא"ה קשה לפי הברייתא דתמורה דף ט' דת"ר לא יחליפנו בשל אחרים ולא ימיר אותו בשל עצמו והרמב"ם פסק כן א"כ לא הוי תרי לאוי וחד עשה. ומדברי הברייתא זו ראי' דלא כרב יהודא ודלא כהש"ס דחולין ור' יוחנן וב' גירסות הנ"ל פ"כ לא אזלי בהך ברייתא מ"מ כיון דלר' יוחנן ולהש"ס דחולין דאין לוקין בציבור ושותפין צריכין ע"כ לומר כאותו טעם א"כ נשמע מזה ללמוד למקום אחר והכן והרמב"ם פירש כהברייתא וכהתנא דתנא חוץ ממימר וכרב יהודא וכהשני גירסות השניות :

בד"ה ובמוקדשין לא ישחוט שמא ינע בבשר. ואע"ג דאמרינן לקמן דמפרכסת הרי הוא כחיה לכל דברי' מ"מ חיישינן שמא ינע אחר הפירכוס. והקשו המפרשים דא"כ מאי מקשה הש"ס א"כ האי טמא דאיטמי במאי אי דאיטמי במת חרב הרי הוא כחלל ומטמא לסכין וא"ל סכין וטמיתיה לבשר ע"ש. נימא דלכך לא מטמא הסכין לבשר דמפרכסת הרי היא כחי'. ולאחר הפירכוס כבר ליתיה לסכין עיין בספר מים קדושים ובספר ראש יוסף ובספר לב ארי' שדחקו לתרץ דברי התוס'. ונראה לפע"ד ליישב דברי התוס'. דהנה איתא לקמן דף ל"ב ע"ב אמר ר"ל שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשירה דכמאן דמנחא בדיקולא דמיא. ופירש"י כיון דהריאה תלוי' בקנה ונשחט הקנה הוי כמו שניטלה כולה מהבהמה ומונחת בסל ותו לא מיטרפה בה הבהמה. וכן איתא בדף ל"ג אמר רא"בי ש"מ מדר"ל מזמנין ישראל על בני מעיים ואין מזמנין נכרי על ב"מ ופרש"י כיון דכמנחי בדיקולא דמיא הוי כמו שהוציאם מן הבהמה בעודה מפרכסת. ועיין במהר"ם לובלין דמקשה א"כ ריאה נמי האיך שריא לישראל דהרי מיד אחר שחיטת הקנה הוי ריאה כמאן דמנחת בדיקולא קודם ששחט סימן הב' ע"ש · וי"ל כיון דמיד אחר שחיטת הקנה כלה חיותיה דריאה לא מיקרי עוד בשר מן החי ע"ש א"כ ממילא לא שייך בריאה לאחר שחיטת הקנה מפרכסת הרי היא כחיה [וכן לדידן נמי לאחר שחיטת סימנים לענין כל בני מעיים ועיין בתב"ש סי' כ"ז] וקושית הגמרא ליטמי סכין לבשר פירוש לריאה אחר שחיטת רוב הקנה ונוגע במיעוט בתרא של הקנה והריאה תלוי' בו. וכן לדידן לאחר שחיטת רוב הסימנים לענין כל הבני מעים. ועברה בלועה לא שייך בזה דניחא דהריאה וכל הבני מעיים המה בתוך הבהמה וניחא כיון דמפרכסת הרי היא כחיה הוי כמו טהרה בלועה דאינה מיטמאה פיין בחולין לקמן דף ע"ב דכיון דכבר נחתך הלואר לא הוי בלועה והבן :

ד"ה שמא ינע. וא"ת אמאי לא קאמר דלא ישחוט משום דילמא אתי לימשך בפנים וכו'. א"כ נקט הבא שמא ינע משום דבעי למימר ואם שחט ואמר ברי לי שלא נגעתי וכפי שפירשו המפרשים כי היכי דיוכל לסיים וכולן ששחטו וכו' בליתיה קמן דנשיילים ע"ש וקשה לי א"כ מאי מקשה הש"ס מהבא נפקא מהתם נפקא נימא דאי מהתם הוה אמינא הטעם דלכתחיל' לא הוא משום דלא ליתי לאמשוכי אבל הכא ע"כ הטעם הוא משום שמא ינע כדמסיק וכולן ששחטו בליתי' קמן דנישיילינה. וכן קשה לפי דברי התוס' דלקמן ד"ה דליתי' קמן דכתבו ואע"ג דעזרה ר"ה היא וכו' משום דרוב פעמים לא יכול להזהר מליגע נימא דאי מהתם הו"א דדוקא בבמה אבל בעזרה דהוי ר"ה לא לכך אשמעינן ממשנה יתירה דאפילו בעז"ה דהיא ר"ה חיישינן בדיעבד משום דרוב פעמים אינו יכול להזהר מליגע :

דף ג ע"א תוס' ד"ה

דליתיה קמן תימה דמשמע הא איתיה ולא ידע אין שחיטתו כשירה אע"ג דאחרים רואין ולקמן אמר רב נחמן ראה אחד ששחט אם ראהו מתחלה ועד סוף מותר וכו' ופריך אי דידע דלא גמיר פשיטא. גם ליישב קושית הש"ך סי' א' ס"ק ט"ו על המחבר בסעיף ב' דבאינו מומחה מהני עומד ע"ג אף לכתחלה וכאן משמע אף בליתיה קמן למבדקיה לא מהני רק בדיעבד ע"ש. ונראה לפע"ד לייסב דהנה הש"ך כתב בס"ק ל"א דהאחר צריך להיות מומחה לכך נראה דר"נ לקמן איירי דאותו אחר הוא מומחה כדמשמע הלשון אם ראהו מתחילה ועד סוף לכך מהני אפילו בלא גמר לכתחילה והש"ס כאן והמחבר הנ"ל איירי דאחרים הרואין לא ידעינן אם הם מומחי'

לכן קאמר דליתי' קמן למבדקי' והוי ס"ס ספק שמא האחרים הם מומחים או שמא הוא בעצמו הוא מומחה ולא הוי ס"ס במקום חזקת איסור דהא איכא נמי ספק שלישי דאפי' אם לא הי' שום אחד מהם מומחה שמא שחט שפיר וכמו שכ' הש"ך בסי' ק"י דג' ספיקות מהני אפילו במקום דאיכא חזקת איסור ולכך לא מהני רק בדיעבד דלכתחילה אין עושין ס"ס בידים עיין ביו"ד סוף סימן כ"ז ובאורח חיים ריש סימן תס"ז במ"א שם :

ולדעת רש"ל בסי' א' והובא בש"ך ס"ק ה' בלא"ה לא קשה קושית התוס' דהרא"ש כתב והובא בט"ז ס"ק י"ד דקטן דמתניתין מיירי באינו יודע לאמן ידיו דאי יודע לאמן ידיו איתא בפרק לולב הגזול דמותר אף לכתחלה באחרים רואין אותו ואם נאמר דמיירי באינו מומחה גם כן יהי' קאי וכולן גם בשוטה וקטן אפי' באינו מומחה. ואם כן יהי' הקטן אינו יודע לאמן ידיו וגם אינו מומחה ולדעת רש"ל לא מהני אחרים רואים אפילו בדיעבד לכך מסני הש"ס בליתיה קמן ואז אפי' אם קאי על חש"ו בליתי' קמן מהני משום ספק אף לדעת רש"ל :

דף ד ודילמא קסברי כותים אין שחיטה לעוף מה"ת ולטעמך שהייה דרסה וכו' מי כתיבן אלא כיון דאיתזקי כאו אחזקי וכו' . ולכאורה קש' דאיתא לקמן ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח פשיטא מהו דתימא לא בקיאי בשימור . פירש"י לא בקיאי בהא דבעי למיעבד שימור לשם מלה של מלוה קמ"ל . משמע דקמ"ל דבקיאי דבעי שימור וכו' וא"כ כיון דבקיאי בפירוש הפסוק ושמרתם דבעי שימור לשם מלה של מלוה עי"ז הוי כמו כתיבי לת"ק דבעי כתיבי א"כ גם כאן הי' יכול לתרץ דבקיאי בפסוקי כאשר לויתיך דהפירוש כאשר לויתיך בעל פה על שהי' דרסה וכו' והוי כתיבי. וגם בקיאי בהא הקישא דזאת תורת הבהמה והעוף והוי גם כן כתיבא. לכן נראה לפע"ד דמאי דמשני הש"ס דמיירי כדאיתזקו ואחזוק ולא כתיבא תנאי הוא הוא לרווחא דמילתא דאפילו נימא דלא בקיאי תנאי הוא אבל לפי האמת נוכל לומר דבקיאי ככ"ל והוי כתיבא ואחזוק ואתי ככ"ע . ובזה מיושב קושית הש"ך בסי' ב' ס"ק כ"ב על הרשב"א דפסק דלא כרשב"ג דהא מדברי הש"ס משמע דפסקינן כרשב"ג די"ל דהש"ס לא אמר כ"א לרווחא דמילתא אבל לפי האמת מיירי המשנה בבקיאי והוי כתיבא ואחזיק. ולכך אמר הש"ס לעיל ר"א לא אמר כתרווייהו קסבר כותים גירי אריות הם :

ע"ב בתוס' ד"ה מותר מיד . והקשו הא אסור משום פת פעו"ס ע"ש . ולכאורה הי' יכול לתרץ דהיו משליכים קיסם להתנור עיין ביו"ד סי' קי"ב סעיף ט' . ונראה כיון דלפי קושיתם מיירי ביו"ט א"כ אסור להשליך קיסם כיון דלע"ע הוא פת של עכו"ם וגם בלא"ה אסור להשליך קיסם בתנור שאופה העכו"ם חמץ דהוי רולה בקיומו . ומ"מ דברי המהרש"א קש' דקאמר דנקט מיד דלא הי' רק שיעור לישה דאם הי' שיעור אפיה הי' אסור משום פת עכו"ם ע"ש דפירש כך דברי התוס' וע"ז קש' דלאחר יו"ט הי' לנו לתלות דהשליך בו קיסם . דלא שביק התירא ואכיל איסורא· ומיהו גם בדברי התוס' ל"ע שהקשו על מה שאמר הש"ס סברוה הא מני ר"י הוא דאפילו לר"י אמאי שרי חמלן של עוברי עבירה מפני שמחליפין הא ר"י אית לי' חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח נ"כ אסור . דקשה ע"ז מי לא מלי מיירי דהחליף עם הנכרי שראה שלא הניח הפת להחמיץ :

שם ע"כ במהר"מ לובלין שם כתב וז"ל ואם באת לחלק ולומר דדוקא גבי ישראל בעוברי עבירה אינו מועיל שיעור שהיית שיעור לישה אחר הפסח וחיישינן שמא לשו קודם הפסח ועבר עליו הפסח דמשום הפסד לא ביערו אבל בעכו"ם כששהה שיעור לישה אחר הפסח בליקו מותר דתלינן שלש אותה אחר הפסח א"כ תקשה לו מ"ש התוס' כו' הא לס"ז אפי' איירי בפת האפוי כו' הוי א"ש וכיון ששהה אחר הפסח שיעור לישה ואפי' דאז תלינן שלשו ואפאו בעכו"ם אחר הפסח כו' ולכאורה קש' דאמאי לא קאמר הטעם דבעכו"ם כששהה אחר הפסח בליקו מותר משום דאין לשהות בבלק יותר משיעור לישה וכמ"ש לפירוש הא' וממילא לא יהי' קשה קושיתו דנימא דמיירי בפת אפוי וכמ"ש לפי' הא' ע"ש אמנם י"ל דאין יכול לומר הטעם משום דאין דרך כו' דהא כל הטעם דאין דרך הוא משום דמקלקל וכאן חזינן דאין מקפידין ע"ז כיון דהעכו"ם לוקח מהעוברי עבירה בלק שלש קודם פסח וגם מה"ע אין מתירין לו בלא חליפין משום דחיישינן שלש אותו קודם הפסח וכמ"ש המהר"ם וע"כ צ"ל דהטעם דמותר כמחליפין הוא מטעם תלי' שתלינן שלש אותה אחר הפסח וע"כ שפיר הקשה קושיתו :

דף ז רבי פנחס בן יאיר הוה קאזיל לפדיון שבוים וכו' א"ל גינאי חלוק לי מימך א"ל אתה הולך לעשות רלון קונך ואני הולך לעשות רלון קוני . פירש"י כל הנחלים הולכים אל הים בגזירת המלך . אתה ספק עושה ספק אינו עושה ואני ודאי עושה . א"ל אם אי אתה חולק גוזרני עליך שלא יעבור בך מים לעולם חלק לי' · ולכאורה תמוה דהא הגינאי אמר דברים של טעם ולמה הכרית אותו רפב"י לחלוק ולא השיב לו כלל על דבריו . ועיין במהרש"א . ולפע"ד נראה דהנה לכאורה קש' למה לי' לגינאי לומר אתה ספק ואני ודאי הא אפי' היו שניהם שוים הי' טענת הגינאי טובה אתה הולך לעשות רלון קונך ואני הולך לעשות רלון קוני מאי חזית דמלוה דידך עדיף ממלוה דידי וכי אומרים חטא בשביל שיזכה חבירך עיין במס' שבת דף ד' אמנם לפי מה שכתבו התוס' שם בד"ה וכי אומרים בהא דחליו עבד וחליו בן חורין כופין את רבו ועושה אותו בן חורין והא המשחרר עבדו עובר בעשה ואין אומרים חטא בשביל שיזכה חבירך . ותירלו דבמלוה רבה שאני דפ"ו הוי מלוה רבה ובזה אתי שפיר דהא איתא במסכת ב"ב דף ח' דפדיון שבוים הוי מלוה רבה והי' לנו לומר בזה חטא בשביל שיזכה חבירך במלוה רבה לכן הי' מוכרח הגינאי לומר אתה ספק ואני ודאי . והשיב לו רבי פנחס בן יאיר אם אי אתה חולק גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם פירוש כי מה שהנחלים הולכים אל הים בגזירת הבורא יתברך כי כן גזירת המלך והים אינגו מלא כי אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת . ואם גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם מן הים א"כ אינך מחויב לקיים כל הנחלים הולכים אל הים וא"כ מה שאתה הולך אל הים הוא רק ספק מלוה דדילמא לא יקיים הים תנאו יהי' בטל מיובך למפרע ואם כן שגם אתה ספק ופדיון שבוים הוי מלוה רבה ואומרים חטא בשביל שיזכה חבירך במלוה רבה. ובזה נוכל לפרש הפסוק כפ' בשלח וישב הים לפנות בוקר לאיתנו ופירש"י לתנאו הראשון כונתו שהוא כמו תנאי דאם אין הים שופך לתוכו אינו מחויב לשפוך אל תוך הים :

עוד נראה לפע"ד לפרש מה שאמר רבי פנחס בן יאיר לגינאי נהרא גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם ולא השיב לו כלל על מה שאמר אני הולך לעשות רלון קוני וכו' ואני ודאי עושה. דהנה לכאורה קשה מה שאמר לו גוזרני עליך היינו שיגזור על המים הקודמים שלא יעברו א"כ הא גופא קשית דהמים הראשונים יאמרו לו ג"כ אני הולך לעשות רלון קוני וכו' ככ"ל ובפרש"י נראה שהרגיש בזה ומפרש דהגזירה אינה רק בכללות שילכו אל הים אבל אין גזירת מלך שילכו דרך מקום זה שהולכים כעת. אמנם לפע"ד נראה דהנה איתא בחובת הלבבות שער הבטחון פ"ד בפירוש חלק הד' וז"ל כי הבורא יתברך הניח ברשותינו בחירת עבודתו והמרותו ולא הניח ברשותינו השלמת המעשה בעבודה וכו' ואם יזדמנו הסבות ונגמר המעשה יהי' לנו שכר על הבחירה ועל גמר המעשה ואם ימנע גמר המעשה יהי' לנו שכר הבחירה וכו' ובזה פירשתי הכתוב בתהלים ולך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו כי מצד הדין לא הי' מגיע שכר על גמר המעשה

המעשה כיון שאינו ברשותו רק בהזדמנות הסבות מהש״י מ״מ משלם לו שכר כאלו הי׳ מעשהו של אדם ברשותו לבד אבל על הבחירה מגיע שכר מצד הדין ועיין מ״ש בפ׳ פנחס. וא״כ היה שאינו בעל בחירה לא מגיע לו שכר כי הולך בהכרח בגזירת מלך. והנה הקב״ה גוזר ולדיק מבטל בעבור שהוא בעל בחירה ובוחר בעבודת הש״י לכן אמר לו כמו שאנכי יכול לגזור שלא יעברו בך מים כמו כן אני יכול לגזור שתחלוק לי מימך ומה שאתה אומר כי אני ספק עושה וכו׳ וכפירש״י שמא לא יתנו לך בהבחירה שלי לבד אני עושה רלון קוני וע״י הבחירה אני לדיק ומבטל מה שהקב״ה גזר והבן:

ע״ב ישראל קדושים הן יש מי שרולה ואין לו ויש שיש לו ואינו רולה וכתיב אל תלחם לחם רע עין וגו׳ אכל ושתה יאמר לך ולבו בל עמך ע״ש. וכתבו התוס׳ על שיש לו ואינו רולה ואפ״ה איקרי קדוש שמזמן חבירו לאכול אללו מפני הבושת והוא דחוק. לכן נראה לפע״ד דקדוש הוא המקדש עלמו במותר לו וכמו שפי׳ הרמב״ן בפ׳ קדושים. ונראה הטעם דבזה כופה את ילרו דבהיתר היל״ר מתגרה יותר והואיל והוא כופה את ילרו ומקדש עלמו במותר לו לכן איקרי קדוש וכן מי שיש לו ואין רלונו ליתן והוא כופה את ילרו ורלונו ומזמין חבירו לאכול אללו ומ״מ עדיין אינו נותן בלב שלם כי לבו בל עמו רק נתינתו הוא כדי לכוף את ילרו ולבו הרע ולכן איקרי קדוש לכן אמר ר׳ פנחס בן יאיר כי הוא עדיין בכלל אל תלחם את לחם רע עין והאריך והביא כל הפסוק אכול ושתה יאמר לך ולבו בל עמך. ובזה נוכל לפרש הפסוק בפ׳ ראה נתן תתן לו ואל ירע לבבך בתתך לו ודרשו חז״ל נתן תתן ואפילו מאה פעמים דהכוונה היא דבתחלה כשאדם נותן לדקה והלב אינו מסכים אף שהיא מלוה רבה שכופה את לבו ואת ילרו הרע מ״מ אלל המקבל הוי לחם רע עין כי לבו בל עמו אמנם כשיתן הרבה פעמים אזי גם לבו יהי׳ מורגל ויסכים בנתינתו ואז ולא ירע לבבך בתתך לו ויהי׳ הנתינה בלב שלם:

גמרא אין עוד מלבדו. אמר רבי חנינא ואפילו כשפים ההוא איתתא דהוי קא מהדרא למישקל עפרא מתותיה כרעיה דר״ח אמר לה שקול לא מסתייע מילתך אין עוד מלבדו כתיב. והא אמר ר״י למה נקרא שמה כשפים שמכחישין פמליא של מעלה שאני ר״ח דנפיש זכותיה. ותמה הרשב״א בעין יעקב כיון דכשפים מכחישין פמליא של מעלה מאי מהני דנפיש זכותיה. ב׳ הא ר״ח דריש הקרא דאין עוד מלבדו והוא סותר לדברי ר״י דאמר דמכחישין פמליא של מעלה. ונראה לפע״ד דהנה הרמב״ן עה״ת כתב בריש פרשת וילא בפסוק והנה אנכי עמך וגו׳ כי הגדיל הקב״ה מעלת יעקב אבינו יותר ממעלת הלדיקים כלם שבשאר הלדיקים נאמר כי מלאכיו ילוה לך לשמרך וגו׳ וביעקב אבינו הבטיחו והנה אנכי וגו׳ ושמרתיך ובזה ניחא דמי שרק מלאכים משמרים אותו כשפים מכחישין פס״מ היינו מלאכים אבל מי שהקב״ה בעלמו שומרו אין עוד מלבדו כתיב ואפילו כשפים ולזה אמר רבי חנינא לא מסתייע מילתך דשאני ר״ח דנפיש זכותי׳ והקב״ה בעלמו הי׳ שומר אותו ואין עוד מלבדו כתיב:

דף ט ואמר ר״י אמר שמואל כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו ואלו הן הלכות שחיטה שהיה דרסה וכו׳ ופירש״י עיקור היינו שחט בסכין פגומה ובה״ג פירש עיקור היינו שנשמט הסימן מהלחי וע״ש בתוס׳ ד״ה כולהו תנינהו שהקשו על פירש״י דפירש עיקור היינו שחט בסכין פגומה למה לא מנה ר״י אמר שמואל דין שמוטה בהלכות שחיטה ומתרלים דלרש״י הוי שמוטה טריפה כמו שפירש״י דף י׳ סוף ע״א והוי טריפה ששחטה ואין לריך להזכירו עיש והקשה בספר לב ארי׳ על הלשון ואין לורך להזכירו דהרי לא הי׳ יכול להזכירו דלרש״י כיון דאינו רק טריפה וא״כ אם יהי׳ רק ספק אמרינן נשחטה הותרה ואם יזכירו בהלכות שחיטה אם יהי׳ ספק הוי ספק בשחיטה ואמרינן בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת וכו׳ וא״כ הקשה על רש״י גופי׳ במ״ש דשמוטה אינה אלא טריפ׳ הא בדף כ״א איתא בברייתא שחט את הושט ונמלאת הגרגרת שמוטה ואינו יודע אם קודם שחיטה נשמטה אם אחר שחיט׳ נשמטה זה הי׳ מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסול. ולרש״י דאינה רק טריפה נימא נשחטה הותרה. וליישב את זה גם ליישב קושית התוס׳ במסכת בילה דף כ״ה על מה שפירש״י שם וכאן על הא דאמרינן בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת דבחזקת איסור אבר מן החי קאי והקשו שם דכיון דחזינן שאתה לא שייך בה אמ״ה דאיסור אמ״ה לא שייך אלא מחיים [והרשב״א כאן מתרץ דרש״י ס״ל מחזיקין מאיסור לאיסור] ונראה לפע״ד דהנה איתא לקמן דף ל״ב שחט את הושט ופסק את הגרגרת ר׳ ישבב אומר ה״ז נבילה והודה לו ר״ע ומקשה הש״ס והא תנן אלו טריפות נקיבת הושט ופסיקת הגרגרת וכו׳ ומתרץ רשב״ל כאן ששחט במקום חתך הוי נבילה כאן ששחט שלא במקום חתך הוי רק טריפה ומקשה הש״ס ומי אמר רשב״ל הכי והא אמר רשב״ל שחט את הקנה ואח״כ ניקבה הריאה כשירה אלמא כמאן דמנחא בדקולא דמיא ה״נ כמאן דמנחא בדקולא דמיא ופירש״י כמו דבשחיטה אמרינן כמאן דמנחא בדקולא דמיא ה״נ כיון דרוב הגרגרת נפסק הוי כמאן דמנחא בדקולא ושוב בגרגרת לא מהני בי׳ שחיטה ואינה רק שחיטה בסימן אחד והוי נבילה ע״ש. ואח״כ בדף ל״ג איתא א״ר אב״י ש״מ מדרשב״ל מזמנים ישראל על בני מעים ואין מזמנים כותי על בני מעים מאי טעמא ישראל דבשחיטה תליא מילתא איסתרי להו נכרים דבמיתה תליא מילתא הני כאבר מן החי דמו פירש״י כיון שנחתך הקנה הוי ריאה כמנחא בדקולא והוי כמו שהוליאה מהבהמה בעודה מפרכסת והוי אמ״ה ע״ש. והנה לרשב״ל הנ״ל דאף בנפסק רוב הגרגרת הוי הריאה כמנחא בדקולא ויהי׳ בה איסור אמ״ה אפילו לישראל כיון דשלא ע״י שחיטה נפסק הגרגרת ואע״פ דס״ל לרשב״ל דמהני להבהמה שחיטה מ״מ הריאה שנפסקה מכבר אסורה משום אמ״ה. וע״כ הקש׳ הש״ס כיון דכבר נפסק איך יהי׳ מהני השחיטה אף לטהר מידי נבילה. ולר׳ יוחנן על קושית הגמ׳ הא אלו טריפות תנן מתרץ שם תירוץ אחר ע״כ גם הוא ס״ל דכמנחא בדקולא דמיא ולהכי ס״ל דהוי גם כן נבילה ע״י פסיקת רוב הגרגרת וא״כ תהי׳ הריאה אסורה משום אמ״ה אפי׳ לישראל כיון דנפסק הגרגרת שלא ע״י שחיטה ובפרט לדידי׳ דגם השחיטה לא מהני והוי נבילה. ונראה לפע״ד לפי דברי הש״ס הנ״ל דגם בנשמטה הגרגרת אפי׳ לרש״י דלא הוי רק טריפה מ״מ כיון דנעקר הקנה מהלחי ובפרט לפי מה דבעינן בשמוטה שנעקר כולו עיין בדף מ״ד ובטוש״ע סי׳ כ״ד סעיף ט״ז ע״ש הוי ודאי כמאן דמנחה בדקולא והוי כמו חתך מן הטחול ומן הכליות והניח בתוך מיעיה דאסור באכילה משום אמ״ה כדאי׳ לקמן ובטוש״ע יו״ד סי׳ י״ד וכן כאן ע״י שמוטת הקנה הוי הריאה אסורה אפי׳ לישראל משום אמ״ה וא״כ אם נשמטה הגרגרת ואינו יודע אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה הוי על הריאה ספק אם היא אמ״ה או לא והוי כמו ספק בשחיט׳ ובהמה בחייה בחזקת אמ״ה קיימא ומחזקינן הריאה בחזקת אמ״ה וס״ל לרש״י כשיטת הבה״ז והבית הלל הובאו בכו״פ ובפמ״ג סי׳ ק״י דבבהמה אחת כיון דאוסרין החלי גם החלי השני׳ אסור ע״ש לכן גם כאן כיון דאנו מחזיקין הריאה בחזקת אמ״ה כנ״ל לכן גם גוף הבהמה אף שאינ׳ רק טריפה לרש״י ושייך בה נשחטה הותרה מ״מ מועיל חזקת אמ״ה גם לגוף הבהמה ובזה מדויק שפיר לשון הברייתא שחט את הושט ונמלאת הגרגרת שמוטה וא״י אם קודם שחיטה וכו׳ זה הי׳ מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה משמע דהיו דנין על זה אם הוי ספק בשחיטה ואח״כ החליטו דהוי ספק בשחיט׳. ונוכל לומר דהיו דנין בזה כמו שפלפלו בזה הגאון מוהר״ר העשיל זצ״ל והח״מ מלד א׳ והבה״ז ובית הלל מלד השני והחליטו כהבה״ז ובית הלל דע״י הריאה אסור כל הבהמה כנ״ל

כנ"ל ומיושב קושית הלב ארי' הנ"ל . ובזה נוכל ליישב גם קושית התוס' במסכת בילה שהקשו על פרש"י דבהמה בחייה בחזקת איסור אמ"ה עומדת הא כיון דחזינן שמתה לא שייך בה אמ"ה ולהנ"ל ניחא דכל ספק בשחיטה אם נאמר דהשחיט' היתה פסולה היו בני מעיה אסורים משום אמ"ה ואם היתה השחיט' כשירה גם בני מעיה מותרים כמו שאיתא בגמרא הנ"ל דף ל"ג כיון דאיכא שחיטה מעלייתא אישתרי להו. נמלא דבני מעיה הוו בספק איסור אמ"ה ומשני שבהמה בחייה בחזקת איסור אמ"ה עומדת מעמידין אותה בחזקת אמ"ה וע"י הבני מעים מעמידין כל הבהמה בחזקת איסור כנ"ל בבה"ז והבית הלל . ואף בלא בדק בסימנים מעמידין אותה בחזקת אמ"ה אף דאם לא שחט רוב הקנה לא הוי כמנחא בדקולא ואם שחט רוב הוי שחיטה מעליא ואשתרי להו כנ"ל מ"מ חיישינן שמא שחט רוב הקנה ולא שחט רוב הושט וע"י שחיטת רוב הקנה הוי הריאה כמאן דמנחא בדקולא ואם כן כששחט ושט שלא כהוגן אגלאי מילתא למפרע שלא היתה שחיטה והוי הריאה כמאן דמנחא בדקולא והוי אמ"ה וע"ז הוי הריאה ספק אמ"ה וכן הבני מעים הוו ספק אמ"ה שמא שחט רוב הושט והקנה לא שחט הרוב והוי שחיטה פסולה למפרע וע"י הבני מעים אנו אוסרין כל הבהמה וכנ"ל. ואף לדברי מהר"ש לובלין בדף ל"ג דכתב שם וז"ל . ויש מקשים א"כ ריאה נמי האיך שריא לישראל דהרי מיד אחר ששחט הקנה הוי לרשב"ל כמנחא בדיקולא קודם ששחט סי' הב' והוי כאלו חתך מהבהמה בשר קודם גמר שחיטת סי' השני דהוי אמ"ה בלי ספק ומתרץ וי"ל דכיון דמיד אחר שחיטת הקנה כלה חיותה דריאה לא מיקרי עוד בשר מן החי עכ"ל מ"מ כלל זה אינו רק בנגמר אח"כ את השחיטה אבל בלא גמר אח"כ את שחיטת הסימן הב' הוי שחיטה פסולה למפרע והוי הריאה או הבני מעים אמ"ה אפי' לישראל כנ"ל וזה פשוט. ועל ידי הריאה והבני מעים אוסרין כל הבהמה כנ"ל בבה"ז והבית הלל . ואף הגאון מוה"ר העשיל זצ"ל והח"מ מודים בחזקה דע"י שמעמידין הריאה והב"מ בחזקת אמ"ה ואוסרין אותם ע"ז נאסרה כל הבהמה דגם המה ס"ל דאין לאסור חצי בהמה ולהתיר חצי' השני רק דהם ס"ל ע"י דאמרינן כל דפריש מרובא קא פריש מתירין גם מה שלא פירש אבל בחזקה כנ"ל נלפע"ד דגם הם מודים כנ"ל :

דף י ע"ב בתוס' ד"ה ודילמא אדנפיק ואתי בליר לי' שעוריה וכו'.

אבל קשה דתינח היכא דליכא ריעותא אבל היכא דאיכא ריעותא כגון סכין שנמלאת פגומה מנל"ן . וכן אחד משנים שנטמא ודאי בר"ה דמטהרין שניהם מטעם חזקה כה"ג מנלן דאזלינן בתר חזקה . ומתרלים וי"ל דה"נ יש ריעותא גדולה דאע"ג דאישתכח שחסר לאחר ז' לא מטהרים למפרע כל אותם שנכנסו לבית בימי הסגר . ומיהו קשה דהך מילתא דמיא למקוה שנמדד ונמלא חסר וכו' . וה"נ הול"ל דשבקינן חזקת נגע וניזל בתר חזקת טהרה דנגרא והרי חסר לפניך עכ"ל . ותמהו האחרונים דכאן הניחו התוס' בקושיא ובמס' נדה דף ב' ע"ב בד"ה התם הקשו שם נ"כ זו הקושיא ומתרלים שם . ועוד תמהו לפי מה שתירלו התוס' דאף ביש ריעותא מהני חזקה ממה דמטמאין למפרע כל אותם שנכנסו לבית בימי הסגר אע"ג דאישתכח לאחר שבעה שחסר א"כ נ"ל לר' יונתן ללמוד כאן מזה דדילמא אדנפיק ואתי בליר לי' משעורי' וע"ז הי' אפשר לדחות כדדחי לי' רא"בי ודילמא ילא דרך אחוריו וכו' הי' לו ללמוד מננה דמטמאין למפרע כל אותם שנכנסו בימי הסגר ואין ע"ז הדחיה הנ"ל . ועוד תמהו על לשון התוס' הנ"ל במסכת נדה בתירולם וז"ל שם דגבי מקוה רגילות להתחסר מעט מעט ולכך א"ל דמעיקרא אסר אבל הנגע רגילות להתחסר בב"א מכגרים לכך אמרינן השתא הוא דחסר ואוקי הנגע בחזקת שלם ביליאת הכהן מהבית ובשעת הכהן את הבית אפי' נתחסר בנגע אח"כ קודם שנכנס זה גוזה"כ הוא שהבית טמא עד שיראה הכהן בסוף שבוע ויטהרנו עכ"ל . ותמהו המפרשים על מה שמסקו שמה שנחסר אחר שנסגר ועיאת הכהן את הבית אין מועיל עד שיראה הכהן בסוף שבוע ויטהרנו · דאף אי נימא דמועיל אי נחסר בתוך השבוע של ימי הסגר מ"מ היו מתרלים שפיר כיון דאין רגילו' הנגע להתחסר מעט מעט רק בב"א ממילא לא דמי למקוה דרגילות להתחסר מעט מעט . ודברי מהר"ש מלובלין קשים להולמם . והנה זקיני הגאון זצ"ל בספר מקור חיים סי' תס"ז ס"ק י"א מפרש דכונת התוס' במה דמסיק דמה שנחסר אחר ההסגר בתוך השבוע אינו מועיל מגזה"כ הוא לתרץ קושיא הב' הנ"ל דאם נאמר דמה שמטמאין הנכנסין בתוך השבוע הוא מטעם חזקה כמו שפירש כאן יקשה נ"ל לר' יונתן ללמוד ממה דאדנפיק ואתא בליר לי' שעורא הי' לו ללמוד דאזלינן בתר חזקה מזה שמטמאין מי שנכנס בתוך השבוע ולא הי' קשה קושית רא"בי לכך כתבו דמה שמטמאין הנכנס בתוך השבוע הוא מגזה"כ ע"ש . ומאוד תמוה לי דלפ"ז הי' להתוס' כאן במקומו לפרש זה כדי לתרץ דברי ר' יונתן ולא במסכת נדה דלא הביא שם הש"ס דברי ר' יונתן כלל רק דהתוספות הביאו דרך אגב . לכן נראה לפע"ד ליישב כל זה . דלכאורה דברי התוס' כאן קשין מאוד · דמקשו ב' קושיות א' דהיכא דאיכא ריעותא כגון סכין שנמלאת פגומה מנ"ל דאזלינן בתר חזקה . הב' אחד משנים שנטמא בר"ה דמטהרין שניהם דמוקמינן כ"א על החזקה כיון דאחד ודאי טמא מנ"ל דגם בכה"ג אזלינן בתר חזקה והוא קושיא גדולה . ובתירולם אינם מתרלים רק קושיא הא' דאף ביש ריעותא מהני חזקה דה"נ יש ריעותא דאע"ג דחסר לאחר שבעה מטמאין למפרע וכנ"ל. אבל מ"מ מנ"ל מזה דאף בא' משנים שנטמא דמהני החזקה לטהר שניהם כיון דאחד בודאי טמא . לכן נלפע"ד דהחילוק בין מקוה לנגע הוא דבמקוה שראינו שנחסר הוא חסר מעט מעט היינו שתיכף אחר המדיד' מתחיל להתחסר אבל בנגע דרך הנגע להיות עומד בעיניו זמן מה כמו שכ' התוס' אח"כ בד"ה אלא הדין דאם עמד בעיניו בסוף שבוע א' , רק אחר שהתחיל להתחסר אז ג"כ אינו נחסר בפעם אחת רק מעט מעט. והנה לעיל דף ט' ע"ב ד"ה התם פשו התוס' פלוגתא בדין אחד משנים שנטמא ברה"ר דאיתא במסכת נזיר דהש"ס דנזיר אזיל לפי המסקנא דלעיל ולכך היכא דאיכא חזקה מטהרינן אף היכא דאינו דומה לסוטה ורבא ס"ל התם דבר"ה אף בחזקה נלמוד מסוטה והיכא דאינו דומה לסוטה ל"מ החזקה ע"ש . ונראה לפע"ד דאף רבא בודאי לא פליג וס"ל דאפי' בריעותא אזלינן בתר חזקה כמו שלמדו התוס' ממה דמטמאין למפרע בתוך השבוע אע"פ שיש ריעותא דראינו שנחסר בסוף השבוע [וכן ממה שכתבו התוס' אח"כ בד"ה אלא דאף לקולא אזלינן בתר החזקה נלמוד ממה שמטהרין בנחסר בסוף השבוע ממה שכי' וכו' ע"ש מזה נ"כ נלמוד דאף ביש ריעותא מהני חזקה ע"ש ותבין] לכן בודאי אף רבא דמקשה מליפור המנקר במאינה מ"מ לדינא לא פליג דאף ביש ריעותא אזלינן בתר חזקה וכנ"ל . אך בא' משנים שנטמא בזה ס"ל לרבא אף לדינא לא אזלינן בזה בתר חזקה דכיון דאחד בודאי נטמא איך נטהר שניהם מכח חזקה ובזה עולים יפה ב' דבורי התוס' דכאן ובמס' נדה . דלכאורה יש לדקדק עוד דכאן מקשו התוס' ב' קושיות א' מיש ריעותא ב' מאחד משנים שנטמא ובמס' נדה לא הקשו רק קושיא הא' ביש ריעותא ומאחד משנים שנטמא לא מקשו כלום . לכן נלפע"ד דהתוס' דכאן דמקשו מאחד משנים שנטמא היינו אליבא דהש"ס דנזיר ואליבא המסקנא דחולין דס"ל דאף באחד משנים שנטמא דע"כ אחד מהם טמא מ"מ אזלינן בתר חזק' ומטהרין שניהם ומהיכן למד הש"ס דין זה לזה הוכרחו התוס' לתרץ דה"כ יש ריעותא גדול' דאע"ג דאישתכח שחסר לאחר ז' מטמאין כל אותם שנכנסו לבית בימי הסגר וכונתם במה

פדייקו

שדייקו וכתבו כל אותם שנכנסו לבית דאפי' הי' הנגע כגרים ואשתכח לאחר שבעה דנתחסר הרבה ולא נשאר כ"א חלק שעירית שהגרים או אפי' פחות מזה דבזה ודאי לא נחסרו כל השעה חלקים ברגע אחרונ' וע"כ הי' מתחסר מעט מעט עוד מיום הששי או מקודם אפ"ה מטמאין אפי' הנכנס ביום הששי דבאמת מצד הסברא הי' לנו לטהר אותו דבודאי הי' ככר נחסר אז מהגרים וע"כ מה דמטמאין אותו הוא מחמת החזקה ונלמוד דאפי' כאחד משנים שנטמא דאחד מהן בודאי טמא ג"כ אזלינן בתר חזקה ומטהרים אותו אף שהוא נגד הסברא דאף ביום הששי הנ"ל דמטמאינן מחמת החזקה כנ"ל הוא יותר נגד הסברא דשם מצד הסברא הוא בעצמו טהור וכנ"ל. ולהש"ס דנזיר לא ס"ל כתירוץ התוס' בנדה שהבאתי דבתוך השבוע דמטמאינן לאו מגז"כ הוא דלא נהני אם נחסר בתוך השבוע רק מחמת החזקה הוא דמטמאינן וכנ"ל ולכך הקשו דכמו במקוה חסר ואתאי כמו כן בזה דמטמאינן הנא אל האהל כל ימי הסגיר אותו ואפילו ביום הששי ואפי' נחסר תשעה חלקים מכגרים ויותר דודאי התחיל להתחסר מקודם והו"ל דשבקינן חזקת הנוגע וניזל בתר חזקת טהרה דנבראת והרי חסר לפניך כמו במקוה דהא דמי למקוה ממש דגם כן שייך בו חסר ואתאי והניחו בקושיא. אבל התוספות בנדה שהבאתי דלא מקשו רק בשיש ריעותא מכ"ל ולא מקשי מאחד משנים שנטמא אזיל אליבא דרבא הנ"ל דרק בריעותא אזלינן בתר חזקה אבל בא' משנים הנ"ל כיון דאחד מהם ודאי טמא בזה לא אזלינן בתר חזקה ואליבי' משני שפיר בקילור כיון דמטמאינן בתוך השבוע אף דחסר בסוף השבוע ואיתרע החזקה מוכח מזה דאף באיכא ריעותא מהני חזקה. ולא דייקו שם התוס' כמו שדייקו בכאן וכתבו דה"נ יש ריעותא גדולה. וגם לא דייקו לכתוב כל אותן שנכנסו. ולכן אח"כ כשהקשו ממקוה מתרלים שפיר דהא דמטמאינן הנכנס בתוך השבוע הוא משום דמה שנחסר בתוך השבוע אינו מועיל כלל מגזה"כ רק דניחוש שנחסר קודם ההסגר ואז הי' יכול להיות דלא התחיל עדיין להתחסר ועמד בעיניו א"כ לא שייך בזה חסר ואתאי ואינו דומה למקוה דתמיד הוא חסר ואתאי כנ"ל. ור' יונתן ורא"י ורבא דכאן דלמדו חזקה ממאי דדילמא אדנפיק ואתא בליר לי' שיעורא ולא למדו ממה שמטמאין בתוך השבוע ג"כ אזלי כשיטת התוס' בנדה דבתוך השבוע לא מהני הנחסר מגזירת הכתוב כמו שאמרנו לרבא הנ"ל ובזה מתורלים כל הקושיות הנ"ל:

דף יא בד"ה מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא. וא"ת כיון דאמרינן זיל בתר חזקה כ"ש בתר רובא דרובא וחזקה רובא עדיף ע"ש. וליישב את זה נלפע"ד דהנה התוס' לקמן ד"ה אתיא מפרה אדומה מקשין כיון דפרה בת שתים א"כ דילמא היינו משום דאוקמה אחזקה שאינ' טריפה למ"ד טריפה אינ' חיה. וי"ל דכל חזקה שלא נתבררה אפי' שעה אחת לא אזלינן בתרה. ויש ללמוד מזה הלכה למעשה דאם עשו גבינות מבהמות ונשחטה אחת ונמצאת טריפה כל הגבינות אסורות דאין להעמיד הפרה אחזקתה ולומר השתא הוא דנטרפה משום דחזקת כשרות לא נתבררה ועיין ברא"ש הביא ג"כ דברי התוס' ואח"כ כתב ועוד י"ל נמאי דמסקינן דאזלינן בתר רובא כל הבהמות בחזקת כשרות ואפי' בתוך שנתן משום דרוב בהמות כשירות הן ורובא עדיף מחזקה. ומדייק שם בספר מעדני יו"ט דלמאי כ' הרא"ש דרובא עדיף מחזקה ומפרש דאע"ג דרובא של רוב בהמות כשירות נמי לא נתבררה בשעתה אלא דלמ"ד טריפ' אינ' חיה ידעינן מדאיות יותר מי"ב חודש או מדחזינן הנשחטים שאינן טריפות אבל מעיקרא לא נתבררה מש"ה קאמר דרובא עדיף מחזקה ולא צריך לבירור בשעתה ע"ש. ובזה מיושב קושית התוס' דל"מ למילף דאזלינן בתר רוב בהמות כשירות מק"ו דכיון דאמרינן זיל בתר חזקה כ"ש בתר רובא דבחזקה הא בעינן דוקא שנתבררה בשעתה. והש"ס מקשה מנא הא מילתא דאזלינן בתר רוב כשירות אע"ג דלא נתבררה בשעת':

עוד נראה ליישב קושית התוס' הנ"ל דנילוף דאזלינן בתר רובא מק"ו מחזקה כיון דקיימ"ל רובא וחזקה רובא עדיף די"ל דהש"ס בעי אליבא דר' יוחנן במס' קדושין דף פ' דס"ל ברוב תינוקות מספחין דלא אמרינן בזה רובא וחזקה רובא עדיף ולא שורפין רק תולין ע"ש לא מבעיא לפירש"י דפירש דר' יוחנן ס"ל דלא אמרינן רובא וחזקה רובא עדיף רק ברובא דאיתא קמן אבל רוב מספחין הוי רובא דליתי' נמי לא עדיף רוב זה מחזקה וא"כ ליכא ק"ו. ואף להתוס' שם דפירשו דרוב תינוקות מספחין לא הוי רוב חשוב ולכך לא אמרינן רובא וחזקה רובא עדיף בזה ע"ש. אבל מ"מ אי לא הי' חזקה כנגדו הוה אזלינן אפי' אחר רוב כזה אף דלא הוי רוב חשוב וע"ז בעי הש"ס הכא מנלן דליכא למילף מק"ו מחזקה ולחלק בין רוב חשוב לרוב שאינו חשוב היכא דלא הוי חזקה כנגדו לא משמע לי' להש"ס לחלק בזה ולכך יכולין למילף מרוב בהמות כשירות ומשאר עניני רוב אף לרוב שאינו חשוב כנ"ל. וכן צריך לומר לעיל להמעדני יו"ט הנ"ל דכתב דרוב בהמות כשירות הוי רובא דלא נתבררה. א"כ קשה האיך יליף רב מרי ממכה אביו ואמו דהא דרוב בעילות אחר הבעל לא שייך בזה דהא לא נתבררה וע"כ כיון דילפינן מקרא דאזלינן בתר רובא לכן לא מחלקינן בין רובא לרובא וכן לרבא דלא מחלק בין רובא דתלוי במעשה לרובא דלא תלוי במעשה כדאיתא במסכת בכורות דף כ' ע"ש נמי צריך לומר אליביה כן:

ע"ב בד"ה וליחוש. וז"ל בסוף הדיבור הקשה ריב"ם דהכא ילפינן מרוצח וע"ז דאזלינן בתר רובא אף בדיני נפשות ובפ' אלו הן הנשרפין אמרינן נסקלין בנשרפים ידונו בסקילה הקלה אע"ג דרוב נשרפין ניניהו. ותירץ ר"ת דכיון דממה נפשך הוא נהרג לענין באיזה מיתה יהרג לא אזלינן בתר רובא והקשה הגאון ר' הירש האלברשטאט ז"ל דא"כ למה נדונית בת כהן שזינתה בשריפה דילמא הכהן לאו אביה הוא ודינה אם היא ארוסה בסקילה או אם היא אשת איש בחנק. וא"ל דאזלינן בתר רובא וכדקאמר הש"ס לעיל לענין מכה אביו ואמו דהא כיון דממ"נ נהרגת לענין באיזה מיתה תיהרג לא אזלינן בתר רובא. ונראה לפע"ד ליישב קושית הגאון הנ"ל דהנה ביבמות דף קי"ט איתא האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעלך לא תנשא ולא תתייבם וכו'. ומקשה הגמרא לא תנשא אמאי הלך אחר רוב נשים ורוב נשים מתעברות ויולדות לימא מתניתין ר"מ דחייש למיעוטא וכתבו התוס' וא"ת אמאי לא מוקי לה נמי כרבנן וכי אזלו רבנן בתר רובא היינו ברלא תלוי במעשה אבל תלוי במעשה לא אזלינן בתר רובא דכה"ג משני בפ"ג דבכורות. וי"ל דהכא כרבה דלית לי' האי שינויא א"כ אין חשוב תלוי במעשה אלא ממילא הוא בא שאדם נזקק לאשתו ע"ש. ולכאור' קשה על רב מרי כאן דיליף דאזלינן בתר רובא ממכה אביו ואמו וליחוש דלמא לאו אביו הוא אלא משום דאמרינן זיל בתר רובא ורוב בעילות תולין בבעל דלפי התוס' ביבמו' הנ"ל דבעילת הבעל לא הוי תלוי במעשה שאדם נזקק לאשתו. ובודאי בעילת זנות מאיש אחר הוי תלוי במעשה. א"כ הרוב אינו תלוי במעשה והמיעוט תלוי במעשה א"כ האיך יליף מזה לענין רוב בהמות כשירות דהמיעוט ג"כ אינו תלוי במעשה. וצ"ל דרב מרי ס"ל כרבא בבכורות דאינו מחלק בין תלוי במעשה או לא. והנה התוס' הנ"ל בשם ר"ת אזלו על רב כהנא ורבינא שלמדו דאזלינן בתר רובא מרוצח וע"ז ואף ר"כ לימד מע"ז כמ"ש התוס' לעיל בד"ה וכי תימא בתירוץ הב'. ועל רבינא מתרץ ר"ת שפיר דלענין באיזה מיתה יהי' נהרג לא אזלינן בתר רובא ומבת כהן לא קשה קושי' הגאון מהרצב"ש הנ"ל דהתם אף דהוי הלימוד באיזה מיתה תיהרג אזלינן ג"כ בתר רובא כיון דהמיעוט היינו אם היא מאיש אחר הוי תלוי במעשה והרוב היינו מה שתולין רוב בעילות כבעלה הכהן הוי

אינו תלוי במעשה כסברת התוס' הנ"ל ביבמות שכל אדם נזקק לאשתו ורבינא אזיל לשיטתו דמחלק במסכת בכורות בין אם הרוב תלוי במעשה או לא. כן החילוק נ"כ לענין כאיזה מיתה תיהרג לענין המיעוט אם הוא תלוי במעשה או לא. ור"כ דאזיל בשיטת רבינא לענין הלימוד מעדים זוממין יסבור נ"כ כרבינא בזה החילוק בין תלוי במעשה או לא. ובזה נתיישב לי דקדוק גדול בדברי התוס' כאן דכתבו וז"ל דהכא ילפינן מרוצח וע"ז דאזלינן בתר רובא אף בדיני נפשות וכו' למה לא נקטו נ"כ הלימוד של רב מרי ממכה אביו ואמו דבזה גם כן תקשי' קושית הריב"ש דהא מזה נ"כ נלמוד דאזלינן בתר רובא אף בד"כ. ולהנ"ל ניחא דכיון דהתוס' רצו לכתוב בזה תירוץ ר"ת דזה לא קאי רק על ר"כ ורבינא דמחלקין בין תלוי במעשה ולא יקשה קושיא הנ"ל מבת כהן אבל לרב מרי דיליף ממכה אביו ואמו ע"כ דלא מחלק בין תלוי במעשה או לא כנ"ל ולדידי' לא נוכל לתרץ תירוץ הר"ת דיקשה קושית מהר"ש הנ"ל מבת כהן וע"כ מוכרח לתרץ כתירוץ הב' של התוס' משום קבוע ע"ש והבן:

דף יא ע"א בד"ה אבל היכא דיליף. מקשין אמאי לא יליף מכל קרבנות דדחו שבת ולא"ח שמא ימצא הקרבן טריפה ונמצא שחילל שבת. ומתרצים דאין יכול להוכיח משום דאיכא למימר דמשום ספק נמי אמר רחמנא דלידחי שבת מצות קרבן כמו שנפקוח נפש אמרינן בסוף פ"ק דכתובות דלא הלכו בו אחר הרוב ע"ש. והנה לפע"ד תירוצם תמוה דא"כ מאי פריך הש"ס במסכת שבת דף קל"ה על רשב"ג הא לא שהה ספיקא הוי מימהל היכי מהלינן ע"ש הא איכא למימר דשבת נדחה אפילו מחמת ספק. וגם קשה מה הביאו התוס' ראי' מכתובות הא התם מחמת פקוח נפש דחמיר אף בספק נדחה שבת וכל המצות וכן איתא ברמב"ם הלכות שבת פ"ב הלכה א' ע"ש ואין ראי' מפקוח נפש לשאר דברים שיהי' נדחה שבת אפילו ע"י ספק ומקושית הגמרא במסכת שבת מימהל היכי מהלינן משמע להיפך דשבת אינו נדחה ע"י ספק. והנראה לפע"ד ליישב קושית התוס' הנ"ל דאמאי לא יליף מכל קרבנות דדחו שבת דהנה התוס' לקמן ע"ב ד"ה וכי תימא דבדקינן לי' מקשו דנילף מרוצה גופי' דאזלינן בתר רובא דדילמא הרוצח הוא טריפה וטריפה שהרג את הנפש פטור ותירצו ושמא דלא מצי למילף דניזול בתר רובא מדלא חיישינן להרוג את הטריפה ע"ש. כן נוכל לומר נ"כ כאן דלא מצי למילף דניזיל בתר רובא מדלא חיישינן לשחוט טריפה בשבת כיון דשחיטה בשבת היא משום נטילת נשמה הוי דומיא להורג את הטריפ' ואף דיש לחלק דהא בהורג את הטריפה פטור ובשוחט את הטריפ' בשבת חייב מ"מ הא בקרבנות ששחט בשבת ונמצא טריפה במקום בתר כגון ניקב קרום של מוח איתא בהדיא במסכת פסחים דף ע"ב דפטור או מטעם דאנוס הוא כפירש"י שם או מטעם טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה עיי"ש לענין קרבן פסח א"כ לא מצי למילף מזה דניזיל בתר רובא. ובזה מיושב נמי מה שהקשיתי בימי חרפי במה שמקשה הש"ס דילמא דפלי ובדיק לי' דקשה ע"ז דילמא יהי' נמצא טריפה דניקב קרום של מוח או שאר טריפות וכתיב מן הבקר להוציא את הטריפ' וא"כ הוי שוחט חולין בעזרה ולפי הנ"ל אתי שפיר דהוי אנוס דפטור או משום דטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה. ולכך לא מצי למילף מזה דניזיל בתר רובא גם בעלמא. עוד נראה ליישב קושית התוס' הנ"ל דלא מצי למילף משבת שהוא זמן איסור לשאר איסורים שהם גוף איסור ועיין בתוס' לעיל דף ה' ע"ב בד"ה לדיקים:

ע"ב בד"ה לר"מ דחייש למיעוטא וכו' ואפשר דאף רשב"ג סובר דמלב פוטר ולא חייש מיעוטא וכו' והא דאמר רשב"ג במסכת שבת דף קל"ה כל ששהה ל' יום באדם וח' ימים בבהמה אינו נפל הא לא שהה ספיקא הוי התם טוא מדרבנן שלא יאמרו העולם שפיהק ומת וכו' ע"ש. ולכאור' קשה דא"כ מה מקשה הש"ס שם הא לא שהה ספק הוי מימהל היכי מהלינן ע"ש הא לדברי התוס' הוי רק מדרבנן. ומצאתי בספר תולדות אברהם שהקשה כן ודחק שם לתרץ. ולפע"ד נראה דהש"ס שם מקשה מימהל היכי מהלינן דדלמא אח"כ יפהק וימות ויהי' ספיקא דאורייתא כמ"ש התוס' דבזה לא הוי רובן אינם נפלים. ובזה נדחה דברי הפמ"ג בא"ח סי' תל"ח במשבצות זהב ס"ק ב' שרצה ליישב דבריו שב' ביו"ד סי' ע"ו במ"ז ס"ק ז' והנך ז' ימים מפל"ע בעינן מדאמרינן מימהל היכי מהלינן ותמהו כל האחרונים עליו מה מביא מאדם ראי' לבהמה וכתב בא"ח שם לתרץ שיש איזה ט"ס בדבריו ביו"ד שם וכמדומה שצריך להגיה שם כך ומ"ה חיישינן מדפריך מימהל היכי מהלינן. והוא תמוה שהוא נגד דברי התוס' דכאן דכתבו דאינו רק מדרבנן. וקושית הש"ס נ"ל דהקושיא היא דדילמא יפהק אחר המילה וימות וכנ"ל. וגם אם נאמר דלרשב"ג הוי חשש דאוריי' שלא כדברי התוס' דכאן מ"מ לדידן דפסקינן כרבנן דרוב וולדות אינן נפלים ע"כ רק מדרבנן חיישינן לדרשב"ג ועיין בתבואת שור סי' ע"ו ס"ק י"ב. וליישב דברי הפמ"ג ביו"ד הנ"ל נראה דראייתו היא כך דהא דאמר רשב"ג כל ששהה ל' יום באדם למד זה מפסוק ופדויו מבן חודש תפדה ומ"ש ושמנה ימים בבהמה למד מפסוק ומיום השמיני והלאה ירצה וגו'. וכשמקשה הש"ס הא לא שהה ספק הוי מימהל היכי מהלינן משמע דרוצה להוכיח כרבנן דל"ב שהה כלל וק' דילמא באדם ובבהמה שוין דבעינן ז' ימים דבאדם כתיב וביום השמיני ימול ובבהמ' כתיב ומיום השמיני והלאה ירצה. והוכיח מזה דהנך ז' ימים מטל"ע בעינן וביום השמיני דאדם לא בעינן מטל"ע למילה וע"כ דלא חיישינן לנפל כלל ול"ב שהה כלל כרבנן דאי לא הי' בעינן מטל"ע הי' יכול להיות אדם ובהמה שוין. והפמ"ג בא"ח אחר המחילה לא זכר כפנמו הראי' הנ"ל ולכך כתב כמדומה שצריך להגיה ובאמת היא ראי' גדולה ובזה לא שייך לומר מקצת היום ככלו:

ט"ז ע"ב גמרא לעולם שוחטין. מאן תנא אמר רבה ר' ישמעאל היא דתניא כי ירחיב וגו' בכל אות נפשך תאכל בשר כי ירחק ממך המקום וגו' וזבחת מבקרך ומצאנך כאשר צויתיך ואכלת בשעריך וגו' ר' ישמעאל אומר לא בא הכתוב אלא להתיר להם בשר תאוה שמתחלה נאסר להם בשר תאוה משנכנסו לא"י הותר להם בשר תאוה ועכשיו שגלו יכול יחזרו לאיסורן הראשון לכך שנינו לעולם שוחטין מתקיף לה רב יוסף וכו' ועוד מעיקרא מ"ט איתסר משום דהוו מיקרבי למשכן ולבסוף מ"ט איתסרו דהוו מרחקי ממשכן וכל שכן השתא כשגלו דאירחקי טפי [והקשו התוס' תימה אדרבה איקרבו טפי כיון דהותרו הבמות ע"ש] אלא אמר ר"י ר"ע היא דתניא ר"ע אומר לא בא הכתוב אלא לאסור להם בשר נחירה שבתחלה הותר להם בשר נחירה משנכנסו לארץ נאסר להם נחירה וכו' במאי קמיפלגי ר"ע סבר בשר תאוה לא איתסר כלל ר"י סבר בשר נחירה לא איתסרי כלל ע"ש והקשו התוס' תימה מנא לי' הא דילמא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ע"ש. וליישב ב' קושיות התוס' הנ"ל גם ליישב קושית הכו"פ שהקשה על הט"ז בסי' א' נמ"ש כרים הסי' למה בשבת וכיבוד אב ואם פירש הש"ס כאשר ציך במרה ובשחיטה פירש הש"ס כאשר צויתך בע"פ והקשה הכו"פ דלא קשה מידי כיון דקיי"ל כר"ע דמקודם הותר להם בשר נחירה א"כ איך שייך לומר כאשר צויתיך במרה הא במרה לא נאמר להם רק מה שצריכין תיכף נ"כ ואז לא היו צריכים זביחה רק נחירה. וליישב כל זה נקדים לפרש דברי התוס' הנ"ל בתירוצם על התימה הנ"ל וז"ל אי לר"ע איתסר בשר תאוה א"כ היכא הותר להם בשר נחירה דבקדשים מודה דבעי שחיטה דכתיב ושחט כדלקמן ואי בלבי ואיל דאינו
אסור

אסיר בבשר תאוה כמו דאיתא לקמן בש״ס דאיני חזיא להקרבה הא בקרא דדרשינן מיני׳ היתר נחירה כתיב בקר וצאן כדכתיב כי ירחק וזבחת מבקרך ומצאנך מכלל דמעיקרא נ״ב זביחה . ומיהו קשה דהו״ל לאוקמי קרא דהיתר נחירה בבעלי מומין דלא חזי׳ להקרבה והניחו התוס׳ בקושיא . ולכאור׳ צריך להבין דברי התוס׳ כיון דכתבו דאם אסור בבשר תאוה היכא שייך היתר נחירה למה כתבו אי לר״ע הלא אף לר׳ ישמעאל הוי כן. וצריך לומר דהתוס׳ ס״ל דלר״י אף דאסור הי׳ בשר תאוה מקודם מקרא דכי ירחק ממך המקום וגו׳ כדכתבו התוס׳ בד״ה שבתחל׳ נאסר להם ע״ש ס״ל דהדיוק מקרא דכי ירחק לא קאי רק על מה שסיים הכתוב ואכלת או על מה שנאמר מקודם בפסוק בכל אות נפשך תאכל בשר ולא שייך לומר דהדיוק מורה על ב׳ דברים על איסור בשר תאוה ועל היתר נחירה וכיון דלר״י קאי הדיוק הזה על בשר תאוה א״כ מקודם הקמת המשכן הי׳ מותר בשר תאוה ומהקמת המשכן ואילך עד שנכנסו לארץ הי׳ בשר תאוה אסור להם כמו לפירש״י דנלמד מקרא דאשר ישחט ואל פתח אהל מועד לא הביאו ובזה לא פליגי התוס׳ על רש״י . ואם נאמר דר״י ג״כ ס״ל דמקודם הותר להם בשר נחירה ע״כ אינו מהדיוק דכי ירחק דזה אתי להורות על בשר תאוה רק ממילא כיון דהתורה ליותה אז על הזביחה ולא מקודם מוכח דמקודם היו מותרים בבשר נחירה וא״כ לא שייך תירוץ התוס׳ דאם הי׳ אסור בשר תאוה היכא אישתרי בשר נחירה בבקר וצאן דהיתר נחירה הי׳ קודם הקמת המשכן דאז היו מותרים בבשר תאוה כדמשמע מקרא דכי ירחק כנ״ל . אבל לר״ע דס״ל דהדיוק דכי ירחק קאי על בשר נחירה א״כ אם נאמר דגם ר״ע ס״ל דהיו מקודם אסורים בבשר תאוה . א״כ אף אם נאמר דבשר תאוה הי׳ אסור מעולם לא שייך היתר נחירה רק כונת התוספות כיון דלר״ע לא שייך לומר כן וע״כ ר״ע פליג על ר׳ ישמעאל ס״ל נהש״ס דר״י פליג ג״כ על ר״ע כיון דלא נוכל לומר מר אמר חדא ומר אמר חדא ול״פ. ולפי מה שבארנו נלפע״ד דלא קשה קושית התוס׳ מלבי ואיל ובעלי מומין כיון דאף אם נאמר דר״ע ס״ל דהיו אסורים בבשר תאוה היו אסורים מעולם ואין תלוי בזמן הקרבה דהא לדידי׳ הכתוב דכי ירחק קאי על נחירה כן נמי אינו תלוי בחזיא להקרבה והיו אסורים בבשר תאוה אף בלבי ואיל ובע״מ וא״כ לא שייך היתר נחירה בשום דבר . אך לר״י דס״ל דהכתוב כי ירחק קאי על בשר תאוה א״כ קודם הקמת המשכן דהיו מרוחקים ממשכן היו מותרים בבשר תאוה [כמו לפירש״י מקרא דאל פתח אוהל מועד כן נמי לפירוש התוס׳ מקרא דכי ירחק דהא בזה לא פליגי] ואף דהבמות היו אז מותרים דקודם הקמת המשכן לא נאסרו כמו שמצינו שאדם ונח וגם אבותינו אברהם יצחק ויעקב הקריבו בבמות ולכך פריך שפיר ר׳ יוסף וכ״ש השתא משגלו דמרחקי טפי ולא קשה קושית התוס׳ מבמות הנ״ל ומיושב נמי קושית הכו״פ על הט״ז כיון דביארנו אליבא דר״ע דהקרא כי ירחק קאי על בשר נחירה א״כ לדידי׳ לא הותר בשר נחירה רק מהקמת המשכן ואילך ובמרה היו שנה אחת מקודם נוכל לפרש שפיר כאשר נויתיך במרה ושפיר הקשה הט״ז :

דף לג

אמר ר׳ אחא בר יעקב ש״מ מדר״ל מזמנין ישראל על בני מעיים ואין מזמנים נכרי על בני מעיים

נ״ע ישראל דבשחיט׳ תליא מילתא כיון דאיכא שחיט׳ מעלייתא איטתרי להו נכרי דבמיתה תליא מלת׳ כאמ״ה דמי אמר ר״פ הוי יתיבנא קמי׳ דרב אחא בר יעקב ובעי דאימא לי׳ ומי איכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור ולא אמרי לי׳ אמינא הא טעמא קאמר . תניא דלא כר׳ אחא ב״י הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה חותך כזית בשר מבית השחיטה וכו׳ ואוכלו אחד נכרי ואחד ישראל מותרין בו ע״כ לשון הגמ׳. והרמב״ם בפ״ט מהלכות מלכים הלכה י״ב כתב וז״ל השוחט את הבהמה אפי׳ שחט ב׳ סימנים כל זמן שהיא מפרכסת אבר ובשר הפורשין ממנה אסורין לבני נח משום אבמה״ח וכ״כ בהלכה י״ג וז״ל ואבר ובשר הפורשין מן המפרכסת אע״פ ששחט בה ישראל ב׳ סימנים ה״ז אסור לב״נ משום אבמה״ח ותמה הכ״מ ע״ז והביא שם שגם הרשב״א תמה עליו שהוא נגד הברייתא הנ״ל . ובפרק הטור והרועב איתא ברייתא זו יותר בארוכות ומחלק שם דבעו״מה אפי׳ שחטה ישראל או טהורה ששחטה עכו״ם ומפרכסת אסורה אף לב״נ משום אבמה״ח : ובטהורה אם שחט בה ישראל רוב שנים ומפרכסת אחד ישראל ואחד נכרי מותרין בה ופירש״י מטעם דליכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור ולכן דחה הרשב״א את דברי הרמב״ם מהלכה וכ׳ עליו ולא ידעתי טעם לדבריו . וליישב דברי הרמב״ם נלפע״ד בטוב טעם . דהנה לכאור׳ קשה בהא דכייל הש״ס דליכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסיר . הא בקרבן פסח כתיב וכל ערל לא יאכל בו ולפי דברי הצל״ח בפסחים אליבא דהרמב״ם הוי הלאו על הערל והישראל אינו עובר רק משום לפני עור א״כ הרי מצינו מידי דלנכרי אסור אע״פ דשרי לישראל . הגם דלפי מה שתירצו התוספות על קושיתם מגוי ששבת או שעוסק בתורה דחייב מיתה דבדבר שהוא מצוה לישראל לא שייך מי איכא מידי גם קושיא זו מיושבת מ״מ לפי מ״ש הרמב״ם בהלכות מלכים הלכה ט׳ בטעם גוי שעסק בתורה או ששבת דחייב מיתה וז״ל והכלל אם עשה מועד לעצמו כללו של דבר אין מניחין אותן לחדש דת ולעשות מצות לעצמן מדעתן אלא או יהי׳ גר צדק ויקבל כל המצות או יעמוד בתורתו ולא יוסיף ולא יגרע וכו׳ וכתב שם בהלכה י׳ ב״נ שרצה לעשות מצוה משאר מצות התורה אין מונעין אותם משמע שם דמחלק דהיכא דרצונו של העכו״ם לעשות בקביעות אין מניחים אותו וחייב מיתה אבל אינו נהרג ובמקרה אין מונעים אותו . וע״כ אין חילוק בין דבר מצוה לדבר הרשות . ובקרבן פסח אסרה תורה לנכרי שלא יאכל מקרבן פסח של ישראל אף שאין כונתו של העכו״ם לשם מצוה. לפי דברי הצל״ח הנ״ל. [ויש להביא ראי׳ לדברי הצל״ח מדברי הש״ס בפסחים דף ג׳ ע״ב דאיתא שם ההוא ארמאה דהוה סליק ואכיל פסחים וכו׳ בדקו בתרי׳ ואשכחוהו דארמאה הוא וקטלוהו - ומקשין העולם למה קטלוהו ולפי דברי הצל״ח הנ״ל א״ש דאזהרתן זהו מיתתן] וא״כ קשה כיצד מי איכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור. לכן נראה לפע״ד דאף למדברי רש״י ושאר פוסקים משמע דהיכא דהתירה תורה לישראל מותר ממילא אף לעכו״ם אע״פ דאיכא בעכו״ם טעם לאסרו לו מ״מ כללא הוא דליכא מידי דמותר לישראל ולנכרי יהי׳ אסור מ״מ הרמב״ם דייק מלשון הש״ס בחולין הנ״ל ובעי דאימא לי׳ מי איכא מידי וכו׳ ולא אמרי לי׳ דאמינא הא טעמא קאמר מזה משמע דהיכא דאיכא טעמא דלנכרי אסור ולישראל שרי לא דאינן הטעם מחמת הכלל דמי איכא מידי וכו׳ רק דהכלל דמי איכא מידי הוא רק הוכחה לומר דרך אחר ועיין בסנהדרין דף נ״ט ואם כן מיושב קושית התוס׳ דכאן שהקשו מיפ״ת והניחו בתימה . דהא ר״פ בעצמו אמר הא טעמא קאמר דהיכא דלית לן אופן אחר ע״י הסברא דמי איכא מידי לא הוי הכלל דמי איכא מידי כלל . ומה שאמר הש״ס תניא דלא כר״א בר יעקב דתניא הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה וכו׳ אחד נכרי ואחד ישראל מותרין בו אין הטעם דמותר לנכרי משום מי איכא מידי וכו׳ רק הטעם כמו שפירשו התוס׳ דף פ״ד ד״ה בעינן בשם רבינו שמעיה לענין העמדה והערכה דאף למפרכסת ה״ה כחיה לכל דבריה היינו דוקא בטמאה ושחט ישראל או נכרי ששחט בטהורה דע״י השחיט׳ איני ניתרת באבילה והוא כחיה על שתמות אבל היכא דבשחיטה זו ניתרת באכילה הוי כמתה ולאו בת העמדה והערכה היא וכ״כ התוס׳ בב״ק דף ע״ו ע״ש. וכיון דהוי כמתה לענין העמדה והערכה הוי נמי כמתה לענין אבר מן החי לב״נ ומותר לגוי כותי על בני מעיים דלא כרב אחא בר יעקב . והנה החילוק של ר׳ שמעיה הנ״ל לענין העמדה

העמדה והערכה בין טהורה לטמאה ובין שחט ישראל לשחט עכו"ם אליבא דפירוש הר"ח לעיל דף ל' בתוס' ד"ה והא תנן שחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת ה"ה כחיה לכל דבריה דכתבו אין זה משנה בשום מקום אלא דדייק לה ממתניתין דהטור והרוקח דתנן השוחט בהמה טמאה ומפרכסת עיי"ש. ועי"ז מחלק ה"ר שמעיה הנ"ל בין טהורה לטמאה וכו'. אבל הרמב"ם פסק בפי' ה' מהלכות עירובין הלכה י"ג דאף בנשחט כהלכתה היינו ישראל בטהורה דאם עדיין מפרכסת הרי היא כחיה לענין העמדה והערכה ולדבריו צ"ל דהיי לו גירסא והשניא ולפי"ז אין חילוק בין טהורה לטמאה וכו' ולעולם במפרכסת בבהמה הרי היא כחיה. ולדברי הרמב"ם מוכרחין אנו ליישב קושית התוס' דפ"ד כמו שכתבו התוס' שם דהכא איירי בעוף דאין בו חיות כ"כ דהא הכשירו בסימן אחד. אף דכתבו התוס' שם דזה דוחק מ"מ לפי דברי הרמב"ם דפסק בהלכות מלכים הלכה י"א דאין ב"נ נהרג על אבר מן החי מן העוף אין זה דוחק כ"כ דנאמר דבעוף מפרכסת אינה כחיה. וא"כ כיון דהרמב"ם פסק דאף בטהורה ושחט ישראל מפרכסת ה"ה כחיה כהברייתא דחולין דף ל' ולא כהברייתא דחולין דף קכ"א דמחלק בין טהורה לטמאה וכו' לכן פסק כאן דאף בטהורה ושחט ישראל דבבהמי' מפרכסת אסור לב"נ ואזיל לשיטתו דמפרכסת הרי היא כחיה ואין חילוק הן לענין העמדה והערכה והן לאבר מן החי לבני נח בבהמה. ובעוף בלא"ה פסק דאין בה איסור אמ"ה לב"נ. אך לכאורה קשה לפי מה שפירשו התוס' במסכת שבת דף ק"ו בפלוגתא דר"א ור"י דר"א ס"ל כל המקלקלין פטורים חוץ מחובל ומבעיר ור"י ס"ל דדוקא בחובל וצריך לכלבו ומבעיר וצריך לאפרו ופירשו דר"א למד ממילה והבערה דשריפת בת כהן דמצוה לא חשיב לדידי' שום תיקון לכך אף מקלקל גמור חייב בחובל ומבעיר ור"י ס"ל דמצוה חשיב תיקון קצת ובצריך לכלבו או לאפרו איכא ג"כ קצת תיקון. ושניהם אמרו אליבא דר"ש אבל לר"י אף בצריך לאפרו ולכלבו פטור דאין זה תיקון חשוב. ומקשו התוס' אע"ג דכל שוחט הוי מקלקל כדאמרינן בשוחט בסכין של ע"ז (חולין ח') למה חייב בשוחט בשבת אף דהוי תיקון קצת הא לא מהני תיקון קצת. ותירץ שם ר"ת דהא דלא מהני לר"י צריך לכלבו או לאפרו לפי שאין התיקון בא מיד אלא לאחר מכן אבל בשוחט בשעת הקילקול בא התיקון שמוציאו מידי אמ"ה לכן מהני אף תיקון קצת ותיקון גמור מהני אף בבא אח"כ. ולכאורה צריך להבין דברי התוס' למה כתבו התיקון שמוציאו מידי אמ"ה ולמה לא כתבו שמכשירו לאכילה אך כוונת התוס' אף בשוחט חטאת בשבת בחוץ לע"ז דאיתא במס' פסחים דף ע"ג ע"א דחייב עליה שלש חטאות מה תיקן א"ר עוירא שמוציאו מידי אבר מן החי. ושם הוא אינו מכשירו לאכילה ואעפ"כ מודה ר"י דח"כ דמה שמוציאו מידי אמ"ה הוי נמי תיקון כיון דבא התיקון בשעת הקילקול והנה שם פירש"י מידי אמ"ה לבני נח שאם אכלו אינו נהרג ותמה שם הצל"ח ע"ז דהא גם לישראל תיקן להוציאו מידי אמ"ה ואי משום דלישראל בלא"ה אסור משום קדשים מ"מ נ"מ לענין אם התרו בו משום אמ"ה ולא משום קדשים ולר"ת דמחלק בין אם הוא תיקון חשוב מהני אף בבא אח"כ ובתיקון קצת ל"מ אא"כ באים בב"א אפשר דמחלק ג"כ דאף דבתיקון בא בשעת הקילקול מ"מ בעי תיקון חשוב קצת ולענין התראות לא הוי אפי' חשוב קצת אך במה שמכשירו לאכילה לב"נ הוי תיקון חשוב קצת. ולפי דברי רש"י ותוס' צ"ל דאף לנכרי מותר מיד אפילו בשעת הפירכוס או משום מי איכא מידי או משום שמכשירו לאכילה לישראל והוי הפירכוס כמיתה ואף שאסור לישראל משום קדשים מ"מ השחיטה ההוא הוי שחיטה מעליא ועיין בתכ"ש סי' כ"ז ס"ק ד'. ומ"מ לדעת הרמב"ם דפסק בטהורה ושחט ישראל בבהמה מפרכסת ה"ה כחיה לענין העמדה והערכה ולענין אמ"ה לב"נ א"כ יקשה בשוחט בשבת חטאת בחוץ לע"ז למה יתחייב של שוחט בשבת הא מקלקל הוא כמו שוחט בסכין של ע"ז ולדבריו אין לתרץ משום דהתיקון נעשה בשעת הקילקול דהא כ"ז שמפרכס אסור לב"נ וגם לישראל אסור משום קדשים וצ"ל או דיסבור כתירוץ הא' בתוספות בשבת דף ק"ו או אף לתירוץ הר"ת דהרמב"ם לשיטתו דפסק כר"ש אליבא דר"י בחובל וצריך לכלבו ומבעיר וצריך לאפרו דאף דאין הקילקול והתיקון בפעם בב"א מ"מ חייב אך עכ"פ דבר זה אדם הוא דלדעת ר"ת אליבא דר"י אינו חייב בשוחט טמאה בשבת דהם לב"נ הפירכוס ה"ה כחיה וליכא משום מי איכא מידי וא"כ אין התיקון נעשה בשעת הקילקול וכן בשוחט ישראל ונתנבלה בשחיטה אינו חייב ג"כ משום שוחט בשבת וכנ"ל. וא"כ יש להקשות קושיא עצומה דא"כ מקשה קושית המהרי"ט בשוחט בשבת דמתחייב בנפשו ושחיטתו כשירה נימא כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ומה שתירצו המהרי"ט וא"ז הגאון בספר חו"ד בסי' א' דלא מהני רק אם יתקן האיסור וכאן הוי האיסור משום נבילה כשמה מה דעבד עבד מ"מ לפי מה דביארנו דלר"ת אליבא דר"י אינו חייב בשוחט ונתנבלה משום דהוי מקלקל דאין התיקון נעשה בשעת הקילקול דאינו מותר לב"נ רק אחר הפירכוס כשמתה כנ"ל א"כ אם נאמר בשוחט בשבת אי עביד ל"מ הוי כנתנבלה בשחיטה ולא יתחייב משום שוחט בשבת דהוי מקלקל וכנ"ל ומוכרחין אנן אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשירה וכש"ס שם דף י"ד מוקי למתניתין כר' יהודא וגם אליבא דר"י לפי מה שכ' הר"ת הנ"ל אי אפשר לחייב שוחט בשבת למאן דס"ל אי עביד לא מהני והוי נבילה ויתקן האיסור דלא יהי' מותר לבן נח רק אחר הפירכוס ולא יהיה התיקון בשעת הקילקול והוי מקלקל ופטור וצ"ע. ובהיותי בזה הענין אמרתי ליישב מנהג העולם שאינם מדקדקים שלא למכור הבני מעיים לנכרי היכא דנתנבלה בשחיטה עיין בתבואת שור סי' כ"ז והנה נתחבטו בזה כמה גדולים בתשובותיהם ואמרתי אענה גם אני את חלקי מה שנראה לפע"ד דהנה הרמב"ם בהלכות מלכים פ' י' הלכה א' פסק ב"נ ששגג באחת ממצותיו פטור מכלום אבל אם עבר ולא ידע שהוא אסור לו הרי זה קרוב למזיד ונהרג ולא מחשב זו להם שגגה מפני שהי' לו ללמוד ולא למד ע"ש. והנה איתא ביו"ד סי' שע"ב ברמ"א ובש"ך בשם מהרי"ל כהן שהוא ישן ומת עמו באהל צריכין להקיצו ולהגיד לו כדי שיצא דאע"ג דלא ידע מ"מ איסורא עבד בשוגג ואחרים דידעו מצוה עליהם להפרישו ע"ש הרי יש חילוק בין ישראל לעכו"ם דישראל אף בשוגג מיקרי עביד איסורא וב"נ בשוגג לא מיקרי עביד איסורא דאף דכתב הרמב"ם לשון פטור מכלום מ"מ הלשון מכלום משמע דלא עביד איסורא כלל דאל"כ מאי קמ"ל וכי הו"א לחייב ב"נ יותר מישראל ואם כן א"ש דרשב"י דאמר אין מזמנים עכו"ם על ב"מ דס"ל דסמיך אסורים ב"מ לנכרים דפירכוס בכשירה לא הוי כמתה ולא ס"ל בזה מי איכא מידי א"כ אם יאכל ב"נ הב"מ הוי כמזיד אף דלא ידע שהוא אסור דהיה לו ללמוד אבל לדידן דפסקינן דבכשירה מותרין הב"מ לנכרי או משום מי איכא מידי או משום דבטהורה ושחט ישראל הפירכוס הוי כמתה. אף דבנתנבלה בשחיטה אסורים הב"מ לנכרי מ"מ הנכרי דלא ידע דנתנבלה הוי שוגג ולא עביד איסור ואין כאן משום לפ"ע ואף לדעת הרמב"ם הנ"ל דפסק דאף בטהורה ושחט ישראל אסור לב"נ אבר ובשר הפורשין ממנה בעודה מפרכסת מ"מ משמע דהב"מ אינם אסורים מדלא כלל גם הב"מ לאיסורא משמע דס"ל כשיטת הפוסקים דבני מעיים יונקים מכל האיברים ולא אמרינן דכמאן דמנחו בדיקולא דמיא ועיין בפר"ח ובתבואת שור סי' כ"ז:

ולפי מה שחלקנו לעיל דברי הרמב"ם נוכל ליישב גם דברי האמונת שמואל המובא בפמ"ג יו"ד סי' ס"ב במשבצות זהב ס"ק א' שכתב כיון דהישראל אינו מוזהר בטמאה משום אמ"ה

אמ"ה אינו עובר על לפני עור וכ' שם המ"ז שהפר"ח דחה דבריו. והנה ספר אמונת שמואל וספר פרי חדש שניהם אינם לפני אך לכאורה דברי האמונת שמואל תמוהים מדברי התוס' ב"מ דף י' ע"ב בד"ה כהן דאמר לישראל לא וקדש לי אשה גרושה וכתבו שם וז"ל ול"מ ואפילו אמר לכהן נמי. וי"ל דכהן מיקרי בר חיובא הו"ל ואם מקדשה לעצמו חייב אבל ישראל אע"ג דעובר משום ל"ע כשמקדשה לכהן מ"מ כיון דאם מקדשה לעצמו לא מיחייב לא מיקרי בר חיובא עיי"ש הרי כתבו התוס' בפירוש אף דישראל מיסר בגרושה מ"מ עובר על ל"ע. וביותר תמוה מדברי הש"ס הנ"ל דא"ר אחא בר יעקב ואין מזמנים כותים על בני מעיט הרי אע"פ דמותר לישראל לאכול הכ"מ מ"מ אסור לו לזמן את הנכרי וע"כ הטעם הוא משום ל"ע. ואף דהש"ס פליג עלי' זה רק משום דס"ל דלנכרי בעצמו שרי או משום מי איכא מידי או משום דמפרכסת ה"ה כמתה בכשירה ושחט ישראל כמ"ש התוס' בשם ר' שמעי' אבל בזה לא פליג הש"ס. ולפי מה שביארתי לעיל דרי"פ בעצמו מסיק הא טעמא קאמר דהיכא דאיכא טעמא דלישראל שרי ולנכרי אסיר ל"א מי איכא מידי וסברת מי איכא מידי אינה רק הוכחה בעלמא כנ"ל. וסבר האמונת שמואל דנהי דאיכא טעמא דיהי' אסור לנכרי ועי"ז לא הי' לנו לומר מי איכא מידי מ"מ בזה אמרינן מי איכא מידי דלישראל שרי לאוכלו בעצמו ולהושיט לבן נח יהי' אסור דאף דאסור לבן נח מ"מ הישראל אינו עובר בזה על לפני עור וראייתו של האמונת שמואל מדברי הש"ס בפסחים דף כ"ב ע"ב דפריך שם והרי אבר מן החי דכתיב לא תאכל הנפש עם הבשר ותניא ר' נתן אומר מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח ת"ל ולפני עור לא תתן מכשול הא לכלבים שרי וקשה לר' אבוהו עיי"ש וכתב ע"ז הבו"פ בסי' כ"ז ובסי' ס"ב דהקשה הגאון מהרר"ש דלהרמב"ם דס"ל מפרכסת אסור לבני נח אף דלישראל שרי דילמא מיירי ר' נתן במפרכסת והבו"פ הוסיף להקשות אף לשאר הפוסקים דילמא מיירי במפרכסת בטמאה או בכשירי' ונתנבלה בשחיטה עיי"ש דאסור לבני נח ולכלבים שריא מקרא דאו מכור לנכרי או בטמאה מקרא דלכם עיי"ש. ומזה הוכיח האמונת שמואל דהיכא דשרי לישראל משום אמ"ה בזה אמרינן מי איכא מידי דלעצמו שרי דאכילה ולהושיט לב"נ יהי' אסור ומה שאסור להושיט כוס יין לנזיר הוא מטעם דכל ישראל ערבין זה"ז לכן אסור לישראל להכשיל לישראל חבירו משום לפ"ע. ומיושב דברי התוס' בב"מ דף י' כשישראל מקדש גרושה לכהן עובר משום לפ"ע ע"י הערבות אבל בנכרי דליכא משום ערבות היכא דשרי לישראל אמרינן בזה מי איכא מידי דלעצמו שרי ולהושיט לב"נ יהיה אסור. ודבר זה דישראל אינם ערבים בשביל נכרים בז' מצות דידהו אין צריך לפנים דאף בגרים דייקו האחרונים מהרא"ש במסכת ברכות פרק ג' סי' י"ג על מה דאיתא שם בגמרא א"ל רבינא לרבא נשים בברכת המזון דאורייתא או דרבנן למאי כ"מ לאפוקי רבים י"א אי אמרת דאורייתא אתי דאורייתא ומפיק דאורייתא ואי אמרת דרבנן הוי שאינו מחויב בדבר וכל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא את הרבים י"א והתוס' ד"ה נשים כתבו פירוש הקונטרוס דס"ד דלא מיחייבו מדאורייתא משום דכתיב על הארץ הטובה ונשים לא נטלו חלק בארץ וכו' ותימה כהנים ולוים נמי תבעי שהרי לא נטלו חלק בארץ וכו' והגהת אשר"י תמה עוד יותר דגר איך יוציא אחרים י"א כיון שלא היה לגרים חלק בארץ והרא"ש כתב וא"ת מ"מ מהא דאמרינן לקמן דף מ"א להוציא את אחרים י"א עד שיאכל כזית דגן ובשיעור כזית אינו חייב אלא מדרבנן ואפ"ה מ"מ י"א אחרים שאכלו כדי שביעה וחייבין מה"ת ואם כן באשה נמי אע"פ שאינה חייבת אלא מדרבנן תוציא אחרים שחייבים מה"ת. י"ל דלא דמי דה"ט אע"ג שלא אכל כלום דין הוא שיפטור את אחרים דכל ישראל ערבים זב"ז וכו' אבל האשה אינה בכלל הערבות ע"ש. ומזה דייקו דאף בגרים יש כהם משום ערבות דאל"כ מה יענה הרא"ש לקושית התוס' והגהת אשר"י מכהנים ולוים וגרים לפי מה שתופס הטעם דנשים לא נטלו חלק בארץ וע"כ פירשו דכוונת הרא"ש דבכהנים ולוים וגרים הוי ג"כ הטעם משום ערבות. ולפע"ד אין ראי' מדברי הרא"ש דקושית התוס' והגהת אשר"י יש ליישב באופן אחר כיון דאיתא בסוף יחזקאל (מ"ז ד') דלעתיד יטלו הגרים ג"כ חלק בארץ וכן שבט לוי יטלו ג"כ חלק בארץ לע"ל כדכתיב שם בקפי' מ"ז פסוק כ"ב וכ"ג ובקפי' מ"ח פסוק ל"א שער לוי אחד א"כ הרי יש להם חלק בארץ וחייבים בבהמ"ז מדאורייי' אף לפירש"י לכן י"ל דאף בגרים אין ערבות ועכ"פ בנכרים ודאי אין ישראל ערבים בשבילם בשבע מצות דידהו וז"ב:

דף מ ע"ב

ר"כ ור"ע ור"י אמרו אין אדם אוסר דבר שאינו שלו וכו' מ"ש שנים אוחזין בטלית ושוחטין וכו' הכא במאי עסקינן כגון דאית לי' שותפות בגויה. מ"ש המטמא והמדמע והמנסך במזיד חייב ה"נ כגון דאית לי' שותפות בגויה וכו'. ר"כ ור"ע ור"י אמרו אפי' למ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו ה"מ כיסי אבל ישראל לצעורי קא מכוין: מ"ש שנים אוחזין בטלית וכו' הכא במאי עסקינן בישראל מומר. מ"ש המטמא והמדמע והמנסך וכו' ה"נ בישראל מומר. ופירש"י וה"ה דהוי מצי לאוקמי כגון דאית לי' שותפות בגויה וכו' עיי"ש. והתוס' הקשו דא"כ אמאי חזר והקשה קושיא שכבר תירץ. אלא נראה דאע"פ דאית לי' שותפות בגויה אכתי איכא למימר לצעורי קא מכוין ובטוש"ע יו"ד סי' ד' סעיף ד' הביא ב' דיעות אלו דעה הא' הוא דעת רש"י דבשותפות אוסר ולא אמרינן לצעורי קא מכוין ודעה הב' היא דעת התוס' דגם בשותפות אמרינן לצעורי קא מכוין ע"ש. והקשו הסמ"ע והב"ח והש"ך למה הביא כאן ב' דיעות ובח"מ סי' שפ"ה כתב בסתם המנסך יין וכו' אם הי' לו בו שותפות חייב לשלם עיי"ש:

וליישב קושיא זו גם ליישב קושיא זקיני הגאון מוהר"י מליסא בספר נחלת יעקב על הא דאמרו בש"ס דאף דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו מ"מ באית לי' שותפות אוסר הא מבואר בנדרים ר"פ השותפין בהר"ן בד"ה אבל יש בו כדי חלוקה וז"ל אפ"ה אין שהדי שע"מ כן נשתתפו שלא יוכל כל אחד ואחד לאסור חבירו עליו בענין שיהיה נאסר לאחר חלוקה. א"כ קשה האיך יאסור יין של חבירו המעורב בשלו הא ע"מ כן נשתתפו שלא יוכל לאוסרו כמבואר בר"ן הנ"ל ע"ש. ועוד הקשה על הפוסקים [וכ"כ הלבוש שמובא בת"ש סי' הנ"ל] דכתבו דאמרינן לצעוריה קא מכוין דאף דהוי רק ספק דאפשר דאינו מכוין לצעוריה הוא מטעם דהא דאמרינן אדם אוסר דבר שאינו שלו הוא רק מדרבנן לכן שמכינן אהאי ספק דלצעורי קא מכוין א"כ קשה על שיטת התוס' דבשותפות נמי אמרינן לצעוריי קא מכוין וגם על חלקו אינו מכוין לאסור הא חלקו יכול לאסור מדאורייתא וא"ך נתיר מספק דאינו מכוין לאסור אלא לצעורי'. וליישב את כ"ז נקדים ליישב קושית של הקצוה"ח סי' קי"ז ס"ק ו' על המהרי"ט והט"ז יו"ד סי' רל"ד ס"ק ג' דכתבו דהא דאמרינן קונמות מפקיע מידי שעבוד הוא דוקא במידי דאין לו עליו אלא שיעבוד גופייהו בעלמא אבל קונם והקדש ומפקיע משא"כ היכא שגופה משתעבד ולא מצי לסלקו בדמים לא מהני לשון הקדש או קונם להפקיע והקשה הקצוה"ח מדברי הר"ן ריש פרק השותפין דפי' טעם הת"ק בשותפין שנדרו הנאה זה מזה דאסורין ליכנס בחצר דכל חד מהשותפין יש לו קנין הגוף בחלקו וקנין שיעבוד בחלקו של חבירו ואותו קנין שיעבוד שיש לו על חלק חבירו קונמות מפקיע אותו דקונמות מפקיע מידי שיעבוד ע"ש והתם מיירי בחצר שאין בו דין חלוקה דאינו יכול לסלקו לא בדמים ולא בחלוקה ואפ"ה קונמות מפקיע מידי שיעבוד כזה ג"כ עיי"ש. ונקדים ליישב ג"כ קושית הר"ן על הרמב"ם בהלכותיו דפירש

בטעם

בטעם דרא"ש דמותר ליכנס בחצר דכיון דהחצר אין בו דין חלוקה וכל חד משתמש בכוליה וכו' אמרינן לדנפשי' קא מעייל ולא משתמש בדחבריה ואם נאסר עליו נמצא זה מוציאו מחבירו ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו והיינו נכסי חבירו על חבירו עיי"ש. והקשה הר"ן הא בגמרא בפ' השותפין איתא דפלוגתייהו הוא אם יש ברירה או אין ברירה ע"ש. ונראה לפע"ד דכוונת הרמב"ם לפרש דפלוגתת הת"ק ורא"ש הוא בשני דברים דת"ק ס"ל דשותפין שנכנסו לשותפות כיון דא"א לומר דכ"א קני לי' לכולה קנין הגוף לעולם דאי דמר לאו דמר וא"א לומר דבשעה שמשתמש אגלאי מילתא למפרע דבשעת קניה קנה לה להאי שעתא קנין הגוף דס"ל דאין ברירה לכן אמרינן דכל אחד מהשותפין יש לו מחצה קנין הגוף וקנין שיעבוד על חלק חבירו וקונמות מפקיע מידי שיעבוד כמו שכ' הר"ן שם עיי"ש וס"ל לת"ק דאף בשיעבוד כזה שאין בו דין חלוקה דלא מצי לסלקו מ"מ קונמות מפקיעו. ורא"ש ס"ל דלא דיינינן להתחלה רק לקנין שיעבוד כיון דאף אם נאמר דאין לו רק קנין שיעבוד על חלק חבירו דקנין שיעבוד כזה שהוא עומד כן לעולם בע"כ של כ"א מהם שא"י לסלקו בשום ענין לא ע"י דמים ולא ע"י חלוקה אינו נקרא קנין שיעבוד רק קנין הגוף לכן הוי לכ"א קנין הגוף וכיון דהוי דמר לאו דמר וע"כ צריכין לומר דבשעת קניה קנה קנין הגוף להאי שעתא דמשתמש ובשעה שמשתמש איגלאי מילתא למפרע ואמרינן יש ברירה בכה"ג וכמו שפירש הר"ן שם. נמצא גם הרמב"ם ס"ל כהר"ן רק בזה חולק הרמב"ם עם הר"ן דהר"ן ס"ל כיון דרא"ש אית לי' ברירה ויכולין לומר שיש לכ"א קנין הגוף אמרינן בזה שאין נקרא קנין שיעבוד מה שהוא עומד כן לעולם בע"כ של כל אחד מהם רק אמרינן דהוי כקנין הגוף. והרמב"ם ס"ל בזה בסברא דכיון דאין ראוי לומר בזה קנין שיעבוד מה שעומד בו לעולם בע"כ של כ"א מהם וא"י לסלקו לא בדמים ולא בחלוקה ע"כ אמרינן דלכ"א מהם יש לו קנין הגוף ממש על אותה שעה שמשתמש ואמרינן בכה"ג יש ברירה וכמו שפירש הר"ן אח"כ גם דהאי ברירה עדיף מברירה דעלמא עיי"ש. נמצא דפליגי בזו הסברא של מוהרי"ט והט"ז הנ"ל התנא קמא ורא"ש דת"ק ס"ל דאף בשיעבוד כזה שאין יכול לסלקו קונמות מפקיעו ורא"ש ס"ל דשיעבוד כזה שא"י לסלקו לא הוי קנין שיעבוד רק קנין הגוף וקונמות והקדש אין מפקיעו והלכה כרא"ש לכן פסקו המהרי"ט והט"ז דקונמות והקדש אין מפקיע שיעבוד כזה שא"י לסלקו אבל שיש בו דין חלוקה לדברי הכל אסור עיי"ש בש"ס. ולפי הנ"ל הטעם כיון דיכול לסלקו ע"י חלוקה וקונמות מפקיע מידי שיעבוד. ולאחר חלוקה פליגי הרשב"א והרמב"ם כמבואר בר"ן שם הרמב"ם ס"ל דלאחר חלוקה מותר אע"ג דבדאורייתא אין ברירה אפ"ה אנן סהדי שע"מ כן נשתתפו שלא יוכל אחד מהם לאוסרה על חבירו באופן שיהי' נאסר עליו לאחר חלוקה וכדכתב שם הר"ן. ונראה הטעם דהוי כמי שמתנה על נדריו שלא יהי' נדר לכן לא חל הנדר על לאחר חלוקה כיון דהתנו מתחילה כן בשעת השותפות כנ"ל. אמנם כל זה לא שייך רק בנדר דהוי כמו שמתנה שלא יוכל לאסור על לאחר החלוקה אבל בשיתוף לע"ז בזה לא מהני תנאי דאף אם נאמר בזה ג"כ אנן סהדי שע"מ כן נשתתפו שלא יוכל לאוסרה מ"מ בע"כ נאסר על חבירו כיון דחלקו יכול לאסור מחמת תנאי ע"ז ולא שייך בזה תנאי כנ"ל ממילא גם חלק חבירו נאסר ע"י התערובות אע"ג דגם חלקי משועבד לחבירו מ"מ הש"ס אזיל בסברא דאף בזה קונמות מפקיע מידי שיעבוד ומוקמא מתניתין אליבא דת"ק דפרק השותפין וכדפירשנו לעיל ולפי המסקנא דמוקי ר"ג ור"ע ור"י אמרו אפילו למ"ד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ה"מ כותי אבל ישראל לאיסורי קא מכוין ומקשה הש"ס עוד נהי נמי דבנים אחזן בסכין ומשני בישראל מומר ולא משני כדלעיל באית לי' שותפות דהש"ס רצה לתרץ [illegible] הלכתא דקיי"ל כרא"ש

דבשותפות דאין בו דין חלוקה כיון דאינו יכול לסלקו לא בחלוקה ולא בדמים הוי קנין של השותפות כקנין הגוף ואין הקדש וקונמות מפקיעו [ואע"פ דגלי לגיטין [illegible] אבל מ"מ מגוף הדבר איכי יכול לסלק] ובבהמה בחיים הוי כאין בו דין חלוקה דאין שחיטה לחצאין [illegible] קי"ב עיי"ש והוי כדבר שאינו שלו ואמרינן לאיסורא קא מכוין לכך משני הש"ס בישראל מומר. ואף דבהגמרא [illegible] ונמסק דמקשה הש"ס עוד על הקושיא היא [illegible] שהוא דבר שיש בו דין חלוקה הוי יכול הש"ס לתרץ כדלעיל דאית לי' שותפות בגויה דיכול לאסור חלקו דהוי כמו שיעבוד שיכול לסלקו ע"י חלוקה מ"מ כיון דהמקשה דבנים אוחזין בסכין [illegible] הש"ס לתרץ בישראל מומר לכן משני הש"ס גם בזה בישראל מומר אבל לפי האמת נראה בבהמה איכי יכול לאסור אף חלקו כיון דהוא משועבד לחבירו ולא יכול לסלקו הוי כדבר שאינו שלו ודין מדרבנן יכול לאוסרו [illegible] שלהם והפ' לכך אמרינן לאיסורי קא מכוין מחמת ספק. אבל כיון דיכול לסלקו ע"י חלוקה לכך יכול לאסור חלקו אף מן התורה ומשום ספק לא אמרינן לאיסורי קא מכוין כדעת הלבוש והפ"י לכן פסק המחבר בחו"מ סי' ספ"ה דבשותפות חייב לשלם ומיושב קושיא הנ"ל:

ד"ה שם בגמרא ת"ש ולימא והאיכא בסני"ר ושב שמעתתא בשלמא לתנא דידן דתנא תנא ושייר

אתיא בזה הכלל אלא לתנא דבי ר' ישמעאל דאמר י"ח טריפו' ותו ליכא והאיכא בהמה שנחתכו רגליה וכו' והקשו התוס' תימה דלא פריך מניטל צומת הגידין דתנית בהדיא בפ' בהמה המקשה דטריפה וי"ל דהוי בכלל וכו'. ובד"ה ואמר רב יהודה מקשו התוס' וא"ת א"כ אמאי לא פריך נמי והאיכא גלגולת שנחבסה וכו'. ובדף מ"ג בד"ה הנך דאפקת מקשו התוספ' וא"ת לעולא דאמר ח' מיני טריפות ול"ל לי' לקותא דרכים מאי ניהו י"ח טריפות וי"ל דניטל צומת הגידין הנ"כ חדא ודרכים הוי בכלל נחתכו רגליה עיי"ש. ונראה לפע"ד ליישב קושיות הנ"ל כי תירוץ התוס' היא דחוק וקשה להבין למה דרכים הוי ניטל צומת הגידין בכלל נחתכו רגליה ולעולא לא הוי בכלל נחתכו רגליה. ובפרט לפי מה שכתבו התוס' בד"ה אמר שמואל וז"ל דמ"מ תרתי ניניהו שזו עקורה וזו שבורה א"כ קשה לפי מה שאיתא ברש"י דף מ"ג דנתבו תליס הוא בכלל חסירה ובניטל צומת הגידין פליגי הרמב"ם והראב"ד והובא ברש"י נ"ח אם הוא בכלל ניטל או בכלל פסוקה א"כ היכי מצי למימר דניטל הוי בכלל נחתכו רגליה כיון דשני מיני טריפות הם הרי תרתי ניניהו כמו שכתבו התוס' בד"ה אמר שמואל. ומקודם נקדים ליישב קושית הכו"פ על דברי התוס' בד"ה ואמר רב יהודה דאיתא שם וז"ל ואומר ר"ת דר"י לא קאי אגלגולת דס"ד דחסרון הגולגולת הוי עם הקרום והקשה הכו"פ למה כתב ר"ת לשון דס"ד הלא קושית התוס' שם קאי גם על המסקנא דמסרך הש"ס א"כ חדא ופייל חדא והיינו חסרון בשדרה א"כ האיכא נמי חסרון בגלגולת. ונראה לפע"ד דהנה הב"י בסימן כ"ט מקשה על הרמב"ם דפסק כעולא דאמר שמנה מיני טריפות והש"ס אמר לאפוקי לקותא דרכים והרמב"ם פסק כרכים פ"ש. ותירצו הכה"כ והדגול מרבבה שם דשני מיני טריפות הם יש נגה שהוא הלכה למשה מסיני אף שחיה י"ב חודש אמרינן דהיא מהמועט או נדרך נס מ"מ הוא טריפה ומה שהיא טריפה מקרא דזאת החיה איכה טריפה רק מן הספק דאינו יכול לחיות אבל אם חיה י"ב חודש הרי היא כשירה והש"ס לא קאמר אלא לאפוקי דרכים דאינה טריפה מהלמ"מ אבל מ"מ היא טריפה בספק מחמת שאינה יכולה לחיות ע"ש. ובזה נפרש דברי הש"ס בכאן בשלמא לתנא דידן דתנא תנא ושייר תנא אתיא בזה הכלל ויהיו בסני"ר ושב שמעתתא' מחמת שאין כמוה חיה דטרפה מקרא דזאת החיה אבל לתנא דבי ישמעאל דתנא י"ח טריפות ותו ליכא פירוש דלדידיה אין כאן טריפות

מחמת

מחמת שאינו יכול לחיות ואין אליבי' רק הטריפות מהלכה למשה מסיני דתנא י"ח טריפות נאמרו למשה בסיני והאיכא בהמה שנחתכו רגליה דטריפה וע"כ או שהיא מהלמ"מ או שהיא טריפה מחמת שאין כמוה חיה וקשה על התנא דבי ישמעאל ממנ"פ ואחר כך מקשה הש"ס מחסרון בשדרה דאמר שמואל דטריפה ג"כ או דטריפה מהלמ"מ או שאין כמוה חי' ומתרץ אפיק חדא ועייל חדא היינו חסרון בשדרה ויהי' טריפה מהלמ"מ אבל הסרון הגולגולת דטריפה מחמת שאין כמוה חיה כמו שכתבו התוס' דשמואל למד זה מב"ה דאמרי כדי שינטל מן החי וימות ממילא לית לי' לתנא דבי ר' ישמעאל לכך כתבו התוס' דס"ד פירוש דלפי קושית הש"ס דהקשה מכח ממנ"פ א"כ קשה למה לא פריך נמי מחסרון הגלגולת דעכ"פ טריפה מכח שאין כמוה חיה וקשיא על התנא דבי ר' ישמעאל אבל לפ"מ שתירץ הש"ס דחסרון בשדרה טריפ' מהלכה למשה מסיני והוא בכלל הי"ח טריפות שנאמרו למשה ממילא נוכל לומר דחסרון הגלגולת ע"כ ס"ל לתנא דבי ר' ישמעאל דכשרה כיון דאף לשמואל אינ' טריפה רק מחמת שאין כמוה חי'. ומיושב קושית התו"ס הנ"ל. ובזה מיושב נמי קושית המהרש"א על דברי התוס' דכתבו דרב יהודה דייק מב"ה דאמרו כדי שינטל מן החי וימות אלמא דבשיעור מיתה חשיב חסרון ע"ש. והקשה מהרש"א הא הש"ס לא ז"ל כמן אליבא דמ"ד דטריפ' חי'. ולפי מה שכתבתי יתורץ זה דאדרב' הש"ס מקשה מכח ממנ"פ או דהוי הלכה למ"מ או דאין כמוה חי' טריפה וקשה על הדר"י ממ"נ כנ"ל. זה נלפע"ד לפרש ע"פ שיטת התוס'. אמנם לפי האמת נראה לפע"ד דסוגית הש"ס אף בהקושיא דטריפות בסנ"ר ושב שמעתת' הם טריפה מלב הלמ"מ כיון דבכולהו איתא בשחס טריפ' אף בחי' יב"ח הוי טריפה. לכך פריך שפיר על התנא דבי ר' ישמעאל. אבל אם הי' הטרפות רק מפני שאין כמוה חי' לא הי' פריך עליו דזה פשיטא דלית לי' לתנא דבי ר' ישמעאל וע"כ הי' מוכרח לומר דפליג על אלו הדינים כיון דטריפה חי' ס"ל. ובזה מיושב קושית התוס' בד"ה והאיכא בהמה שנחתכו רגליה דלמה לא פריך נמי מניטלו לומת הגידין. וכן מיושב קושית התוס' בד"ה הנך דאפקת שהקשו לעולא דלית לי' דרכים חסר מי"ח טרפות ע"ש. רק מקודם ניישב דברי רש"י בדף ע"ו. ונעתיק דברי הש"ס דשם אמר רב יהודה אמר רב למטה מן הארכובה וכו' באיזה ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש. עולא אמר כנגדו בגמל ניכר א"ל עולא לר"י בשלמא לדידי היינו דקתני וכן שניטל לומת הגידין אלא לדידך מאי וכן שניטל לומת הגידין וכו'. והא נחתכו קתני איפתיק וכו' ע"ש. ואח"כ מקשה הש"ס ומי איכא מידי דכי מידלי ופסק לי' דחיה וכי מיתתי ופסק לה דמתה ומשני טריפות קא מדמית להדדי ע"ש והנה רש"י פסק שם כרב ותמהו הפוסקים הא איפרך ממתניתין כנ"ל והא נחתכו קתני ואיפתיק. וצריך לתרץ המסכה אליבא דרב. ונראה לפע"ד דרב דאיפתי קולא הודה לו דהי' לו תירוץ אחר ולתרץ דנחתכו טריפה מהלכה למשה מסיני אף אם חי י"ב חודש. וניטל לומת הגידין טריפה הוי טרפה בשחס מפני שאין כמוה חי' ואם ראינו דחי י"ב חודש כשר אם ניטלו בלא ארכובה. ולכך לא קשה נפירש"י לעיל דקתני ניטל לומת הגידין וכ"ש נחתכו. ובזה מיושב דברי התוספות כאן למה לא פריך מניטל לומת הגידין דכיון דהש"ס כאן אזיל אליבא דרב דפירנא הוא מרכים בר פפא משמיה דרב ואליבי' אם ניטלו לומת הגידין טרפה מפני שאין כמוה חי' וזה פשיטא דלית לי' לתנא דבי ר' ישמעאל דס"ל טריפה חיה ולית לי' האי כללא כל שאין כמוה חי'. אבל מנחתכו דטרפה מהלמ"מ שפיר פריך הש"ס וכי לא יסבור תנא דבי ר' ישמעאל גם זה ומשני דס"ל כרשב"א דבשירה גם בזה אבל עולא דפליג על רכים משמיה דרב ופליג גם שם על רב בפ' בהמה המקשה ופריך לי' ממתניתין דע"כ ס"ל דגם ניטל לומת הגידין טרפה מהלכה למשה מסיני ויהי' ניטל לומת הגידין חשיב חדא מהי"ח טריפות ומיושב קושית התוס' בד"ה הנך דאפקת. ובזה מיושב ג"כ קושית התוס' דלא מקשה הש"ס מחסרון בגלגולת דשם משמע ג"כ דטריפה מפני שאין כמוה חיה כמו שאמרו ב"ה כדי שינטל מן החי וימות וע"כ דלא ס"ל לתנא דבי ר' ישמעאל אבל בחסרון בשדרה הוה ס"ל להש"ס דטריפה מהלכה למשה מסיני אליבא דשמואל והוא בכלל חסירה כמו דס"ל לב"ה דהוי חסרון לענין טומאה וכיון דשמואל למד מהמשנה ולהכי חשיב לי' כהדי משניות ומיושב נמי קושיא הא' של התוס' דרמיז לי' בד"ה ואמר רב יהודה:

עוד נלפע"ד לתרץ קו' התוס' הנ"ל למה לא פריך מחסרון בגלגלת דכיון דאמרו ב"ה בלשון כדי שינטל מן החי וימות וזה הלשון מצינו ג"כ במסכת נדה דף כ"ג ע"ב דאיתא התם המפלת גיף אטום אין אמו טמאה לידה ואיזה הוא גוף אטום רבי אומר כדי שינטל מן החי וימות ופליגי שם דלמ"ד טרפה אינ' חי' פירוש כדי שינטל מן החי וימות הוי בשיעור טרפה ולמ"ד טרפה חי' פירוש הך כדי שינטל מן החי וימות הוא בשיעור שהיא נבילה ובפרט לפי מה שפירש הרמב"ן בחידושיו שם דעיקר הפלוגתא שם לא לענין גוף אטום רק בלשון כדי שינטל מן החי וימות ע"ש לכן אם נאמר דשמואל קאי אף על חסרון בגלגולת ע"כ יסבור דטרפה אינ' חי' ולתנא דבי ר' ישמעאל דס"ל טריפה חיה יהי' כדי שינטל מן החי וימות הוא שיעור שיהי' נבילה וא"כ אינו בכלל י"ח טריפות:

להסוגיא דטריפה אינה חי'. הנה איתא במסכת נדה דף כ"ג ע"ב אמר רבא ושטו נקוב אמו טמאה לידה ושטו אטום אין אמו טמאה. ת"ר המפלת גוף אטום אין אמו טמאה לידה ואיזה הוא גוף אטום רבי אומר כדי שינטל מן החי וימות וכמה ינטל מן החי וימות ר' זירא אומר עד הארכובה ר' ינאי אומר עד לנקביו ר' יוחנן אומר עד טבורו בין ר"ז לר' ינאי איכא בינייהו טרפה חי' ובין ר' ינאי לר' יוחנן א"כ ניטל הירך וחלל שלה ניכר ע"ש. ובתוס' ד"ה אמר רבא הקשו דכאן משמע דקסבר רבא טרפה חי' וכן פ"ק דתמורה דף י"א ע"ב גבי האומר רגלה של זו עולה בפלוגתא דר' יהודה ור"ש אי כולה עולה דאיתא התם אמר רב חסדא מודה ר"י בדבר שעושה אותה טריפה רבא אמר בדבר שעושה אותה נבילה ורב ששת אמר בדבר שהיא מתה מאי איכא בין ר"ח לרבא א"ב טרפה חי' ר"ח סבר לה כמ"ד טרפה אינ' חיה ורבא סבר לה כמ"ד טרפה חי' ומאי איכא בין רבא לרב ששת א"ב דר' אלעזר דאמר ר"א ניטלה ירך וחלל שלה נבילה רבא סבר לה כר"א ר"ש לא סבר לה כר"א א"כ ס"ל לרבא גם שם דטרפה חי'. ובפ"ק דבכורות דף ג' ע"א איתא התם וכמה תהא שותפות של נכרי ותהא פטורה מן הבכורה וכו' רב חסדא אמר דבר שעושה אות' נבילה ורבא אמר דבר שעושה אות' טריפה במאי קמיפלגי בטרפה חי' למ"ד דבר שעושה אות' טריפה קסבר טריפה אינ' חיה וא"כ הוין הסוגות הפוכות וקושיא זאת הקשו התוס' גם כן בבכורות שם והוסיפו התוס' במס' תמורה שם להקשות דהא בפ' החולץ אמר רבא גבי ספק טרפה משהינן לי' י"ב חודש אלמא דס"ל דטריפה אינ' חי'. וליישב קושיא זו וגם ליישב דברי הרמב"ם בפ"י מהלכות איסורי ביאה הלכה י"א דפסק כר' יוחנן דשיעור בגיף אדם הוי עד טבורו והקש' הכ"מ שם ובב"י ס"י קל"ד כיון דפסק הרמב"ם בהלכות שחיט' ובפ"ב מהל' אבות הטומאה דטריפה אינ' חיה ובה"ם פסק כר"א דירך שניטל וחלל שלה ניכר דהוי נביל' א"כ הי' לו לפסוק בגיף אטים דהשיעור הוא עד הארכובה או עד נקביו ועוד תמה הב"י למה השמיט הרמב"ם דין דושט נקוב וכן בפס"ו מה' מעשה הקרבנות הלכה ב' פסק כרב ששת במס' תמורה האומר לבה או ראשה של זו עולה הואיל והוא דבר שהנשמ' תלוי' בו הרי כול' עולה ותמה שם הלח"מ ג"כ כיון דפסק דטריפ' אינ' חי' ופסק כר"א הנ"ל הו"ל לפסוק או כר"ח או כרבא הנ"ל. ולייש' דברי הרמב"ם בכ' מקומות הנ"ל. וליישב

קושית התוס' הנ"ל על רבא מח' לפע"ד דהנה הרשב"א והובא בשמ"ק סי' כ"ז כתב דאף דטריפ' אינ' חי' מ"מ בטריפות שנולדה מן הבטן כזו יכול' לחיות אף כמה שנים ע"ש ומ"מ אינ' כשיר' כיון דאם נעשה אח"כ אינ' יכול' לחיות ובפרט שבוא הלכה למשה מסיני שהיא טריפ' ע"ש. ובזה נוכל לפרש הטעם דרבא דס"ל דושטו נקוב אמו טמאה אע"ג דס"ל דטריפ' אינ' חי' מ"מ כיון דנולד כך א"כ יכול לחיות והוי ולד מעליא ואמו טמאה לידה. ולכן גם במסכת תמורה אתי שפיר מה שאמר רבא מודה ר' יהודה בדבר שעושה אות' נבילה ולא קאמר בדבר שעושה אות' טריפ' דאף דרבא ס"ל בפ' החולין ובמסכת בכורות דטריפ' אינ' חי' מ"מ בטריפ' מן הבטן מודה דחיה כמה שנים ועי"כ צריך לומר הטעם לחלק דבנעשה טריפ' לאחר הלידה מזיק לה כאב הלקותא יותר ממה שנולדה כך כגון שחתך לה הרגל מזיק לה כאב החתך א"כ הוי הרגל דבר שאין הנשמה תלוי' בו כיון דאם נולדה בלא רגל אף מן הארכובה ולמעל' יכולה לחיות רק מה שאינ' יכול' לחיות אם נחתך הוא מחמת כאב החתך אבל האבר הוי דבר שאין הנשמה תלוי' בו אבל במסכת בכורות דאמר רב הונא אפילו אזנו מתקיף לה רב נחמן וליתא לי' שקול אזנך וזיל ע"ז שפיר אמר רבא דבר שעושה אותו טריפ' דבזה לא יוכל לומר לנכרי שקול הרגל מן הארכובה ולמעל' וזיל ובדומה בשאר האיברים כיון דאם יטול יזיק לה כאב החתך והלקותא ולא תוכל לחיות ורב חסדא במסכת תמורה אזיל בסברא להיפך דאם נעשה אח"כ טריפ' יכול' לחיות דהא במסכת בכורות הנ"ל ס"ל טריפ' חי' ובנולדה טריפ' מן הבטן ס"ל דאינ' יכול' לחיות כיון דמתחילת בריותו נשתנה לגריעותא ובידי שמים נשתנו עלי' סדרי בראשית לכן אינ' יכול' לחיות. ובבכורות אמר ר"ח בדבר שעושה אות' נביל' אבל דבר שעושה אות' טריפ' יכול לומר לו שקול רגלך וזיל דאפילו מן הארכובה ולמעל' אע"פ שנטרפה בזה מ"מ יכול' לחיות. אבל במסכת תמורה כיון דאם היתה נולדה כך לא היתה יכול' לחיות ס"ל לר"ח דהוי אבר שהנשמ' תלוי' בו. ורב ששת ס"ל דבנולדה טריפ' יכול' לחיות כרבא ובניטל הירך וחלל שלה ניכר יכול לחיות דמודה דאם נעשה אח"כ הוי נביל' כר"א בחולין רק דאם נולדה כך דלית בה כאב של לקותא לא הוי נביל' ויכול' לחיות לכך קאמר בדבר שהוא מתה בו וכמו שפירש הרמב"ם כגון שאמר ראשה או לבה של זו עולה דבזה אף אם נולדה כך אינ' יכול' לחיות לכך הוי דבר שהנשמ' תלוי' בו והוי כול' עולה. ובזה ניחא מה שלא פליג רב ששת בבכורות דשם מודה לרבא דטריפ' אינ' חי' כנ"ל אבל במסכת נדה בפלוגתא דגוף אטום דאיתא שם אמר רבי כדי שינטל מן החי וימות וכמה כדי שינטל מן החי וימות ר' זכאי אומר מן הארכוב' ולמעל' ור' ינאי אמר עד לנקביו התם ע"כ פליגי בגוף הדין דטרפה שנעשה אח"כ אם יכול' לחיות כיון דרבי אמר הלשון כדי שינטל מן החי וימות וכן ר' יוחנן דס"ל עד הטבור ע"כ פליג על גוף הדין דר"א דניטל הירך וחלל שלה ניכר אינו נביל' מ"מ הרמב"ם בהלכו' א"כ אף דס"ל טריפה אינ' חי' וגם ס"ל כר"א בניטל הירך פסק בזה כר' יוחנן דס"ל עד הטבור כיון דפסק בהלכות מעשה הקרבנות כר"ש דבנולדה טרפה מן הבטן יכול' לחיות וכן אם נולדה בלא ירך וחלל שלה ניכר דלא הוי נבילה פסק כאן כרבא בנולד ושטו נקוב דאמו טמאה לידה ורבא ע"כ ס"ל דלא תלוי בכדי שינטל מן החי רק כיון דנולד כך יכול לחיות והוי ולד מעליא ואמו טמאה. אף דרבא ס"ל טריפ' אינ' חיה לכך פסק הרמב"ם כאן כר' יוחנן וממילא לא צריך להביא דברי רבא דושטו נקוב כיון דיותר מזה אשמעינן דאף בדבר שעושה נביל' אם נולדה כך מן הבטן יכול' לחיות והוי ולד מעליא ואע"פ דנקיבת הושט הוי ג"כ נביל' מ"מ אינ' מטמאה מחיים ובירך שניטלה וחלל שלה ניכר הוי נביל' דמטמא מחיים כדאיתא בחולין דף ל"ב ע"ב. ובזה מיושב קושית הב"י והכ"מ על הרמב"ם. וגם מיושב קושית הלח"מ בהלכות מעשה הקרבנות על הרמב"ם דפסק כר"ש כיון דנולדה מן הבטן יכול לחיות הוי דבר שאין הנשמ' תלוי' בו:

דף נא ע"ב גמרא אמר ר"י א"ר עמדה אינ' צריכ' מעל"ע ובדיקה כעין הלכה

א"ל בדיקה רחב"א אמר אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה ע"ש ובתוס' ד"ה עמדה כתבו וא"ת והא תניא בזבחים בפ' התערובו' דף ע"ד נתערבו בטריפ' ירעו עד שיסתאבו ופריך הש"ס האי טרפה היכי דמי אי דידע לה ליפקלה ואי דלא ידע לה מנא ידע ומשני ר"ל דאיערב בנפול' ופריך ליבדקיה ופירש"י שם ליבדקה אם תעמוד ותלך ואז תהי' מותרת בלא בדיק' ומשני קסבר ר"ל עמדה צריכ' מעל"ע הלכה צריכ' בדיק' והשתא ע"כ עיקר שנויא לא הוי מעמדה צריכ' מעל"ע דאכתי ליבדקה בהילוך אלא עיקר השנויא הוא הלכ' צריכ' בדיקה וכיון דאינו מבואר שום דבר במה שאמר עמדה צריכה מעל"ע צ"ל למימר הכי הא כ"ע מודו דעמדה אינ' צריכ' מעל"ע ונרא' דגרים התם עמדה אינ' צריכ' מעל"ע ואע"ג דלא צריך התם לכך דעמדה נקטיה אגב הלכה צריכ' בדיקה ע"ש. הנה התוס' ע"י הקושיא הזו עשו גירסא חדשה ועדיין אין מתיישב רק בדוחק דנקט עמדה אגב הלכ'. ונרא' לפע"ד ליישב הגירסא הישנה עמדה צריכ' מעל"ע. דהנה איתא בב"י סי' נ"ח בשם רבינו ירוחם דאם עמדה ושהתה מעל"ע אינ' צריכ' בדיק' כיון דאיכא תרתי למעליותא עמדה ושהתה ע"ש. ולפ"ז א"ש די"ל דמה שפריך הש"ס וליבדקה היינו בב' דרכים או דיבדקוה ע"י עמדה ושהתה או ע"י הליכ' דהא לדידי' א"ל בדיקה בשני הדרכים הנ"ל וע"ז משני הש"ס עמדה צריכ' מעל"ע פירוש דר"ל ס"ל דעמדה אין בו שום מעלה וצריך מעל"ע לכך אף בעמדה ושהתה צריכ' בדיקה דאליבי' אין כאן תרתי למעליותא. ואח"כ משני דגם ע"י הליכה א"א למיבדקי' דקסבר הלכה צריכ' בדיק'. ולכך קאמר הש"ס אח"כ כלהו כר"ל לא אמרי דסברי עמדה אינ' צריכ' מעל"ע פירוש ולכך הוי מעליותא ואם שהתה ג"כ אינ' צריכ' בדיק' ויכולין לבודקה ע"י עמדה ושהתה וגם קסברי הלכה אינ' צריכה בדיק' ויכולין לבודקה ע"י הלכ'. ומזה למד הר"י דינו דעמדה ושהתה דינו כהלכה דלא צריכה בדיקה וזה ראי' גדולה להרבינו ירוחם ומיושב קושית התוס' הנ"ל בטוב טעם:

אמנם התוס' הנ"ל דלא מירלו הגירסא הישנה כדברי ר"י הנ"ל וכן הפוסקים הראשונים והאחרוני' המובאים בש"ך סי' נ"ח ס"ק ה' דחלקו על הר"י הנ"ל אף דיש לו ראי' גדול' מהש"ס הנ"ל. נראה לפע"ד ג"כ ליישב בטוב טעם ונקדים לפרש דברי הש"ך שם בס"ק ו' וז"ל פירש הב"ח דלא נקרא הלכה אלא כשעמדה מעצמה והלכה אבל העמידוה והלכה לא יצאה מחזקת נפולה אע"פ שהלכה ד"א הילוך יפה עכ"ל ולא נהירא וכ"כ בספר ל"ח דבהלכה אינ' צריכ' בדיק' אפי' העמידוה אחרים והכי מוכח בש"ס דזבחים סוף דף ע"ד ע"ש ודו"ק עכ"ל הש"ך. ונראה לפע"ד כוונתו דהב"ח דימה דין העמידוה אחרים בהלכה לדין העמידוה אחרים בעמדה שכתב הרמ"א בשם הר"ן פא"ע ודוקא שעמדה מעצמ' אבל העמידוה לאו כלום הוא. והנה בר"ן שם איתא בעמדה דלא מהני אף כשמעמידין אות' בגערה או במקל דמהני במסובכת מ"מ כאן בנפולה גרע ובעינן עמדה מעצמ'. וא"כ לפ"ד הב"ח גם בהלכ' לא מהני כשהעמידוה בגערה או במקל רק כשעמדה מעצמה והלכה ע"ז כתב הש"ך ולא נהירא וכ"כ בספר ל"ח דבהלכ' א"צ בדיקה אפי' בהעמידוה אחרים. והנה ז"ל הל"ח בס"ק קס"ע ומיהו בהלכה א"צ שתעמוד דוקא מאילי' דלא אמר כן הר"ן אלא בעמדה וכו' ע"ש. וא"כ נראה מדברי הש"ך דהב"ח דאזיל דלא כהל"ח אף בהעמידוה ע"י גערה או מקל ג"כ ל"מ כמו להר"ן בעמדה רק הל"ח כתב דלא אמר הר"ן כן אלא בעמדה. וע"ז כתב הש"ך והכי מוכח בש"ס דזבחים. והנה לכאור' קשה מאי מקשה הש"ס שם וליבדקה פירוש שתלך ד"א הילוך יפה דילמא מיירי שכולן גוררות רגליהן והשאר כשרים דאמרינן

שגרונא

שגרונא נקטינהו כמו שאיתא לעיל בש"ס חולין והנפולה טריפ' דלא הלכה הילוך יפה אח"כ מצאתי בספר מים קדושים שהק' כאן כן ומתרץ דא"כ פסולים משום בעל מום והוא תמוה דכל המומין הם מנוים במסכת בכורות וברמב"ם שם ולא מצינו שם שהגוררת רגליה משום שגרונא יהי' פסול משום בעל מום אמנם נראה לפע"ד דפסול הוא משום חולה דאיתא במסכת בכורות דף מ"ג מן הצאן מן הכבשים ומן העזים פרט לזקן ולחולה ולמזוהם דכיון שאינם יכולים להלוך הוו חולים והנה איתא בסי' י"ז דבמסוכנת מהני אם מעמידים אותה בגערה או מקל וכתב שם הש"ך בסוף הסי' וז"ל וכתב בא"ז שראבי"ה כתב ע"ש הגאונים דבהמת עכו"ם לא מיתכשרא עד דקיימא בכרעא מאליה ואזלה ד"א בדקה ומלא קומתה בנסה וכ"כ ראב"ן סי' רכ"ב ומהרש"ל והב"ח בשם הא"ז. ועיין בתב"ש ובשמלה חדשה שביאר דברי הגאונים דאף בבהמת עכו"ם מהני בשמעמידין אות' בגערה או מקל וא"צ שתעמוד מאליה רק בעינן לאחר שמעמידין אות' בגערה או במקל שתלך ג"כ ד' אמות דכיון שלא הלכה עדיין היא בכלל חולה לכן יש בו קצת חשש מסוכנת רק בהלכה אחר שמעמידין אות' בגערה או מקל יצאה מחשש חולה לגמרי לכן מכ"ש דאין בו חשש מסוכנת ומותר אף בבהמת עכו"ם לכן לא נוכל לתרץ דמיירי שכולן גוררות רגליהם דא"כ הוו חולים וכולם פסולים ואם כן א"ש ראיית הש"ך דאם נאמר כהב"ח דבנפולה ל"מ העמידוה בגערה או מקל והלכה ובמסוכנת ביארנו דאף בשמעמידין אות' בגערה או מקל יצאה מחשש חולי א"כ מה מקשה הש"ס בזבחים וליבדקה וכן מה קאמר הש"ס כלהו כר"ל לא אמרי קסברי הלכה א"צ בדיקה דילמא מיירי דכלהו לא היו יכולים לעמוד רק ע"י גערה או מקל והלכו אח"כ דלענין חולי מהני ולענין נפולה ל"מ ולכן ירעו עד שיסתאבו א"ו דגם בנפולה מהני דלא כהב"ח . והנה לפי מה דביארנו דלרבינו ירוחם דמהני בעמדה ושהתה מעל"ע דא"צ בדיקה א"כ וא"כ מה שמקשה הש"ס בזבחים וליבדקיה הוא בשני אופנים או דליבדקיה בעמדה ושהתה או בהלכה ואם נאמר כהא"ז בשם הגאונים הנ"ל א"כ בעמדה ושהתה ולא הלכה הוו בכלל חולים וכלם פסולים וא"כ ע"כ צ"ל דהרבינו ירוחם לא ס"ל כהגאונים אלא בעמדה ולא הלכה ג"כ יצאה מכלל חולים ובבהמת עכו"ם ג"כ כשירה . והא"ז בשם הגאונים ס"ל כהתוס' וגם התוס' ס"ל כהגאונים הנ"ל ולהכי לא מצו לתרץ כהרבינו ירוחם והבן :

דף נב ע"ב בתוס' ד"ה אמר ר"ח כו' אבל בעופות לא א"כ מאי קפריך מההוא תרנגולתא כו' ועי"ש ובמהרש"א . ונראה דכוונת המהרש"א דלפירוש התוס' לגירסא בתרא דהא מני בריבי ובברייתא לבריבי דמחלקי בין יש מצילין לאין מצילין הוא ג"כ בעופות וכמ"ש התוס' הוא רק בחתול אבל בכן דיש חילוק בין עופות לגדיים וטלאים וכדאי' במתני' א"כ אין חילוק בין מצילין לאין מצילין ואף דקתני בברייתא חתול ונמי' וכן מ"מ אין דומין זה לזה וכמ"ש התוס' בד"ה מ"מ לר"ח רק לגירסא קמא דר"ח כבריבי ואם נגרוס בדר"ח כן ותקשה גם על כן מהברייתא וצריך לתרץ גם על כן כבריבי וע"כ צריך לומר דבריבי קאי גם על כן וככן ג"כ יש חילוק בין יש מצילין לאין מצילין וע"כ הקשו בתוס' דאם נאמר דאין חילוק בין עופות לגדיים וטלאים א"כ יקשה מתני' ואם נאמר דאעפ"כ יש חילוק דבעופות יש לכן דרוסה אף באין מצילין א"כ יש להם זיהר' רק דלא קלי כגדיים וטלאים א"כ מאי מקשי מתרנגולתא דהא מהקורע' דמא אין ראי' רק דאית לי' זיהרא וכמו שפי' במהרש"א :

נ"ג בגמ' אמר ר"ה אמר רב ארי שנכנס לבין השוורים ונמצא צפורן בגבו של אחד מהם אין חוששין שמא ארי דרסו מ"ט רוב אריות דורסין וכו' ועיין בפירש"י שם וכתבו התוס' ד"ה רוב אריות וא"ת אפילו אם תמצי לומר דצפורן זה מחמת חיכוך אתא מ"מ בלא צפורן הי' לנו לחוש כיון דרוב אריות דורסין. ועוד הקשו התוס' אדאביי דבסמוך דקאמר אבל מקום לפורן חוששין למה לי מקום לפורן כלל : והמהרש"ם לובלין הקש' עוד יותר על רב דס"ל לקמן דאין חוששין לספק דרוסה הא רוב אריות דורסין . ולייסב את הב' קושיות הנ"ל וגם לייסב קושית התוס' על רש"י בד"ה דרוסה שאמרו וכו' במ"ש רש"י דלא מהני בדיקה רק בספק דרוסה או שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר משמע דבודאי דרוסה ל"מ בדיקה והקשו ג' קושיות א' מדאמר בסמוך בסימנים שיאדימו סימנים עצמן הא אם האדים הבשר כנגד הסימנים הוי ודאי דרוסה ולא מהני בדיקה בסימנים וכן לקמן דבעי למימר דדריסת הקנה ברובו הלא אפילו אם האדים הקנה במשהו עכ"פ הוי ודאי דרוסה ול"מ בו בדיקה וזה הקושיא השלישית והקושיא השני' מקשו על רב דאמר לקמן דרב מורי ואמר לבדוק מסבא ועד אסמא וע"כ צ"ל דמיירי בראינו שדרסה ואין הדריסה ניכר דבניכר מקום הדריסה אין צריך לבדוק רק כנגד אותו מקום ואם נאמר דאף בראינו שדרסה הוי ספק דכיון דאין מקום הדריסה ניכר א"כ רב לא חייש כלל לספק דרוסה וע"כ לומר דגם זה הוי ודאי דרוסה ואף בודאי דרוסה מהני בדיקה דלא כרש"י ע"ש . ולייסב את רש"י מכל הקושיו' הנ"ל נרא' לפע"ד דהנה הש"ך בסי' כ"ט כתב לפרש דברי הרמב"ם שכ' אעפ"י שכולם הלכה למשה מסיני אין לך בפירוש אלא דרוסה ולכן החמירו בה וכל ספק שיסתפק בדרוסה אסור ושאר מיני י"ח טריפות יש בהן ספק שמותרין וז"ל וכ"ל דאספק ספיקא קאי דבשאר טריפות יש היתר בס"ס ואלו בדרוסה מצינו איסור אפי' בס"ס דהיינו בהוא שותק והן מקרקרין אסרינן בסי' נ"ז סעיף ט' משום ספק דרוסה אע"ג שיש שם ס"ס ספק שמא לא נגע בהם עדיין אלא שמחמת מורא הם צועקים ואת"ל נגע בהם שמא לא הטיל בהם ארס ואת"ל הטיל ארס דילמא הכה אותם למטה מן החלל של הגוף במקום שאין הארס ממיתה וכו' ואע"ג דאנו מקילים גם בדרוסה בס"ס היינו בשיש ספק אם הי' שם הדורס או לא אבל אם הי' שם בודאי ל"מ שאר ספיקות ולכאור' קשה לשאר פוסקים דלא כתבו הא דאין לך בפירוש אלא דרוסה למה אסור בהוא שותק והן מקרקרין הא הוי ס"ס וצ"ל משום דלא הוי ס"ס המתהפך ובספק על מהני ס"ס אף שאינו מתהפך כיון דהספק על הוי בשני מקומות ועיין בסי' ק"י בש"ך ובפמ"ג שם . מיהו כל זה הוא לשואל דחייש לספק דרוסה בהוא שותק והן מקרקרין אבל לרב דלא חייש לספק דרוסה י"ל דהוא מטעם ס"ס הנ"ל אעפ"י שאינו מתהפך מ"מ בצירוף החזקת היתר דבשחיטה הותרה מהני הס"ס . אבל בראינו שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר כיון דראינו שדרסה בודאי הטיל בהן ארס רק שיש ספק שמא למטה מן חלל הגוף לכך אסור אפילו לרב ומ"מ אינו אלא ספק דרוסה ומהני בדיקה אבל במקום הדריס' ניכר והוא נגד חלל הגוף הוי ודאי ולא מהני בדיק' ומיושב קושיא הב' על רש"י ומה דמהני בדיקה בשאדים הבשר כנגד הסימני' או בשאדים הקנה במשהו נראה לפע"ד כיון דלרש"י ע"כ דמיירי שאין מקום הדריס' ניכר בחוץ באותו מקום דאם הי' ניכר בחוץ לא הי' מהני בדיקה לרש"י וכיון דאין הדריס' ניכר בחוץ באותו מקום שניכר בפנים הוי עדיין ספק שמא הכה אות' למטה מחלל הגוף ומה שהאדים הבשר או הקנה מבפנים אין זה ראי' כמו שכ' הר"ן והובא בש"ך יו"ד סי' נ"ז ס"ק כ"א לענין כעין צפורנו בנדרס ועד שלא הוציאו הומא הדורס או חתכו ידו או נשמט הנדרס ה"ז כשר אפילו שאדים הבשר כנגד המעיים לא חיישינן כי היכי דלא חיישינן בצואה כרלא מספקא לן בדרוסה כלל . ולכך הוי ספק דרוסה ומהני בדיק' אף לרש"י ומיושב הג' קושיות הנ"ל ומיושב נמי הכי קושית התוס' וקושית מהר"ם לובלין הנ"ל דרב לא אסר רק בראינו שדרסה דלא הוי ס"ס אבל בלא ראינו שדרסה אף דרוב אריות דורסין מ"מ יש ס"ס שמא לא הטיל ארס ושמא דרס למטה מחלל הגוף וגם בצירוף מיעוט אריות דאין דורסין ובצירוף החזקה דבשחיטה הותרה לכן מותר לרב :

דף נט ע"ב ברש"י ד"ה והיינו ספיקא דעוזי כרכוז כתב וז"ל שקרניו חדודות וחרוקו' ומספקא לן כיון דחדודות וחרוקות חי' הוא או דלמא כיון דדמו עז מין בהמה הוא ע"ש ועיין במהרמש"ף מ"ש בכוונת רש"י ולפמד"כ דכוונת רש"י הוא כיון דבתורה לא כתיב בפירוש היתר בחלב חי' רק דנשמע מדכתיב כל חלב שור ועז לא תאכלו נשמע דכל חלב שאינו שור ועז מותר באכילה וא"כ י"ל דכל שהקרנים חרוקות אינם שור ואם הם חדודות אינו עז וממילא בעז כרכוז נמי חלבו מותר או דילמא כיון דדמו עז הוי בכלל עז שאסרה התור' החלב וע"כ צריך לסי' כרוכות שאינו עז כרכוז :

דף סא ע"ב בתוס' בד"ה מכלי שהקשו דאכתי אצטריך נשר להתיר אותו סימן ג' וכ' במהרש"א וז"ל אף שכבר כתבו לעיל דשאר עופות דאית בהו תלת סימני' דהדרי בכולהו ה"ל י"ט כתובים ולא נילף מנייהו ומדאיצטריך נמי עורב ע"כ דלא נילף מיניי' כדקאמר תלמודא א"כ עורב דכתב רחמנא ל"ל כו' היינו דלא נילף תלתא סימני' במה מצינו וכן נמי דשרינן כו' ונראה כוונתו דקאי אלעיל דמ"ש התוס' לעיל די"ט כתובין אין מלמדין הוא רק לג' סימנין כיון דלא נוכל ללמוד זה מזה רק במ"מ א"כ כשכתוב קרא יתורא הוא רק לגלות שלא נלמוד במה מצינו אבל בק"ו נוכל ללמוד רק דא"כ עורב ל"ל דעורב נוכל ללמוד ג"כ מק"ו וע"כ נלמה לנו שלא נוכל ללמוד אף בק"ו וכן בסימני פרס ועזני' אבל בסימן הנ' דלא גלתה דלא נלמוד מק"ו שפיר נוכל ללמוד מק"ו מי"ט זהו הנראה בכוונתו וחסר איזו תיבות בדבריו :

דף סב ע"ב בתוס' ד"ה מאי ספקייהו בא"ד ואפשר דאותו קוון טהור הוא או שמא מין עורב כתב המהרש"א וז"ל פי' דלפ"ז דספק לא יהי' סימן החדש אלא דאפשר דאותו קוון טהור הוא ויהי' שפיר קורקבן נקלף סי' החדש או שמא מין עורב הוא והוא עורב וכפירב"ם בהא שהסימן החדש הוא אינו דורס אבל הקורקבן שכתב הרמב"ם דהיא עורב ע"כ זה אינו דהא יש לו סימנים כו' וא"כ בעורב ומינו יהי' ג' סימנים דהדרי בכולהו עכ"ל . ונראה פירושו דכיון דבגמ' לעיל משמע שעורב אינו דורס ואם כן בקוון שנתברר דיש לו ב' סימני טהרה וא' סימן טומאה וגם הוא דורס פ"כ הוא מין עורב ושאם מין עורב שוה בסימניו לעורב רק זרזיר ובנונית הם מין עורב אף שאין דומים בסימניהם לעורב מפני שהם שכנים אצל עורב וממילא ע"כ צ"ל כפירוש הריב"ם דעורב הוא דורס ופי' דברי הגמ' לעיל הוא כמ"ש התוס' ד"ה מפני ע"ש וא"כ ע"כ סימן החדש הוא דאינו דורס וכמ"ש התוס' אבל אין לומר שקורביל הוא גם כן מין עורב דא"כ יהי' כעורב ומינו ג' סימני טומאה דהדרי בכולהו ועורב ומינו צריך להיות דומים בסימניהם חוץ מזרזיר וסנונית שהם מין עורב אף שאינם דומים בסמניהם מפני שהם שכנים לעורב וגם בזה יש פלוגתא דר"א ורבנן . וא"ש דברי המהרש"א ומתורץ קושי' המים קדושים וס' לב ארי' על המהרש"א הזה ע"ש בדבריהם :

דף סט בעי ר' ירמי' מהו לחוש לזרעו וכו' והכי קמבעיא לי' בהמה בעלמא לאו מכח חלב ודם קאתי ושריא ה"נ לימא או דילמא ב' איסורי אמרינן תלתא לא אמרינן ולמאן אי לר"מ איסור חלב ודם איכא איסור יוצא ליכא אי לר"י איסור יוצא איכא איסור חלב ודם ליכא וכו' אלא כל מכח לא אמרינן ושרי והכי קא מבעיא לי' מהו לגמוע את חלבו חלב דעלמא לאו כאבר מן החי דמי ושרי האי נמי לא שנא הו דילמא האם אית לי' תקנתא בשחיטה הכא לית תקנתא לאיסורי' בשחיט' . והקש' הכו"ס קושיא עצומה דמאי קמבעיא לי' בחלבו כפשוט כדלעיל חלב דעלמא לאו מחלב ודם קאתי ושריא הכי נמי לי"ם וליכא למימר ב' איסורי אמרינן ג' לא אמרינן כדלעיל אי לר"מ איסור חלב ודם ליכא וכדלעיל. ועוד קש' לי לפי מה דאיתא במסכת בילה דף ל"ז ע"ב שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות רב אמר חבית מותרת ובהמ' אסורה מאי קסבר רב וכו' לעולם קסבר יש ברירה ושאני בהמה דקא ינקי תחומין מהדדי וכן פסק הרמב"ם והטוש"ע או"ח סי' שכ"ז סעיף י' א"כ קשה באיסור יוצא האיך מותר כל הבהמה נימא דאסור משום שיונק מאיסור יוצא. וכן בכל הבהמות נימא דינקי מחלב ודם . אמנם נרא' לפע"ד ליישב דהנה במסכת בכורות דף ו' ע"ב מקשה הש"ס טעמא דרבנן מגמל גמל וכו' הא לאו הכי הוה אמינא חלב דבהמה טמאה שרי מאי שנא מהא דתניא הטמאים לאסור צירן ורוטבן וקיפה שלהן ומשני איצטריך סד"א הואיל דבהמה טהור' נמי אידום הוא דאמר מר דם נעכר ונעשה חלב וכו' איצטריך סד"א הואיל וליכא מידי דאתי מחי ושריא והאי חלב כי אבר מן החי הוא ושרי ע"ש משמע מדברי הש"ס דבבהמ' טמאה איסור החלב הוא משום ציר אבל לא משום אבר מן החי דהא הלכה כחכמים דאינו נוהג בטמאים ובבהמ' טהורה משום דהוי כאבר מן החי והנה בציר גופיה נחלק הש"ס במסכת חולין דף נ"ט ע"ב וכן בתוס' שם דבשרצים ובבהמה טמאה אסור מה"ת ובדגים אינו אלא מדרבנן ובתוס' שם הקשו איך נייתי רבא לקמן דף קי"ב ראי' מהטמאים לאסור ציר של טריפה ונבילה בתימה וכן הקשו התוס' בכורות דף ו' . ולפע"ד נרא' ליישב קושית התוס' דבטריפה שאני דבסוף פרשת שמיני הביא רש"י הספרי דדריש את הפסוק להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החי' הנאכלת ובין החי' אשר לא תאכל דבין הטמא ובין הטהור קאי בין נשחט חצי של הקנה ובין נשחט רובו והוא דין נביל' ובין החי' אשר לא תאכל קאי לנולדו בו סימני טריפות ע"ש הרי דהוקש הכתוב נבילה וטריפה לשרצים וטמאי' דאיתא בסוף הפסוק שקודם לזה ולכל נפש החי' השורצת על הארץ עיי"ש :

והנה זקיני הגאון בספר חו"ד סי' נ"א ס"ק ט' כתב דבב"ח אין ציר של בשר אוסר לא מדאורייתא ולא מדרבנן ע"ש כיון דאין לנו לימוד ע"ז מקרא ע"ש. לכן נראה לפע"ד דאף בחלב ודם אין הציר אוסר כיון דאין לנו לימוד מקרא ע"ז [ומה שאיתא בסי' ע' דציר אסור משום דם הוא משום דציר גופי' אית בי' דם ע"ש] וכן החלב הבא מן החלב ודם כיון דאינו אסור אלא משום ציר אבל לא משום אבר מן החי דבחייה לאו לאיברים עומדת כמ"ש הרמב"ם ומובא לקמן פ"כ אי"ל אסורה ובאמ"ה אינו אסור רק משום דאתי מחי וליכא מידי דאתי מחי ושרי לכך לא מלי למפשט חלב מבהמה שיש בה איסור יוצא מחלב דעלמא דמחלב ודם קאתי דהא הוי רק כמו ציר כנ"ל במסכת בכורות דף ו' ומיושב קושית הכו"ס הנ"ל וכן מה דינקי מהדדי הוי נ"כ כמו ציר בעלמא . ועיין בחו"ד סימן פ"א דמה דאמרינן כל היוצא מן הטמא טמא הוא נ"כ מקרא דהטמאים ע"ש ואינו אסור בחלב ודם ובאיסור יוצא והבן :

והנה בש"ס דבכורות הנ"ל משמע דבטמאה אסור החלב משום צירן ובטהורה אי לאו דשריה קרא הוה אסור משום אבר מן החי מטעמא דאתי מחי וכן משמע כאן בש"ס וכן איתא בש"ך ביו"ד סי' פ"א ס"ק י"ב וכתב שם בפמ"ג דהס"ד הוא דאסור משום ציר אמ"ה והיא תמיה דהא הרמב"ם בפרק ה' מהלכות מאכלות אסורות הלכה ה' פסק דבהמה בחייה לאו לאיברים עומדת אם כן עדיין בחיי' אין איסור אמ"ה כ"ז שלא נחתך מהבהמ' ואיך יאסור החלב מאיסור אמ"ה וגם הוא נגד הב' מקומות בש"ס הנ"ל דהאיסור הוה בחלב משום דאתי מחי הוי כאמ"ה ממש אי לא שריה קרא ולא משום ציר אמ"ה וכמ"ש בש"ך הנ"ל אמנם ז"ז לא שייך רק בדבר שאסור משום אבר מן החי או משום בשר מהחי הוי החלב מזה המין נ"כ כהמתם דהא החלב כבר פירש מהחי אבל בטמאה או טריפה אינו אסור רק משום ציר מהבהמ"ת כיון דאין הטעם משום דאתי מחי אף כאבר האסור משום יוצא דהאיסור ג"כ משום אבהמ"ח כמ"ש הש"ך בסי' י"ד ס"ק

י"א

י"א מבעיא להו בש"ס דהואיל דהוא אמ"ה שאין לו תקנה בשחיטה. ומזה ראי' להש"ך שם בסי' י"ד ס"ק י"א הנ"ל. דלהשב"ח דס"ל דאבר היוצא הוי האיסור משום טריפה אם כן קשה נפשוט כאן האבעיא מדאיצטריך גמל גמל בטמא' לאסור חלבה דס"ד דשרי כמו חלב טהור' הא טמאה אין לה תקנה בשחיטה ואפ"ה איצטריך גמל גמל לאסור חלבה ש"מ דלא נאסור משום דאין לו תקנה בשחיט'. אלא ע"כ דאבר היוצא אסור משום אבמה"ח והחלב דאתי מחי הוי כאבר מן החי או כבשר מהחי ממש והתורה התירתה והש"ס מספקא לי' כיון דאבר היוצא אסור משום אבר מן החי ואין לו תקנה בשחיטה יהי' החלב אסור מזה אבל בטמאה דהחלב אינו אסור רק משום ציר הי' הס"ד דשריא כיון דחידוש הוא לכך צריך גמל גמל וכן אף לפי האמת דחלב טמאה אסור יכול להיות באבר היוצא דשרי החלב כיון דלא שייך לאסור משום ציר וכנ"ל:

דף עד במשנה השוחט את הבהמה ומצא בה בן ח' חי וכו' קורעו ומוציא את דמו.

ופירש"י שא"ל שחיטה משום דלאו חדשים איכא ולאו אוירא איכא הילכך לאו בהמה היא. ומוציא את דמו דחלבו הוא דמותר דקתני לקמן דף ע"ה מה חלב ושתי הכליות מוצא מכלל שליל אבל דמו לא גרע מדם האיברים דעובר בל"ת. והנה דברי רש"י תמוהין דפירש כל המשנה דלא כר' יוחנן. דלקמן דף ע"ה אמר בן ר"ל בלישנא קמא טעמא דידי נמי מהכא וכן בלישנא בתרא לדידי מש"ה מיעט' רחמנא הרי דלר"ל כיון דמיעטה תורה חלב שליל מהקרבה א"כ לאו חלב הוא ומותר באכילה ג"כ אבל לר"י בב' הלשונות אין תלוי היתר אכיל' בזה רק דהתם מיעטה התורה מגזה"כ מידי דהוי אמחוסר זמן אבל מ"מ חלב מיקרי ומה שהחלב מותר בבן ח' אליבא דר"מ ובבן ט' אליבא דר"י הוא מכל בבהמה תאכלו כפירש"י ותוס' דניתר בשחיטת אמו ורק לר"י לל"ק דאוירא גריס ג"כ הטעם דלאו חלב הוא וכמו שפירש"י התם בל"ק. מ"מ קשה על פירש"י דמשמע מהש"ס דהעיקר כלישנא בתרא דלר"י חדשים גרמי דהא הקושיא מהברייתא מהחלב וכו' היא בב' הלשונות אליבא דלישנא בתרא דלעיל אליבא דר"י וכבר הרגיש בזה בספר ראש יוסף. וגם קשה איך יפרש רש"י אליבא דר"י כלישנא בתרא החילוק בין חלב לדם. וע"ק דרש"י מפרש אבל דמו לא גרע מדם האיברים דהוי בל"ת דהא זה הוי רק לר"ל דלקמן ע"ב דקאמר לדברי המתיר בחלבו מתיר בדמו ומסיק הש"ס שם דמ"מ הוא בל"ת רק דאין בו כרת אבל לר"י כרת נמי איכא בדם אע"פ דמותר בחלבו בבן ט' לר"י ובבן ח' לר"מ. וליישב זה נלפע"ד דהנה לקמן בל"ב דאותבי' ר"ל לר"י וקאמר בשלמא לדידי מש"ה מיעטי' רחמנא דלא הוי חלב בלא אויר לידה אלא לדידך דהוי חלב בלא אויר לידה רק דמותר מכל בבהמ' תאכלו ליקרב והביא המהרש"א דהקשה הרשב"א דילמא מש"ה מיעטי' תורה מליקרב כיון דמותר באכילה דניתר בשחיטת אמו. ותירץ הרשב"א כיון דלר"י חלב מיקרי רק דניתר בשחיטת אמו הי' לו ליקרב והמהרש"א הקש' ע"ז דמ"מ נימא הטור' מיעטי' מליקרב כיון דמותר לאכול ותירץ הוא דלפמ"ש הרא"ש דר"מ אינו אוסר רק ביצא חי לאויר העולם לאחר שחיטה נוכל לומר דר"ל דס"ל דבעינן אויר לידה אזיל אף לר"מ רק כיון דיצא חי לאויר העולם לאחר שחיטה הוי כמו לידה לכן הקשה לר"י לדידך ליקרב עכ"פ אליבא דר"מ. ותמה ע"ז בספר לב ארי' דא"כ לר"ל ג"כ קשה ליקרב אליבא דר"מ כיון דיצא חי לאויר העולם ע"ש. ונלפע"ד כוונת המהרש"א דלר"ל כיון דאליבא דר' יהודה ל"מ לענין איסור אכילה מה שיצא חי רק בעינן אויר לידה נוכל לומר דלר"מ אף דמהני יצא חי לאויר העולם אחר שחיטה לענין איסור אכיל' מ"מ לענין הקרבה מיעטי' רחמנא אבל לר"י דאף לר"י ל"ב אויר לידה והוי חלב רק דניתר בשחיטת אמו לכן לר"מ דלא ניתר בשחיטת אמו הוי חלב גמור לכן מקשי שפיר ר"ל ליקרב עכ"פ אליבא דר"מ [וכן משמע בהרא"ש דלר"ל אין הטעם בחלב שליל דניתר על ידי שחיטת אמו לר"י רק הטעם דיצא חי לאחר שחיטה לא הוי כמו לידה עכ' ואל תתמה לר' יוחנן כיון דנקרב חלב בגמר חדשים למה ניתר בשחיטת אמו וכו' ולא מקשה לר"ל גם כן א"ו כמ"ש ע"ש בהרא"ש ודוק]. והרשב"א בחידושיו בג"ה המובא במהרש"א הנ"ל ס"ל דקושית ר"ל על ר"י לדידך ליקרב אזיל אף לר"י אף דס"ל דניתר בשחיטת אמו ומותר באכילה מ"מ ליקרב כיון דהת"כ אמר יכול לא יהא בעונש ואזהרה אבל יהא בעמוד והקרב וכפי' התוס' דאינו בעונש ואזהרה דמותר מכל בבהמה תאכלו מ"מ הוי בעמוד והקרב וע"ז אמר הת"כ מה חלב ושתי הכליות וכו' מוצא מכלל שליל וכו' הרי דס"ל להת"כ דאיסור הקרבה אינו תלוי בהיתר אכילה רק דמ"מ מיעטי' רחמנא ולכן מקשה ר"ל בשלמא לדידי דאינו חלב בלא לידה מש"ה מיעטי' רחמנא אלא לדידך דהוי חלב בלא לידה רק דניתר ע"י שחיטת אמו מ"מ ליקרב ולמה מיעטי' הכתוב דהת"כ אזיל בסברא דאיסור הקרבה אינו תלוי בהיתר אכילה ומשני ר"י מידי דהוי אמחוסר זמן כן הוא כוונת הרשב"א הנ"ל. ורש"י במשנה ס"ל דאף דבהס"ד סבר הת"כ דלא תלוי איסור הקרבה בהיתר אכילה ואין ראי' מהיתר אכיל' להקרבה מ"מ מאחר שמיעטתי' תורה מהקרבה נוכל לומר דלא מיעטי' מהקרבה רק היכא דמיעטי' מאיסור אכילה ולר"י קאי המיעוט אף בבן ט' ולר"מ קאי המיעוט רק בבן ח' חי ובבן ט' מת לכן פירש"י החילוק שבין חלב לדם דבחלב כיון דדרשינן מהחלב ושתי הכליות וכו' כמו כן מעטינן נמי מאיסור אכילה אבל דמו לא ממעטינן מהקרבה לא ממעטינן נמי מאיסור אכיל' ולר"י כרת נמי איכא בדמו ולר"ל אף דס"ל דהמיעוט קאי באיסור אכילה אף בדמו ולא תלוי בהקרבה מ"מ לא ממעטינן רק מכרת אבל מ"מ לא גרע מדם האיברים דהוא בל"ת ובחלב כיון דממעטינן מכרת ולא מצינו בחלב דהוי בל"ת גרידא לכן מותר לגמרי וגם כיון דבחלב ממעטינן נמי מהקרבה לכן מותר לגמרי ורש"י מפרש המשנה שיהי' א"ש אליבא דכ"ע הן לר"י והן לר"ל והבן:

דף עה ע"ב גיד הנשה נוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר"מ ר"י אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר. אמר ר"א א"ר אושעיא מחלוקת בבן ט' חי והלך ר"מ לשיטתו ור"י לשיטתו ע"ש. ומזה תמהו כל הראשונים על הרמב"ם בפ"ז מהמ"א דפסק כר"י דבן ט' חי ניתר בשחיטת אמו וחלבו אסור כר"מ והא תלוי זב"ז כנ"ל. והרא"ש תירץ דר"י ור"ל לקמן ע"ה פליגי בזה לענין חלב דר"י כר"מ ור"ל כר"י לכן פסק הרמב"ם כר' יוחנן דפסק כר"מ אף דהלכה כר' יהודה דניתר בשחיטת אמו. והרשב"א בחידושיו תירץ דר' בעצמו סתם בחלב כר"מ וכר"י דניתר בשחיטת אמו. והפר"ח בסי' ס"ד תמה עליהם מהש"ס דף ס"ט ע"א דמקשה שם ולמאן אי לר"מ איסור חלב איכא איסור יוצא ליכא אי לר"י איסור יוצא איכא איסור חלב ודם ליכא ולדבריהם מאי פריך דילמא אזיל ר' ירמי' שם לפי ההלכה או כמו שסתם רבי כמ"ש הרשב"א אי כמו שפסק ר"י בחלב כר"מ וכמ"ש הרא"ש ויש שם ג' איסורים איסור חלב ודם ואיסור יוצא ע"ש. וליישב דברי הרמב"ם הנ"ל נלפע"ד ונקדים ליישב קושית הלב ארי' לקמן דף ע"ה על רש"י שם דאיתא בגמרא שם הטילה נפל ר"י אמר חלבו כחלב בהמה אוירא גרם לשוי' בהמה ופירש"י וכיון דכולד מיתסר ואפי' לר"י דחלבו מותר שם הוא דלא יצא לאויר העולם ר"ל אמר חלבו כחלב חי' חדשים גרמי ופירש"י חדשים נמי גרמי דחדשים ואוירא בעינן. ותמה הלב ארי' למה הוסיף רש"י דחדשים נמי גרמי דלר"ל בעינן חדשים ואוירא ולמה לא ניחא לרש"י דלר"ל חדשים לבד גרמי וכמו שפירש"י בל"ק לר"י חדשים לבד גרמי ע"ש מה שתירץ. ולפע"ד דברי רש"י כפשטן ולק"מ דהנה רש"י פירש במשנה דטעמי' דר"מ בבן ט' חי דטעון שחיטה דחדשים גרמי דליהוי בהמה וכו' ולרבנן חדשים ולידה גרמי דליהוי בהמה ע"ש. ובדבר

ר"א

ד"א א"ר אושעיא כ' והלך ר"מ לשיטתו דמשוי בהמה לענין שחיטה ע"ש וא"כ לר"י דלא הוי בהמה לענין שחיטה רק ע"י חדשים ואויר לידה כן נמי לענין חלב דהלך לשיטתו ככ"ל רק דבל"ק פליגי ר"י ור"ל בזה דר"י ס"ל אויר לידה לבד גרים אף בלי חדשים ור"י ס"ל דלר"י בעינן חדשים נמי לאויר לידה אבל חדשים בלא אויר ל"מ לר"י לכ"ע הן לענין שחיטה והן לענין חלב רק לר"מ מהני חדשים בלא אויר לידה ככ"ל ולפי ל"ק אין הטעם דחלבו מותר משום דכל בבהמה מרבה נמי חלב דמותר דכל בבהמה לא מרבה רק דבשר השליל מותר בשחיטת אמו. רק דתלוי בזה דהיכא דהוי בהמה באנפי נפשי' ואינו ניתר בשחיטת אמו ממילא הוי בהמה לענין דחלבו אסור ולר"מ תלוי בחדשים ולר"י פליגי ר"י ור"ל דר"י ס"ל אויר לידה לבד גרים ובלא אויר לידה לא הוי בהמה וממילא החלב מותר ולכן פירש"י שם ואפי' לר"י דאמר לעיל חלבו מותר התם הוא דלא יצא לאויר העולם ולל"ב דפליגי ר"י ור"ל דר"י ס"ל חדשים לבד גרמי דליהוי בהמה וחלבו אסור ול"ל אויר לידה לכן מוכרח רש"י לפרש ומיהו כי שחטה לאמה שרי לי' ר"י מכל בבהמה תאכלו ולפ"ז מוכרח דכל בבהמה מרבה נמי חלב דמותר . ומיושב דברי רש"י הנ"ל . והנה נקדים עוד לייסב קושית הרא"ש על פרש"י שפירש במשנה דלר"מ חדשים גרמי דא"כ בבן ט' מת הי' צריך לידע אימת מת אי קודם שחיטה או אחר השחיטה ולכן פליג הרא"ש על רש"י דאף לר"מ בעינן חדשים ויצא חי לאויר העולם אחר שחיטה עכ"ם אזי אינו ניתר בשחיטת אמו אבל היכא דלא יצא חי לאויר העולם אף דהי' חי בשעת שחיטה מותר אף בן ט' מת בשחיטת אמו . ולפע"ד לק"מ על רש"י דרש"י יפרש כדברי ר"מ בן ט' מת דהי' יודע דמת קודם שחיטה וכמו שאיתא במשנה דף ע' בהמה שמת עוברה בתוך מיעי' והושיט הרועה את ידו ע"ש. והנה המהרש"א כתב דר"ל דסובר אויר לידה גרים מלי נמי סבר כר"מ לפי מה שפירש הרא"ש דאף דס"ל לר"מ דחדשים גרמי מ"מ בעינן שיצא חי לאויר העולם ע"ש. ובזה מיושב לפע"ד דברי הרמב"ם הנ"ל דהרמב"ם סובר כרש"י הנ"ל דלר"מ חדשים גרמי ול"כ יצא חי לאויר העולם אך לר"י ס"ל כסברת הרא"ש וכהמהרש"א הנ"ל דאף דס"ל לר"י לל"ק לר"י דלא הוי חלב בלא אויר לידה או לל"ב דהוי חלב בחדשים בלא אויר לידה אך דניתר בשחיטת אמו כפי' רש"י ותוס' שם מ"מ בילא חי לאויר העולם והוי בהמה וחלבה אסור ואינו ניתר בשחיטת אמו אף דהשליל גופי' מותר בשחיטת אמו מ"מ החלב אסור [וכמו שפי' הרא"ש בתירוצו על הרמב"ם לר"י דיש חילוק בין השליל גופי' ובין חלב השלי' וע"ש במעדני יו"ט] ולפע"ד תלוי זה בפלוגתא מר זוטרא ורב אשי לעיל דף ע"ד דמר זוטרא ס"ל אין פודין פטר חמור בבן פקועה דכיון דניתר בשחיטת אמו כבישרא בדיקולא דמיא ולא הוי שה לכן לענין חלב לא הוי נמי בהמה אף דיצא חי לאויר העולם ורב אשי ס"ל דפודין בבן פקועה בבן ט' חי כיון דרהיט ואזיל שה קרינא בי' לכן הוי נמי בהמה לענין חלב ואסור אף דהשליל ניתר בשחיטת אמו לכן ס"ל להרמב"ם דר"א א"ר הושעיא והש"ס לעיל דף ס"ט אזלי בשיטת מר זוטרא דלר"י דניתר בשחיטת אמו לא הוי שה ולא הוי בהמה לענין חלב אבל הרמב"ם פסק כרב אשי דאף דניתר בשחיטת אמו כיון דיצא חי לאויר העולם שה קרינא בי' והוי בהמה לענין חלב ולזה מדייק הרמב"ם ומצאו חי אף שלא הפרים טנ"ק דס"ל דרהיט ואזיל דרב אשי הוא לאו דוקא :

דף צז ע"ב אמר ר"כ כחל בס' וכחל מן המנין אר"י וכחל עצמו אסור ואי נפל לקדיר' אחרת אוסר א"ר אשי כי הוינא בי ר"כ איבעיא לן כי משערינן בדידי' משערינן או במאי דנפק מני' פשיטא דבדידי' משערינן דאי במאי דנפק מני' מנא ידעינן אלא מעתה נפל לקדירה אחרת אל יאסור ופירש"י והתוס' דכיון דבכולי' משערינן א"כ נפק כולי' וכו' . ומקשו התוס' דילמא הא דמשערינן בכולי' משום דמספקא לן אי נפיק כלו ולכך נפל לקדיר' אחרת אוסר דדילמא לא נפק כלו . ע"ש מה שתירצו התוס' ע"ז . והקש' המהרש"א כיון דהש"ס אמר פשיטא דבדידי' משערינן דאי כמה דנפק מיני' מנא ידעינן א"כ מה מקשה אלא מעתה נפל לקדיר' אחרת לא יאסור דאדרבה משמע מהפשטן דלא נפיק כולי' ואעפ"כ צריך לשער בכלו דלא ידעינן כמה נפק ע"ש . והנה המהרש"א הקש' קושייתו על דברי התוס' ובאמת קושייתו היא תמיה קיימת גם על דברי הש"ס דמקשה אלא מעתה וכו' וע"ז לא שייך תירוץ התוס' ולכאור' היא קושיא עצומה . והאחרונים דחקו לתרץ קושית המהרש"א. אמנם לפעד"נ פשוט דהאי פשיטא דבדידי' משערינן דאי במאי דנפק מני' מנא ידעינן אלא מעתה נפל לקדירה אחרת לא יאסר הוא כולי' מדברי הפשטן. דרב אשי ורב כהנא אבעיא להו אי נפיק כולי' ובדידי' משערינן אי לא נפיק כולי' ובמאי דנפיק מני' משערינן ודחה הפשטן שני צדדי האבעיא ופשיט להו דלא נפיק כולי' ואעפ"כ משערינן בדידי' דלא ידעינן כמה נפיק מיני' ולא מטעם דנפיק כל החלב דאלא מעתה נפל לקדירה אחרת לא יאסור ומקשו התוס' שפיר דילמא משום דמספקא לן אי נפק כולו וקושייתם קאי על הפשטן מה פשיט דבודאי לא נפיק כולי'. וא"כ דחה הש"ס דברי הפשטן דנפיק כולי' ואעפ"כ אוסר בקדיר' אחרת כיון דאמר ר' יצחק וכחל עצמו אסור וכדפירשו התוס' ד"ה וכחל מן המנין כחתיכה נביל' שוי' רבנן לאסור אף קדירה אחרת . ומיושב קושית מהרש"א וראיית התוספות לעיל בקושייתם דנפיק כולו היא מסוף דברי הש"ס דקאמר דמה דאוסר קדירה אחרת משום דר"י דהכחל עצמו אסור . אמנם נלפע"ד לייסב כל קושיות התוס' הן הב' קושיות שבד"ה וכחל מן המנין וקושייתם שבד"ה אלא מעתה ונקדים לייסב מה דלכאורה קשה מאי מיבעיא להו לרב אשי ור"כ אי נפיק כולי' נחזי אנן אי נפיק כולי' אי לא ואיך שייך ליבעיא על דבר המציאות . וע"ק דמדברי הש"ס דלקמן דף ק"ט ע"ב משמע דלא נפיק כולי' דאיתא שם בכ"ק אינו עובר עליו ומותר ופירש"י שם משום דלא פירש . לימא מסייעא לי' וכו' לב הוא דבעי קריעה לאחר בישול אבל כחל ל"ב קריעה לאחר בישול הרי דלא נפיק כולו רק דמותר משום דלא פירש לכן נלפע"ד לפרש דברי הש"ס על דרך אחרת . ונקדים דהנה הש"ך ביו"ד סי' ק"ה ס"ק ל' העלה דבר חדש דהיכא דנפל חלב לקדירה והי' בה ס' יצא כל טעם החלב ואי נפל אח"כ לקדיר' אחרת אין יכול לאסור כיון שאין לו טעם כלל והביא הש"ך שם בשם הקדמונים כן וכ"כ האו"ה ע"ש . ועפי"ז י"ל דפשיטא להו לרב אשי ור"כ דלא נפיק כולי' אך מבעיא להו אי יוצא טעם גם מהחלב הנשאר בכחל ממילא בדידי' משערינן דלא ידעינן כמה חלב יש בכחל או כמה דנפיק מיני' משערינן ומהחלב הנשאר אין יוצא שום טעם ודחה להם הפשטן ב' צדדי האבעיא דלא יצא טעם מחלב הנשאר ואעפ"כ בדידי' משערינן דלא ידעינן כמה נפק מיני' ול"א דמש"ה משערינן בדידי' משום דיצא טעם גם מהחלב הנשאר בכחל דא"כ נפל לקדיר' אחרת לא יאסור כיון דכבר יצא הטעם ממנו וכמ"ש הש"ך הנ"ל כחלב כן נמי כיתא בחלב הנשאר בכחל. ודחה הש"ס דברי הפשטן דיצא הטעם גם מהחלב הנשאר בכחל ואעפ"כ אוסר קדירה אחרת כיון דאמר ר"י וכחל עצמו אסור דאף דיצא הטעם מהחלב מ"מ אסור הוא לכן שוי' רבנן כחתיכה נבילה לאסור אף קדירה אחרת ומיושב כל קושיות התוס' בסוגיא זו וקושית המהרש"א ונוכל לומר דגם המהר"ם והר"ן פליגי בזה אם הלכה כהפשטן או כדחיית הש"ס כאן ומיושב גם דברי המחבר שם דאף דלא אמרינן חנ"נ בשאר איסורים מ"מ אוסר הקדיר' הב' והחתיכה הב' כיון דבפ"ע אסור כחתיכה נבילה שוי' רבנן ע"ש בסי' ק"ה :

דף סה ע"א בגמרא אמר מר עוקבא אנא חלא בר חמרא לגבי אבא

אבא דאלו אבא כי אכל בשרא האידנא לא אכל גבינה עד למחר ואלו אבא בהא סעודתא לא אכילנא לסעודתא אחרינא אכילנא. והוא תמוה דאם הי' אבל מר עוקבא דבר גדול כ"כ דקרי עצמו חלא בר חמרא הי' לו ג"כ ליזהר שלא לאכול גבינה אחר בשר ביום א' עד למחר. והנה ראיתי בספר מסלת ישרי' שכ' שאין כל אדם רשאי להחמיר ע"ע רק לפי מה שנוהג בהנהגותי' ובזהירותיי בשאר ענינים אבל אם אינו זהיר כ"כ בשאר ענינים לא יוכל להחמיר כ"כ באיזה ענין אחד ולזה אמר מר עוקבא דאבא הי' חמרא פירוש דהי' זהיר אף בשאר ענינים לכן ג"כ החמיר כי אכל בשרא לא אכל גבינה עד למחר אבל אנא חלא דאיני זהיר כ"כ בשאר ענינים לא אוכל להחמיר כ"כ לכן בסעודה אחת לא אכילנא לסעודתא אחריתא אכילנא:

עוד יש לפרש דהנה הפוסקים פירשו לסעודתא אחריתא הוא שיעור של סעודה אחריתא. וצריך להמתין בין בשר לחלב ששה שעות וכתבו הפוסקים ב' טעמים אחד משום דמוסך הבשר טעם עד ששה שעות. והרמב"ם כתב הטעם משום בשר שבין השניים ובששה שעות הוי עיכול ע"ש. ולפע"ד דאף לפי הטעם דמוסך הבשר טעם הא דמהני ששה שעות הוא ג"כ מטעם שבששה שעות נתעכל המזון שבמעי' כמו שאיתא באו"ח סי' קפ"ג במ"א ס"ק ט' ואין מוסך עוד הטעם. והנה כתיב במלכים א' י"ט באליהו וילך בכח האכילה ההיא מ' יום ומ' לילה ופירש שם הרד"ק וגם המאודות דנשתהה המאכל ולא נתעכל במעי' עד המ' יום. והנה כתיב במשלי צדיק אוכל לשובע נפשו וידוע דהצדיק שאוכל רק מעט הוא שבע כמו מי שאוכל הרבה רק שהש"י עוזר לו שלא נתעכל כ"כ מהרה כמו בשאר אנשים לכן יש צדיקים שאינם אוכלים רק מעט פ"א במעל"ע וכיון שלא נתעכל כ"כ מהרה המאכל לכן משיכת הטעם ג"כ יותר נמשך מבשאר אנשים ולכן העיכול של בשר שבין השיניים ג"כ נמשך יותר מבשאר אנשים לזה אמר מר עוקבא דאבא הי' חמרא והי' נמשך אצלו העיכול עד למחר ולכן לא אכל גבינה עד למחר ואנא חלא לגבי' ואצלי הוי העיכול עד ששה שעות כבשאר אנשים:

שם בגמ' אמר שמואל אנא חלא בר חמרא לגבי אבא דאלו אבא הוה סייר נכסי' תרי זימני ביומא ואנא רק חדא זימנא ביומא והוא תמוה דמה לו לספר זה בהש"ס וגם קשה קושית הנ"ל דאם הי' אלו דבר גדול כ"כ הי' לו לסייר ג"כ ב' פעמים ביום. ונלפע"ד משום דאין לאדם להיות זהיר במילי דעלמא יותר מבמילי דשמיא ומי שהוא זהיר בצרכי גופו יותר מבמלי דשמיא דנין אותו למעל' דבצרכי גופך היית זהיר ומלי דשמיא היו קלים בעיניך. לכך אמר אבא הי' זהיר מאוד במלי דשמיא לכך זהיר ג"כ במלי דעלמא והוה סייר נכסי' תרי זימני ביומא ואנא חלא ואיני זהיר כ"כ במלי דשמיא לכך איני יכול להיות זהיר כ"כ במילי דעלמא ואיני מסייר נכסיי כ"א פ"א ביום ובזה נוכל לפרש במה דהש"ס שיבח את יעקב אע"ה דחזר אחר פכים קטנים דמזה נראה דהי' זהיר מאוד במילי דשמיא אף בדבר קטן שאדם דש בעקביו לכך הי' רשאי להיות זהיר אף בפכים קטנים שזה הוי מילי דעלמא:

דף כה בתוס' ד"ה מים הראשונים מצוה אחרונים חובה וכו' וא"ת מאי כ"מ הא הראשונים מצוה וכו' ותירצו דכ"מ להולכים במלחמה ע"ש והנה המ"א סימן קפ"א הביא מ"ש הב"י בשם או"ח דכ"מ לבטולי הראשונים משום האחרונים שאם אכל ויש לו מים האחרונים והוא צריך לאכול סעודה שלישית בשבת ולא יהי' לו מים מבטל הסעודה ע"ש. וצ"ל למה לא כתבו התוס' הכ"מ של האו"ח בדין לבטולי בא מקמי הא כנ"ל. ונלפע"ד דהנה לכאורה קשה בדין של האו"ח אמאי יבטל מצות סעודה שלישית בשבת הרי יכול להתנו' בשעת נטילת האחרונים שיהי' מועיל ג"ב לראשונים והא בשעת הדחק כ"ע מודו דמהני תנאי [אח"כ מצאתי בס' שלי אלמוגים ובס' ישועות יעקב שהרגישו בזה] כמבואר סי' קס"ד ולפע"ר נליישב דהנה איתא בש"ע או"ח סי' קס"ד נוטל אדם ידים שחרית ומתנה עליהם כל היום כולו ובלבד שלא יסיח דעתו מהם ולא יטנפם וכתב המ"א כגון שמניחן בבתי ידים משמע מדברי המ"א דאף שמניחם בבתי ידים מ"מ צריך להזהר שלא יסיח דעתו ועיין בס' מגן גבורים שהביא כן בשם ס' מעשה רוקח דלא כא"ר בשם הב"ח. והנה הא דלא יטנפם הוא מדברי רש"י דף ק"ו ע"ב בד"ה ומתנה ובלבד שיזהר מלטמאם ומלטנפם. והא דלא יסיח דעתו הוא מדברי הרמב"ם הלכות ברכות פ"ו הלכה י"ז וז"ל ובלבד שלא יסיח דעתו מהם וכתב עליו הכ"מ פשוט הוא ממתניתין דפ"ז משנה ח' דמסכת טהרות עכ"ל. וז"ל המשנה מי שהי' טהור והסיע את לבו מלאכול הוא טהור שדרך טמאין פורשין ממנו וחכמים מטמאין. היו ידי' טהורות והסיח לבו מלאכול אע"פ שאמר יודע אני שלא נטמאו ידי' טמאות שהידים עסקניות וכתב הרמב"ם שם בפירוש המשנה וז"ל וסבת זה מה שזכר מהידים עסקניות ר"ל רבות התעסקות ולפעמים נגע בטומאה והוא לא ידע והוא מכלל י"ח דבר שגזרו שהידים יפסלו את התרומה אע"פ שלא ידע להם שום טומאה. ורצונו בזה ליישב קושית הרא"ש בפי' המשנה וז"ל הרא"ש. שהידים עסקניות ונגע במקום הטינופת מש"ה מודה בהם ר"י אף דס"ל גופו טהור אבל אין לומר דחיישינן שמא נגע בטומאה הואיל והם עסקניות דאם כן כל גופו נמי ליבעי טבילה ע"כ פירש הרא"ש דהואיל ואמר שיודע שלא נטמאו לא חיישינן לטומאה מש"ה ס"ל לר"י דטהור כל גופו רק דהואיל דהידים עסקניות חיישינן שמא נגע במקום הטינופת ממילא יהי' נמי להרא"ש הדין דאם אמר יודע אני שלא נגעתי במקום הטינופת כגון שהניחם בבתי ידים כנ"ל יהי' הידים ג"כ טהורים. וגם משמע מלשון הרא"ש דאם אמר יודע אני שלא נטמאתי יהי' טהור גם לחכמים וכן משמע נמי מלשון הרמב"ם דאם אמר יודע אני אין שמא רק ידי' אבל כל גופו טהור אף לחכמים דס"ל הואיל והסיח דעתו לא שמכינן אחזקה שדרך טמאין פורשין ממנו מ"מ אם אמר יודע אני טהור. אבל הרמב"ם פירש שהידים עסקניות וחיישינן שמא נגע בטומאה רק דקשה לו קושית הרא"ש דא"כ כל גופו נמי יהא טמא ע"כ פירש שהוא מטעם שהוא מכלל י"ח דבר שגזרו על הידים טומאה אע"פ שאמר יודע אני שלא נטמאו כמו שאיתא במשנה:

העולה מדברינו דלשיטת הרמב"ם דאם הסיח את לבו מלאכול יהי' ידים טמאות מטעם גזירת י"ח דבר אף אם אמר יודע אני שלא נטמאו ולא נגעתי במקום הטינופת אבל לשיטת הרא"ש אם ישמור ידי' מלטנפם ומלטמאם אינם טמאים בהיסח הדעת נמצא לק"ק קושי' הנ"ל על האו"ח אמאי יבטל סעודה ג' הרי יכול להתנות בשעת נטילת האחרונים על הראשונים די"ל דהאו"ח סובר כהרמב"ם דאם הסיח דעתו מלאכול ידיו טמאות אף אם נזהר מלטמאם ולטנפם ואמר יודע אני שלא נטמאו וכאן הרי צריך ברה"מ א"כ אין לך היסח הדעת מלאכול גדול מזה ע"כ לא מהני תנאי כמ"ש בש"ע סי' קס"ד נוטל אדם ידים שחרית ומתנה עליהם וכו' ובלבד שלא יסיח דעתו. אבל התוס' סברי כהרא"ש דאם יזהר מלטמאם ומלטנפם לא מיפסלו הידים מלאכול ע"י היסח הדעת ע"כ לא כתבו הכ"מ של האו"ח לבטולי הא מקמי הא דהא יכול להתנות בשעת נטילת המים אחרונים ויהי' הדין כמו שהביא המ"א בסי' קס"ד ס"ק ו' דאם נטל ידי' לאכ לה ומתנה עליהם שתעלה הנטילה גם לאכילה אחרת תלוי בפלוגתת הרמב"ם והרא"ש הנ"ל [וב' הפירושים הנ"ל מוזכרים ג"כ ברש"י מסכת שבת דף י"ד בד"ה עסקניות הן] ולהרמב"ם אף בחולין כן כמ"ש הכ"מ על הרמב"ם שכ' נוטל אדם ידי' שחרית ומתנה וכו' ובלבד שלא יסיח דעתו מהם וכו' ע"ז הכ"מ פשוט הוא ממתניתין דמס' טהרות וא"כ ע"כ לומר דמ"ש הרמב"ם שלא יסיח דעתו מהם הוא לאו דוקא וה"ה אם אכל והסיח דעתו מלאכול ולהרא"ש אף בתרומה אם יהי' נזהר מלטמא ומלטנפם

ידי' טהורות אף אם היה לבו מלאכול . ולפי הנ"ל קשה על הכ"מ שהביא על דברי הרמב"ם פל"ג מהלכות אבות הטומאה הלכה ג' שהעתיק המשנה הנ"ל עד שהידים עסקניות הן והביא הכ"מ עליו דברי הרא"ש שהוא משום שמא נגע במקום הטינופת ע"ש . והרי הרמב"ם כתב להדיא כפי' המשנה הנ"ל שהוא משום טומאה והוא מגזירת י"ח דבר . ודברי הרמב"ם הם דברי רבותי' של רש"י שהביא בפ"ק דשבת דף י"ד שכתבו ג"כ שהוא משום טומאה :

ובגוף קושית התוס' הנ"ל דמאי נ"מ בהא דקאמר הש"ס דהראשונים מצוה והאחרונים חובה נלפע"ד לתרץ דנ"מ לבעולי הא מקמי הא כגון אדם שיש לו שני בנים או שני אורחים ואחד מהם צריך למים אחרונים והאחר צריך למים הראשונים לפני סעודה ג' של שבת . מחויב ליתן למי שצריך מים אחרונים הואיל והם חובה כנ"ל . ובדרך זה נראה לפע"ד לתרץ קושית הריטב"א הובא בס' ראש יוסף על הש"ס דלקמן וז"ל אמר ר"א לא אמרו נט"י לפירות אלא משום נקיות סבור מינה חובה הוא דליכא אבל מצוה איכא אמר להו רבא לא מצוה ולא חובה אלא רשות והקש' הריטב"א לפי מה דסבור מינה דהוא מצוה א"כ מה איכא בין ראשונים דפת דנ"כ אינו אלא מצוה . וליישב את זה נלפע"ד דהנה הת"ח הקשה לרבא דאמר דמשום נקיות אינו אלא רשות הא לעיל איתא דתקנו נט"י לחולין משום סרך תרומה ועוד משום מצוה אמר אביי מצוה לשמוע דברי חכמים ופירשו התוס' דהיינו משום נקיות הרי להדיא דמשום נקיות הוא מצוה . ותירץ הלב ארי' ע"ז דהא דסבור מינה דמשום נקיות הוא מצוה אזיל כאביי דלעיל דמצוה היינו דמצוה לשמוע דברי חכמים וכפי' התוס' משום נקיות אבל רבא אזיל לטעמי' דפי' לעיל מצוה לשמוע דברי ראב"ע דאסמכי' אקרא אבל מחמת נקיות אינו אלא רשות ע"ש וא"כ ל"ק קושיות הריטב"א דמים ראשונים דפת דהוא מב' טעמים משום סרך תרומה ומשום נקיות הוי חובה נגד נט"י דפירות דאינו רק משום נקיות ונ"מ כנ"ל כאדם שיש לו ב' בנים או ב' אורחים כנ"ל וזה מדויק בלשון דאינו אלא משום נקיות אף דהוא מצוה אין בו אלא טעם אחד :

דף קה אמר אביי טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דאי דרבנן מבכ"ח מ"ט לא גמרינן דחידוש הוא אי חידוש הוא אע"ג דליכא נ"ט נמי א"ל רבא דרך בישול אסרה תורה . ופירש"י דאביי מדייק דע"כ בכ"ח לאו חידוש הוא כיון דבליכא נ"ט שרי וגמרינן מזרוע בשלה דכל כמה דליכא טעמא שרי ע"כ לאו חידוש הוא דאי חידוש הוא האיך גמרינן מזרוע בשלה וכיון דלאו חידוש הוא גמרינן כמי מני' לכל האסורין לטע"כ. ורבא אמר לעולם חידוש הוא והא דבליכא נ"ט שרי בכ"ח בגופי' גלי קרא דבעינן טעמא שאסר הבשר להתבשל בחלב ואין לך כגון זו שלא יתן טעם [פירוש דלמה מבשלין ע"כ כדי ליתן טעם] והקשו התוס' בד"ה מבכ"ח דלמה לא יליף אביי טע"כ מגיעולי מדין כמו שמסיק הש"ס בפסחים דף מ"ד ע"ב אליבא דר"ע או ממשרת אליבא דרבנן ע"ש שישבו בדוחק . ובד"ה אמר רבא הקשו דכאן משמע דס"ל דטע"כ לאו דאורייתא ובפ' ג"ה מסיק דס"ל לרבא טע"כ דאורייתא ודחקו ליישב דדחויא בעלמא הוא . ובפסחים דף מ"ד ד"ה ורבנן הקשו הקושיא הא' בהיפך דלמה יליף אביי מבכ"ח הא מסקינן שם דבכ"ח חידוש הוא וכאן אמר אביי דלאו חידוש הוא. וליישב הנ' קושיות הנ"ל גם ליישב קושית העולם המובא באחרונים שהקשו שם כיון דמסיק שם דלא נוכל למילף מבכ"ח דחידוש הוא א"כ איך נוכל למילף מגיעולי מדין דילמא ליותה תורה להגעיל משום בכ"ח דנהי היכא דבשלו בכ"ח יחד הוי כמו שאר איסורין כמו שנתבאר בס' ל"ד מ"מ הא אפשר דמש"ה ליותה תורה להגעיל כלי מדין משום דילמא בישלו הם בשר ואנן נבשל בזו הכלי חלב או להיפך וגם ליישב קושית המזרחי המובא בפליתי סי' פ"ז ס"ק א' דלמה לן ג"פ לא תבשל אחד לאיסור אכילה וא' לאיסור בישול וא' לאיסור הנאה לכתוב פ"א לא תבשל לאכילה והנאה ונגמור מלא תאכל כל תועבה כל שריחקתי לך הרי הוא בבל תאכל כמו שיליף רב אשי בחולין דף קי"ד ע"ב. דבשלמא ר"א לא מדייק מג"פ לא תבשל אבל לדידן דפסקינן כתנא דבי רבי ישמעאל שם דף קט"ו ע"ב דיליף מדכתיב ג"פ לא תבשל נילף מלא תאכל כל תועבה ול"ל ג"פ לא תבשל . ומתרץ המזרחי דלא תאכל כל תועבה הוי לאו שבכללות ואין לוקין עליו ולכך כתבה התורה פסוק בפ"ע כדי שיתחייב מלקות והקשה הפליתי א"כ ל"ל ג"פ לא תבשל והג' מורה על הנאה והא בהנאה בלא"ה פסק הרמב"ם דאין לוקין ע"ש שהניח בצ"ע . וליישב את כל זה וגם ליישב קושית הפליתי סי' פ"ז ס"ק י"ג ע"ש שמסופק בבכ"ח אי אמרינן אין בישול אחר בישול כמו בשבת ומביא ראי' מהש"ס דחולין דף ק"ד ע"ב דדייק שם הש"ס ממתניתין דאפי' בשר עוף אסור להעלותן על שלחן שאוכלין עליו גבינה ש"מ בשר עוף בחלב דאורייתא דאל"כ הוי גזירה לגזירה מתקיף לה רב ששת סוף סוף לונן בלונן הוא אמר אביי גזירה שמא יעלה באילפס רותח דהוא כלי ראשון ע"ש וכשמביא על השלחן לאכול ע"כ אינו מביא דבר חי רק דברים מבושלים וא"כ הוי בישול אחר בישול והוי ג"כ גזירה לגזירה אלא ע"כ דיש בישול אחר בישול . ומדברי הרמב"ם משמע דאין בישול אחר בישול דאיתא ביו"ד סי' צ"ב דעת הרמב"ם חלב שנפלה על החתיכה נוער את הקדירה ע"ש והאיך מתיר לנער הא הבליעה של חלב חוזרת להתבשל בשאר חתיכות ואיך ינרוס בישול ואף דחלב בטל בס' מ"מ החלב מתבשל בלחלוחית הבשר והוא אינו מתבשל [פירוש הבשר אינו בטל בהחלב] אלא ע"כ דאין בישול אחר בישול ואם כן דברי הרמב"ם תמוהים מדברי הש"ס הנ"ל . וליישב את כל זה נראה דהנה רב אשי יליף במסכת חולין דף קט"ו מלא תאכל כל תועבה דבכ"ח אסור באכילה ובהנאה ומקשה הש"ס שם אלא מעתה מעשה שבת ליתסר ומשני היא קודש ואין מעשי' קודש חורש בשור וחמור וחוסם פי פרה ודש בה ליתסרי ומשני דילפינן ק"ו משבת דחמירא ושרי . והקש' רש"י ז"ל א"כ בכ"ח נמי ניליף בק"ו משבת ותירץ רש"י דבשלמא בכ"ח הוי התועבה גופה אבל חורש בשור ובחמור וכן בחוסם פי פרה ודש בה דשם התבואה שאוכל היא באה מכח תועבה. והקשו שם התוס' בסד"ה חורש דהא בשבת גם כן אוכלין התועבה גופה כמו בכ"ח ותירצו התוס' דבשבת אין ניכר התועבה בהתבשיל דלא מינכר אם נתבשל בשבת או בע"ש אבל בבכ"ח ניכר התועבה ע"ש . והנה אם נאמר אין בישול אחר בישול א"כ גם בבכ"ח אין ניכר התועבה דיכול להיות שנתבשל כל אחד מהם בפ"ע ואחר כך נתבשלו יחד אע"כ דלרב אשי מוכרחין אנו לומר דיש בישול אחר בישול אבל לתנא דבי ר' ישמעאל דיליף מדכתיב ג"פ לא תבשל יכול להיות דאין בישול אחר בישול בבכ"ח כמו בשבת כמו שהסברא נותנת דדמי לשבת ולא הוי דרך בישול. ובזה מיושב דברי הש"ס בפסחים דיליף מגיעולי מדין ולא קשה קושית העולם דילמא ליותה תורה להגעיל משום בכ"ח דאם הם בישלו בכ"ח יחד הוי שאר איסורין אלא דמחוש דילמא הם בישלו בשר ואנן נבא לבשל בהם חלב או להיפך א"כ ל"ל הגעלה הא אין בישול אחר בישול דהש"ס ס"ל כמו שהיא הסברא דדמי לשבת . ועיין באו"ח סי' שי"ח סעיף ע"ו ברמ"א דפסק דאין בישול אחר בישול אף שנצטנן ואף די"ל דהתורה חשש' דילמא הם בישלו בשר או חלב בהכלי ואנן נבשל אח"כ ההיפך ממה שבלוע בה ע"י כבוש ואיתא בכל האחרונים דהוי דאורייתא מ"מ למה ליותה תורה בבלוע ע"י האור ללבון חשבי בהגעלה ותיהוי בישול ואם אנן נבשל בשר או חלב אין בישול אחר בישול אע"כ דהתורה ליותה להגעיל משום שאר איסורין וטעם כעיקר אף בשאר איסורים הוי ד"ת ואביי אזיל לשיטתו בדף ק"ד דס"ל יש בישול אחר בישול כמו שדייק הפליתי ולכך אם נאמר דלא נוכל למילף מבכ"ח לא נוכל למילף גם מגיעולי מדין כמו שמקשין העולם דדילמא הא דליותה

דליוסה מורה להגעיל הוא משום דב"ח וכנ"ל . ולדידי לא שייך לומר דהוי בישול אחר בישול דהא סבר יש בישול אחר בישול וכנ"ל ולכך לא יליף מגיעולי עכו"ם רק מבב"ח . ומיושב קושית העולם במסכת פסחים וקושית התוס' כאן בד"ה מבב"ח [ותאי דלא יליף ממשרת אזיל כר"י דפסק כר"ע דמשרת צריכא להיתר מצטרף לאיסור] וכעת נייטב קושית התוס' דפסחים דהא מסיק הש"ס דלא נוכל נילף מבב"ח דהוי חידוש וכאן מדייק אביי דלא הוי חידוש. ונראה דמתחלה נכון דברי אביי דאמר אי חידוש הוא אע"ג דליכא נותן טעם נמי דילמא אה"נ דבב"ח אסור במשהו ומה שפירש"י דממשנה דייק דקתני טיפת חלב וכו' אם יש בו בנותן טעם זה דוחק לפרש כן דאביי דייק זה רק ממשנה ואין לו ילפותא מקרא ע"ז. לכך נראה דמגיעולי מדין מוכרח דבב"ח אינו אוסר במשהו דאל"כ האיך מהני הגעלה בכלי מדין דילמא בשלו או כבשו בשר בהכלי ואנן נבשל בה חלב או להיפך והוי במשהו דהבלוע אזיל מהמים להקדירה וא"ל דהוי נ"ט בר נ"ט דהא כתב הרשב"א והובא בספר ראש יוסף דהיכא דאסור במשהו אסור נמי נ"ט בר נ"ט דעכ"פ משהו איכא והביטול ג"כ לא מהני אע"כ דבב"ח ג"כ בטל בס'. ולכך מהני הגעלה אף אם בשלו או כבשו בשר או חלב ואנן נבשל בכלי זה ההיפוך לכך אמר אביי שפיר דיליף מבב"ח טעם כעיקר דאורייתא אף לשאר איסורים דלאו חידוש הוא דאי חידוש הוא אע"ג דליכא נ"ט נמי . ולי"ל דה"נ דא"כ האיך מהני הגעלה בכ"מ וכנ"ל , וזה ניחא לאביי דס"ל דיש בישול אחר בישול אבל הש"ס דפסחים דס"ל דאין בישול אחר בישול כנ"ל אין ראיה מגיעולי מדין על בב"ח דאף אם בישלו הם או כבשו בשר מהני הגעלה דאין בישול אחר בישול לכן אמר הש"ס שפיר דלא נוכל למילף מבב"ח דחידוש הוא ול"ק קושית אביי אע"ג דליכא נ"ט נמי דדילמא ה"נ . ול"ק קושית התוספות בפסחים ונמצא דעיקר שמחדש לן אביי דמגיעולי מדין לא מצינו למילף רק מבב"ח הואיל דיש בישול אחר בישול ואמר ליה רבא דרך בישול אסרה תורה פירוש ואין בישול אחר בישול כמו בשבת א"כ הוא בהיפך דלא מצינו למילף מבב"ח רק מגיעולי מדין כמו שפי' הש"ס דפסחים ובזה עיקר פלוגתת אביי ורבא וכיון דהלכה כרבא לכך פסק שפיר הרמב"ם נוער את הקדירה ול"ק מהש"ס דאמר אביי שמא יעלה באילפס רותח ול"ק ג"כ קושית המזרחי דנילף מלא תאכל כל תועבה כיון דאין בישול אחר בישול א"כ אין ניכר התועבה והוי כמו בשבת וכנ"ל . ובזה מיושב דברי הט"ז סי' פ"ח ס"ק א' שכ' וז"ל אע"ג דכשאוכלים נמי ליכא איסור דאורייתא דאין איסור אלא דרך בישול יחד והוי גזירה לגזירה ותמה הפמ"ג דהא בזה משני אביי שמא יעלה באילפס רותח והוי דאורייתא . ולפי הנ"ל א"ש דאביי לשיטתו דיש בישול אחר בישול אבל אנן דפסקינן כרבא דאין בישול א"ב כמלא דהוי גזירה לגזירה:

בדרך אחר נייטב קו' התוס' שהקשו על מה שפרש"י דהחידוש הוא דכל חד בפ"ע שרי וכשנתערב נאסרין דהא בפ' אלו עוברין ובפ' ג"מ דחי הש"ס דאין זה חידוש דכלאים נמי הכי הוי ומסיק דהחידוש הוא דאלו תרו לי' כולי יומא בחלבא שרי וכי בשיל לי' אסור ולייטב את זה וגם לייטב קושית התוס' על אביי דיליף טכ"ע מבב"ח ובא"ע פליגי ר"ע ורבנן לחד נפקא לי' ממשרת ולמר מגיעולי מדין ע"ש . ושם בפ' א"ע הקשו ג"כ בשינוי לשון וז"ל דלאביי דס"ל בחולין דבב"ח לאו חידוש הוא למה ילפי ר"ע ורבנן ממשרת ומגיעולי כותים נילפו מבב"ח . ולייטב גם קושית הכו"פ והפר"ח בריש סי' צ"ח על הש"ך דכתב בהא דס"ל להרמב"ם דיטעמנו עכו"ם. אף דאין עכו"ם מסל"ת נאמן רק בעדות אשה הוא משום דס"ל להרמב"ם טכ"ע הוא רק מדרבנן כדעת רש"י והקשו דהא הרמב"ם פסק גם בבב"ח דמהני טעימת העכו"ם ובב"ח לכ"ע טעכ"ע דאורייתא דאמרי' בחולין ובפ' אלו עוברין דשאר איסורין לא נוכל למילף מבב"ח דחידוש הוא אבל

בב"ח הוי ודאי דאורייתא וגם לייטב קושית הכו"פ בסי' ק"ה על הכנה"ג שהביא בשם קדמון אחד דכבוש בשאר איסורין הוי רק מדרבנן ותמה מהש"ס דפסחים הנ"ל דקאמר בב"ח חידוש הוא דאי תרו לי' כולי יומא וכו' משמע דבשאר איסורין כבוש אסור מה"ת . וגם לייטב קושית הראש יוסף כאן דהש"ס אמר דאי לא הוה חידוש הוה גמרינן מזרוע בשלה דאי ליכא נ"ט שרי וכמו שפירש"י הא בלא"ה לא מצי למילף קולא מזרוע בשלה דזרוע בשלה חידוש הוא כמו שאיתא לעיל דף צ"ח וכמו שפרש"י דלכתחלה התיר לבטל את האיסור ומקשה הש"ס שם למאה ושים נמי לא ניגמר ומשני אטו אנן לקולא גמרינן לחומרא גמרינן הרי דלקולא לא נוכל למילף מזרוע בשלה דחידוש הוא ומחידוש לא גמרינן [ועיי"ז עשה לו דרך חדש דסתמא דהש"ס ואביי פליגי בפלוגתת הפוסקים אי הא דאין מבטלים איסור הוא דאורייתא או דרבנן] וגם לייטב דברי המהרש"א כאן אשר לכאורה הם תמוהים שכ' בד"ה כפירש"י ושאר איסורין לאסור בדאיכא טעמא ליכא למיגמר מזרוע בשלה דליכא בזרוע בשלה טעמא דמב"מ הוא גם לא מצינו בי' איסורא רק היתירא בליכא טעמא איכא למיגמר מני' ע"ש והוא תמוה מהש"ס דף צ"ח הנ"ל דלחומרא גמרינן מזרוע בשלה ולקולא לא גמרינן והאיך נוכל למיגמר מאה ושים לחומרא הא לא מצינו בי' איסורא ויכול להיות הטעם דהתיר לבשל הזרוע עם האיל משום דטע"כ לאו דאורייתא . ונקדים לייטב את קושית תורת חיים כאן על דברי רש"י שפי' על מה שאמר אביי טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא וז"ל הא דאסרינן בכל איסורין משנתן טעם בהיתר אעפ"י שסילק האיסור ואין כאן אלא טעמו. דאורייתא דגמרינן מבב"ח דאסרי' רחמנא באכילה מדכתיב ג"פ לא תבשל ואע"ג דכי מסלק זה מזה לאחר בשולו אין כאן אלא טעם וכו' ע"ש . והקשה התו"ח בבב"ח גופי' מנלן דאף כשסילק זמ"ז אסור דילמא אין איסור אלא כשאוכל ביחד בב"ח ע"ש. ונראה לפמ"ש דכונת רש"י דכיון דגמרינן איסור אכילת בב"ח מלא תבשל והוציאה הכתוב אכילה בלשון בישול הרי דלא אסרה תורה באכילה אלא בנתבשל יחד אבל לאכול בב"ח צונן בצונן או אפי' חם בחם אם לא נתבשלו יחד אינו אסור מה"ת [וכן הביא הפמ"ג בפתיחה להלכות בב"ח בשם יש"ש פ' ג"ה ע"ש] דלא הוי דרך בישול . וא"כ הא דהקפידה התורה אם נתבשלו יחד ע"כ הוא מחמת שקבלו טעם זמ"ז וא"כ ע"כ גם אם מסלק זמ"ז ואין כאן אלא טעם ג"כ אסור דטע"כ הוי כאן דאורייתא דאי טע"כ לאו דאורייתא וכי מסלק זמ"ז מותר אם כן גם כשאוכל ביחד הוי כאוכל בשר חם בחלב חם ואין כאן איסור מה"ת וכיון דבב"ח טע"כ דאורייתא גמרינן מני' לכל האיסורין במה מצינו דאי לא גמרינן מבב"ח דחידוש אי חידוש הוא אע"ג דליכא נ"ט נמי וכדפירש"י דהא חידושא חדית בי' רחמנא ואפי' כל דהוא דהא בב"ח הוא . וצריך להבין האריכות לשון בדברי רש"י. ונראה דרש"י מדייק לייטב קושית הראש יוסף דאין הכונה כמו שפירשו העולם כיון דיש בו חידוש לחומרא לא מצינן למילף קולא לזה פי' דזה לא מצינו דהיכא דיש בו חידוש לחומרא דלא נוכל לזה למילף קולא . והנה בסנהדרין דף כ"ז הביאו התוס' ראי' דאף דהחידוש הוא לקולא לא מצינו למילף מני' חומרא מפ' א"ע הנ"ל דהחידוש הוא דאי תרו לי' כ"י בחלבא שרי והוי חידוש לקולא ואפ"ה לא מצינו למילף מני' טע"כ . והאחרונים הקשו על התוס' מלעיל דף צ"ח דמשני הש"ס אטו אנן לקולא גמרינן לחומרא גמרינן משמע דלחומרא גמרינן שפיר . אבל זה לא מצינו דהיכא דיש חידוש לחומרא דלא נוכל למילף קולא לזה אבל הכוונה היא ממה שאיתא לעיל דף צ"ח ושיהא לא למדוה אלא מזרוע בשלה ומקשה הש"ס והא תניא זהו היתר הבא מכלל איסור וכו'. ומתרץ לא נצרכה אלא לר"י דאמר מב"מ לא בטל זו בטל . וליגמר מינה ומתרץ חידוש הוא וכו' ומקשה א"ה למאה וס' נמי לא נגמור ומתרץ אטו אנן לקולא גמרינן לחומרא גמרינן דמדאורייתא ברובא

בטל. ופירש"י דאי לא ילפינן מזרוע בשלה הוי משוינן ביטול טעמא כשאר ביטולי דאורייתא וברובא הוה לן לבטולי כדכתיב אחרי רבים להטות וכוונת רש"י כיון דאביי ס"ל טע"כ דאורייי' רק לענין גבול לביטול אי לא ילפינן מזרוע בשלה הוי משוינן לי' לשאר ביטולי ונאמר דבטל ברוב כיון דלא מצינו ענין ביטול אחר אבל כיון דמצינו בזרוע בשלה ביטול אחר דהא הוא מב"מ והי' לו לאסור במשהו רק דהתורה הקילה כאן ונוכל לומר או דהתורה הקילה דל"א בזה שעי"כ או דבטל ברוב או דבטל במאה וששים וכיון דלא ידעינן הי מינייהו מפקת ע"כ נשום הקולא במיעוטו למעט החידוש במאי דאפשר ואמרינן במאה וס' וכאשר יהיו בו מאה וס' למר כדאית לי' ולמר כדאית לי' בטל. וכיון דמצינו ענין ביטול חדש נילף מזה ומשוינן גבול הביטול בכל האיסורין נ"כ במאה וס' ולחומרא גמרינן. וכן כוונת רש"י כאן דאי בב"ח לאו חידוש הוא בלא הלימוד מזרוע בשלה הוה משוינן נ"כ לשאר ביטולי תורה והוי ברובא ע"כ לחומרא גמרינן מזרוע בשלה דהוי במאה וס'. אבל אם הוא חידוש ע"כ אי לא ילפינן מזרוע בשלה הוי אמרינן דהוא במשהו וכפירש"י דהא חידושא חדית בי' רחמנא ואפי' כל דהוא דהא בב"ח הוא וא"כ כשאתה לומד מזרוע בשלה למאה וס' לקולא גמרינן ולקולא לא מצי למילף דז"ב חידוש הוא דהתיר לבטל לכתחלה וכנ"ל ומחידוש לא גמרינן ומיושב קושית הרא"ם יוסף הנ"ל וגם מיושב דברי המהרש"א הנ"ל דטכ"ע מזרוע בשלה לא נוכל למילף דליכא בי' טעמא דמב"מ הוא גם לא מצינו בי' איסורא רק להתירא בליכא טעמא. איכא למיגמר מני' דכיון דגם הי' אנו צריכין לאסור במשהו משום מב"מ והותר ע"כ משום בטול מאה וס' וכיון דמצינו ביטול במאה וס' ממילא אף כאן דטע"כ דאורייתא מ"מ בטל במאה וס' כמו בזרוע בשלה וכיון דאיתא במשנה בבב"ח דבטעמא תלוי מילתא ע"כ לאו חידוש הוא דאהכי קפיד רחמנא דומיא דכלאי הכרם כפירש"י ובלא הלימוד מזרוע בשלה הוי משוינן ביטול בב"ח לשאר ביטולי תורה והוי ברובא ע"כ לחומרא גמרינן מזרוע בשלה דלא משתרי רק בליכא טעמא דהיינו בס' וכפירש"י בהמשנה וכיון דבבב"ח בטעמא תליא גמרינן לכל האיסורין טע"כ כמה מלינו: ואף דאיתא בפ' אלו עוברין דמ"מ בב"ח חידוש הוא דאי שרו לי' כולא יומא בחלבא שרי ולפע"ד לפרש דכונת הש"ס שם כך הוא כיון דכל הלימוד בבב"ח גופי' דטע"כ ואף כי מסלק זמ"ז אסור הוא משום דכיון דהקפיד דוקא אם נתבשלו יחד ובלא נתבשלו יחד מותר לאכול יחד אפי' חם בחם ע"כ טעמא הוא משום דאי נתבשלו יחד קבלו טעם זמ"ז א"כ אף אי מסלק זמ"ז אסור דטע"כ דאורייתא בבב"ח דאי לאו דאורייתא. וכי מסלק זמ"ז לאחר הבישול שרי אם כן גם כשאוכל ביחד לאחר הבישול אינו אלא כאוכל בב"ח יחד חם בחם כנ"ל. אמנם הוכחה זו אינה אלא אם הי' כבוש אסור בבב"ח או אם הי' מותר גם בשאר איסורין אבל כיון דבשאר האיסורין כבוש אסור ובבב"ח כבוש מותר א"כ אפי' נאמר דהחילוק בין נתבשל יחד ללא נתבשל יחד הוא מחמת הטעם ג"כ חידוש הוא דהא בכבוש ג"כ מקבל טעם דהא בשאר איסורין אסור ע"י כבישה ובבב"ח למה מותר וא"כ י"ל ג"כ דאף אם נתבשל יחד מותר אם מסלק זמ"ז דטע"כ גם בבב"ח לאו דאורייתא ומה שאסור לאכול יחד אם נתבשלו יחד ובלא נתבשלו יחד מותר לאכלם יחד הוא חידוש דמה לי אם נאמר דתלוי בטעמא והוי כבוש חידוש או אם נאמר דאינו תלוי בטעמא והאיסור גופי' חידוש הוא. ואם כן לא ידעינן דטעם כעיקר בבב"ח גופי' ולכך צריכין למילף שם בב"ח וכל האיסורים ממשרת או מגיעולי כותים. והנה כבוש בשאר האיסורים הוא פלוגתא דאמוראי לקמן דף קי"א ע"ב ואף דאביי דאי דברי רבין שם מהא דר' אמי שם מ"מ אינו מוכח משם דאסור מדאורייתא ע"ש. והנה התוסיו"ט במסכת תרומות בפ"י משנה י' הביא ב' משניות דבמשנה דשביעית איתא דכבוש אסור בכל האיסורין. ובמשנה דתרומות איתא דכבוש מותר בכל האיסורין א"כ י"ל דר"ע ורבנן ס"ל דכבוש אסור בכל האיסורין ובבב"ח ע"כ שרי דאינו דרך בישול א"כ אף אם נאמר דבב"ח בטעמא תלוי מילתא ע"כ חידוש הוא ע"כ נוכל לומר דלא תלוי בטעמא ומותר כי מסלק זמ"ז והחילוק בין נתבשל ללא נתבשל יחד זהו החידוש וא"כ לא ידעינן בבב"ח גופי' דטע"כ לכן אף בבב"ח צריכין למילף ממשרת או גיעולי כותים אבל אביי כאן ס"ל כהמשנה דתרומות דכבוש מותר בכל האיסורין וא"כ אם נאמר דתלוי בטעמא והחילוק שבין נתבשל יחד ללא נתבשל יחד הוא מחמת הטעם ואף כי מסלק זמ"ז אסור לא הוי חידוש הא דכבוש מותר דהא אף בשאר איסורין כבוש מותר ולמעט בחידושא עדיף וא"כ מוכח בבב"ח גופי' דטע"כ וגמרינן לכל האיסורין כמה מלינו ומיושבים ב' קושיו' של התוס' הנ"ל. ומיושב נמי דברי הרמב"ם דפסק אף בבב"ח טועם עכו"ם דהוא פסק כסוגיא דאלו עוברין הנ"ל וס"ל כרש"י דהלימוד ממשרת וגיעולי מדין אינו אלא אסמכתא ולכך אף בבב"ח טע"כ דרבנן ומהני טעימת עכו"ם במשל"ת. והקדמון שהביא הכנה"ג הנ"ל פסק כאביי וכהמשנה דתרומות דכבוש מותר בכל מקום מה"ת ואינו רק מדרבנן ובתרומות גם הקילו דהם אמרו והם אמרו ע"ש לכך פסק דאף בכל האיסורין ספק כבוש מותר:

עוד נראה ליישב קושית התוס' דאביי יליף טכ"ע מבב"ח ובפסחים דף מ"ד ובנזיר דף ל"ז פליגי ר"ע ורבנן למר יליף ממשרת ולמר יליף מגיעולי מדין. וגם ליישב קושית התוס' בד"ה אמר רבא דמשמע דרבא ס"ל טכ"ע לאו דאורייתא ובס' נ"ה מסקי התוס' דרבא ס"ל טכ"ע דאורייתא. וגם ליישב קושית העולם דכיון דמסיק הש"ס בפסחים שם דבב"ח חידוש הוא ולא נוכל למילף טכ"ע מבב"ח א"כ איכ' נוכל למילף מגיעולי מדין דילמא ליומא הורה להגעיל משום בב"ח דשמא הם בשלו בשר ואנן נבשל בה חלב או להיפך. ונקדים דברי הש"ס דלקמן דף קי"א ע"ב יתיב רב כהנא וקאמר קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה כותח לנון שחתכו בסכין של בשר מותר לאוכלו בכותח מ"ט אמר אביי האי היתרא בלע והאי איסורא בלע א"ל ש"מ היתרא דאתי לידי איסורא הוא דאיסורא קאכיל וכו' ובסוף העמוד איתא אמר חזקי' משום אביי הילכתא דגים שעלו בקערה של בשר מותר לאוכלם בכותח דהוי נ"ט בר נ"ט לנון שחתכו בסכין של בשר אסור לאוכלו בכותח דאגב חורפי' בלע. ובתוס' ד"ה אמר אביי כתבו לא. ר"ל משום דהוי נ"ט בר נ"ט דאביי לטעמי' דחשיב לי' חד טעמא משום חורפא [פי' ולכך קאמר אביי הטעם משום האי היתרא בלע] ואע"ג דלקמן אסר אביי אליבא דרב כהנא קאמר לה. והקשו המהר"ם לובלין והמהרש"א סוף דא"כ הי' לו לאביי לפרש טעם דרב כהנא משום נ"ט בר נ"ט אע"ג דהוא לא ס"ל דהוי נ"ט בר נ"ט משום חורפא כמו דפירש הטעם האי היתרא בלע אע"ג דלא ס"ל. וכתב המהר"ם לובלין דמ"מ לא רצה לפרש אפי' טעמא דרב כהנא בטעם דלא מסתבר לי'. וקשה להבין מה חילוק בין טעם זה לזה כיון דלא ס"ל לא זה ולא זה אמנם לפע"ד כונת המהר"ם לובלין דהא דבחריף לא שייך נ"ט בר נ"ט הוא נגד הסברא לכך לא רצה לפרש אף דברי רב כהנא נגד הסברא אבל בהחילוק דהאי היתירא בלע והאי איסורא בלע גם אביי ס"ל כן רק שהם פליגי בזה על אופן אחר דהנה דבר זה תלוי מהיכא ילפינן טכ"ע דאי ילפינן ממשרת או מגיעולי מדין נוכל לומר דאף דאנו נוכל ללמוד מגיעולי מדין אף טעם היוצא מן הכלי מ"מ י"ל דזה דוקא באיסורא בלע אבל לא בהיתרא בלע. ואם נילף טכ"ע מבב"ח נוכל לומר דדוקא טעם הבא מן הממש דומיא דבב"ח אבל טעם היוצא מן הכלי אף באיסור וכן בבב"ח לא נוכל למילף. ובזה נוכל לפרש דברי אביי כאן טעמו ולא ממשו כעלמא דאורייתא דאין קאי על שאר איסורין דלפ"ז קשה על שינוי הלשון דהי' לו לומר בלשון טכ"ע כמו שאיתא בש"ס דפסחים ובמסכת נזיר הנ"ל וגם קשה קושית התוספות הנ"ל

הנ"ל רק כך הוא הפי' בדברי אביי טעמו ולא ממשו בעלמא היינו דבעלמא קודם שבא להחלב הי' טעמו ולא ממשו ואח"כ בא להחלב או להיפך הן ע"י מאכל או ע"י כלי הוא דאורייתא דאף דילפינן טכ"ע מגיעולי מדין בפסחים ובנזיר ונלמד משם אף טעם היוצא מן הכלי מ"מ נוכל לומר האי איסורא בלע אבל בהתירא בלע מותר כמו שפירש אביי דברי רב כהנא הנ"ל לכך קאמר אביי כאן דהכי דלא מצינו למילף מגיעולי מדין מבכ"ח גופי' יליף דכיון דקפיד קרא על הטעם אף טעם כזה אסור דמ"מ יש טעם בשר בהחלב או להיפך ואם תאמר דמבכ"ח לא גמרינן דחידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו ואין אסור רק טעם הבא מן הממש אי חידוש הוא אע"ג דליכא כ"ט נמי דלא נוכל ללמוד מזרוע בשלה כמו שפירש"י. א"ל רבא דרך בישול אסרה תורה פירוש דלעולם חידוש הוא ולא נוכל למילף מבכ"ח טעם שאינו בא מן הממש ומ"מ ס"ל לרבא דאסור בבכ"ח אף טעם היוצא מן הכלי דיליף מגיעולי מדין אף דהאי התירא בלע דסוף סוף האי התירא דאתי לידי איסורא וכמו שאמר בדף ק"ח הנ"ל. נמצא פליגי בזה רב כהנא ואביי ורבא דרב כהנא ס"ל דבהתירא בלע מותר טעם היוצא מן הכלי ולא יליף מגיעולי מדין דאיסורא בלע. ומבכ"ח לא יליף דחידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו ואינו אסור רק טעם הבא מן הממש. והא דאסור בטעם הבא ע"י מאכל יי"ל דהוי ג"כ כבא מן הממש ורק בכלי הוי טעם שאינו בא מן הממש ואביי יליף מבכ"ח גופי' דלאו חידוש הוא וכנ"ל ורבא יליף מגיעולי מדין אף בהתירא בלע דס"ס אתי לידי איסורא ומיושב דברי המהר"ם לובלין ומיושב נמי קושית התוס' הנ"ל דבפסחים ובנזיר קאי לענין שאר איסורין בטעם הבא מן הממש וכן רבא כפ' ג"ה וכאן קאי לענין טעם שאינו בא מן הממש בבכ"ח גופי' ומיושב נמי קושית העולם דדילמא מה שליותה תורה להגעיל הוא משום בכ"ח דלפי מה שביארנו טעם הבא מן הכלי בבכ"ח גופי' לא עדיף משאר איסורין דשם בפסחים לא אמר דבכ"ח חידוש הוא רק לענין ללמוד מבכ"ח גופי' וכאן אמר אביי דטעם הבא מן הכלי בבכ"ח תלוי ג"כ אם בכ"ח חידוש הוא א"כ אין רבותא יותר בזה מבזה ואם התורה ליותה להגעיל משום בכ"ח אף בשאר איסורין אסור :

ד"ה קיא ע"ב גמרא אמר שמואל מליח ה"ה כרותח כבוש ה"ה כמבושל רבין א"ר יוחנן מליח אינו כרותח כבוש אינו כמבושל אמר אביי הא דרבין ליתא דהאי פינחא דהוה בי ר' אמי דמלח בי' בישרא ותברה מכדי ר' אמי תלמיד דר"י הוא ש"מ דר' יוחנן ס"ל מליח הרי הוא כרותח. ותמן תמה הנו"ב במהדורא קמא סי' כ"ו על הפוסקים דס"ל כבוש ה"ה כמבושל הלא לא אידחי הא דרבין רק לענין מליח אבל לא לענין כבוש ואם כן פליגי שמואל ור"י בכבוש וא"כ הא קיימ"ל דשמואל ור"י הלכה כר"י. ולייסב את זה נקדים לייסב דברי רש"י בדף נ"ז ע"ב דפירש הא דשמואל. כבוש. בחומץ ותבלין. וכן פי' רש"י בפסחים דף ע"ו כבוש. בחומץ. ותמהו הקדמונים הובאו בב"י סימן ק"ה מדברי הש"ס פסחים דף מ"ד ונזיר דף ל"ז דקאמר בכ"ח חידוש הוא דאי תרו לי' כולי יומא בחלבא שרי משמע דבשאר איסורין אסור כבוש מדאורייתא אף בלא חומץ. ולייסב את כל זה נלפע"ד דהנה צריך להבין מהיכן הוציא רש"י לפרש דברי שמואל דכבוש היינו בחומץ לכן נראה לפע"ד דרש"י הי' קשה לו דכאן ס"ל לר' יוחנן דכבוש אינו כמבושל ובפסחים דף מ"ד איתא דבכל האיסורים חוץ מבכ"ח אמרינן כבוש ה"ה כמבושל ושם קאי הש"ס בכל הסוגיא אליבא דר' יוחנן דלמד דהיתר מצטרף לאיסור ממשרת ע"ש. לכן פירש"י ז"ל דכבוש היינו בחומץ. והנה איתא בהרא"ש בפרק כל הבשר ובטוש"ע יו"ד סי' ק"ה דצ"ר שוה לחומץ הן לענין כבוש [בכדי שיתחיל להרתיח לפי שיעתם] והן בפחות משיעור כבישה לענין קליפה א"כ הרי דחומץ יש לו כח להרתיח כמו מליחה [ואף שבפר"ח שם תמה בזה על הב"י וש"ע שם מ"מ הב"י פירש כן דברי הרא"ש ע"ש] דס"ל דכח המליחה הוא ג"כ מחמת חריפות המלח לכן גם שאר דברים חריפים שוים למליחה ומפרש רש"י דברי הש"ס כך דס"ל לשמואל מליח ה"ה כרותח דללי [כמו שמפרש בש"ס לעיל דף נ"ז ע"ב] וכבוש פי' מליחה דהיינו בציר או בחומץ ושאר דברים חריפים כגון תבלין וכיו"ב ה"ה כמבושל ור"י ס"ל דמליח אינו כרותח אף שהוא חריף ממילא גם שאר דברים חריפים אינם כרותח לאסור כ"ק לכן גם כבוש אינו כמבושל וכיון דאידחי הא דרבין לענין מליחה והוי כרותח ממילא אידחי נמי לענין כבוש כמבושל דרתיחת הציר או החומץ ושאר דברים חריפים מהני להיות כבוש כמבושל אף לר"י ובפסחים דף מ"ד דאי תרו לי' כ"י בחלבא מיירי נמי לרש"י דהחלב הי' מלוח ומה שלא אמר הש"ס דחידוש הוא דבשאר איסורין מליחה אסור ובבכ"ח שרי כיון דמליח אין אוסר רק כ"ק והש"ס נקיט כבוש דאוסר כולו :

ד"ה כשן בתוס' ד"ה חורש בשור וחמור ע"ש שכתב במהר"מ לובלין וז"ל דנוכל לומר דלעולם דאיה"נ רובע ונרבע אסור גם להדיוט מכל שתעבתי לך והא דאצטריך למכתב מן הבהמה להוציא רובע ונרבע משום כו' הוי ממעטינן רובע ונרבע מדכתיב לא תקריבו וגו' מכל אלה כו' ע"ש והקש' בס' צלמות יוסף דא"כ איך יליף הש"ס בכלאי בהמה דמדאסרה רחמנא לגבוה מכלל דלהדיוט שרי וכן בשילוח הקן ודלמא אצטריך המיעוט כדי שלא נלמוד מקרא דכל אלה וכמו גבי רובע ונרבע. ומה שתי' דא"כ הי' לה להתור' לכתוב דאסור להדיוט והוי ידעינן מכ"ש דאסורין לגבוה ע"ש תמוהין דבריו דא"כ מקשי קושי' מהרמ"ל גבי רובע ונרבע ולפענד"כ לתרץ קושי' הצלמות יוסף דגבי רובע ונרבע דהאי' הוא משום שנעבדה בו עבירה שפיר נוכל לומר דגם להדיוט אסיר מכל שתעבתי לך והמיעוט הוא כדי שלא נלמוד מכל אלה וכיון דהקרא דכל אלה איתא בלגבוה וע"כ כתבה התור' מיעוט דמן הבהמה גם כן בלגבוה אבל באמת אסור גם להדיוט משא"כ בכלאי בהמה דאין האי' משום שנעבדה בו עביר' רק דממעטינן מדכתיב גבי קרבן שור או כשב או עז משמע דבעינן שיהי' כולו שור או כולו כשב או כולו עז ולא כלאי בהמה דהוא מקצת שור ומקצת כשב או מקצת עז ע"כ שפיר אמרי' דמדאסר' רחמנא לגבוה מכלל דלהדיוט שרי ומתורץ שפיר קושי' הצלמו' יוסף. ובגי הבכור המחליף כמר אברהם כ"י תירץ קושית הצלמות יוסף עפמ"ש התוס' בדף נ"ח ד"ה או כשב דמשור ושה אין יכול להיות כלאים ע"ש וא"כ ע"כ דקרא דכל אלה קאי על מה דכתיב קודם שור ושה ע"ש וא"כ ע"כ לא אתי לרבות כלאים דמשור ושה לא יכול להיות כלאים והיטב אשר דיבר בזה :

מסכת עירובין

ד"ה ו ע"ב הכל חייבין בציצית כהנים לוים וישראלים פשיטא כהנים אצטריך לי' סד"א הואיל וכתיב לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך כו' והני כהנים הואיל ואישתרו בהו כלאים בציצית נמי לא לחייבו קמ"ל נהי דאישתרי בעידן עבודה שלא בעידן עבודה לא אישתרי. הכל חייבין בתפילין כהנים לוים וישראלים פשיטא כהנים אצטריכ' לי' סד"א הואיל וכתיב וקשרתם לאות על ידך והי' לטטפות בין עיניך כו' והני כהנים הואיל וליתנייהו במצוה דיד דכתיב בבגדי כהונה ילבש על בשרו שלא יהי' דבר חוצץ בינו ובין בשרו אימא במצוה דראש נמי לא לחייבו קמ"ל דלא מעכבי אהדדי כדתנן תפלה של יד אינה מעכבת של ראש כו' והקשו בתוס' דאמאי לא אמרו בש"ס כאן ג"כ זה דהכי דפטורי בעידן עבודה שלא בעידן עבודה לא איפטרי ע"ש. ונלע"ד לתרץ זה ויתורץ ג"כ קושית השאגת ארי' בסי' ל"ז על הא דמוכח כאן בש"ס דכהנים חייבים בתפלה של ראש אף בשעת עבודה

וגש"ם

וכש"ס פ"ב דזבחים דף י"ט איתא להדיא דכהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם פטורים מן התפלה ומן התפלין משום דעוסק במצוה פטור מן המצוה ע"ש הרי להדיא דפטורין אפי' משל ראש · ולדעת התוס' והרא"ש במס' סוכה דף כ"ו דס"ל בזה דעוסק במצוה פטור מן המצוה הוא רק באינו יכול לקיים שניהם ע"ש י"ל דכאן מיירי ביכול לקיים שניהם. אכן לשי' הר"ן ושאר פוסקים דס"ל דפטור אף ביכול לקיים שניהם שפיר קשה ע"ש. ונראה עפ"מ דאקדים לתרץ קושית הכסף משנה על הרמב"ם בפ"ח מהלכות בית הבחירה הלכה ו' שכתב וז"ל לא הי' הכהנים ישנים בבגדי כהונה אלא מקפלין אותו ומניחים כנגד ראשיהן והקשה הכ"מ שם וז"ל וקשה מהא דאי' במס' יומא ד' ס"ט דאיבעיא להו בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהו או לא ורצה הש"ס לפשוט מהא דלא הי' ישנים בבגדי כהונה אלא פושטן ומקפלן ומניחן תחת ראשיהן אמר ר"פ לא תימא תחת ראשיהם אלא כנגד ראשיהם הכא נמי מסתברא דכנגד ראשיהם דאל"ה תיפוק לי' דהאבנט הי' כלאים ומתהני מכלאים ע"ש בגדי כהונה היוצא בהם למדינה אסור ובמקדש בין בשעת עבודה ובין שלא בשעת עבודה מותר מפני שבגדי כהונה מותר ליהנות בהן ש"מ ע"ש וכן פסק הרמב"ם גופי' בפ"ח מהלכות כלי המקדש הי"א וז"ל בגדי כהונה מותר ליהנות בהן לפיכך לובשן ביום עבודתן ואפילו שלא בשעת עבודה חוץ מהאבנט שהוא שעטנז והראב"ד חולק בזה וס"ל דהי' הולך כל היום אף בהאבנט ע"ש וא"כ אמאי כתב כאן כנגד ראשיהן. דכיון דפסק דמותר ליהנות מבגדי כהונה א"כ יכולין להניח תחת ראשיהן כל הבגדי כהונה חוץ מהאבנט לדעת הרמב"ם הנ"ל. ונראה לתרץ קו' הכ"מ עפ"מ דאיתא בש"ס קידושין דף נ"ד הטעם דמותר ליהנות מבגדי כהונה משום דלא נתנה תורה למלאכי השרת והפי' הוא שיוכל ליזהר להיות זריזין להסירן מיד אחר העבודה ועפ"ז כתבו התוס' ביומא דף הנ"ל דלכתחילה אסור ללובשן שלא בשעת עבודה רק כשהן מלובשין מהעבודה אזי מותרין לילך בהן כל היום אף במזיד. ועיין בספר פני יהושע בקדושין מ"ש בזה. וכן משמע ג"כ בהרמב"ם והראב"ד הנ"ל שכתבו דהי' לובשן ביום עבודתן כל היום ומוכח דלכתחילה אסור ללובשן. ולפ"ז ה"ה אם חלצן אסור ללובשן אח"כ וא"כ ממילא מתורץ קושית הכ"מ הנ"ל דכיון דכאן אי' הלשון דהי' פושטן ממילא אסור אח"כ ללובשן וכמ"ש בשם התוס' וה"ה להניחן תחת ראשיהן וע"כ פסק דצריך להניחן כנגד ראשיהן. ועפ"ז יתורץ ג"כ קושית השאגת ארי' הנ"ל ואקדים לתרץ דברי הרמב"ם הנ"ל דס"ל דאסור ללבוש האבנט שלא בשעת עבודה מפני שהוא שעטנז ואמאי לא נימא בי' כיון דאשתרי כלאים בשעת עבודה אשתרי נמי שלא בש"ע וכמ"ש הכ"מ שם דזה הוא טעם הראב"ד דס"ל דמותר לילך אף בהאבנט אף שלא בשעת עבודה. ונראה דהוא עפ"מ דאיתא בשאגת ארי' סימן כ"ט דהא דמותר לילך בשעטנז שכ"פ בשעת עבודה הוא לדעת הרמב"ם משום דאמרי' עשה דעבודה דוחה ל"ת דשעטנז ועיין בתוס' זבחים דף ל"ב שכתבו דלא אמרינן כיון דאידחי אידחי. ומה שמותר לילך בבגדי כהונה אף שלא בש"ע [ומ"ש הש"א שם דמותר משום דאמרי' בי' לב ב"ד מתנה עליהם ע"ש תמוה לע"ד דא"כ מאי איבעיא להו בש"ס יומא אי מותר ליהנות בבגדי כהונה והלא אמרי' בי' לב ב"ד מתנה. ודוחק לומר דהאיבעיא הוא אם אמרינן בי' לב ב"ד מתנה. ועוד הלא בקדושין אי' להדיא הטעם לפי שלא נתנה תורה למלאכי השרת] נראה משום דבהם ע"כ הטעם הוא אינו משום עדל"ת דהא יש בהו ג"כ העשה דוהניחם שם מלמד שטעון גניזה וכדאיתא בש"ס כמה פעמים ואין עשה דוחה ל"ת ועשה וע"כ הוא מטעם הותרה וע"כ שפיר אמרינן בהו כיון דאשתרי בשעת עבודה אשתרי נמי שלא בש"ע. דכיון דע"כ אשתרי נמי שלא בשעת עבודה היינו תיכף אחר העבודה משום דלא נתנה תורה למלאכי השרת וכדאי' בש"ס קידושין הנ"ל אשתרי נמי כל היום וכיון דהוא רק משום הואיל ואשתרי אשתרי לא הותר כל היום רק בענין שלא יהי' חלילה בינם לבשרו וכמו בשעת עבודה וע"כ פטורין מתפילין כל היום אף שלא בש"ע אכן הוא רק בתפלה של יד אבל בתפלה של ראש שפיר חייבין וכדאי' כאן בגמ' ורק בשעת עבודה שפיר פטור אף מתפלה דראש משום דעוסק במצוה פטור מן המצוה וכדאיתא בש"ס זבחים הנ"ל ואם כן ממילא מתורץ קושי' הש"א הנ"ל דבש"ס זבחים מיירי בעבדין עבודה וכדאי' הלשון בש"ס כהנים בעבודתן כו' וכאן בסוגיין מיירי שלא בש"ע ע"כ שפיר חייבין בתפלה דראש וכמ"ש. ובזה מתורץ ג"כ קושי' התוס' הנ"ל דלא נוכל לומר כאן הני דפטורי בעידן עבודה כו' וכדאי' בש"ס גבי כלאים. דבכלאים שפיר י"ל זה משום דהוא רק דחיי' ולא אמרינן הואיל ואידחי אידחי וכמ"ש בשם הש"א אבל כאן דהוא הותרה לגמרי שפיר אמרי' בי' הואיל ואשתרי אישתרי וכמ"ש וממילא אמרי' זה ג"כ לענין תפילין ע"כ הוצרך הש"ס לתרץ דעכ"פ חייבים שלא בש"ע בתפילין דראש ומשום דשל יד אינה מעכבת של ראש וא"ש :

מסכת כריתות

דף יז מתני' אמר ר"ע שאלתי את ר"א העושה מלאכו' הרבה בשבתות הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם אחד מה הוא חייב אחת על כלן או אחת על כל אחת ואחת אמר לי חייב על כאו"א מק"ו ומה אם הנדה שאין בה תוצאות הרבה וכו' אמרתי לו לא אם אמרת בנדה וכו' אמר לי הבא על הקטנות יוכיח וכו' אמרתי לו לא אם אמרת בבא על הקטנות וכו' אמר לי הבא על הבהמה יוכיח אמרתי לו בהמה כשבת. ובגמ' פליגי רבה ורב חסדא רבה ס"ל דהשאלה הי' בזדון שבת ושגגת מלאכות אי שבתות הוו כגופין מחולקין ור"ח ס"ל דזה פשיטא לי' דשבתות כגופין רק דהשאלה הי' בשגגת שבת וזדון מלאכה אי ימים שבנתיים הוו ידיעה לחלק ומקשה הש"ס שם בנדה מאי ימים שבנתים אית בה אמר רבא כגון שבא עלי' וטבלה וראתה וחזר ובא עלי' דטבילה הוי כימי' שבנתיים. והקשו המפרשים א"כ האיך פשיט לי' מבהמה כיון דמשמע מדברי רבא דימים אין מחלקין רק בטבילה דהוו ימי היתר וכן פסק הרמב"ם פ"ה מה' שגגות ה"א וה"ו. וכן איתא בתוס' מסכת שבת ר"פ כלל גדול וזה לא שייך בבהמה וזה קושיא אלימתא. ואח"כ איתא בגמ' לא כך שאלו אלא כך שאלו ר"ע הבא על אשתו נדה הרבה ביאות אי הוא חייב על כאו"א ופשיט לי' ר"א משבת ודחה ר"ע ופשיט לי' מקטנות ודחה ג"כ ופשיט לי' מבהמה א"ל הבהמה כנדה והקשו התוס' כיון דע"כ פשיט לי' מדידי' כיון דהוא סובר בבהמה דחייב על כל ביאה א"כ ליפשוט לי' מנדה גופה שהרי ר"א ס"ל שם דף ט"ו דחייב על כאו"א. והמפרשים הקשו האיך פשיט לי' מעיקרא מקטנות דהם גופין מחולקין אי ס"ל מסברא דביאות מחולקין וגופין מחולקין שוין הם א"כ לפשוט לי' מנדה גופה היכא דגופין מחולקין להיכא דהיו ביאות מחולקין וזה ג"כ תימה גדולה. ונראה ליישב א"ז ונקדים דברי התוס' דף ע"ז ע"ב בד"ה ר"א אמר וכו' ופשיטא לי דימים שבנתיים הויין ידיעה לחלק כי מייתי ראי' מני' אבל לא מק"ו דהא אותיב ר"ע אלא מקבלה חייב על כאו"א · ולכאורה דברי התוס' תמוהים דהא פשיט לי' מבהמה וקיבלה מיני' א"כ הוי שפיר מק"ו ועיין ברש"י במשנה וגם מה שכתבו דהא מייתי ראי' מיני' וכו' אלא מקבלה אינו מובן דהיאך מוכח דמייתי ראי' מיני' וגם מסיק אח"כ אלא מקבלה וכו' ונלפע"ד דהפשטות מבהמה הי' כך [אף דבבהמה אין כאן ימי היתר בנתיים כנ"ל] כיון דפשיט לי' מנדה ודחה שאני נדה דהיא מוזהרת ג"כ עלי' וכן קטנה סופה להיות מוזהרת עלי' א"ל הבא על הבהמה יוכיח שאין בזה החילוק דהיא מוזהרת עלי' והיינו מדידי' שקבל מרבותיו לחייב על כל ביאה וביאה והקבלה הי' אף בבהמה [ועיין בתוס'

דף י"ז ד"ה אמר לי' שכתבו דהקבלה הי' רק בבהמה ואף שאין זה מוכח רק מקושייתם ולקמן אייטב קושייתם מ"מ הקבלה הי' בין בנדה בין בבהמה] א"כ כמו לרבותי' דס"ל דחייב על כל ביאה אין חילוק בין נדה לבהמה אף דבבהמה אין היא מוזהרת עלי' א"כ ה"ה לימים שבנתיים הוו ידיעה לחלק לכ"ע. אין חילוק ג"כ בין נדה לבהמה אף דהיא אינה מוזהרת עלי' ואף דבבהמה לא מלינו ימי היתר מ"מ כ"מ לענין שבת לכך ספיר כתבו התום' כי מייתי ראי' מיני' אבל לא מק"ו אלא מקבלה וכו' ומיושב גם כן קושית המפרשים שהבאתי בראשונה ודו"ק. ולייטב קושיא הנ' נראה דהנה בברייתא הנ"ל דף ס"ו חילקה לדברי חכמים בין ביאות לגופין דבגופין חייב לכ"ע על כאו"א כיון דהוא גרס להן לכך לא פשט לי' מנדה פירוש מגופין לביאות דשאני גופין דהוא גרס להן לכך פשט לי' מקטנות דשם לא שייך דהוא גרם להן כיון דאינן מוזהרות א"כ שוה לי' לר"א גופן דקטנות לביאות ודחי לי' שאני קטנות שכן גופין מחולקין פירוש כיון דסופן להיות מוזהרות לכך גופן מחלקין כמו בנידות שהן גדולות אמר לי הבא על הבהמה יוכיח שאין גופין מחולקין פירוש כמו בגדולות וקטנות כיון דגם אין סופה להיות מוזהרת וחייב על כאו"א פירוש על כל בהמה ובהמה א"כ ה"ה דחייב על כל ביאה וביאה אמר לי הבהמה כנדה פירוש גופין דבהמו' וביאות דנידות המה שוים וקבל מיני' לחייב על כל ביאה וביאה ודו"ק:

עוד לייטב קושית הנ"ל ולייטב ג"כ קושית התום' דף ס' ע"ב כמה שהרגש שם הש"ס והיא שפחה לחייב על כל שפחה ושפחה כתבו שם תימא דהכא בעינן קרא לחלק אע"ג דגופין מחולקין ובפ' אותו ואת בנו בשחטה ואח"כ שחט ב' בני' מחייב שתים משום דגופין מחולקין וכן כאן בפ' אמרו לו אמרינן שבתות כגופין דמיא ונראה דהא דגופין מחלקין למדנו מואל אשה בנדת וגו' לחלק ובשאר עריות ילפינן מהקישא דר' יונה עיין בס' ברכת הזבח ריש כריתות והנה איתא ביבמו' דף נ"ד ע"ב בעא מיני' רבינא מרבא המערה בזכר מהו המערה בבהמה מהו וכתבו התום' הא דלא יליף זכר ובהמה מהקישא דר' יונה כמו שאר עריות ותירצו ג' תירוצים א' משום דאת מקורה הערה כתיב והנהו לי"ש בהו מקור. א"כ משום דבזכר ובהמה לא חשיב ביאה דאין דרך ביאה בכך ועל אלו הב' תירוצים קשה הא אין משיבין על ההיקש לכך המחוור כהתירוץ שכתבו ועוד דאפסקינהו בקרא דמולך. וא"כ ה"ה כאן בגופין מחלקין האיך למדין בבהמה דגופין מחלקין כיון דאין לנו היקשא דר' יונה לבהמה לכך דזה טעמו של רבה דפשיט לי' כגופין דמיין ולא קבל מיני' פי' דבבהמה גופה הוא מסופק כיון דאין לנו היקשא דר' יונה לבהמה כיון דאפסקי' בקרא דמולך כנ"ל. ור"א דאמר זדון שבת אפי' ר"ע ס"ל דכגופין דמיין ומשמע דס"ל בבהמה ג"כ גופין מחלקין ל"ל דס"ל דאף דאין לנו היקשא דר' יונה לבהמה מ"מ כיון דגלי לן קרא בנדה דגופין מחלקין אינו אלא גילוי מלתא בעלמא וה"ה לכל מילי [וכן משמע בר"פ ל"ו כריתות דלמד הש"ס דגופין מחלקין מואל אשה לחלק ולחייב על כאו"א ולא כתב נמי היקשא דר"י ע"כ דס"ל דכיון דגלי קרא בנדה וה"ה לכל מילי ובזה ניחא נמי הס לענין בהמה וזכר נמי אמרינן שם דגופין מחלקין ולענין בא על הזכר והביא הזכר עלי' ובזה ל"ע על הברכת הזבח] רק שאלת ר"ע הי' אי ימים מחלקין לענין שבת ורצה ר"א לפשוט לי' מנדה ודחה ר"ע וכן פשיט לי' מקטנות ודחה ג"כ ופשיט לי' מבהמה אף דבבהמה לא שייך ימי היתר מ"מ יכול לפשוט וה"פ הבא על הבהמ' יוכיח דחייב על כל בהמה ובהמה אף דבבהמה לא שייך היקשא דר' יונה וע"כ כיון דגלי לן קרא בנדה ה"ה בבהמה ולא אמרינן שאני נדה דהיא מוזהרת עליו. ולכן למדין ג"כ שבת מנדה לענין ימים מחלקין ולא אמרינן שאני נדה דהיא מוזהרת עליו. ובזה עולין ספיר דברי הש"ס לקמן דקאמר לא כך שאלו אלא

כך שאלו אי ביאות מחלקין בנדה ולמד משבת [פירוש דפשיטא לי' דשבתות מחלקין ולמד ביאות משבתות עיין בתוס' ר"פ כלל גדול] ודחה שאני שבת דיש בה אולאות הרבה. ופשיט לי' מקטנות פירוש דגופין מחלקין והי' ס"ל לר"א דלמידין גופין מחלקין בקטנות מגדולות והלא איכא למיפרך שאני גדולו' דמוזהרות עליו עשה משא"כ בקטנות אף דסופן להיות מוזהרו' עליו מ"מ עכשיו אינן מוזהרות וע"כ נ"ל דכיון דגלי לן קרא בגדולות ה"ה לקטנות ולא פרכינן שום פירכא וכן נדה משבת גמרינן דביאות מחלקין ולא פרכינן שום פירכא א"ל לא אם אמרת בקטנות שכן גופין מחולקין פירוש דהלימוד דיש לן בנדה דגופין מחלקין הוא לגדולות ולקטנות דהניהם בכלל נדה וא"צ ללמוד קטנות מגדולות א"ל הבא על הבהמה יוכיח פירוש דחייב על כל גוף וגוף ובזה ע"כ נ"ל דכיון דגלי קרא בנדה וה"ה לבהמה כנ"ל ולא פרכינן שום פירכא וכן למדין ביאות מחולקין בנדה משבתות מחלקין דפשיטא לן מקרא כמ"ש התוס' ר"פ כלל גדול וס"ל מסברא דביאות בנדה דמיין לשבתות הרבה ולא פרכינן שאני שבת רק כיון דגלי קרא בשבת ה"ה לנדה א"ל הבהמה כנדה פירוש יקבל מיני' כמו דלמידין בהמה מנד' לגופין מחלקין כן למדין ביאות מחלקין בנדה משבת ואם אמרינן ביאות מחלקין בנדה ממילא אמרינן בבהמה ג"כ ומיושב קושיו' הנ"ל וג"כ מיושב קושית התוס' הנ"ל אמאי בעינן הקרא והיא שפחה לחלק הא בגופין מחולקין אמרינן בפ' אותו ואת בנו דחייב שתים דגופין מחלקין. דבאמת זהו פלוגתת רבה ור"א אם לריך עוד לימוד לגופין מחלקין כנ"ל:

(השמטה למס' יומא)

דף ע"ב אמר ר"י מה דכתיב למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין. אוי להם לשונאיהם של ת"ח שעוסקין בתורה ואין בהם יראת שמים מכריז ר' ינאי חבל על דלית לי' דרתא ותרעא לדרתא עביד ופירש"י דהתורה אינה רק שער לכנס בה ליראת שמים. ויש בהגמ' הזו כמה דקדוקים וכמו שאבאר. א' דאמאי אמר ר"י לשון לשונאיהן של ת"ח כיון דכוונתו על ת"ח עלמו ודוחק לומר דנקט לשון כזה משום שאינו רולה להזכיר לשון קללה על הת"ח. ב'. דמה הוסיף ר' ינאי בזה על ר"י והלא כוונתן הוא אחד. ונלע"ד דהפי' בדברי הש"ס הוא עפ"מ דאיתא במתני' דאבות אם אין יראה אין חכמה ופירושו הוא עפ"מ דאי' בהקדמה לספר ר"ח על הקרא דהן יראת ה' היא חכמה דמי שיש בו היראה הוא הראוי שיקרא חכם ע"ש וא"כ מי שאין לו יראה אף שעוסק בתורה אינו נקרא כלל בשם ת"ח. וזה ידוע שהלמדן שאין לו י"ש הוא שונא למאוד להת"ח שיש בו י"ש וזה כוונתו של ר"י בדבריו אוי לשונאיהן של ת"ח ומפרש בעלמו דבריו דמי הם שונאיו של ת"ח שיש בו י"ש דזה הוא הנקרא ת"ח. שעוסקין בתורה ואין בהם י"ש. דזהו באמת הוא השונא לת"ח יותר מן העם הארץ כידוע. והדר קאמר ר' ינאי דבר אחר דהנה יש ב' מיני ת"ח. א' שלומד כמה פעמים בש"ס ובש"ע עד שבקי בהם בטוב והאיש הזה הוא עושה לעלמו דירה בהתורה אמנם יש הרבה ת"ח שאינו לומד כלל בש"ס ובש"ע רק שמעיין בספרי המפתחות שמלוים בעת בינינו ומי"ז נעשה קלא בקי בש"ס ובש"ע ומטעה בו את הבריות שיסברו שהוא ת"ח גדול ובקי בש"ס כידוע והמה הרי אין עושים עלמם דירה בהתורה רק בהשערים להתורה וזהו כוונת ר' ינאי בדבריו חבל על דלית לי' דרתא ותרעא לדרתא עביד וכוונתו על הת"ח הנ"ל. וזהו גם כן כוונת ר"א לקמן דאמר מעשה רוקם כמעשה חושב שרוקמין במקום שמחשבין פי' שמפלפלין ומחדשין חידושים במקום שלומדין ולא כהת"ח הנ"ל שמפלפלין ומחדשין אף במקום שאין לומדין כלל רק ע"י עיונם בספרי המפתחות הנ"ל. וזה י"ל דהוא ג"כ כוונת רבא לעיל כל ת"ח שאינו תוכו כברו אינו ת"ח כו' פירושו ג"כ על המחדשים הנ"ל שמראין להעולם שהם בקיאים בש"ס ובש"ע ובאמת אינו כן כידוע. והש"י ימלטנו ממעגלי האמת והלדק:

סי'

חידושי או"ח

(מכן המחבר) **סי' ח** בפ"מ בא"א ס"ק ט' נסתפק שם בהא דמשמע בסי' רי"ג ס"ב דיש הפרש בין היכא דהמברך ג"כ מחויב או יוצא בשומע אף בלא עניית אמן ובין היכא דהמברך בעצמו אינו מחויב רק שמברך להוציא אחרים דאז בעינן שיענה השומע אמן אם הוא כן בכל הברכות או הוא רק בברכת הגומל ע"ש. ולכאורה קשה לע"ד דמאי נסתפק בזה והלא שפיר יש לו ראי' ע"ז מסעי' ה' דכאן דאי' שם וז"ל ואם רצו כולם א' מברך והאחרים יענו אמן פ"ש הרי דבשאר ברכות חוץ מברכת הגומל אז אף היכא דהמברך בעצמו ג"כ מחויב בברכה זו מ"מ צריכין השומעין לענות אחריו אמן. ונראה דמכאן ראי' דס"ל להפ"מ כדעת הברכ"י הובא בשערי תשובה שם בסי' רי"ג דאף בברכת הגומל והמברך ג"כ מחויב בברכה זו מ"מ לכתחילה צריכין השומעין לענות אחריו אמן ע"ש וע"כ ליכא שום ראי' מכאן להספק של הפ"מ כיון דהמחבר מיירי כאן לכתחילה ולא עדיף מברכת הגומל דצריכין השומעין לענות אחריו אמן לכתחיל' אבל בדיעבד שפיר מסופק הפ"מ די"ל דכאן שוה לברכת הגומל דהשומעים יוצאין בדיעבד היכא דהמברך בעצמו ג"כ מחויב בהברכה אף היכא דלא ענו אחריו אמן וכדאי' בסימן רי"ג :

סימן לב סעיף ב' · איתא במחבר כתב אפילו אות אחת בשאר מיני לבעונים או בזהב פסול . ואם זרק עפר זהב על האות מעביר הזהב וישאר כתב התחתון וכשר אבל זרק הזהב על האזכרות אין לו תקנה לפי שאסור להעביר את הזהב דהוי כמוחק השם . והביא הפמ"ג בשם הא"ר דדייק מלשון אין לו תקנה דאם מעביר דיו על הזהב לא מהני דהוי כתב ע"ג כתב . והקשה הפמ"ג מש"ס דגיטין דף י"ט דאיתא שם עדים שאינם יודעים לחתום רב אמר מקרעין להם נייר חלק ושמואל אמר באבר ופריך הש"ס והתני ר"ח כתבו באבר כשר. ופירש"י וכיון דכתב גמור הוא הוי כדיו ע"ג סיקרא דאסרינן לעיל . ומשני הא באברא . פירש"י בחתיכה של אבר ואינו כתב. הא במיא דאברא ע"ש. וא"כ ראינו דהיכא דהכתב ראשון כשר הוי הכתב הב' כתב ע"ג כתב ופסול והיכא דהכתב הראשון פסול הכתב הב' כשר וכיון דבזהב פסול למה לא מהני להעביר בדיו . ועוד הקשה מהמ"א ס"ק ל"ח ול"ט בכתב אדום דמהני מעביר עליו קולמוס כיון דהכתב הא' פסול כתב הב' כשר ע"ש בא"א ובמ"א ס"ק ע"ו . ועוד המציא שם דין חדש דאם נפל דיו על קוי האות או כתב שלא לשמו על קוי האות דתלוי במחלוקת הרמב"ם והי"א באהע"ז סי' קל"א סעיף ה' בכתב שלא לשמה והעביר עליו קולמס לשמה דלדעת הרמב"ם אינו גט אף דהכתב בא לתקן הכתב הי"א דמהני לר"י אליבא דר"ח ולר"א אפי' אליבא דרבנן והוי כתב מ"מ פסק כרבנן אליבא דר"ח דלא הוי כתב ואינו גט. כשר כאן. ולהי"א דחוששין לר"א אליבא דרבנן דהוי כתב והוי גט. פסול כאן ע"ש . ועוד המציא דין חדש דאם כתב תפילין בסיקרא וא"כ העביר עליו בדיו דכשר דכיון דבתפילין פסול בכתב בסיקרא מהני הכתב הב' בדיו . והא דאיתא בגיטין שם כתב בסיקרא והעביר עליו בדיו פסול היינו משום דגט כשר בסיקרא לכן הכתב הב' אינו כתב ופסול ע"ש. ולפע"ד נדקו דברי הא"ר ונחנס הסיג עליו הפמ"ג דדעת הא"ר הי' דאינו תלוי באם כתב הא' הוא כשר או פסול רק תלוי באם כתב א' הוא ראוי להתקיים או לא דאם הוא כתב המתקיים אף דהוא פסול מ"מ הכתב הב' הוי כע"ג כתב ופסול לכן מסיקרא כיון דהוא כתב המתקיים לענין שבת ולענין גט לכן אף דפסול בתפילין מהלל"מ דבעינן בדיו מ"מ הא הוי כתב המתקיים וכן בכתב בזהב [או זרק זהב] דג"כ הוי כתב המתקיים לענין שבת אף דפסול בתפילין לא מהני להעביר עליו קולמס בדיו דהוי כתב ע"ג כתב לדעת הא"ר . ובאבר דפסול הוא משום דלא הוי כתב המתקיים רק במיא דאבר לשמואל [וכן איתא בב"י באהע"ז סי' קכ"ה דבאבר לא הוי כתב רק רשימה אף דברוש על טור בסימן קכ"ה סעיף ה' איתא דעה א' דכשר כיון דמתקיים לפי שעה באבר גרע דיכול להעבירו כמו בדיו לא בסי' קכ"ד] לכן מהני כתב שב' . ומיושב הקושיא שהקשה עליו מהש"ס הנ"ל. ועל הקושיא השני' שהקשה עליו מדברי המ"א הנ"ל בכתב אדום דמהני העברת קולמוס י"ל דהתם ג"כ אינו כתב כלל ואינו מתקיים כגון דכתב בדיו שעדיין לא נעשה כתיקונו ועי"ז אינו מתקיים . וכ"מ הלשון במ"א ס"ק ל"ח שלא הי' כתוב בדיו אלא דומה ללבן שהוכהה מראיתו או נוטה לאודם אבל בכתב בלבע או בזהב או בסיקרא דהוי כתב המתקיים ואף דפסול בתפילין הוא משום דהלמ"מ דבעינן דיו ממש וע"כ שפיר פסול כתב הב' משום דהוי כתב ע"ג כתב . מיהו כ"ז לדעת הרמב"ם דפסק כרבנן אליבא דר"ח בכתב שלא לשמה והעביר הקולמס לשמה אף דבא לתקן לא הוי כתב הב' כתב דהוי כתב ע"ג כתב אבל להי"א דשם דחוששין בבא לתקן דהוי כתב והוי ספק גם כאן הוי ספק כיון דפסול מהלל"מ שאינו כשר רק בדיו ובא לתקן ולהעביר הקולמס בדיו . ולהרמב"ם פסול בודאי . אבל מה שהמציא הפמ"ג דאף בכתב לשמה והעביר קולמוס שלא לשמה דליהוי כתב הוא תמוה דהתוס' כתבו דהיכא דבא לתקן. אבל לא בבא לקלקל . ואח"כ מצאתי בפתחי תשובה על סדר גיטין שתמה ג"כ על הפמ"ג הנ"ל . ובני הרב החריף מוה' אברהם נ"י פירש כוונת הפמ"ג כיון דלהי"א באהע"ז סי' קל"א דחוששין בכתב לשמה ע"ג כתב שלא לשמה הוא משום דחוששין לדרא"י דס"ל דאפילו לרבנן הוי כתב בגט היכא דבא לתקן אבל בס"ת פסול משום זה אלי ואנוהו וא"כ ק"ו היכא דמקלקל הכתב דכתב שלא לשמה ע"ג לשמה דפסול משום זה אלי ואנוהו . אבל להרמב"ם דפסק כרבנן אליבא דר"ח דאף בגט פסול אף בבא לתקן דלא הוי כתב. כיון דהוי כתב ע"ג כתב מכ"ש היכא דבא לקלקל דלא הוי כתב וכשר כאן . ומ"מ גם להפמ"ג משמע דהיכא דהכתב הא' הוא כשר וגם הכתב הב' הוא כשר אינו נפסל מחמת כתב ע"ג כתב והכתב הב' אינו מבטל כתב הא'. וכן משמע מדברי המ"א בס"ק ל"ט דהיכא שנמחק קצת ורשומו ניכר דתינוק דלא חכים וכו' יכול לקרות מותר להעביר הקולמס כיון שעכשיו הכתב כשר ומה שמוסיף עליו אינו רק משמרו שלא יהי' נמחק יותר ולא הוי של"כ : ובזה ניחא מה שהי' קשה לי על זקיני הגאון בספר תורת גיטין סי' קכ"ה שכ' טעם על מ"ש הרמ"א בסי' קכ"ה סעיף ד' דיש להחמיר שלא לכתוב בקולמס של ברזל דיש לחוש שמא יחקוק עם הברזל בלי דיו וחקיקה הוי כתיבה וכו' ואחר כך כשימלא בדיו הוי כמוחק וכבר עשה שליחותו ע"ש דלכאורה קשה ל"ל למימר הטעם שכבר עשה שליחותו דמשמע שאם יהי' בידיעת הבעל ובציווי שלו אין זה מזיק כלל. הא בלא"ה פסול דהוי כתב ע"ג כתב. ולפמ"ש יהי' נכון דכיון דכשר כתב הא' אין כתב הב' מבטלו לכן הוכרח לומר דהוי כמו מוחק וכותב מחדש וכבר עשה שליחותו . והכלל בזה לפע"ד דכתב ע"ג כתב בדיו ע"ג דיו לא הוי כתב הב' כעג"כ כיון דלא הוי כמוחק את הכתב הא' כיון דהוי דבר אחד וכשר אף בתפילין כמ"ש המ"א בס"ק ע'. וגם אין בזה פסול משום זה אלי ואנוהו · ובדיו ע"ג סיקרא ג"כ לא הוי כתב הב' כתב רק מפני שהוא דבר אחר מהראשון הוי כמוחק את הראשון והוי ע"ז כתב הב' כתב כדמשמע בגיטין דף י"ט . ור' יוחנן מסופק בזה אם הוי כמוחק כמו שאמר וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה ע"ש. רק שהתוספות באו לחדש דבדיו ע"ג דיו היכא דבא לתקן אף דלא הוי כמוחק מ"מ הוי כתב הב' כתב והוי לשמה . וזקיני הגאון בספר תורת גיטין על הש"ס כ' דמהני משום דמתקן את כתב הא' והוי כתב הא' כתב . ויישב בזה קושית המהרש"א שם ע"ש . ולפע"ד הוי זה דוחק לתקן למפרע מה שלא הי' לשמה . ומ"מ נלפע"ד דלא שייך סברת התוס'

התוס' דהיכא דבא לתקן רק בדיו ע"ג דיו דהוי דבר אחד אבל בדיו ע"ג סיקרא דהוא מין אחר ממה שהי' מקודם לא שייך בזה דבא לתקן כיון דאיתא בב"י בסי' קל"ה דסיקרא הוא צבע אדום אם כן אין זה נקרא מתקן רק משנה ממה שהי' מקודם לכן לא הוי כתב הב' כתב רק אם נאמר דהוי כמו מוחק כתב הא' ומיושב בזה קושית המהרש"א הנ"ל · ובזה שמוה דברי הפמ"ג הנ"ל דכתב דהא דלא מהני באזכרות אם זרק עלי' זהב להעביר עליו בדיו משום דהוי כמוחק ודחק א"פ לומר כשמעביר על המקלא דיו ועדיין לא השלימה הוי כמוחק ע"ש. דבלא"ה הוי כמוחק דדיו ע"ג זהב הוי כמו דיו ע"ג סיקרא והש"ס הנ"ל מסופק בזה אם הוי כמוחק כנ"ל ואם כן באזכרות אם זרק עלי' עפרות זהב אין לו תקנה ממ"נ אם נאמר דבהעביר עליו דיו הוי כמו מוחק הוי כמוחק את השם ואם נאמר דלא הוי כמוחק הוי כתב ע"ג כתב וכתב הב' לא הוי כתב והבן:

סעי' טו **בט"ז** ס"ק י' חולק על הב"ח דאף אם נכתב מתחלה ונסתפק אם יש בו אורך כשיעור מהני תינוק דלא חכים וכו' ולפע"ד יש לזה ראי' מרש"י מנחות כ"ט שפירש הא דאיפסיק כרעא דוא"ו דיהרג בנקב. דאירע במקום נקב משמע דבשעת כתיבה פגע בנקב ואמר ר"ז ז"ל אייתי תינוק דלא חכים וכו'. וכן הב"י הביא ראיה מזה לתירוץ הא' דמוקף גויל אינו פוסל רק בנגע אות לאות ע"ש:

סעיף יז **בט"ז** ס"ק י"ד הביא ב' תירוצי הב"י. א' דיש חילוק בין נגיעה אות לאות ובין ניקב. ב' דיש חילוק בין בשעת הכתיבה ובין לאחר הכתיבה ובזה הקשה על המחבר שכאן פסק כתירוץ הב' ובסעיף ט"ו הביא דברי הירושלמי דניקב כל תוכו פסול הרי כתירוץ הא'. ותמהו האחרונים דלתירוץ הא' כ"ש דכשר בניקב דאינו פסול רק בנגיעה אות לאות. וכ' אא"ז בסידור דרך החיים בדיני טעות בס"ת דניקב כל תוכו הוי כנגיעה אות לאות כיון דאין שם גויל אפילו אחר הנקב ולתירוץ הב' כשר כיון דהוא לאחר הכתיבה. וכן בדין הב' בכ' ך' פשוטה ומגיע הרגל לסוף הקלף ואין שום גויל בסוף היריעה גם כן אינו פוסל אא"כ הי' כן בשעת כתיבה. ולדידן דמחמירין בב' התירוצים א"כ בנגיעה אות לאות ובניקב כל תוכו ובמגיע הרגל לסוף הקלף פסול אפילו לאחר הכתיבה [כגון שמגיע הרגל של הך' פשוטה לסוף היריעה ע"י גיפלאסין] ניחוש לתירוץ הא'. ועיין בב"ש באהע"ז סי' קכ"ה ס"ק כ"ט שם פסק כדעת הפ"מ דגם לתירוץ הא' אין פסול רק בשנגע לאח"כ בין אות לאות או בניקב כל תוכו מטעם שינוי צורת האות אבל במגיע רגל הך' לסוף הקלף דלא נשתנה צורת האות כשר אף לתירוץ הא'. מיהו דבריהם תמוהים דבב"י משמע דהטעם הוא משום מוקף גויל ולא משום שינוי צורת אות. ולפי דרך החיים הנ"ל מיושב נמי קושית האלי' רבה ס"ק כ"ז ע"ש:

במ"א ס"ק כ"א ונפסק בו אפי' בלא נקב [כ"ח] וכוונתו על הב"ח המובא בט"ז ס"ק י' דבשעת כתיבה לא מהני תינוק דלא חכים וכו' אפילו בנפסק בלא נקב. לזה הביא המ"א הר"י הלוי. ועיין במחצית השקל דשם הי' המעשה בשעת כתיבה והשאלה הי' מחמת מוקף גויל ופסק דהוי מוקף גויל והכשיר כיון שאינו נראה כאות חלוק לשתים. ומזה נראה דלא כהב"ח דפסק דבשעת כתיבה לא מהני תינוק אפילו בנפסק בלא נקב והר"י הלוי פ' דמהני מה שאין האות נראה חלוק לשתים וזה הוי כמו תינוק. והמ"א מדמה אותם דכמו שמהני מה שאינו נראה האות חלוק לב' לצרף גם מה שהוא לאחר ההפסק אף שהי' בשעת כתיבה כן מהני נמי אם תינוק קורא העליון בלא התחתון כגון שמכסה התחתון אף שהי' כן בשעת כתיבה והוי מוקף גויל כיון שנפסק בלי נקב:

סעיף י"ח **בט"ז** ס"ק י"ח הביא בשם הרשב"א דאפי' אינו גוררה. דכל שהוא יכול לגרור כיון דראוי

לגילה ע"ש ועיין בסי' קמ"ג במ"א ס"ק ז' דדוקא בסוף אות אבל באמצע אות לא. והח"מ והב"ש בסי' קכ"ה הביאו בשם הב"ח דבדבק כל האות פסול והח"מ פ' דתלוי בתינוק דלא חכים. ועיין במ"א ס"ק כ"ז מחמיר כהב"ח דבדיבק כל האות לא מהני גרירה ופסול:

שם בסעיף י"ח **במ"א** בס"ק כ"ו. בחק תוכות לא מהני העברת קולמס ע"ש. ול"ע מזה על מה שהבאתי לעיל דברי הפמ"ג דאם כתב בסיקרא כיון דפסול בס"ת מהני העברת קולמס דכתב כשר ע"ג כתב פסול לא הוי כתב ע"ג כתב. וכאן בחק תוכות הוי כתב פסול ואפ"ה לא מהני העברת קולמס דהוי כתב ע"ג כתב. ומזה ראי' למה שכתבתי דדוקא בכתבו באבר דלא הוי כתב כלל לכך לא הוי כתב ע"ג כתב אבל בסיקרא דהוי כתב רק דפסול בס"ת מהלל"מ דבעינן דיו מש"ה הוי כתב ע"ג כתב וכן בח"ת ג"כ הוי כתב רק דהתורה פסלו משום וכתב ולא וחקק לכן הוי כתב ע"ג כתב [ומה שאיתא לקמן סעיף כ"ז דאותיות שנמחקו קצת אם רשומן ניכר מותר להעביר הקולמס דשם הוא כשר ואין מזיק העברת קולמס והבן] וכן כתב הא"ר דבזרק עפרות זהב על האות לא מהני העברת קולמס דג"כ הוי כמו כתב בסיקרא כנ"ל ועיין באהע"ז בפתחי תשובה סי' קכ"ה ס"ק ט"ו הביא דיעות בחק תוכות דמהני העברת קולמס:

במ"א ס"ק כ"ז. אם נדבקה רגל הה"א כחוט השערה באופן שהתינוק יודע שהוא ה' מי שיכול להפריד לא אמחה בידו (רלב"ח) והרד"ך חולק ע"ש. והנה באהע"ז בסי' קכ"ו סעיף מ"ח יש בזה מחלוקת. דהמחבר כתב אם נדבקה רגל הה"א לגג אם תינוק דל"ח ול"ט קורא אותה יש להכשיר במקום עיגון ויפריד בסכין. ובסי' קכ"ה סעיף ט"ז איתא ברמ"א רגלי הא' וקו"ף שנוגעין וכו' יש לפסול בדיעבד וכו'. ובשעת הדחק דיש לחוש לעיגון יתקן ועיין באו"ח סי' ל"ב. משמע דס"ל דצריך לגרור כל הרגל כמ"ש כאן אף דהתם מיירי בתינוק יכול לקרותו. אח"כ מסיים הרמ"א ועיין בסי' קכ"ו סעיף מ"ח היינו דהמחבר שם ס"ל כיון דתינוק יכול לקרותו מהני להפריד בסכין. ולכאורה קשה על המ"א במה שהביא הפלוגתא בזה בין הרלב"ח והרד"ך לא הביא כלל ממה שאיתא באהע"ז. אמנם נראה לפע"ד דהרלב"ח ס"ל דהא דהחמיר הרמ"א הוא רק בקו"ף דהוא הלמ"מ שיהא הרגל נפרד מהגג אבל לא בה"א. ועיין בספר גט פשוט שם בסימן קכ"ה דיש פוסקים דס"ל כיון דאיתא במסכת מנחות א"ר אשי חזינן לספרי דווקני דחטרי לגגי' דחי"ת ותלו לכרעי' דה"א משמע דאינו לעיכובא רק למצוה מן המובחר לכן הכשיר להפריד. לכן ציין הרמ"א בסי' קכ"ה ועיין באו"ח ל"ב. ועיין בסימן קכ"ו. וכוונתו דבסי' קכ"ו באהע"ז לא הקיל להפריד רק ברגל הה"א כטעם הנ"ל אבל ברגל הקו"ף צריך לגרור כל הרגל כמו שאיתא כאן בנגע ממש בה"א וקו"ף. לכן הביא המ"א ברגל הא' היכא שתינוק יכול לקרותו דיכול להפריד. כמו שאיתא באהע"ז סימן קכ"ו הנ"ל ולא כתב כן ברגל הקו"ף והרד"ך חולק אף בה"א אף בתינוק יכול לקרותו וכמ"ש הג"פ הנ"ל בשם הריב"ש דאף בה"א כיון דאיתא במסכת שבת וכתבתם שתהא כתיבה תמה שלא יעשה הה"ין חית"ין גם זה הוא לעיכובא והריב"ש דחה הראי' הנ"ל מספרי דווקני ע"ש. וא"כ צ"ע בדין המבואר ביו"ד סי' רע"ו סעיף י"א ברמ"א שם שכ' ה"א של השם שכרעה נוגעת בגגה אם נוגע ממש עד שנראה כחי"ת מותר למחוק או לגרור הרגל ולתקנה. אבל אם נוגע רק מעט יש לספק בדבר אם מותר. וכ' הש"ך שם בנוגע ממש מותר למחוק שהכל רואין שהוא ח' ואינו שם ואין בזה משום מוחק השם אבל אם אינה נוגעת רק מעט עדיין ניכר שהוא שם ונראה כמוחק השם ולפי הנ"ל בלא"ה אין תקנה דלהרלב"ח אסור לגרור הרגל כיון דיכול להפריד ולהרד"ך אסור להפריד רק לגרור הרגל כולו ולהפוסקים דכשר בלא הפרדה ובלי שום תיקון א"כ אסור אף למחוק ולהפריד קצת וא"כ אין לו תקנ' משום חשש מחיקת השם:

סעיף ל"ו **במשבצות זהב** ס"ק כ"ה. כמ"ש לפרש דברי הט"ז ויש שם

ש"ס וצ"ל אלא דע"כ דהמקשן והא מזוזה בעי שירטוט הוא המקשן דפריך מש"ת לוקי' אם שמוע דבכאן סתומה וכאן פתוחה. ופירש"י בכאן סתומה בש"ס. וכאן פתוחה וע"כ הא דמורידין עושין הוא לגבי תפילין. לכך מקשה הא מזוזה בעי שירטוט ואף דבש"ת נמי בעי שירטוט מ"מ בתפילין לא בעי שירטוט וא"כ קשה הא דמורידין עושין לא מצי קאי על ש"ת מחמת קושיא דסתומה ולא מצי קאי על תפילין מחמת קושיא דשירטוט וסיים ואיך הונח לו כיון דשמע והיה אם שמוע רחוקים וצ"ל דהוי סבור דוהי' אם שמוע הי' כתוב בתחילת העמוד וכו' על הגליון שמע מלמעלה. וכסביר דבפרשיות כשר שלא כסדרן [וגם צ"ל דס"ל כיון דבש"ת הי' והיה אם שמוע סתומה לא מהני מה שהניח כעת על הגליון בסוף שמע שיעור ט' אותיות ויהי' והיה אם שמוע פתוחה. והתרצן הש"ב לו להשלים היינו דקאי בסוף שיטה פרשה שמע וכתב כאת והי' אם שמוע אח"כ פתוחה או להתחיל באמצע שיטה להרא"ש או שניה שיטה פנוי להרמב"ם] וכמ"ש התוס' דתופרן יחד וכשר. והנה להרמב"ם תרווייהו ליתא שבש"ת הלכה א' פסק שפרן או הקדים פרשה לפרשה פסולה וע"כ סבור המקשה דבש"ת בלא"ה אין עושין וא"כ קושיא דכאן סתומה וכאן פתוחה היא מתפילין דסתומה דוקא וכן קושיא דשירטוט היא ג"כ מתפילין וכו' ומזה ראי' להרמב"ם דבתפילין בעינן דוקא סתומה וד"ל. ומיהו צ"ע דביו"ד סי' רע"ה סע"ף א' איתא דפתוחה שעשאה סתומה מותר לתקנו היכא דאינו נמנע הכתב ועיי"ש בט"ז שהוא אליבא דכ"ע וא"כ אף בהי' כתוב והיי שמוע בתחלי למה לא יוכל לכתוב שמע למעלה ויניח בסוף שמע שיעור ט' אותיו' ויהי' אם שמוע פתוחה. ודוחק לומר כיון דהי' בש"ת והי' אם שמוע סתומה שם כדינו בלא טעות מגרע גרע לכן לא יוכל לתקנו כנ"ל:

בסו"פי בא"א וז"ל גם מצאתי הדין שכ' בסי' ל"ב סע' כ"ה ח"ית שכתיב ב' זייני"ן ואין פרידתם ניכר להדיא אע"פ שתינוק קורא בזייני"ן כשר דאין מורגל. ונסתפקתי לעיל בשאר אותיות אם ניכר פרידתן לסדיא ותינוק קורא כצורתה אם מהני לתקן ולא הוי שלא כסדרן. עתה עיינתי בסימן ל"ג בב"י בד"ה מצאתי כתוב איגרת שאינו נוגע וכו' מבואר דכל שניכר להדיא פרידתן לא מהני תינוק והוי שלא כסדרן וכו' ע"ש. וכוונתו דאיתא שם בב"י וז"ל ודאי אי הי' מופרד להדיא עד שנראה כבי זייני"ן אזה לא דייקינן מאין פולין. וכוונת הב"י דבסימן ל"ב הביא הב"י בשם הריא"ז דדייק מהא דאין פולין בתפילין דהוי שלא כסדרן משמע אבל לתקן אות ש"ד ולזה אמר כאן הב"י דהיכא דמופרד להדיא עד שנראה כבי זייני"ן ע"ז לא דייקינן דלתקן שרי. ומזה הביא הפמ"ג ראי' דבניכר פרידתן להדיא לא מהני תינוק דשם בסי' ל"ב לא הכשיר רק ע"י תינוק אבל לפע"ד דבריו תמוהין דבסי' ל"ו הא מיירי הב"י בחי' שמופרד להדיא עד שנראה כבי זייני"ן דהוי כבי אותיות כמו בלר"י שכתב י' כ' בזה כתב הב"י מופרד להדיא לא מהני תינוק וא"כ אדרבה משמע איפכא מהב"י דהא בלר"י שכ' כ' י' דלא מהני תינוק אינו רק בניכר פרידתן להדיא וא"כ היכא דלא נראה כבי אותיות מהני תיקון אף דניכר פרידתן להדיא דרשאי לתקן ולא הוי שלא כסדרן והא דמהני בחי' שכתב כבי זייני"ן באם אין ניכר פרידתן להדיא אף בלא תינוק ואדרבה אף שתינוק קורא בי זייני"ן כיון דאינו מורגל צ"ל כיון דאינו מורגל בזה ואין יכולין בזה לברר ע"י תינוק הקילו בזה באין ניכר פרידתן להדיא. אח"כ מצאתי בש"ע של הגאון מהגאון מלאדי דבלר"י שכ' י' כ' היכא דאינו ניכר פרידתן להדיא מהני תינוק ע"ש שכ' דניכר להדיא היינו דניכר תיכף ומיד שרואין אותו. ואינו ניכר להדיא היינו שצריך להסתכל בה ולדבריו הא דאיתא במ"א ס"ק כ"א בשם הר"י הלוי דבשריטה דקה שאין האות נראה חלוק לב' כשר אף בלי תיקון היינו אף בהסתכל אינו ניכר היטב וזה אפשר דכשר אף בלר"י שכתב י' כ' ואין ניכר אפי' בהסתכל וכשר בלי תיקון:

בסימן פז גרף של רעי ועביט של מ"ר של חרס או של עץ צריך להרחיק מהם אבל של מתכת או של זכוכית או של חרס מצופה מותר אם רחוצים יפה. וכ' הט"ז דלא בלע. ונראה דלפי מה שכ' הרמ"א בסימן תנ"א דיש דלא מהני הגעלה בכלי זכוכית שיש להחמיר כאן גם כן ע"ש בט"ז. ולפע"ד נראה דכאן לא אסור רק היכא דבלע מן הממש ולכן בחרס ועץ אסור אע"פ שלא עמד בהם מעל"ע דכבוש מעל"ע הוא לבליעת טעם ובחרס חדש בולע מן הממש אף בלי מעל"ע. ועיין בחו"ד ביו"ד ס"ק סי' ל"ג. ולפ"ז צריך ג"כ שיהי' עץ חדש דוקא כמו חרס חדש דבולע מן הממש אבל בחרס ישן או בעץ ישן היכא דשבע מלבלוע יהי' מותר כאן ובמתכות או זכוכית דאף חדש אינו בולע מן הממש רק בכבוש מעל"ע בולע רק טעם וכאן אין איסור ע"י טעם רק על ידי בלוע מן הממש לכן מותר כאן בכלי מתכות או זכוכית אף בכבוש מעל"ע. וגם שם בסימן ל"ג יהיה בעץ חדש איסור כמו בחרס חדש דגם כן בולע מן הממש אף שלא עמד בתוכו מעל"ע:

בסימן פח ליישב קושית הב"י על הטור שכ' ואם טעה או עבר והתפלל אחר ד' שעות עד חצות אע"פ שאין לו שכר תפלה בזמנה שכר תפלה מיהו איכא. והקשה הב"י מהיכן למד הטור דין זה עיי"ש שתירץ ב' תירוצים והמה דחוקים ולפע"ד נראה ליישב דהנה לכאורה דברי הש"ס בזה תמוהין שפריך וכ"ע עד חצות ותו לא והא אמרי' טעה ולא התפלל ערבית מתפלל בשחרית שתים טעה ולא התפלל שחרית מתפלל במנחה שתים ע"ש בברכות דף כ"ו. והא אדרבה מזה משמע דאחר חצות לאו זמן שחרית הוא ורק בתורת תשלומין מתפלל אחר המנחה. דאם הוי עוד זמן שחרית לא הוי צריך להתפלל דרך תשלומין. ואחר כתבי זאת מצאתי בפ"י שהקשה כן. והמהרש"ל הקשה עוד יותר והלא ערבית ודאי לאו זמנו ביום ואעפ"כ מתפלל בשחרית ב' להשלים תפלת ערבית. לכן כי המהרש"ל שם וז"ל אמתא דמשנה זמנה עד תפילת מנחה. והיינו עד חצות וצריך להבין כוונת המהרש"ל. ולפע"ד דכוונתו היא דסברה היא דאם יש זמן דאינו יכול אז להתפלל לא תפילת שחרית ולא תפילת מנחה אינו יכול אח"כ להתפלל בתורת השלמה דהוי כמו עבר זמנו בטל קרבנו דאיתא שם בש"ס לענין מנחה וכאן גרע משם אף לצד הכי של האבעיא כיון דתפילה רחמי כל אימת דבעי מצלי דכיון דהי' זמן דלא יכול להתפלל לא תפילת שחרית כיון דהוא אחר חצות ולא תפילת מנחה כיון דעדיין אינו זמן מנחה אלא ע"כ דאף אחר חצות קודם זמן מנחה יכול להתפלל שחרית וא"כ מזה ראי' ג"כ דאף לר"י דזמנו עד ד' שעות יכול להתפלל שחרית אח"כ ג"כ רק דאין לו שכר תפלה בזמנה אבל שכר תפלה מיהא איכא דאל"כ לא הוי יכול להשלים אף במנחה וכמהרש"ל הנ"ל. והן לרבנן והן לר"י יכול להתפלל שחרית אף בחצי שעה אחר חצות ולדעת קצת פוסקים עד זמן מנחה קטנה. ועיין בפני יהושע שם:

סימן פו כרמ"א סעיף ו' הביא בשם הרוקח וז"ל והא דאם שח דברים בטלים צריך לחזור ולברך היינו דוקא אם שח קודם שאכל הבוצע אבל אח"כ לא הוי שיחה הפסק אף שעדיין לא אכלו המסובין כבר יצאו כלם באכילת הבוצע ע"ש. והב"י והט"ז והמ"א כלם חלקו ותמהו על הרוקח כי הרוקח מביא ראי' ממסכת עירובין דף מ' דאיתא שם דביוה"כ מברכין זמן בלא כוס דכיון דאמר זמן קבלי' עלי' אסור לי' למשתי וסריך ולכתי' וכו' ומשני המברך צריך שיטעום.

ופריך

ופריך וליתבי' לינוקא ומשני דלמא אתי למיסרך הרי דיכול לברך והתינוק שותה ה"נ יכול לצאת באכילת הבולע ומתהו דהתם לענין ברכה לבטלה מהני מה ששותה התינוק דלא ליהוי ברכה לבטלה אבל כאן לענין שיוכלו לאכול אחר שהסיתו מה מהני מה שאכל הבולע הא אכלו אח"כ בלא ברכה ע"ש. ולפע"ד נראה לייסב דעת הרוקח וגם לייסב דעת הב"ח שהביא המ"א בסי' רס"ט לענין קידוש בביהכ"ס דפסק שיתנו דוקא לקטנים שלא הגיעו לחינוך. והמ"א שם תמה והביא דברי הר"ן בתשוב' דהוי ברכה לבטלה בלא הגיע לחינוך. וגם לייסב דעת הרמ"א בסי' תרכ"א סעיף ג' במילה ביוה"כ דפי' כהרא"ן דמברכין על הכוס ונותנין לתינוק הנימול ותמה ג"כ שם המ"א והביא דברי הר"ן הנ"ל דהוי ברכה לבטלה. ולייסב כל זה נלפע"ד דהרוקח הנ"ל וכן הרא"ן הנ"ל ס"ל להוכיח מדפריך הש"ס עירובין שם ליתבו לינוקא משמע אף דלא הגיעו לחינוך אף דאיתא במסכת ר"ה דף כ"ט ע"ב אבל פירס הוא לבני' ולב"ב כדי לחנכן במצות. ועיי"ן פירש"י בעירובין ג"כ בקטן שהגיע לחינוך כמו שמשמע מדברי רש"י שהביא דברי הש"ס ר"ה לכאן מ"מ הרוקח ורא"ן ס"ל דלא כרש"י. ולייסב דברי הש"ס שלא יסתרו זא"ז דבמס' ר"ה משמע דוקא קטן שהגיע לחינוך ובעירובין משמע דיכול לברך וליתן לתינוק שלא הגיע לחינוך נראה להקדים דברי הש"ס ר"ה. כל הברכות כלן אע"פ שיצא מוציא חוץ מברכת לחם ויין [וכן שאר בה"נ] שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא ופירש"י שם דבברכת המצות כל ישראל ערבים זב"ז ובבה"נ אין כאן ערבות דלא ליתהני ולא לברך. ואח"כ איתא בעי רבא ברכת המוציא של מצה וברכת היין של קידוש אי הוי כברכת המצות או כברכת הנהנין ופשט הש"ס דהוי כברכת המצות ואף שלא מוציא. ואח"כ איתא ת"ר לא יפרוס פרוסה לאורחין אבל פורס הוא לבניו ולב"ב כדי לחנכם במצות עיי"ש. והנה בש"ס זו נוכל לפרש ב' פירושים בהך דברכת הנהנין דאם יצא אינו מוציא א' כיון דיצא כבר הוי ברכה לבטלה אם צריך לאחר אף שאחר טעם עי' ברכה זו והוי ב' איסורין · הא' כי המברך מברך ברכה לבטלה והב' שהטועם אכל בלי ברכה. ב' שהמברך אינו מברך ברכה לבטלה כיון שאחר טועם עי' ברכה זו רק שהטועם עושה איסור כמה שלא בירך הוא בעצמו. ובזה פליגי הפוסקים הנ"ל דרש"י ור"ן ס"ל דכיון דיצא אינו מוציא את האחר לכן אף שהאחר טעם עי' ברכה זו הוי ברכה לבטלה לכן בעינן דוקא שיהי' קטן שהגיע לחינוך אבל לא הגיע לחינוך הוי ברכה לבטלה לכן מוכרחים ג"כ לפרש גם בעירובין מה שאיתא ליתבו לינוקא דמיירי בינוקא שהגיע לחינוך אבל הרוקח ורא"ן ס"ל כדרך הב' שהמברך אינו מברך ברכה לבטלה כיון שטועם האחר רק שהטועם עשה איסור שנהנה מהעוה"ז בלא ברכה וכן לשון הש"ס במס' ר"ה משמע נמי הכי דקאמר אם יצא אינו מוציא משמע דהאחר אינו יוצא בהברכה אבל המברך אינו עושה איסור לכן יכול לברך אף לתינוק שלא הגיע לחינוך כיון שהתינוק טועם ומה דאמרינן המברך צריך שיטעום הוא משום גנאי לבד אבל מצד הדין יכול הוא לברך ויטעום אחר אך האחר אינו יכול לטעום אבל בתינוק שלא הגיע לחינוך כיון שהוא יכול לטעום יכול אחר לברך והוא יאכל. ומה דאיתא בר"ה אבל פורס הוא לבניו וב"ב כדי לחנכן במצות היא לרבותא דאף שחייב התינוק בברכה מחמת חינוך והחיוב עליו לאביו שיברך מ"מ יוכל לברך עבורו אף שיצא כי בזה שמברך להתינוק הוי ג"כ חינוך להתינוק ובלא הגיע לחינוך פשיטא שיכול אחר לברך וליתן להתינוק אף שלא הגיע לחינוך ואינו חייב כלל בברכה מ"מ כיון שהוא טועם הוי כמו שטעם המברך לכן יכול לברך אף שהוא אינו טועם. וכיון דביארנו דטעימת האחר הוי כמו שטעם המברך בעצמו לכן לדקו דברי הרוקח ג"כ דהשיחה לא הוי הפסק לאחר שטעם הבולע דהוי כמו שסח באמצע הסעודה דלא הוי הפסק. והרמ"א שפסק כאן כהרוקח אזיל לשיטתו שפסק בסי' תרכ"א כהרא"ן. והב"ח בסי' רס"ט פסק כהרמ"א הנ"ל. והבן:

סימן קס"ח סעיף א' במ"א ס"ק א' וז"ל אבל בש"ע משמע כמ"ש בש"ע דקא מסיים אבל פרוסה וכו' ומיירי בפרוסה גדולה מן השלם וכו' ועיין במחלית השקל מה שהקשה על המ"א וכתב שיש איזה ט"ס במ"א. ונלפע"ד דל"ל ומיירי כמי בפרוסה גדולה. וכוונתו דע"כ מה דקאמר הש"ס אבל פרוסה של חטים מיירי הן בקטן והן בגדול דבפתיחין כתבו שם התוס' דמיירי בגדולים לבד אבל פרוסה כולל גדול וקטן דאי פרוסה משמע רק גדול למה שינה וכתב פרוסה כמ"ש התוס' שם · ואי פרוסה משמע רק קטן והוי רבותא כיון דהוא מחטה דאקדמי קרא אפי' קטן עדיף משלם. א"כ קשה כיון דחטים יש לו ג"כ מעלה דהוא חביב משעורים א"כ דילג הש"ס דין חביב ואם יש לחביב דין תדש ויש בו חילוק בין גדול לקטן הו"ל להש"ס לפרש אלא ע"כ דפרוסה כולל גדול וקטן נמצא ממילא מפורש הדין דאף בגדול רק חיטין עדיף דאקדמי' קרא אבל בחביב אף שהוא גדול מ"מ שלימה עדיף וזה נמי כוונת המהרש"א שם בד"ה כמנאי כמ"ש ויש לייסב עיי"ש:

סעיף ז פת הבאה בכיסנין הביא המחבר ג' פירושים. י"א שעשוי כמין כיסים שממלאים אותם וכו'. וי"א שהיא עיסה שעירב בה שמן או דבש או חלב או מיני תבלין. וי"א שעושין רקיקים יבשים וכוססין אותם וכו'. והלכה כדברי כלם. והביא הט"ז בשם הב"י הטעם דכיון דמידי דרבנן הוא יש להקל. והב"ח הקשה דאם מברך ברכה שאינה ראוי' לה הוא עובר על לא תשא. והט"ז מתרץ וז"ל ול"נ דלק"מ דודאי ברכת מיני מזונות פוטר אלא שמפני חשיבות פת קבעו המוציא וג' ברכות מ"ה כל שאינו ברור שיש שם חשיבות וכו' יש להקל עיי"ש. וזקיני הגאון בהקדמה להגדת מעשה נסים תמה ע"ז דהא ברה"מ הוי דאורייתא באכל ושבע ובפת כסנין אף באכל כדי שביעה אם הוא פחות ממה שאחרים רגילים לקבוע סעודה אינו מברך ברה"מ וא"כ הוי ספק דאורייתא. ועוד דבסעיף י"ג פסק בעצמו במקום ספק דלא יאכל כ"א בתוך הסעודה. וכזה דחה דברי הט"ז ומ"א. ופירש דברי המחבר שכל הני דיעות לא פליגי וכולם דעה אחת וטעמם כיון שאין דרך לקבוע סעודה על פת כזה ע"ש. ולפע"ד הוא תמוה לפרש דברי המחבר שיסף ממ"ש הוא עצמו בב"י שהוא מטעם דמידי דרבנן הוא לכן הלכה כדברי כלם. ולפע"ד כוונת הט"ז היא כמ"ש המ"א סי' קפ"א דאף דבה"מ הוי דאורייתא באכל ושבע מ"מ מדאורייתא די בברכה אחת מעין ג'. אך רבנן תקנו לחתום על כ"א עיי"ש. ואם בירך ברכה אחת מעין ג' נהי דיצא החיוב מדאורייתא מ"מ מדרבנן חייב לחזור ולברך ג' ברכות. וכאן בספק הוי ספיקא דרבנן ולקולא. וקושית הב' מסעיף י"ג ג"כ ל"ק דכאן אף באכל תוך הסעודה לא יצא מן הספק דאם הוא פת כיסנין טעונה ברכה לפני' אף בתוך הסעודה אבל לקמן מיירי דבאו למזון וכמ"ש המ"א ס"ק ל"ה עיי"ש:

בט"ז ס"ק ו' וז"ל דודאי ברכת במ"מ פוטר הכל אפילו עיסה דהא זיין אלא מפני חשיבות הפת קבעו עליו המוציא וג' ברכות וכו'. משמע מדבריו דמ"ה יוצא בברכה אחת מעין ג' וחכמים תיקנו ג' ברכות. וקשה למה לי הטעם משום סד"ר לקולא הא ע"כ צריך לברך ברכה א' מעין ג' דבברכת ג' אינו יוצא מעין ג' כמ"ש בסי' ר"ח סעיף י"ז ובברכה מעין ג' יוצא על ג' ברכות. ול"ל דכוונת הט"ז דמ"ה סגי במעין ג' וחכמים תיקנו ג' ברכות ע"כ לא יצא במעין ג' עכ"פ מדרבנן וצריך לחזור ולברך ג' ברכות ע"כ כאן מחמת ספק מברך מעין ג' לצאת מדאורייתא ואחר ברכת מעין ג' יהי' ספק דרבנן אם לברך ג' ברכות. וכן בברכת במ"מ עיקר הברכה הי' במ"מ ורק מחמת חשיבות הפת קבעו עליו המוציא

זבספק חשיבות מחמת שהוא ספק דרבנן לכך סמכו הדבר על עיקר הברכה :

במ"א ס"ק ע"ו כ' וז"ל ונ"ל שאם אינו אוכל העיסה רק הפירות שבפנים מברך על הפירות וכ"כ ס"י קע"ז ס"א עיי"ש משמע דכוונתו דאף שבירך במ"מ על העיסה מ"מ צריך לברך על הפירות של המילוי אם אכל אח"כ לבדו ועיין על ס"י קס"ז ס"א דשם איתא דפת אינו פוטר פירות עיי"ש. וקשה דהא בלא"ה ברכת במ"מ אינו פוטר שום דבר כמ"ש המ"א בעצמו לקמן ס"ק ל' עי"ש וצ"ע. ועיין בסי' קע"ז במ"א ס"ק ג' בשם התשב"ץ בהגהות :

במ"א ס"ק ע"ז הקשה על המחבר דהביא דעת הרמב"ם דהיא דיעה האמצעית דפת כסנין הוא שעירב בה דבש או שמן או חלב או מיני תבלין . והמחבר הוסיף בדעת הרמב"ם אף מי פירות. וקשה הא הרמב"ם פסק דמי פירות יוצא בה י"ח בפסח ובש"ס משמע קצת דאם יוצאין בה י"ח בפסח הוי נ"כ לחם לענין ברה"מ והמוציא ע"ש . ותמה זקיני הגאון הנ"ל הא איתא בש"ס ברכות דף ל"ז דמה שמברכין ברה"מ והמוציא בקביעת סעודה יוצאין י"ח בפסח עיי"ש גבי כובא דארעא . ולפע"ד כוונת המ"א דהנה הרמב"ם כתב דפת כיסנין הוא שעירב בה דבש או חלב או שמן או מיני תבלין מהיכן למד הרמב"ם זה לכן הי' נראה להמ"א דהרמב"ם למד זה ממלה עשירה דכיון דהש"ס חשב דברים אלו למלה עשירה ולמה נקרא מלה עשירה הוא מפני שאין אוכלים אותם אלא לתענוג [וכמ"ש הב"י לשון זה כאן לענין לחמניות דכיון דאוכלים אותו לפעמים לתענוג ה"א דהוי מלה עשירה] לכן הוי נמי פת כסנין דכיון דהוא עשוי לתענוג אין דרך לקבוע סעודה עלייהו ואף דברמב"ם בפ"ו מחמץ איתא רק יין ושמן וחלב בש"ס איתא דבש ג"כ והובא במ"מ שם ועירב תבלין איתא בפ"ה שם ועיין במ"א סי' תנ"ה דפירש דבריו דג"כ הוי מלה עשירה והוא מהתוספתא והם איתא ברמב"ם דבש ג"כ ושם הפמ"ע יין וכיון דדברים אלו חשב הרמב"ם נמי גבי כסנין ע"כ למד זה ממלה עשירה וגם ברמב"ם שם אחר שחשב שם בפי' כל הדברים שיוצאין בהם י"ח בפסח כתב שם אח"כ זה הכלל כל שנברכין עליו ברה"מ יוצאין בו י"ח וכל שאין מברכין עליו ברה"מ אין יוצאין בו י"ח בפסח משמע דקאי נמי אזה אף דלענין כובא דארעא תלוי בקביעות סעודה כאן לענין כסנין תלוי במאי שנקרא מלה עשירה לכן הקשה המ"א שפיר דהא מי פירות דפסק הרמב"ם דיוצאין בו בפסח א"כ הוי לחם עוני וא"כ לא הוי ג"כ פת כסנין . וכזה מתורץ נמי מה שהקשו על תירוצו של המ"א דלדברי' בנילוש בדבש מטעם דלא מיקרי לחם נמשמע . ובש"ס מטעם לחם עוני ממעט לה ולפמ"ש הוא חד טעמא דמאי דהוי לחם עוני הוי לחם ומאי דלא הוי לחם עוני והוי מלה עשירה לא הוי לחם והוי פת כסנין כיון דאוכלין אותו רק לתענוג כנ"ל :

במ"א בס"ק ע"ז וז"ל אבל התם מיירי שיש שם מעט מים וכו' ועיין במ"א סי' תע"א ס"ק ה' :

סעי' ח' **במ"א** ס"ק כ"ב וז"ל ונראה לי שאלה להם זה ממ"ש בגמרא אין לך דבר שטעון ברכה לפניו ולא לאחריו אלא פת הבאה בכיסנין בלבד וכו'. ואם כן כל מיני פת הנזכרים בסעיף ז' טעונין ברכה בתוך הסעודה כשאוכלן לקינוח . והקשו האחרונים כיון דכ' המחבר והב"י בסעי' ז' דמטעם סד"ר לקולא מברכין במ"מ על כל מיני פת כיסנין הי' לנו לומר משום ספק דרבנן לא יברך בתוך הסעוד' כשאוכלין לקינוח כיון שיש ספק בכל אחד אם הוא פת כסנין. ושוב הקשו על המרדכי בשם ר"י מובא בט"ז ס"ק ט' דהי' נוהג בנילוש שלא לאוכלו אלא בתוך הסעודה הא לא יצא עיי"ן מהספק . ולפע"ד קשה עוד למה לא ביאר הב"י והמחבר דאם אכל כל המינים של כסנין ביחד דיש בהם בודאי מינים שאינם בכלל כסנין וגם יש בהם מין שהוא בודאי כסנין דצריך לברך במ"מ וגם המוציא · ולפענ"ד כוונת הב"י והמחבר בסעיף ז' . דהנה הרמב"ן בריש ספר המאור הקשה למה אמרינן ספק דרבנן לקולא כיון דאיסור דרבנן הוא בלאו דלא תסור אם כן הוי ספק דאורייתא . ותירץ הזוהר הרקיע דהחכמים בעצמם לא תקנו בספק וזה כוונת הב"י כמ"ש הט"ז דעיקר הברכה בפת היא במ"מ ומעין ג' ומחמת חשיבת הפת קבעו ברכת המוציא וג' ברכות והיכא דאיכא ספק חשיבות העמידו על עיקר הדין מחמת סד"ר לברך במ"מ ומעין ג'. וכיון דמתחלת התקנה תקנו על כל אחד מחמת ס' לברך במ"מ ומעין ג' לכן אפי' אם אוכל כל המינים א"צ לברך רק במ"מ וברכה אחת מעין ג' ובזה א"ש דברי המ"א דטעונין ברכה לפניהם כשאוכלן לקינוח כיון דמתחלה תקנו בספק במ"מ כנ"ל . ומיושב נמי דברי המרדכי בשם ר"י הנ"ל :

סעיף י' **במ"א** ס"ק כ"ח כתב וז"ל אמרינן בגמרא אם פירר הלחם ועשאן סולת וחזר וגבלן [ואפאן כמו שפירש"י שם] צריך לברך המוציא אפי' ליכא תואר לחם דהא מיקרי פירורין שיש בהם כזית ומשמע אפי' מטוגנים בשמן בתחלה דומיא דמנחות וא"כ אותן שעושים חרעמזליך ממלה אפויה צריך לברך המוציא ובה"מ כיון שמתחלתו הי' לחם לא נפיק מתורת פת עד שאין בכ"א כזית אפי' לית בה תואר לחם . והקשה זקיני הגאון הנ"ל דהתם מיירי שאפאן בלי משקה ובזה ודאי דמברך המוציא דמה לי אפה פת מקמח או מפירורין אבל בחרעמזליך דתיכף כשעירבן עם דבש וביצים ונדבק על ידם אזל ליה תואר לחם ואלו הי' אוכלן באותו פעם בודאי לא היה מברך המוציא וכו' איך יחזור אלי' דין פת ע"י טיגון דהא נהגו להקל כמ"ש הרמ"א בסעיף י"ג והכא שנילוש במי פירות לכ"ע דין כסנין יש לו דככר נתבטל מהם דין פת ע"י אבילא ע"ש בהקדמה למעשה נימים . והגאון מהו' ר' זלמן ז"ל בשו"ת ב"א חאו"ח סי' י"ב תמה עליו דגם המ"א סובר דחבילה שנעשה דבשביל הטיגון אין חוזר עליו דין פת וכו' רק דהמ"א סובר דעירסן שאני דהיינו גיבול שהוא מחבר אותן להיות גוש אחד בכזית ודינו כאלו הי' בפרוסה כזית שאע"פ שנשתנה מתואר לחם לית לן בה . גם מ"ש האיך יחזור עליו דין פת הא הטיגון אינו נותן לו דין פת משמע דתרווייהו בעינן שיהי' נילוש בדבש ובצלים ואח"כ יהי' מטוגן ע"י משקה אז יברך במ"מ אבל אם אפאן אח"כ בלא משקה אף דהעירוס הי' בדבש ובצלים מברך המוציא וכן משמע מדבריו מתחלה שכ' דהתם מיירי שאפאן בלא משקה . ואיהו גופי' כתב בקיצור דינים שלו דבלעקיך ממלה אפי' יש לו דין פת כסנין כיון דבשעת העירוב נתקלקל תואר לחה אלמא דאף בגופי' הדין כן עיי"ש שהאריך . ולפע"ד נראה דכוונת זקיני הגאון זצוקללה"ה דהנה במנחות דף ע"ה ע"ב פירש"י כשעירסן שקיבץ הפירורין יחד וגבלן בידו וחברן והוי כזית ע"ש משמע דהמעלה הוא דאף שלא הי' בפירורין בכל אחד כזית מ"מ כיון שעירסן וחברן יחד ע"י הלישה לכזית הוי כאלו הי' בהפרוסה כזית . ובמס' ברכות דף ל"ז ע"ב פירש"י על כשערסן שחזר וגבלן יחד ואפאן והשמיט תיבות שחברן לכזית ובמנחות לא כתב רש"י שחזר ואפאן ע"כ ס"ל דלרש"י בברכות ס"ל דבאין בפרוסות כזית לא מהני אם יתחבר ע"י הלישה לכזית ובעירסן וחברן ואפאן אפי' באין בו כזית מהני וכמ"ש דמה לי אפה פת מקמח או מפירורין . לכן שמה על המ"א דמביא רא"י מש"ס דברכות ומפירש"י דשם דחזר ואפאן והמ"א הרכיב דברי רש"י דברכות ודמנחות כחדא דעירסן ויש בו כזית וחזר ואפאן לזה שמה דשם פירש"י [פי' בברכות] שחזר ואפאן ומיירי שאפאן בתנור בלא משקה דמה לי אפה פת מקמח או מפירורין . ולף שכ' המ"א דמשמע שם אפי' מטוגנים בשמן בתחלה התם קאי אליבא דרבנן דבללן בעודן סולת דהלכתא כוותייהו כמלא שהי' הפתיתה אח"כ ושייך בו נמי מה לי אפה פת מקמח או מפירורין ובזה ודאי מברך המוציא

המוציא ולא כתב אם הי' בו כזית דבזה ודאי צ"ל שיעור ע"י החיבור כזית דאפה פת מפירורין הוי לחם גמור כמו אפה פת מקמח . אבל בחרעמזל"ך דהיכא שעירבו בדבש וביצים ונדבק על ידם אז צ"ע תואר לחם כיון דנשתנה כמ"ש הכנה"ג ואלו הי' אוכלן אז בודאי לא הי' מברך המוציא דזהו עיקר האכילה האמור בש"ס דהיינו שנדבקו הפירורין שלא הי' בהן כזית ע"י מרק [וכוונתו דלרש"י דמס' ברכות כמו דל"מ הדיבוק ע"י מרק שהי' בו כזית ה"נ לא מהני כשנדבק ע"י דבש או ביצים ע"י לישה] ואיך יחזור עליו דין פת ע"י טיגון הא הטיגון אין נותן לו דין פת דהא נהגו להקל כדעת ר"ת בתחלתו עיסה וסופו סופגנין כדאיתא בסעיף י"ג והכא שנילושה במי פירות לכ"ע דין כסנין יש לו פי' אף לדעת ר"ת דאזיל בתר התחלה דהי' עיסה . כאן אף בהתחלה הי' נילוש במי פירות . וגם י"ל דכוונתו לכ"ע אף לדעת הפוסקים בסעיף ז' דעיסה שנילושה בדבש או במי פירות לא הוי פת כסנין התם היתה ע"י אפי' אבל כאן ע"י הטיגון והיו נלושים בדבש ובמי פירות לכ"ע דין כסנין יש לו אבל בנילושה בדבש או במי פירות מקמח מצה אפוי' ואפאה אח"כ זה תלוי בפלוגתת הפוסקים בסעיף ז' ולדידן נהגו להקל . ומיושב דברי זקיני הגאון שתמה על המ"א שהביא ראיה ממסכת ברכות ומדברי רש"י שם יפה תמה כנ"ל . ומיהו לדברי רש"י במנחות בנתחבר ע"י הלישה לכזית צריך לברך המוציא וברה"מ מ"מ כיון דלדברי רש"י דברכות אין חילוק בלישה וטיגון אף שיתחבר לכזית והוי ספק דרבנן לקולא וכנ"ל דמדאורייתא סגי אף בפת ברכת מזונות וברכה אחת מעין שלש ובס' אזלינן להקל כמ"ש לעיל בשם הט"ז ומ"א. ומיושב מנהג העולם שמברכין במ"מ וברכה אחת מעין ג' אף שיש בכל חרעמזל כזית ולהחמיר לאכול בתוך הסעודה יהיה ג"כ ספק כיון דאינו אוכל למזון רק לתענוג וכנ"ל :

בסימן קפד סעיף א' . איתא ברמ"א בשם הטור דלדעת הרא"ש דס"ל דבשוגג יחזור למקומו לכתחלה במזיד אף בדיעבד לא יצא . והקשה הב"י ומובא בט"ז שם דמנ"ל להטור כן כיון דהרא"ש פסק כב"ש דאף בשוגג יחזור למקומו מנ"ל לחלק בין שוגג למזיד עיי"ש בט"ז שהאריך בזה . ולפע"ד נראה ליישב קושיא זו וגם ליישב קושית הט"ז על הפוסקים שפסקו בזה כב"ש הא אפי' להחמיר אסור לעשות כב"ש ע"ש דהנה איתא במסכת פסחים דף ק"א ע"ב דפליגי ר' חסדא ורב ששת דר"ח ס"ל הא דשינוי מקום הוי הפסק וצריך לברך לא אמרן אלא בדברים שאין טעונין ברכה לאחריהן במקומן אבל דברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן א"צ לברך מ"ט לקיבעי' קמא הדר . ור"ש אמר אחד זה ואחד זה צריך לברך וכ' הרא"ש שם הובא בב"י סי' קע"ח לפרש דברי ר"ח וז"ל כיון שאם לא הי' אוכל כאן הי' צריך לחזור למקומו ולברך הוי כאלו הוא עדיין במקומו וגומר סעודתו כאן ומברך כאן ברה"מ ע"ש . והנה צריך להבין טעמו של ר"ש דס"ל דאף בדברים שהם צריכים ברכה לאחריהם במקומן הוי שינוי מקום הפסק וצריך לברך למה לא נאמר לקיבעא קמא הדר כסברת ר"ח . ונראה לפע"ד דזה תלוי בפלוגתת ב"ש וב"ה דלעיל ואף דמשמע דמיירי במזיד דאי בשוגג הא לב"ה יברך במקום שנזכר והאיך שייך לומר אליבייהו דברים הצריכים ברכה לאחריהם במקומן והני מוכרחים לומר דפליגי אליבא דב"ש וא"כ יקשה על הרמב"ם שפסק כב"ה דכיון דפליגי ר"ח ור"ש אליבא דב"ש משמע דהלכה כב"ש וא"כ ע"כ לומר דפליגי בילא במזיד דאז מודו ב"ה כמו שאמר רב זביד כאן ולדעת הרא"ש דפסק כב"ש יכול לאוקמי פלוגתייהו אף בשוגג לכן יכול לומר דאם נאמר דפליגי בשוגג יהי' טעם ר"ש דפליג על ר"ח דאף בדברים שצריכים ברכה במקומן צריכין לברך דס"ל דהא דצריכים ברכה במקומם היינו אלא במזיד אבל לא בשוגג כב"ה ור"ח יסבור כב"ש דאף בשוגג צריך ברכה במקומם אבל מ"מ קשה הלשון של רב ששת שאמר אחד זה ואחד זה צריך לברך דמשמע דר"ש ס"ל גם כן דצריך לברך במקומן לכן כתב הטור דלב"ש במזיד אף בדיעבד לא יצא . וס"ל להטור דר"ח לא אמר לקיבעי' קמא הדר רק בילא במזיד כיון דחמיר כ"כ דאם בירך שלא במקומו אף בדיעבד לא יצא הוי כאלו הוא עדיין במקומו וכסברת הרא"ש הנ"ל. וס"ל לר"ח כב"ש דבשוגג צריך לכתחלה לחזור ובמזיד אף בדיעבד לא יצא ורב ששת ס"ל כב"ה דבשוגג יברך במקום שנזכר לכן אף דבמזיד מודו ב"ה דצריך לחזור למקומו ולברך מ"מ בדיעבד יצא ולהכי לא אמרינן לקבעי' קמא הדר . ולכן הרא"ש כיון דפסק כר"ח וכדאיתא בסימן קע"ח פסק כאן כב"ש וכדאיתא בסימן קפ"ד ולדבריו פסק הטור דבמזיד אף בדיעבד לא יצא וצריך לחזור ולברך במקומו . והרמב"ם דפסק כרב ששת וכדאיתא בסימן קע"ח פסק נמי כאן כב"ה דבשוגג יברך במקום שנזכר ובמזיד עכ"פ בדיעבד יצא וכר"ש כנ"ל נמצא לפי"ז לא יהי' פלוגתת ר"ח ור"ש רק בילא במזיד אבל בשוגג לא מבעיא להרמב"ם דס"ל דיברך במקום שנזכר הוי כדברים שאינם טעונים ברכה במקומן דודאי צריך לברך אלא אפי' להרא"ש דפסק כב"ש כיון דבשוגג יצא בדיעבד לא אמרינן לקבעי' קמא הדר אף לרב חסדא והנה גם המ"א ס"ק נ"ח ס"ל דפלוגתת ר"ח ור"ש אינו אלא במזיד והמחצית השקל פירש ג"כ דברי המ"א כן . אבל הוא כתב להיפך דבשוגג גם רב ששת מודה דא"צ לברך דטעם דר"ש דס"ל דלא לקבעי' קמא הדר כיון דעקר במזיד אבל בשוגג דלא הוי עקירה כ"כ אף ר"ש מודה דאמרינן לקבעי' קמא הדר . וכן להרמב"ם דפ' כר"ש מודה בשוגג ע"ש . והוא תמוה כיון דהרמב"ם פסק כאן כב"ה דבשוגג ס"ל דיברך במקום שנזכר הוי דברים שא"צ ברכה במקומן דלכ"ע צריך לברך . ולפעד"נ לפרש דברי המ"א באופן אחר דהנה איתא בסי' קע"ח דהרמב"ם והרא"ש פליגי עוד אפילו בדברים שא"צ ברכה במקומן דהרא"ש ס"ל דא"צ רק לברך ברכה ראשונה על הפת אבל א"צ לברך ברה"מ לאכילה הא' והרמב"ם ס"ל דצריך גם לברך ברה"מ בזה כי המ"א דזה אינו אלא במזיד :

סימן רב סעיף ג' במ"א ס"ק ז' וז"ל צ"ע דהרשב"א לשיטתי' דגרעינין לאו פרי אבל להרא"ש דקי"ל כוותי' א"כ הי' כשנמתקן ע"י אור מברך בפה"ע וצ"ל כשהם מרים לאו פרי הוא ע"ש . פירוש דהרשב"א לא פליג על התוס' רק בממותקים דהתוס' ס"ל דמברך בפה"ע והרשב"א ס"ל דמברך בפה"א כמו בתמרות . ובמרים דס"ל להרשב"א דמברך שהכל בזה גם התוס' מודים :

סעיף ו' **במ"א** ס"ק י"ז וז"ל ויש רוצים ללמוד מכאן דקליפת מראנצין שמרקחין אותם מברך בפה"א ונ"ל דהכי איתא בגמרא כשמגיע להתבשל הקליפה נופלת ממנה וכו' אבל הקליפה זו מגוף הפרי הוא ועוד דלגבי ערלה פרי הוא . וכ' התוס' מכאן שמברכין על הגרעינין בפה"ע א"כ ה"ה לקליפין . והפ"י ברכות דף ל"ב ע"ב תמה ע"ז דהש"ס מיירי בקליפי רמון לענין ערלה דהוא משום שומר אבל לא לענין ברכה דבעינן דליהוי פירי והתוס' שם קאי רק על גרעין ולא על קליפה . וכ"כ הט"ז סי' ר"ד ס"ק ט"ו מיהו המ"א ס"ל דקליפת מראנצין לא נקרא קליפה כיון דאינה נופלת כשמתבשל והוי קליפה מגוף הפרי והוי כמו גרעינין וכ"כ הבאר היטב דמברך בפה"ע ע"ש :

בסימן רח סעיף י' בט"ז ס"ק ט"ז וז"ל ולפענ"ד נראה דמש"ה לא הודה לו דשאני ג' ברכות שאמר בהם הזן לכן הוא פוטר שאר מילי דזיין משא"כ במעין ג' דלא הוזכר שם ממילי דמזון איך יפטור דבר אחר שמעולם מגדר הזיין וכו' ע"ש וצ"ע דא"כ הי' עכ"פ לפטור בבהמ"ז בשר ודגים ושאר ליפתן כיון דזיין ע"ש והבן :

סימן רט סעיף ג' במ"א ס"ק ה' בירך על שכר בפה"ג שהי' סבור שהוא יין והי' בדעתו לשתות גם

שכר

שאר יין אפי' אין אחרים עמו א"ל לברך. ואם לא הי' בדעתו לשתות שאר יין הוא צריך וכו' אבל האחרים שהי' יין לפניהם צ"ע אם וכו' דהמ"א הוא מסופק דאף דהדין הוא דבברכת הנהנין אם יצא אינו מוציא אחרים אפי' בדיעבד אם הוא אינו טועם כדאיתא בסי' קס"ז סעיף י"ט ובסי' רי"ג סעיף י"ב ובמ"א ס"ק ז' ע"ש מ"מ כאן בשוגג מסופק דאפשר דבדיעבד מוציא את האחרים כמו בברכת המצות. ולפענ"ד דבכה"ג דהי' דעתו להוציא גם א"ע וגם אחרים בהברכה שבירך דכיון דהוא אינו יוצא בהברכה גם את אחרים אינו מוציא אפילו בברכת המצות כה"ג. וראי' לזה מגמרא מפורשת בב"מ דף ח' וז"ל את"ל דהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו ה"מ היכא דמגביה אדעתא דחברי' האי אדעתא דידי' כמי קא מגבה לה איהו לא קני לאחריני מקנה וכו' מימר אמר פקח לא קני אנא אקנה. וכן איתא שם דף ט' פ"א ע"ש. וכן נאמר גם כאן דאף דיכול להוציא אחרים אף שהוא אינו יוצא היינו רק בעשה הברכה רק להוציא אחרים אבל בעושה ברכה לעצמו ולאחרים אם לעצמו אינו יוצא גם לאחרים אינו מוציא ופשט ספיקו של המ"א. ובזה מיושב דברי הטור סי' תקפ"ה ומובא בט"ז ס"ק ג' בבירך ואינו יכול לתקוע כלל השני תוקע בלא ברכה ולא הוי הברכה לבטלה וסיים הטור כיון שהא' יוצא ג"כ בתקיעת השני. וב' הב"י על הטור דלא דק כיון דיוצא הב' בברכתו אף שלא יצא הא' בתקיעת הב' כגון שהלך לו משם לא הוי ברכה לבטלה. ולפע"ד דק הטור היטב וכוונתו כיון דכוונת המברך הי' גם להוציא עצמו ג"כ אין האחרים יוצאים בברכתו רק אם הוא יוצא ג"כ בתקיעת הב' והבן ובחדושי ב"מ הארכתי בזה:

סימן רי"א סעיף ד' בט"ז ס"ק ד' וז"ל. וכ"ת והא באמת מעשה קדירה הוי ברכה מבוררת ולמה לא יקדים לזית נ"ל שהטור לא חשיב זה ברכה נגד פה"ע ולנגד יין לא כי הטור שהיא מבוררת יותר ממנו דהא לא כי אם רק שהוא ג"כ חשובה וגם קודמין בפסוק ולא נאמר שמבוררת יותר אלא השוה יין ובמ"מ לענין מבוררת. לפענ"ד כוונתו דדוקא יין הוי מבוררת לגבי בפה"ע כיון דבירכו ברכת יין מפה"ע לקבוע עליו בפה"ג לכן הוא חשוב מברכת בפה"ע. וכן במ"מ הוי מבוררת נגד בפה"א כיון דחז"ל בירכו ה' מינים מברכת בפה"א לקבוע עליו במ"מ אבל במ"מ לא הוי מבוררת נגד פה"ע כיון דלא נברר במ"מ מפה"ע רק מברכת בפה"א. וכן ברכת היין לא הוי מבוררת נגד בפה"א כיון דברכת היין לא נברר רק מבפה"ע לכן במ"מ ובפה"ג הוין שניהם שוים לענין מבוררת דזה נברר מבפה"ע וזה נברר מבפה"א והבן:

סימן ר"מ סעיף ג' במ"א סוס"ק ט' וז"ל היוצא מבית הכסא קבוע אל ישמש מטתו שדה"י בשם הזהר. וצ"ע למה כ' בשם הזהר הלא הוא מבואר בש"ס במס' גיטין דף ע' וז"ל היוצא מבהכ"ס אל ישמש מטתו עד שישהה שיעור חצי מיל וכו' ע"ש:

סימן רנ"ב סעיף א' במ"א ס"ק ה' וז"ל ומסיק ט"ז דרבים חולקים וס"ל דאפילו שכירות לא קניא ועמ"ש סי' רמ"ו סעיף ג' דקיימ"ל כן ע"ש. וצ"ע דהא כתב שם דלענין הנאת השכירות הוי אצירו של השוכר וא"כ קנה העכו"ם וצ"ע:

סעיף ד' **במ"א** ס"ק י"א במה שחילק בין הדלקת הנר בשבת כדי שישתמש בו הישראל עכשיו. עיין בסי' תקט"ו במ"א סס"ק ג':

סעיף ה' **בט"ס ב** וז"ל אפילו נותן ישראל להרחיים בשבת ליכא חיוב חטאת עד שיטחון ברחיים של יד. מיהו ממ"ש סי' ש"ו גבי מלוה בשם התוס' משמע דחייב בדבר דאתי ממילא. ובמחצית השקל כ' דהוא מ"ש התוס' שם דחיישינן בשעת פרוסה יכנס מי' להמלוה דהוי מכ"ת ע"ש ובתוס' דף י"ז מבואר יותר דאף בגלוד

אח"כ היכא דודאי הוא שיהי' נגוד איכא איסור תורה: ועיין במסכת ב"ק דף ס' בזורה ורוח מסייעו דחייב ופירשו התוס' בד"ה רב אשי דמעשה הזריי בעצמה לא מיקרי זורה רק שגורם לרוח לזרות ואפ"ה חייב ועיי"ש ובמפרשים והבן:

סי' רנ"ג במחבר ואם שכח ושהה וכו' ולא בישל כ"צ אסור עד מוצ"ש. פי' בכדי שיעשה כמ"ש בסימן רנ"ד בסעיף ח':

בט"ז בס"ק ו' וז"ל דודאי מוכח כן להדיא בגמ' דכופח נפיש הבלי' מכירה וזוטר מתנור. וצריך לפרש מה חומרתו מכירה ומה קולתו מתנור וכו' והאחרונים תמהו עליו דהחומרא מכירה היא לגפת ועצים דשוה לתנור דל"מ גרופה וקטומה ולפענ"ד כוונתו מדאמר נפיש הבלי' מכירה וזוטר מתנור משמע דיש דבר אחד דלא הוי ככירה ולא כתנור מדאמר נפיש הבלי' מכירה אבל עדיין לא הוי כתנור וכן הלשון וזוטר מתנור משמע אבל הוא לא קיל ככירה ואם נימא דקש וגבבא א"צ גריפה וקטומה אם כן הוי בדבר אחד דומה לכירה וכד"א דומה לתנור. וע"כ דקש וגבבא גופי' דקיל מתנור עדיין חמור מכירה דצריך גו"ק וזה מרומז בלשון הט"ז דיש חומרא בכופח מכירה לבד דלשון לבד פירוש דחמיר מכירה לבד ועדיין לא הוי כתנור. ועוד יש לפרש דברי הט"ז מדאמר נפיש הבלי' וכו' כיון דהגמ' מתרץ בזה הרישא והסיפא הו"ל מתחלה זוטר מתנור דבזה יהי' מתורץ הרישא דבקש וגבבא ה"ז ככירה ואח"כ הו"ל ונפיש הבלי' מכירה לתרץ הסיפא דבגפת ועצים דינו כתנור. ומדאמר תחלה נפיש הבלי' מכירה ואח"כ וזוטר מתנור ע"כ דקאי על הרישא גופה דבקש וגבבא גם כן נפיש הבלי' מכירה וצריך גו"ק:

סעיף ב' **בט"ז** ס"ק י' וז"ל כתשו' רמ"א מתיר לפתוח התנור בליל שבת והעכו"ם סותם התנור אם נתבשל כמאכ"ד. ולפענ"ד דהרמ"א ס"ל כמ"ש הט"ז בסימן ש"ח דבמאכ"ד אפילו בלא נתבשל כ"צ בעודו רותח אינו רק פטור אבל אסור מדרבנן וע"י עכו"ם הוי שבות דשבות לצורך שבת:

במ"א ס"ק י"ט וז"ל רותחת שהיס"ב. ונהגו להקל אם לא נצטנן לגמרי אבל אם נצטנן הוי בישול. פירוש בדבר שיש בו רוטב. ובדבר שאין בו רוטב אסור מטעם דהוי כטומן בתחלה:

בס"ק כט לסמוך סמוך לחשיכה אפילו נצטנן לגמרי דא"כ אפילו בשבת שרי לסמוך כמ"ש סעיף ט"ו שם בסימן ש"ח וזה בדבר שיש בו רוטב אבל דבר יבש אפילו בנצטנן לגמרי מותר אף בשבת לסמוך:

סעיף ג' **בס"ק** ל"ח על פי הכירה דהו"ל כירה כגו"ק שהרי הקדירה סותמת את פי הכירה ע"ש ועיין במ"א סי' רנ"ח:

בסס"ק נ"א וז"ל המשב"ז אם יש דפין מותר להניח ע"ג הדפין וכו' וכ"ז כשהתבשיל חם ע"ש. לדעת המח"ה אינו אסור בקר רק בדבר לח ועיין בס"ק ל"ג ולדעת הפמ"ג יש חילוק בין ע"ג קדירה רקנית ובין ע"ג קדירה עם תבשיל:

ברמ"א בסוף הסי' והיה לסמוך לתנור שאינו גו"ק הואיל והקדירה עדיין חם ומבושל כ"צ. אבל בדבר קר אם יש בו רוטב דיש בו בישול אסור לסמוך. ובדבר יבש קר אף דהוי כטומן בתחלה ואסור אפילו בגו"ק מ"מ לסמוך מותר עיין ס"ק ל"ז. ובסי' ש"ח סעיף ט"ו:

סעיף ה' **במ"א** בס"ק מ' וז"ל ולכן נוהגין שהעכו"ם נותנין התבשיל שנתקרר לגמרי על התנור קודם שהוסק ובט"ז השיג על היתר זה עיי"ש. ולפענ"ד נראה דגם הרמ"א והמ"א לא התירו רק בתבשיל שנתקרר דבזה נוכל לסמוך על הרשב"א המובא בס"ק ל"ז ובזה אפשר גם הט"ז מודה אבל

בדבר

בדבר מי שיש בו בישול מדאורייתא אסור אף קודם שהוסק :

במ"א ס"ק מ"ג אבל על התנור אסור כיון שאינו גרוף וקטום . ומשמע מלשון המ"א דאפילו קודם היסק אסור ומיהו העולם נוהגין היתר בזה . פירוש קודם היסק ועיין בשס"י רנ"ע בקילור דיניס :

סימן רנד סעיף ג' במ"א ס"ק י"א אם עבר וכו' אסור ודוקא כשנתן ע"ג האש שהוא מגולה. ועיין במחלית השקל דאפי' בגדי אסור במגולה דאין לסמוך על דעת המחבר והרמב"ם אפי' בדיעבד . ולפעד"נ דהמ"א לא קאי רק בעז כיון דליין על המחבר והמחבר מתיר בגדי אפי' לכתחלה אפי' במגולה וע"כ דהמחבר קאי על עז דאפי' בדיעבד אסור במגולה אף דיש פוסקים כרב אשי מ"מ רוב הפוסקים פסקו כר' ירמי'. וגם כרב אשי גופי' יש ב' לשונות ולכן מסיים דבמכוסה אפילו בשר עז שרי בדיעבד וסמכינן בזה על דעת הפוסקים דפסקו כר"א דאפילו בלא שריק מותר אפילו בעז . ובגדי סמכינן בדיעבד על דעת המחבר אפילו במגולה :

סעיף ה' **במ"א** ס"ק ע"ז ועונה או בלק שאופין בקדירה דינה כפת וכו' פירוש ואינו דומה ללפי קדר דמותר בחי . ובמאב"ד תלוי בב' הדיעות שבסי' רנ"ג ועיין בס"ק א' אבל כאן כפת בקדירה חי אסור וקרימת פנים מותר ובלבד שאינו ממולא בבשר הא ממולא עם בשר הוי כללי קדר :

בסימן רנח במ"א סק"א ואם הקדירה התחתונ' עומדת ע"ג האש יש לה דין היהוי ועש"י רנ"ג . כוונתו דשם בסעיף ג' ובסעי' ה' איתא דאפילו בשבת שרי ומיהו שם מיירי באינה עומדת אצל האש . ועיין בסימן ש"ח סעיף ז' איתא ב' דיעות בעומדת אצל האש ומיהו שם מיירי דהקדירה העליונה רותחת . וכאן בעליונה קר אינו מותר אלא מבעוד יום והקדירה תחתונה אינה עומדת אצל האש ובעומדת תחתונה אצל האש אסור אפילו מבעוד יום בעליונה קר מטעם היהוי :

בסי' רנט בקילור דיניס ודבר שאין בו רוטב אפי' קר כחם דמי וכ' המחלית השקל דכיבש אפילו קר אין בו בישול אחר בישול ואף שכ' המ"א בסימן רנ"ג בס"ק ל"ו דמ"מ אסור דבנלטנן לגמרי הוי כמניח לכתחל' הפס בתוך התנור התמיר אבל הכא דמיירי בעל גבו מותר ע"ש ; וכוונתו במכור בית החורף דתנור מפסיק הוי כמו קדירה מפסקת דמבואר בסי' רנ"ג במ"א ס"ק ל"ג ובמח"ה שם דעדיף מגו"ק ומותר בדבר שנרוטב :

סימן רסא סעיף ב' במ"א ס"ק ט' דשיעור בין השמשות הוא ג' רביעי מיל והוא כמו רביעית שעה. וב"ח כתב וכו' וכן ראיתי אנשי מעשה שפורשים ממלאכה ב' שעות קודם שבת . ועיין במח"ה שרלונו לבאר החשבון של ב' שעות וכ' דהאנשי מעשה ס"ל כמ"ד דמתחלת השקיעה עד צאת הכוכבים הוי ה' מילין וס"ל כמ"ד דשיעור מיל הוא רביעית שעה וחלק עשרים משעה ע"ש שהאריך . והוא מרכיב ב' דברים הסותרים זא"ז כמ"ש הוא עצמו בסי' רס"ז דלמ"ד משקיעה עד צ"ה הוי ה' מיל הוי מיל ב' חומשי שעה ולמ"ד ד' מיל הוי שיעור מיל רביע שעה וחצי רביע אם נאמר דמתחלת השקיעה הוי לילה :

שם בא"ד ותוספות ב' שעות קודם הלילה ובמח"ה כתב דהביא ראי' לזקנים ואנשי מעשה דמקדימים ב' שעות ע"ש ובאמת אינם שוים דהב"ח חשיב ב' שעות השוות ולמהרי"ל הוי ב' שעות זמניות ובימים הקצרים לא הוו הב' שעות רק יותר משעה ונראה לפע"ד דהמ"א הביא המהרי"ל לסתור דברי הב"ח בשם הקדמונים דמתחלת השקיעה הוי לילה ומדברי מהרי"ל משמע דחשיב עד צאת הכוכבים :

בסי' רסו סעיף ז' ע"ז ס"ק ד' לא יפה עושים אותן שנושאים תינוק למול בפחות פחות מד' אמות דמ"מ יש איסור מה שמוציאין מרה"י לכרמלית אלא יוציאנו מרה"י לרחוב שהיא כרמלית ע"י עכו"ם ואח"כ ישאנו בכרמלית פחות פחות מד"א . ובבאר היטב בשם עבוה"ג כ' וכן בסי' שמ"ט הביא בשם אבן העוזר שנותנים עצה דאותן שעומדים בחוץ יושיטו ידיהם לתוך הבית והבירתה שבתוך הבית תתן התינוק לתוך הידים ואח"כ נוטלת ידי' לחוץ והוי זה עוקר וזה מניח דבר"ה פטור אבל אסור ובכרמלית לא גזרו. וכאן הביא הבאר היטב בשם יד אהרן שאסור ועיין בש"ע של התניא שאוסר ג"כ :

סי' רסז סעי' ב' במ"א ס"ק א'. והע"ש כ' דרבנן מודים כע"ש ולא עיין בגמ' [עיין במחה"ש פירושו] גם מ"ש דפליגי ר"י ורבנן בפלוגתא של הת"ה והלבוש לא דק כלל דהא רבנן לא הזכירו כלל פלג המנחה . ועיין במחה"ש דהע"ש הקש' לפי שיטתו דבע"ש מודו רבנן דיש להקדים משום תוספות שבת א"כ אין בין רבנן לר"י אלא דבר מועט וכו' ע"ש . וע"ז משני דר"י ס"ל כהלבוש דאנו חושבין היום מהנץ החמה עד שקיעתה וא"כ פלג המנחה הוי שעה ורביע קודם השקיעה וכו' ולרבנן לא פירש הע"ש כלום וא"כ י"ל דהם ס"ל כת"ה דחושבין היום מעה"ש עד צאת הכוכבים . וע"ז הקשה המ"א דהא רבנן לא הזכירו כלל פלג המנחה . ותמי' לי דברי המ"א ודברי המחה"ש וכי בפלג המנחה פליגי דהע"ש ס"ל דלרבנן עד צ"ה יום הוא ותוספת שבת היא מתחלת השקיעה ויכול להתפלל ערבית בזמן התוספת שבת ור"י ס"ל דמתחלת השקיעה הוי לילה והפלג המנחה הוא קודם השקיעה והוא ס"ל דיכול להתפלל ערבית בזמן פלג המנחה ואם כן יש ביניהם חילוק שעה ורביע לענין תפלת ערבית וא"ש דברי הע"ש :

סי' רעא סעי' י' במ"א ס"ק כ"ג . ובטור סימן רס"ט משמע שנותנין על העינים מהכוס והוי רפואה ועסי' שכ"ח . ופירש המחה"ש דאסור לעשות רפואה בשבת ולפעד"נ דהא דאסור רפואה בשבת אינו אלא ברפואה שהיא מצד הטבע אבל לא ברפואה שהיא מצד איזה סגולה ולכן נוהגין כשמטיף נר בשבת נותנים כנגדו לחם של שבת ועי"ז נוטה הפתילה לצד אחר ועושין כן בשבת וע"כ כיון דהוא מצד הסגולה אין בזה חילול שבת. ועיין בפירוש המשניות להרמב"ם יומא דף פ"ג של' ואין הלכה כר' מתיא בן חרש בזה שהוא מתיר להאכיל לאדם ביוה"כ הכבד של כלב שוטה שנשכו כי אין זה מועיל רק בדרך סגולה ע"ש שהאריך לכן כאן הוא כהיסך שלא אסרו רפואה שהיא דרך סגולה וכאן אין הוי רפואה לעינים רק מחמת שהוא מכוס של הקידוש ע"כ אין ביה איסור :

סימן ער"ב סעיף ט' בט"ז ס"ק ז' הביא דברי הב"ח שפי' דברי הרע"מ שהביא הטור שלכתחלה יברך קודם ברה"מ ובדיעבד אם כבר בירך ברה"מ ברה"מ פוטר היין של קידוש . ולפע"ד קשה כיון דבדיעבד ברה"מ פוטר איך יברך ברכה אחרונה על היין של קידוש הא אסור לגרום ברכה שא"צ עיין בסי' רי"א במ"א ס"ק ט' ובסי' רמ"ט ס"ק ו' . ומ"מ נלפע"ד דקודם שבירך ברכת המוציא יוכל לברך ברכה אחרונה ולא הוי גורם ברכה כיון דעדיין הוא אינו מחויב בברה"מ כ"ז שלא אכל . וכן משמע מהלשון דאיתא בסימן קע"ד סעיף ו' אין לברך אחר יין שבתוך דברכת המזון שפוטרתו וכן פוטרת יין שלפני המזון ולא כתב שאין לברך על יין שלפני המזון משמע דכיון שהוא לפני המזון ועדיין לא בירך המוציא יכול לברך ברכה אחרונה ולא הוי גורם ברכה :

סי' רעז במחבר סס"א ואם הוא קבוע בדלת עצמו שפתיחתו ונעילתו מקרב השמן לנר או מרחיקו ממנו אסור לפותחו ולנעלו ע"ש . ובסי' תר"פ כתב ויש מי שמתיר :

סי' רעח מסופק המחה"ש באותן שעושין כל לחם לבדו ואח"כ מדביקים אותם ביחד בכוונה אפשר אם

אם פורסין אותם זה מזה אינו נקרא לחם לבם לענין לחם משנה. ובספר כפות תמרים במסכת סוכה דף ל"ו מסופק בעין זה כאהרון התיום אם נתחלקו זה מזה אי הוי שלם עיי"ש:

סי' שח סעיף ו' במ"א ס"ק ט"ז. ועוד דליכא איסור בשבירתן. בסי' של"ז משמע דאסור וכו'. ועיין בסימן ש"ד ס"א במחבר שם דיש חילוק בין כלי שלם לכלי שבור וצ"ע:

סי' ש"י סעי' ז' במ"א ס"ק ז'. ועוד כ"ל דאם הבית במוכו מדעת אסור להכנים ידו בו דהכים כעשה בסים. וצ"ע דאף בשבת אסור להכנים ידו היכא דיכול לנער כמ"ש בסימן ש"ט סעיף ד' ומהכים יכול תמיד לנער:

סי' שטו סעי' ו' במ"א ס"ק י"א עיין במחה"ש שם ס"ק י"א שהקשה להר"ן שפירש הא למה זה דומה לנועל את ביתו לשמרו ונמצא צבי שמור בתוכו. ופירש הר"ן כגון שיש צבי בתוך הבית והדלת מגופה והוא שמור בכך ובא זה ונעל עוד במנעל אעפ"י שמוסיף עוד שמירה על שמירתו מותר. ובבא השני וישב בצדו ג"כ מיירי שהוסיף שמירה על שמירתו א"כ קשה קושית התוס' מה אולמא הך מהך ע"ש. ולפע"ד לא קשה דמ"מ בבא השני וישב בצדו מחזי יותר שהוסיף שמירה להבי הוא בא מאשר בא זה ונעל עוד במנעל והבן:

סי' שיז סעיף א' בט"ז ס"ק א'. דלהרי"ף והרמב"ם שהוא דיעה א' אינו של קיימא היינו שנעשה להתיר בכל יום. האי בכל יום אין לו פירוש. וצ"ל כוונתו בכל יום שיהי' אינו לעולם או לזמן מרובה עיין במ"א ס"ק י"ד ובמחה"ש שם:

סי' שיח סעי' ד' במ"א ס"ק י"א. והוי יודע שכל הדינים דאסור משום ביטול אפי' ניתן קודם היסק אסור כמ"ש בסי' רנ"ג: וכוונתו על מ"ש שם בס"ק מ"א דהראשון פטור אבל אסור. והמחה"ש כאן כתב דהראשון חייב והוא תמוה:

סי' שלא סעי' ו' במ"א ס"ק ה' הביא בשם רש"ל שמותר לטלטל הסכין של מילה לאחר המילה [וכן כ' הרמ"א ביו"ד סי' רס"ו] ואף דהסכין הוי מוקצה מחמת חסרון כיס כמ"ש בסי' ש"ח סעיף א' מ"מ אמרינן אין מוקצה לחצי שבת. והט"ז ביו"ד סימן רס"ו ובאו"ח סימן ש"י תמה על הרש"ל הלא אף כיה"ש הי' מוקצה מחמת חסרון כיס. והמ"א כאן החמיר ג"כ והביא ראי' מעלי והט"ז הביא ראי' מעלי ומספוד ע"ש. ולפע"ד לדקו דברי הרש"ל ורמ"א. דהנה צריך להבין ענין מוקצה מחמת ח"כ דא"כ כל התכשיטין יהי' מוקצים שמקפידים עליהם שלא לעשות בהם שום תשמיש ומלבושים יקרים יהיו מוקצים כיון שמקפידים עליהם שלא לעשות בהם שום תשמיש אחר והבנתי מתוך דברי הא"ז הגאון בהגהותיו לאו"ח בסי' ש"ח במ"א ס"ק ג' דאותו תשמיש המיוחד הוא של איסור ע"ש. נמצא דמוקצה מחמת ח"כ אינו גלא הם הדבר מיוחד לתשמיש של איסור [רק דאם לא הי' מקפיד הי' לו דין כלי שמלאכתו לאיסור והי' מותר לצורך גופו ומקומו וע"י שמקפידין עלי' הוי מוקצה מחמת ח"כ ואסור אפילו לצורך גופו או מקומו] או כדבר שאינו מיוחד לשום תשמיש כמו כלים המיוחדים לסחורה ומקפיד עליהם ע"ש. וכן משמע מלשון הש"ס והפוסקים שנקטו בדבריהם בדברים המוקצים מחמת ח"כ שמיוחדים לתשמיש איסור. ועיין בש"ס דף קנ"ג במשנה חוץ מן המסר הגדול ויתד המחרישה והא"כ אמר חרבא דאושכפא וסכינא דאשכבתא וכו' וע"ש בפירש"י. וכן הרמב"ם בפ' כ"ה והמחבר בסי' ש"ח נקטו סכין של שחיטה וכו' כלם הם תשמיש של איסור ובסי' רנ"ט איתא המיוחדים לסחורה ומקפיד עליהם ע"ש ע"כ שפיר קאמר הרש"ל לחלק דסכין של מילה אינו מוקצה מחמת ח"כ אלא היכא דליכא תינוק למול נמצא דאינו מיוחד לשום תשמיש והוי כמו כלי המיוחד לסחורה אבל אם יש תינוק למול בשבת זו הוי מיוחד לתשמיש של היתר לכך דמקפידין מלהשתמש בזה הסכין שאר תשמישין לא הוי מוקצה מחמת חסרון כיס כמו תכשיטין ומלבושים יקרים. ואחר המילה אף דאינו מיוחד כעת לשום תשמיש לזה אמר רש"ל דאין מוקצה לחצי שבת לפ"ז לא קשה מספוד דספוד הוי מוקצה ביה"ש דאינו כלי כלל כמ"ש בסי' תקי"א רק משום שמחת יו"ט התירו ואח"כ חוזר לאיסורו וכן מעלי ג"כ צ"ק לא מבעיא לשיטת הפוסקים בסימן תל"ט דהוי כלי שמלאכתו לאיסור והתירו משום דצריך לגופו פשיטא דאח"כ חוזר לאיסורו אלא אפילו להפוסקים דהוי מוקצה מחמת חסרון כיס כיון שמיוחדין לאיסור ומקפידין עליו מלהשתמש בו שאר תשמישין מ"מ משום שמחת יו"ט התירו ואח"כ חוזר לאיסור. ומה שהקשה המ"א דל"א אין מוקצה לחצי שבת אלא היכא דחזר וניתקן כמ"ש סי' ש"י סעיף ג' נלפע"ד דזה כוונת רש"ל שמובא בט"ז סי' ש"י ס"ק ג' שמחלק בין גרוגרות וצמוקים דאינם ראוים כלל לכך בעת שאינם ראוים לא אמרי' אין מוקצה לחצי שבת דהוי כמו עצים ואבנים אבל האי איזמל ראוי הוא רק שמקפידין עליו בזה אמרינן אין מוקצה לחצי שבת אף שלא חזר וניתקן והבן:

סימן שמה סעי' כ' במ"א ס"ק א'. אבל הטרסקל עצמו גבוה י' ורחב ד' גם מה שתחתיו הוי רה"י. וכתב המחה"ש שהוא ע"ש וצ"ל הוי רה"י ומה שתחתיו הוי ר"ה והביא ראי' מתוס' דף צ"ט ע"ש. וכן איתא בתוס' דף מ"ט בד"ה הם העלו קרפיס:

סי' שנג סעי' ב' במ"א ס"ק ד'. וצ"ע כיון דחלון הבית פתוח לו תוך ג' אפילו למטה מי' הוי רה"י כמ"ש סי' שמ"ה. ובש"ע של התניא מיישב דלמטה מי' בטל לגבי ר"ה כמ"ש ברס"י שס"א. ויש חילוק בין חורין שאינן באויר ר"ה ובין דבר היוצא באויר ר"ה דבטיל לגבי ר"ה:

סי' שם סעי' ג' במ"א ס"ק ז'. עיין במחה"ש שהביא קושית התו"ס על המ"א. ונראה לפע"ד הגם דלדקו דברי התו"ס בקושיתו מ"מ אין לדחות דינו של המ"א דהמ"א מפרש דברי המחבר שמקורו מדברי הריטב"א דלא קאי על הא דפרוץ במלואו רק הוא דין בפ"ע היכא דהקיפו כ"א לעצמו ולא הי' פרוץ במילואו לא זל"ז ולא זל"ז רק שהי' פרוץ יותר מי' מזל"ז שאם היו ג' פרוצים מזל"ז והג' לא הי' פרוץ אז אם האחד הי' יותר מסאתיים גם הב' אסור וע"ז כתב המ"א דאם הי' ג' פרוצים זל"ז יותר מי' כלם מותרין לכל צורכן אף יותר מסאתיים וכן משמע מהפמ"ג שפירש כן ע"ש בס"ק ז':

סי' שסב סעי' ז' במ"א ס"ק י"ד. ועוד דהא אמרינן בש"ס עושה אדם את חבירו דופן כדי שיאכל וישתה וכו'. משמע שעושה ע"ד לטלטל ואפ"ה שרי ואפשר דמ"ה כתב המ"מ שהרשב"א חולק ע"ש. ולפי ראייתו מהש"ס משמע דאף אם המטלטל עושה בעצמו במזיד מותר כיון שהאדם הנעשה מחילה אינו יודע וכדעת הט"ז כיון שאין כאן איסור בנין. ואם כן צ"ע במ"ש דמ"ה כתב שהרשב"א חולק וקשה מזה על מ"ש בס"ק ה' שהרשב"א חולק דשם יש איסור בנין ואם העושה במזיד בודאי יש איסור. א"כ יש איסור אם המטלטל הוא מזיד ואפשר שזה כוונתו במ"ש עיין מ"ש בסעיף ג' דלפ"ז לא יחלוק הרשב"א שם:

סעיף ט' **במ"א** סס"ק ט"ז ואה"כ כה"ג משכחת לה עומד מב' רוחות מרובה על הפרוץ וכו' או במבוי שהוא רחב י"ח אמות וגדר ה' אמות מזה וה' אמות מזה עסי' שס"ג. וצ"ע דהא איתא שם אפילו רחב כ' אמות דהוי עומד כפרוץ מהני כמ"ש כאן סעיף ט':

סעיף י ולהרמב"ם אין צורת הפתח מועיל לפרצה יותר מי' אא"כ עומד מרובה על הפרוץ. וכ' ע"ז הרמ"א ולא מהני אפי' בנקעה בכל הרוחות [ב"י בשם סמ"ג] ועיין בב"י שכתב דאם אינו יותר מעשר מהני לוה"פ אפילו

כד'

עד' רוחות ואפילו בפרון מרובה על העומד ול"ע על הרמ"א שהעתיק בלשון אחר :

סעי' י"א **בט"ז** ס"ק ד' מן הצד לא מהני פירש"י שלא נתן העליון על שני הקנים אלא חיברו להם מן הצד וכו'. [זה הלשון מובא שם בהרא"ש] ומסיים הט"ז אבל אם הוא כרוך בקצה העליון מצדו ואינו בולט מהקנה למעלה מהאצל כשר וכן הוא ברש"י בפ"ק דף י"א וז"ל מן הצד כלומר שמתח זמורה מזה לזה באמצעותן ולא על ראשיהן עכ"ל. והנה מצאתי בהריטב"א שכ' על רש"י הנ"ל דהוא לאו דוקא דאף סמוך לראשו פסול :

במחבר סעיף ג' ובלבד שיקשרנו וכו' ביתדות בענין שאינו יכול לרבון שלא יתמעט גבהו מי' טפחים. וקשה מסי' שס"ב דשם איתא הטעם שלא יברח משמע שא"צ לקשור ביתדות ולא חיישינן שירבוץ ולא יהי' י' טפחים גובה. ונ"ל דהתם מיירי בשבת ולפי שעה לכן לא חיישינן שירבוץ רק לשמא יברח וכאן מיירי שהעמידו מע"ש על כל השבת חיישינן טפי. ובזה מיושב קושית המ"א בס"ק ג' דהתם באדם דל"א כמ"ש המ"א שם בס"ק ח' דאין בו חשש שמא יברח לכך א"צ לקשור אבל כאן יש חשש דשמא ירבץ ולא יהי' גובה י' טפחים וזה חיישינן אף באדם שמא יחטפנו שינה וישכב ולא יהי' גובה י"ט לכן מדמה אותם הרמ"א דאף באדם צריך לקשור ולפי מ"ש המג"א בסי' שס"ב ס"ק ט' דבבהמה מיירי באם דגופה גבוה י' בלא הרגלים והרגלים כפופים אם כן לא שייך האם בבהמה חשש שמא ירבץ אמנם באדם דמיירי גם בעומד או בהולך והרגלים סמוכים זה לזה תוך ג' טפחים בזה הי' שייך החשש שמא ירבץ ונ"ל כנ"ל כיון דהוא לפי שעה לא חיישינן שמא ירבץ. וכאן לענין לחי דסגי בכל שהוא מיירי בבהמה גם כן דהיא עומדת וכן באדם לכן בעינן שיקשור ביתדות דשמא ירבץ והבן :

בסימן שסג במ"א סק"ב ונ"ל דמיירי שלא הודיע שהעמידו לשם לחי אם כן בודאי ילך לו שלא יעמוד שם כל היום לכן בעינן קשור עיין במחה"ש מה שפירש. ול"ע דבש"ע משמע דקשירה באדם הטעם כמו בבהמה שלא ירבוץ והמ"א כתב שלא ילך לו ול"ע :

סעי' ז' **במחה"ש** ס"ק ו' ובספר תו"ש חולק על הט"ז דאפי' סמוכים זל"ז תוך ג' ממש מ"מ מיקרי פתחי שמאי. ובספר מקור חיים בתיקון עירובין כתב דפתחי שמאי לא מהני היכא דצריך פתח אבל היכא דסגי בצורת הפתח מהני :

סעיף ט' **בט"ז** ס"ק ו'. ונראה מבחוץ ושוה מבפנים היינו שמבך כל הלחי לחוץ וחודו הפנימי נכנס בכותלי המבוי. והב"ח בהגהותיו לש"ס הגיה נכנס בשוה לכותלי המבוי ע"ש שמגיה ג"כ ברש"י שם דהא התוס' הקשו על פי' הראשון של רש"י דאי חשיב נראה מבחוץ כשהלחי שוה נגד הפנימי כנ"ל וכו'. וע"כ נראה דהחילוק הוא בין הפירושים הא' הוי נראה מבפנים ⊔ כזה נראה מבחוץ כזה ⊔ או כזה ⊔ נמצא שבשניהם פירוש בשני הציורים של נראה מבחוץ אין היכר הלחי נגד חלל המבוי אין הלחי בקצה הכותל של נד המבוי דזה לא מהני כקושית התוס' וכו' והוא מהני דוקא כזה ⊔ פירוש כשהפגם הוא נגד המבוי ואם כן הלחי הוא נגד חוץ הא כשהפגם הוא נגד חוץ והיכר הלחי אינו נגד חלל המבוי דאז אין היכר כ"כ וכו' :

סעיף י"ג **במחה"ש** ס"ק י"ב ודע אף שכתב הש"ע דלחי המושך לא מהני נראה בחוץ ושוה מבפנים משא"כ במבוי שרצפו בלחיים וכו' מ"מ הא אפי' כותל גופה אם הוא כה"ג לסוף הכותל כגום קצת לפנים אותו מקצת הכותל נידון משום דנראה מחוץ ושוה מבפנים. וכ"כ בפמ"ג וז"ל ומ"ם אם נראה מבחוץ וכו' היינו שקנה אחד בולט חוץ או פנים נידון משום לחי ואין לו שייכות עם החצר למבוי ד' אמות כיון דניכר הוא יותר מהחצר ע"ש

ול"ע דעכ"פ הי' צריך שיהי' אותו הלחי רחב טפח כמ"ש בסעיף ד' :

במחבר סעי' י"ז. ואם הוא רחב ד' טפחים אינ' צריכה להיות חזקה לקבל אריח ע"ש. משמע דאף בזה נידון משום קורה ולא מהני ביותר מי' אמות ול"ע דהא איתא בסי' שס"א דאמרינן בזה פי תקרה יורד וסותם. ונ"ל דכיון דאינה חזקה כדי לקבל אריח מכ"ש דאינה בריאה לקבל מעזיבה לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם כמ"ש הט"ז בסי' שס"ב ס"ק ו' בשם הרשב"א :

סי' שסה בט"ז סס"ק א'. משא"כ לעיל שעשה מתחלה בהיתר ברחקה ב' אמות ואין שייך שם ביטול פתח וכו' פירוש לכן הוי אף בבקעו בו רבים :

סעי' א' **במ"א** ס"ק ב'. אבל בשנשאר פס ד' טפחים מיקרי קורה ע"ג מבוי ע"ש. פירוש דזה הוי מבוי קטן ושרי אף דשבקו פתחא רבא ועיילו בפתחא זוטא :

סעיף ב' **במ"א** סס"ק ג': וא"ת ליהוי מראשו פרלתו בג' כמו בלדו. [פי' אף שיש בפס רוחב ד' כיון שאינו עומד לארכו הוי כמו בלדו ואין בפס ד'] י"ל כיון דמבוי שאין פתוח בראשו ד' טפחים א"צ תיקון כלל• פירוש לכן בפחות מד' טפחים הוי כסתום והוי קורה ע"ג מבוי אף שיש בו ג' טפחים ואין בפס ד' טפחים רק באין בפס ד' טפחים והפירצה יש בו ד' טפחים בין הפס והכותל אז אסור ולא הוי קורה ע"ג מבוי :

במחה"ש ססי' שס"ה. הביא בשם הפנים מאירות דאם נשבר התיקון בעיר שאינו מוקף חומה מותר לומר לנוי לתקן אפילו ע"י מלאכה דאורייתא כיון דרבים נכשלים באיסור טילטול מיקרי צורך גדול ומשמע אפי' נתקלקל מע"ש ושכחו לתקן עד שבת מותר לתקן ע"י עכו"ם :

סי' שסו במחבר סעיף י"א. בני חבורה שהיו מסובין לאכול וקדש עליהם היום הפת שעל השלחן סומכים עליהם משום עירוב והוא שמסובין בבית שהוא מקום הראוי להניח עירוב שם וכו' יע"ש. ול"ע דהא איתא בסימן ש"ע סעי' ד' דאם אוכלין על שלחן אחד א"צ עירוב ונ"ל דהתם מיירי שאוכלין שם תמיד על שלחן אחד. וכן איתא במ"מ ובב"י שם ובשלחן ערוך של התניא איתא שאוכלין בשבת והוא נגד המ"מ והב"י הנ"ל ול"ע :

סי' שעא סעי' ב' במ"א ס"ק ד' וז"ל משתשיכה אוסר. וא"ם נימא הואיל והותרה [ב"ח] ולא רצה דברי רש"י ותוס' שכתבו דמיירי שהי' לו בית דירה בחצר זו וצריך לערב ע"כ. ולפי מה שאיתא בס"ק א' יש עוד טעם דל"א כיון דהותרה הותרה כיון שלא הותרה בכניסת שבת ועיין במחה"ש :

סי' שעב סעי' א' במ"א ס"ק א'. וכלים ששבתו בבית אסור לטלטל מחצר לקרפף וכו' ע"ש ובפמ"ג סי' שס"ו ס"ק א' איתא בחצר שלא עירבו אסור לטלטל כלים ששבתו בתוך הבית אפילו בחצר עצמו וכ"מ בסי' שע"ד סעיף ב' ע"ש :

סי' שעו סעי' ב' בט"ז סק"ב. וכן בחורבה דאמרינן בש"ס דאין אוסר דרך אויר. פירוש בדין הא' דאמרינן שהאמצעית מותרת עם שניהם ומה שאסור בהשלישית בג' ראשי קנקן והרמב"ם הוא מטעם המ"א בס"ק ח' דמשתמש ע"י שילשול לא הוי דרך אויר ולרש"י פירש הט"ז פירוש אחר בס"ק ה' ע"ש :

סי' שצב במחה"ש ועיין בחו"מ סי' של"ח וכו'. ולפע"ד נראה לפי מה שפירש המ"א הא דייחד לו קרן זוית דאמר הא ביתי קמך הרי בפירוש לא קיבל נטרותא כמ"ש בט"ז בסי' ת"מ ס"ק ב' ותירץ הש"ס הוא אפי' אי נימא דרב ס"ל כרבנן דבסתם קיבל שמירתו ע"ז תירץ דמתניתין איירי בייחד לו קרן זוית דבפירוש לא קיבל עלי' נטירותא ובסתמא תלוי

הלוי בפלוגתא דרבי וחכמים ורב פסק כחכמים ושמואל פסק כרבי והילכתא כאן כרב דמיירי באיסורא ובחו"מ דמיירי בדיני פסק כשמואל וזה כוונת המ"א שכ' ועיין בחו"מ סימן שנ"ח וכן איתא בהרא"ש דהלכתא כרב באיסורי :

בתיקון עירובין מאה"ז הגאון ז"ל בסוף ספר מקור חיים תמה על העולם מה שתיקנו בכ"מ שהפירצה שהיא פאתה מעשר ניתר בלחי ואפילו הם בעשרה מקומות ובכל הצדדים. הלא מבואר בט"ז ס"ק י"א ובמ"א ס"ק כ"ז דמבואות דידן מטילין עליהם חומרא דחצר וחומרא דמבוי וכמבוי מפולש בעינן צוה"פ אפי' בפחות מי' וכיון דפרוצים זב"ז הוי כמפולש וכו'. ע"כ נראה דבכ"מ שיש פירצה משני צדדים לא מבעיא זב"ז דהוי כמפולש ובעינן צוה"פ אלא אפי' בשני צדדים בעקמימות כגון מזרח ודרום בפינן נ"כ צוה"פ מצד אחד כדין מבוי עקום ע"ש שהאריך. ולפענ"ד נראה דדוקא היכא דהוי מפולש זה כנגד זה צריך צוה"פ מצד אחד ולחי מצד אחד. אבל בפתוח בשני צדדים בעקמימות סגי בלחי בשני הצדדים. דחז"ל לא החמירו במבוי עקום רק היכא שרוצים לתקן ב' הצדדים מהעקמימות שיהי' מותר בכל מבוי ומבוי אבל אנן לא מתקנינן רק הצד האחד ההולך להעיר והצד הב' נשאר באיסור מהני הלחי בהעקמימו' לסלק הצד הב'. ואפשר דאף בעומד מרובה על הפרוץ או בעומד כפרוץ מהני בזה אך כיון שאין ניכר בזה הסילוק בעינן הלחי להיכרא. וכן איתא בש"ע של המניא סי' שס"ד סעי' ה' בטעם למבוי עקום כנ"ל וע"ש :

עוד כתב שם דלכאורה אף דהפירצות הם מצד אחד מ"מ הוי לי' כמבוי עקום כמין ח' ע"ש שמחלק דאף כמבוי עקום בעינן שיש דיורין בכל צד דאז הוי בקיעת רבים מאחד לחבירו ע"ש שהאריך. ול"ע דהא רש"י והג"א כתבו על הא דלא בקעו בו רבים פירוש מקום מטונף ואין דרך רבים לעבור דרך אותו פירצה עיי"ש משמע דאין תלוי אם עברו אם לא רק אם ראוי לעבור. מיהו י"ל דכוונתו כמו שמחלק הש"ס שם בבקעו בו רבים ופי' דראוין לעבור כן במבוי עקום תלוי בבקעו בו רבים ממש ונ"מ ל"ע דמהיכן למד כן :

עוד כתב וז"ל ראיתי שמוחבין הקנים של צוה"פ בתוך גדר המוקף מד' רוחותיו בפנים והא ודאי לאו כלום הוא כי הלחי בעינן שיעמוד בחוץ בשביל היכר [כוונתו למ"ש התוס' שבת דהקנה מצוה"פ הוא שוה ממש לדין לחי דלא מהני דהוי נראה מחוץ למבוי ואין נראה לבני המבוי כלל] ומה שעומד בתוך דבר המוקף לאו כלום הוא דדבר המוקף כמאן דמליא דמי וזה פשוט ואין צריך לראי' עכ"ל · ול"ע דבמס' שבת דף ה' איתא שם דג"א ביתא כמאן דמליא דמי רק במקורה מיהו במסכת גיטין דף ע"ט כתבו התוס' דר"א ור"ז ס"ל דאמרינן כמאן דמליא דמיא אף באינו מקורה. וכן איתא במסכת עירובין דף נ"ב דמתא כמאן דמליא דמיא אף דאינו מקורה. מיהו בדף ע"ו איתא דג"א כמאן דמליא דמי רק במקורה. ועיין בסי' שע"ב סעי' ה' ועיין בתו"ש שמחלק בזה וא"כ צ"ע בזה :

עוד כתב שם וז"ל עוד ראיתי שהקנים של צוה"פ רחוקים מהכתלים ג' טפחים והביא דברי התב"ש בחידושיו למסכת עירובין דהוכיח דאסור מהא שהקשו התוס' שם דף י"א בד"ה איפכא דל"ל צוה"פ תסגי בלחי מכאן ולחי מכאן ותי' ס"ד דצוה"פ כשר ברחוק ג' טפחים א"כ מטעם לחי לא מהני רק משום צוה"פ עכ"ל. ולפע"ד תמי' ראי' זו מהתוס' הלא יש כמה חילוקים בין לחיים לצוה"פ כמו שאיתא בסי' שס"ג סעיף כ"ו וסעי' ל' לענין צרו א' ארוך ע"ש. והתוס' נקטו ב' חלוקים וה"ה לאידך ואטו כי רוכלא ניחשיב וניזל. ולענין נראה מבחוץ למבוי שכ' התב"ש דלא מהני כמו בלחי נ"ע דבלחי הטעם דבעינן היכר קלא כמ"ש המ"א ס"ק י' אבל בצוה"פ לא בעינן שום היכר וביותר תמוה דברי התב"ש שם שכתב דהתוס' לשיטתייהו דס"ל דף י' דאפ' לחי הרחב הרבה יותר מהאויר שבינו לכותל אסור אע"ג דליכא למימר אתי אוירא דהאי גופא וכו' לכך אפי' בצוה"פ אסור אבל לפי מה שהביא המ"א בשם הרר"י הטעם דהרחיק ג' טפחים את הלחי פסול משום דאתי אוירא וכו' וכ' בשם הש"ג דאם הלחי רחב יותר מג' כשר ולדידהו נראה נומר דבצוה"פ בכ"ע כשר. דהתם לא שייך אתי אוירא וכו'. דאפי' נעץ קונדיסין בד' רוחותי' מהני כמ"ש בסי' שס"ב עכ"ל. ול"ע דהתם הטעם דאוירא דעלמא דלא הוי כסתום לא אמרינן אתי אוירא וכו' כמ"ש המ"א בסי' שס"ב ס"ק ע"ז. ואם ראייתו מקנה העומד בזויות דהאויר מרוח מזרחית ומרוח דרומית כמין ך לא אתי אוירא ומבטל התם אפשר הטעם כיון דאינו מרוח אחד רק מב' רוחות לא אתי' ומבטל לי' א"כ אדרבה מחמת אוירא דהאי גיסא אין להרחיק הקנה מהכותל ג' טפחים. מיהו י"ל דהתב"ש כ"כ לתרץ דברי התוס' וכוונתו אליבא דתירוץ א' של התוס' בדף י' דלא מחלק כנ"ל אבל לדינא דפסקינן כתירוץ של הריטב"א שם כמ"ש המ"א בסי' שס"ב ס"ק ע"ז כנ"ל אף בצוה"פ אמרינן אתי אוירא דהאי גיסא וכו' מיהו י"ל דבזה צדקו דברי המקו"ח דלא אמרינן כן רק בב' צדדים. מיהו התו"ש מתיר אף בב' צדדים והביא ראי' מנעץ ד' קונדסין דלא פסיל בי' מה שהגדיים בוקעים בו מב' צדדים. וכן לא פסיל בו אוירא דהאי גיסא וכו' אף לפי תירוץ הא' של התוספות שם בדף י' ע"ש :

סי' תכב סעי' ב' בט"ז ס"ק א' ונראה לסמוך על זה בימים שאין בהם תחנון כגון ל"ג בעומר או ט"ו באב ובשבט דאינם מועד וכו'. אבל לא בר"ח וחנוכה ופורים וחודש ניסן דאלו יש בהם איסור מדין התלמוד. יעוין במ"א סי' תקע"ג ס"ק א' כתב להיפך דחודש ניסן אינו רק מנהג וט"ו ב[..] יע"ו בשבט מוזכר בש"ס :

סי' תכט בט"ז ס"ק א' ולי נראה דכ"מ דבתא לענין ממון דאיתא במסכת ב"מ בפ' השואל אמרי לי' רבנן לרבא שאול נן מר וכו' איקפד רבא אמר אתון שאילתין לי. ומסיק אינהו שאילי לי' בשאר יומי דמצי לאשתמוטי ממסכתא למסכתא ואיהו שאיל להו ביומא דכלה דלא מצי לאשתמוטי למסכת אחרת לכן אם שאלו התלמידים בהמה בתוך ל' יום קודם הפסח הוי שאילה בבעלים ואם מתה פטורים. והקשה המקור חיים הא מבואר בחו"מ סימן שמ"ז דאם אין הרב יכול לשנות בלא דעת התלמידים וגם התלמידים אינם יכולים לשנות בלא דעת הרב אינם שאולים זה לזה וביומא דכלה כמו שאין הרב יכול לשנות למסכת אחרת כך ודאי גם התלמידים אינם יכולים לשנות למסכת אחרת ואם כן לא הוו שאולים זל"ז וע"י קושיא זו היסב דברי הט"ז וכו' וז"ל וביומא דכלה לפמ"ש הר"ן והט"ז דאין חיוב להרב רק להשיב לשואלו דבר בהלכות פסח אף דקאי במסכת אחרת ולענין להשיב לשואלו דבר אין שייכות רק מהרב להתלמידים לכן מיקרי הרב שאול להתלמידים. ודברי המקור חיים תמוהין דבש"ס ובפירש"י משמע להיפך דביומא דכלה כשדורשין לפני הרגל בהלכות הרגל דלא מצי הרב לאשתמוטי ממסכתא למסכתא משמע דמה"ל הרגל לא מצי לאשתמוטי למסכת אחרת אבל אם נקיטי במסכת אחרת אם יכולים התלמידים לכוף להרב לשנות להלכות הרגל מזה לא מיירי הש"ס. ולהמקור חיים התלמידים יכולים לשנות מהמסכתא שלומדים בה עכשיו להשיב להם בהלכות הרגל והרב לא יוכל להשמט מהם מלהשיב להם בהלכות הרגל. וליישב קושית המקו"ח נעתיק דברי המחבר בחו"מ סי' שמ"ו סעי' י"נ וז"ל הרב הטונה לתלמידיו אם הם צריכים ללמוד עמו בכל מסכת שירצה הוא ואף אם התחילו מסכת אחת יכול לשנותה לאחרת אז היו הם כשאולים לו וכו'. ואם הוא צריך ללמוד עמהם בכ"מ שירצו אז הוא נשאל להם וכו'. ואם הדבר תלוי בשניהם שהמסכת שהתחיל יגמרו ואין הרב יכול לשנות המסכת שלא מדעת התלמידים ולא התלמידים בלא דעת הרב אז אינם שאולים זל"ז כלל. ולפני המועדים שדרך לדרוש לעם הלכות המועד הוא נשאל להם עכ"ל. משמע

דבשאר יומי הדבר תלוי איך התנו ביניהם . ומה שאמר רבא אמון שאילמין לי הוא משום דכך התנה רבא בתחלה עם התלמידים שיוכל לשנות באמצע מסכת למסכת אחרת וביומא דכלה אף שהתנה הרב מתחלה שיוכל לשנות מ"מ שלשים יום קודם הרגל אם התחיל ללמוד עמהם קודם הרגל הלכות הרגל אין הרב יכול לשנות למסכת אחרת וכמ"ש הר"ן דנזקק להשיב להם בהלכות הפסח כך נזקק דאם התחיל ללמוד הלכות הפסח שלא לשנות והתלמידים כמו שאינם נזקקים להשיב לו וכמ"ש המק"א כך אין נזקקים ללמוד עמו ה"ס ולכך היכא שהתנו התלמידים שהמה יכולים לשנות אף בל' יום קודם הפסח יכולים לשנות דאין חיוב עליהם ללמוד הלכות פסח כמו שתיקן משה לישראל שיהי' דורשין הלכות פסח בפסח עצמו. א"כ בל' יום קודם הפסח הרב משועבד להם בכל האופנים לא מבעיא היכא שהתנו כי התלמידים יהי' יכולים לשנות בודאי הרב נשאל להם. ואף שהתנו שאינם יכולים לשנות זה בלא זה או שהרב יהי' יכול לשנות מ"מ בל' יום קודם פסח הרב אינו יכול לשנות מהלכות פסח למסכת אחרת ואף אם נאמר שגם התלמידים אינם יכולים לשנות מ"מ שיעבוד הרב גדול כ"כ בהלכות פסח שמוכרח ללמוד עמהם הלכות פסח לאחר שהתחיל ואינו יכול לשנות אף שהי' יכול לשנות מחמת התנאי ע"כ הרב הוא שאול להם והם אינם שאולים לו והבן . ומה שהקשה המקו"ח דלמה בפועל אינו תלוי במאי דתלי לאשתמוטי נראה לפענ"ד לחלק דשם נהנה הבע"ב מהמלאכה אבל בלימוד דמצות לאו ליהנות ניתנו לכן תלוי במאי לאשתמוטי. ועיין בה' נדרים סי' רכ"א דלימוד לא הוי הנאה כן לא הוי לימוד שיעבוד לו דשיעבוד הוא מחמת מצוה :

סי' תל בממח"ש סלק א' . ובספר חק יעקב תירץ כיון דקיימ"ל דקמח בקמח הוי לח בלח מ"מ י"א דהוי יבש ביבש וביבש ביבש קיימ"ל דחוזר וניער וכדי לצאת דיעה זו ליזה לאכול ממנו קודם פסח דיש לתלות שאיסור כבר נאכל אע"ג דאי הי' ודאי לא מהני מה שנאכל אחד קודם הפסח מ"מ בספק מהני . ול"ע דהא איתא בסי' תס"ז במ"א ס"ק ד' דאף בודאי תערובות מהני נאכל אחד שלא יהא חוזר וניער . ואולי כוונתו למה שכ' המ"א שם בסוף הס"ק דלדידן דאפ"ה אוסרת במשהו והוי כמו כלו כאחד לא מהני מה שנאכל אחד וכמו שהקשה המקור חיים ועל זה הוא מתרץ כיון דלדידן הוי ספק ע"כ מהני מה שנאכל אחד קודם פסח :

הג"ה מכן המחבר . ולפענ"ד צ"ע דהא איתא במ"א ס"ק מכ"א דבספק חמץ לא אמרינן חוזר וניער . וא"כ קשה דמאי הוצרך הרמ"א לתקנתא דנאכל אחד והלא כעת בודאי נתבטל החמץ שיש בו וכמ"ש המ"א ורק החשש הוא משום חוזר וניער וכמ"ש הח"י וא"כ כאן דליכא רק חשש חמץ לכ"ע אין חוזר וניער וכמ"ש בשם המ"א . ועכצ"ל דאף שכ' הרמ"א בלשונו דשמא הי' בו חשש חמץ מ"מ הוי קרוב לודאי דיש בו איזה חמץ וא"כ שפיר הוי אמרינן דחוזר וניער וע"כ שפיר הוצרך לתקנה דנאכל אחד מהם וא"כ שוב שפיר הקשה המקור חיים וגם בפמ"ג הקשה כן ולא שייך תירוץ הממח"ש . משום דליכא כי' ס"ס דשמא לא הי' חמץ כלל כשם משום דספק זה הוי נטיה לאיסור יותר מלהיתר ובכה"ג לא הוי ס"ס כלל וכמ"ש הש"ך בסי' ק"י בכללי ס"ס יעוי"ש . ונ"ל דהממח"ש הנ"ל ס"ל דאף דבכל מקום קיימ"ל דהיכא דהספק הא' הוא נוטה לאיסור יותר מלהיתר לא הוי ס"ס וכמ"ש בשם הש"ך מ"מ כאן דבאמת קיימ"ל דקמח בקמח הוי לח בלח וכמ"ש הח"י גופי' רק לכתחלה חשש לדעת הפוסקים דקמח בקמח הוי יבש ביבש וע"כ שפיר קאמר דכיון דיש בו עוד צד דשמא לא היה בו חמץ כלל ע"כ אין צריכין לחוש לזה אף לכתחלה :

סי' תלא סעי' ב' במ"א ס"ק ה' ז"ל לכאורה קשה דמתחלה הקשה על הב"ח דבמהרי"ו איתא אף ברגיל להתפלל בביתו אסור ללמוד עד שיתפלל וא"כ מסיים והם ליכא אחר יעשה כמ"ש הב"ח דהיינו ברגיל להתפלל בביתו יבדוק תחלה ואח"כ יתפלל ונראה לפע"ד דכוונתו כיון דבלא"ה יש חשש שע"י התפלה ישכח לבדוק ע"כ יעשה כמ"ש הב"ח שיבדוק תחלה ואח"כ יתפלל בביתו ברגיל להתפלל בביתו דיותר יש חשש דע"י התפלה ישכח לבדוק כיון דאינו רק פ"א בשנה אבל ע"י הבדיקה לא ישכח להתפלל כיון דדש ורגיל בזה אבל באינו רגיל להתפלל בביתו יותר יש חשש שישכח ע"י הבדיקה שהיא טירדה גדולה להתפלל אח"כ וע"י התפלה שהוא דבר קבוע לא ישכח לבדוק והבן :

בממח"ש סס"ק א' . מ"מ לפ"ז בק"ש אם התחיל לאכול או במלאכה תוך חצי שעה הסמוכה לזמן ק"ש אי מיקרי התחיל בהיתר או באיסור לכאורה תלוי בפלוגתא דהב"י והרמ"א דכאן ע"ש . ול"ע הא כ' המ"א ס"ק ו' דבדבר הרשות לכ"ע פוסק ולהמ"א מיירי המחבר בהאי שעה מיהו י"ל דכאן חמור לענין רשות והפסק כמו דחמיר לענין להתחיל ללמוד בהאי שעה או מטעם הב"ח או מטעם רל"ח והבן :

סי' תלא במקור חיים בדין בדיקה בלא ביטול שכתב שהרבה פוסקים ס"ל דבדיקה בלא ביטול דאורייתא וטעמם נראה דס"ל דדמי להא דמבואר ביו"ד בסי' פ"ד דפירות שדרכן להתליע כמבואר דצריך בדיקה מדאורייתא כיון שהוי דבר המצוי וכו' ע"ש . ול"ע דמשמע שם ברמ"א דהבדיקה היכא אלא מדרבנן מצד מיעוט המצוי כמו בדיקת הריאה וצ"ע :

ועוד האריך שם והביא דעת התוס' בפרק כל שעה דאף שיש חמץ בביתו אם א"י היכן הוא אין עובר כלל . וכתב וז"ל ולכאורה קשה עליהם מהא דקאמר דבדיקת חמץ מדרבנן דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי דמשמע להדיא דבלא ביטול הוי דאורייתא אף שא"י היכן הוא . ונראה שהם מפרשין כך דבשלמא אם הי' תשביתו דקרא בשריפה דוקא הי' חיוב לבדוק כדי לקיים בו המ"ע דהא חייב לחזור אחר קיום המ"ע כדאמרינן בחולין בפ' שלוח הקן דף קל"ט ע"ב יכול יחזור בהרים ובגבעות כדי שימצא קן ת"ל כי יקרא וכו' מוכח דבשאר מ"ע מחויב לחזור אחרי' כדי לקיימה ע"ש שהאריך ול"ע דברש"י שם איתא בזה"ל לפי שכתוב שלח תשלח ב' פעמים שומע אני שמחויב לחזור אחר המצוה הזאת ע"ש אם כן משמע להיפך דבשאר המצות אינו מחויב לחזור אחריהם . וצ"ל לדבריך המפרשים הנ"ל יפרשו דלפי הס"ד אף בשאר המצות והקרא כי יקרא אינו ממעט רק שלוח הקן :

סי' תלב במקור חיים ס"ק ב' כתב וז"ל ולפמ"ש הט"ז שנתקן בתחלה דוקא יש להחמיר ג"כ בטעימה שהתיר המ"א ס"ק ד' ע"ש . ול"ע הא הט"ז בסוף הסימן מביא ג"כ דברי המהרי"ל דבטעימה שרי וע"כ נ"ל כמו שסיים דבחמץ אין איסור רק משום שמא ימשך וישכח הבדיקה ובטעימה לא שייך חששא זו : **הג"ה** מכן המחבר. ולפענ"ד נראה דל"ק כלל. דהמעיין בט"ז יראה שכ' דטעימה שרי באותו זמן . ולכאורה אמאי הוסיף הט"ז הני ב' תיבות באותו זמן ולכן נלפענ"ד דגם הט"ז לא התיר טעימה רק באותו זמן הפנוי היינו בין הזמן דתחלת ביאת האדם לביתו עד צאת הכוכבים דבאכילה אסור או משום דאין קבע לאכילה. וכן בלימוד ג"כ חיישינן שמא יהי' לו איזה עיון בהלימוד וימשך עצמו מזה הזמן וכמ"ש הט"ז בס"ק ב' . וע"כ בטעימה דלא שייכי הני טעמי וכמובן ע"כ שפיר שרינן בזה הזמן . משא"כ לאחר צה"כ דהוא ממש זמן הבדיקה שפיר אסור אף טעימה וכמ"ש המ"א בסי' רל"ה לענין קידוש וכמ"ש המקו"ח הנ"ל . ומש"ה דייק שפיר הט"ז וכ' בזה הזמן דוקא וקאי אדלעיל היינו אזמן שכתב בס"ק ב' משא"כ המ"א בס"ק ד' דהתיר הטעימה אף בזמן הבדיקה גופה וכמובן ע"כ שפיר כתב המקו"ח הנ"ל דלהט"ז הנ"ל זה אסור וכמ"ש :

סי' תלג סעי' א' בט"ז סק"א ומדלא חשבה רבותא אלא ביום י"ד ולא אמר י"ג וכו' . והנה הפמ"ג והב"ח תמהו על הט"ז דביום י"ד הוי רבותא טפי . ונראה לפע"ד

לפע"ד כוונת הט"ז דהנה מ"ש הטור אפילו בודק ביום וכו' מקורו מהירושלמי המובא בב"י שהקשה וכי יש חמה בלילה מאי תיפתר שלא בדק בליל י"ד ובודק ביום י"ד אין בודקין לאור החמה אלא לאור הנר ועל זה מקשה הט"ז על הירושלמי דילמא איירי ביום י"ג דאז אין בודקין לאור החמה כיון דיכול עדיין לבדוק בליל י"ד לאור הנר אבל ביום י"ד מוטב לבדוק לאור החמה מלאור הנר דביום אור הנר מחשיך לזה קאמר הט"ז דביום י"ג בלא"ה ואף בליל י"ג אסור דהוי כמו זמן רב קודם הפסח . ומ"ש הט"ז לשון ומדלא אשכח לכתוב רבותא כוונתו כיון דהטור נקט דין הירושלמי בלשון רבותא אפי' ביום י"ד . וכאמת קושית הט"ז היא על הירושלמי והבן :

במחה"ש ס"ק ג' וז"ל . אולם אחר העיון א"ש וכו' . ולפע"ד נראה כוונת המ"א במ"ש ואין כאן מחלוקת דלא כהב"ח היינו דמ"ש רש"י לאורה נבדקת וכו' אלא בודקה ביום היינו ביום י"ג וכמו שפי' הממה"ש והרא"ש ורי"ו שכתבו לאורה נבדקת אם הי' טרוד ולא בדק בלילה כוונתם דאסור להמתין בלילה עד למחר יום י"ד וכמ"ש הממה"ש דשמא יצא לפעלו וישכח ויבא לביתו בליל פסח אבל ביום י"ג מותר אפילו לכתחלה כרש"י והרמב"ם דנקט לשון דיעבד דלכתחלה אסור להמתין עד למחר אבל ביום י"ג מותר אפילו לכתחלה וכסברת הממה"ש כמלא ביום י"ג לכ"ע מותר באכסדרה לאור החמה ובליל י"ד להמתין עד למחר לכ"ע אסור דשמא יצא לפעלו וישכח ויבא לביתו בליל פסח :

סעיף ו' **בט"ז** ס"ק ה' . וצ"ל לתרץ דשם איירי שמשליך לרחוב העיר . וצ"ע דזה סותר למ"ש הט"ז סי' תמ"ה דא"ל דמיירי במקום של הפקר . עיין שם ובפמ"ג שם ס"ק ה' :

במ"א ס"ק י' . ואפשר דמ"ש הסמ"ק אבל ודאי חמץ לא היינו דלא תלינן שמא אכלוהו אבל אם העורבין באין ממקום אחר לכאן אמרינן ודאי גררוהו למקום אחר . ולפי דבריו בסי' תמ"ה מיירי במקום עורבים דשייך גררוהו וכאן דנקט המחבר עורבים מיירי בעורבים שאינם הולכין למקום אחר דלא שייך בהם גררוהו רק שמא אכלוהו :

סעי' ח' **בט"ז** סוף ס"ק ח' . ועל מ"ש בפחות מג' טפחים דצריך לבער אין להקשות למה לא נימא דכלב יאכלנו כמ"ש גבי עורבים דגם גבי עורבים אסור בשהוא ברשותו . וכוונתו דבודאי חמץ לא אמרינן אכלוהו דאין ספק מוציא מידי ודאי . וקשה דא"כ ברישא בשתם חמץ דא"צ לבדוק מפני סכנת עקרב תיפוק לי' משום דספק אכלוהו מוציא מספק חמץ וצ"ל כמ"ש לעיל דמיירי דנשתמש בו חמץ תוך ל' לכך הוי ודאי חמץ ואין ספק אכלוהו מוציא מידי ודאי מ"מ ע"י הספק שמא אכלוהו הוי סתם חמץ ולא הטריחוהו לבדוק במקום סכנה ע"י מרא וחצינא . וזה ג"כ כוונת המ"א ס"ק י' במ"ש וכן משמע סעי' ח' דזה לא מיקרי ודאי חמץ שהרי כתב בוסל שנשתמש בו חמץ וה"מ בסתם כוונתו ג"כ שנשתמש בו תוך ל' וע"י הספק שמא אכלוהו לא הוי רק סתם חמץ ולא ודאי ומזה הביא ראי' דאם נשתמש בו קודם ל' הוי ספק חמץ מחמת ספיקי טובא וע"י שמא אכלוהו הספק מוציא מידי ספק וא"צ לבדוק כלל והבן . מיהו נוכל ליישב קושית הט"ז בא"ל דנימא אכלוהו דאף בספק חמץ לא אמרינן אכלוהו רק היכא דשכיחי ומצוים כלבים וכאן אף שאין עלי' ג' טפחים כדי חפישת הכלב מ"מ אין כלב מצוי כ"כ דיוכל לתלות בו שאכלוהו :

סעי' ח' **במ"א** ס"ק י"ד . דבשעת בדיקה אפילו מחפש אחר המחט ג"כ הוי בכלל שלוחי מצוה אינם ניזוקים . ועיין לעיל בסי' ל"ח מ"ש המ"א בס"ק ח' עיי"ש :

במ"א ס"ק ט"ז וה"מ בסתם אע"ג שנשתמשו מ"מ שמא יאכלוהו וספיקי טובא איכא כמ"ש ס"ו . וכתב הפמ"ג דמיירי שנשתמשו קודם ל' כמ"ש בס"ק י' דאז הוו ספיקי טובא . מיהו צ"ע דבקודם למ"ד דהוי ספיקי טובא א"צ לבדוק אף בלא סכנה ואדרבה דע"כ צ"ל דמיירי שנשתמש בתוך ל' אך ע"י הספק דשמא אכלוהו הי' הסברא שלא לבדוק וע"ז אמרינן אין ספק מוציא מידי ודאי לכן בלא סכנה צריך לבדוק ובסכנה משום דלא הוי ודאי חמץ מחמת שמא אכלוהו לא הטריחוהו לבדוק ע"י מרא וחצינא וכדאיתא בסעיף ח' עיי"ש :

סי' תלד ליישב קושית הט"ז ס"ק ג' והמ"א ס"ק ה' על דברי הטור שפסק שחמץ שאין ידוע עובר עליו והקשו מדברי הרא"ש במסכת פסחים דף ו' וז"ל הש"ס שם אר"י אמר רב הבודק צריך שיבטל מ"ט אי משום פירורין הא לא חשיבי וכ' הרא"ש אי לא הי' בהם היתר מפני שאינם חשובים ובטילי והי' עובר עליהם כיון דקים לן שנשארו בבדיקה ממילא הוי כידוע משמע דבא"י אינו עובר עליו וכ"מ הלשון בש"ס דמשני רבא שמא ימצא גלוסקא יפה ודעתי' עילוי' משמע דוקא כשמצא עובר וכן מקשה הש"ס וכי משכח לי' לבטלי' משמע דכ"ז דלא משכח לי' אינו עובר וכן מדברי הש"ס ר"פ כ"ש דקאמר ואי תני אי' משום דאי משיירא מיהת מלגעא ופירש"י ולא עבר עלי' בבל יראה וכ"כ התוס' . וליישב את כ"ז נקדים לפרש דברי המ"א בסי' תל"ו ס"ק א' וז"ל וכ' הט"ז נראה דא"צ לבטל אלא כשיגיע הפסח יבטלנו וכ"מ מפירש"י עכ"ל וכ' המ"א אפשר שכוון למ"ש רש"י דכי הדר בימי הפסח עובר עליו וכו' וא"כ שאין משם ראי' דזה קאי אהא דקאמר אם דעתו לחזור אפי' קודם ל' וכו' ע"ז כ' רש"י דאם לא יבער ויחזור בפסח יעבור עליו לכן חייב לבער ועוד דבש"ס דילן קאי על חמץ ידוע וחייב לבער מה"ת אבל בהש"ע פסק כהירושלמי דאפי' בס' חמץ צריך לבדוק וכיון דחל עליו חובת בדיקה צריך ג"כ ביטול כתיקון חכמים שמא יש שם גלוסקא יפה דאין לסמוך שיבטל כשיגיע הפסח דשמא ישכח לבטל באותו הפעם וכמ"ש בסי' תל"ד . והנה כל האחרונים דחקו א"ע לפרש דברי המ"א כי דבריו סתומים והנה זקיני הגאון במקו"ח פירש דראיית הט"ז היא מרש"י דהא אינו עובר רק היכא דהדר בתוך הפסח אבל היכא דלא הדר אינו עובר ולענין בל יראה אין חילוק בין הולך תוך ל' או קודם ל' וכיון דבתוך ל' אף באין דעתו לחזור צריך לבדוק ובאינו חוזר עובר על בל יראה וכיון דליכא בל יראה אם כן א"צ לבטל מדינא רק לחומרא סגי שיבטל קודם פסח ולא חיישינן שמא ישכח . ודברי הט"ז יפה פירש אך פירושו בדברי המ"א הוא קצת דחוק וגם העיקר חסר בדברי הספר מ"ז לכן נראה לפע"ד לפרש דהנה המ"א בס"ק י"א מקשה על דברי רש"י וז"ל וקשה דהא בש"ס דילן קאי על חמץ ידוע וא"כ אף שלא ראהו הוא עובר עליו ותירץ שקודם שראהו י"ל שכבר נאכל וכו' . וכוונתו והוי חמץ שא"י ואינו עובר עליו וכן פירשו האחרונים וע' במחה"ש ובפמ"ג והנה המ"א בסי' תל"ג לענין אין ספק מוציא מידי ודאי מחלק בין חמץ שנשאר קודם ל' הוי ספק חמץ דשמא אכלוהו והוי שאר ספיקי המבואר שם אבל בתוך ל' הוי ודאי חמץ ע"ש ולזה כ' המ"א כאן דרש"י קאי על קודם ל' לכך דוקא אם הדר ראהו אבל כשלא ראהו ויש בו ספק אכלוהו ושאר ספיקי טובא אינו עובר עליו דהוי חמץ שאין ידוע אבל בתוך ל' הוי ודאי חמץ והוי חמץ ידוע ועובר עליו ואף שכתבתי לעיל דאף בתוך ל' ע"י ספק אכלוהו הוי סתם חמץ ולא חמץ ודאי ולכן לא הטריחוהו לבדוק במקום סכנה במרא וחצינא . לעיל מיירי במקום שהכלב מצוי לפמ"ש המ"א וכאן מוקי המ"א דברי רש"י באין כלב מצוי ומ"מ קודם ל' ויש בו ספיקי טובא הוי חמץ שא"י אבל תוך ל' דהוי חמץ ודאי וידוע לכך אף כשלא הדר וראהו עובר עליו צריך לבטלו מדינא וכיון דמדינא צריך לבטל לכך צריך לבטל בשעת הביעור דחיישינן שמא ישכח כשיגיע הפסח . ואח"כ מקשה המ"א עוד על הט"ז ועוד דבש"ס דילן קאי על חמץ ידוע וחייב לבער מה"ת אבל הש"ע פסק כהירושלמי דאפילו בסתם חמץ צריך לבדוק וכו' כלפע"ד כונתו דאפילו את"ל דאין חילוק בין תוך ל'

לקודם

לקודם ל' ואף בתוך ל' שייך ספיקי טובא המבוארים במ"א ס"ק י"א דמה שחילק המ"א בסי' תל"ג בין תוך ל' לקודם ל' כתב כן מגד הסברא לכן כתב כאן דאפי' את"ל דלא אמרינן סברא זו ולף בתוך ל' הוי ספק והוי חמץ שא"י וא"כ לרש"י אינו עובר בלא הדר ורא:הו מ"מ רש"י קאי על דברי הש"ס דס"ל דדוקא בחמץ ידוע חייב לבער דעובר בבל יראה וכיון דש"ס דילן דס"ל דקודם ל' אינו חייב לבער אף בחמץ ידוע וע"כ הטעם כיון דא"ל שמא יאכלוהו ועוד ספיקי טובא והוי חמץ שא"י אבל הש"ע פסק כהירושלמי דאפילו בספק חמץ צריך לבדוק פירוש ולדברי הירושלמי קודם ל' אפי' באין דעתו לחזור הוא רק דאין צריך לבדוק אבל בחמץ ודאי אף בקודם ל' צריך לבער וכמו שאיתא בירושלמי להדיא והובא בב"י וכן במ"א ס"ק ב' אף בלא הדר בימי הפסח וקשה הא הוי ספק חמץ שמא יאכלוהו ועוד ספיקי טובא שכ' המ"א בסי' תל"ג ס"ק י"א והוי חמץ שא"י אלא ע"כ צ"ל דהירושלמי ס"ל דאף בחמץ שא"י עובר עלי' לכך צריך לבער אף באין דעתו לחזור וממילא צריך לבטל גם כן שמא יש שם גלוסקא יפה ואף בלא מצא עובר וכיון דהביטול הוא מחמת חשש בל יראה הוי הביטול מדינא ע"כ צריך לבטל בשעת ביעורו דשמא ישכח קודם פסח וכן לענין בדיקה לספק חמץ בקודם ל' בדעתו לחזור ע"כ להירושלמי אין הטעם משום בל יראה כמו שפירש"י דכיון דס"ל להירושלמי דאף בחמץ שא"י עובר וא"כ אף באין דעתו לחזור הי' צריך לבדוק רק הטעם הוא דחז"ל לא הייבו לבדוק קודם ל' באין דעתו לחזור דעשאוהו כחמץ שנפלה עליו מפולת דסגי בביטול כפולא כמ"ש הב"י כאן עיי"ש. וכיון דהשלינו דבחמץ שא"י אם עובר עליו פליגי בזה ש"ס דילן והירושלמי לכן מיושב דברי הטור הנ"ל דאף כי מדברי הש"ס הנ"ל משמע דכ"ז שלא מצא אינו עובר עליו הש"ס אזיל לשיטתי' כאן דחמץ שא"י אינו עובר עליו אבל הטור מחמיר כהירושלמי הנ"ל דאף בחמץ שא"י עובר עלי' ואף דבעיקר הדין דקודם ל' אינו חייב לבער פסק כהש"ס דילן הוא מטעם דחכמים עשאוהו כחמץ שנפל עליו מפולת כמ"ש הב"י כיון דאף להירושלמי צ"ל כן על הבדיקה של קודם ל' לכן מסתבר לי' להטור לפסוק גם על הביעור להקל כש"ס דילן שאף בחמץ ידוע קודם ל' באין דעתו לחזור אינו חייב לבער ומטעם דעשאוהו כנפלה עליו מפולת אבל בדין חמץ שא"י פסק כהירושלמי דעובר עליו ובזה מדויק היטב לשון המ"א וכיון דחל עליו חובת בדיקה פירוש מתקנת חכמים צריך ג"כ ביטול כתיקון חז"ל פירוש בשעת בדיקה שמא יש שם גלוסקא יפה ולא כתב שמא ימצא גלוסקא יפה כיון דלהירושלמי אף בחמץ שא"י עובר עליו ואין לסמוך שיבטל כשיגיע הפסח דשמא ישכח :

עוד יש לפרש דברי המ"א בסי' תל"ו ס"ק א' דסע"ז ס"ל דבאין דעתו לחזור הוי כנפלה עליו מפולת כמ"ש הב"י אף בתוך ל' אף דתקנו חכמים בדיקה מ"מ לענין בל יראה הוי כנפלה עליו מפולת וכיון דאין בו בל יראה הוי הביטול לחומרא לכן סגי שיבטל כשיגיע הפסח ולא חיישינן שמא ישכח והמ"א השיג עליו דהש"ס קאי על קודם ל' לכן כתב רש"י ז"ל כשרואהו עובר עליו אבל בלא חזר ורואהו הוי כנפלה עליו מפולת. אבל תוך ל' לא הוי כנפלה עליו מפולת ואף בלא חזר ורואהו עובר עליו לכך שייך ביטול מדינא לכן חיישינן וצריך לבטל בשעת בדיקה ועוד דהש"ס קאי גבי חמץ ידוע אם כן באין דעתו לחזור ע"כ הטעם כנפלה עליו מפולת אבל להירושלמי דקודם ל' אין זקוק לבדוק אבל בחמץ ידוע חייב לבער א"כ ע"כ לא הוי כנפלה עליו מפולת ומדינא צריך לבער לכך צריך לבטל בשעת בדיקה ולא ימתין עד שיגיע הפסח דשמא ישכח :

עוד ליישב קושית הט"ז ומ"א על הטור דפסק דחמץ שא"י עובר עליו והוא נגד הש"ס בהא דמשני רבא שמא ימצא דמשמע דכל זמן שלא מצא אינו עובר וכן בהא דמקשה

הש"ס וכי משכח ליה לבטלה וכן כתבו התוס' ר"פ כ"ש ואי אשמעינן היה משום דמלגעא לה וכתבו שם וז"ל עובר משום כל יטמין דכל יטמין נפקא לן מלא ימצא ול מלוי כיון שא"י היכן הוא וכן משמע בפ"ק דפריך וכי לה לבטלה משמע דכל כמה דלא משכח לה לא עבר בבל עיי"ש וכן מדברי הרא"ש דכי בפירורין דקים לן ש בבדיקה משמע דבא"י אינו עובר. וליישב דברי הטור לפע"ד דלכאורה קשה על הש"ס הנ"ל דלמה אינו עו זמן שלא מצא והא הוי כאוכל חלב בשוגג כמ"ש המ"א ס לפרש דברי הטור [ומדברי המ"א משמע דמתרץ דברי דלא חיישינן שמא נשאר בו חמץ שידע בו ושכח דלא שישכח רק דחיישינן שמא נשאר בו חמץ בזוית אחד שלא בו מעולם ולא היה ידיעה בתחלה דבזה אף בחלב כ הי' בו ידיעה בתחלה אינו חייב חטאת לכן אף בחמץ עובר וזה כונת הרמב"ם שהביא המ"א שם ול"ע על האח שלא הבינו כך דברי המ"א הנ"ל] אמנם לפע"ד דטעם דכ"ז שלא מצא אינו עובר הוא מטעם אחר ונקדים לזה הש"ס במסכת ב"מ דף כ"א דאיתא שם מצא פירות מ הרי אלו שלו וכמה א"ר יצחק קב בד' אמות ומקשה שם אי דרך נפילה אפי' טובא נמי ואי דרך הינוח אפי' בציר נמי לא ומשני הכא במכנשתא דבי דרי עסקינן קב בד' לא טרח איניש דהדר ואתי ושקיל להו ואפקורי מפקר קב בכליר נגד' אמות דלא נפיש טרחייהו הדר אתי ושקי עיי"ש. לכן נראה לפע"ד דכאן נמי במקום דנשתמש בו ובדק כפי הדין אפילו אם ישאר בו חמץ נעשה הואיל טרחי' לחפש יותר ממה שידו מגעת כפי תקון חכמים אפקורי מפקר לי' לכן כל כמה דלא משכח לי' אינו עובר כשמלא ודעתי' עלי' וחש עליו הדר זכי בי' ולכן עובר ובזה מדויק היטב דברי רש"י אבל משבטלה אינו עובר כתיב אלא תשביתו דלכאורה הוא מיותר ולהנ"ל כוונ דבלא"ה הוא מפקיר ליה רק כשמלאו וחש עלי' הדר זכי אם כן מה מהני הביטול דהא כשמלאו אחר מה שביטלו עלי' הדר זכי בי' לכך כתב רש"י דלא כתיב אלא פירוש דהתורה לא חייבה אותו יותר מביטול. וכן א"ש דברי התוס' נר"פ כ"ש שהבאתי דכיון דבכר בדק חמץ וכשס לחי' ומלגעה לה וא"י היכן הוא וטריחא לי' מילתא לחפש אותו החמץ לכן אפקורי מפקר ליה. אמנם זה ניחא שנשאר במקום שנשתמש בו חמץ אחר הבדיקה או שמ החיה אחר האכילה בכ"ז שייך לומר אפקורי מפקיר לי' מ טירחא אמנם אם נשאר חמץ במקום שלא בדק במקומות נשתמש שם חמץ שלא הלריכוהו חז"ל לבדוק שם ושם אם יודע שיש שם איזה חמץ וא"י היכן הוא הי' ג"כ מפקי אמנם לע"ע אינו יודע כלל אם יש שם חמץ ואם כן הוי שלא מדעת דאם הי' יודע מפקיר אותו וזה תלוי בפל דאביי ורבא בריש אלו מליאות ביאוש שלא מדעת אי הוי ורבא ס"ל דהוי יאוש אם כן לרבא אין באפשר שיעבור עלי כמה דלא משכח לה ולכך קאמר רבא שמא ימצא גלוסקא דכ"ז שלא מצא אינו עובר אבל הטור אזיל אליבא דהלכתא ד כאביי ביע"ל קג"ס ויאוש שלא מדעת לא הוי יאוש והפקר מדעת לא הוי הפקר ועיין בריש אלו מליאות בסוגיא ובתוס שם לכך כתב דאם נשאר חמץ שלא מצא עובר עלי' וכו דאם נשאר חמץ במקום דלא נשתמש בו חמץ שלא הלריכו בדיקה שם דכיון דלא ידע הוי הפקר שלא מדעת, דהא אם היה יודע שיש כאן חמץ וא"י היכן הוא הי' מפקירו וה שלא ידע כלל אם יש שם חמץ הוי הפקר שלא מדעת. א"ש נמי הא שסיים הטור בנוסח של כל חמירא דברש"י ל הלשון דבכיסא הדין ובטור איתא דאיכא ברשותי דרש"י לפרש הש"ס דכ"ז שלא מצא אינו עובר דאפקורי מפקר מחמת טירחא וכן במקום שלא נשתמש בו חמץ ויש שם חמץ

חמץ אינו עובר אליבא דרבא דהפקר שלא מדעת הוי הפקר ורק כשמלאו וחס עליו אז הדר וזכי ביה ועובר עליו וזה לא שייך רק במקום שדר שם ומשתמש שם לכך כתב דבכיתא הדין אבל הטור דאזל אליבא דהילכתא לכן חיישינן שמא נשאר חמץ במקומות שאין משתמש שם חמץ ולא בדק והוי הפקר שלא מדעת ועבר עליו אף שלא מצאו עדיין לכן צריך לומר דאיכא ברשותי לכלול כל המקומות שנשאר בו איזה חמץ והכי א״ש כמי דברי רבא דמפרש את דברי רב אליבא דידיה והא גם הוא ידע דברי אביי דפליג עלי׳ בב״מ רק כיון דרב אמר בירושלמי ומובא בב״י סימן תל״ד וז״ל רב אומר צריך שיאמר כל חמץ שיש לי בתוך ביתי ואיי בו לבטיל ולא מצריך רב לומר דאיכא ברשותי ועי״כ ס״ל כרבא דיאוש שלא מדעת הוי יאוש ואי״א שיעבור כל זמן שלא ימצא רק דחיישינן שמא ימצא וזה לא שייך רק במקום שדר ומשמש בו לכך לא צריך לומר רק דבכיתא הדין והבן:

סימן תלד

סעיף ב׳ בט״ז סק״ה הקשה על הרא״ש שכ׳ הטעם דחוזר וזוכה משמע דבשעת ביטול של לילה נתבטל גם כן מה שמייר רק שחוזר וזוכה והקש׳ הט״ז הא בביטול הלילה אומר רק דלא חזיתיה משמע דוקא חמץ שאיי לו. ע״ש שמתרץ בדוחק ולפע״ד כוונת הרא״ש דאם ראה ביום חמץ שלא ראהו בלילה ואם כן היה בכלל הביטול של הלילה וביום כשראהו ואכל ממנו או הצניעו חוזר וזוכה בו:

סעיף ד׳ **ליישב** קושית המקו״ח על הט״ז ס״ק ו׳ שכתב טעם על הא דשלוחו יכול לבטל דמשמע נתן את החמץ במתנה להשליח ע״ש ומקשה זקיני הגאון בספר מקו״ח דבמה קנה השליח את החמץ כיון דלא עשה שום קנין בהחמץ ע״ש. וכן קשה קושיא זו על הרשב״א המובא לקמן בהלכות חנוכה סי׳ תרע״ז במ״א ס״ק א׳ באכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו דצריך להשתתף עם הבעה״ב בפריטי וכי דה״ה אם הבעה״ב מקנה לו חלק שמן במתנה הרי ע״ש גם כן קשה במה קנה האכסנאי כיון דלא עשה שום קנין בהשמן. וגם ליישב קושית המקו״ח בסימן תמ״ח על המ״ב המובא במ״א שם ס״ק ד׳ דבדיעבד קנה העכו״ם את החמץ בכסף לחוד או במשיכה לחוד וכו׳. ועוד כיון שהחמץ אינו ברשותו ועשאו הכתוב כאלו הוא ברשותו בגילוי דעתא לחוד סגי ע״ש. ומקשה המקו״ח שם דהא הר״ן לא כתב זה רק לענין בל יראה דכיון שיצא מרשותו אינו עובר מדאורייתא אבל במכירה לעכו״ם דהוא לפטור מביעור שתיקנו חז״ל אף אחר הביטול א״כ מה בכך שיצא מרשותו בגילוי דעת הא כבר יצא מרשותו על ידי הביטול ואנן בעינן דוקא ביעור וכשנקנה ונעשה של נכרי הוי כמבוער ואם כן הכא נהי דהמוכר בגילוי דעת בלבד יצא מרשותו מ״מ במה נכנס לרשות עכו״ם כיון שלא עשה קנין המועיל במכירה לא קנה ע״ש שהאריך. וגם ליישב קושית המקו״ח על המ״א שם שכ׳ דאם ישראל אחר קנה החמץ מן העכו״ם צריך להחזירו לבעלים ואין בעל החמץ צריך להחזיר לו להקונה דמיו אם נתן בו יותר מהראוי, והטעם דאמרינן ארעתא דעכו״ם אפקריה ארעתא דכ״ע לא אפקריה. ומקשה המקו״ח דאם נאמר דהעכו״ם אינו יכול למוכרו ולא להקדישו דמי למעשה דבית חורון בנדרים דף מ״ח דאמרינן דכל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה וכן קשה קושיא זו על הט״ז שכ׳ ואפי׳ לא התנה כן בפירוש שלא יוכל למוכרו מ״מ אנן סהדי שאדעתא דהכי מכרו לו. הא איתא בר״ן שם בשם הירושלמי דדוקא בהתנה בפירוש שלא יקדישנה אבל במתנה שהיא בערמה ואם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה ומכירת חמץ שהיא ערמה אם כן לא הוי מכירה אם לא התנה בפירוש שלא ימכרנה וכן הביא הש״ך בסימן ש״ה ס״ק ו׳ בשם המרדכי בשם הראבי״ה ובשם הרשב״א ובשם הרמב״ם לענין מתנה ע״מ להחזיר אם לא התנה בפירוש ע״מ להחזיר אע״פ שדעת שניהם הבעה״ב והכהן שיהי׳ ע״מ להחזיר לא הוי מתנה ואין בנו פדוי. ובזה קשה על הט״ז דפסק כאן דמהני אף כלא התנה שלא ימכרנה כיון שאדעתא דהכי מכרו להעכו״ם וביותר קשה דאף אם דעת הישראל המוכר לעכו״ם כן מי יודע אם דעת העכו״ם כן שמא דעת העכו״ם היא למכירה גמורה שיוכל למוכרו ואם כן לא הוי מכירה כלל כמו שאיתא בט״ז וש״ך ביו״ד סי׳ ש״ה הנ״ל וזה אליבא דכ״ע לא הוי מכירה. וליישב את כל הנ״ל נראה לפע״ד דהנה איתא במסכת גיטין דף ל׳ ע״ב אמר אביי וכו׳ ישראל שאמר ללוי כור מעשר יש לך בידי והילך דמיו חוששין שמא עשאו תרומת מעשר על מקום אחר. ופירש״י שם וז״ל אסור ישראל זה לאכול ממנו דחיישינן שמא לאחר שקיבל הלוי דמים עשאן הלוי תר ומע ממעשר של ט׳ כורי שיש לו בביתו דכיון דלא משך הלוי יכול לחזור וכו׳ דאימת קנה הלוי דלקני׳ לישראל הילכך כי חזר בו ועשאו תרומת מעשר חל עליו השם עיי״ש ומקשה הרשב״א בחדושיו וז״ל וא״ת אם כן אף הוא איך יעשנה תרומת מעשר כיון דלא קני לה ומתרץ דכיון דאין להישראל רק טובת הנאה הוי מתנה מועטת ויש בחזרתו משום מחוסר אמנה יכול הוא לעשותו תרומת מעשר כיון שלא חזר בו הבעה״ב וכדאמרינן במסכת ב״מ דף מ״ט ע״א מודה ר׳ יוחנן במתנה מועטת ה״נ מסתברא דאמר ר״י ישראל שאמר ללוי כור מעשר יש לך בידי רשאי הלוי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר ע״ש הרי לרש״י דאפילו בדברים שיש בו רק משום מחוסרי אמנה כיון דאסור להישראל לחזור בו יכול הלוי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר ולהקנות לאחר לא יכול הלוי להקנותו. ועיין במחנה אפרים הלכות זכי׳ ומתנה סימן ט׳ ובזה מיושב כל הקושיות הנ״ל דכאכסנאי שנותן לו שמן בפרוטה במתנה דהוי מתנה מועטת ויש בו משום מחוסרי אמנה ואסור לחזור בו כמו שיכול לעשותו תרומת מעשר והוי שלו כן יכול לצאת בו מצות נר חנוכה וכן ניחא דברי הט״ז דכיון דחמץ אינו ברשותו ועשאו הכתוב כאלו הוא ברשותו לא הוי רק כטובת הנאה והוי מתנה מועטת לכן אפילו לא עשה השליח שום קנין הוי כשלו ע״י דברים לבד שלא יוכל המשלח לחזור בו ויכול לעשותו תרומת מעשר אף שלא יוכל להקנותו לאחר כן כמו יכול לבטלו. וגם א״ש דברי המ״ב המובא במ״א סי׳ תמ״ח וכוונתו דכיון דחמץ אינו ברשותו רק שעשאו הכ׳ כאילו הוא ברשותו ולא הוי רק כיש בו טובת הנאה לבעלים וכמתנה מועטת וכישראל מישראל היה סגי ליה בדברים בעלמא אך בעכו״ם מישראל דלא שייך שיהיה בו משום מחוסר אמנה מ״מ בקנין כסף לבד או בקנין משיכה קנה העכו״ם שיהיה כשלו אף שלא יוכל להקנות לאחר וכיון שהוי לעכו״ם כשלו הוי כיצא מרשות הישראל והוי כמבוער ויוצא בו תקנת חכמים שהצריכו לבער אע״פ שבטלו. וגם בזה א״ש דברי הט״ז והמ״א דלא יכול העכו״ם למוכרו לאחר דלי״מ אם הקנה לו בכסף לחוד דלא מהני רק להיות כשלו אבל לא להקנות לאחר אלא אפי׳ אם הקנה להעכו״ם בכסף ומשיכה דהוי קנין גמור מ״מ כיון דמהני מכירה גם באופן אשר אין העכו״ם יכול להקנות לאחר רק שיהיה כשלו בזה לבד יצא מרשות הישראל והוי כמבוער כנ״ל לכן אפי׳ עשה קנין גמור לא הקנה לעכו״ם רק שיהיה כשלו ולא יוכל להקנות לאחר כיון דבזה לחוד סגי שיהיה כמבוער למה יקנה לו לגמרי כיון דכוונתו רק לקיים מצות ביעור שיצא מרשותו ואף דכוונת העכו״ם שיקנה לגמרי ולא הוי מכירה כנ״ל מ״מ לא גרע מדברים שיש בהם משום מחוסר אמנה וכנ״ל:

במ״א ס״ק י׳ וז״ל אבל באמת לי״ג כ״כ ביטול כיון שאינו שלה והא דמהני ביטול השליח יותר מביטול האשה דביטול השליח מהני גם לטעם א׳ של הב״י דכיון דהוא מלוה לשליח לבטל הוא מגלה דעתו שמבטלו בלבו. וביטול האשה הוא רק מטעם השני של הב״י. עיי״ש דלטעם הא׳ בעינן דמלוה בפירוש להשליח לבטל והאשה משמע דמהני ביטול שלה

שלה אם הוי מדעתו ונעשית שליח של בעלה אף שלא צוה הבעל בפירוש ומהני רק מטעם הנ' :

סי' תלו סעיף א' במג"א ס"ק ה'. ואפשר דס"ה לשיולה בשיירא תוך ל' ולא בדק צריך לשלוח שליח שיבדוק עיי"ש . ולקמן במג"א ס"ק י' משמע דאף בקודם ל' בדעתו לחזור כיון באיסור צריך לשלוח שליחו מיהו כ"ז בעבר במזיד אבל בשוגג ולא בדק משמע לקמן בסעי' ג' דא"צ לשלוח שליח וע"ש :

במקו"ח סימן תל"ו סעי' ג' ס"ק ד' וז"ל ונראה דאותם שנותנים ביתם לעכו"ם בע"פ למזוג חמץ מ"מ צריכין לבדוק חמץ בליל י"ד דאף לטעם הט"ז דאינו מוכר בכה"ג מחמת שנתייאש מ"מ הא בלילה עדיין לא מכר הבית ויש לו בית וחייב בבדיקה כיון דעדיין יש לו בית בשעה שחייבוהו חכמים בבדיקה ועוד דאולי לא ימצא עכו"ם למכור לו ויתחייב בבדיקה ובביעור ובדיקת יום לא חשיב בדיקה כנ"ל . ולפע"ד נראה דלהפטור אם מכר הבית אף ביום י"ד כשלא מכבית הרי הפקירו והעכו"ם זכה בו כשנכנס להבית מטעם יד כדלקמן זהו ביעורו כמ"ש בספר פר"ח וכן כתב הוא עצמו בסימן תל"ז ס"ק ג' במוכר לישראל בי"ד ואף במשכיר להעכו"ם בי"ד אפשר לומר כיון דביטל והחיוב בדיקה הוא רק מדרבנן ולענין החיוב בדיקה דרבנן מהני די"ל דשכירות קניא כמ"ש לקמן סימן ת"מ והש"ס לא כתב רק במשכיר לישראל כיון דיש חיוב לבדוק הבית ממנ"פ או מצד המשכיר או מצד השוכר לכן פשט הש"ס כשלא מסר המפתח עד יום י"ד כיון דחל שעה אחת על המשכיר אל עליו החיוב לבדוק בשביל השוכר . והביטול משמע כאן מדברי המג"א דחל העיקר על השוכר כיון דכדיעבד קיימ"ל כר"ת דאף בדאורייתא שכירות קניא בחמץ אבל במשכיר לעכו"ם לא מגנחינן על הא דחל שעה אחת על המשכיר אך כיון דילא הישראל מהבית הרי הפקירו וכשנכנס העכו"ם הרי העכו"ם זכה בו מטעם יד הרי זהו ביעורו וכדעת הפר"ח כנ"ל ואף בתחלת ליל י"ד אינו חייב לבדוק כיון דיודע דלמחר ישכירנו לעכו"ם וזה יהי' ביעורו. ומה שחשש שמא לא ימצא עכו"ם להשכיר לו נראה לפע"ד דאין זה חשש כלל כיון דעכ"פ צריך למכור החמץ שלא יעבור עלי' בודאי בע"כ ימצא עכו"ם למכור החמץ וישכיר לו הבית ג"כ לקניית החמץ והבן :

עוד שם במקו"ח ועיין במג"א ס"ק י"ז דכשאין נכנס בו שום אדם חייב לבער וכו' וכי הוא הטעם כיון דתלר מטעם שליחות ואין שליחות לעכו"ם וע"ז כי הוא ז"ל והא ליתא דא"כ אפי' נכנס בו עכו"ם אולי לא ימצא אותו העכו"ם ולא יהי' לו בהחמץ רק קנין חצר לבד דלא מהני בעכו"ם וכו' . ולפענ"ד לפי מ"ש לקמן בסי' תמ"ח ס"ק ה' בשם המב"ש דקנין עומד ע"ג הוא מטעם יד וכן לפמ"ש שם בשם הר"ן דהיכא דמשתמר לדעתו הוא מטעם יד א"ש דברי המג"א :

סי' תלז סעיף ב' בט"ז ס"ק ב' ומה שפירש"י כאן בי"ד שחרית לפי דאם היה נכנס השוכר במקצת זמן מהבדיקה מן הלילה היה השוכר צריך לבדוק לפי שסמך המשכיר אע"פ שהשוכר יבדקם . משא"כ לעיל לא פירש כן משום שהמפתח הי' בידו א"כ אפי' בא לבית במקצת זמן לא סמך המשכיר שיבדקנו השוכר . ודברי' סתומים והאחרונים דחקו לפרש את דברי הט"ז . ונראה לפע"ד לפרש ומתחלה נדקדק בדבריו דמתחלה כתב דאם היה נכנס השוכר כ' לשון נכנס . ואח"כ כתב א"כ אפי' בא לבית כ' לשון בא ולא כ' לשון נכנס . לכן נלפע"ד דהט"ז המציא דין חדש דאף אם אל י"ד קודם שמסר לו המפתח דעל המשכיר לבדוק מ"מ אם נכנס השוכר לדור בו בתוך מקצת זמן הבדיקה אז סומך עליו המשכיר שהשוכר יבדקנו לכן צריך השוכר לבדוק ולזה כתב רש"י בי"ד שחרית אחר זמן הבדיקה דאז נכנס לדור בו משא"כ לעיל שהמפתח הי' ביד המשכיר בתחלת ליל י"ד ואחר כך כשמסר לו המפתח להשוכר לא נכנס לדור בו עדיין רק בא לבית דרך מקרה אבל לא נכנס לדור בו בזה לא סמך המשכיר על זה כי השוכר יבדקנו וחייב המשכיר לבדוק כנ"ל :

במ"א ס"ק ד'. דלא שכיחין אחזקה היכא דאיכא לברורי. ולי"ר למה דלא בדקינן אחר חיי טריפות וכו' . עיין במכ"י בהלכות טריפות שמחלק בענין אחר . ועיין בש"ך יו"ד סי' פ"ג ס"ק י"א :

במקור חיים סימן תל"ז סע"ק ג' . ומשכיר ביתו לעכו"ם צריך לבדוק דדוקא שולא מבית עכו"ם פטור מלבדוק מטעם שכ' הט"ז דהא אין לו בית כלל . אבל במשכיר הא הבית הוא שלו ויש לו בית דשכירות לא קניא וכו' . ולפענ"ד דהא דלא קיי"ל כר"ת בייחד לו בית הוא דוקא בעכו"ם שהפקיד הגזלו אצל ישראל דאז לא מהני ביטול והוי ד"ת אבל בחמצו של ישראל דהישראל מבטלו והבדיקה אינה רק דרבנן ולענין דרבנן אמרינן כסברת ר"ת לענין דשכירו' קניא ואם כן במסר המפתח בי"ג בודאי א"צ לבדוק וזה אפשר כוונת מהרש"ל על דברי רש"י דכתב אבל הכא דבדיקה חמץ דרבנן . וכ' הרש"ל דאי הוי דאורייתא הוה אמרינן דעל המשכיר הוא מוטל שהרי ביתו הוא דרש"י אזיל לשיטתי' ומובא בסי' ת"מ דבקיבל אחריות לא מהני ייחד לו בית דשכירות לא קניא אבל לענין בדיקה שהיא רק מדרבנן מהני דלא הוי ביתו של המשכיר והבן :

במפר"ח סי' תל"ח ס"ק ג' . אבל בהנך אבעיות וכו' בכל הני הדין דאפילו לא ביטלו שמבטלו עדיין וכו' . והטעם דהא בכל הנך לא כילר הספק כדאורייתא לענין ביטול כלל דהא ודאי דצריך לבטל החמץ שלו שמונח בבור וכו' ובגמרא מפיק ליה מקרא שלא יטמון בבורות וכו' ע"ש ולפמ"ש המג"א בשם המ"מ דאף אם נאמר דאין חייב להעלותו דהוי כנפלה עליו מפולת מ"מ חייב לבטלו וכר"ח שם ולדעת הסמ"ק והרמב"ם בסימן תל"ג הוי הביטול דאורייתא א"כ בודאי לא הוי הספק לענין דאורייתא ואף לדעת רש"י ז"ל י"ל כיון דבין כך ובין כך מחויב מדרבנן לבטל לא הוי הספק לענין הביטול כלל :

סי' תלט במחה"ש ס"ק ה' וז"ל ומיירי שביטל דהיה גם כן אבעיא דלא איפשטה ולכן בביטל הוי ספיקא דרבנן וכו' . ול"ע דהא בש"ס דף י' הוו פסקי הלכות ולא אבעיות דלא איפשטו :

במפר"ח סימן תל"ט ס"ק ג'. עט"ז שהקשה אהרמב"ם דהשמיט הדין דחשש ליבורין וכו' דצריך לבדוק וכו' ומסיק אך פירושו של הט"ז אינו מעלה ארוכה וכו' ע"ש. ולפע"ד כוונת הט"ז היא דלהרמב"ם דבבדיקה דהתקנה היי על הספק שהתירו בו כמה ספקות וכמה ספקות לא התירו בו יותר מאחר ספק דרבנן וכמו שמחלק הט"ז וכ' ליבורין וכ' בתים הוי ספק אם הי' שינוי בבית הבדוק ואם העכבר שנטל החמץ נכנס לבית הבדוק . ובחשש ליבורים הוי ודאי שינוי שבודאי נכנס העכבר שנטל מהליבורין להבית והבן :

סי' ת"מ סעיף ד' בט"ז ס"ק ד' טבחא לשון הראש בקילור . והנה ז"ל הרא"ש ישראל שהפקיד חמצו אצל הנכרי או אצל ישראל וקיבל עליו אחריות וכו' הנפקד חייב בביעורו ולא המפקיד אע"פ שהוא של המפקיד כיון דאינו ברשותו דהמפקיד. והביא רא"ה מהמכילתא וכו' והרי"ף כתב דהחיוב על המפקיד ורא"יתו מוגונב מבית האיש ולא מבית הקדש ולא הבנתי ראייתו וגם לא כתב לפרש המכילתא. וי"ל דכיון שהשאיל הנפקד ביתו לשמירת ממונו דהמפקיד ביתו דהמפקיד קריא בי' וכתב הפני יהושע שם בפסחים וגם כתב גם הרא"י דלכך קרוי ביתו דהקדש כיון דהשאיל הגזבר ביתו להקדש והאי דמכילתא מיירי בעכו"ם שהלוה לישראל על חמצו עכ"ל . והקשה הט"ז דלפי"ז גם בכה"ג קמייתא דמכילתא בחמץ של עכו"ם אצל ישראל מיירי נמי בהלואה וא"כ למה אינו

חייב לבער דהא קיימ"ל כל שהוא באחריות ישראל חייב לבער זכ"ש זה שהלוה עליו. ולפרש כוונתו נראה לפע"ד דבשלמא אי לא מיירי בהלואה י"ל דרישא וסיפא מיירי בלא קיבל אחריות ואפ"ה אין המפקיד עובר כדעת הרמב"ן המובא בפמ"ג וכא דכתב הרא"ש וקיבל אחריות הוא לאו דוקא עיין בפמ"ג. ועוד יש לפרש דבשלמא אי נימא דמיירי בפקדון בלא הלואה י"ל דאף בקיבל עליו אחריות אינו עובר עליו, דהוי כנפלה עליו מפולת כיון דאינו יכול לבער כמ"ש הר"ן ומובא במחה"ש סי' תל"ג ס"ק י"ז אבל בהלוהו עליו ואמר מעכשיו שאפשר שיהי' שלו לגמרי אמיר שפי כמ"ש הט"ז בסימן תמ"א ס"ק ג' :

עוד שם בא"ד. וא"כ שחמץ ממש של ישראל בבית עכו"ם פטור ה"ה נמי חמץ עכו"ם בבית ישראל פטור. פירוש אף בקיבל עליו אחריות כיון דאינו יכול לבער הוי כנפלה עליו מפולת. והמכ"לתא וכמ"ש בשם הר"ן המובא במחצה"ש :

עוד שם בסוף הדיבור. ונראה פשוט דזה הוא לענין חיוב אם המפקיד לפינו כוונתו דאיתא בר"י הנ"ל דהחיוב על המפקיד אף דגם הנפקד עובר בקיבל עליו אחריות מ"מ כיון דגם המפקיד עובר החיוב על המפקיד כיון דהגוף הוא שלו כמ"ש הט"ז בסימן תמ"ג ס"ק ד' :

במקו"ח סי' ת"מ סס"ק ב'. ולא מהני רק דוקא למכור לו החדר שהחמץ בתוכו וכו' אבל לא מהני בשמשכיר לו דלא קיי"ל כר"ת שסובר דמהני ייחד לו בית וכו'. ולפע"ד דהא דהחמיר המ"א וכי דלא קיי"ל כר"ת בייחד לו בית הוא דוקא בלא ביטל כגון שהפקיד עכו"ם החמץ אצל הישראל דלי"מ בזה ביטול אבל במכירת חמץ שלנו דהישראל מבטל נ"כ מקודם או אח"כ והמכירה היא רק לענין חיוב דרבנן שהצריכו לבער בזה שפיר נוכל לסמוך אף לכתחלה על דעת ר"ת דאף דשכירות לא קניא מ"מ לא מיקרי החמץ מצוי בידו כדאיתא בש"ס שם. וגם הא דשכירות לא קניא אינו דבר ברור עיין במ"א סי' רמ"ו ס"ק ח'. גם יש לצרף דעת הראב"ד דאחריות עכו"ם אינו מזיק כלל. והדינא דמלכותא אין מזיק ג"כ בזה כיון דהוא נגד דתוה"ק כמ"ש בחו"מ סי' ע"ג בש"ך ס"ק ל"ט. וכן המנהג לכתוב שכירת הבית ולא מכירת הבית כי מכירה נראה יותר הערמה כי הכל יודעין שאין בדעתו למכור ביתו לעכו"ם והבן :

בי' תמא ליישב קושית האחרונים על המ"א ס"ק ד' שכ' נ"ל דבפסח אין הישראל מחויב לבער דעדיין הוא ברשות עכו"ם דשמא יפדנו וכו' עיי"ש. והוא סותר דברי רש"י המובא בט"ז שכ' ואע"פ שלא הגיע הזמן שמא כשיגיע לא יפרע ונמצא עובר למפרע בבל יראה. הרי דלרש"י צריך לבער בפסח מחמת דחיישינן שמא כשיגיע וכו'. ונראה לפע"ד דדין זה אם חוששין בפסח שמא כשיגיע הזמן לא יפדנו העכו"ם זה תלוי בשיטות הפוסקים המובאים בר"פ הלכות נדה בסי' קפ"ג בפירוש דברי ר"ש ואחר מטהר אבל אסרו חכמים לעשות כן שמא תבא לידי ספק שרש"י פירש דקאי אטבילה אבל חשמים מה"ת אסור שאדם מוזהר ועומד שלא יביא א"ע למקום שיכול לבא לידי איסור לכן בזבה מדאורייתא אסור לשמש כשהיא שומרת יום שמא תראה ותסתור. ושאר הפוסקים ס"ל דאיסור תשמיש בשומרת יום אינו אלא מדרבנן ומה"ת א"צ לחוש ע"ש בדברי הב"י לכן נראה לפע"ד דרש"י כאן אזיל לשיטתי' דגם שאדם מוזהר ועומד שלא יביא א"ע למקום שיכול לבא לאיסור תורה לכן צריך לחוש מה"ת שמא כשיגיע הזמן לא יפדנו העכו"ם וצריך לבער בפסח שלא יביא א"ע למקום שיכול לבא לאיסור תורה למפרע ומה"ם אסר להכניס א"ע בספק זה ואף דבזבה הוי איסור כרת מ"מ רש"י ס"ל כן בכ"מ דאסיר לעשות מעשה בספק שיכול להיות אח"כ איסור ודאי. והמ"א פסק כהרי"ף והרמב"ם שם ושאר פוסקים דאבל אסרו חכמים וכו' קאי אתשמיש וא"כ מה"ת אינו צריך להשוש שמא יתברר למפרע כיון דלע"ע אין איסור ואפי' מדרבנן אין לאסור

בכ"מ ורק שם אסרו חכמים בזה שיש לחשוש שיבא ע"י התשמיש לאיסור כרת שתהיה זבה למפרע כמ"ש ר"ש אבל אסרו חכמים וכאן דלא אסרו חכמים בפירוש א"צ לבער בפסח. ובזה מיושב נמי קושית המחה"ש על המ"א דסותר כאן דברי עצמו דלעיל ס"ק ג' כתב דל"א הואיל ובידו לפדותו כיון דהוא מחוסר ממונא ואפי' לחומרא והאיך רצה בכאן לסמוך לקולא על הואיל ע"ש. ולפמ"ש לא קשה מידי דלאו מטעם הואיל הוא מתיר רק מטעם שלע"ע הוא של עכו"ם עדיין וא"צ לחשוש שמא לא יפדנו העכו"ם ויהי' למפרע של ישראל וכנ"ל :

במחה"ש סי' תמ"א סס"ק ג. וישראל לא משעבדי לי' מידי כיון דלא הלוה עליו רק נתן לעכו"ם במתנה כן איתא במ"א וכ' המחה"ש ודמי לסיפא דברייתא וכו' אבל באנפרות וכו' וה"ה הכא אע"ג דהכא חייב הישראל להעכו"ם וכו' ע"ש דברו מגומגמים ובודאי יש ט"ס בדבריו והבן :

ליישב שיטת הפוסקים דס"ל דחצי שיעור אין אסור מה"ת לפנין בל יראה ולמה יגרע מכל האיסורים דהלכה כר"י דחצי שיעור אסור מה"ת כדאי' במסכת יומא דף ע"ד מטעם דחזי לאצטרופי. ועיין בשו"ת ח"ל סי' פ"ו ובשו"ת שאגת ארי' סי' פ"א. ולפע"ד נראה לומר דבר חדש דהנה לכאורה צריך להבין במאי פליגי ר"י ור"ל ביומא דף ע"ד דר"י ס"ל כיון דחזי לאצטרופי איסורא קא אכיל ור"ל ס"ל אכילה אמר רחמנא וליכא דכיון דר' יוחנן אמר סברא דחזי לאצטרופי במאי דחי ר"ל סברא זו דנהי דאכילה אמר רחמנא מ"מ י"ל דזה לענין מלקות אבל איס"ר יש מה"ת אף בחצי שיעור כסברת ר"י. לכן נלפע"ד דגם ר"י לא ס"ל דחצי שיעור אסור מה"ת מטעם דחזי לאיצטרופי לחוד דאם כן למה נקט ר"י חצי שיעור הא אף בכ"ש יהיה אסור מה"ת והי' לי' לר"י למינקט כ"ש כמו שנקט ר"ש כ"ש למלקות במס' מכות דף י"ג ודף י"ז וגם אין זה סברא כלל דיאסור משום דיכול להצטרף לחצי זית שיש לו סוף דא"כ אם אין לו עוד חצי זית מזה האיסור לא יאסור מה"ת לכן נלפע"ד דר"י אזיל לטעמיי' דס"ל במס' חולין דף ק"ג ע"ב אכל חצי זית והקיאו וחזר ובלעו חייב דהנאת גרונו בעינן והרי נהנה גרונו בכזית ור"ל ס"ל דפטור אכילה במעיו בעינן וליכא ע"ש ובזה פליגי גם כאן במס' יומא דר"י לשיטתי' בחולין ולכן אף בחצי זית לבד דיכול לבולעו ולהקיאו ולחזור ולבולעו ויהי' הנאת גרונו ויחייב לכן אף אם לא הקיאו אסור מה"ת דחזי לאצטרופי ע"י שיקיאו ויחזור ויבלע ור"ל אמר אכילה אמר רחמנא וליכא פירוש אכילה במעיו בעינן כמ"ש במס' חולין וליכא פירוש וליכא לאיצטרופי ע"י שיקיא ויחזור ויבלע. ולכן ס"ל להפוסקים דלענין ב"י אין עובר בחצי זית דלא שייך בזה שיקיא ויחזור ויבלע. והנה ראיתי הגיה במל"מ בהלכות שבת ר"פ פ"ח שהקשה על הח"ל דס"ל ג"כ דחצי שיעור אינו אסור מה"ת רק באיסורי אכילה משום הריבויא דכל חלב או משום דע"י אכילה אחשבי' דקשה ע"ז ממה שאיתא במס' שבת דף ע"ד דרב חסדא ס"ל דבורר ואוכל פחות מכשיעור מתקיף לה ר' יוסף וכי מותר לאפות פחות מכשיעור ופירש"י שם דקיימ"ל ח"ש אסור מה"ת. וכן איתא בהגהות אשר"י בר"פ המוציא ע"ש ולפמ"ש לק"מ דאף בבורר יצויר ג"כ דבורר ח"ש וחזר ועירבם וחזר ובירר חייב לכן ח"ש אסור מה"ת. וכן באפיה לפי מה שאיתא ברמב"ם הלכות שבת פ"ט הלכה ה' נתבשל כולו חצי בישול חייב ופירש הראב"ד שם שהוא כמאכ"ד ובהלכה ג' שם כתב המבשל דבר שמבושל כל צורכו פטור ופי' שם הא לא היה מבושל כל צורכו רק כמאכ"ד חייב ע"ש וא"כ יצויר ג"כ באפה ח"ש כמאכ"ד ואח"כ אפאו עוד עד שנאפה כל צורכו חייב דאפיה הוי לענין זה כבישול ע"ש ברמב"ם לכן אסור מה"ת בחצי שיעור. ובזה א"ש דברי הש"ס דפריך וכי מותר לאפות ולמה לא פריך שתם וכי מותר לעשות מלאכה פחות מכשיעור דדוקא בלאפות וכדומה בהם שייך לחייב אף

בח"ס ע"י ב' פעמים או מ"ס אסור בו מה"ת ונקט לאפות לדוגמא וכן כורר וכדומה אבל בשארי מלאכות שאין שייך לחייב בו בלא שיעור ע"י ב' פעמים אין אסור ח"ש מה"ת בכה . ואפשר אף דנקט ר"י חצי זית הוא כיון דבזה יכול להתחייב ע"י שהקיא פעם אחד ומ"מ גם בפחות מחצי זית יכול להתחייב ע"י שיקיאו כ"פ או יותר לכן אסיר ג"כ מה"ת וכן בכל דבר שייך כן כמו בכורר דיכול לערבס ולברור כמה פעמים אבל בלאפות לא שייך רק כי פעמים ואינו אסור רק בחצי שיעור מלומלם ולא בפחות מחצי שיעור והבן :

ובזה נוכל ליישב קושית ס"ר יעקב מלבוב בתשובה בפמ"ג יו"ד סי' ס"ב שהקשה על הב"י והט"ז שהקשו על הטור דכי שם דח"ש אסור בלמ"ה והקשו דמה קמ"ל בלמ"ה יותר מבכל איסורים הא בכל האיסורים ח"ש אסור מה"ת . והקשה ס"ר ה"ר יעקב ז"ל כיון דטעם ח"ש דאסור מה"ת הוא משום דחזי לאיצטרופי א"כ בלמ"ה דקיי"ל חלקו מבחוץ פטור א"כ לא חזי לאיצטרופי א"כ למה יאסור ח"ש בלמה"מ מה"ת. ונקדים ליישב קושית המהרש"א במסכת חולין דף ק"ג ע"ב דאיתא שם חלקו מבחוץ פטור חלקו מבפנים ר"י אמר חייב ר"ל אמר פטור ופירש"י דחלקו מבחוץ היינו שאכל כ"א כפ"ע בתוך כא"פ פטור כיון דחידוש הוא דהא גידין ועצמות בשאר איסורין לא מיחייב ולא מצטרף לבשר כל שכן והכא בלמ"ה מיחייב במשהו בשר בגירוף גידין ועצמות ואין לך בו אלא חידושו . וכי אכיל לי' בכ"א מיחייב אבל לחלאין לא דמשמע אכילה ככ"א משמע ועל חלקו מבפנים פירש"י שהיה בפיו וכשבלע וירד לתוך מעיו הי' לחלאין ולר"י הרי נהנה גרונו בכ"א דהנאת גרון הוא בעת שהוא בתוך פיו ולר"ל כיון שלא בלע לתוך מעיו בכ"א פטור והתוס' שם הוסיפו עוד יותר דכיון דחידוש הוא כביל לרך לר"י שיהי' מחובר בתוך פיו שיהי' הנאת גרונו במחובר כתולדתו ולר"ל צריך שיהיה הנאת מעיו במחובר כתולדתו ולא מהני בכ"א כדס"ל לרש"י ואח"כ איתא שם אמר רב אסי א"ר אכל חצי זית והקיאו וחזר ואכל חצי זית אחר חייב מ"ט הרי נהנה גרונו בכזית ופירש"י דהא דר"א פליגא אדרב דימי ורבין דאמרי לעיל משמי' דר"י חלקו מבחוץ פטור דהא כאן לא היה בכ"א ע"ש והקשה המהרש"א וז"ל אין זה מוכרח די"ל דר"א משמי' דר"י לא מיירי בלמ"ה אלא בשאר איסורין דלכ"ע חייב אף בזא"ז בכדי א"פ. והלא מרי' מתרץ דלא ניחא לי' לרש"י לפרש דר"א קאי לשאר איסורין דהא כל הסוגיא מיירי בלמ"ה ע"ש . אמנם לפענ"ד עוד יותר דהא הטעם דחלקו מבחוץ פטור הוא כמו שכתבו רש"י ותוס' כיון דחידוש הוא דחייב במשהו בשר ע"י גירוף גידין ועצמות א"כ בלמ"ה שאין בו רק בשר לבד דאינו חייב רק בכזית בשר הוי כמו בשאר איסורין ואין בו חידוש ואם כן חלקו מבחוץ חייב בזה וא"כ י"ל דגם רב אסי מיירי בלמ"ה רק באבר שאין בו רק בשר . לכן נראה לפי ענ"ד דרש"י בא לתרץ ב' קושיות . האי כיון דמסיק הש"ס דאף ר"א ס"ל דאכל חצי זית והקיאו וחזר ואכל אותו חצי זית עצמו ג"כ חייב נר"י למה נקט ר"א א"ר אכל חצי זית והקיאו ואכל חצי זית אחר . וכי' למה הפסיק מימרא דר"א אחר מימרא דר"ד ורבין א"ר וס"ל לרש"י דכמו דחלקו מבחוץ אם אכל ב' החלקים בכ"א חייב אף דהוא חידוש מ"מ האכילה בכ"א מצרפס כן נמי באכל חצי זית והקיאו וחזר ואכל אותו החצי זית עצמו אף דלא היה כזית בכ"א מ"מ כיון דבפעם הב' לא היה חצי זית אחר ג"כ מצטרף ורק בב' חצאי זיתים כיון דהם גופים מחולקים אינם מצטרפין בלמ"ה דחידוש הוא לכן כתב רש"י והא דר"א פליגא אדר"ד ורבין לכך נקט רב אסי דיני' בחצי זית אחר כדי להודיענו בזה ב' דברים האי דכיון דנהנה גרונו בכזית אף שאין במעיו כזית חייב. והכי' אף דהוי חלקו מבחוץ מ"מ חייב דלא כר"ד ורבין . נמצא לפמ"ש באכל חצי זית והקיאו וחזר ואכל אותו חצי זית חייב אף לר"ד ורבין דחלקו מבחוץ פטור לכן אף בלמ"ה שיש בו בשר וגידין ועצמות חצי שיעור אסיר מה"ת דחזי לאיצטרופי באותו חצי זית עצמו וכנ"ל והבן ומיושב קושית הר' יעקב הנ"ל :

סימן תמב

בט"ז ס"ק א' הביא דברי הב"י שהקשה דהטור השוה נוקשה לתערובות שהוא בלאו והא איתא בש"ס מנין כותח' דר"י דר"א ל"ל נוקשה . והט"ז מתרץ בדוחק . ולפענ"ד דלפמ"ש התוס' שם בד"ה ר"א דגרס ר' אלעזר בחד מינייהו או בגמ' או במתני' והוכיח הפ"י שם דבמתני' הוא ר' אליעזר ובברייתא הוא ר' אלעזר והטור ס"ל כל אלו לר' אליעזר הוא בלאו ע"כ הוא ר"א דמתני' דס"ל תרווייהו בלאו ולא קשה כלל קושית הב"י :

במ"א ס"ק א' . ולדעת הטור נ"ל דהאי דסיאור ישרף מיירי ביו"ט שא"א לאפותו דהא אסור מדרבנן באכילה ואם יניחה כך תחמיץ לגמרי וליתן לא מהני כיון שהשת"ל להחמיץ לכן ישרף . ותמהו האחרונים דכמו דאסור לאפותו כך אסור לשורפו וכמו שאיתא בסי' תמ"ו המוצא חמץ בי"ט יכפה עליו כלי וכו' וגם לשרפו במקומו אסור יעו"ש. ונראה לפענ"ד ליישב דהנה המ"א שם בס"ק ג' הביא בשם הכ"מ וז"ל כיון דלית בי' צורך היום כלל לא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך. והמ"א הקשה ע"ז מדברי התוס' בפסחים דף ה' ע"ב ד"ה לא אמרינן שכתבו דהאי אמרינן מתוך פרי תא"ג דבעינן צורך היום קצת הכא מה שמבער הוי צורך דמשמע דמותר לשרפו כיון שיש מצוה בשריפתו הוי צורך . ומתרץ המ"א דזה לא כתבו רק לפי הס"ד דאף ביום הראשון משבתו היינו ביו"ט אבל לפי המסקנא דביום הראשון היינו מעי"ט א"כ אסור לשורפו ביו"ט ע"ש ופירש הפמ"ג שם דהדיוק של רבא כך הוא דאי אמרינן מתוך היינו מפרשין דביום הראשון מיירי ביו"ט כפשטי' והיינו אומרים דהמשהה חמץ כדי לבערו עובר עליו והוי צורך היום קצת . אבל לפי האמת דהא בקבלה דביום הראשון היינו מעיו"ט [או משארי הלימודים בש"ס שם דף ה'] י"ל מסברא כמ"ש התוס' דף כ"ט דהמשהה חמץ כדי לבערו אינו עובר עליו ולא הוי צורך היום כלל לכן אסור לשורפו ע"ש בא"א. אמנם זה בחמץ גמור שמשהה אותו כדי לבערו אחר יו"ט אבל בחמץ נוקשה לדעת הטור דמותר להשהותו עד אחר יו"ט א"כ חיישינן שמא בחמיץ חמץ גמור והוא לא ידע ומשהה אותו לקיימו ויהיה עובר עליו בשוגג . והמ"א אזיל לשיטתיה דאף בשוגג עובר על ב"י מידי דהוי כמו מי שאכל חלב בשוגג כמו שכתב בסי' תל"ד ס"ק ה' ע"ש לדעת הטור לכן יש מצוה בשריפתו והוי צורך היום קצת ולכן ישרוף ביו"ט . ובזה מיושב ג"כ דברי הט"ז בסימן תנ"ז ס"ק ה' בדין הלש עיסה ביו"ט של פסח לא יקרא לה שם עד שתאפה שאם יקרא לה שם אינו רשאי לאפותה ואם יניחנה כך תחמיץ ואינו רשאי לשורפה ביו"ט ופירש הט"ז שאין שורפין קדשים ביו"ט ולכאורה הא בלא"ה הוי הבערה שלא לצורך כלל ואסור לשורפו ביו"ט כמ"ש הט"ז בסי' תמ"ו ס"ק ג' ע"ש ולפי מה שכתבתי א"ש דבעיסה חיישינן דילמא תחמיץ והוא לא ידע והוא משהה אותו לקיימא וליתן אותה אחר יו"ט לכהן קטן או גדול שטבל לקריו ביודמן לו אחר יו"ט וכשת לא נזדמן לו כהן קטן או גדול שטבל לקרי' והוי מצוה בשריפתו והוי צורך היום קצת והיה מותר לשורפו אך בחלה דהוי קדשים ואין שורפים קדשים ביו"ט אף דבלא"ה הוי מצוה בשריפתו אפ"ה אין שורפין אותה מגז"כ כמ"ש המהר"ש בסימן תמ"ו ס"ק ג' לדעת התוס' בכתובות ע"ש :

עוד נראה לפרש דברי המ"א הנ"ל אחר שנקדים לפרש דברי המ"א בסימן תמ"ו ס"ק ג' במ"ש לתרץ דברי הכ"מ דלכך ל"א מתוך דהמצוה לא הוי צורך היום דקשה דהרי בדברי התוס' מבואר דהכא מה שמבער הוי צורך ותירץ דהתוס' כ' רק לפי הס"ד דהש"ס דאף ביום הראשון משבתו היינו ביו"ט

ביו"ט אבל לפי המסקנא דהוא מעיו"ט א"כ אסור לשורפו ביו"ט ונראה דכונת המ"א הי' דלמאי דס"ד היינו לר"ש דס"ל דהיי יכול להיות הפירוש דביום הראשון היינו ביו"ט רק מתחם דמצינו להבערה שהוא אב מלאכה ע"ז לא נוכל לאוקמי ביו"ט ולא כן שכל"ל דאין ביעור חמץ אלא שריפה ולכך הוי מצות שריפה צריך קלא אבל לפי המסקנא דאך ביום הוא מעיו"ט מתחם שאר נימודים א"כ נוכל לומר דלכך כלהו כר"ש לא אמרו דס"ל כרבנן דר"י דהשבתתו בכ"ד וא"כ לא הוי מצוה בשריפתו כיון דיכול להשביתו בכ"ד לכן יפה כתב הכ"מ דלא הוי צריך היום כלל. ובזה א"ש גם דברי המ"א דאז"ל ליישב דברי ר"י דאמר שיאור ישרף והאוכלו פטור ור"י הא ס"ל אין ביעור חמץ אלא שריפה לכן מותר לשרפו ביו"ט דמצות השריפ' הוי לדידיה צורך היום קצת. ואף דשיאור לא הוי רק מדרבנן לר"י מ"מ לא גרע מספר לקרות בו שמותר להוציאו דהוי הקריאה צורך קצת דאמרינן מתוך ועיין בתוס' ביצה דף י"ב ד"ף נר"ח שם דבלא צורך קצת אסור מדאורייתא הוצאה שלא לצורך מ"מ מותר להוציא ספר לקרות בו ומתחם מצוה דרבנן הוי צורך קצת ולר"י דס"ל דאין ביעור חמץ אלא שריפה אף בשיאור דאינו רק מדרבנן ג"כ אין ביעורו אלא שריפה דכל מה דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקן והוי צורך קצת כיון דמצוה בשריפה ואף דנוקשה מותר להשהות מ"מ היכא דיכול לבא לידי חימוץ גמור בזה צריך לשורפו דוקא והבן :

עוד נראה לפרש דברי המ"א כאן לפי מה שפירש המחה"ש דברי המ"א בסימן תמ"ו הנ"ל דאם נאמר דהשביתו היינו שבנפרה הוא ביו"ט א"כ זמנו קבוע ביו"ט והוי צורך קצת אבל לפי המסקנא דהוא מעיו"ט א"כ זמנו קבוע מעיו"ט אם לא ביער בעיו"ט לא הוי הביעור ביו"ט צורך כלל ע"ש וכוונתו דהוי כמו מילה שלא בזמנו דאינו דוחה שבת ויו"ט ועיין במסכת שבת דף כ"ד ע"ב דאמר רבה גם הטעם דאין שורפין קדשים ביו"ט כיון דאין זמן שריפתו קבוע ביו"ט הוי כמילה שלא בזמנה וא"כ זה דוקא אם הי' החמץ מעיו"ט הי' יכול לשורפו מעיו"ט אבל אם נתחמץ ביו"ט הוי זמנו קבוע ביו"ט שלא יעבור בב"י והוי קצת צורך ומותר לשורפו ביו"ט ואף בנוקשה דהוא מדרבנן וכנ"ל. ולהטור מותר להשהותו. מ"מ בנוקשה כזה דיכול לבא לידי חמץ גמור בזה אסרו חכמים להשהותו וחייב לבערו מכתולם ולר"י דוקא בשריפה לכן אמר שיאור ישרף :

(מגן המחבר) **במ"א** ס"ק א' כתב וז"ל ובי"ד סימן קל"ד כתב הרב"י בשם הרשב"א המשקין הנעשים מחומץ יין ודבש אסורין וא"ם שנתערב החומץ עם הדבש ונטל במיעוטו ז"א דכל שעיקרו כך אינו בטל כענין ד' מיני מדינה [היינו כותח הבבלי] דדוקא כל שנתערב דרך מקרה לא התירו בו עד שיהא רוב אבל כל שדרכו לעשותו כן אסרו ואינו בטל במיעוטו כו' ותימא דהא בגמ' מוקי להך דכותח הבבלי שיש בו כותח בכא"פ הא לאו הכי שרי וצ"ל דס"ל דמדאורייתא שרי ומדרבנן אסור ע"ש וקשה לע"ד על המ"א דהא הבי"א בעצמו א"כ דברי ר"ין שכתב דכפירנו כמו"ד כגון שצריך לאכלו ולעשותו עם חמץ כגון אלמודי כו' אסור אפי' לאחר הפסח כו' וסיים הוא גופי' ע"ז וז"ל ומשמע שם דאפי' לא פירנו בכוונה אדעתא להשהותו אסור וכתב המחלית השקל דכוונת המ"א הוא להביא ראיה מזה לשי' הרשב"א דכל שעיקרו כך לא בטל ע"ש ולפמ"ש המ"א דכוונת הרשב"א הוא רק מדרבנן אבל מדאורייתא שפיר בטל א"כ אמאי אסרי' הר"ין אף לאחר הפסח והלא כללא הוא דבדבר שאינו אסור רק מדרבנן אם השהה אותו לאחר הפסח שרי אף באכילה וכמ"ש המ"א גופי' לעיל מזה ובסי' תמ"ז ס"ק מ"ו ע"ש ועכ"ב צ"ל דס"ל לר"ין דזה אינו בטל מדאורייתא וא"כ י"ל דגם הרשב"א ס"ל כן. והטעם דאינו בטל מדאו' י"ל דהוא טעמ"ש הרשב"א בחידושיו לש"ס ביצה דף ג"ח לגבי גבינה של עכו"ם דהא דקיי"ל דדבר הניכר אינו בטל הוא אינו דוקא בניכר בראיי' העינים רק אפי' אם הוא ניכר בראיי' השכליים היינו שא"א שיעשה הדבר הזה בלי תערובות הלזה הוי ג"כ דבר הניכר ואין לו ביטול ע"ש בדבריו הקדושים כי נפלא. וכבר פלפלתי כעוה"י בדברי הרשב"א הלזו בסוגיא דכסף מרובעו על התרם ע"ש בחידושיי. וא"כ כאן נמי כיון דעיקרו כך ומערבין אותו בכוונה ע"ד זה הוי כדבר הניכר ואין לו ביטול. וכן מוכח ברשב"א גופ' דכוונתו הוא כן מדהביא ראיה ע"ז דעיקרו כך לא בטל מההוא דנבילות ובגבינות כתב הוא גופי' הטעם דלא בטל משום דהוי דבר הניכר וכמ"ש בשמו. וא"כ מגילא כאן הוא ג"כ מטעם הזה וכמובן. ובזה ממילא מתורץ ג"כ קושי' המ"א הנ"ל דע"כ קושיתו מהא דכותח הבבלי הוא אינו מזה דבעינן בי' כזית בכא"פ דהא שם קאי לענין חיוב מלקות שפיר צריכין כזית בכא"פ דאל"ה לא יתחייב מלקות אף דאינו בטל ומשום דלא מצרפינן בכזית בענין אחר וכדאי' זה בש"ס כמה פעמים. וע"כ קושיתו הוא רק ע"ז דהביא ראיה לזה מד' מיני מדינה דמשם ליכא ראיה כיון דע"כ איירי שיש בו כזית בכא"פ וכדאי' בש"ס ולמ"ש א"ש גם זה דבאמת לא הוצרך לזה שום ראיה כיון דכתב בחידושיו דזה הוי דבר הניכר ובדבר הניכר אימא להדיא כמה פעמים בש"ס דאין לו ביטול. ומ"ש כענין ד' מיני מדינה הוא לאו ראיי' לדבריו אלא נקטי' לדוגמא בעלמא וכמ"ש המחלית השקל לפרש דברי הרשב"א לפ"ז שפי' המ"א דבריו דלא אסר כזה רק מדרבנן ע"ש. ודברי המ"א גופי' לפ"ג לעכ"ד :

סעיף ב' **בט"ז** ס"ק ד' ואם כן יש להתיר אם החמין כמעו"ד בשמרי מע"ט של כל השנה אלא דבסי' תמ"ז סעיף ה' יתבאר דלגבי חמץ ל"א שאם כלי אינו בן יומו ע"ש. ולפמ"ש המ"א שם ס"ק י' דאם נתערב מותר אפילו בלא ס' אם כן גם כאן כן דמותר אפי' אין סומך בהמצ"ע נגד השמרים :

סימן תמב במקור חיים ס"ק ה'. אבל בהגאה מותר דלא עדיף מפת שעיפשה. והוא תמוה מאוד דהא שם מיירי בנפסל מאכילת כלב. ונראה דט"ס הוא וצ"ל מנוקשה פירוש דנוקשה ע"י תערובות ודאי מותר להשהות וכו'. ומזה משמע דס"ל כהמ"א ס"ק ב' דנוקשה ע"י תערובות מותר לקיימו אף בראוי לאכילה קצת וכמו שאימא בלשון המחבר דבר שנתערב בו חמץ וכו' או שאינו מאכל כל אדם וכמו שפי' הפמ"ג בס"ק ב' שם. ול"ע שבחידושים בס"ק ג' פסק כהחיי שגם בנוקשה ע"י תערובות בעינן שאין ראוי לאכילה כלל. וגם דברי החיי צ"ע שהוא נגד דברי המחבר בסעיף ב' הנ"ל :

סימן תמג בט"ז ס"ק ד'. וכ"ת דאין בידו לבערו כיון שזה יש לו עליו חוב ע"ש. פירוש והוי כנפלה ע"י מפולת כמ"ש בסימן ת"מ מ"מ גם במלוה שייך טעם זה דאין בידו לבערו כיון דאינו שלו והוי כנפלה עליו מפולת כמ"ש הט"ז בסימן ת"מ בשם המכילתא ובשם הרתב"ן בפקדון אף בקיבל עליו אחריות ע"ש. מ"מ לא קיי"ל כותיה בפקדון וקיבל אחריות ולא אמרינן דהוי כנפלה עלי' מפולת לכן גם כאן גם הלוה טוכר הוא"ל ושנוף שלו כחיוב מוטל עליו לבערו כמ"ש הר"י בסימן ת"מ דהחיוב על המפקיד מזאי טעמא אפי' קיבל הנפקד אחריות עלי' :

סימן תמד במ"א ס"ק י"א. ומשמע דמתחלת שנה שנית ולמעלה דאינו ברשותו לבטלו יחזור מיד מ"וס דהאי עשה והאי עשה ועשה דהשביתו חמור דכל שעה עובר עלי' משא"כ במילה וא"נך. ומ"מ כ"ל דמת מלוה עדיף דהא דחי אפי' פסח שיש בו כרת ע"ש. ותמה המחה"ש דהא עשה דתשביתו נ"כ דוחה פסח שיש בו כרת אם א"א לו לבטל כנ"ל. לכן נלפע"ד דכוונת המ"א דעשה דתשביתו אפ"ג דהגיל דעובר כל שעה מ"מ אינה דוחה פסח שיש בו כרת.

אע"ג דלפנינו חולה שיש בו סכנה כתב הר"ן והובא בש"ע או"ח סימן שכ"ח דשוחטין לו ואין מאכילין אותו נבילה דעובר על כל כזית התם שאני דאף לפי דעת הר"ן דשבת דחויה הוא אצל חולה ולא הותרה עיין בפמ"ג שם מ"מ כיון דעכ"פ נדחה אצל החולה ואין בו כרת ע"כ שבת קיל מנבילה דעובר על כל כזית אבל כאן דלא נדחה · בודאי מה שיש בו כרת חמיר מעשה דתשביתו אף דכל שעה עובר מ"מ לא משגחינן על זה ובפרט כי דעתו לבערו אינו עובר ואף דהיכא דיכול לבער תיכף לא מהני מה שדעתו לבערו אח"כ כמבואר באחרוני' מ"מ כאן אונס הוא שלא יעבור עי"ז על עשה שיש בה כרת. ומה דעשה דתשביתו דוחה פסח טעמא אחרינא איכא כיון דקודם ביעור חמץ לא יוכל לעשות הפסח מטעם שהקפידה התורה לא תשחט על חמץ דם זבחי ואף דבדיעבד כשר הפסח בשוחט על חמץ כמ"ש התוס' והובא בפמ"ג כאן מ"מ כיון דכתיב בתורה לא תשחט על חמץ לא שייך בזה לדחות דלא כמ"ש הפמ"ג ואח"כ מצאתי בצל"ח דף ס"ג שכ' כן ומה שדוחה עשה דתשביתו מצות מילה היינו בהולך למול את בנו דאין חיוב כרת על האב רק על הבן כשיגדיל תדע דהא לא נקט הש"ס למול א"ע והוא מטעם כיון דיש בו כרת בודאי דוחה עשה דתשביתו אף דכל שעה עובר רק בהולך למול בנו דאינו אלא מ"ע ולא כרת בזה כי המ"א דתשביתו חמיר דכל שעה הוא עובר ולכן שפיר כי המ"א דמת מצוה עדיף דדוחה אפי' פסח שיש בו כרת משא"כ עשה דתשביתו אינו דוחה עשה שיש בו כרת וכנ"ל · ומ"מ לפע"ד דברי המ"א תמוה דהא איתא בטור יו"ד הלכות מילה בד"מ בשם הכלבו דאפילו באב דאין בו רק מצות עשה כשאינו מל את בנו עובר עלי' כל יום ול"ע גדול ודוחק לומר דאף דעובר כל יום מ"מ אינו עובר כל שעה ול"ע . ואפשר לומר כיון דאיתא במס' פסחים ד' דכל היום כשר למילה אלא שזריזין מקדימין למצות דמשמע דאינו רק מטעם זריזין אבל אינו עובר רק כשעבר היום ואף במילה שלא בזמנו כן הוא · ול"ע על הגהמ"ש שהקשה ג"כ קושיא זו ולא ראה היטב דברי הד"מ דאיתא שם בהדיא כן וז"ל וה"ה אב או ב"ד כל יום שמעכבין עוברין בעשה משמע דאינו עובר כל שעה רק כל יום . וטעם הדבר נראה לפע"ד דבמילה כתיב וביום השמיני ימול וזמן דהתורה לא הקפידה רק על היום · וכן בפסח לא הקפידה התורה רק שיהיה בין הערבים אבל בחמץ כתיב אך חלק דהיינו אחר שעה ששית הרי הקפידה התורה שיהיה תיכף אחר שעה ששית ואף לפי הלימוד דלעיל דף ה' מלא תשחט על חמץ י"ל דתלוי ג"כ על השעה כמ"ש התוס' לעיל ע"ש · ולפמ"ש לעיל נוכל ליישב כמה קושיות המפרשים בסוגיא דפסחים דף ס"ג בשוחט הפסח על החמץ . א' הקשו על רש"י שם שכ' בסיפא דבמועד שלא לשמו חייב וחייב משום לא תשחט בהדי לאו דלא יראה ולא ימצא ובריש דברי ר"ש כי הפסח בי"ד ששחטו על החמץ. לשמו חייב משום לא תשחט על חמץ ולא כתב נמי משום ב"י . וכן בדברי התי"ק כי ג"כ עובר בלא תעשה דלא תשחט על חמץ ולא כתב דעובר נמי משום ב"י וזה ידוע דרש"י ס"ל דמשעה ששית עובר בב"י וכמ"ש הח"י בשם רש"י בב"ק וכן משמע בפסחים דף ל"ה ע"ש ובצל"ח שם. ולהנ"ל ניחא שפיר די"ל דרש"י ס"ל כתוס' זבחים דף ל"ג ד"ה לענין מלקות דפסח שיש בו כרת דוחה עשה ול"ת · ורש"י מפרש את המשנה דמיירי אף כאן שהוא לעשות שניהם ופסח שיש בו כרת דוחה את הלאו דב"י והעשה דתשביתו [וכזה מיושב נמי קושית המפרשים שם דלא קתני דעובר נמי בעשה] ולא נשאר רק הלאו דלא תשחט על חמץ וגו' דכתיב בפירוש בתורה ולא שייך בו לדחות וכנ"ל . וזה שייך בי"ד שיש בו כרת אבל במועד שלא לשמו דהוי שלמים ואין בו כרת פירש"י דחייב משום שניהם משום לא תשחט בהדי ב"י . ואמת נמי דעובר על עשה דתשביתו נ"כ אך לשון חייב לא שייך בעשה . וכן בדברי ר' יהודה שם במשנה שאמר אף

התמיד נ"כ י"ל כיון דהקפידה תורה דצריך לאחר אחר התמיד של בין הערבים כדאי' בש"ס לעיל דף הפסח שיש בו כרת דוחה התמיד ג"כ את העשה ו[?] אינו עובר רק בל"ת דלא תשחט על חמץ דם זבחי וכמו ר"י זבחי המיוחד לי וכמ"ש הריב"א בחולין דף קמ"א דעשה לא דחי עשה ול"ת מ"מ לא לקי על הל"ת · ו[?] המפרשים דחולקין על הריב"א וסבירא להו דלוקין על הלאו טעמם הוא משום דס"ל דע"י העשה גם הל"ת מותרה כיון דהתורה נתנה גם עשה על הל"ת וזה לא שייך בעשה שיש בו כרת שדוחה העשה ול"ת אף שיש עוד לאו אחר ובפרט שהלאו דלא תשחט הוא בא מצד אחר . אמנם זה דוקא אם הפסח כשר ויוצא בו י"ח נמצא שקיים המצוה לכן לא עבר על הל"ת דב"י ועל העשה דתשביתו רק על לאו דלא תשחט אבל אם היה הפסח פסול נמצא שלא קיים המצוה והיה עובר גם כן על העשה ול"ת דתשביתו וב"י . ובזה א"ש דברי הפסקי תוס' שם שכ' בסי' קס"א השוחט פסח על חמץ אינו עובר בבל יראה לך חמץ . וליין על התוס' ד"ה השוחט דהתוס' כתבו שם בשם ריב"א דהפסח כשר דהא לא שנה עליו הכתוב לעכב [כמו בדף ס"א בשלא למנויו שם שנה עליו הכתוב לעכב כאן לא שנה ש"מ שאינו מעכב] והקשה המהרש"א לכאורה הא שנה עליו דכתיב לא תזבח על חמץ · וכתיב לא תשחט על חמץ · וגם הקשו המפרשים דלמה לא למד הריב"א מלימוד הירושלמי מדכתיב זבחי דאף דשחט על החמץ עדיין קרוי זבחי וכשר וכן הקשו על הירושלמי למה לא למד ממה דלא שנה הכתוב לעכב. וגם מקשים ג"כ על הש"ס ורש"י דנקט הלאו דלא תשחט דכתיב בפ' תשא ולא נקט הלאו דלא תזבח דכתיב בפ' משפטים שהוא מקודם. ונראה לפע"ד לתרץ דהנה רש"י בפי' על התור' בפ' משפטים בפסוק שלש פעמים וגו' הביא המכילתא וז"ל לפי שהענין מדבר בשביעית הוצרך לומר שלא יתעקרו שלש רגלים ממקומן ולכאורה קשה דהא עדיין לא נאמר פרשת רגלים מקודם בתורה ומה היה קשה להמכילתא שהוצרכה לפרש ועכצ"ל דהיה קשה להמכילתא דלמה נאמר עוד הפעם לא תשחט על חמץ בפ' תשא הלא כבר נאמר בפ' משפטים לכך ס"ל דפ' הכתובה בפ' תשא נאמרה מקודם דאין מוקדם ומאוחר בתורה ומה שנאמר בפ' משפטים נאמר אח"כ וחזרה התורה וכתבה לפי שהענין מדבר בשביעית וכנ"ל והש"ס שלנו ס"ל גם כן כהמכילתא לכן נקט הפסוק לא תשחט דהוא בפ' תשא דנאמר מקודם וכן רש"י כאן ובזה מיושב קושית המהרש"א דהא שנה הכתוב די"ל דס"ל להריב"א כהמכילתא דהא דשנה לפי שהענין מדבר בשביעית . והירושלמי לא ס"ל כהמכילתא לכן לא למד ממה דלא שנה הכתוב כהריב"א דהא שנה וכמ"ש המהרש"א והוכרח לומר הדרש דזבחי ולר"י ור"ש אתי הפי' זבחי לענין אחר ע"ש :

במחה"ש סי' תמ"ד ס"ק י"א וז"ל וכד"מ שם בשם הכלבו משמע דהוי עשה דאורייתא על האב והב"ד . והנה בד"מ שם איתא בהדיא בשם הכלבו וז"ל וה"ה אב וב"ד כל יום שמעכבין עוברין בעשה ע"ש :

סימן תמה סעי' ב' בט"ז ס"ק ב' ע"ש מ"ש ליישב קושית הטור על הרא"ש. וכי הפמ"ג כי דבריו הם קושי ההבנה ודחק גם בפירוש הט"ז · וזקיני הגאון ז"ל בספר מקור חיים פירש ג"כ דברי הט"ז ואמנם גם לדבריו קשה כי אין שייכות תירוץ הט"ז על קושיתו מטעם ו' לתירוצו על קושית הטור על הרא"ש · והט"ז כתב בלשון ולפי"ז לק"מ על הרא"ש משמע דתלוי זב"ז . ועוד קשה דרבנן הוא דמקשי על ר"י לא מצא עלים לשורפו יהא יושב ובטל אבל ר"י לא מיירי בזה . ומיהו בזה י"ל דכיון דחזר ר"י ודנו דין אחר ע"ש בש"ס גם הוא מיירי בזה ולא הוי ק"ו ומ"מ קשה דבש"ס איתא דסופו להקל לא מצא עלים וכו' משמע דא"ל כלל לבער ולפי

פירושו

פירושו היכא דמבער בכל דבר הרי הוא כמבטל מלות ביעור שהוא בשריפה לר"י וא"כ מאי סופו להקל דאיתא בש"ס. וגם קשה כיון דאין לו עצים הרי הוא אונס ורחמנא פטרי'. ולמה יהיה כמבטל מלות שריפה אם מבער בביעור דעלמא. וע"כ דהמקו"ח המליא דבר חדש דכמו דגזרו רבנן בשעה ו' דאסור בהנאה כן גזרו ג"כ דיעבור על ב"י בשעה ו' ומלשון השו"ע סי' תמ"ג לא משמע כן דכתבו ומתחלת שעה ו' אסרוהו גם בהנאה משמע דאינו אסור רק בהנאה אבל בב"י אינו עובר וכן משמע ג"כ מפירש"י דף י"ב ע"ב בד"ה שלא בשעת ביעורו שכ' אבל בשעת ביעורו בשבע שהוא מוזהר מה"ת השבתתו בכ"ד ועורת זה למה אם אין לו עצים ימתין עד שעת ביעור וישבתנו בכ"ד. ולדברי המקו"ח האיך מותר להמתין כל שעה שזית הא יעבור על ב"י מדרבנן. לכן נראה לפענ"ד לפרש דברי הט"ז דקושית הטור על הרא"ש דכתב דבשעה ה' מודה ר"י דהשבתתו בכ"ד ע"ז הקשה הטור מדברי הש"י שכ' דקושית חכמים על ר"י היא מתוך ל' דלריך לבער ולר"י הוא בשריפה ואם אין לו עלים א"ל לבער ואם כן יהי' סופו להקל כנ"ל ור"י הם לקושית החכמים ודנו דין אחר כנ"ל. ולדברי הרא"ש שכ' דאם מבער בשעה ה' השבתתו בכ"ד אפי' יש לו עלים אף לר"י א"כ היה להם לחכמים להקשות משעה ה' דאם כן בשעה ו' יהיה יושב ובטל והוא גורם לזה כמה שהשבית בכ"ד בשעה ה' והוא מבטל מלות שריפה לר"י וזה הוי יותר קושיא חזקה ממה שמקשו מ"ש שאין לו עלים. כך פירש הט"ז קושית הטור על הרא"ש לכך תירץ הט"ז והקדים לתרץ קושיתו דלמה לא הקשו החכמים גם משעה ו' דאם אין לו עלים וימתין עד שעה ז' יהיה סופו להקל דלא ישרף בשעה ז' ולא יקיים מלות ביעור בשעה ו' כתיקון חז"ל אליבא דר"י ואליבא דרש"י ולזה תירץ דאף לר"י כמי שאין לו עלים מ"מ לריך לבער מן העולם בכ"ד כדי שלא יעבור בב"י ואין הכוונה שעכשיו יעבור בב"י מדרבנן כמ"ש המקו"ח דהלשון כדי שלא יעבור בב"י לא משמע כן רק הכוונה דרש"י לשיטתו שפירש לעיל דף ב' דתקנת הבדיקה היה כדי שלא יעבור בב"י והבדיקה היא לצורך ביעור ואם כן הביעור בע"פ הוא משום שלא יעבור בפסח בב"י לכן אף שאין לו עלים לריך לבערו מן העולם שלא יעבור בפסח בב"י מדאורייתא אבל בתוך ל' אזיל הט"ז לשיטתי' בסי' שלין ס"ק ב' דא"ל לבטל אז דבתוך ל' לא היה התקנה משום שלא יעבור בב"י דכיון דאין דעתו לחזור הוי כנפלה עליו מפולת וכמ"ש המקו"ח שם לכן באין לו עלים יהיה יושב ובטל ובזה תירץ גם קושית הטור על הרא"ש דבשעה ה' מותר לבערו בכל דבר אף כיש לו עלים אף דגורם בזה לבטל מלות שריפה בשעה ו' כתיקון חז"ל אליבא דר"י מ"מ לא הקשו חכמים מזה על ר"י דיהיה יושב ובטל בשעה ו' דכיון דבביעור זה בשעה ה' מהני לענין שלא יעבור בב"י בפסח כתיקון חז"ל בי"ד דהבדיקה לצורך ביעור הוא משום שלא יעבור בב"י אליבא דרש"י וחיוב השריפה שדיין לא חל עליו בשעה ה' ובשעה ו' אין לו מה לשרוף כיון דמעיקרא כבר ביערו מן העולם בשעה ה':

סעיף ג' **בט"ז** סס"ק ה'. וז"ל שימלא בביתו אחר האיסור

אין לפטור עלמו מביעור מחמת שיקחו הסורבים במקום הפקר. כוונתו אף דהוי כ' למעליותא שהוא במקום הפקר וגם שיקחו העורבים מ"מ כיון שהוא בביתו אין ביעור חמץ אלא שריפה:

סימן תמו

סעיף א' במ"א ססק ב'. וכ"ל טעם אחר

דהא כתבי בשם התוס' דהמשהה חמץ כדי לבערו אינו עובר אבל הכא בז' משהה אותו כדי לקיימו דהא לא יבערנו א"כ לכן יבערנו בז' ע"י עכו"ם. וכמשוי' ח"ל חולק עליו כיון דאינו רק משהו שיש ס' ולענין ב"י שאין בו כרת בטל בס' כמ"ש המ"א ס"ק ה' בנוקשה ולפמ"ש התוס' חולין דף ל"ט ד"ה אמר רבא דהטעם דחמץ במשהו כיון דהחמירה תורה לעבור בב"י לכן החמירו חז"ל במשהו א"כ לענין ב"י ג"כ במשהו עובר ילדקו דברי המ"א ועיין במ"א סי' תמ"ז ס"ק ל':

סימן תמז

סעי' א' במ"א ס"ק ב'. ומיהו אם נגעה נר האחר במקום שלא נשכפלה מותר דאין

איסור בלוע יולא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב אפי' ההיתר שמן. והט"ז חולק ע"ז כיון דהאיסור נוגע בלד האחר. וכוונתו דההיתר שמן אזיל ומפטם את הכפל עלמו והוי איסור מחמת עלמו וכ"פ התו"ד ביו"ד סי' ע"ב ס"ק ב' ובסי' קי"ה ס"ק י"א ומ"מ בנלה כפולה שאינה רק חומרא הקיל המ"י ג"כ ע"ש

סעי' ד' **במ"א** ס"ק י' ויש חולקין. ולפ"ז מ"ש בסי"ב דבטל בס' לריך לאוכלו קודם פסח ובהג"ה

כ' כ"ל דזה אינו מוכרח דבסי"ב מיירי בדבר שאין בו רוטב. ובפמ"ג כ' ולא הבינותי ונלפענ"ד לפרש כוונתו שבטל בשעה בנ"פ וא"כ אפי' חוזר בפסח כיון שאין בו רוטב הוי טעם בעלמא ואף להי"א אינו חוזר וניעור כמ"ש המ"א בס"ק ו' וא"כ מתרץ שיר כגון מלה שנאפה קודם פסח ויש בו חשש חימוץ וכי' כוונתו כמ"ש המ"א בסי' תנ"א דבחשש בעלמא לא אמרינן חוזר וניעור לכ"ע. ומ"מ נשמע מתירון הא' דדוקא באין בו רוטב הוי טעם בעלמא אבל טעם בלא הוי כמו לא בלא דלהרש חולקים חו"כ. אך להגרסת הרמ"א אינו חוזר וניעור:

סעיף ה' **ברמ"א** וכן כל דבר שמבשלין בכלי חמץ אסור בפסח אבל ביו"ט האחרון יש להקל

וכו' משמע דמותר להשהותו בתוך הפסח על יו"ט האחרון מטעם נ"ט בר נ"ט ושם כלי אב"י וכ"מ מפ"ז סי' תס"ז ס"ק ח' דמדמה אותם זל"ז ועיין בח"י סי' תמ"ב ס"ק א':

במ"א ס"ק כ"ה וז"ל דאפשר לדמות יין שרף ליין דליתא בו מה שאינו ב"י. ולכאורה ל"ע דהא עיניע רואות דיין שרף כל מה שעומד יותר הוא מפיג חריפותו ונעשה כנודע ואינו דומה ליין מיהו אפשר לומר דאף שמפיג חריפותו מ"מ בטעמו הוא משביח בשהייתו:

במ"א ס"ק כ"ו וז"ל אבל ביין מבושל וכיולא בו אפי' נתערב הרבה שרי ע"ש. מ"מ נלפע"ד דדוקא היכא דיש בו ב' טעמים דהוי נ"ט בר נ"ט וגם שהם דסתם כלי אב"י אז מותר אפי' נתערב הרבה אבל מחמת נ"ט בר נ"ט לחודיה אין להתיר אפילו נתערב משהו וכ"מ בסי' תס"ז סעיף י"ג ע"ש:

במ"א ס"ק ל' וז"ל משמע דלשהותו שרי ול"ע למה דהא הבלק יהיב טעמא בפסח וי"ל כיון שאין מחויב

לבער החמץ עלמו דהוי עשוי לחזק אם כן גם היין אין מחויב לבער דאינו נ"ט אלא משהו והוי חמץ נוקשה וס"ל דבאכילה אסיר ולשהותו שרי וכו' ולכאורה קשה במאי דקאמר והוי חמץ נוקשה והא איתא בסי' תמ"ב במ"א דנוקשה הוא שאינו חמץ גמור או שאינו ראוי לאכילה ואם הוא בחמת נוקשה למה כתב מתחלה דהוי עשוי לחזק. לכן נלפע"ד דהמ"א אזיל בשיטת התוס' בחולין דף ל"ז ד"ה אמר רבא דהטעם מה שהחמירו חז"ל בחמץ במשהו הוא מטעם דהחמירה תורה לעבור בב"י. ובחמץ נוקשה דאינו עובר בב"י בטל בס' ולכן בעשוי לחזק דאינו עובר בב"י בטל בס' כמו נוקשה אף דלענין אכילה אסור דחמיר מנוקשה ויש בו כרת מ"מ לענין ב"י קיל מנוקשה דנוקשה מדרבנן אסור להשהותו ובעשוי לחזק מותר לכתחלה להשהותו לכך בטל בס' ואינו אוסר במשהו וס"ל דבאכילה אסור ולשהותו שרי והוא מטעם דלאכילה הוא חמיר מנוקשה ולשהותו שרי בנוקשה:

במ"א ס"ק ל"ב כ' ועיין ביו"ד סס"י ל"ה שכ' מלח הנתון בקערה של יפר יש להחמיר לכתחלה שלא ליתן בחלב מ"מ במדוכה אין להחמיר. כוונתו דאיתא בגה"כ הטעם

שבקערה

שבקערה החמירו שמא אינה נקי' מש"ה כ' המ"א דבמדוכה אין חשש שמא א"כ נקי' :

בסי' תמז במ"א ס"ק מ"ו. וז"ל אמנם נוקשה אינו אסור אחר הפסח כיון דלא עבר על ב"י מדאורייתא לא שייך למיקנסי' וכו'. והא דכ' הר"ן ישראל שהפקיד חמצו אצל עכו"ם וקיבל העכו"ם אחריות צריך ביעור מדרבנן ואם עבר ולא ביערו אסור אחה"פ מתרץ המ"א דהתם שאני דזה החמץ מדאורייתא צריך ביעור וחכמים תקנו שזה לא מיקרי ביעור א"כ הוי כאלו עבר אדאורייתא כמו בביטל חמצו ולא ביערו דאסור אחה"פ כמ"ש בסי' תמ"ח וע"ש הטעם וה"נ יש לחוש שכ"א יעשה כן ויאמר שהעכו"ם קיבל אחריות והנה דברי המ"א סתומים דהחתימה לא הוי מעין פתיחה דמתחלה מחלק מצד הסברא כיון דזה החמץ צריך ביעור מה"ת וחז"ל תיקנו דזה לא הוי ביעור הוי כעבר אדאורייתא משמע דבחמץ נוקשה בטעם דגוף החמץ הוי מדרבנן ואח"כ מסיים דיש לחוש שיאמר שהעכו"ם קיבל אחריות כמו דחיישינן בביטול שיערים לומר שביטלו אף שלא ביטלו. וזקיני הגאון במקו"ח הגיה תיבת ה"נ וכו' שצ"ל א"כ והוא תירוץ ב' אמנם לפ"ז קשה מאי מסיים בתירוץ א' דימיי' דביטל חמצו וע"ש הטעם וכו' וזה לא שייך לתירוץ הא' רק לתירוץ הב'. ועוד דלפי תירוץ הא' תלוי הדבר בפלוגתת התוס' והר"ן בסוכה דף כ"ח מי שהי' ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית וכו' אמרו לו א"כ היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימיך ופירשו התוס' דף ג' ע"א בד"ה דאמר לך דאע"ג דאינו אסיר אלא מדרבנן גזירה שמא ימשך לא קיים אפי' המצוה מדאורייתא. והר"ן פי' שלא קיים מצות סוכה כראוי וכתיקון חז"ל ועיין במו"ע שם ויסי' הר"ן סותר דבריו שכאן כ' כאלו עבר אדאורייתא ושם כ' דאינו רק כעובר אדרבנן. ונלפע"ד לפרש דברי המ"א דהנה הח"י סימן תמ"ח ס"ק כ' כתב הטעם על הא דחיישינן שיערים לומר שביטל הוא כיון שעשה שלא כתיקון חז"ל שלא לבער או למכור החמץ ע"ש. ולכאורה קשה הא קיימ"ל ביו"ד סי' קי"ט דחשיד על דבר קל אינו חשוד על דבר חמור וכאן דעבר אדרבנן חיישינן דעבר אדאורייתא. וצ"ל דהירושלמי ס"ל דבאותו דבר חשדינן לי' אף מדרבנן לדאורייתא. ודומיא דכ' הרא"ש ומובא בש"ך יו"ד סימן א' ס"ק ל"ח דהוי חשוד לאותו דבר ע"ש וזה כוונת המ"א במ"ש כיון דזה צריך ביעור מדאורייתא וחכמים תקנו דלא הוי ביעור א"כ הוי כאלו עבר אדאורייתא כיון דהוי באותו דבר חשדינן ליה מדעבר אדרבנן שלא יעבור ג"כ אדאורייתא באותו דבר כאלו עבר אדאורייתא כמו בביטלו דחשדינן ליה שיערים לומר שביטלו אף שלא ביטל דחשדינן ליה מדרבנן לדאורייתא כאלו עבר אדאורי' כנ"ל. וזה כוונת המ"א בסי' תל"ג ס"ק י"ז שהביא הש"ג והרשב"א בחמץ שנפל עליו מפולת אין לחוש בו להערמה ושם מיירי בביטלו כדמשמע בט"ז שם דכיון דהוי כמבוער וא"צ לבדוק אפי' מדרבנן ולא עבר אפי' אדרבנן לכך לא חיישינן להערמה ומותר לאחר הפסח :

במקו"ח ס"ק ג' וז"ל וע"כ צ"ל דמיירי שהחמץ נוגע בהשפוד דהולכת הבליעה בכל השפוד וכו' ומכלי יוצא בלא רוטב ואמרינן ב' פיטום ועיין בסימן תנ"א ס"ק י' דאף בבלוע בכלי לא אמרינן פיטום וצ"ע :

במקו"ח בחידושים ס"ק ל"ו וז"ל וכלי חמץ שנתערב באחרים ג"כ לא בטל. פירוש בכלי מתכות די"א דהוי דשיל"מ דיש לו תקנה בהגעלה ובליבון די"א דחמץ הוי דשיל"מ לכן לא בטל אף בע"פ. ובכלי חרס בע"פ בטיל ומותר אח"כ אף בפסח ולא אמרינן בזה חוזר וניעור כיון דהכלי אינו אסור רק מחמת בלוע וזה הוי לדעת המ"א אבל הח"י ס"ל דגם בזה אמרינן חוזר וניעור ועיין במקו"ח סימן תנ"א ס"ק י' ובאינו בן יומו יש להקל והבן :

סימן תמח סעיף ג' בט"ז ס"ק ד' וז"ל אבל עיקרא דמילתא לא כלפע"ד וכו' דבייחד לו קרן זוית לחמצו של עכו"ם אינו זקוק לבער וכו' ופירש"י שהרי אותו זוית מסורה לעכו"ם וכו' ע"ש. וצ"ע מה שכ"כ לרש"י והא בסימן תמ"ו כתב דלרש"י הוי הפי' של ייחד לו בית הנה במקום שפרשה דהיינו בלא קיבל אחריות ובקיבל אחריות לא מהני אפי' אם ייחד לו זוית ממש. ולפ"ז צ"ל מ"ש רש"י ז"ל שהרי אותו זוית מסורה לעכו"ם הוא לאו דוקא. וגם צ"ע דכאן כתב דמהני יחד לו קרן זוית ובסוף כתב דצריך שימכור לו בפירוש אותו החדר ומסיים שם שאם אינו עושה כן עובר בב"י וכו' לכן נלפע"ד דהט"ז ס"ל דבזה דאיתא במחבר שהישראל מכרו להעכו"ם ויודע בו שלא יגע בו כלל וכו' בזה ודאי אם יאבד החמץ לא ישלם לו העכו"ם ואם כן הוי האחריות על הישראל רק במכירת החמץ של הישראל דכיון דהוא מבטל החמץ א"כ לא הוי הביעור אלא מדרבנן בזה סמכינן על הרי"ף דמהני ייחד לו קרן זוית ואף רש"י אפשר דמודה בזה דבסימן תמ"ו הנ"ל דמיירי בחמץ של עכו"ם שקיבל ישראל אחריות בזה ס"ל לרש"י מדלא מהני ביטול והוי דאורייתא לא מהני ייחד לו קרן זוית דשכירות לא קניא אבל בחמץ שלו דהישראל מבטלו והוי רק מדרבנן מקלינן ואמרינן דשכירות קניא. ובסוף מיירי הט"ז בלא ביטלו כמו שמסיים ה"ז עובר בב"י וב"י ע"כ כתב דצריך למכור החדר דוקא והבן :

במ"א ס"ק ה'. ומ"ש דכ"ז שהתנאי תלוי הוי כפקדון לא משמע כן גבי משכון בסי' תמ"ח וכו' ע"ש. לפע"ד אין הכוונה מסעיף א' דשם בעכו"ם שהלוה לישראל על חמצו דהתם התנאי תלוי ביד הישראל אמרינן בודאי יחליטנו הישראל אצל הגוי דאל"כ יהיה אסור כמ"ש הט"ז שם ס"ק ב' אלא הכוונה היא מסעי' ב' דמיירי בישראל שהלוה לעכו"ם על חמצו ומשמע ליה להמ"א דבפסח עדיין הישראל אינו עובר אף דאפשר דהעכו"ם יחליטנו אצלו כמ"ש המ"א שם ס"ק ד' דמדכתבו הדין של אחר הפסח ולא כ' הדין מה שייך בפסח כן נמי כאן אף דאפשר שהעכו"ם לא יחזור ויצטרך למפרע של הישראל אעפ"כ אינו עובר מספק והטעם כיון דהבחירה ביד העכו"ם ולא ביד הישראל הוי אינו ברשות הישראל :

במקו"ח סס"ק ה'. גם מ"ש המ"א דאדעתא דהרי' אפקרי' אדעתא דכ"ע לא אפקרי' צ"ל תמוה דאם נאמר דהעכו"ם אינו יכול למיכרו ולהקדישו דמי למעשה דבית חורון דמס' נדרים דאינו מתנה ע"ש. ולפע"ד לק"מ דכוונת המ"א דגם העכו"ם דעתו למוכרו אח"פ לישראל זה ולא לאחר והוי דעת שניהם שוה והוי מתנה ועיין ביו"ד סי' ס"ה בש"ך ס"ק ו' דהיכא דדעת שניהם היא ע"מ להחזיר הוי כפירש ע"מ להחזיר והבן :

במקו"ח ס"ק ט'. וגם טעם הב' משום הערמה קשה כמו שהקשו האחרונים דלמה נחשוד אותו למשקר ועוד אמאי לא קאמר בשים דילן דטעמא דבדיקה הוא משום הערמה היינו שלא יבטל וישקר לומר שביטל. ולפי מה שכ' הח"י הטעם דחיישינן להערמה כיון דאף לאחר הביטול עובר אדרבנן שחייבוהו לבער ע"כ חיישינן וחשדינן אותו באותו דבר דעבר נמי אדאורייתא ומשקר. וזה לא שייך רק אחר שתיקנו חז"ל לבדוק ולבער או מטעם רש"י כדי שלא יעבור בב"י או מטעם שלא יבא לאוכלו ואז כשעבר על תיקון חז"ל חיישינן ליה לדאורייתא ג"כ ועיין מ"ש לעיל בסי' תמ"ז :

שם בא"ד וז"ל ומעתיק לשון התוס' בסוכה דף ל' בד"ה שינוי כהזר וז"ל ואע"ג דקני מדרבנן כיון דמדאוריי' לא קני לא נפיק ואיהו מההוא סברא משמע גבי סוכה דנפיק אע"ג דלא קני אלא מדרבנן וגם ניישב קושית הב"ש על סי"ש דייאוש אף דאינו אלא קנין דרבנן הוי קדושין דאורייתא וכמטעמ"ש לא הוי רק קדושין דרבנן לכן נראה הטעם דמקודשת מדאורייתא בקנין דרבנן דהא ילפינן במס' גיטין דף ל"ו מקרא דהפקר

דההפקר ב״ד הפקר. וכיון דהוי הפקר מדאורייתא והוא ביד ברי זכתה כזוכה מן ההפקר והוי קדושין דאורייתא אבל במטמ׳ אף דהוי הפקר מדאורייתא מ״מ היא לא עשתה שום קנין שתהיה זוכה בו מדאורייתא וכו׳ דרבנן אין להם כח מדאוריי׳ רק להפקיר הממון מרשות בעלים ומ״מ צריך לעשות בו קנין שזוכה מן ההפקר וכו׳ ולפ״ז מתורץ קושית התוס׳ מההיא שבתא דהא כתבו התוס׳ במס׳ ב״ק דף ס״ח דאף דיאוש לא קנה מ״מ המחזיק בו זכה דהא הפקירו רק דהגזלן אינו יכול לקנות כיון דאיסורא אתא לידי׳ וא״כ שוב לא מועיל הפקר ב״ד דהא בלא״ה הוא הפקר רק דהגזלן א״י לקנות ורבנן א״י לעשות קנין מדאורייתא רק הפקר. ולפ״ז החילוק ברור בין סוכה ללולב דבסוכה ל״ב שיהיה שלו דהא אפי׳ שאולה כשר רק שהקפידה תורה שלא תהיה של הנגזל ומהני הפקר ב״ד להוציאה מרשות הנגזל משא״כ בלולב דבעינן שיהיה שלו לגמרי וכיון דמדאורייתא לא קנה הגזלן וקנין שהוא מדרבנן לא מועיל היכא דצריך קנין דאורייתא וכיון דמדאורייתא אינו שלו אינו יוצא בו י״ח עכ״ל. והנה כבר הקשה אותי מחו׳ הה״ג מוה׳ יחיאל מבעלז ז״ל הא איתא לפני זה שם בסוכה דף ל״א פלוגתת ר״א ורבנן דר״א ס״ל דאף בסוכה שאולה אינו יוצא ובזה אמר ר״נ בר״א כשתקף חבירו והוציאו מסוכתו אבל גזל עצים וסיכך בהם ד״ה אין לו אלא דמי עצים והטעם נ״כ משום תקנת השבים כמו בההוא שבתא וכמו שפרש״י והתוס׳. ולדברי המקו״ח קשה הא לר״א סוכה שאולה פסולה וקנין דרבנן לא מהני מדאורייתא להיות שלו. ועוד קשה דגם בלולב כיון דהקנין שהוא דרבנן מהני מצד הפקר ב״ד והשהוא בידו א״כ זוכה מן ההפקר ואם כן הוי כשלו ולמה לא יצא. והנה הקושי׳ הא׳ מצאתי א״כ בשו״ת בית אפרים שהקשה אותו השואל על המקו״ח ולא השיב אותו כלום עי״ז וקושיא הב׳ שמצאתי שהקשה הגאון מוהרש״ק מבראד. והנה אחר מחילת כ״ה לא עיינו רק בסוף דברי המקו״ח ולא עיינו בתחלת דבריו שכתב דהא כתבו התוס׳ בב״ק דאף דייאוש לא קנה מ״מ המחזיק בו זכה דהא הפקירו רק דהגזלן א״י לקנות כיון דאיסורא אתא לידי׳ וא״כ שוב לא מועיל הפקר ב״ד דהא בלא״ה הוי הפקר רק דהגזלן א״י לקנות ורבנן אינן יכולים לעשות קנין דאורייתא רק הפקר נמצא דכוונתו הי׳ דהחילוק הוא דלאחר יאוש אף דעשה א״כ הגזלן עוד קנין דרבנן לא מהני אף מצד הפקר כיון דכבר הוא הפקר מצד ייאוש ואין הפקר אחר הפקר והפקירא דייאוש לא מהני לגזלן אבל בלא ייאוש מהני קנין דרבנן מצד הפקר ב״ד וכשהוא בידו זכה מן ההפקר. ובההיא שבתא לא הי׳ ייאוש דהא נחה ולכך מפני תקנת השבים הוי הפקר וכן בש״ס דלעיל אבל גזל עצים וסיכך בהם מיירי ג״כ בלא ייאוש דהש״ס מייתי ע״ז המעשה דההיא שבתא דהי׳ בלא יאוש לכך מהני אף לר״א דפוסל סוכה שאולה מ״מ ע״י תקנת השבים הוי הפקר ב״ד מדאורייתא וכשהוא בידו זוכה מן ההפקר אבל בלולב מיירי לאחר יאוש דכבר הוא הפקר רק דלא מהני לגזלן לא יכלו לתקן עוד הפקר אחר הפקר ועיין בספר קהלת יעקב מאא״ז הגאון שם מפורש יותר דבריו ומה שמסיק לבסוף דבסוכה שאולה כשר הוא רק ליתר שאת דבע״כ צ״ל דמיירי לפני יאוש דלאחר יאוש ל״מ מטעם הפקר ג״כ כנ״ל כיון דכבר הוא הפקר ע״י יאוש ואין הפקר אחר הפקר והפקירא דיאוש לא מהני לגזלן וכנ״ל :

שם בא״ד וז״ל ואגן סהדי שבודאי לא ניחא ליה במאי דאוקמי׳ רחמנא ברשותיה רק דרחמנא חייבי׳ לגעלי׳ בפה או בלב לגלות דעתו דאינו רוצה במאי דאוקמי׳ ברשותי׳ וכו׳. ול״ע דזה הוי רק לפירש״י דתשביתו דקרא היינו ביטול אבל התוס׳ בר״פ מדאורייתא וכן הר״ן שפירשו דתשביתו היינו הבערה. הביטול הוא מטעם הפקר ואינו שלו ·

עוד שם וז״ל. וכשמוכר החמץ יפרש כל מין חמץ דאל״כ הוי כדבר שאינו מסוים דלא קנה כמבואר בחו״מ סימן ר״ט אף שאמר כל תמצי מ״מ הוי כאין מינו ידוע ע״ש. ול״ע שכתב במקו״ח סי׳ תל״ו ס״ק ד׳ וז״ל וגם יכתוב בשטר מכירה שמוכר לו כל חמץ שבבית זה אף שאי׳ לו והוא תימה שסותר שם למ״ש כאן ולמ״ש בחו״מ סי׳ ר״ט ועיין בקצה״ח שם סק״א שהביא בשם תשובת לחם רב דבמתנה לא בעינן מינו ידוע ולפ״ז יש עצה שיכתוב בשטר מכירה שנותן לו במתנה כל חמץ שבבית זה אף שאין ידוע לו והבן :

עוד שם וז״ל אם השליח מכר ביתו של המשלח בשטר מכירה והנ״ק מכר החמץ והשליח חתם עצמו בשטר מכר עיי״ש שמסיק דל״מ חתימת השליח. מיהו נראה לפע״ד דכ״ז הוא דוקא במכירת קרקע להעכו״ם דבעינן שטר כמבואר בחו״מ סי׳ קצ״ד וחתימת השליח לא משוי לי׳ שטרא אבל במשכיר הבית להעכו״ם דבזה נראה שם בסי׳ קצ״ד דל״ב שטרא ונקנה להעכו״ם בכסף לחוד בזה יכול להיות השכירות ע״י שליח וקונה העכו״ם :

במקו״ח ס״ק י׳. על הדין דסעיף ו׳ דאסור להאכיל ממנו בפסח אפי׳ לבהמת אחרים כתב וז״ל וזה דוקא בחמץ בפסח משום דכתיב לא יאכל בלירי אבל בשאר איסורי הנאה דנפקי מלא יאכל מותר. ועיין בסימן תמ״ב במ״א ס״ק י״ב דבב״ח דמי בזה לחמץ בפסח. ועיין במקו״ח שם. ועיין ביו״ד סימן ל״ד בט״ז ס״ק ד׳ מה שהביא בשם האו״ה ורש״ל וב״ח :

במקו״ח ס״ק י״א. אבל בגדולים מעלימין אפי׳ בזה״ז וכו׳ ע״ש. ועיין במסכת מעשר שני משנה ד׳ בהר״ש ותוי״ט שהביאו ירושלמי דהא דמערימין במע״ש הוא מפני שכתוב בו ברכה משמע דבשאר דאורייתא אין מערימין ואחר כך מצאתי בתשו׳ בית אפרים חלק או״ח סי׳ ל״ג שכ״כ גם כן עיי״ש :

סימן תנ סעיף ב׳ במ״א ס״ק ב׳ כתב וישראל שקנה חק הגלאים וכו׳. עיין באחרונים מ״ש ע״ז. ולפע״ד כוונת המ״א בחק הגלאים כיון דלא מהני התנאי קודם הפסח כמ״ש הט״ז הוי כדיעבד. ולכך הביא מקודם דברי הב״ח שמתיר בדיעבד במה שמקבל מהעכו״ם ככרות בכל שבוע ולכך המקח כמ״ש הט״ז כולי האי לא חייבוהו חכמים כיון דאינו רק איסור לכתחלה :

סעיף ז׳ **בט״ז** ס״ק ו׳ כתב ונ״ד לזה דאני כשושבת משכיר חמורו לעכו״ם לחמור דשם שחמור אינו אסור אבל הכא הכלי עצמו אסור. נראה שזו לדעת הרשב״א דבסמוך וכו׳. ונ״ע דאדרבה להרשב״א אף בחמור אסור כמ״ש הט״ז בס״ק ג׳ אך לדעת רש״י בחמור מותר אבל בכלי אסור או מטעם כיון דהכלי בעצמו אסור כמ״ש הט״ז כאן או כפירוש הב״י שמובא במחה״ש דרוצה בקיומו אף שאינו נהנה וכ״פ הט״ז ביו״ד סימן קל״ג ומובא במחה״ש ע״ש :

במקו״ח סימן ת״נ ס״ק ח׳ כתב דדוקא בחמץ אסור משום קרא דלא יאכל בלירי ולא בשאר איסורי הנאה. והא דאוסר בסי׳ ת״נ למכור לעכו״ם קדירה הבלוע מבב״ח י״ל דבבב״ח יש ב׳ פסוקים למילף איסור הנאה א׳ מלא תאכל כל תועבה וכדר׳ אבוהו דכ״מ שנאמר לא תאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע והב׳ מדכתיב ג״פ לא תבשל. וילפינן מאחד לאיסור הנאה לישראל ומהב׳ שהוא מיותר ילפינן ללמד איסור אפי׳ במתנה לעכו״ם. ומיושב בזה קושית הכו״פ בסי׳ פ״ז ס״ק א׳ עיי״ש. ועוד י״ל דלהכי לא מהני בבב״ח חוץ מדמי איסור שבו דהכא מבב״ח כבב״ח דיינינן לי׳ והכלי והמאכל בעצמו אסור בהנאה. והא דל״מ להשהות הכלי שיהיה אינו בן יומו ולא יהיה רק איסור דרבנן ויהיה מותר בהנאה כמו ע״י כבוש ומליחה כלפע״ד כיון דגזרינן אב״י אטו בי׳ לענין אכילה ה״נ גזרינן לענין הנאה ובזה נדחה מ״ש החתם סופר בסי׳ ל״ח ע״ש :

סימן תנא במ"א סעיף י"ב ס"ק כ"ד מעתיק לשון האו"ה צריך להגעיל הבית יד של המחבת וכו' עד ואם כף נתחב הוא לשון הגהת או"ה ושם איתא דכבולעו כך פולטו ולפ"ז אף אם נתחב הכל שלא נגעל כשר אך המ"א משיג על ההגהות וכתב וז"ל דוקא שתחב אותו מקום שהגעיל וכו':

במ"א ס"ק כ"ה על מה שכ' הרמ"א ואפילו לכתחלה יכול להגעילו ע"י עירוי כתב המ"א שר"ז דומה לעירוי שהלכה הבליעה מצד זה לצד זה ולכאורה קשה דהא לכתחלה מחמירינן דהם מקצתו חם כולו ואם כן הבליעה הולכת בכל עובי היד והעירוי מבליע רק כדי קליפה וכ"ש שאינו מפליט יותר מכ"ק. וכן קשה לקמן ס"ק כ' דאיתא ברמ"א אבל מבחוץ אינו מזיק וע"ז כתב המ"א שם שאין משתמשים בכלים משובים ברותחין וא"ת שעירו לתוכן רותחין הא כתב המרדכי דבישול במקצת הכלי אין הבליעה הולכת בכל הכלי וכו'. גם כן קשה מה ענין עירוי דאינו מבליע אלא כ"ק לענין אם הבליעה הולכת בכל הכלי והיה לו לומר כיון דעירוי אינו מבליע רק כ"ק והכלי הוא במקום קליפה אם כן אין מגיע מה שעירה לתוכה להגיסמעלטן שמבחוץ. לכן נלפע"ד לומר דבר חדש דבכלי מתכות אם אמרינן חם מקצתו חם כולו ומוליך בכולו כן נמי אמרינן בעירוי כיון דהקליפה נעשה חם על ידי העירוי אמרינן חם מקצתו חם כולו ומפליט נמי מכולו וכן נמי משליט לתוך הכלי ע"י העירוי מהגיסמעלטן שבצד השני ולדקו דברי המ"א בכ' הס"ק הנ"ל:

סעיף י"ג **במ"א כ"ז** כתב ועוד כיון שהבדיל מפסיק הוי ככלים חדשים וכו'. כוונתו דאינו יכול להבליע דרך הבדיל דהכלי הוי כלי בפ"ע והבדיל בפ"ע והוי כב' קדירות:

סעי' ט"ז **במ"א ל"א** כתב ואם דכו במדוכה שלנו ושמו בתבשיל צ"ע אם יש לאסור בדיעבד וכו'. כי מספק זה שמא בא לתוכו פירור חמץ אין לאסור בדיעבד ומחשש שחתכו הבשמים בסכין ודכו בתוכו אין לאסור בדיעבד. כוונתו למ"ש הש"ך ביו"ד סי' צ"ו ס"ק י"ב דבשאר דברים חריפים חוץ מלמון אפי' בספק ב"י מותר ע"ש:

סעיף י"ז **במ"א ל"ג** כתב דנוהגין כמ"ד דלא מהני הגעלה לכלי שאור. וצ"ע דהא איתא ברמ"א סעיף ט"ז דדוקא בכלי מתכות דיכול ללבן מחמירין אבל בכלי עץ מהני הגעלה:

סעיף כ"ו **במ"א נ'** כתב ועיין ביו"ד סימן צ"ב דקיי"ל לחומרא שהולכת בכל הכלי ומסיים המ"א ועיין מ"ש סעיף י"ג נראה כוונתו על מ"ש שם ס"ק כ"ז כיון שהבדיל מפסיק הוי ככלי חדשה וכוונתו שם דהוו הכלי והבדיל כשני קדירות וכן כאן כיון דהכלי מפסיק בין הגיסמעלטן והתבשיל הוי ג"כ כשני קדירות:

במקו"ח ס"ק ג' הביא שו"ת מנחם עזריה שכתב לחלק בין אם האמצעי המבליע הוא דבר היתר מהני הגעלה אבל כשהכל דבר איסור בעי ליבון אפי' דבר לח. וכ' המקור חיים והוא תמוה מאוד דא"כ היאך מועיל הגעלה לכלי מדין דילמא בישל בו העכו"ם דבר שכולו איסור כגון כב"ח. ולפע"ד צ"ע דאטו כתיב בפירוש בתורה הגעלה הא לא כתיב רק כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וכש"ס ע"ז בסופו איתא כבלעתן כך פולטין ולדעת רוב המפרשים יש חילוק בין דבר לח ליבש ולדעת המ"ע החילוק הוא בין אם הבלוע היה ע"י אמצעי היתר ובכלי מדין תלוי במה שדרכו להשתמש ומ"מ סתר הקושיות שמקשה שם המקור חיים קשה עיי"ש:

במקו"ח ס"ק ט' כתב והמ"י חולק על המ"א ומסיים דיש להסיר כיס לא נקדו הקמח כיון שמלאי בתוכן חטים ונתמלאו בעיסה. והקשה המקו"ח דהא כ' הטור בסי' תמ"ז דאם העיסה לא נתחמצה כ"ש החטה שהיא קשה רק

כר

דאם אוסר מטעם אחר דשמא בא החטה מהמים אבל מחשש שמא באה מהקמח ודאי אין בו איסור. ונלפע"ד דזה תלוי בלשון הט"ז בשם רש"ל בסי' תמ"ז ס"ק י"ב בטעם האוסרין דע"י הלישה מחמצת אם כן אף אם בא מהקמח מ"מ בשעירה מים לתוך הקמח ללישה גם החטה נתלחלחה והקמח לא נתחמץ שע"י ההתעסקות לא נתחמץ והחטה לא שייך בה התעסקות דאדרבה ע"י הלישה היא מתחממת ונתחמצה. אבל לפי הגירסא שם דע"י הלישה מחמצת ויהיב טעמא אם כן נ"ל דהחשש שם הוא דהחטה היתה במים ונתחמצה מקודם במים ולפ"ז נדקו דברי המקו"ח כאן דבא מהקמח א"כ לא נתחמצה במים אבל לפי הגירסא הא' נדקו דברי המ"י והבן:

במקו"ח ס"ק י' כתב ומ"ש המ"א דוקא בכ"פ ועפ"י שכתב שחוזר וניער בפסח ומדברי המ"א נראה דסובר כיון שלא נאסר רק מצד בלוע אינו חוזר וניער. ומה שנקט המ"א ע"פ ולא נקט קודם פסח נלפע"ד דבזמן היתר א"צ אפי' קליפה דהוי נ"ט בר נ"ט ולענין קליפה ל"א שמו עליו ואף דאפיה הוי כמו צלי עיין ביו"ד סימן צ"ה בש"ך בשם מהרש"ל מ"מ בקליפה לא מחמירינן. וכן נ"ל במ"א סי' תמ"ז ס"ק מ' במ"ש שם לענין אגסים שמיבשין בתנור דהוי נ"ט בר נ"ט דנ"כ הוי כמו צלי אעפ"כ מקילינן בו לענין נ"ט בר נ"ט:

סימן תנב סעיף א' בט"ז ס"ק ה'. ול"ע דיש עוד מה שלא נזכר כאן היינו שלא להגעיל מקצת הכלי ב"פ ואחר זמן איסור צריך ליזהר ומסיק לבסוף אלא דאם יש ס' במים שביורה מועיל גם אם מגעיל מקצת הכלי ב"פ וא"צ דהוי כמבטל איסור לכתחלה דלא נתכוין על ביטול האיסור אלא על הפליטה. ומטעם זה נראה דיכול להגעיל כלי של איסור בקדירה שיש בה ס' אפי' היא כשרה ולכך לא נזכר כאן שלא להגעיל לאחר זמן איסור מקצת הכלי ב"פ כיון דנזכר כאן ס' וכו'. והקשה המחה"ש ממנ"פ אי מיירי ביש ס' אם כן א"צ להגעיל היורה בסוף כמ"ש שיכול להגעיל כלי של איסור בקדירה כשירה ביש ס' וגם א"צ ליזהר בכל הדברים המוזכר שם. ולפע"ד ליישב דהט"ז אזיל לשיטתיה ביו"ד סי' צ"ט דהיכא דאפשר בענין אחר לא מהני מה שאין כוונתו לבטל לכן צריך ליזהר בכל הדברים הנ"ל כיון דאפשר אבל שלא להגעיל מקצת הכלי ב' פעמים כתב בעצמו דא"א להזהר אלא ע"י שככה וזה אינו מצוי לכן יכול להגעיל כלי איסור בקדירה כשירה ביש ס' דזה ג"כ הוא דבר שא"א לחייבו שיגעיל הכלי הגדול שמגעיל בו הכלי קטן ויהי' טורחא מרובה וגם אין לדבר סוף שאם כן צריך להגעיל הכלי השלישי שמגעילין בו הכלי גדול. אבל בפסח שמגעיל הרבה כלים ביורה צריך להגעיל היורה בסוף:

במ"א ס"ק ג' כתב דדברי הרמ"א תמוהים דגם הרב"י מודה לזה וכו'. ונלפע"ד ליישב דלפי מה שכ' המקו"ח בסי' תמ"ז ס"ק ט"ז בטעם אפשר לסותו דהיתירא דהוי טעם קלוש ועיין בסי' נ"ג ביו"ד בט"ז שם לכן י"ל דהרמ"א הבין כדברי המחבר דקודם זמן איסורו מהני הגעלה אף אם אין המים רותחים דאף אם אינו מפליט מ"מ מקלים בטעם והוי כמו נ"ט בר נ"ט והי"א שהביא הרמ"א פליגי ע"ז. וזה הטעם נמי בסי' תמ"ח במ"א ס"ק א' דבהתירא בלע מהני אף שלא הלכו הגחלים ע"פ כולו הוא גם כן מטעם דמקלים ליה:

סימן תנד סעי' ב' בט"ז ס"ק ב' כתב שאינה משומרת לשם מצה. פירוש לשם לחם הקרוי מצה אבל הי"א ס"ל דדוקא באכילתן תליא מילתא עכ"ל ול"ע דמפרש הפלוגתא בהיפך דלדיעה הב' תלוי בראוי לאכילה ולי"א תלוי באכילה ממש ועיין במ"א דמפרש הפלוגתא בהיפך:

סי' תנה סעי' א' בט"ז ס"ק א' וז"ל או ה"ל להקשות מ"ש הוא עצמו להוכיח וכו'. הוא ממש קושית הא' רק כוונתו דלא היה צריך להאריך כלל כיון דבכבר אמר

אמר דאם הי' בשבת שלפני פסח אין ראי' וע"כ הי"ל להמזרחי להקשות דמנ"ל להרא"ש שלא היתה הדרשה בשבת שלפני פסח :

סימן תנז במקו"ח ס"ק ה' כ' והנה אם נפסוק כהפר"ח דמתיר כשנצטרפו בסל אחד כאלו עירסן ביחד ויכול לאכול כל המצות על סמך שישיירו מצה אחת להפרים חלה, הי' אפשר להמציא תקנה למה שכ' המ"א בסימן תקי' ס"ק ח' בשכח להפרים חלה מלחם חמץ בשבת ער"פ אין לו תקנה ע"ש ולפי הפר"ח יש לו תקנה לצרף החמץ עם המצה ואז יכול לאכול החמץ על סמך שישייר מהמצה וכו' ע"ש · ולפענ"ד דאף להפר"ח כיון דהוא מטעם צירוף ובמצה עם חמץ משום דמקפידין שלא יגעו ולא יתערבו לא הוי צירוף כמ"ש ביו"ד סי' שכ"ו :

במקו"ח ס"ק כ' כתב ונראה דאם לקח המצות ולא הפרים מהם חלה ועירבן וחילקן אח"כ והניחם בשני כלים או כתיבה אחת שחלוקה במחיצות מתוכה ונטל חלה ממקום אחד בכלי אחת הוו המצות המונחים בכלי השני כמו שנתערבו מקצת שלקח ממנו חלה ומקצת שלא לקח ממנו חלה דאומן המצות שהם מעיסה אחת אף שמונחים בכלי אחרת נפטרו בהחלה שלקח ממקצת המצות בהכלי הא' וכו' ע"ש. אל"ל או דמיירי שלא היה צירוף סל לכל המצות קודם שחלקם בשני כלים או אפי' היה צירוף סל לכל המצות קודם שחלקם בב' כלים ואזיל לשיטתי' בס"ק א' דחולק על הפר"ח ע"ש דלהפר"ח ע"י צירוף סל יכול לאכול ואח"כ מפרים. אך קשה באם היה בכל עיסה שיעור חלה יכול להפרים מעיסה אחת על כל העיסות כמ"ש בחידושים ס"ק ה' דא"ל צירוף כלי ולא נגיעה רק שיהיה שתיהן לפניו א"כ יכול להפרים ממצה אחת על כל המצות וצ"ל דמיירי שאינו רוצה להפרים על כל המצות רק נחשב לפטור רק אות' הכלי ואף שלא מהני מחשבה שלא לפטור בעיסה שנילוש ביחד כמ"ש לקמן מ"מ למה שלא נילוש ביחד מהני מחשבה שלא לפטור :

סי' תנח סעי' א' במ"א ס"ק א'. וז"ל וכ' המ"מ והאופה בליל יו"ט אסור לאפות מצות ספיקות וכו' . פירוש של מצות ספיקות עיין בח"י סי' תפ"ה ס"ק כ"ז ובבאר היטב שם ס"ק י"ט :

סי' תנט במ"א ס"ק ט' כתב צ"ע מה בכך אם יתחמצו הרי שופכם והפקירם קודם שנתחמצו וי"ל דלכתחלה צריך ליזהר שלא יבואו לידי חימוץ . כוונתו ויבא למיכלי' אבל קודם זמן איסורו ע"י השהי' יהיה נדרס ברגלי אדם או יהיה עכורים ויפסלו מאכילת כלב :

סימן תסב סעי' א' במ"א ס"ק א' הביא ב' דיעות אם פירות חמוצים מחמיץ וצ"ע דלקמן סעיף ו' איתא בנחבר דחומץ אינו מחמיץ בלא מים :

במקו"ח ס"ק כ' הביא בשם הח"ל דאין התסיסה מבטלו מדין מים . וצ"ע דבמס' מקוואות איתא בפ"ז מ"ב התמד עד שלא החמיץ דינו כמים ומשהחמיץ דינו כמי פירות לענין שינוי מראה וכן פסק בטוש"ע יו"ד סימן ר"א סעי' כ"ד עיי"ש :

סימן תסה סעי' ג' במ"א ס"ק א' כתב אך אם נמצאו ג' צ"ע אם יש לדמותו לתולעים דהוי חזקה. מיהו הט"ז כ' ביו"ד סימן פ"ד בשם הרש"ל דלא אמרי' כן אלא בתולעים דמיני' קא רבו אבל בדבר דאתי מעלמא לא ואם כן הכא י"ל דבשעת דישה נפלו כלם ולא נשאר רק מה שאנו רואין בעין ואפי' את"ל שנשאר דגן שמא לא נשמן · ולכאורה קשה ממ"נפ דאם לא הוי חזקה מותר אפי' בלא ס"ס ואי הוי חזקה לא מהני ס"ס עיין ביו"ד סי' פ"ד ובפמ"ג במשבצות זהב ס"ק י"ט · לכן נלפע"ד דהמ"א מסופק כיון דהחטים מחומצים הם מיניה רק די"ל דנפלו בשעת דישה הוי כמו בס"ת שנמצא בו ג' טעיות לאחר שהגיה אותו מומחה מובא ביו"ד סי' רע"ט בפתחי תשובה בשם א"ר שנסתפק אם חיישינן עוד וכן כאן יש ספק אם חיישינן עוד לכן מתיר מטעם ס"ס באפילו את"ל שנשאר עוד דגן שמא לא נתחמצו :

סימן תסז סעיף א' במ"א ס"ק א' הקשה על הטור דכ' ואין החמץ ניכר משמע דאם החמץ ניכר מותר ולמה לא חיישינן שמא יטחין וימכור לישראל . ותירץ כיון שאין לוקחין קמח מן השוק רק בשעת הדחק ל"ח. והמ"י הקשה עוד דניחוש שמא יטחין וימכור את הקמח לישראל להשהותו לאחר הפסח ויעבור הישראל בב"י ולפענ"ד דלק"מ דהוי ס"ס שמא ימכור לישראל בלי טחינה ויהיה ניכר ואפי' אם יטחין שמא ימכור לעכו"ם ולא לישראל :

סעיף א' **בט"ז** סס"ק ו'. כתב דהרשב"א היה נזהר מהכרכום מפני שמערבין בו בשר נבילה ולפי דברי ה"ר יונה יש היתר כיון שהכרכום נימוח במאכל וכו'. כוונתו הרי אזינן דהבשר נתהפך לכרכום דבשר אין דרכו להיות נימוח והבן :

בט"ז ס"ק א' כתב אין זה מה שאנו קורין ליקער קאנדיל שחמץ גמור הוא שמבשלין כיורות חמוצות והוא נתאדם ואפילו להשהותו אסיר וכו'. פירוש בתוך ימי הפסח וביו"ט אחרון עכ"פ לאכול אסיר והט"ז מרמה זל"ז ומ"מ קשה דמה בכך דמבשלין את הליקר בכלים חמוצים הא הוי נ"ט בר נ"ט ושהם כלים אינם ב"י ובזה מותר ביום אחרון כמ"ש בסי' תמ"ז סעיף ה' ברמ"א שם. אך כעת יש חשש גדול על ליקר קאנדיל כי מהריזין אותם על חוטין והחוט מטיחים אותו בעיסה של חמץ :

סעי' י"א **בט"ז** ס"ק י"ב וז"ל ובמהרי"ל כתוב וכו' · וחטה שנמצאת בעיסה כל העיסה אסורה והסכים לזה המהרש"ל מטעם דע"י הליסה מתמלאת ויהיב טעמא משהו וכו'. כוונתו דבפיסה גדולה דהיה בה מחלה מים ונתמלאת החטה וע"י הליסה מתמלא ודלא כהרא"ש דס"ל כיון דעיסה לא נתחמצה גם החטה לא נתחמצה ורש"ל ס"ל דהעיסה לא נתחמצה דהטבע הוא דע"י התעסקות א"א לה להחמיץ כמ"ש סי' תנ"ט בסעיף ב' אבל בהחטה לא שייך התעסקות ואדרבה ע"י הליסה נתחמם ונחמץ. והלבוש הקשה דבעיסה קטנה כיון דאמרינן כאן נמצא כאן היה ממילא לא היה במים כלל ולא נתלחלח החטה ובמאי נתחמצה וע"ז תירץ הט"ז דחיישינן שמא היתה מצולה ממקום אחר ועיין במ"ז דפירש כיון דהחטה היתה בקועה ע"ש. אמנם עיינתי בתשו' רש"ל ושם איתא בזה"ל אין לונן בולע אלא שע"י הליסה מתמלה ויהיב טעם משהו. ועכ"ל דהחשש הוא שמא היה החטה במים ונתחמצה ולא ס"ל כדעת הטור דרגילין לשמור המים דגם הקמח והעיסה רגילין לשמור וע"ז הקשה הלבוש דנימא כאן נמצא וכאן היה ולא היתה במים וכודאי נפל לתוך העיסה וכיון דהעיסה לא נתחמצה גם החטה לא נתחמצה וע"ז תירץ הט"ז תירוצו הנ"ל :

במ"א ס"ק י"ח ע"ש. והיד אפרים הקשה איך מתיר המרדכי מטעם ס"ס הא הספק מחייס הוי ממקום למקום ת"ס. ולפענ"ד דלפי מה שאיתא ביו"ד סי' פ"א בש"ך ובט"ז בשם הרשב"א דהיכא דאיכא חזקה לא אמרינן השתא הוא דנטרפה רק היכא די"ל דרגע סמוך לשחיטה נטרפה אבל בסירכה דלא נוכל למימר השתא וכו' לא מוקמינן אחזקה רק הרמ"א פליג שם לכן נראה דכאן דליכא חזקה כמ"ש כמ"כ. ועיין בפמ"ג וע"י מחזקינן מזמן לזמן ורק ממקום למקום לא מחזיקינן מ"מ אינו אלא היכא די"ל השתא הוא דנפל אבל כיון דמחזיקין מזמן לזמן וחיישינן לשמא נפל בעודו רותח אמרינן נ"כ שמא מחייס אף דהוי ממקום למקום וכאן י"ל דאף רמ"א ביו"ד שם מודה כאן והבן :

סעי' י"ב **במ"א** ס"ק כ"ב וז"ל ובאגודה כתב דאין להתיר בחטה בתרנגולת דמסתמא בלעה שלימה ולא הוי עיכול משמע דאפילו נשתברה אח"כ אסור ע"ש. וכן איתא ביו"ד סי' פ"ג בט"ז ס"ק י"ד דלא כהש"ך שם דבלעו שלם ונתרסק הוי לכ"ע מעוכל נמצא העולה לדינא דבלעו שלם ונתרסק

ונתרסק יש ב' דעות הט"ז והאגודה ס"ל דלא הוי עיכול והש"ך ס"ל דהוי עיכול ובלעסו יש ב' דיעות אי הוי עיכול לכך הוי ס"ס אבל בלעו שלם ונמצא שלם אף דלפי דעת הב"י ולפי' הש"ך יש דיעה דגם בזה הוי עיכול עיין במחה"ש מ"מ הוי דעת יחיד ולא מצרפינן לס"ס :

בבאר היטב סס"ק כ"ז כתב וצ"ל דבמצה הוי מזמן לזמן מיירי שנשאר בידו עיסה דאל"כ הוי ממקום למקום ע"ש ולפענ"ד דאף באותה עיסה עצמה אי אמרינן השתא נפלה לא היה אסור רק כ"כ וחיישינן מזמן לזמן שמא מקודם נפלה ועי"י גילגול העיסה נגעה בכמה מקומות ובעיסה הגדולה חיישינן שנפלה בעוד שהיו מים בעיסה והוי כמו רוטב שכתב המ"א בס"ק מ"א בשם הרשב"א. ומ"מ משמע דאף בס' נותן אוסר הרשב"א. ולהמ"א ס"ק כ' צ"ל דמטעם ס' נותן לא היה אוסר רק מטעם צירוף הגילגול של העיסה ולכן מדייק המ"א וכו' ואח"כ הדיחוהו בכלי צונן ואחר כך נמצא בכלי. פירוש אחר שעירה המים והוי ספק צונן :

בסימן תעא סעיף ב' במ"א ס"ק ה' הביא בשם מהרי"ל וב"ח דמצה עשירה אינה רק כשנילושה במי פירות לבד אבל אם הי' מעורבים עם מים יוצאין וכו'. והקשה המ"א ע"ז ג' קושיות ע"ש. וקושיא אחת הקשה דאם הוא במי פירות לבד בלא"ה אין יוצאין בו דהא איתא בסי' קס"ח דאין מברכין ברה"מ על דבר שנילוש במי פירות ובס"ס קפ"ח איתא דחייב לאכול ביו"ט כזית פת שמברכין עליו בהמ"ז וא"כ מאי הרבותא בליל א' דפסח. ועוד הקשה כיון דמי פירות לבד אין מחמיצין בלא"ה אין יוצאין בו כיון דאינו בא לידי חימוץ. וצ"ע למה לא הקשה כן על המחבר בסי' תס"ב דאיתא שם דאם נילוש במי פירות בלי מים אין יוצאין משום דהוי מצה עשירה הא בלא"ה אין יוצאין בו מחמת ב' הטעמים שכ' המ"א כאן. ולפע"ד יש ליישב קושית המ"א דהא איתא בסי' קס"ח דאף שנילוש במי פירות דהוי פת כסנין אם אכל שיעור שאחרים קובעים עליו מברך המוציא וברה"מ ויכול להיות דיוצאין בזה ביו"ט אבל לא בליל א' של פסח דהוי מצה עשירה. והקושיא הב' י"ל כיון דאם היה נותן בו מים הי' בא לידי חימוץ הוי כמו סובין דכתב המ"א דיוצאין בו דהוי מין הבא לידי חימוץ וזה עדיף מיני' דזה עצמו יכול לבא לידי חימוץ ע"י מים :

סימן תעג סעיף ד' במחבר כתב והבשר נהגו שיהיה זרוע. עיין בט"ז סי' תע"ו הביא בשם הטור שהזרוע יהיה של צלי :

סימן תפט סעיף א' בט"ז ס"ק ב'. והמונד. דת"ר בקמה תחל לספור אל תקרי בקמה אלא בקומה. ועיין בהג"ה על הרא"ש הנמצא בהג"מ החדשות דאינו ברייתא בשום מקום והביא בשם הכ"מ דהוא מן הגאונים וסמכוהו אקרא ולכן הגיה שצ"ל כאן דס"ר והוא ראשי תיבות דסמכוהו רבנן :

במחה"ש ס"ק י"ג בלא ברכה. מצוין בטעות וכו'. ולפי מה שהביא ב"י בשם הר"ן משמע דגם בזה שיספור ביום מצוי בזה דבעינן תמימות יעו"ש :

שם בס"ק ט"ו ד"ה הי' בטל ברוב דנגד הפליטה יש בודאי רוב וכו' וכיון דהוי ספק חדש וכו' הוי ספק דרבנן לקולא וכדאיתא במסכת ביצה דף ד' ע"א וביו"ד סימן ק"ה יעו"ש :

סימן תצה סעי' ב' בט"ז ס"ק ב' כתב וכ' במהרי"ל ביו"ט של פסח מותר לטחון מצה אפויה וכו'. עיין במ"א סי' תק"ד ס"ק ט' ע"ש :

סי' תצו סעי' א' בט"ז סס"ק א' כתב וצ"ל שלא הקפידו על אמת המים בתיבה קצרה וכו' זה קאי לשיטת הב"י אבל לדעת הט"ז אין חילוק בין קצרה לרחבה רק להראב"ד החילוק הוא בין אם עשה סגולה מעיו"ט לא הוי מוקצה כלל ובזה אין מזיק מה שמכוסה מהעין ומותר אפילו לברור אחד אבל בכיבר שעשוי מככר או ע"י שמכוסה מהעין הוי מוקצה. ולהרמב"ם אף בעשוי מככר אין מזיק מה שמכוסה מהעין ולא הוי מוקצה כיון דמה שאינו מחוסר צידה הוא ע"י פעולתו לכן א"צ זימון. אבל בסעי' י' ביוני שובך אף בקטנים צריך זימון כיון דמה שאינם מחוסר צידה לא בא ע"י פעולתו כלל. ובאווזים שבבית הוי גם כן ע"י פעולתו אינם מחוסר צידה לכן א"צ זימון והטעם משום דבזה דעתו עליהם וכן בכל שכ"ל מינים דבא ע"י פעולתו הוי דעתו עליהם :

סעי' ה' **במ"א** ס"ק ו' כתב וכל ארגז שהוא רחב יותר משלשה טפחים אסור ליקח ממנו ביו"ט. כ"ח. משמע דברחב שלשה ס"ל להמ"א דמותר ליקח ממנו ביו"ט אף דס"ל כרש"ל דבדגים חייב משום צידה ואף בספל של מים אסר המ"א עיין לקמן. מ"מ ס"ל דזה הוי רק בשבת אבל לא ביו"ט לכן מתיר בארגז הרחב שלשה ליקח ממנו ביו"ט כדעת הב"ח לשיטת הב"י :

במחה"ש סס"ק ד' ד"ה וה"ה ביו"ט שני. דהא גם אם נילוד אתמול דהי' שבת אסור דשבת ויו"ט קדושה אחת ואם נולדה בזה אסורה בזה. מ"מ קדושה אחת הוא שלא בדיקדוק דבאמת ב' קדושות הן והא דנולדה בזה אסורה בזה הוא מטעם הכנה ועיין בסי' תק"ג במ"א ס"ק א' ובמחה"ש שם יעו"ש :

סעי' ט' **במ"א** ס"ק י"ב שאינם מפריחין חוץ לתחום וצ"ע ביש"ש סי' כ"ח. ע"ש ביש"ש שכ' דאף לתשובת הרא"ש הטעם הוא משום צידה ואם אינם מפריחין חוץ לתחום הוו אלופים ואינם מחוסר צידה והמ"א חולק ע"ז :

שם בסס"ק י"ב מצוין ועיין במ"מ. מיהו המחבר פ"כ אזיל אליבא דהרא"ש בפסקיו דלפמ"ש הרא"ש בתשובה מהני זימון בגדולים ובקטנים שאין מפריחין חוץ לתחום א"צ זימון דדעתו עליהם ובמשנה דף י' מיירי בגדולים לדעת המ"א :

סעי' י"ז **במ"א** ס"ק י"ט. כ' וצ"ל דאם יש לשומרו עד אחר יו"ט שלא יסריח אסור למכור לעכו"ם טריפה או אחורים. עיין בסימן ת"ק ס"ק ג' :

סס"ך הכ"ל. כ' אא"כ נשחטו סמוך ליו"ט שלא הי' אפשר למכור קודם יו"ט. ועיין בסי' תצ"ט ס"ק ה' :

סימן תצח סעי' ג' במחבר. כ' ואם ספק מותרות וכו' שהמוקצה הולכין בספיקו להקל. פירוש בזה שהובא מחוץ לתחום אמרינן ספיקו לקולא כיון שאינו מוקצה באמת ורק שלא יהנה ממלאכת יו"ט אבל היכא דהוי מוקצה גמור אפי' ספק אסור כמו בסי' תצ"ז סעי' ג' ועיין בב"י בשם הרשב"א :

במ"א ס"ק ד'. אין שוחטין. ולהמקילין בססי' תצ"ה מותר לשחוט וכו'. מיהו בהנהו דסי' תצ"ז דצריכי זימון זה אסור אף להמקילין. עיין בט"ז שם ס"ק א' ואף להמ"א שם בס"ק י"ב לדעת הרא"ש בתשו' דתלוי בחוץ לתחום ולא הוי כמזומן מ"מ הוי כמי אין מזומנין עליך אבל בהמות מזומנין עליך. עיין במ"א סי' תצ"ז ס"ק כ' ומיהו אם זימנם פשיטא דמהני כאן מק"ו :

סעי' ה' **בט"ז** סק"י. כתב לפע"ד לא נראה היתר זה וכו'. ולפע"ד נראה לחלק דבפת איכא ב' טירחות ובשחיטה הוי חד טירחא לכן שרי כדי שלא יפסיד כמ"ש הב"י ומה דלא חילקו כש"ס כך הוא משום דבעיסה של שותפות עכו"ם אסור לאפות אפילו פת אחד מכל העיסה וכן איתא במ"א סי' תק"ב בשם יש"ש לחלק כן דבקדירה אחת שרי ובעיסת הרועים שרי אפילו הרבה פתין והוי ב' טירחות אף בתנור אחד ע"ש. ובפת אחד לא שייך סברא דמשכיח דאדרבה פת קטן נאפה יפה וקושית התוס' היא דמשמע דאסור אפילו הרבה פתין :

סעי'

סעי' י"ג **במחה"ש** ס"ק כ"ד. כתב וקושיא זו לא על הרמ"א בלבד קשיא כ"א על דברי ר"ל בש"ס ג"כ וכו'. ואם כן אפי' בכלי ליסתרי וכו'. ולפע"ד לק"מ על הש"ס די"ל דבכלי הוי דאורייתא ובדאורייתא ס"ל לר"ל כרב דדבר שאין מתכוין אסור רק בדרבנן שרי דשא"מ. רק על הרא"ש קשה דהעתיק דברי ר"ל ולדידן שרי דשא"מ אף בדאורייתא:

סעי' ט"ז **במ"א** ס"ק ל"ב כתב וא"כ מה שתוחבין ביו"ט נר של שעוה לתוך החול הקשה או שנועצין אותו ממנו לאו שפיר עבדי כי עושה גומא וכו'. ומיהו ברי"ף המובא לעיל סי' שי"ג בט"ז ס"ק ב' ובמ"א ס"ק ה' משמע דבכה"ג שעושה גומא ע"י התחיבה לא הוי בכלל עושה גומא לכן כתב שם דמותר לתחוב כלי בארץ ע"ש רק היכא דתוחב דבר שאינו כלי הוי התחיבה כמו בנין אבל לא משום גומא כיון דנתמלא וכן בנר לא הוי התחיבה כמו בנין ועיין בסי' שי"ח במ"א ס"ק י"ח דפתילה מיקרי כלי:

סעי' י"ט **בט"ז** סס"ק כ"א כתב ולפעד"נ דאיסור זה אינו מוכרח כלל וכו'. ולפמ"ש הט"ז בסימן תס"ז ס"ק י"ח דאף לא בלא אינו מתערב רק ע"י ניעור ע"ש ובפרט גבי דם דהוי דבר הנקרש ודאי אינו מתערב יפה בלי ניעור. וא"ל דינער היטב די"ל לפמ"ש המ"א דחלב הוי נולד כשחטו ביו"ט ע"ש. וכן דם הוי נולד אף דחזי לכלבים מ"מ מחיים הוי מוכן לאדם ע"ש. לכן לדקו דברי הטור והיש"ש דבכה"ג לא שרינן מוקצה ונולד דהא להרמב"ם לא שרינן בתערובות אף הא דחופר גומא וא"ל אלא לעפרה ואף להטור דמתיר בדקירה אחת מ"מ כאן דיש ב' איסורים א' לחפור גומא ב' לערב הדם דהוי נולד כנ"ל. ע"כ ס"ל להטור ג"כ דאסור:

סי' תצט סעיף ג' במ"א ס"ק ד' כתב ונ"ל שמונח הטור בשיפוע דאל"כ הו"ל כשא"מ וכו'. ועיין ביו"ד סי' ס"ה בט"ז ס"ק ב' ובפמ"ג שם ועיין במסכת חולין דף קי"ב דעור אלאולי מחלחל אמנם לפי שמסיק הש"ס שם כל נקב שהדיו עובר עליו אינו נקב לכך הוי כלי שאינו מנוקב:

סימן תק סעיף ב' בט"ז ס"ק ג' כ' אע"פ שהיה אפשר וכו'. הטעם שם דעפי מעלי בשרא שאין שוהה במלח וכו' עיין במסכת ב"ב דף ע"ד ע"ב דאיתא שם כוורא מליחא מעלי בשרא מליחא לא מעלי:

סי' תקא סעי' ז' במ"א סס"ק ט"ז. כתב אבל ביו"ט שני שלאחר השבת או ביו"ט שני של ר"ה מותר להדליקו בצד השני וכו'. ול"ע דלפמ"ש המ"א בסימן תקכ"ג ס"ק א' דביו"ט של ר"ה קדושה אחת היא ואמרינן ממנ"פ אי יום ב' חול הוא א"צ לעירוב ואי יום ב' קודש הו"ל קדושה אחת ואם כן גם כאן מותר להדליק אף באותו הצד ממ"נפ אי יום ב' חול הוא מותר להדליק וא"צ הכנה ואי יום ב' קודש הו"ל קדושה אחת ול"ש ואין יו"ט מכין לחבירו והבעה"ת שהביא הרא"ש לא קאמר רק למ"ד דס"ל ב' קדושות הן וכן משמע בט"ז:

בסי' תקב סעיף א' בט"ז ס"ק א'. כתב ע"כ נלפע"ד דנ"מ דלכתחלה אסור לבשל באותו האש אלא אפילו אם עבר ובישל דהתבשיל אסור כל שהישראל הוציא אש באיסור וכו'. עיין במ"א סס"י תק"ע בשם התוס' דל"ה במוקצה יש שבח עצים ע"ש. לכן נלפע"ד דאותו האש שהוציא אין גרע ממוקצה ונ"א בזה יש שבח עצים ומותר הפת והתבשיל:

במחה"ש ס"ק א' והקשה לא"מ הא קיימ"ל אין מסיקין בשברי כלים וכו'. ונלפע"ד לתרץ קושיית הלא"מ דכוונת הה"מ הוא כך דלכאורה צריך להבין איך מדמה זה נבילה שנולדה ביו"ט הא גם הוי הטעם משום גזירה משום יו"ט אחר השבת לכן נלפע"ד דכוונתו היא כך דהנה בריש מסכת ביצה הקשו רש"י ותוס' על הכנה דרבה ביו"ט אחר השבת משום דכל ביצה דמתילדה האידנא מאתמול גמרה לה ואין שבת מכין ליו"ט. והקשו דא"כ כל ביצה דמתילדה בא' בשבת תיאסר דאין שבת מכין לחול ותירץ דסעודת יו"ט ושבת צריכים הכנה ואין סעודת חול צריכה הכנה יעו"ש. אם כן מש"ס דביצה הנ"ל מוכח דסעודת יו"ט צריכה הכנה וזהו כוונת הראב"ד כאן מפני שהוא מוליד ואין כאן הכנה פירוש דסעודת יו"ט צריכה הכנה. ועי"ז הקשה הה"מ דאין זה דומה לביצה שנולדה. פירוש להש"ס דביצה דמוכח משום דסעודת יו"ט בעי הכנה [וביצה שנולדה דנקט הוא רק לדוגמא] דבמאכל הוא דבעי הכנה משא"כ עצים לבשל ואף לחמם כיון דאינו דבר מאכל ל"ב הכנה ומיושב קושית הלא"מ דמוקצה ונולד אסור אף בעצים אבל מ"מ הכנה לא בעי כך היא סברת הה"מ והראב"ד ס"ל כיון דיש מוקצה ונולד אף בעצים ע"כ בעי הכנה ג"כ אף בעצים ובזה נוכל לתרץ גם דברי הב"י בסי' תק"א בענין לפידים יעו"ש. אמנם בדברי הב"י הנ"ל מצאתי אח"כ בפני יהושע במסכת ביצה שרמז קצת זה יעו"ש:

שם בס"ק ט' כתב ובלא"ה לא ידעתי מה ענינו לרמב"ן דהא שם ל"ב כלל וכו'. ונלפע"ד דכוונת המ"א היא דמטור משמע שלא כדברי התוס' דס"ל דל"א לבוד בכלים וכ"מ במ"א סי' פ"ז אולם שם מחלק כמו שהביא המחה"ש בסי' תק"ז סס"ק י"א דבליבון אבנים ודאי מחשם וכו' אפי' לעשות מאתמול אסור. דהלכה ואין מורין כן. ועיין בסימן תק"ע סעיף א' ובתבור דהוי ספק מורין:

סי' תקג סעי' א' במ"א ס"ק ב' כתב דדוקא בפת החמיר מפני שצריך כל ככר טירחא ותיקון בפ"ע אבל בקדירה דחד טירחא היא שרי ע"ש. ועיין במ"א סימן תק"ז ס"ק י"ד דבפת צריך שיתכוון באמת לאכול פת אחד ועל שאר הפת היתה באמת כוונתו להשביח אותו הפת עי"ז אבל אם א"צ לאכול רק שמערים לאכול מעט ממנו אסור בפת:

סי' תקז ס"ה במחבר. לפיכך מותר לשרות במים המכבדת וכו'. קאי אדסעי' ד' שכ' שם וכשם שמותר להבעיר לצורך אוכל נפש היכא דא"א בל"ז:

סי' תקטו בט"ז סס"ק ט"ו. כתב כמה דאם הכין ביום א' מהכי למחר זה לא איירי אלא לענין איסור מוקצה אבל מ"מ איסורא עבד דהוי כעובדין דחול. ול"ע דהא מבואר ברמ"א סס"י תנ"ה דמותר להכין מיו"ט א' לב' ע"ש בפמ"ג:

במ"א ס"ק ט"ז הביא דברי הגמ' פ"ב דאם הובא מחוץ לתחום משום מוקצה ליכא וכ' ע"ז הרי אע"פ שצלתו ישראל ליכא משום מוקצה וכו' ועיין במ"א סימן ש"ז ס"ק כ':

תקכז במחבר סעיף י"ב כתב חוזר ונוטלו מיד הזוכה ומברך וכו' עין בסי' שס"ו במ"א ס"ק כ' שהביא בשם האר"י להיפך:

מכן המחבר סי' תקל"ו בט"ז ס"ק א'. כתב וי"ל דמעיקרא לא הוי קשיא ליה במ"ש זו ואצ"ל וכו' אלא משום דהנך ג' בבות לא שוים דרישא ומציעתא מיתני באצ"ל זו וסיפא בלא זו אף זו וכו'. ועיין בחו"מ סי' קנ"ה סעיף ל"ה דתנא ג' בבות בבא ב' בדרך זו ואצ"ל זו ובבא ג' בדרך לא זו אף זו אלמא דדרך הוא למיתני כך. אמנם זהו רק לפי פירוש הסמ"ע אבל הט"ז הגיה שם ופירש כל הג' בבות דרך לא זו אף זו יעו"ש:

בסי' תקלט במחה"ש ס"ק ח' אך מ"ש שהתיר כשהחנו' סגורה לא כ"כ על כל יום השוק שהוא פ"א בשבוע וכו'. דבריו תמוהים שבט"ז איתא בשם רש"ל בהיפך ממ"ש המחה"ש וכן פירושו במ"א תמוה. ונלפע"ד לפרש דברי המ"א דהגר אינו מותר רק בבית אבל לא בחנות אף בצנעה רק לצורך המועד כמו בסעיף י"א ולזה מביא ראיה מרש"ל דהוא מתיר בחנות בצנעה בשאר יומי דשוקא רק שיוציא יותר עבור יו"ט וכדאיתא ברמ"א סעיף א' והחנות היא כמו הגר דמוכר וחוזר ולוקח ומוכר אם כן אמאי צריך להוציא

'ותר

יוהר עבור יו"ט אע"כ דאינו מותר רק בניתו אבל לא בחנו' לף בגלעה :

סימן תקנד כמ"א ס"ק כ"ה לענין לאלוב הפרות סכ' הרמ"א טוב לעשות ע"י עכו"ם אם אפשר

וע"ז כ' אע"ג דהוי דבר האבד כמ"ש סי' תקנ"ג שאני התם וכו' . ועיין במחה"ש שתמה על המ"א דכאן דהוי דבר האבד מותר לעשות בעצמו כמ"ש בסעיף כ"ג . ולפע"ד י"ל דדוקא בחליבת הפרות מחמיר משום עינוי כמ"ש התה"ד שם דכשעוסקין בתיקון המאכל מבטלין העינוי אבל בשאר ביטול מלאכתו לא הוי עינוי כ"כ: ואדרבה איתא במסכת תענית פ"א דביטול ממלאכה הוי תענוג ומה שהחמיר המ"א ס"ק ע"ו ביריד לעשות דוקא ע"י עכו"ם אע"ג דהוי דבר האבד . י"ל דהתם הוי פירסום ולענין דבר מפורסם. חמיר ת"ב מאבל כמ"ש בס"ק ד' ולכן החמיר הרא"ש אפילו ע"י עכו"ם והמ"א היקל כיון דאינו אלא מנהג והפ"ה לא היקל כ"א ע"י עכו"ס ובסעיף כ"ג במלאכה שהיא בצינעה קיל מאבל כמ"ש בס"ק ד' ע"כ מותר לעשותו בעצמו לכן נלפע"ד דבשענק דלא הוי פירסום וכן בחנות אם דלת אחת סגור' ודלת אחת פתוחה במקום דלא הוי כ"כ פירסום כדאיתא בט"ז סימן תקל"ט י"ל דמותר לעשות בעצמו כמו בחוה"מ ובת"ב קיל יותר דאינו אלא מנהג כמ"ש המ"א ועדיין צ"ע ועיין בסידור דרך החיים. ועיין בא"ר שמיקל בדבר האבד אפילו ע"י עצמו וע"י עכו"ם באין מפורסם מותר אפילו אינו דבר האבד אבל במפורסם בעינן תרווייהו שיהיה דבר האבד ואז יעשה ע"י עכו"ם :

במחה"ש סי' תקנ"ד ס"ק ב' אמנם לפמ"ש ביו"ד שם דאם רבים צריכים לו מותר וכו' . ולפע"ד י"ל דלפמ"ש המ"א ס"ק ד' דלשנות בינו לבין עצמו הוי דברים שבצנעה וקיל מאבילות וא"כ ללמוד עם אחרים דהוי אבילות דבפרהסיא וחמיר מאבילות ואסור אף ברבים צריכים לו :

סימן תקנה ס"א במחבר. נוהגים שלא להניח תפילין בת"ב וכו' . לעיל סי' ל"א סעי' ו' פסק דבת"ב חייבים בתפילין וכאן כתב רק המנהג :

סי' תקפ במ"א ס"ק א' . ועיין בילקוט יהושע דאיכא מאן דאמר דהבנה היתה מעוברת ומת באדר ראבון וכו' וכן איתא במדרש רבה שמות פרשה א' בפסוק מילדי העברים זה :

מבן המחבר בסי' תקפ"א בטור הביא המדרש וכי ראבון הוא וכו' אלא ראשון לחשבון עונות וכו' ביוה"כ מוותר להם הכל וד' ימים שלאחר יוה"כ עוסקים בסוכה ולולב ואין עושים עונות וכו' והקשה הט"ז הא אם אין עושין עונות גם ביום הראשון אין לו מה לחשוב. ואם נאמר כמו שאיתא במדרש דשם ליתא האי ואין עושין עונות ומשמע דהקב"ה אינו חושב להם עונות אף שעושין משום דעוסקין בזה הזמן בסוכה ולולב א"כ קשה וכי עדיף הכנה של המצוה מהמצוה עצמה . ונלפע"ד לתרץ ואקדים מה דאיתא במס' קדושין דף ל"ט תניא ר' יעקב אומר אין לך מצוה וכו' הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה ולקח הגוזלות ושלח את האם ובחזרתו נפל ומת היכן אריכות ימיו של זה אלא לעולם שכולו טוב וכו' . ר' יעקב מעשה חזי. ודילמא מהרהר בע"ז הוה . היינו נמי ה"ק אי ס"ד שכר מצוה בהאי עלמא איכא אמאי לא לגין מצוה עלי' דלא ליתי לידי הרהור. משמע דלמ"ד שכר מצוה בהאי עלמא איכא הגין מצוה מיסורין ומחטא [וכבר העיר ע"ז האור החיים פ' שלח ממסכת סוטה דף כ"א דמסיק לרבא דמצוה לגוני מגנא אגוני לא מצלא אפילו בזמן שעוסק בה יעו"ש מה שתירץ בזה] ולמ"ד שכר מצוה בהאי עלמא ליכא לא הגין המצוה מיסורין ומחטא . ועוד אקדים מ"ש המהרש"א דדף דקיי"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא מ"מ על הכנת המצוה בפיר יש שכר בהאי עלמא . ואם כן ממילא מתורץ קושית הט"ז דשפיר קאמרי הטור והמדרש דד' ימים שלאחר יוה"כ עוסקים במצות סוכה ולולב וזהו רק הכנת המצוה ושפיר יש שכר ע"ז בהאי עלמא כמ"ש המהרש"א וא"כ ממילא הוא מגין דלא ליתי לידי עבירה וכדהבאתי דברי הש"ס . וא"כ ממילא א"ש ההוא דואין עושין דקשה דמאי שייכות ההוא דואין עושין עונות להאי דעוסקין בסוכה ולולב דלמאי כ"מ במה הם עוסקים הכי הול"ל דאין להם פנאי לעשות עונות ולפמ"ש שפיר ניחא דעי"ז שהם עוסקים בהכנת המצוה אינם עושים עונות משא"כ בחג הסוכות דאז עוסקים בהמצוה וקיימ"ל דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא וא"כ ממילא אינו מגין דלא ליתי לידי עבירה וע"כ שפיר הוי ראשון לחשבון עונות ומתורץ קושית הט"ז וזהו נלפע"ד קרוב לאמת בס"ד :

סי' תקפא במטה אפרים סעי' מ"ב אבל אם התענית יארצייט וכו' ויש בימי הסליחות ה' ימים וכו' . ע"ש יש כאן כי א"א להיות ה' ימים ימי סליחות שא"א לחול ער"ה ביום ה' כי לא אד"ו רא"ש וכדאיתא בש"ע ול"ל ששה ימים :

בסעיף כג שם ולא ישמש מטתו בב' הלילות של ר"ה רק אם אירע ליל טבילה ואף שאיחרה זמנה מותר לשמש וכו' עיין סי' תקפ"ג סעיף ה' שכ' דמותר דוקא בלא היתה יכולה לטבול קודם . ונלפע"ד דמ"ש שם דאינו מותר רק בלא היתה יכולה לטבול קודם זה אינו מגד איסור שימוש בר"ה דזה ס"ל דמותר אף באם היתה יכולה לטבול מקודם וכדאיתא בשע"ת ס"ק ז' יעו"ש. רק משום דשם מיירי בר"ה שחל להיות בשבת החמיר באם היתה יכולה לטבול מקודם משום איסור טבילה בליל שבת כדאיתא בש"ע יו"ד סי' קצ"ז משא"כ כאן דמיירי ביו"ט גרידא ע"כ מיקל אף אם היתה יכולה לטבול מקודם וכדאיתא בסדרי טהרה ובמנח"י בסימן הנ"ל יעו"ש . [הגה"ה מבן המחבר וזה נלפע"ד פלוגתת השל"ה וכ"ה במ"א ס"ק הנ"ל דבאמת גם הם בעצמם ס"ל דלענין שימוש בלילי ר"ה מותר אף אם היתה יכולה לטבול מקודם וגם הכ"ה מודה בזה רק פלוגתתן היא אם יכולה לטבול ביו"ט כהיתה יכולה לטבול מקודם דהשל"ה ס"ל כדעת המנח"י והס"ט הנ"ל דמותרת לטבול ביו"ט אף בהיתה יכולה לטבול מקודם והכ"ה ס"ל כדעת תשו' חוט השני דאף ביו"ט אסורה לטבול בהיתה יכולה לטבול מקודם] :

סי' תקפב סעי' כ"ג. ובלילי ר"ה אומר הש"ץ המזמור אחר אמירת קדיש שלם עם תתקבל וכו' . ול"ע הא לעיל סעי' ז' וכן לקמן סי' תקל"ע סעי' ג' כתב שאומרים המזמור קודם קדיש וכן הוא ג"כ המנהג וכן איתא ג"כ בליקוטי לבי :

סי' תקפד סעי' י"א לפי שבר"ה אין להזכיר שום חטא ועון בדרך וידוי וכו' משמע דבדרך תפלה יוכל לומר חטא ועון אף בר"ה והלו לעיל סעי' ז' כתב שאין לומר חטא ועון כלל אף בדרך תפלה וצ"ע :

בסעי' ט"ז כתב ויש להתחיל מן ויעבור ה' על פניו וכו' יעוין בס' שערי אפרים שער י' בפתחי שערים סעי' ה' שכ' שאין לשנות המנהג שנהגו העם להתחיל ה' ה' :

בסעי' כ"ג ומ"מ אם נמצא פסול בס"ת אפילו נמצא הפסול בסוף הפ' צריך להוציא אחרת וכו'. צ"ע כוונתו בזה והדין בזה כמו בכל הקריאות שאם נמצא טעות באמצע הקריאה גימר עם העולה ג' פסוקים ואם אין עוד ג' פסוקים לפרשה צריך לסיים עד סוף הפרשה ויברך ומוציאין ס"ת אחרת ואם נמצא טעות בהאחרון הן בשבת הן ביו"ט מסיים עד סוף הסדרה ועי' בא"ח סי' קמ"ג :

סי' תקפה בט"ז ס"ק ג' . כתב ה"כ דכוונתי' שלכתחלה לא יברך זה עד שיתקע אחר . עיין במ"א סי' תקפ"ט ס"ק א' :

בבאר היטב ס"ק ג' ר"ה אחרים כ' המ"א הטלה שנהגו בזה הוא דוקא לנשים שאין יודעין

יודעין וכו' הך לנשים הוא ט"ס וצ"ל לאנשים כדאיתא במ"א ס"ק ג' ועיין לקמן סי' תקפ"ט סעי' ו' :

סי' תקפו בט"ז ס"ק ה' כתב ממילא אם אמר שלא אשמע קול שופר הוא לשון שבועה וכו' ואין שבועה חלה על דבר מצוה. צ"ע דבאמר קול שופר סתם חל ע"י כולל אף על שופר של מצוה וצ"ל דכוונתו שאמר בפירוש שופר של מצוה וקיצר הט"ז בלשון :

סי' תקפו בפמ"ג בט"ז ס"ק ג' כתב ואמנם הר"מ בפי' המשנה בגדה משמע להבדיל בין חי' טהורה לבהמה טהורה ממש וכו' וכן איתא ברמב"ם בפ"א מהל' מאכלות אסורות הלכה י' :

סי' תקפו במ"א ס"ק א' כתב אבל שומע וכו' ואפילו אחר יכול לברך והוא תוקע. עסי' תקפ"ה בט"ז ס"ק ג' :

סי' תקפט סעי' ז' במחבר המודר הנאה מחבירו מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה ודוקא שהוא תוקע מאליו להוציאו אבל אם אמר לו וכו' אסור. עיין ביו"ד סי' רכ"א סעי' כ' ברמ"א דבדבר שא"צ שליחות י"א דמותר אפי' לומר לו. וצ"ע שלא הגיה הרמ"א כאן כלום אחר כתבי זאת מצאתי בספר יד שאול שהביא קושיא זו בשם שעה"מ :

סי' תקצא במ"א ס"ק ז' כ' וצ"ע וכו' והנודר מזרע יצחק אסור בעשו וכו' ובמסכת פסחים דף קי"ט ע"ב איתא דעתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמול חסדו לזרעו של יצחק ובודאי כוונת הש"ס על ישראל ולא על עשו וכן בפזמון של סליחות יום ראשון בצדק נעקד ונשחט תמורו איל נכון לא נזצו וכו' וזה קאי על ישראל :

סי' תקצג במ"א ס"ק א' היום הרת עולם וכו'. עיין ברכות דף מ"ד ע"ב שפירש"י על הרת ולדו"א שהולד נולד בו וצ"ב הבא לפע"ד לפרש כן דכיון דהעולם נידון בזה היום הוי כאלו נולד בו והוי היום כמו ולדו"א שהולד נולד בו ומה שמסיים היום יעמיד במשפט וכו' הוי פירוש על היום הרת עולם :

בסי' תריב בפמ"ג בט"ד ס"ק ג' בשס"ק כתב לבלוע רוק י"ל פטור ומותר וכו'. עיין בסי' ל' במ"ה ס"ק כ"ז ובסי' תקס"ז במ"א ס"ק ח' :

בנוסח כל הפרת נדרים איתא ואפי' נזירות שמשון. צ"ע דהא איתא בכמה מקומות ומהם במסכת נזיר דף י"ב ובמסכת מכות דף כ"ב דנזירות שמשון ליתא בשאלה וכ"פ הרמב"ם בפ"ג הי"ד מנזירות ע"ש וצע"ג. [הג"ה מבן המחבר] ונלפע"ד להרץ עפ"י מ"ש המהרי"ט ח"א סימן ט' ובשניות איו"ד סי' כ"ד בשם מהר"א ירושלמי וכן הוא בתשו' חו"י הובא בכסא דהרסנא שבשו"ת בש"ר סימן ר"ד דהא דנזירות שמשון ליתי' בשאלה הוא רק מדרבנן ומדאורייתא שפיר איתיה בשאלה אם יש לו פתח וחרטה דמעיקרא ואם כן שפיר מיושב זה דהא כל ההתרת נדרים הוא רק מחשש דשמא עבר בשוגג מחמת שלא זכר הנדר וא"כ שפיר הועיל בשאלתו ע"ז דהכה כבר כייל לנו זקיני הגאון בנתה"מ סימן כל"ד דבאיסור דרבנן בשוגג א"צ כפרה כלל והביא ראיה מהש"ס [ואנכי כבר טיילתי בזה הרבה והבאתי תנא דמסייע לדבריו ה"ה הרדב"ז בתשו'] והאיסור דאורייתא אזיל ליה ע"י שאלתו וא"כ שוב אין עליו שום חטא כלל אפי' עבר כיון דהיה שוגג וכדאיתא ברדב"ז וכמ"ש אא"ז הגאון זצ"ל :

בסי' תריט בט"ז ס"ק א' ע"כ צריך לצירוף ב' עמו שהם במקום כל הקהל פירוש [מבן המחבר] דבני בית הכנסת הוין ג' מהם ככל בני הכנסת כדאיתא בירושלמי מגילה בפ' בני העיר לענין מכירת ביהכ"נ :

במטה אפרים סי' הק"ל סעי' י"ז כ' י"א שהוא ג' כחות כ"ש וכו' שלש טרמיטין וי"א שהשיעורה ט' כחות וצריך לעשות ט' טרמיטין וכו'. הא דמצריך ג' טרמיטין וכן לי"א ט' טרמיטין ומשמע ט' טרמיטין ממש הוא מדברי הר"א המובא בר"ן ובתוי"ט דברים במשנה שיצאל תרועה שלש יבבות יעויין בתוי"ט דאף לגירסא כשלש יבבות נמי ניחא ע"ש :

סי' תרח סעי' ג' אבל בפת אינו יכול לערב ביוה"כ וכ"כ בסעי' ד' ונראה שאין לעשות עירובי חצירות ביוה"כ וכו'. הנה לפע"ד דבריו תמוהים דהא איתא במסכת עירובין דף ל' דאמרו ב"ה לב"ש שמערבין לגדול ביוה"כ ופירש"י שם הואיל וחזי לקטן דלאו בר עונשין יעי"ש ולע"ג :

סי' תרנח בט"ז ס"ק ו' ואשה פטורה וכו'. וצ"ל דנשים שלנו מברכין גם על אתרוג אע"פ וכו' מכח שזה מ"ע שהזמן גרמא וכו' ועיין בט"ז סימן רנ"ו ס"ק ז' דבדרבנן אין לנשים לברך במ"ע שהזמ"ג א"כ לפ"ז ביום כ' ושאר הימים אין להם לברך וצ"ע דהו"ל לפרש ועיין במשבצות זהב שם :

סימן תרע עיין בב"י שהקשה דאמאי עושין חנוכה ח' ימים הלא הנס הי' רק ז' ימים כיון שנפך הי' להדליק יום אחד ותירץ ג' תירוצים. הא' שחלקו השמן לח' חלקים ובכל לילה היו נותנים במנורה חלק א' והי' דולק מערב עד בוקר ע"ש. וקשה לפע"ד האיך היו רשאין לחלוק השמן לח' חלקים ושלא ליתן בהמנורה רק חלק שמינית כדי שישאר שמן על שאר הלילות הלא אין לדחות מצוה שיש בידו לעשות כעת מפני המצוה שיעשה למחר. [הג"ה מבן המחבר] אף אם המצוה הא' היא דרבנן והב' יהי' דאורייתא גם בכה"ג אין דוחין המצוה שיש בידו מפני המצוה שיהי' למחר כמ"ש הרדב"ז בתשו'. ועיין בשו"ת ח"ל מהגאון זקיני מ"ש לחלק בזה כדי שלא יסתרו דבריו לדברי התה"ד סימן ל"ה הביאו הרמ"א סי' תכ"ו סעיף ב' ע"ש. וגם אנכי פלפלתי בזה הרבה בעזה"י ועיין לעיל סי' רמ"ט במ"א ס"ק ו'. ובסי' רע"א בס"ק א' והב"ח שם בפמ"ג. לכן נלפע"ד דכוונת הב"י היא דאין ה"כ שהיו שופכין להמנורה כל השמן מהפך רק שלא הי' חסר ממנו בכל לילה רק חלק שמינית אמנם לשונו לא משמע כן וצ"ע :

סי' תרעג בט"ז ס"ק ט' כ' וא"כ מותר להדליק בשמנים הפסולים וכו'. ואם ידליק בהם ויכבה קודם קבלת שבת איה"נ דצריך לחזור ולהדליק וכו' ונ"מ נ"ב דניחוש שמא יכבה לפני קבלת שבת ויפשע ולא יתקן וכדאיתא בט"ז ס"ק א' אם לא שנאמר דבשמנים הפסולים צריכים להדליק רגע קודם קבלת שבת וכמו דאסור ליתן יותר מבשיעור כמ"ש הרמ"א בסעי' א' אמנם דברי הט"ז צ"ע שלא פירש כן בהדיא :

בט"ז ס"ק י' כתב וצ"ל שלא יברך שנית דדילמא הוי וכו'. ועיין בב"י סי' תרע"ה בשם מהרא"י :

סימן תרעז ס"א במחבר כתב אכסנאי וכו' צריך לתת פרוטה לבעה"ב להשתתף עמו וכו' ואף דמעות אינן קונות מ"מ לדבר מצוה קונה. ועיין לעיל סימן שס"ט במ"א ס"ק א' ובאחרונים. אמנם הרשב"א כ' והובא במ"א ס"ק א' דה"ה אם הבעה"ב מקנה לו חלק בשמן במתנה. וע"ז קשה במאי קנה האכסנאי החלק שמן וצ"ע. [הג"ה מבן המחבר] ועיין לעיל מ"ש בסי' תל"ד ליישב קושית המקור חיים על הט"ז בס"ק ו' בענין שהשליח יכול לבטל חמצו של המשלח דמסתמא נתנו לו במתנה שהקשה ג"כ במאי קנאו השליח. יעו"ש שמתרץ בטוב טעם ובזה מתורץ ג"כ כאן :

במ"א סס"ק ג' כתב ודוקא כשאוכל בחדר בפ"ע. אף שאין להחדר פתח פתוח לעצמו :

סימן תרפד במחבר ס"ג וקורא אותו עם כהן ולוי וישראל קורא ביום הראשון. [הגה] וי"א שהכהן קורא כל אותה הפרשה עד ביום הראשון ולוי וישראל קורין ביום הראשון וכו'. ועיין בטור וד"מ דמחלפו שיטתייהו

ודעת

ודעת הטור כמ"ש הרמ"א והד"מ הביא בשם המנהגים כדעת המחבר וצ"ע :

סי' תרפו ס"ב כתב הרמ"א ותענית זה אינו חובה לכן יש להקל בו לצאת הצורך כגון מעוברות ומניקות וכו'. ואפילו רק כואבי עינים אם מצטערים הרבה לא יתענו וכו'. עיין במחה"ש שמדייק מדברי המג"א שסי' תקנ"ב דהאי אם מצטערים הרבה קאי נמי אמעוברות וצ"ע דמלשון הרמ"א משמע דמעוברות אפי' אינם מצטערים הרבה אינם צריכים להתענות דא"כ מה זה שכתב ותענית זה אינו חובה לכן יש להקל וכו' כגון מעוברות והלא מעוברות אם מצטערות אין צריכים להתענות אפי' בג' צומות חוץ מתשעה באב וכדאיתא בסי' תקנ"ב יעו"ש. לכן נלפע"ד דהרמ"א בשם אגודה מיקל יותר מהב"י בשם או"ח שמביא המ"א בסי' תקנ"ב וס"ל דמעוברות א"צ להתענות אפילו אינם מצטערות הרבה :

חידושי יו"ד

סי' א' סעי' א' בפ"מ בשפ"ד סס"ק ד' הקשה טבח אומן אמאי צריך להביא ראי' ולא אמרינן רוב מצוין דהוי מיעוטא דמיעוטא. וכו' לתרץ משום דע"כ שחיטה זו ממיעוט היא דהרוב אינם מקלקלין ומאי חזית דניזל אחר מיעוט מומחין שמקלקלין ניזל אחר מיעוט שוטין ואינם מומחין. והנה קושיא א' דאמאי מוציאין מטבח במקומה עומדת דהטבח יכול לטעון אני ממיעוט מומחין שמקלקלין. ונראה לפע"ד לתרץ עפ"י מה שכתב רש"י בטעמא דטבח אומן שקלקל דפטור הוא משום דהוי אונס [וכן מוכח מעיקר הדין דהא בכ"מ קיימ"ל המע"ה וכאן אדרבה הטבח שהוא מוחזק צריך להביא ראי' וע"כ צ"ל דהטעם הוא משום דהוי אנוס ובאנוס קיימ"ל דצריכים להביא ראי' שהי' אנוס כמבואר בחו"מ סי' כ"א וסימן רכ"ז יעו"ש]. ואונס רחמנא פטרי' ומשמע דיש עליו חיוב רק דרחמנא פטרי' וע"כ שפיר מוציאין מטבח דאף מספק כיון דיש עליו חזקת חיוב וספק לפטור מן החיוב הוי כאי' אם פרעתיך דחייב [מבן המחבר] ובזה יש לתרץ קושית הסעהמ"ש בסי' כ"א ס"ק כ"ב ובסי' רכ"ז שהקשה דאמאי פסק המחבר שם דצריך להביא ראי' שהי' אנוס דניהו דהרוב אינם אנוסים מ"מ הלא אין הולכין בממון אחר הרוב וא"כ יהא נאמן במה שטוען שהי' אנוס ולפי הנ"ל דבאונס יש עליו חזקת חיוב רק דרחמנא פטרי' ע"כ שפיר צריך בזה בירור גמור שנפטר מהחיוב ומש"ה צריך להביא ראי' :

סעי' ד' בש"ך ס"ק י"ח כ' וה"ה במקום שרוב עכו"ם מצויים אם רוב הטבחים שם ישראל מותר. משמע אבל אם רוב ישראל מצויים מותר אף ברוב טבחי עכו"ם דישראל לא אזיל לקנות מטבח עכו"ם :

סעי' ה' בט"ז ס"ק ט"ו כתב ומו"ח החמיר וכו' אבל איני יודע איסור בדבר דהא דבעינן חותם על גוף הבשר הוא משום שמא נתחלף וזה אין שייך כאן דהא מכיר העוף שלו ויש ביד העכו"ם סימן שמתנו אדם כשר. והקשה הפמ"ג דניחוש דילמא ישראל אחר נתן להעכו"ם ג"כ לשחוט ה הכתב הוא מאותו העוף ושלא נקח שכר השחיטה לעצמו. ונלפע"ד דלהכי ל"ח לזה משום דאם הי' להעכו"ם ב' תרנגולים משני ישראלים מירתת לשחוט הא' בעצמו דדילמא יתן לאחד הכתב בתיבת כשר ולא יחזיר לו הכתב ומה יראה לישראל הב'. ולדמא יש לעכו"ם כתב מכבר שמתע פ"א ˝ ˝ עבור ישראל ובמקרה הניח בידו הכתב לא חיישינן מפני שהוא חשש רחוק ולדקו דברי הט"ז :

בש"ך ס"ק כ"ז כתב דהטעם דקטן שיודע הלכות שחיטה וגם לאמן ידיו ושחט בינו לבין עצמו דשחיטתו פסולה הוא משום דאין נאמנות לקטן. ולפע"ד קשה דא"כ אמאי בעע"ג ביודע לאמן ידיו מותר לכתחלה וכאינו יודע לאמן ידי' מותר בדיעבד ומשמע דלא בעינן לבדוק לו סכין ואיך נאמין לו על בדיקת סכין והלא איתא בסי' ב' סעי' ט' גבי צדוקים ובייסותים דאינם נאמנים על בדיקת סכין וכאן עוד גרע דלא שייך בישראל מירתת ואפי' הש"ך דס"ל שם ס"ק כ"ד דא"צ לבדוק להם סכין משום דמירתת מודה כאן :

סעי' ד' בש"ך ס"ק נ' השיג שם על הב"ח בקונטרס אחרון שכתב דבאינו מדבר לא אמרינן רוב מצויין אצ"ם מומחין הן. והקשה דלמה יגרע חזקתן מאחר כ"א הא אמרינן רים פ"ק דחגיגה דה"ה כפקח לכל דבר. ותו אמרינן התם דאף דלא משתעי נמי"ר. ונלפע"ד דדעת הב"ח לחלק דמדבר ואינו שומע דע"כ שמע מקודם ואח"כ נתחרש דא"כ לא הי' יכול לדבר וא"כ כיון דהי' פיקח ונתחרש בזה שבית ומצוי דיושב ולומד כבודע לכן שפיר יש לומר בו רמא"ש נומחין הן. אבל בשומע ואינו מדבר לא מבציא אם הוא כך במולדה בודאי לא שכיח שילמוד אדם בזה אלא אף אם נעשה אלם אח"כ ג"כ אין שכיח שילמוד ואף דמשמע מש"ש חגיגה דאף דלא משתעי מ"מ נמיר היינו דיוכל ללמוד אבל לא שכיח שילמוד ומהש"ס הנ"ל ג"כ משמע דהי' בזה רבותא וחידוש ע"ש. על כן לא אמרינן בי' רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן והבן :

מבן המחבר בפ"מ בש"ד ס"ק נ"ע כא"ד אמר המחבר וכו' אלא ודאי ד"ת הוי. ועיין במאירי שבי' הוכחה זו וז"ל מ"מ מוכח מכאן דאיסורא דשויא אנפשי' חתיכה דאיסורא הוא מדאורייתא. וכ"כ בתשו' מהר"ם די בוטון סי' כ"ז דף קי"ח ע"א בפשיטות ע"ש :

סעי' י"א בש"ך ס"ק נ"ח י"א שבשחיטתו אסורה. משום דחשוד לא"ר. האחרונים תמהו בזה ולפע"ד זה דמי למ"ש בסי' קי"ט סעי' ד' ע"ש כיון דע"י השחיטה עבר על החרם וגם נעשה איסור בשחיטה וע"ש בט"ז ס"ק י"ז ולפ"ז אסורה שחיטתו אפי' שלא במקום תקנה ואפילו בה"מ ויעוין בתב"ש סי' ב' סעי' כ"ב :

סי' ב' סעי' ה' מומר להכעיס וכו' או שהוא מומר לעכו"ם וכ' הש"ך בס"ק ט"ז ניהו באותה שחיטה לא נעשה בה מומר וכו' וכן איתא בהגהות אשר"י במסכת חולין דף ד' ודף י"ד ע"ש. כא"ד אין שחיטה זו אסורה משום שחיטת מומר אלא משום שוחט לעכו"ם וכן משום שוחט בשבת וכתב ע"ז הפמ"ג וא"י כשלמא שחיטת שבת משתרי' למ"ש הוא שחיטת מומר למאי כ"מ הא אסור משום מ"ע. יעו"ש. ועיין במסכת חולין דף פ"א ע"ב במשנה דהשוחט לע"א רבנן מחייבין משום או"ב וכשנתנבלה בידו פטור. ועיין בתב"ש דבשחיטת עכו"ם או מומר ג"כ פטור משום או"ב וא"כ יש נ"מ גדולה לענין או"ב. וגם יש נ"מ לענין דהאוכל משחיטה לע"ז אין דינו כאוכל נבילות והבן :

סעי' ו' מומר לא' מכ"ע וכו' ולהרמב"ם צריך. ש"ך ס"ק י"ח כ' משמע אפי' לעיכוב וכו' והא דלעיל סי' א' סעי' ד' כאבדו גדיין או שנגנבו וכו' מותרים תירן בדרישה דהתם אינו מוחזק בגנב וכו'. ועיין בפמ"ג או"ח סי' נ"ט הביא בשם הדרישה דבגזלן וחמסן דירד לאיומו של חבירו אף בלתיאבון הוי דינו כלהכעים וא"כ ממילא שחיטתו פסולה וכדאיתא לסדיא בסעי' ה' וא"כ קשה אמאי הקשה כאן על הרמב"ם דוקא ולצ"ג :

סעי' ט' לזוקי ובייתוסי וכו' וגם בדקו להם סכין. וכ' הש"ך בס"ק כ"ד נ"ע מנ"ל הא וכו'. דברי הש"ך סותרים זא"ז דלפי מה שכתב בס"ק כ"ג דבמומר ע"ג א"צ מומחה וא"כ איירי המחבר הכא באינו מומחה ועומד ע"ג אינו משום מירתת רק משום דרואה מתחלה ועד סוף ששחט שפיר וכמ"ש בסי' א' סעי' ג' ובזה נכלל גם בדיקת סכין גם שם. ורק שם שואלין אותו בעצמו אם הי' הסכין יפה בלי שום פגם משא"כ כאן דאינו נאמן שפיר כתב המחבר וגם בדקו להם סכין ולמה הקשה הש"ך על זה וצ"ע. ואפשר לומר

לומר דכוונתו דגם כאן יש תקנה לשאול אותו אם הי' הסכין יפה והגם דאינם נאמנים מ"מ כיון דיודעים מבדיקת סכין שוב שייך מירתת בטע"ג ונ"ל לבדוק לו סכין :

סימן ו' סעי' א' בט"ז ס"ק א' בשלר קנים וכו' ולא כדמשמע בירושלמי טעם משום רוח רעה שורה עליו. ולפ"ז דיעבד מותר וכו' וקשה לי מכאן על מה שכתב הח"א בשם הגאון ר"א מווילנא לאסור בנחן מסקין תחת המטה רק בדיעבד והלא שם ג"כ הטעם משום רוח רעה ובכה"ג בדיעבד מותר וכמ"ש הט"ז ונ"ע :

סעי' ב' במחבר השוחט בדבר המחובר לקרקע או לגוף כגון לפורן ושן המחוברים בבהמה וכו'. וכן המחוברים באדם ועיין ברש"י חולין דף י"ח ע"א :

סי' יו"ד סעי' א' בט"ז ס"ק ו' הביא דברי המשמרת הבית שכתב דדבר הניכר לענין דטיחה שמנונית מועטת בעל דופני הסכין אפילו לשחוט בהמה קלה וכ"ש בשאינן בן יומו. ונ"ע דלקמן סי' ק"ג סעי' ה' הביא המחבר דעה א' והיא דעת הרשב"א למעיין בב"י סי' קכ"ב דטיחה מועטת אינו נפגם ומש"ה לא התיר גם בקדירה שאינה ב"י רק אם היתה מודחת וא"כ דברי הרשב"א יהיו סותרין זא"ז ונ"ע :

סי' מ"ו בפמ"ג במ"ז ס"ק ג' בא"ד דע דנשבת וכו' והנך ז' ימים בעינן מעל"ע דוקא ולא אם נולד ס"פ יום א' אם הגיע תחלת ליל מוצאי שבת יהא יוצא מכלל נפל דא"כ מה פריך בשבת קל"ו מימהל היכי מהלינן א"ו כדאמרן. והנה רבים תמהו עליו האיך מביא מפס רא"י הא קושית הגמרא היא על מה דאמר רשב"ג כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל הא לא שהה בספיקא הוי מימהל היכי מהלינן הלא עדיין אינו בן למ"ד יום. וכבר הקשה כן הגאון מו"ה שמחה ז"ל מבוברקא וכן הקשה גם הגאון בנודע ביהודה מה"ת ביו"ד סימן ז' וכתב כי נייס ושכיב רב ואמר להא מילתא. וגם הפמ"ג בעצמו בא"ח סי' תל"ח במ"ז סק"ב העיר בזה וכו' שיש איזה ט"ס בדבריו כאן ואין הרא"י על הא דבעינן ז' מעל"ע רק על הא דחיישינן מדאורייתא וע"ז שפיר הרא"י מהא דמימהל היכי מהלינן. ונפע"ד נראה ליישב דברי הפמ"ג שבכאן ואעתיק מקודם דברי רש"י במס' שבת בפירש גם על קושית הש"ס הא לא שהה ספיקא הוי וז"ל הא לא שהה למ"ד יום באדם ובבהמה ח' ימים ספיקא הוי הש"ס פריך אלא מימהל היכי מהלינן. ולכאורה גם דברי רש"י תמוהין דפירש דקושית הש"ס היא גם על מה דבעינן בבהמה ח' ימים וקשה ג"כ כמו שהקשו האחרונים על הפמ"ג הנ"ל דמאי רא"י הוא על השמונה ימים בבהמה. לכן נלפע"ד דכוונת רש"י היא דמשמע דקושית הגמרא היא לדחות דברי רשב"ג דפירש הטעם הא דהצריכה התורה לפדות מבן חודש ולא קודם הוא מטעם דלא יהי' ספק נפל והלכה כרבנן דרוב נשים ולד מעליא ילדן וביום שנולד אינו ספק נפל. דילמא נהי דלא בעינן למ"ד יום באדם להוציא מספק נפל ומ"ש תורה ופדיו מבן חודש הפדה הוא מגזה"כ מ"מ אפשר דבעינן שכ"פ ח' ימים כמו בבהמה ובבהמה הא דבעינן ומיום השמיני והלאה וגו' הוא מטעם בפירש רשב"ג דילא מספק נפל וכיון דבבהמה אינו יוצא מספק כ"א רק בח' ימים ע"כ גם באדם אינו יוצא מספק נפל רק בח' ימים דזה פשוט דאדם אין קל מבהמה כמו דלפי האמת אדם גרע מבהמה דבעינן באדם למ"ד יום ובבהמה סגי בח' ימים אלא ע"כ דגם בבהמה אין הטעם דקרא דמיום השמיני והלאה ירצה מטעם דאז יצא מספק נפל רק הוא גזה"כ ולנפל לא חיישינן כלל דתיכף שנולד אמרינן רוב בהמות ולד מעליא ילדן וממילא גם באדם לא בעינן אפי' ח' ימים להוציא מספק נפל. וזה ניחא אם אמרינן דז' ימים הם מעל"ע ע"כ כיון דמימהל מהלינן ביום השמיני אף דעדיין לא הוו ז' ימים מעל"ע כגון דנולד בשבת לעת ערב ומהלינן בשבת בבוקר ע"כ דא"ל ז' ימים באדם וע"כ גם בבהמה א"ל ז' ימים דבהמה לא חמיר מאדם אבל אם נאמר דז' ימים בבהמה א"ל מעל"ע א"כ יכול להיות דגם באדם צריך ז' ימים ולכן מימהל מהלינן אף דעדיין לא הוי ז' מעל"ע דגם בבהמה א"ל מעל"ע. וא"כ שפיר מדייק הפמ"ג דהנך ז' ימים בעינן מעל"ע דוקא. ובסימן תל"ח במח"כ שגה בעצמו דבריו שכתב ביו"ד לכן כתב שם שהוא ט"ס ובאמת היא רא"י נכונה וכנ"ל מדברי רש"י. והנה לפי מה שהגיה הפמ"ג בא"ח סי' תל"ח ס"ק הנ"ל דבריו שבכאן שנ"ל ומדאורייתא מדפריך מימהל היכי מהלינן ע"ש. א"כ לכאורה קשה לשיטת הרמב"ם וכן פסק הש"ע באה"ע סימן קנ"ו סעי' ד' וכן איתא בתוס' חולין דף י"ב ד"ה לר' מאיר ובהגהת אשר"י שם דאינו רק מדרבנן אפילו לרשב"ג דמדאורייתא אמרינן רוב נשים ורוב בהמות ולד מעליא ילדן וא"כ האיך פריך הגמ' ממיהל היכי מהלינן כמ"ש הפמ"ג בא"ח הנ"ל ולכאורה היא קושיא גדולה. וליישב את זה נראה לפע"ד ומקודם ניישב קושית הטורי אבן במס' ר"ה דף ז' דאיתא גם בכור מאימתי מונין לו שנה אביי אמר משעה שנולד רא"י אמר משעה שנראה להרצאה ולא פליגי הא בתם. ופירש"י בתם דקאי להרצאה משנראה להרצאה. הא בבעל מום. ופירש"י שנולד במומו ועומד לישחט בתוך מיום שנולד הוא ראוי לכך ומונין לו משנולד. ופריך הש"ס בעל מום מי מלי אכיל לי'. ופירש"י ביום שנולד דילמא נפל הוא ואין בשחיטתו מטהרתו עד ששהה ח' ימים דיצא מכלל נפל כדרשב"ג דלעיל ואפי' דקים לי' בי' שכלו לו חדשיו. והקשה הטורי אבן על הפי' דאינו רק מדרבנן מאי מקשה מי מלי אכיל לי'. כיון דאינו רק מדרבנן ומה שמונין לו שנה בבכור הוא מדאורייתא. ונראה לפע"ד ליישב דהנה הפמ"ג ביו"ד בס"ק הנ"ל הביא בשם המ"ל דכתב דהא דיליף רשב"ג מקרבן הוא דגם בקרבן דבעינן ח' ימים הוא משום לאו דנפל ובקים לי' שכלו לו חדשיו דחק א"ע לומר דהוא משום לא פלוג ובאמת הוא דוחק גדול לומר כדאורייתא משום לא פלוג. והפמ"ג כתב דהא דיליף רשב"ג מקרבן הוא דלאחר ח' ימים אין בו חשש נפל מדהכשירה תורה לאחר ח' ימים בסתם אף בלא קים לן דכלו לו חדשיו וע"כ דאין בו חשש נפל ולפי דברי הפמ"ג נוכל לומר דקודם ח' ימים דהוא פסול אינו מטעם חשש נפל אלא מגזה"כ דמדאורייתא אמרינן רוב בהמות ולד מעליא ילדן רק דרבנן חששו למיעוטא דנפל ולאחר ח' ימים כיון דהכשירה תורה לקרבן בפירוש לא היו יכולים לאוסרו כמ"ש הט"ז ביו"ד סימן קי"ז ס"ק ח' וכן איתא בתוס' ב"מ דף ס"ד ע"ב ד"ה ולא ישכיר ע"ש. וזה כוונת רשב"ג. ובזה נוכל לומר דהמקשן דפריך בעל מום מי מלי אכיל לי' הי' סובר כשיטת המ"ל דהא דפסול לקרבן קודם ח' ימים הוא משום חשש נפל לכן פריך בעל מום מי מלי אכיל לי' כיון דהתורה חששה לחשש נפל ורשב"ג למד מקרבן לחולין א"כ הוא מדאורייתא והתרצן תירץ לו דקים לי' שכלו לו חדשיו פירוש דגם בכלו לו חדשיו בעינן ח' ימים וע"כ הא דבעינן ח' ימים אינו מחשש נפל רק מגזה"כ ולא ס"ל הדוחק המ"ל דהוא משום לא פלוג. ולכן י"ל דהא דאסור בחולין אינו מדאורייתא דרוב בהמות ולד מעליא ילדן ורק רבנן חששו וא"כ בבע"מ מונין השנה משעה שנולד אף בלא קים לי' דהוא לענין דאורייתא. ובזה אפשר ליישב גם קושית הפמ"ג הנ"ל דהמקשה דפריך בשבת דף קל"ו מימהל היכי מהלינן הי' ס"ל ג"כ כהמקשן דמס' ר"ה דטעמא דרשב"ג דיליף מקרבן דהא דבעינן ח' ימים הוא מחשש נפל א"כ גם בחולין הוא מדאורייתא וכן באדם דבעינן ופדיו מבן חודש הוא ג"כ מחשש נפל וא"כ הוא מדאורייתא לכן פריך שפיר מימהל האיך מהלינן והתרצן השיב לו דלדף לדבריך לא קשה דהוא מטעם ממ"נ. אבל לפי התרצן דמסכת ר"ה בלא"ה לק"מ דמ"ה אמרינן רוב נשים ורוב בהמות ולד מעליא ילדן והחשש נפל הינו רק מדרבנן ורשב"ג יליף דלאחר ח' ימים אף

מדרבנן

מדרבנן אינו אסור כיון דהכשירה תורה בפירוש לקרבן וכנ"ל :

סי' כ"ג סעי' ו' שחט עוף ושהה בו וא"י אם ניקב הושט תחלה ושוחט הקנה לבדו במק"א וכו' והביא הש"ך ס"ק ט"ז לשון הב"י הטעם משום דאיכא למיחש שמא מסוך שכבר התחיל לשחוט באותו מקום יהי' יותר נקל לפגוע בושט ויבא לומר עתה הוא שנשחט וכו' ושמא מקודם נגע בו ונמלא מבשירו שלא כדין ומיירי ששחט קנה לבד . וכ' ע"ז הפמ"ג ולא ידענא פירושו דהא פשיטא וכו'. ולפע"ד כוונת הש"ך על מה שכ' הב"י כיון דיותר נקל לפגוע במקום הא' בושט. והי' קשה לו למה לו זה דאם בא להקל ולתלות בשחיטה הכ' יקל בנ"ז לכן פירש הש"ך דבעת שוחט הקנה לבדו פירוש דתפס הקנה לבדו א"כ למה יתלה בזה לכן מוכרח הב"י לומר כיון דיותר נקל בעת לפגוע בושט מבקודם וס"ל להב"י דבזה שכיח ביותר לפגוע לא מהני מה שתפס הקנה לבדו והבן :

סי' כ"ד סעיף ח' אבל אם המטלית פרוש על צוארה שחיטתו כשירה. ויש מי שפוסל גם בזה . וכ' הט"ז ס"ק ד' וק"ל מתלמוד ערוך וכו' הושיט ידו למעי בהמה וכו' ואמאי לא אסרינן לה מטעם חלדה ע"ש . ועיין בתוס' חולין דף ע"ה בתוס' ד"ה לדברי המתיר. ובמהר"ם לובלין שם דפי' דהאבעיא היא מחמת שהולד לא יצא לאויר העולם וקאי בעת שהלוקח הוא מגולה כגון שהרחם נתרחב ונפתח בעת הלידה או שקרע את הרחם וא"כ שוב לא קשה כלל קושית הט"ז :

סי' כ"ז בט"ז בתשו' אחיו הגאון מהר"י הלוי ז"ל. ומ"ש כת"ר בשם התוס' פ"ק דעירובין דף ז' ד"ה כגון שהרה דנפסקה הסדרה טריפה אף בלא פסיקת החוט וכו'. ולכאורה הוא תמוה לפע"ד דהא היא משנה מפורשת במס' חולין דף כ"ד ואלו כשירות נשברה הסדרה ולא נפסק החוט שלה. אמנם נראה דכוונתו דנשברה הסדרה עם הבשר שעליו וכמו שמדייק בלשון נפסקה הסדרה וכוונתו לדמות מפרקת לסדרה לענין זה דלא בעינן פסיקת החוט אבל לענין בשר לא דמי מפרקת לסדרה דבסדרה היכא דלא נפסק החוט בעינן דוקא עם בשר ובמפרקת לא בעינן רוב בשר לדידי' ומהר"י השיב על דבריו דכוונת התוס' היא עם חסרון חוליא אבל בלא חסרון חוליא ליכא שום טריפות בנשברה הסדרה ולא נפסק החוט ובפירוש רש"י וכן משמע בסוגיא דליין כל דיני פסיקת החוט אפסקא דנשברה הסדרה ומשמע דנשברה הסדרה אינה טריפה בשום ענין עד שיפסק החוט ואף בנפסקה הסדרה עם הבשר :

בפמ"ג שם בש"ק הנ"ל כ' ומ"ש דלאו בכ"מ אמרינן קרום שעלה מחמת מכה אינו קרום לא ידענא החילוק בזה וכו' הא בקורקבן אף דהוא עב לא אמרינן דהוי קרום . ול"ע היכא מלא דאף בקירקבן לא הוי קרום. [הגה"ה מבן המחבר] ונראה לפע"ד דכוונת הפ"מ למ"ש התב"ש בסי' מ' אות ה' הביאו הפמ"ג שם בש"ד ס"ק ז' דגם בקורקבן בגוונא דיש לחוש לשמא נתרפא אסור יעו"ש הרי דאף בקורקבן לא מהני קרום שעלה מחמת מכה :

בפמ"ג בפתיחה להלכות טריפות והנה אף שדרוסה נאמרה בפירוש וכו' ושאר טריפות הם הלכה למשה מסיני מ"מ לוקין עליהם . ולפמ"ש לקמן בפירוש דברי הט"ז שפירש דברי הטור דלמד טריפות מחמת עלמה מטריפות שע"י ארי מהקישא דנבילה והיא מהתוספתא כמ"ש הכ"מ ובהקישא איתא להדיא בר"ן ריש נדרים דלוקין עליו :

סי' כט בט"ז ס"ק א' ושפיר אמרינן דגם מעלמה הוי הדין כמו בארי כיון שאין לך קושיא המכרחת לזה . והקשו המפורשים דאדרבה בטריפות מעלמה איתא בקרא בהדיא דתלוי בחיות ובטריפות שע"י ארי לא ידעינן דתלוי בחיות רק מהיקשא דנבילה דאל"כ הו"א דהאי לכלב קאי על

כו

מסוכנת וכמ"ש הט"ז ואם כן אדרבה ילפינן טריפות שע"י ארי מטריפות מעלמה ועי"ז הרבה הניסו בדברי הט"ז. ולפע"ד נראה לפרש דברי הט"ז דהנה באמת לא הוזכר בקרא בהדיא רק טריפות שע"י ארי וכמו שהביא הטור בשם הרמב"ם והביאו הט"ז לעיל דטריפות מחמת עלמו לא הוזכר בקרא . ומ"ש הט"ז הייתי מוכרח לומר דיש חילוק בין טריפת ארי שהוא אפילו בכ"ש ובין טריפות מחמת עלמו שתלוי דוקא בחיות ע"כ פירושו דמחמת קושיא זו הייתי מוכרח לומר דקרא דזאת החיה קאי על טריפות דמחמת עלמה אף דלא כתוב בפירוש בקרא. וכיון דגלי לן הקרא דלכלב תשליכון דגם בטריפות שע"י ארי לא נטרפה בכ"ש וע"כ מפרשינן לי' דקאי אחיות וא"כ ממילא גם קרא דזאת החיה קאי אטריפות שע"י ארי דנזכר בהדיא בקרא ושוב אין אנו יודעין דבטריפות מחמת עלמה באינה יכולה לחיות הוי ג"כ טריפה וע"ז יליף מהיקשא דנבילה דאין חילוק. והדר קאמר הט"ז וא"ל נ"ל תרי קראי על טריפות ארי כיון דשני המקראות קאי על טריפות שע"י ארי וטריפת דמעלמה אנו דנין רק מהיקשא דנבילה א"כ נ"ל תרי קראי דטריפות ארי תלוי דוקא בחיות . וע"ז מתרץ י"ל דאי לאו זאת החיה וכו' ואי לאו קרא לכלב הייתי מוכרח לחלק בטריפה בין עלמה לאחרים וכו' פירוש כנ"ל ומחמת קושיא זו הייתי מוכרח לאוקמי קרא דוזאת החיה אטריפות דמעלמה ואף דלא כתוב בהדיא בקרא מ"מ ע"כ איהו דחיק ומוקי הנפשיה אבל השתא דכתיב לכלב נסתר הפירוש של כל שהוא פירוש וא"כ שוב אין לך שום קושיא וממילא שוב אמרינן דגם קרא דזאת החיה קאי על טריפת ארי דכתיב בקרא בהדיא וע"ז אמרינן שפיר דגם מעלמה הוי הדין כמו בארי פירוש דכיון דתרי קראי מיירי דוקא בטריפת ארי וא"כ לא ידעינן כלל דאיכא טריפות דמעלמה עכ"פ באינה יכולה לחיות וע"ז שפיר אמר דילפינן מהיקשא דנבילה דמעלמה הוי הדין כמו בע"י ארי :

סי' ל סעי' ב' בש"ך ס"ק ד' כתב ז"ל ב"י בגרגרת וכו מיהו בשתמצ' לומר דס"ל כמ"ש התוס' בפא"ט דחסרון הגלגולת וכו' אלא משום דסוף הקרום ליפסק אפשר באין בו חסרון אין סופו ליפסק והקשה ע"ז הפמ"ג וז"ל ולא ידענא דאם נאמר דבאין בו חסרון וכו' היינו בכלל נתבסה יהי' לפירוש השני כל שיש סדק אם כן אדרבה נתבסה אין הטעם משום דסוף הקרום ליפסק [הגה"ה מבן המחבר יעוין במ"ש בתשו' בדין נתבסה ש"ג כתבתי לתרץ דברי הש"ך ע"פ פלפול בס"ד] ולפענ"ד נראה לפרש דברי הש"ך דהנה במסכת חולין דף מ"ג בתוס' ד"ה הנך הקשו ליתני חסרון הגרגרת בכאיסר ותירצו דטעם חסרון בגרגרת הוא משום דסופו ליפסק רובו ובגלגולת פי' משום דסופו לינקב הקרום וע"כ משום דעלם הגלגולת הוא חזק ואין סופו ליפסק רובו והש"ך סובר דבקנים הן שיש בהן חסרון והן באין בהן חסרון בגרגרת הטעם ג"כ משום דסופו ליפסק רובו וכיון דבגלגולת לא אמרינן סברא זו דסופו ליפסק רובו רק משום דסוף הקרום לינקב ובאין בהם חסרון אין סוף הקרום לינקב ואין מזיק אף שהוא טריפות מצד עלמו כיון שאינו רוב במקום אחד רק ע"י צירוף משא"כ בגרגרת אסור אף שאין רוב במקום אחד רק ע"י צירוף ומטעם דסופו ליפסק ויהיה רוב במקום אחד ויעוין לקמן בס' ל"ב בש"ך ס"ק א' מה שאכתוב עוד בזה :

במחבר סעיף הנ"ל ועוף היכשה שנשכתה חולדה בספי' בראשה וכו' מניח אלבעו כלד הנקב: ולכאורה אמאי מהני בדיקה אם יבלבן לפמ"ש הרמ"א בסימן ל"א סעי' א' בשם י"א דבניקב קרום העליון לבד ג"כ טריפה וגם הרמ"א פסק כן שלא במקום הפסד מרובה א"כ גם כאן ניחוש דילמא נקבה החולדה בנשיכתה את הקרום העליון לחוד דנ"כ טריפה ומה שאינו יולא המוח ע"י בדיקת בילבון הוא משום דקרום התחתון הוא שלם . אמנם יעוין במסכת חולין דף כ"ו דבדיקה זו מהני אף למאן דמטריף בקרום העליון

לכד

לכד ומטעס כיון דקרוס המחמון הוא רק ספק ע"י דחיקא יעו"ש. אמנס אי קשיא הא קשיא דאמאי שני כאן בדיקת בילכון ואלו לקמן בסי' ל"א סעיף ג' גבי נמלא תולעת בקרוס המוח לא סגי בבדיקת בילכון רק לריכין לבדוק אחר קורט דס עד שהמחבר הביא בזה י"א שאין אנו בקיאים בבדיקה וטריפה. ואין לומר דהחילוק הוא דכאן הוי הבדיקה מחיים וגבי תולעת הבדיקה היא לאחר שחיטה וכמובן דאי אפשר לידע אם יש תולעת בהקרוס של מוח עד לאחר שחיטה. ז"א דבגמרא משמע דמועיל בדיקת בילכון אף לאחר שחיטה וכן איתא להדיא בפרישה. אמנס יש לומר דהחילוק הוא דבנשכה חולדה הנקב הוא קלת גדול שפיר סגי בדיקת בילכון משא"כ בתולעת דהנקב קטן מאוד ע"כ לא סגי בבדיקת בילכון ולריכין לבדוק אחר קורט דס. או י"ל דבדיקת בילכון לא מהני רק מיד אבל אם שהה קלת לא מהני זה דשמא עלה בו קרוס ושם גבי תולעת הוי שהה ע"כ לריכין לבדוק אחר קורט דס ובאם לא נמלא ק"ד לא חיישינן לשמא נתרפא וכמו דאיתא לקמן בסי' מ"ח בש"ך ובפ"מ שם:

בפמ"ג בש"ד ס"ק ז' בא"ד כתב הריק"ש מעשה עוף בנשבר עלס גלגולת וכו' דשמא חסרון גלגולת מטעס דסוף הקרוס לפסוק וכו' וא"כ אין ראיה מה שנתרפא. ול"ע דאדרבה דהיכא דאין הטריפות מלד עלמו מהני אף קרוס שעלה מחמת מכה וכמבואר לקמן סימן מ"א בט"ז ובש"ך ס"ק י"ד יעו"ש [הג"ה מבן המחבר] ולדעתי אין זה קושיא דשס בסי' מ"א ליכא שום חשש דשמא כבר ניטלה הכבד דהא חזינן דישנו ואין הטריפות רק משום סופו וע"כ שפיר מהני גם קרוס מחמת מכה משא"כ כאן שפיר חייש הפ"מ שמא כבר נפסק הקרוס ומשום דאין אנו בקיאין בבדיקת הקרוס כמ"ש הרמ"א לגבי עוף וה"ה בבהמה וכדמוכח לשון הרמ"א דכתב סתמא ואין אנו בקיאין בבדיקת הטריפות וע"כ שפיר כתב דאינו ראיה ממה שחזר ונקשר וכמו בקולית ובלוה"ג דאיתא סימן כ"ה וכ"ו דלא מהני בהו חזר ונקשר יעו"ש:

סימן לא סעי' ג' בש"ך ס"ק ז' וטריפה דשמא מחייס פירש ול"ד לתולעת שנמלא על הריאה דכשר משום דלאחר שחיטה פירש שאני התס כיון דלא מיטרפה אלא בניקבו ב' הקרומים. ועיין בפמ"ג מ"ש בזה. והוא כד"מ מ"ש דהחילוק הוא דבב' קרומים אמרינן אלו היה מחייס היה שס ק"ד משא"כ במקוס דנטרפה בקרוס אחד לא שייך זה דיכול להיות דאף דניקב מחייס אין שס ק"ד. ומ"ש הש"ך אבל לקמן סי' מ"ח לא משמע כן פירוש דשס איתא דאף בהמסס בעינן ק"ד דאל"כ תלינן בלאחר שחיטה ואף דשס בהמסס אין לו רק קרוס אחד הרי חזינן בשס דלא כהחילוק הנ"ל:

סי' לב בש"ך ס"ק א' הביא בשס הב"ח דאין מטריפין בנקבים שעוכים זל"ז בהיקף ובלירוף רוכא. ולפענ"ד טעס הב"ח דהוא ע"פ מה שכתבו התוס' דף מ"ג ד"ה הנך דטעס חסרון בגרגרת כאיסר הוא משום דסופו ליפסק רובו ובגלגולת כתבו הטעס משום דסוף הקרוס לינקב ולא כ' בגלגולת ג"כ הטעס דסופו ליפסק רובו ול"ל דדוקא בגרגרת סופו ליפסק רובו או מפני דהליאר נמשך וכמו שכ' המחבר סימן ל"ד סעיף ז' או משום דהקנה דרכו להתפרק וכמ"ש הש"ך בסי' כ"ה ס"ק ד' ולכך בנקבים שאין בהס חסרון מלטרפים לרובו ומשום דסופו ליפסק רוב במק"א אבל בחוט השדרה לא אמרינן דסופו ליפסק יותר. ובזה מתורץ גם דברי הש"ך לעיל סי' ל' ס"ק ד' דגלגולת ג"כ דמי לחוט השדרה וכמ"ש שם וע"כ שפיר גם שם לא מטרפינן בנקבים שאין בהס חסרון ע"י לירוף לרובו:

סעי' ו' בפמ"ג במ"ז ס"ק ד' כתב דלהט"ז יש תקנה לבדוק בהכה באבן על אבר אחד. ועיין בש"ך סימן כ"ח אות ד' כתב אם הוכה באבן נגד ריאה שלו לריך בדיקה ואין אנו בקיאין ולריך לחלק בין הריאה לשאר איברים ול"ע. ולפענ"ד נראה דאף בשבר א' אין אנו בקיאין וכדאיתא בסי' ל' וסי' ל"א רק בחוט השדרה דאינה טריפה רק בנפסק רובא בזה אנו בקיאין אבל היכא דנקובתן במשהו גם בשאר איברים אין אנו בקיאין:

סעי' ח' בש"ך ס"ק י"ב אבל אם נודע שנפלה חוששין שמא עם נפילתה נפסק חוט השדרה ולכך נוררת רגלי' וכו' ואע"ג דבנפלה בלא"ה חוששין כדלקמן סי' נ"ח י"ל דבנפילה בעלמא הוי שרי בשהלכה ד' אמות אבל הכא כיון שנוררת רגלי' לא מיקרי הליכה ולריך לעולם בדיקה וכו' והקשו התב"ש ושאר אחרונים על הש"ך דלפירושו יהי' כאן החשש משום ריסוק איברים ובטור איתא דהחשש הוא משום החוט וכן משמע מהמחבר שהעתיק זה הדין כאן בסימן ל"ב בדיני חוט השדרה. ועוד הקשו דלמאי הולרך המחבר להשמיענו זה כאן דנוררת רגלי' לא מיקרי הליכה לגבי נפילה הלא זה כתב כבר המחבר סי' נ"ח סעי' ו' וז"ל בד"א שהלכה הילוך יפה כדרכה אבל הלכה והיא לולעת לריכה בדיקה. ולדעתי עוד יותר קשה על דברי הטור שכתב בסי' נ"ח ב' דיעות לענין אם עקרה רגלי' לילך ולא הלכה עדיין אם מהני ומסיים ע"ז וא"א הרא"ש כ' כסברא הראשונה דמהני עקרה רגלי' וא"כ כ"ש דמהני לדידי' הולכת ונולעת דזה עדיף יותר מעקרה רגלי' לילך יעו"ש בב"י וכאן פסק דלא מהני. ועוד יש לדקדק בדברי הש"ך שסיים וכ' ולריך לעולם בדיקה מאי דייק בתיבת לעולם. וליישב את זה נקדים לייסב קושית הדגול מרבבה ושאר אחרונים על הא דאיתא בר"ן בשס מאן דאמר שכתבו בדין בהמה שהכו אותה במקל לרוחב השדרה דאיתא בש"ס דחיישינן לפסיקת החוט דלא מהני בזה הילוך והקשו מהא דאיתא בזבחים פ' התערובות על הא דמתני' דכל הזבחים שנתערבו בטריפה האי טריפה ה"ד אי ידיע ליתי וליסקלי' ואי לא ידיע מנא ידע דאיערב ושני ר"ל דאתערב בנפולה וכו' כולהו כר"ל לא אמרי דסברי הלכה א"ל בדיקה ולדעת המאן דאמר בהר"ן הנ"ל קשה ליסני דאיערב בבהמה שהכו אותה במקל דלא מהני בזה הלכה. ונראה לפע"ד לייסב דהנה הר"ן הביא מקודס בדין בהמה שהכו אותה במקל דחיישינן לפסיקת החוט דמהני בזה שיהוי מעל"ע ובדיקה כדין נפולה ובהלכה א"ל בדיקה כמו בנפולה ואיכא מ"ד דבזה לא מהני הלכה ולא הביא מי הוא המ"ד וגם קשה למה לענין שיהוי מעל"ע למדנו מנפולה ולענין הלכה לא נילף מנפולה ונראה בזה דהנה הר"ן הקשה על הרמב"ם דפסק בעקרה רגלי' לילך לא מהני הלא איתא בגמרא להדיא אמר רב יהודא א"ר עקרה לילך אעפ"י שלא הלכה ותירץ הר"ן דבגמ' בהאי אימרתא מוכח דלא קיימ"ל כר"י א"ר דז"ל הגמ' האי אימרתא דהוי לר"א דהוו שדרן כרעי' אר"י שגרונא נקטה מתקיף לה רבינא ודילמא חוט השדרה איפסק בדקיה ואשכחיה כרבינא ואפ"ה הלכתא כרב ייסר שגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח הרי דאינו אף דהוי לה פסיקת החוט הלכה ושדרן כרעי' אע"כ דבעינן הילוך יפה וא"כ מכ"ש דלא מהני עקרה רגלי' יעו"ש בר"ן וא"כ לפ"ז לריך לייסב שיטת הפוסקים דס"ל דמהני עקרה רגלי' לילך א"כ כ"ש דמהני הולכת ונוררת רגלי' דתיקשה לדידהו קושית הר"ן דהא חזינן דהי' לה פסיקת החוט ושדרן כרעי' ול"ל דס"ל כהמ"ד שבר"ן הנ"ל דבפסיקת החוט אפי' הלכה ממש לא מהני. ועיין בדגול מרבבה סי' נ"ח שכ' דבאבר אחד לא מהני הלכה. נמלא דלר"י א"ר דס"ל דמהני בנפולה עקרה רגלי' אז בדין בהמה שהוכתה במקל לא מהני אף הלכה ממש כהמ"ד שבר"ן הנ"ל. ולהרמב"ם דפסק דלא מהני בנפולה עקרה רגלי' רק בעינן הילוך ממש אזי יהי' מהני הילוך אף בבהמה שהוכתה במקל. וממילא מתורץ קושית הדמ"ר הנ"ל דשס בזבחים איתא הלשון דסברי הלכה א"ל בדיקה פירוש הלכה ממש בעינן וא"כ ממילא מהני הלכה אף בהוכתה במקל והמ"ד שבר"ן הנ"ל ס"ל כר"י א"ר דמהני בנפולה עקרה רגלי' לכן ס"ל דבהוכתה במקל ל"מ אפילו

אפילו הלכה ממש • ובזה יתיישב דעת הטור דבסימן נ"ח פסק דמהני בנפולה עקרה רגלי' וממילא כ"ש בהולכת וגוררת יפה מהני וכאן בסי' ל"ג בנפלה וגוררת רגלי' דפסק דחיישינן לפסיקת החוט דהוי כמו הוכתה במקל ואז אף דיוצאת בהולכת וגוררת מחשש ריסוק אברים מ"מ נשאר החשש של פסיקת החוט וממילא יתי' לדידיה הדין דל"מ אף שהלך אח"כ הילוך יפה כדעת המ"ד שבר"ן כנ"ל • ולזה מדייק הש"ך כיון שנגררת רגליה לא מיקרי הליכה פירוש וחוששין לפסיקת החוט וצריכה לעולם בדיקה פירוש אף שהלך אח"כ הילוך יפה . אמנם על הר"ן קשה לי שהוין דברי הרמב"ם דס"ל דלא מהני עקרה רגליה כר"י א"ר הנ"ל דהוא משום דחזינן בהאי אימרתא דהי' לו פסיקת החוט ואפ"ה היתה הולכת וגוררת רגליה וכ"כ בחידושי הרשב"א במסכת חולין לתרץ דברי הרמב"ם וקשה דהא קיימ"ל דנספק טריפה מהני י"ב חודש ומשום דקיימ"ל טריפה אינה חי' י"ב חודש ואף דראינו כידאי טריפה דחי' י"ב חודש אמרינן דהוא דרך נס או דהא דטריפה אינה חיה י"ב חודש הוא רק מטעם רובא ואמרינן דאותה שחיתה היא מהמיעוט ויעוין בש"ך סי' נ"ז ס"ק מ"ח . וא"כ גם כאן נימא דבאמת מהני עקרה רגליה כר"י א"ר ומה דהאי אימרתא היתה לה פסיקת החוט ואפ"ה היתה הולכת ונגררת רגליה הי' בדרך נס או מהמיעוט אבל רוב נפולות באמת אינם יכולים לעקור רגליהם ולילך ומכ"ש לילך ולגרור רגליהם היכא דנתרסקו איברי' וכיון דעקרו רגליהם לילך או אם הולכות וגוררות רגליהם שפיר אמרינן דהיא מהרוב ולא נתרסקו איברי'. ומיהו י"ל דרוב נפולות מתרסקין איבריהם וא"כ כיון דברוב שנתרסקו איבריהם אינם יכולים לעקור רגליהם אם כן ע"כ מת"נ היא ממיעוטא דאם נאמר דהיא מן הרוב דמתרסקים איבריהם ע"י נפילה אין יכולים לעקור רגליהם וע"כ דלא נתרסקה והיא ממיעוט נפולים שאין מתרסקים איבריהם וא"כ אמאי נאמר דהיא ממיעוט הזה דילמא היא ממיעוט שאף שנתרסקו איבריהם יכולים לעקור רגליהם או לילך ולגרור רגליהם :

סי' לג סעיף ג' נפמ"ג ס"ק ד' כמ"ז עוד יש לחקור בקרום מחמת מכה וכו' דסתימה דלאח"ז י"ל דחי' יותר אלף שנים וכו' . ונראה לפע"ד להביא ראיה דאף בקרום מחמת מכה ג"כ אינו חי י"ב חודש מש"ס חולין דף נ"ח דקאמר ולד טריפה הא"ך משכחת לה . ולדברי הפמ"ג משכחת לה שעלה קרום מחמת מכה וכמו דיכול לחיות כן יכול להוליד דזה תלוי בזה אלא ודאי דאינו יכול לחיות . ועוד יש להביא ראי' מדברי הש"ך בסי' פ"א ס"ק ד' שכ' ומ"ה גם לדעת המחבר בהוגלד פי המכה אין הגבינות אסירים אלא עד י"ב חודש דטריפה אינה חי' יותר מי"ב חודש והביא זאת בשם הקדמונים אלמא דגם בקרום שעלה מחמת מכה אינו חי יותר מי"ב חודש :

סעיף ד' **בט"ז** סק"ז אבל אם יש לחוש שניקב ע"י קוץ אפילו לא ניקב רק הפנימי טריפה וכו'
הט"ז וכ"ש אם ניקב אילון לבד ונראה לפע"ד כוונת הט"ז דהוי כ"ש דהוא לפמ"ש הש"ך ס"ק כ"א בהג"ה דכתוב בפנים לא חיים הרמ"א שמא ניקב במקום אחר ע"ש ומחוץ לפנים ע"כ חיישינן שמא ניקב במקום אחר דלא גרע ממה דחיישינן מקנה לוושט וכדאיתא בסי' ל"ד וע"כ שפיר כתב הט"ז דמחוץ לפנים הוי כ"ש דחיישינן גם למקום אחר . ומיירי דהעור אינה לפנינו דאל"כ אמרינן מסתמא דהוא ע"י אילי כמ"ש כן הפמ"ג בהרבה מקומות בשם התב"ש :

סעי' ד מ"ז ס"ק ו' כתב ומ"ש הט"ז וכו' והכו"פ אות ד' כ' דהאי ס"ס לאו ס"ס גמור הוי וכו' י"ל דאיכא נמי חזקה מחיתת רובא ומש"ה כ' דס"ס גמור לא הוי ול"ע דסותר למ"ש בס"ק ד' כיון דניקב ככר יצא מהרוב • ונ"ל דניקב עור אחד עדיין לא עלה בחלקו של טורף כלל ולכך לא יצאה מהרוב אבל בניקבו שניהם זה שלא כנגד זה אז הוי עלה בחלקו של טורף דאפשר דמתרמי אהדדי ואף דהוי ספק דילמא עדיין לא איתרמו . [הג"ה מבן המחבר] ולפי עניות דעתי נ"ע דהא הפמ"ג בעצמו בש"ד סס"ק ט"ז בניקב עור אחד בוושט כ' ג"כ סברת התב"ש דבהמה זו יצאה מהרוב ואם כן עכל"ל דפירש בכאן דברי הכו"פ דלא ס"ל כסברת התב"ש דאינה ברורה כ"כ וכמו שכ' הפמ"ג בכמה מקומות בסי' זה . אמנם יעוין במ"ז ס"ק ד' שמסופק בזה באם ניקב עור אחד אי יצא עי"ז מהרוב יעו"ש . וזה תלוי בב' התירוצים דלעיל בדעת התוס' יעו"ש :

ס"ק ז במ"ז אפי' לא ניקב רק הפנימי וכ"ש החיצון לבדו או"ה כלל כ"א . הנה הוא מפרש לשון אפילו כפשוטו לא מבעיא חיצון לבד דטריפה דליכא ס"ס אם עור הצואר שלם מבחוץ וכו' . ול"ע הלא הוא בעצמו כ' בסי' מ"ט ס"ק ד' בש"ד בשם הפר"ח והתב"ש דכל שהעור שלם הוא מסתמא ע"י חולי ע"ש . ומיהו גם שם החמיר בזה [הג"ה מבן המחבר ועיין לקמן בסי' מ"א במ"ז ס"ק ה'] :

סעי' ה עורות אלו אילון אדום והפנימי לבן ואם נתחלפו טריפה הט"ז ס"ק ה' הביא בשם הר"ן דבכאלא שהאדים בשר כנגד המטיים טריפה מטעם דאמרינן דרוסה היא יעו"ש ועיין בש"ך סי' נ"ז ס"ק א' מ"ש בשם הר"ן להיפך :

סעי' ח עוף הבא לפנינו וצוארו מלוכלך בדם וכו' אבל חוששין לספק נקובה עש"ך ס"ק י"ד וכו' הפמ"ג דרמ"א נמי מודה דיש בדיקה במקום ידוע אם הקוץ נתחב לפנינו ולפ"ז אין חילוק בין בהמה לעוף וכו' אלא ממ"ש לעיל סי' כ"ג סעיף י"ד וכו' ולא בהמה דחיישינן הושט נמיך ופשיט ושמא ניקב מעל"ע וע"י שחיטה ימתח עור הפנימי ויסתם במקום הנקב ואסור ע"ש , וקשה לענ"ד דא"כ דחיישינן לנמדה ופשטה א"כ גם בעוף נחוש דבשעת תחיבת הקוץ ניקב עור השני במקום אחר ושוב הוי מקום שאין ידוע ואין אנו בקיאין בבדיקה דגם בעוף הושט נמיך ופשיט וגם שם טריפה בניקב זה שלא כנגד זה [וא"ל דניקב זשלכ"ז לא הוי רק ספק וכמ"ש במ"ז ס"ק ד' וע"כ שרי בכאן מטעם ס"ס . דז"א נכ' טעמים ח"א דהוי ס"ס במקום חזקה וכמ"ש לעיל בס"ק ד' כ' . דהא גם בבהמה איכא ס"ס ועיין מ"ש במ"ז ס"ק ו'] וע"כ לומר דנמדה ופשטה לא שייך רק בשעת אכילה או בשעת שחיטה . ולפ"ז אם נתחב קוץ בשעת אכילה מבחוץ לא שייך בדיקה לדידן אף בעוף • ואולי י"ל דאף דנמדה ופשטה מ"מ כיון דאינו רק לאורך הוי מקום ידוע וכן משמע בש"ך ס"ק י"ד ע"ש [הג"ה מבן המחבר ולפע"ד נ"ע דהא אמרינן גם לגבי הרוחב סברא זו דנמדה ופשטה וכמ"ש במ"ז ס"ק ה' בשם התב"ש לענין זשלכ"ז דאם אינם מב' רוחות ממש יש להטריף . אמנם י"ל דכיון דא"צ לבדוק עכ"פ נגד הב' ממש שפיר הוי מקום ידוע משא"כ בצואר המלוכלך בדם דצריכין לבדוק גם נגד שכנגדו ממש ע"כ אינו נחשב מקום ידוע לפי דעת הרמ"א וכמ"ש הש"ך ס"ק י"ד ע"ש :

סעי' ט ברמ"א וכו' נהגו להקל בעירנו באותן אווזות שמלעיטין וכו' וכ' הט"ז ס"ק י"ח ביאור דבריו שבעירו היו מחמירין מצד אחד וכו' וכ' רמ"א ע"ז שלפי דעתו אין לסמוך אינם מכשירין כיון שהוא איסור דאורייתא וכו' וביאר הפמ"ג כוונתו דהר"ב אמר שבעירו נוהגין להקל וסוברין כראב"ן וכו' והוא ז"ל כ' דבלא"ה קשה על אותן שמלעיטין ואח"כ בודקין הוושט מבחוץ הא אין בדיקה מבחוץ לפנין נקב כפירש"י . וכ"ת דסומכין על סברת הראב"ן דל"מ שמא ניקב מבחוץ וכו' ולפענ"ד כיון דהוא מיעוט המצוי אפי' להראב"ן חיישינן :

במ"ז ס"ק י"ח הנ"ל וא"כ בשבולת שועל ושאר מיני תבואה איסור גמור הוא וכו' ולפע"ד נראה מדברי הט"ז דאף בשבולת מתיר כיון דבהמה שניקב יש בו גם כן נקוטא אם אית' שניקב יותר היה גם לקיחא ניכרת יותר וכיון שאין

שאין נראה בו שום לקותא יותר ע"כ לא ניקב גם כן יותר :

שם נא"ד דע דשומן הישט אינו שומן וכו' עיין בפי' ט"ז בט"ז ס"ק ג' : **בש"ך** ס"ק כ"א בא"ד ומה שאירע הש"ך וכו' ומיניה הא ניקב עור הפנימי במקולת חיישינן שמא נסרכה. שוב ראיתי דליתא דהא נכים הכוסות אף עיר אחד ואלי מכשירין וכו' ול"נ דהא הוא כעלוו הניא בפס הש"ך ס' מ"א ס"ק כ"ב דבכה"כ לא חיישינן לנסרכה משום דמאן חוזרי רק כוונו דחזר ע"י ניפנוע :

סימן לד בש"ד ס"ק י' הנה מ"ש כו' ע"כ דס"בר להלכה כדיעה א' בהג"ה סעיף ד' בשרי"ף. וקשה לי דהא הש"ך כתב דגם להרשב"א והרא"ש הוא כך והיא דיעה שניה בהג"ה. ועיין בתב"ש :

סי' לה סעי' א' בפ"מ בש"ד ס"ק א' כתב לפרש דברי הש"ך שכתב עיקר טריפות דנקיבת הריאה יתבאר לקמן ר"ס ל"ו שמרמז לנו בזה דכל טריפות הריאה הוא מטעם ניקב . ול"ע דהא הש"ך גופי' בסי' כ"ע כתב דחסר אונא הוי בכלל הסירה יעו"ש : [מבן המחבר]

סעי' ב בפ"מ בט"ז ס"ק ו' כתב ורא"י להמ"ב שאוכר תרי רואין ל"א כאלו ניטל הכיס וכאלו ניטל הוורדא והתב"ש חלק עליו דל"ד לטרפשא דכבדא שלא היה עליו שם פסול מעולם. אמנם המעיין במ"ב יראה כוונתו למ"ד יש סירכא בלא נקב אלא שסופה להתפרק אם כן איך שתס הכ"י בסי' מ"א דטרפשא דנסרך כשירה ומשמע לכ"ע והא למ"ד דכוס! שאר איברים בסירכות ומטעם דסופו להתפרק א"כ יהי' ודאי ניקב אלא תרי רואין ל"א וה"נ כאן . ולפ"ז יש לעיין וזה למ"ד כל יתר כנטול ביד דמי אמנם אי כחסר מתחלת ברייתו דמי יש לעיין . ונראה לפע"ד לתרץ דברי המ"ב דבעי להכשיר ב' כיסין מלד מת"ל דהנה התב"ש אות הכ"ל השיג על המ"ב שכתב תרי רואין ל"א . וז"ל ולא ידענא מנ"ל הא אנן לא מטעם רואין אתינן עלה אלא כל יתר הפו לנכנל הוא וחבירו וה"נ סוף שיניטלו שניהם ע"ש . ואם כן שפיר השיג המ"ב על הרמ"א מלד מת"ל דאם הפירוש יתר כנטול ביד דמי וסופו להתפרק א"כ שפיר יש ראיה מטרפשא דכבדא וכמו שכ' השמ"ג ואם יתר כחסר מתחלת ברייתו דמי שוב מותר מלד תרי רואין . ומה שהקשה התב"ש דתרי רואין אין לו שורש בש"ס רק בעירובין דף י"ט ואין שייכו לכאן. נראה לפע"ד דהמעיין במ"ב שם שכוונתו כתרי רואין היא דהכא חסרון הכיס אינו טריפה רק משום דליכא הנגה של הוורדא וכיון דכאן באמת יש כיס שפיר יש הנגה להוורדא דהא רואין היא דקאמרינן ולע"ע יש שפיר הנגה על הוורדא ועיין שם שביאר היטב דבריו בזה ובזה נראה לפע"ד דשפיר יש לו ראי' מהש"ס עירובין דף נ' סוף ע"א וז"ל הש"ס שם אלא ע"כ נעשה לילתא מרובה מחמתה ופירש"י ז"ל אלא אמאי מכשרה בסוכה משום דע"כ השתא היא לילתא מרובה מחמתה דהא רואין הוא דקאמרינן וגא שקילנא מינה מידי עכ"ל הרי ממש דברי רש"י כדעת המ"ב הנ"ל. וכיון שהוכחתי דהמ"ב יש לו מקום בש"ס שפיר י"ל כדעת הש"ך בס"ק י"ד ולהקל ניתיר כיס עכ"פ בה"מ :

(מבן המחבר) **בפ"מ** בש"ד ס"ק י"ב כי וז"ל ואם כ' וורדות בשורה א' ואחד יש לה כיס ולא הכי יש לעיין ואם יש לה נ"כ כיס הוי יתיר כיס ועיין מ"ש באות י"ז . והנה וורדא שאין לה כיס טרפה מב' טעמים וכו' זה דוקא בוורדא ולא ביותרת דקים להו דיותרת לא תינקב ולא תנטל מחמת רמיסת הריאה ומש"ה מכשירין בה"ג ודחק הלב"ש ס"ק ע"א לפרש . ולפע"ד לפרש דנסתפק בכ' וורדות בשיא אם מזיק מה שחסר כיס לאחת ומ"ש ואם יש לה נ"כ כיס זה דבר בפ"ע ואין שייך להספק ועיין ליין עיין מ"ש באות י"ז פי' שב' שם דיתיר וורדא בלד שמאל ואין לה רק מולר ורד קלא כשר באין לה כיס ולבאורה נמי דלא מיטרפא מטעם יתיר וורדא מ"מ יהיה טריפה מחמת חסר כיס ועכל"ל דכיון דאין לה רק מולר ורד קלא אין מזיק חסרון הכיס וא"כ ה"נ בכ' וורדות בשיא דאין לכ"א רק סולר ורד קלא כמ"ש בספר ראש אפרים בפירושו על הש"ך ס"ק י"ב י"ג ע"ש אין מזיק חסרון כיס וע"ז כתב הפ"מ והנה וורדא שאין לה כיס וכו' ולא ביותרת וא"כ ממילא אין ראיה משם די"ל דשם כיון דלא הוי רק יתרת אין מזיק חסרון כיס משא"כ כ' וורדות בשיא דכ"א הוי וורדא שפיר י"ל דמזיק להחסרון כיס אף דאין לה רק סולר ורד קלא וע"כ נשאר הספק של הפ"מ במקומו :

סעי' ח בש"ך ס"ק מ"ב ומהרש"ל חולק וכו' אע"כ דדבוקות הן ומש"ה פסיל דדמי לאופתא וכו' ואולי מהרש"ל לא קאמר אלא בשכל האומה היא דבוקה אבל כשהריאה כתיקונה ורק שתי אונות דבוקות וכה"ג אפשר להתיר ע"י שימפון וכו'. ול"ע דהא ב' אונות דבוקות גרע לדעת מהרש"ל ואין מועיל אפילו היכר סדק וכמ"ש הש"ך בס"ק מ"ד בשמו וצ"ע. [עכ"ה מבן המחבר ונראה לפע"ד לתרץ זה . ואקדים מ"ש הגאון מהר"י מרגליות בספר פרי תבואה ס"ק קמ"ה לפרש חילוקו של המהרש"ל בכאן דאם כל האומה דבוקה לא מהני היכר שמפון ונחשב אונא אחת מהני וכתב דהוא ע"פ מ"ש הרא"ב"ד בספר תמים דעים דאם כל הריאה היא דבוקה לא מהני אף אם הוא ע"י סירכא בכשדרן יעו"ש . וע"כ בב' אונות דביקות מהני היכר שמפון דאמרינן דנסרכו בכשדרן וכמ"ש הש"ך משא"כ בכל האומה דבוקה לא מהני האי סימן דשמפון דלהוי סימן דנסרכו בכשדרן דמה בכך דהא בכל הריאה דבוקה לא מהני מה שהוא סרוכה בכשדרן וע"כ אסור בכה"ג וכמ"ש בשם הרא"ב"ד . ובזה נלפע"ד לתרץ קושיא הנ"ל . רק אקדים לתרץ מה דלכאורה קשה על הטעם דסרוכות בכשדרן והלא הסירכא הוי ג"כ מחוד לחוד ובכה"ג אסור וכמ"ש השמ"ח בסימן ל"ט סעיף י"א ע"ש וכבר העיר בזה השב"ש סי' כ"א יעו"ש. ונראה לפע"ד לתרץ דכיון דכאן הוי קרום ע"כ כשר גם בכה"ג ואף התב"ש כתב שם דגם בקרום הדין כך הוא הא כתב שם הטעם דכיון דאין דרך קרום לעלות כך הוי סירכא ואם כן כאן דדרכה בכך שוב כשר בקרום בכה"ג ואח"כ מצאתי בספר דעת קדושים שהעיר קצת בזה יעו"ש ובזה שפיר יתורץ קושיא הנז דדעת רש"ל היא דכיון שיש סדק ובעינן שיהיה כעין חיתוך ע"כ הוי כעין אלון ובקרום היכא דיש אלון הרי דינו כסירכא וכדאיתא בשמ"ח שם והוא מהש"ך שהביא כן בשם הרבה מהקדמונים ע"ש וע"כ שוב אסור משום דהוי סירכא מחיתוך לחיתוך וגם מחוד לחוד וכמ"ש וע"כ אין מועיל סדק רק בכל האומה דבוקה ומשום דיצא מכלל אופתא וכמו שהביא הש"ך דברי מהרש"ל . משא"כ גבי שאר איברים דליכא בו שום חיתוך שנאמר עליו דהוי אלון וע"כ מועיל שפיר במחבר אונא משום דאמרינן דנסרכה בכשדרן וכמו שהביא הש"ך בשם הר"ן רק בכל האומה דבוקה ל"מ משום דאנו אומרין לו יהא דנסרכו כולן בכשדרן מ"מ כיון דכל הריאה דבוקה אף דהיו ע"י סירכא ג"כ אסור וכמ"ש בשם הרא"ב"ד בספר תמים דעים ומתורץ שפיר קושיא הנ"ל :

בלבושי שרד סעי' י"א ואם נמצא יותרת וכו' עליו וכן הכל הוי כעי"ד וכו' אבל אם ניכר שכאשר יהיה נרפא הבועה לא ישאר כעי"ד וכו' ואם היא עכשיו קטן מפרק אמצעי של אגודל המיקל בה"מ לא הפסיד. ע"ש נראה דזה קאי על יותרת מקצת דביתרת מנכה בלא"ה טריפה מלד ת"ל. ומה שכ' הלב"ש בס"ק כ' זה על יתרת מנהג וכ' כבר כ' בס"ק א' דיתרת אינו מלטרף וכו' וב"ש פחות מעי"ד תמוה מאוד דלא כ' זאת בס"ק א' רק על יתרת כדרי או מקצת משא"כ במנכה דטריפה אפילו כעי"ד מחמת דסופה להתפרק ויהיה ניקב גם הוא מודה דבפחות מעי"ד מלטרף לתרתי לריעותא וכדאיתא שם להדיא ע"ש [מבן המחבר. נראה לפע"ד דביתרת מקצת פחות מעי"ד ונוטה עליו המשלמת לעי"ד וניכר שכשתתרפא הבועה לא ישאר כעי"ד הוי

גם

גם אם היה עכשיו בפרק אמצעי של אגודל כשר ומשום דבכה״ג ליכא שום דעת מטרפת דהא סברת המטריפין בזה היא רק משום דכיון שעכשיו היא כעי״ד תתחכך בגלעות ותתפרק וזה לא שייך רק במגבה משא״כ במקמא ליכא שום חיכוך בגלעות וגם המטריפים מודים דכשירה. ובגוף קושיתו דביתרת מגב׳ בלא״ה טריפה משום חר״ל כבר העיר בזה הלב״ש גופי׳ בהשמטה ונסדרו דיני חר״ל אות ב׳ ע״ש ונדפס סוף טריפות הריאה:

ס״ק נ״ב כתב הלב״ש וא״ת הא כתב התב״ש כ״פ דכל דברים המטריפים בריאה הם מטעם ניקב וא״כ שינוי מראה לדידי׳ במאי הוי כנקוב וכו׳. ול״נ דהרי השמ״ח גופי׳ כ׳ כאן הטעם משום דאינה יכולה לחיות בסגנון זה הרי דאינה משום ניקב:

ס״ק ס״ו [מבן המחבר] כתב הלב״ש וורדא הפוכה מיקרי תואר וורד ממש לענין יתרת. עיין בפמ״ג בשפ״ד ס״ק י״ב שכ׳ דהפוכה הוי רק תואר וורד קצת ע״ש:

ס״ק ס״ט כתב דוורדא גדולה עכ״פ מקרי תואר וורד קצת ולענ״ד י״ל דע״י גדלותה מיקרי אין לה תואר וורד כלל:

ס״ק פ׳ [מבן המחבר] כתב הלב״ש דבחסר כיס יש להתיר מכח ס״ס משום דבחסר וורדא גופה כשר לרש״י וסייעתו. ולפע״ד י״ל דכאן יש ג״כ ס״ס לחומרא אי שמא חסר הורדא טריפה ואת״ל דחסר וורדא כשר מ״מ י״ל דחסרון כיס גרע וטריפה וכמ״ש השמ״ח סעי׳ ל״ה דמן האי טעמא הטריף שם בחסרון כיס שלא במקום ה״נ אף במקום שמכשירין חסר וורדא ע״ש:

מבן המחבר ס״ק נ״ב מוכיח הלב״ש מדברי הש״ך דסירכא מתוך יתרת מקמא אף דטריפה מחמת שלי״כ מפני מיעוך ולא הוי חר״ל. וקשה לפע״ד דהא הוא עצמו פסק בס״ק נ״ג דאף ביותרת בדרי אם יוצא ממנו סירכא שלא כסדרן טריפה מטעם חר״ל ע״ש ומכ״ש בסירכא מתוך יתרת מקמא דבודאי טריפה מטעם חר״ל וכמ״ש ס״ק ק״ה וק״ו ע״ש ולפי הוכחה דמוכח מהש״ך הנ״ל משמע דאף ביתרת מקמא מפני מיעוך בסירכא ומכ״ש ביתרת בדרי ול״ע:

סי׳ ל״ו בפמ״ג במ״ז סק״ט ואם נמצא מחט עדיין מחובר בתוך סמפון והבשר א״כ אין מ׳ שינן עליו וכו׳. ול״ע דבש״ך סי׳ מ״ו סעי׳ ד׳ איתא דאף דהמחט תח״ב בשומן הוי סתימה וי״ל דשם מיירי דהמחט אינה תח״ב רק בנקב ולא לתוך השומן:

סעי׳ ח׳ בט״ז ס״ק י״ז הקשה מאי פריך הש״ס או שחסרה ה״ד ליתני דהחסרון הוא יותר מרביעית. והנקוה״כ תירץ דמתניתין סתמא קתני ומשמע אפי׳ כ״ש. ולפע״ד יש ראי׳ לזה מהש״ס דלא משני דאו שחסרה מיירי בחסר הרבה ועי״כ מטעם זה דאו שחסרה משמע אפי׳ כ״ש. וכן איתא במהר״ם לובלין שם ע״ש:

מבן המחבר סעי׳ י״ד בהפמ״ג במ״ז ס״ק כ׳ כתב מטעם בלמקה הורדא רובה ונשאר כעי״ד בצורת שלה והוי ה״מ ושעת הדחק ורצה להתיר מטעם ס״ס שמא אין הלכה כבה״ג ואת״ל הלכה מ״מ כיון דמטעם חסר הוא ורוב מקילין בחסר וורדא. וכתב שוב ראיתי שזה טעות וכו׳. ומ״מ י״ל דהוי ס״ס שמא בידי שמים או שמא כל שנשתייר כעי״ד כשרה ע״ש. וקשה דהא השמ״ח נסתפי׳ ל״ג ובתב״ש ס״ק פ״ב כתב דלמקה אונא שלימה אין חילוק בין אם הופחדה בידי שמים או בידי אדם. ודוחק לומר דהספק הוא השמא בידי שמים ולא קיימ״ל כהתב״ש בזה רק דבלמקה אונא שלימה ג״כ יש חילוק בין בידי שמים לבידי אדם. ז״א דא״כ קשה דאמאי רצה להתיר מטעם ס״ס והלא יש בו ג״כ ס״ס לחומרא א׳. שמא בידי אדם ואת״ל בידי שמים מ״מ שמא קיימ״ל כהתב״ש דבלמקה אונא ליכא שום חילוק בין בידי אדם לבידי שמים ול״ע. אמנם י״ל דכיון דכאן שפיר יש בו ס״ס לקולא אזי אף דבספק האי יש ס״ס לחומרא ל״ל בה כדאיתא בכלל ז׳ בהרבה מקומות. אמנם ל״ע דבכל כה״ג הוה לי׳ להפמ״ג לפרש ולא לסתום:

סעי׳ ט״ו בפמ״ג ש״ד ס״ק ל״א כתב עוד הביא דב״ש הבהמה כשירה והריאה טריפה כמ״ש בסימן ס״ט ולא הבינותי למה וכו׳. ואי משום שאין הדם יוצא ע״י מליחה מנ״ל הא. ועוד צלי הי׳ לו להתיר וכו׳. והקשה הלב״ש דהא איתא להדיא בסימן ס״ט סעי׳ ע״ו דבשר שנכבש קודם מליחה אסור. והביא הרמ״א שם די״א אוסרין אפילו לצלי וכתב הרמ״א והכי נהוג וא״כ מה הקשה הפמ״ג. ונראה לפע״ד לתרץ דברי הפמ״ג דהנה האחרונים כתבו דהא דאיתא גבי כריקת לאקה שיעור מעל״ע עיקר הקפידא היא שלא ישהה אותה במים יותר ממעל״ע אבל פחות ממעל״ע ודאי מהני ואדרבה כתב בספר ראש אפרים דצריכין להוציאה מהמים קודם מעל״ע מטעם דא״א לצמצם וחיישינן דלמא תשהה יותר ממעל״ע ע״ש. וא״כ מגילא א״א לומר דכוונת התב״ש לאסור הריאה משום כבוש בלי מליחה דלענין כבוש בעינן מעל״ע שלם ואם הי׳ מעל״ע פחות רגע אחד לא הוי כבוש כידוע ובפרט לפמ״ש הש״ך בסי׳ ק״ה ס״ק כ׳ דלא נעשה כבוש עד אחר מעל״ע ע״ש ועי״כ כוונת התב״ש לאסור הריאה מאורת לאקה ועי״כ שפיר הקשה הפמ״ג מנ״ל:

בסעי׳ ט״ז בש״ך ס״ק ל״ג הביא בשם הב״ח דאם אין שם קי״ד אפילו ניקב לחוץ כשירה דודאי אחר שחיטה דחק ונקב ותמה עליו דא״כ למה כתבו הטוש״ע וכל הפוסקים נופחין אותה כפיתה זו מה עיבה הלא אם יש קי״ד אפי׳ עולה בנפיחה טריפה ואם אין שם קי״ד אפי׳ אינו עולה בנפיחה כשירה ע״ש. וקשה לפע״ד דהא איכא שפיר נ״מ בנפיחה היכא דיש קי״ד בפנים דהוי שפיר סימן דניקב קודם שחיטה וכדאיתא להדיא בסימן מ״ח משא״כ באם עולה ע״י נפיחה אינה טריפה רק באיכא קי״ד מבחוץ נגד פי המחט כדאיתא בסי׳ הנ״ל ול״ע:

בלבושי שרד סי׳ ל״ו כתב בס״ק י״ח בהא דאיתא בתב״ש דבדאיכא על נגלד מידי דלא הוי ריעותא רק שמעכב הבדיקה טריפה הוא רק בנגלד כולו דהבדיקה מעכב אפי׳ בדיעבד אבל בנגלד רק מעט דכשר בדיעבד בלי בדיקה לא שייך די״ז ע״ש. ול״ע דהא אף בנגלד מעט בעינן בדיקת ראי׳ כמ״ש התב״ש בס״ק א׳ וזה מעכב אף בדיעבד כמ״ש שם וא״כ מגולא כאן ע״י הסירכא א״א לראות אם לא ניקב קרום השני ול״ע. [הג״ה מבן המחבר] ולפי מ״ש הגאון מהרש״ק מבראדי מ׳ בספר טוב טעם דהתב״ש לא אסר אם חיסר בדיקת ראי׳ רק היכא דאפשר לבדוק ולא בדק משא״כ היכא דא״א לבדוק גם התב״ש מודה דכשירה ע״ש א״כ לא קשה כלל כיון דכאן א״א לבדוק ע״י הסירכא ובכה״ג אין מעכב בדיקת הראי׳:

בס״ק ל״ה תמה הלב״ש על מ״ש התב״ש דבנמצא נקב היכא דמשמשא ידא דטבחא במקום שצריך בדיקה טריפה וכו׳ וז״ל לא ידענא מה הוא דהא כל מקום שצריך בדיקה מדינא אין אנו סומכין על בדיקתינו וכ״ת דר״ל בנגלד רובו הא בלא״ה טריפה מצד חר״ל וכו׳ ע״ש. ול״ע הא הוא גופי׳ כתב בס״ק ל״ד דנקב דתלינן בטבח לא מיקרי ריעותא כלל רק לענין סירכא שלי״כ ועוכרת ע״י מיעוך. ועי״ק דמטעם חר״ל בעינן סמוכין כמ״ש סי׳ ל״ז ס״ק ט״ו ומטעם שמעכב הבדיקה אסור אף ברחוקין קצת כל שמעכב הבדיקה. ועוד יש נ״מ היכא דבודאי נעשה ע״י הטבח דבכה״ג בודאי משום חר״ל לא הוי מיטריף כדאיתא סימן ל״ט ס״ק קל״ח משא״כ להטעם דמעכב הבדיקה גם בזה אסור ול״ע:

בס״ק מ״ד כתב על הספ״ד ומ״ש בנגלד כולו לא ידענא וכו׳ רק כ״מ בנגלד מקצתו וכמ״ש בפנים כנלפע״ד

בנלפע"ד. והנה גם בזה קשה זו הקושיא שהקשיתי לעיל בס"ק י"ח דגם בנגלד מקלאו משכב בדיקת ראי' אף בדיעבד וכמ"ש בשם התב"ש בס"ק א' וכאן שניקב הקרום הב' ע"י מורנא הרי חסרה בדיקת ראי' וצ"ע. [הג"ה מבן המחבר] ולפמ"ש לתרץ שם גם כאן יתורץ עפ"ה הדרך הנ"ל:

סי' ל"ז סעי' ג' [מבן המחבר] בפמ"ג במ"ז ס"ק ד' כד"ה ולענין דינא וכו' ובמ"ז בה"מ ולורך גדול יש להכשיר. ולפע"ד צ"ע דהמעיין בשמ"ח שם יראה דלא היקל במים זכים רק במקום שיש מנהג אבל במקום שאין מנהג אסור אפילו בה"מ ולורך גדול יעו"ש. עוד כתב שם וטינר' ובועה לא היקל אלא בה"מ דוקא. וצ"ע דבשמ"ח ובתב"ש שם אסר בבועה וטינרי אף בה"מ ע"ש:

[מבן המחבר] **בש"ד** ס"ק י"ט כתב ולפי טעם התב"ש יש לאסור אף במ"ז. וצ"ע דבשמ"ח ובתב"ש כתב להדיא דלפי טעמו מותר במ"ז במקום שנהגו להכשיר דבמ"ז אדרבה תתרפא הבועה ולא תגביה עור הריאה יעו"ש וצ"ע:

[מבן המחבר] **בש"ד** ס"ק כ' כתב לענין ב' בועות זה כנגד זה בין ב' אונות ומ"מ קושיא דהשם משמע היינו דגופייהו שוכבות זע"ז. וצ"ע דהא השמ"ח כתב להדיא הטעם דכיון דאפשר ליפרד אינם דוחקות זא"ז הרי שכ' התב"ש בעצמו לתרץ דלא תיקשה קושיית הפמ"ג ע"ש:

בשמ"ח סעי' ה' כתב בועה על קמט וכו' הו"ל סר"ל. וכתב הלב"ש והנה בזו לא הי' צריך לאסור משום סר"ל דבלא"ה טריפה אפי' במקום שדרכה להיות תרין כמ"ש בשמ"ח סעי' ט"ו אלא דנ"מ דמשום סר"ל אסור אפילו במים זכים. מיהו בס"ק ז' ביארתי דבה"מ יש להכשיר כל ריעותא שעל בועה במ"ז. ולפע"ד נראה דאף דבשאר ריעותא נאמר להקל במ"ז מ"מ כאן דיש ב' טעמים להטריף. א'. משום דנחזי כב' בועות דסמיכי. ב'. משום דהוי סר"ל יש לאסור אפי' במ"ז ואפי' בה"מ. רק אם הבועה אינה ממש על הקמט רק שיש הפרש כ"ד ביניהם דבכה"ג לא הוי סר"ל. וכמ"ש הלב"ש בס"ק ט"ז ושוב ליכא רק הטעם הב' דלזה בעינן הפרש רוחב קש שפיר יש להקל במ"ז:

בלב"ש ס"ק ט"ז השיג על הפמ"ג במ"ש דכ"ז דליכא הפרש רוחב קש בין הריעותות חשיב סר"ל וכ' ונראה ברור דבהפרש כ"ד שני וכן משמע מלשון השמ"ח כאן. מיהו לקמן סעי' ט"ו משמע דבועה סמוך לקמט שאינו ראוי להיות טריפה משום סר"ל אף שיש הפרש חוט השערה ביניהם מדלא הכשיר כשיש הפרש כחוט השערה רק סמוך לתרין הראוי להיות ע"ש:

סימן ל"ח סעי' ד' בט"ז ס"ק ד' הביא בשם מהרי"י מברונא דמראה פסולה אף אם אינה רק בקרום העליון לבד טריפה וכ' ע"ז הט"ז וכן מלאתו בדרושה משיאדימו הסימנים משמע אפי' האדים טור א' לחוד. וצ"ע דזה הוא רק דעת הרשב"א אמנם הר"ן והרא"ש הובאו בב"י בסי' ל"ג חולקים עליו וס"ל דבעינן דוקא דהאדימו ב' הטורות. ע"ש בב"י. ועיין בב"י סי' כ"ז מ"ש בשם הרשב"א ע"ש וצ"ע:

בש"ד ס"ק ט' כא"ד דע שכל הפוסל בבהמה פוסל בריאה של עוף הן מראות וכו'. וצ"ע דשם וכו' [illegible] בריאה של עוף ומשמע דהוא אליבא דכ"ע ואלו לקמן סי' נ"ה כתב הנקוה"כ דכשר אליבא דכ"ע ואף הט"ז שם בס"ק ה' כתב דתליא בפלוגתת הר"ם ורשב"א ע"ש וצ"ע:

סימן ל"ט בט"ז ס"ק א' כתב לתרץ דעת נה"ג דס"ל דצריכין לבדוק הריאה בנפיחה דהוא משום דס"ל דלא סמכינן על הרוב במקום שיכולין לברר וכו'. וקשה לפענ"ד דהא ע"כ ס"ל להט"ז בדעת נה"ג דנקבים אינם שכיחים בריאה כמו סירכות דאל"כ אמאי הצריך הט"ז לומר הטעם דלא סמכינן על הרוב במקום דאיכא לברורי רק הו"ל לשפוך השפע המבואר בפוסקים משום דהוי מיעוט המצוי. וא"כ כיון דס"ל דצריכים לבדוק אחר נקבים אף דאין שכיח ומשום דאין סומכין על הרוב היכא דאיכא לברורי א"כ יהי' צריכין לבדוק אחר כל הח"י טריפות מטעם זה. ע"כ נראה כוונת הט"ז דאחר הח"י טריפות א"צ לבדוק אף דיכולין לברר משום דהוי טירחא וכמ"ש המנח"י רק בריאה כיון דע"כ צריכין לבודקה מסירכות משום דהוי מיעוט המצוי כמ"ש הפוסקים הנ"ל וממילא לא נתוסף שום טירחא בבדיקת נקבים ע"כ שפיר צריכים לבדוק ע"י נפיחה מנקבים מטעם הנ"ל דאין סומכין ארובא במקום דיכולין לברר ושפיר צדקו דברי הט"ז. ובזה יתי' מתורץ ג"כ מה דקשה לפע"ד בסימן כ"ז גבי דרוסה דאיתא בטוש"ע שם דצריך שוב לבדוק הבהמה מכל ח"י טריפות דלכאורה קשה אמאי בעינן ח"י טריפות לגבי דרוסה ולפמ"ש שפיר ניחא דכיון דצריך לבדוק כל אברי' מחשש דרוסה וא"כ ממילא לא נתוסף שם טירחא בבדיקת הטריפות ע"כ צריכין לבדוק מטעם דלא סמכינן ארובא במקום דיכולין לברר וכמ"ש הט"ז כאן:

סעי' ד' בפ"מ במ"ז סס"ק ז' [מבן המחבר] הביא משם השמ"ח סעי' י' והתב"ש אות ח' דאם סרוכות מעיקרן עד למעלה מאליין יש להקל היכא שאין מנהג עד אצבע מה שיפול ע"ש. וצ"ע דזה לא נזכר שם כלל ואדרבה כתב לגבי סירכא דבמקום שאין מנהג יש לאסור למעלה מאליין ורק במקום מנהג היקל שם ע"ש והביאו הפמ"ג בש"ד ס"ק י"א. אמנם נלפע"ד דכוונתו הי' כך דכיון דאיתא בשמ"ח להקל עכ"פ במקום שיש מנהג ע"כ בכה"ג דסריכות מעיקרן דיש כמה גדולים להקל כמ"ש הפמ"ג לעיל יש לסמוך להקל. ובזה מתורץ ג"כ מה שכתב ע"ז הפמ"ג ועיין מ"ש בש"ך פירושו אף דכתבתי בש"ך בשם הב"ח להחמיר במקום שאין מנהג מ"מ בכה"ג יש להקל כנ"ל:

ס"ק ט' פירש דברי הט"ז שם דמ"ש דאם אותה סירכא נדבקת למקום אחר טריפה ואפילו באותה אונא עצמה דכוונתו דנדבקות באותה אונא עצמה מגבה או למעלה מאלי' דאיכא תרי ספיקי לאיסורא שמא מאיתוך לגב ושמא מגיה וביה וכרש"י ושמא מלחום הסירכא ושמא כתוס' ולו יהא ספק השקול אסור. וצ"ל לבי אומרים בגבה וב' אומרים במיעוך דאוקמי אחזקה וכו'. ולפענ"ד לא קשה כלל דלפי מה דאיתא בסימן ק"י דבספיקא דפלוגתא ל"א אוקמה אחזקה דבשב"ל החזקה לא ישתנה הדין ע"ש א"כ ה"נ איכא ספיקא דפלוגתא דלדעת רש"י איכא ס"ס לחומרא לשיטת הט"ז ולדעת התוס' הוי ס"ס לקולא ושוב לא שייך לאוקמי אחזקה. ועוד נלפע"ד דלדעת הט"ז הוי לרש"י טריפה ודאית משום דאם יצא מן הדיבוק א"כ לא הוי רק הפסקת ליחה ולא הי' לה ליסרך למקום אחר וכיון דנסרך ע"כ מחמת נקב הוא [עיין בס"ק י"ד] או דהוי שלא"כ או מגיה וביה ולדעת התוס' דהוי ס"ס יש ג"כ לד איסור שמא מאומה והוי שלא"כ ונמצא דהוי שכיח לאיסור יותר מלהיתר ובכה"ג ודאי לא אוקמינן אחזקה:

סעי' ו' בש"ך ס"ק י"ט פירש דברי המחבר שכ' וה"ה לכל יותרת לכל היכא דסריכא טריפה. והיינו ביותרת מקמא. והקשה הפמ"ג דמאי אריא משום דהוי שלא"כ הלא במלוי' כמו כה"ג אסור משום סר"ל ונלפע"ד לתרץ דמלד סר"ל הי' מהני מיעוך עכ"פ במקום ה"מ וכדאיתא בש"ע סי' ל"ז ע"ש משא"כ מצד דהוי שלא"כ שפיר אמרינן דכיון דהוי שלא"כ מיתסרת לי"ג מיעוך אף בה"מ:

סעי' ז' מבן המחבר. בש"ד ס"ק כ"ב הביא דברי התב"ש דאם פרודות בשושן כשיעור אצבע המיקל לא הפסיד ע"ש. וצ"ע דהא השמ"ח ותב"ש לא היקל רק אם הפירוד הוא פחות מאצבע קטנה אבל אם הפירוד הוא כאצבע אדרבה החמיר שם ע"ש וצ"ע:

סעי'

סעי' ט' מבן המחבר. בש"ד ס"ק נ' חידש דאף במכה גמורה לא גרע מדבוקה. ועיין בשמ"ח סעי' כ"ט שכ' שם וז"ל דהא יש מכה באיזה מקום הנזכר לעיל או בדופן דינו כדבוקה לאותו מקום ע"ש ועיין בלב"ש ס"ק ק"ג :

סעי' י"ד מבן המחבר. בש"ד ס"ק נ"ט כתב דאפי' לדידן דנוהגין למעך וכו' שמא הראשון הסביר בכח ולאו אדעתי' או השני הסביר וכו' ול"ע דהא המ"ז ס"ק י"ט הביא דברי התב"ש דלדידן דנוהגין למעך א"א לומר זה שהב' הסבירו דא"כ לא הי' לו להראשון להחליט ולומר טריפה ודאית דעדיין צריכין לבודקו ע"י מיעוך וע"כ צ"ל שהראשון הסבירו בכח ע"ש וא"כ אמאי כאן כתב זה דהראשון הסבירו בכח ע"ז דאנו נוהגין למעך וצ"ע :

בלב"ש ס"ק נ"א הקשה על מ"ש התב"ש דבסירכא כפולה ודבוקה מחלי' ולמעלה ועברה ע"י מיעוך והראשונה שבין החיתוכים לא עברה שנראה מזה שסירכא גמורה היא דיש להטריף והקשה דמה בכך שהראשונה היא סירכא גמורה הא בכסדרן כשרה ועיקר החשש לא הי' רק שמא זהו שלא כסדרן וכיון דאזלה ע"י מיעוך אזיל החשש ע"ש. ולפע"ד לתרץ קושית הלב"ש דכיון דהחשש הוא דשמא הסירכא כפולה יצא מהאונא והולך דבוק להסירכא כסדרן ובאמצע נתפרש למחלי' ולמעלה. א"כ כשהסירכא כפולה עברה ע"י מיעוך ממילא רק חלי' עברה והשאר עדיין מדובק להכסדרן והוי כמו נבאר דגדול מסירכא דלא מהני כמ"ש השמ"ח סעי' ל"ח ע"ש. אמנם בהשמ"ח משמע דלא מטריף מטעם זה. לכן נלפע"ד לתרץ דברי התב"ש ואקדים לתרץ מה דקשה לפע"ד על מה דאיתא בשמ"ח סעי' מ"ד דבסירכא כסדרן למטה מחליין מתוך הבועא כשירה אף דלא אזלה ע"י מיעוך משום דל"ח ריעותא כלל דאין סופה להתפרק ע"ש. וקשה דהא לטעם הראב"ד דבסעי' ז' דבכסדרן כשירה משום דתלינן דמחמת דוחק רבילתה נעשים בלא נקב ע"ש א"כ ממילא בלא אזלא ע"י מיעוך שוב הוי ריעותא וכמ"ש השמ"ח בסעי' למ"ד גבי תלוי' דלא אזלה ע"י מיעוך הוי ריעותא משום דדרכה של הפסקת ליחה לעבור ע"י מיעוך ע"ש וממילא כאן ביצאה מתוך הבועא הוי הר"ל וכמובן וא"כ אמאי מכשרינן בזה שלא הי' לנו לחוש לשיטת הראב"ד וכמ"ש השמ"ח סעי' ז' דראוי לחוש לכל השיטות ע"ש. אמנם נראה לפע"ד לתרץ את זה. דנראה דזה דאמרינן דדרכו של הפסקת ליחה לעבור ע"י מיעוך הוא רק להרא"ש וסייעתו דס"ל דבסירכא שלא"כ מהני מיעוך משום דאמרינן דסירכא בעי' נקב לא תנתק ע"י מיעוך וכמו דמהני לדידהו מיעוך לקולא ה"נ מהני לחומרא משא"כ להרשב"א והמחבר וסייעתם דס"ל דבסירכא שלא"כ לא מהני מיעוך וכמו דל"מ מיעוך לקולא ה"נ לחומרא. ועפי"ז יתורץ קושית הנ"ל דבסעי' ל' גבי תלוי' שפיר כתב דאם לא אזלה ע"י מיעוך הוי ריעותא משום דחיישינן לשיטת הרא"ש וסייעתו דנהגינן כוותייהו דמהני מיעוך בסירכא שלא"כ וממילא מהני לחומרא ג"כ כנ"ל משא"כ גבי סירכא כסדרן מתוך הבועא שפיר היקל אף בלא אזלה ע"י מיעוך מטעם ס"ס. א'. שמא לא קיימ"ל כהראב"ד רק כרש"י דאין סירכא בלא נקב ובכסדרן כשר משום דהוי כתימה. ב'. דלאו אי קיימ"ל כהראב"ד שמא הלכה כהפוסקים דבסירכא שלא"כ ל"מ מיעוך וממילא לא מהני גם לחומרא המיעוך כנ"ל ומתורץ הקושיא שהקשיתי ועפי"ז מתורץ ג"כ קושית הלב"ש הנ"ל דכיון דהכפולה אזלה ע"י מיעוך שוב אמרינן ממ"נ אם מהני המיעוך הוי הכסדרן דלא אזלה ע"י מיעוך ריעותא לשיטת הראב"ד וכמ"ש בשם השמ"ח לענין תלוי' דלא עברה ע"י מיעוך וכיון דצריכין לחוש לכל השיטות כמ"ש בשם השמ"ח סעי' ז' ע"כ הוי ריעותא לדידן ומיעוך גופי' הוא קולא גדולה ע"כ מטריפינן מטעם הנ"ל אף דהוי משום אחד :

בשמ"ח סעיף כ"ט כתב ולפעמים יש קרום רחב הנקלף מהריאה והיא תלויה גם זה בכלל סירכא תלויי' ע"ע. עיין בספר ראש אפרים :

בלב"ש ס"ק קע"ט כתב דבועא שנתכסה במראה ריאה לא הוי רק ריעותא כל דהוא מתורת בועא ע"ש. וא"כ אף פחות מכ"ד ואף מקצת מצטרף לשל"כ. עיין בס' ל"ז בס"ק י"ב :

סימן מא סעיף ג' בש"ד ס"ק נ' הקשה על הכ"מ שכ' דפשוט דאם ניטלו אלו הב' זיתים דטריפה כיון דהכא עיקר חיותי' וניטלו אע"פ שנשאר שאר הכבד לאו כלום הוא. דמאי פשיטותי' הא בנגלודה בסי' נ"ט דעיקר חיותיה בהנך מקומות בשדרה או ר"פ או טבור ואפ"ה בעי הש"ס והרמב"ם פסק שם לקולא. ולפע"ד נראה דמ"ש הכ"מ להטריף בניטלו ב' הזיתים הוא משום דאמרינן דכיון דעיקר חיותיה ניטלו סופו שינפל כולו משא"כ בנגלודה דלא שייך לומר זה דכיון דנגלד בכסלע בהנך מקומות דסופו להגלד כולו רק דנאמר דכיון דעיקר חיותה ניטל הוי שאר העור כאינו זה מבעיא לן בגמרא והרמב"ם פסק לקולא :

סעיף ו במ"ז בס"ק ה' כתב ודע דעוף דיש לו זפק וכמלא מחט בחלל הגוף אף דהעור שלם בחוץ הוי ספק דנקבי דדרך הושט כא מ"מ שמא יצא דרך הזפק וזפק שניקב כשירה ואף דרוב איברים נקובתם הוי דמשהו תצרף מיעוט הקנה בהדיה. ול"ע דאיברי הקנה ואיברי הושט הוי רוב נגד הקנה והכבד והזפק דכשרים בניקב :

סימן מג במ"ז סקי"ב הביא בשם הכ"ל דאבר שיש לו חלל וניקב טריפה אין חילוק בין מתולדה ניקב בבירור אפ"ה טריפה וכו' וכן משמע ברמ"א ס"ס מ"ז וכן איתא בט"ז או"ח סי' תרמ"ח ס"ק ה' לענין אתרוג שנולד שם מכאן ובזה מיושב קושית הפמ"ג שם ע"ש :

סי' מו בט"ז ס"ק א' הביא בשם האו"ה כלל כ"ב ודוקא בדבר שנקובתו במשהו אבל בדבר הצריך שיעור לנקובתו ולחסרונו כמו נקיבת הטחול אין מועיל בו סתום חלב או בשר והשב"ש אות ג' והכר"ו הוקשה להם דבלא"ה אין דבר שיסתום לטחול דמכוסה היא בקרום החלב שעליו ועיין במ"ז סק"א מה שתירץ בזה ולפע"ד לתרץ זה דהאו"ה ס"ל דהא דניקב הטחול טריפה הוא אינו מצד עצמו רק משום דסוף הכרס ובני מעים לינקב וכמ"ש הפרישה בסי' מ"ג אות ו' בשם הרנ"ש והביאו הפמ"ג בסי' מ"ג במ"ז ס"ק ע' וס"ל ג"כ כהט"ז בסי' מ"א ס"ק ט' דהיכא דאין הטריפות מחמת עצמו מהני סתימת חלב טמא ע"ש וא"כ שפיר הוצרך לומר הטעם משום דיש שיעור לסתימתו ע"כ לא מהני בי' סתימת דבר אחר. אמנם ההגהת ש"ד שהביא הט"ז בסי' מ"ח ס"ק ב' לא ס"ל כהאו"ה ואפי' היכא דצריך שיעור לסתימתו ג"כ מהני סתימת דבר אחר ע"כ הוצרך לומר הטעם דאינו סותם משום דהוי חלב טמא ואף דגם הגהת ש"ד ס"ל דנקיבת הטחול היא אינה טריפות מל"מ כמבואר שם מ"מ י"ל דס"ל כמ"ש התב"ש בסימן מ"א דסתימת חלב טמא לא מהני אף היכא דאין הטריפות מחמת עצמו. ובזה מתורץ גם כן מ"ש הט"ז בסי' מ"ח וגדולה מזו דכרס אין סותם לטחול והקשה הפמ"ג דמאי וגדולה מזו דהא היא דמ"ש טחול מכרס או להיפך ולפמ"ש א"ש דיש רבותא בטחול דס"ל להגהת ש"ד דנקיבתו אינה טריפה מל"מ וקמ"ל רבותא דאפ"ה לא מהני סתימת חלב טמא דס"ל כהתב"ש הנ"ל ודלא כדעת הט"ז הנ"ל. ומכ"ש בכרס :

סעי' ב ואם המזירן אם נתהפכו וכו' טריפה וכו' הש"ך ס"ק א' משמע כל שידוע שלא נתהפכו כשרה וכ"כ הטור וכו'. נראה דכתב זה לאפוקי מדעת הלבוש המובא בכ"מ דף קנ"א ע"ב דאף בידוע שלא הפך חיישינן בהמזירן. ומסיק דאם אותו שהמזירן לא מסיק אדעתיה לדקדק בזה וכה"ג

וכה"ג חיישינן. אמנם בלא החזירו משמע שם דלא חיישינן כלל אפילו בלא הוחזרו כלל ומכ"ש בהוחזרו מאליהן רק בידוע שנתהפכו אז טריפה. ואפשר אף להרא"ה שהביא הש"ך ס"ק ט' ג"כ טריפה כיון דיצאו עכ"פ:

בפ"מ בש"ד ס"ק ט' הביא בשם רש"ל בתרנגולת שיצאו מיעי' דרך נקב בית הרעי והוחזרו טריפה. ועיין בפרי תואר מ"ש בזה:

סעי' ד מחט שנמצאת בדקין טריפה דחיישינן שמא ניקב. וכ' הט"ז זה דעת הר"ן. אבל בהג"ה ש"ד וכו' מעשה שהיתה מונחת באורך הדופן של הדקין והכשרוה וכו' ורש"ל הביא וכו' ובספרו פירש דהך באורך הדופן היינו שאורך המחט מונח בדופן וכו' ועיין בט"ז סימן מ"ח ס"ק ע"ו:

סעי' ו בפ"מ במ"ז ס"ק ז' כתב ומ"מ צריך לראות אם הבשר שלם ובריא תחת הבועא וכו'. עיין בפתחי תשובה שהביא בשם הר הכרמל דסגי בבדיקת קנמן היינו ג' בועות יעו"ש ועיין בספר יהושע תשו' ל"ד שהביא דברי הגאון מזלאטשוב שכתב ג"כ דסגי בבדיקת ג' בועות. אמנם הוא בעצמו חלק ע"ז וס"ל דצריכין לבדוק כלם וכתב שזה פשוט בעיניו בלי שום ספק כלל וכן נראה ראיה לזה מהשמ"ח סי' נ"ז סעיף י"ד ויעויין בלב"ש שם ס"ק ס"ה ועיין בסימן פ"ד סעי' ח' ברמ"א שם ובש"ך ס"ק י"ח ובסימן קפ"ח סעיף ה' ברמ"א שם:

סימן מו סי"ה בש"ך ס"ק ז' לא נתיישב שלא יהיה סותר למ"ש סעיף א'. וכ' דבש"א דוקא בשני מעיים יוצאים טריפה וכו' ואח"כ הביא בשם הרא"ן ומצאתי פירוש כנגדן בטוף דלא כפירוש רבותינו שפירשו על הקורקבן אלא ב' מעים שיוצאין מן המעי היוצא מן הקורקבן וכו'. היינו דלפ"ז יהיה הפירוש בגמרא דאם הני דקים יוצאים מן הדק במקום אחד או מהני הדרי וערבי ונשמע ממילא דבדק אחד יוצא מן הדק כשר ע"ש. ומסיים הש"ך מיהו רבותיו דפירשו על הקורקבן פירוש ואעפ"כ הכשירו ע"כ לא ס"ל הכי וכו':

סימן מח בט"ז ס"ק א' כתב וגדולה מזו שאין כרס שתם לטחול והקשה הפמ"ג ב' קושיות. א' דמאי גדולה מזו הא היא היא. ב'. דהכא משמע הטעם דאינו סותם משום דחלב טמא הוא ואלו בסי' מ"ו כתב הטעם משום דצריך שיעור לחסרונו ועיין לעיל סימן מ"ו מה שכתבתי לתרץ ב' קושיות הללו:

סעיף ז' **בט"ז** ס"ק י"א. י"א בהמסס אפילו בלא נקב מפולש כי הט"ז דלרש"י אפילו ע"י חולי ולא שלט החולי רק עד שמגיע הנקב אפיה טריפה שאין כאן סתימה אבל לפמ"ש התוס' לדעת רש"י דהטעם שמא ניקב והבריא וכו' ע"י מחט או קוץ אז דוקא חיישינן שמא ניקב כולו והבריא ואפילו אין המחט לפנינו וכו'. ול"ע דבאין המחט לפנינו סוכא מיגרע גרע דלאחר מידולא בכה"ג גם לר"ת חיישינן שמא הבריא משום דליכא למימר הסברה דמאן חורה להמחט לאחורי':

בפמ"ג בש"ד ס"ק י"ב בא"ד ודע דבבריית' מחט בכיה"כ משמע הא המסס לא שמא הבריא כפירש"י והקשה הכר"ו דא"כ קושיא דל"ל שמא הבריא איך הכין בריית' זו. ולפע"ד שגוהים מאוד דברי הכר"ו דהא התוס' במס' שבת דף ל"ו ד"ה מחט כתבו וז"ל ואף למאן דלא חייש התם בקוץ שמא במחט שהיא דק חייש לשמא הבריא:

סעיף ח בש"ד כ' ודע שמ"ש מי החזירה למחט לאחוריי דלפ"ז אם נמצא המחט מונחת בכיה"כ וניקב בה"כ הוה לן לחוש לשמא הבריא דע"כ חזינן שחזרה לאחוריה וזה לא נמצא בשום פוסק להחמיר כה"ג בכיה"כ וכו'. ולפע"ד בכיה"כ הטעם דלא חיישינן לשמא הבריא כיון דהוא עב וכמ"ש הרא"ש רק בהמסס שהוא דק צריכין לטעמא דמי החזירה

ובהמסס בלא נמצא המחט מחוב טריפה אף בס"מ ובפרט די"ש לצרף גם דעת רש"י בזה:

סעי' יא בש"ך ס"ק ל"א וכתב מהרש"ל פא"ע סי' ס"א דאפי' לדעת הרשב"א דוקא בכרס והמסס וביה"כ מוקמינן בחזקת מינקב אבל בקורקבן שעורו עב שהרי אפילו לפירש"י מודה בקורקבן וכו' פשיטא דאף הרשב"א מודה דמוקמינן בחזקת כשרות ואין זה ברור בעיני דהא בתה"ד שם כתב דאף בכיה"כ מודה רש"י וכו'. ולפע"ד כוונת מהרש"ל דמדמה כמו שקיל ביה"כ מהמסס לרש"י לענין חשש שמא הבריא כיון שהוא עב כמו שהביא הש"ך ס"ק כ"ב כן נמי קיל קורקבן מביה"כ לענין חשש דשמא ניקב בהודא או נמלא כיון שהוא עב ביותר. ואולי הא דאיתא במהרש"ל מודה בקורקבן הוא ט"ס וצ"ל מודה בביה"כ"ס וכוונתו כנ"ל והבן:

בס"ה מ בש"ך קורט דם וכו' בד"מ וצריך בדיקה מבחוץ אם אין קורט דם לדברי המצריכים בדיקה בניקב מצ"א ומשמע דהיכא דהודא או נמלא דינו כניקב מצ"א. וקשה לפע"ד דמשמע דמותר ג"כ בס"מ כמו בניקב מבפנים והא הוי ב' קולי בס"מ. א' לסמוך על הרשב"א לתלות דבא מבפנים. ושני לסמוך על הרמ"א בצאתו והדיחו ואפשר דצירף בזה דעת מהרש"ל ס"ק ל"ח:

במ"ז ס"ק י"ז כתב אמנם הש"ך בסימן מ"ט האריך להכשיר בקורקבן מצ"א אם לא נמצא ק"ד. ונראה דגם הש"ך אינו מתיר רק בניכר שבא מבפנים לחוץ אבל אם אין ניכר ויש לספק שבא מחוץ טריפה אף להש"ך דאף בכיה"כ טריפה בכה"ג אף בס"מ משום דהוי ב' קולי א' דאף אנו בקיאין בק"ד וכמ"ש הש"ך בס"ק ל' רק שהיקל בס"מ. ב'. לסמוך על דעת הרשב"א דתולין שבא מבפנים וכמ"ש הש"ך בס"ק מ' ע"ש. וכן משמע בט"ז שכתב באם נראה שבא מבפנים לחוץ וכו' משמע דאם אין נראה ויש ספק בזה טריפה אף בביה"כ וכנ"ל:

סעיף יב קטן שמצא מחט וכו'. וכ' הט"ז דבר פשוט שאין העכו"ם נאמן כלל בזה והביא תשו' מהר"ם לובלין דפסק דאין לסמוך על דברי העכו"ם להתיר אלא לאסור דכיון דאם בא היבר"א קודם שהוציא העכו"ם המחט היה צריך בדיקה ועתה א"א לבדוק אסורה מספק והט"ז כ' ע"ז ולא אאמין שיצא פסק זה מפי הגאון דאין כאן חשש טריפות דאם אין אתה מאמין לו במקום לא תאמין לו במציאת המחט דהפה שאסר וכו'. והקשו הנה"כ והפר"ח על הט"ז דעל מציאת המחט שפיר נאמן משום דכיון דעדיין עוסק בהוצאת הפרש הוי רק כמו גילוי מלתא וכמ"ש הרשב"א אבל על מה שאומר שמצאו שלא במקום המטריף אינו נאמן. ולפע"ד לתרץ קושייתם דהא הגילוי מלתא היא אינה על התחיבה רק על מציאת המחט ואם כן הוי ס"ס. א' שמא לא היתה תחובה כלל ואת"ל שהיי תחוב שמא לא ניקב מצ"א ולא היה שום ק"ד והא דאוסר הרשב"א בקטן הוא משום דמציאת המחט הוי רגלים לדבר שנתחבה ומועיל לזה אמירת הקטן שהיה תחוב כמ"ש הט"ז סימן א' ס"ק ט"ו דהיכא דאף בלא אמירתו נ"ב איכא התחלת המעשה שפיר הקטן נאמן יעו"ש ואם כן כיון דאמר שהיה תחוב שוב לא נשאר רק ספק אחד דשמא לא ניקב מעל"ע וטריפה מספק באם א"א לבדוק וכמ"ש הרשב"א משא"כ כאן דהדרכה אמירת העכו"ם היא להיפך שפיר צדקו דברי הט"ז. רק לשונו מגומגם קצת כמ"ש וגם לא תאמין לו במציאת המחט וכוונתו שלא נאמין לו על התחיבה ומציאה לא יהי' רק גילוי וספק תחוב והוי ס"ס וכנ"ל. וגם מ"ש הט"ז וגדולה מזה כ"ל דאפילו אם אין העכו"ם מראה מקום התחיבה וכו' פי' שאמירתו שהיה תחוב ג"כ לא מהני לאסור דעכו"ם גרע מקטן דאינו נאמן אף היכא דאיכא התחלת המעשה בלא אמירתו. ומ"ש הט"ז בסי' א' ס"ק ט"ו הוא רק בקטן משא"כ עכו"ם לא מהימן רק אי מהימן ליה ובמהימן ליה מועיל מה

שאמר

שאמר שהי' תחוב בכרס. שם וכנ"ל ג"כ לענין אם הכלי כן ויומו כמ"ש בסימן קכ"ב סעיף ט"ז והיינו במסל"ת דוקא וכו'. ול"ע דהא הט"ז כתב שם בסס"ק ד' דאף בלא מסל"ת א' מהימן ליי אסור ע"ש:

סימן מט סעיף ג' אם נמצא מחט תחוב בו מבפנים ולא ניקב כולו ד"ה כדין מחט שנמצא בהמסס כו'. וכ' הש"ך בס"ק ד' וכן הוא לשון הטור וכו' והא דכ' הטור ולא ניקב כולו הייני משום דניקב כולו פשיטא דדמי לבית"כ אלא דבלא ניקב כולו הוי ס"ד דדמי לכבד דיש חילוק בין קופה לבר או לגו קמ"ל דבקורקבן נמי אמרינן אוכלין ומשקין דחקוה ואפילו קופה לבר כשרה וכו'. והנה לפי מה שמשמע מדברי הש"ס דבלא נמצא ק"ד בידוע שנשחב לאחר הוי לאחר שחיטה וא"כ ממילא לא מהני בזה נמצא ק"ד בפנים רק בחוץ וכמובן ואם כן ממילא צדקו דברי הטור וצ"ע דבניקב כולו או לא דמי לבית"כ דשם מהני בזה ק"ד מבפנים וכאן אין מועיל רק ק"ד בחוץ וכמ"ש:

בפ"מ בס"ד כתב עובדא בא לידי שהיה מחט מובלע בבשר הקורקבן והיה שביל עד שליש עביו ואחר כך לא ניכר שום שביל עד המחט ומהמחט היה שביל לבן עד סמוך לחוץ ובחוץ היה מזהיר כזכוכית וכשהוסר המחט לא הי' מזהיר והבשר היה בחוץ בריא והכשרתיו אעפ"י שלא היה הפסד מרובה. [הג"ה מן המחבר] עיין לעיל סי' מ' בס"ד ס"ק ז' מ"ש בשם התב"ש ולפי דעת הפר"ח נראה דהכא טריפה ול"ע אמאי לא ציין הפמ"ג בכאן על הא דלעיל סי' מ':

סעי' ד' ואם לא היה מכיר אם הנקב מחמת קוץ או מחמת חולי תולין להקל. והט"ז בס"ק ג' השיג ע"ז וראייתו מוטעת ותירץ הנקה"כ דהתם שכיח שינקבו שניהם. וגם דהכא איכא ס"ס והוי ס"ס המתהפך לדעת הש"ך בסימן ק"י וכ' הפמ"ג ואף שהט"ז בא בטענה דהא שם יש מחלוקת אי חוששין וכאן כ"ע לא חוששין לכ"ע אם כן כאן שכיח טפי מ"מ לדידן דחוששין שמא הבריא י"ל דשם שכיח טפי דדמי לדרוסה ולא הוי ספק הב' שקול משא"כ הכא. ולפע"ד הש"ך לשיטתו בסי' ל"ג בתירוץ הב' דאף בושט היה מכשירין הוא רק בתחוב ומשום דאף בושט אמרינן מאן חזיי' אבל הכא דאיכא ספק שמא ע"י קוץ דליכא סברא זו אסור לכ"ע ואף לעולא:

בא"ד וכ"כ כנ"ל סימן ע"ו באווזא שהיה שבילג נחלק לשתים והטור שלם דכשר. ועיין במ"ז סי' מ"ח ס"ק ה' מ"ש בשם הב"ח:

בא"ד וכפי הנראה דבילג זה הוא במקום כרס הלוגה. ועיין בסימן נ"ד בס"ד ס"ק ג':

בא"ד כתב בתשובת באר עשק אווזות פטומות שיש שומן במקום שאין לשאר אווזות אותו שומן אינו בתולדה ואין מגין וכו'. עיין ב"י סימן נ"ט מ"ש בשם בעה"ש וז"ל פעמים שהבהמה שמינה ושמנונית יש על הכליות החזה נידון ככליות והובא ג"כ בשמלה חדשה סי' נ"ט סעי' כ"ד משמע בהדיא דלא כהבאר עשק. ואפילו בכה"ג השומן סותם:

סי' נא ס"ק ב' כתב הט"ז אם נמצא נקב בעוף אפילו סמוך לריאה כשירה וכו' הא' בעוף ט"ס הוא ונ"ל בעיר ופירושו שאינו מפולש:

בש"ך ס"ק ג' כתב ומבואר במרדכי דאין חילוק בין קופה לגו ובין בקופה לבר וכו'. ולפמ"ש הס"ד בס"ק ד' לחלק בין בהמה לעוף יש לחלק גם כן כאן בזה:

בפ"מ בס"ד ס"ק ג' כתב דשכ"פ שפיר יש להקל לדידן היכא דתחובה ובלב אף שלא נתחבה בפנים ע"ש ונראה דהך דתחובה פירושו בדופן דאל"כ מה היקל בזה יותר מהש"ך ע"ש:

סימן נג ס"א ברמ"א ויש מטריפין כשמצא או נשבר סמוך לגוף ורואין שנגרר הדם וכו' וקשה הפמ"ג במ"ז ס"ק כ' הלא הרמ"א בס"ב מתיר בעוף ברואין שנגרר הדם אף רחוק מהגוף ע"ש. ולפע"ד דבהמ"א מחלק בין בהמה לעוף דבעוף דבמכה עמוקה חיישינן להריאה אף בלא שבירת הגף כדלקמן בס"ה ע"ש ע"כ בנגרר הדם שהוא קצת מכה בצירוף שבירת הגף חיישינן להריאה אף שהוא רחוק קצת מהגוף משא"כ בבהמה דבמכה עמוקה לא חיישינן להריאה וכדמוכח שם מדלא נקט הך דינא רק בעוף ע"כ בנגרר הדם אף דהוא קצת מכה בעינן זה ג"כ שיהיה השבירה סמוך לגוף. ונראה דבמכה עמוקה בצירוף שבירת היד טריפה גם בבהמה אף ברחוק מהגוף:

בש"ך ס"ק ג' הוכיח דמה דאיתא בתשב"ץ וז"ל שמוטת גף בעוף טריפה והוא דאיעכל ניביה דהאי גף בעוף הוא ע"ש. ונ"ל יד בבהמה דהא בעוף אפילו לא איעכל ניביה טריפה דשמא ניקבה הריאה כדאיתא בש"ס וכל הפוסקים ע"ש. וקשה דאמאי לא הוכיח זה מהא דסיים אפילו לא איעכל ניביה ובעוף לא שייך האי דאיעכול ניביה וכדמוכח מהפמ"ג ס"ק זה שכתב דיתר בהמה מעוף דשם בבהמה טריפה בשמוטת יד ואיעכול ניביה ובעוף אם בודק הריאה כשר:

סעי' ד' **בש"ך** ס"ק י"ב כתב דכשנשבר סמוך לגוף ויש שוקן ליכא מאן דמכשיר ע"ש ול"ע דהא המרדכי מתיר אפי' ביש שוקן כדמוכח מדברי הפמ"ג בס"ד ס"ק א' שכתב דלהמרדכי די לו בנשאר בחילוק שלו דבבהמה עובי הכסף מגין ע"ש ואם נאמר דלהמרדכי ג"כ טריפה ביש שוקן א"כ גם להמרדכי לא יהיה שני בחילוק שלו הנ"ל ול"ע:

בפ"מ בס"ד ס"ק ס"ו כתב ויש לחקור והוא בספק חסרון חכמה דלא מיחשב לספק אם נאבד ואינו לפנינו י"ל דהוה ס"ס או נימא כיון דאלו היה לפנינו לא מיחשב לס"ס עכשיו שנאבד לא עדיף מאיתי' לפנינו ע"ש. ולפע"ד ל"ע דאשתמיטתי' דברי הש"ך בסי' ק"ן ס"ק ס"א דמבואר שם דמותר בנאבד ודוחק לחלק דכאן הוי חסרון ידיעה לכל העולם וכדעת הרשב"א המובא בט"ז סי' ל"ח דאף בכה"ג לא הוי ספק ולכך אף שנאבד אסור דאף אם יהיה לפנינו לא יהי' רק ספק משא"כ בסי' ק"ן דאין שם חסרון ידיעה לכל העולם ואם כן יכול להיות דאם היה לפנינו היינו יודעין דאם כן יהי' המעלה דחסרון ידיעה לכל העולם גריעותא בנאבד וזה דוחק:

סימן נד בש"ך ס"ק ג' חשיב מנין הכליות והחוליות וקשה הפמ"ג בס"ד דמאי נ"מ מזה שלא חסר או יתיר כשר בזה. ולפע"ד דנ"מ לענין חסר ושלא במקום הפמ"ג דלדעת הש"ך בס"ק ח' אסור בחסר בשלא במקום הפמ"ג ע"ש:

סי' נה ס"א בפמ"ג במ"ז ס"ק א' הקשה על הט"ז בפירוש הא' שפירש דמה שכתב הרא"ש להסתפק בנחתך בארכובה גופא מה דינו דכוונתו על העצמות קטנות המחבר שוק ורגל התחתון הנקרא עש"ך דא"כ מה ראיה מגלא דאונקורי שכ' הרא"ש שלא בעוף אין בו עש"ך כאשר עינינו רואות ונראה לפע"ד דראית הרא"ש היא מלשון רש"י דקרי את האויר המפסיק בעוף בין עצם התחתון להשוק בלשון ארכובה. ואם נאמר דדיוקא דסיפא דוקא ובעש"ך עצמה כשר בבהמה א"כ יכשר גם בעוף בארכובה שלו:

שם בא"ד כתב לדחות הפירוש שפירש הרא"ש [illegible] להט"ז בפירוש הב'. דכוונתו היה על הגליד שבין העש"ך לתחתון דן ובעש"ך ודאי טריפה דאם כן [illegible] מגלא דאונקורי דהתם בין תחתון לש"ק דאין בעוף [illegible] קטנים שם. ונלפע"ד דהט"ז דימה הגליד שבין העש"ך [illegible] בבהמה להגליד שבין התחתון לשוק בעוף דגם שם [illegible] לוה"ג וכמ"ש הפמ"ג בס"ד סימן נ"ו סק"ד ע"ש, [illegible] שבין עש"ך לתחתון שאין שם לוה"ג אינו דומה לגליד [illegible] עוף היה שם לוה"ג וכסברת רש"ל המובא בט"ז [illegible] ע"ש:

ס"ב פמ"ג בש"ד ס"ק כ' כתב דנ"מ במ"ש הב"ח דטריפה בבוקא דאטמא דשף מדוכתי' אפילו בלא איפגל ניביה באם לא היה יודע בשעת שחיטה וכו' פירוש ובשעה שהוצרך לשחוט יודע שהיה שלם בודאי :

ס"ק ג בש"ד כ' דמ"ש הש"ך דכל שנפגל ודאי איפסק הוא חולק עם ט"ז אות ב' שמפרש נפגל וכ"ש נפסק ולדידיה ליתי' במציאות . פירוש הא אם היה במציאות לא היה מטריף בנפגל לבד . בא"ד כ' ואולי ברחוק מהגוף וכו' נ"ל דט"ס הוא ונ"ל ואולי בנשבר סמוך לגוף :

סעיף ד' **בט"ז** ס"ק ד' כ' לתמוה על הטור במ"ש והוא שיהיה זה היתר מראש עצם התחתון ולמעלה וכו' דכיון דס"ל כרש"י יש להטריף ביתר אפי' למטה מלוה"ג ונלפע"ד לפרש דברי הטור ע"פ מה דאיתא בש"ך ס"י כ"ט ס"ק ט' בשם הרשב"א דאם יתר צלע אחר הוי כחסר צלע אחד ועיין בפ"מ שם . ואם כן כאן נמי י"ל כיון דאין תמונת השוק והקולית והארכובה שקולים רק כ"א יש לו תמונה אחרת א"כ אף דלרש"י טריפה בעומד היתר אצל ארכובה מ"מ בעינן שיהיה להיתר תמונת שוק או קולית דאז אמרינן דהוי כאלו ניטל שוקה או הקולית משא"כ אם יש להיתר תמונת ארכובה דאז לא הוי רק כניטל הארכובה וכשר אף לרש"י . וזה כוונת הטור והוא שיהיה זה היתר מראש עצם התחתון ולמעלה פירוש שיהיה להיתר תמונת מראש עצם התחתון ולמעלה ואז אף שהוא מחובר למטה אצל הארכובה טריפה וכדעת רש"י הנ"ל :

בש"ך ס"ק ח' כתב וכן בערקום טריפה לפמ"ש בס"ק ח'. והקשה הפמ"ג דאף אם נאמר דנחתך בערקום כשר מ"מ יתיר כנטול אותו האבר ונחתך בין עסיך לשוק טריפה . ונראה לפע"ד דהש"ך לשיטתו שכ' בסי' מ"א ס"ק ט"ז דלמטה ממקום מרה אינה אלא דילדול וכן ברגל בארכובה ע"ש ואם כן בערקום אם נאמר דנחתך בערקום כשר הוי בכלל ארכובה שהוא עצם התחתון והוי היתר רק דילדול אמנם כיון דטריפה גם בנחתך א"כ לא הוי בכלל עצם התחתון וע"כ שפיר טריפה ביתר העומד שם :

סעיף ה' **בש"ך** ס"ק ט' כתב ולפי שנוהגים להטריף הכל קצרתי בזה . וקשה לפע"ד דהא יש נ"מ בנקשר שאסיי' כמו שכ' הש"ך ס"ק כ' :

סימן נו בפ"מ בש"ד ס"ק י"ג כתב וכן נחתך תוך הערקום למאן דמתיר אם שהה יב"ח לאחר החיתוך מהני . נלפע"ד דט"ס הוא ונ"ל וכן אם נשבר תוך הערקום ונחתך אח"כ למאן דמתיר :

בא"ד שם כתב דבנשבר הטפיך וחזר ונקשר מהני יב"ח לאחר שנקשר . נראה מדבריו דלהש"ד חיישינן אף לאחר השבירה דשבירת הטפיך יקלקל הלוה"ג שלמעלה :

סי' נז סעיף א' בט"ז ס"ק ז' פירש דברי הרשב"א דהש"ך דכל שלא האדים הרי הוכחה לפנינו שלא נגע באיברים וכו' והקשה הפמ"ג דלפמ"ש הט"ז אם כן המחבר לקולא קאמר והיה לו להרב להגיה דלדידן דאין אנו בקיאין בהאדים אין נ"מ . ונלפע"ד דלהרמ"א שוב יש נ"מ לחומרא היינו במקום ידוע דלנקובת קוץ מהני בדיקה ולדרוסה לא מהני בדיקה אף במקום ידוע עיין בש"ד סימן נ"ג ס"ק י"ד :

בפ"מ במ"ז סק"ו כתב דבספק דרוסה מדוב ונמר אין להתיר מכח ס"ס ע"ש . ולפי מ"ש הפ"מ בש"ד ס"ק ז' בשם כנה"ג דבדרוסה מדוב ונמר מותר במקום הפ"מ א"כ ממילא מועיל כאן ס"ס וכמובן :

סעי' ג' **בפ"מ** בש"ד ס"ק י"ב כתב . הש"ך העלה דעת המחבר דלמעלה מנץ עד נץ הדכווסיה ובדקיט וגם בכל העופות הגסים וכו' נלפע"ד דהאי וגם ט"ס וכל"ל ולא בכל העופות הגסים ואפילו באווזות ותרנגולים קטני' מוכח מדברי' בסס"ק זה ע"ש :

בש"ך ס"ק י"ז בסופו מציין לעיין בסמ"ע בחו"מ . הוא בסימן פ"ב ס"ק ז' וס"ק ח' ע"ש :

סעיף ה' **פ"מ** בש"ד ס"ק י"ט כתב דבמכה החתול דרך רדיפה ודאי אסור אף למוכרו נלפע"ד דהאי אף הוא ט"ס ונ"ל אך למוכרו מותר להט"ז והש"ך כאן מציין ומוכרח הוא להמעיין בט"ז וש"ך שם :

סעי' ח' **בפ"מ** בש"ד ס"א סקכ"ב כ' לתרץ קושית ט"ז שם. דבסעי' י"ד חיישינן שמא דרס בכל היד דרגילות הוא ע"ש . ולפי דבריו אם יהיה הי' צפרנים תלושים ויושבים בגבו יהי' כשר וכן משמע דברי המחבר דשם דלא נקט רק לצפורן אחד ובסיפא במקום צפורן כ' או ה' צפרנים שמועות בגבו משמע דבה' צפרנים גרע ואף לרב אסור :

סעי' ט [תנן המחבר] בפ"מ בש"ד ס"ק כ"ח . הביא תשו' מהרי"ם מלובלין . וכתב לענין הנבילות שהלאן היו של השר וישראל קנה מנין הנבילות וגוי' עושה הנבילות והיו פרוש מ' וה' מאות נאן דלו יש ספק שמא נדרסו תוך מ"מ ודאי לאו כולם א"כ בטילות בס'. ואף דאין לבטל איסור מ"מ כבר נתבטלו ביד הגוי דומיא לנטקוכין שיש מבלין איסור דכ' בהגה"ה ס"ד דנתבטלו ביד הגוי שרי ליקח ה"ה כאן . וכ' ע"ז הפ"מ הנה בס' המיר לא ברוב וכו' . ונלפע"ד לתרץ קושית הפמ"ג ונקדים מה דלכאורה קשה על מהר"ם הנ"ל שכ' דכיון דכבר נתבטלו ביד הגוי שרי ליקח והלא איתא בתשו' רדב"ז דדבר שנתבטל ביד עכו"ם אסור ליקח מטעם דבעכו"ם לא שייך ביטול והתחלת הביטול הוא ביד הישראל ואם כן הישראל עובר על הא דאין מבטלין איסור לכתחלה יעו"ש . ודוחק לומר דחולק עליו דהא סברת הרדב"ז אמת דבעכו"ם לא שייך ביטול. ונראה לפע"ד דס"ל למהר"ם מלובלין דסברת הרדב"ז לא שייך רק בביטול ברוב דבזה שפיר אמרינן דלא שייך ביטול בעכו"ם משום דאחרי רבים להטות לא נאמר בעכו"ם וכמ"ש הפ"מ בפתיחתו להלכות תערובות ובכמה מקומות וע"כ אסור לקנות מהם משום איסור דאין מבטלין איסור לכתחלה משא"כ לענין ביטול בס' דאין צריכין לבא עליו מטעם ביטול רק משום דאין בו טעם איסור וכדאיתא בספר נוב"י מה"ת חיו"ד סימן כ"ד ע"ש שפיר אף ביד עכו"ם בטל . ומ"ש הרדב"ז דינו אף לענין דבר שצריך ביטול בס' י"ל דהרדב"ז ס"ל דאף בביטול בס' צריכין לבא לידי ביטול ברוב נ"כ היינו על כמות האיסור וכמ"ש הפמ"ג בספר ג"ו כלל מ"ז וכ"כ הייע בסימן י"ד ס"ק ה' . וע"כ ס"ל דגם ביטול בס' לא שייך גבי עכו"ם והר"מ מלובלין ס"ל כשיטת הנוב"י דבביטול בס' אין צריכין לבא כלל לידי ביטול ברוב אף לענין כמות האיסור . ולפע"ד יש להביא ראי' לדבריו מדברי הש"ך בסי' ל"ח ס"ק י' שהאריך להוכיח דלענין ס' אזלינן בתר טעמא ולא בתר שמא כיון דעיקר תלוי בטעמא. ואם נאמר דבביטול בס' צריכין ג"כ לבא לידי ביטול ברוב על כמות האיסור א"כ שוב י"ל דלענין זה אזלינן בתר שמא א"ו דס"ל דבביטול בס' א"צ לבא כלל לביטול ברוב אף לענין כמות האיסור [ובזה יש לתרץ דעת הרמ"א שם דהוא ס"ל כשיטת סייע והג"ו הנ"ל דבביטול בס' ג"כ צריכין לבוא לביטול ברוב לענין כמות האיסור וע"כ ס"ל דלענין זה אזלינן בתר שמא ומתורץ קושית הש"ך דשם] וע"כ שפיר מועיל הביטול אף ביד עכו"ם וע"כ שפיר מותר ליקח מהעכו"ם ולא שייך בזה הא דאין מבטלין איסור לכתחלה דהיא סברת רדב"ז הנ"ל . ועפ"ז מתורץ קושית הפמ"ג דבאמת הוכרח המהר"ם מלובלין להתיר רק מטעם שנתבטל בס' דאי משום ביטול ברוב לא היה בטל ביד הגוי דבעכו"ם לא נאמר אחרי רבים להטות וכמ"ש הפ"מ בפתיחה ובכמה מקומות ושוב לא היה ישראל רשאי לקנות ממנו משום הא דאין מבטלין איסור לכתחלה וכמ"ש בשם הרדב"ז אמנם מצד ביטול בס' נתבטל גם ביד העכו"ם מטעם דבס' א"צ לבא לדין ביטול וכמ"ש בשם הנוב"י וע"כ רשאי הישראל לקנות ממנו הנבילות ולא שייך גביה הא דאין מבטלין

כיון

כיון דכבר נתבטל ביד הגוי ומתורץ קושית הפמ"ג. ובזה יתורץ ג"כ מה דלכאורה תמוהין דברי המהר"ם מלובלין במה שמביא ראיה לזה דהיכא דנתבטל ביד העכו"ם לא שייך הא דאין מבטלין איסור מדברי הגהת ש"ד גבי לעקבין הנה באמת כתב שם וז"ל ומטעם זה אנו לוקחין דובשינין של עכו"ם שקורין לעקבין שדכו שבליהן במדוכה של עכו"ם דמ"מ בטלין הם בקמח וכו' אך ק"ל איך קונים אותו לכתחלה וא"ל שכבר נתבטלו דהא לקמן וכו' ומיהו יש לחלק בין נתבטל ביד עכו"ם לנתבטל ביד ישראל ובדובשיני שאין שם גוף האיסור. הרי שלא התיר בהא דנתבטל ביד עכו"ם רק בצירוף טעם שאין שם גוף האיסור ואם כן בנידון דמהר"ם מלובלין שבאמת יש שם גוף החלב האסור שפיר אסיר לקנות מצד דאין מבטלין איסור. והנה עיינתי בגוף התשובה וראיתי שבאמת השמיט הנך תיבות ובדובשני שאין שם גוף איסור וא"כ א"ש ראייתו אמנם צריך טעם להשמטה זו ולפי מ"ש שפיר יתורץ זה דבאמת צריכין להבין דברי הגהת ש"ד במה שסיים ובדובשני שאין שם וכו' דלמאי הוצרך לזה והלא סגי במ"ש תחלה דכיון דכבר נתבטל ביד העכו"ם לא שייך הך דאין מבטלין וכמ"ש המהר"ם מלובלין ולפי הנ"ל דהתיתר דמהר"ם מלובלין בכבר נתבטל ביד העכו"ם הוא רק משום דס"ל כשיטת הנוב"י הנ"ל דבביטול בס' אין צריכין לבא כלל לידי ביטול ברוב אף לענין כמות האיסור אם כן ההגה"ת ש"ד דהוא מרא דהאי דינא דהרמ"א בסי' צ"ח דאזלינן בתר טעמא ע"כ ס"ל דגם בביטול בס' צריכין לבא לידי ביטול ברוב לענין כמות האיסור וכמ"ש דאל"כ יקשה עליו קושית הש"ך דשם וכיון דצריכין לבא לידי ביטול ברוב שוב אסור לקנות מיד העכו"ם מצד אין מבטלין איסור כיון דעדיין לא נתבטל ביד העכו"ם וכמ"ש בזה הרדב"ז ע"כ הוכרח לבא לזה דבדובשני ליכא גוף האיסור ושוב א"צ לבא בזה לידי ביטול ברוב משום דליכא בזה כמות האיסור ושוב לא נשאר רק הביטול בס' לענין הטעם וע"כ שפיר מותר לקנות מיד העכו"ם ולי"ש בזה הא דאין מבטלין איסור וכמ"ש. אמנם הר"מ מלובלין ס"ל כשיטת הנוב"י הנ"ל דבביטול בס' א"צ לבוא לביטול ברוב אפי' לענין הכמות ולכן השמיט סיום דברי הגה"ת ש"ד במ"ש ובדובשני שאין שם גוף האיסור דאף ביש גוף האיסור כנידון דמהר"ם מלובלין ג"כ מותר לקנות היכא דנתבטל ביד העכו"ם ולא שייך ביה הא דאין מבטלין איסור לכתחלה:

סעי' י"ב **בט"ז** ס"ק י"ט כתב והיש אוסרין ס"ל כיון דבהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת וכו'.
והקשה הפמ"ג וז"ל משמע מטעם מחזיקין מאיסור לאי' ולא ידענא דהא כתב הט"ז ס"ס מ"ח דשכיח התם לאיסורא ואולי ה"נ קאמר דמתים ודרוסה שכיח הוא. פירוש דהיש אוסרין ס"ל כיון דעל הוי שכיח דדרים ובשניהם שותקים הוי הוכחה לסימן ולכך בספק אסור. ומ"ש הט"ז כיון דבהמה בחיי בחז' איסור עומדת לשיטתו אזיל דס"ל בסימן מ"ח דלא מצרפינן בשכיח רק בצירוף דבחזקת איסור עומדת ע"ש:

סעי' י"ד **בט"ז** ס"ק כ"ג כתב דבמקום רחב דמותר אפי' אותו שהצפורן נגבו דכל שאין חוששין משום ספק דרוסה הוי דינו כדאמר רב דאין חוששין להך צפורן ע"ש. משמע דבצפורן יבש או מקום צפורן או בתרי או שלם בצדדי דשחופי' וכן במש"כ הרשב"א להוסיף באמת שמועות נגבו דבכה"ג אף לרב בזה אסור אותו השור אף במקום רחב ואף בספק על איתא בחדושי הרשב"א דצ"ע ע"ש:

סעי' י"ח **בפ"מ** בש"ד ס"ק מ"ב כ' דבדרוסת הזאב בגסה אם יש עוד צד מקילין כיון דהרב כתב דיש לה כשיר בהפסד מרובה. תיבת הזאב ט"ס הוא וצ"ל למעלי מזאב עיין לעיל בש"ד סס"ק ז' ע"ש:

סימן נח ס"ג בפ"מ במ"ז הביא בס"ק א' בשם הבל"י להתיר אם נתערבה בעמדה או ששהתה ע"י בדיקה ע"ש וכוונתו דאף לדידן מהני הבדיקה ועיין בש"ד סי' נ"ז ס"ק מ"ב:

סעיף ג' **בפ"מ** במ"ז ס"ק ד' כתב כוונת הט"ז דבכבד אם היינו אומרים דלא שלט בכולו הוי כשירה. אף דכתבו שהריסוק מבא"ב יותר מניטל כולו היינו באבר שהנשמה תלויה בו כמו טחול בסומכוס וכו' וצ"ע דהא כבד הוי ג"כ אבר שהנשמה תלויה בו דהא בניטל במקום מרה או מקום חיותה טריפה וכדאיתא ברמ"א סימן מ"ד וצ"ע:

סימן ס"ב בפ"מ במ"ז ס"ק א' הביא דהפר"ח חולק על מ"ש בתשו' אמונת שמואל דהיכא דאין הישראל מוזהר משום אבמה"ח אינו עובר אם מושיט אותו לב"נ משום ל"ע והוא סובר דמ"מ עובר על ל"ע. וכן איתא בתוס' ב"מ דף י' ע"ב בד"ה דאמר ע"ש. וכן משמע בפסחים דף כ"ב ע"ב ובמסכת ע"ז דף ו' דאיתא שם תניא לא יושיט אדם כוס יין לנזיר ומשמע לשום אדם אפי' אינו נזיר אסור להושיט כוס יין לנזיר משום ל"ע. ומיהו לפ"ד האמונת שמואל צריך לדחוק ולחלק בין הושטה לישראל דאז אף שאינו מוזהר מ"מ עובר על ל"ע אבל בהושטה לעכו"ם שפיר אמרינן דהיכא שאין הישראל מוזהר על לאו זה אף דהגוי מוזהר על הלאו הזה מ"מ אינו עובר על ל"ע ומטעם שכ' האמונת שמואל דאמרינן מי ליכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור להושיט. ובזה תירץ בני החריף מוה' אברהם נ"י קושית הגאון רבי ר' שכנא וקושי' הכר"ו סי' כ"ז על הש"ס דמסכת פסחים שם שהקשו דאמאי פריך הש"ס שם דלמאי הוצרכה הברייתא לומר דאסור להושיט משום איסור דל"ע תיפוק ליה דכל מקום שנאמר לא תאכלו גם איסור הנאה במשמע דהא נוכל לומר דמיירי במפרכסת דאסור לב"נ לשיטת הרמב"ם או באמה"ח דטמאה דלכ"ע אסור לעכו"ם ולישראל מותר וע"כ הוצרכה הברייתא לומר הטעם משום ל"ע דלישראל אף באכילה מותר וכ"ש בהנאה ע"ש בכרו"ו ס"ק ג' ולפי מ"ש האמונת שמואל שפיר ניחא דבכה"ג דמותר לישראל שוב ליכא האיסור דל"ע בהושטתו לעכו"ם אף דאסור לו:

בא"ד הקשה א"א דא"ר אבמה"ח צריך שיהא בו כזית והטעם דאכילה כתיב ביה ונימא דקרא אתי לכי אית ביה ד' וה' זיתים דמיחייב בכזית ממנו כמו בגה"נ. וצ"ע דאישתמיטתיה דברי התוס' במס' חולין דף ק"ב ע"ב ד"ה ור"י דהקשו קושיא זו ותירצו דבאמה"ח אינו חייב רק באבר שלם וצ"ע:

בפ"מ בש"ד בס"ק ג'. חקר למאי נ"מ במ"ש הטור דאמה"ח אין נוהג בטמאה הלא בלא"ה אסור משום טמאה. ונ"ל דנ"מ לענין זה דהא קיי"ל איסורים אין מצטרפים זע"ז למלקות עיין במסכת מעילה ולכן נ"מ אם אכל חצי זית אמה"ח מטמאה וחצי זית מטהורה דאינם מצטרפים למלקות ולא נפסל לעדות מה"ת. עוד יש נ"מ אם אכל כזית מגופו בשר וגידין ועצמות מן טמאה אינו לוקה ולא מיפסל לעדות מה"ת. והנ"מ הא' שכתבתי היא ג"כ נ"מ בחלב ודם מטמאה ויתורצו הרבה קושיות על הטור בזה:

סימן סג סעי' א' במחבר בשר הנמצא בשוק הלך אחר הרוב אם הי' רוב המוכרים עכו"ם אסור ואם הי' רוב המוכרים ישראל מותר משמע דהך ב' רובי מיירו בחדא גוונא ובאמת זה אינו דזה דרוב המוכרים עכו"ם אסור מיירי דוקא במקום דבשוק מצוים ישראלים ועכו"ם שוים דבמקום דרוב ישראל מצוים לא משגחינן במוכרים עכו"ם משום דישראל אינו לוקח מן העכו"ם וכמ"ש בהגהותי לס"י א' והוכחתי זה מדברי הש"ך שם ס"ק י"ח. משא"כ בהך דרוב המוכרים ישראל מיירי אפילו היכא דהמצוים הם רוב עכו"ם וכמ"ש הש"ך שם בס"ק הנ"ל ע"ש:

שם וכן בשר הנמצא ביד עכו"ם אם היו מוכרי הבשר ישראל מותר משמע מכאן דבנמצא ביד עכו"ם לא סגי ברוב מוכרי ישראל רק בעינן שכל המוכרים הם ישראל וכ"כ הפ"מ בש"ד ס"ק י"א ע"ש. אמנם ברמב"ם הובא בב"י איתא גם בזה רוב מוכרי ישראל הרי להדיא מדברי הרמב"ם דגם בנמצא ביד עכו"ם סגי ברוב מוכרי ישראל ודלא כמ"ש הפמ"ג. וכן משמע בגמ' וע"כ גם המחבר כוונתו על רוב מוכרים ישראל. ומ"ש אם היה המוכרים ישראל דמשמע דבעינן כל המוכרים ישראל הוא לאו דוקא ול"ע על הפמ"ג הנ"ל. וא"ל דכוונתו היא מגד תקנתא דרבנן דהא הוא בעצמו בספר ראש יוסף כתב בשם הקדמונים דהתקנה לא היתה רק משום הפסד הטבח אבל לענין שאר דברים אזלינן בתר רובא ול"ע:

בש"ך סק"ה וכבר אסרו חכמים משמע דבין בנמצא בין ביד עכו"ם אסרו וכו' ולפ"ז אפילו ידוע בודאי שלקח בשר כשר אסור מטעם בשר שנתעלם מן העין דלא כדמשמע לכאורה בט"ז דבהג"ה כשר דכתב אבל כבר אסרו וכו' אפילו ראו שהעכו"ם לקחו מישראל דשמא נבילה או טריפה מכרו לו. משמע אבל אם ידוע דכשירה מכר לו מותר ול"ע. ועוד תימא דאי איכא למיחש דהישראל מכר לו טריפות א"כ האיך אפשר דיש מתירין ברואה וכו' ועיין לקמן בהגהותיי לס' קי"ח בש"ך ס"ק א' מ"ש ליישב דברי הט"ז בטוב טעם ועיין מ"ש בש"ך ס"ק הנ"ל שגם הוא פסק בזה כדעת הט"ז ע"ש:

שם ס"ק ו' כתב והקשה בהגהות דרישה דהא בסימן א' כתב הטור דהמוצא בהמה שחוטה בשוק מותרת. ותירץ דהכא מיירי שהיא בלא הרא"ש ולעיל היא עם הרא"ש ולכן הוי שחיטה סימן ולא דק דהרי הטור בי' סימן קי"ח בשם הרשב"א דשחיטה אינה סימן ע"ש. ונלפע"ד דהגה"ת דרישה ס"ל לחלק דבסימן קי"ח דהחשש הוא שמא החליפו העכו"ם לא הוי השחיטה סימן משא"כ לענין בשר שנמה"ע דהוא רק חומרא בעלמא ע"כ הוי שחיטה סימן:

סעיף כ' **בש"ך** ס"ק ע' ויש מתירין בשנמה"ע אם מצאו במקום שהניחו. וכ' הט"ז דאם חזר ומצאו אע"פ שלא נתן דעתו אם הוא במקום שהניחו או לא אין נוהגין לאוסרו אפי' במקום שרוב טבחים עכו"ם. ול"ע מנ"ל הא דמדברי הרא"ש שכתב טעמא דל"ח לעורב החליפו והביאו באותו מקום עצמו משמע הא לא"ה אסור ע"ש. ולפע"ד נראה דהט"ז מיירי שמצאו בביתו אז בעינן הוכחה לאיסור וא"כ שרי בספק והרא"ש מיירי במצאו בשוק דאז בעינן הוכחה להיתר ובספק אסור:

שם סק"י כתב דבמקום שמכריזין שיש טריפה והכריזו אז אפי' משום טריפה אחד אוסרין כל המקולין אפי' של עכו"ם. וכן מה שכתב ובנמצא שם בשר אסיר פירושו במקולין של עכו"ם אבל נמצא בשוק מותר משום דרוב בהמות כשירות ורק בנמצא ביד גוי אסיר משום סקנה. והתב"ש נחמיר אף בנמצא בשוק משום דמצטרפין מיעוט דטריפות להמיעוט דמוכרי עכו"ם והוי פלגא ע"ש:

בפ"מ במ"ז ס"ק כ' כתב דבמקום שמלוין עופות אסור אף ברוב טבחי ישראל דשמא העופות הביאו ממקום אחר. ול"ע דמשמע מהש"ך דברוב טבחי ישראל מותר דרק מדוכתייהו שקלי ול"ח שמא הביאו ממקום אחר וכ"כ הוא בעצמו בש"ד ס"ק ח' ונ"ל דפסק כהתב"ש בסעי' י' ומיירי דעופות מלויין טובא:

בסימן סד ס"א בט"ז ס"ק א' כתב לתרץ דברי הטור דכאן גבי חלב כתב דאינו נוהג בטמאים וגבי גיד לא כתב זה דמשום דהכ"מ היא רק לענין נודר הנאה מכל דבר שאסור משום חלב שנדע כמאי אסור וגבי גיד ל"ש זה דלהרמב"ם בלא"ה אסור גה"נ בהנאה ותמה הפ"מ. א' בשם הכנה"ג דהרמב"ם בפי' המשנה פסק בהיפך דגה"נ מותר בהנאה. בי' דאדרבה דלמאן דאוסר גה"נ בהנאה בלא"ה צריך להשמיענו זה דאינו נוהג בטמאה כדי להתירו בהנאה. ונלפע"ד לתרץ דברי הט"ז ואקדים ליישב דברי הרמב"ם הנ"ל שפסק דגה"נ מותר בהנאה ותמה לנ"ל הביאם הרא"ש בפ' ג"ה השיגו עליו מהא דאיתא במסכת פסחים דפריך הש"ס שם על הא דא"ר אבהו כ"מ שנאמר לא יאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע מתיב ר"י והרי ג"ה דרחמנא אמר ע"כ לא יאכלו בני"י את ג"ה ותנן שולח אדם ירך לנכרי וגה"נ בתוכה ומשני קסבר ר"א כשהותרה נבילה היא וחלבה וגידה הותרה ופריך הניחא למ"ד יש בגידין בנ"ט אלא למ"ד אין בגידין בנ"ט מאי איכא למימר מאן שמעת ליה דאמר אין בגידין בנ"ט ר"ש ור"ש הא ס"ל דאסיר בהנאה ואם כן הרמב"ם דפסק כר' אבוהו דכ"מ שנאמר לא יאכל אסור בהנאה ופסק דאין בגידין בנ"ט ואמאי פסק דגה"נ מותר בהנאה. ונראה לפע"ד לתרץ דברי הרמב"ם דהנה רש"י כ' על הא דפריך הש"ס אלא למ"ד אין בגידין בנ"ט וז"ל אגמ"ז לאו עצם בשר אית ביה ולא נבילה מיקרי אלא כעצמות דהן עץ בעלמא ולא איסתרי בכלל נבילה ועץ הוא והתורה אסרה עליו ע"ש. והנה בעצמות האיסור אי מצטרפין עם האיסור איתא בשו"ע סימן ל"ט ב' דיעות דהטור בשם י"א דס"ל דעצמות האיסור מצטרפין עם האיסור והר"ש והרא"ש ס"ל דאינם מצטרפין עם האיסור. והנה במס' חולין דף ל"ט איתא פלוגתא בזה דמאן דאמר בס' בשר ועצמות בעי בשר ועצמות משערינן וה"ל בס' ומ"ד במאה בשר בהדי בשר משערינן והוי במאה והב"י ס"י הנ"ל כתב דמאן דס"ל דעצמות האיסור מצטרפין עם האיסור מביא ראיה ממ"ד בס' כיון דאנן פסקינן בס'. ומאן דס"ל אינם מצטרפין מביא ראיה מהא דאין בגידין בנ"ט ע"ש. ולכן י"ל דהרמב"ם ס"ל דהש"ס דמס' פסחים אזלא כמ"ד במאה ואין עצמות האיסור מצטרפין עם האיסור לכן למ"ד אין בגידין בנ"ט והוי כעצמות לא הוי בכלל נבילה לכן כשהותרה נבילה היא וחלבה הותרה ולא גידה. אמנם לדידן דס"ל כמ"ד בס' ועצמות האיסור מצטרפין עם האיסור לכן אף למ"ד אין בגידין בנ"ט והוי כעצמות כמו שפירש"י הנ"ל מ"מ כשהותרה נבילה היא וחלבה וגידה הותרה כמו שהותרו העצמות בהנאה בכלל נבילה וכן איתא הלשון בט"ז ר"ס ל"ט דלמ"ד דאין מצטרפין הטעם לפי שאינם בכלל אכילה אינם בכלל האיסור ממילא דלמ"ד דמצטרפין הוו בכלל האיסור אף שאינם בני אכילה וכן גיד אף דאינו נ"ט ולא הוי בר אכילה מ"מ הוי בכלל האיסור לכן אף דר"ש ס"ל דאסור בהנאה מ"מ ר"י דס"ל דמותר בהנאה אינו מטעם דס"ל דיש בגידין בנ"ט אלא דאף דאין בגידין בנ"ט מ"מ הוי בכלל נבילה ומותר בהנאה וע"כ פסק הרמב"ם דגה"נ מותר בהנאה. ובזה מתורץ גם דברי הט"ז ואקדים לפרש דעת הט"ז דס"ל דאף בטמאה דאין איסור גה"נ נוהג בו מ"מ אסור בהנאה דהנה הש"ס שם מקשה אח"ז והרי דם דרחמנא אמר לא תאכל ותנן דמותר בהנאה וכתבו התוס' שם משמע דדם אינו בכלל נבילה מדלא משני שם כשהותרה נבילה היא ודמה הותרה וכ' הפנ"י שם כיון דדם הוי משקה ולא אוכל וכבר נודע מ"ש התוספות דהיכא דאיכא אוכל ומשקה בחדא מילתא מוקמינן לישנא דאכילה דקרא באוכל ולא במשקה ולכן לא הוי בכלל היתרא דנבילה. וכן י"ל לענין גיד דאינו בנ"ט ואינו בכלל אכילה לענין היתרא דנבילה ומ"מ לענין איסורא דגלי לן קרא לא יאכלו בני"י את גה"נ שפיר הוי בכלל אכילה אף בשאר איסורין כגון בטמאה לענין איסור טמאה וע"כ אף בטמאה הוי הגה"נ אסיר בהנאה ושפיר מיושב דברי הט"ז דמ"ש הט"ז דלהרמב"ם בלא"ה גה"נ אסור בהנאה כוונתו להרמב"ם דפסק כרבי אבוהו דכ"מ שנאמר לא יאכל איסור הנאה נמי משמע ולדעת ר"א פסקו שאר הפוסקים דגה"נ אסיר בהנאה והט"ז ס"ל דלדרי' אבוהו אף בטמאה אסור גה"נ בהנאה כנ"ל:

סעיף ז' **בפ"מ** בש"ד ס"ק י' פירש דברי המ"ב שכתב להניח

להניח י"ב נלעות היינו עם ב' נלעות קטנות וכו' כוונתו דלריך להניח לנד פניס י"א נלעות גדולות עם אחד מנלעות קטנות [דהאי ב' נלעות קטנות שכ' הפ"מ פירושו אחד לנד זה ואחד לנד הב'] הוי י"ב והנלע י"א מהגדולות הוא רק מהמנהג להניח לאחורים והג' נלעות קטנות המוזכר בס' כ"ד ס"ק ב' הוא מן הדין להניח לאחורים ועיין בפתחי תשובה מ"ש בשם הנוב"י :

סעיף י"ב **בט"ז** ס"ק י"א הביא בשם רש"ל דאם אין בחתיכה עלמה ס' נגד הקרום לריך ס' נגד כל החתיכה דחתיכה עלמה נ"נ ע"ש. ונלפע"ד דזה דוקא בבישול אבל לא במליחה דלפי מה שפסק הש"ך סי' ל"ב ס"ק ס' בשם הת"ח דבה"מ ל"א חנ"נ במליחה וממילא כ"ש דלא אמרינן ביה איסור דבוק ועיין בפמ"ג שם דל"א ביה איסור דבוק אף לענין החתיכה נופה היינו אם יש ס' בלירוף שאר החתיכות אז אף החתיכה שהאיסור דבוק בה מותרת להיתר. אמנם זהו רק בחלב אבל בקרום לבד כבר פסק הרמ"א לקמן סעיף כ' דבמליחה בהפסד קלת די בקליפה :

סעי' י"ד **בט"ז** ס"ק י"ג כתב דמ"ש הרמ"א דאיסרא מדינא אסור אין ר"ל מד"ת אלא מדינא מדרבנן. ול"ע דהא ברש"י איתא ע"ז דבמידי דאורייתא אזלינן לחומרא כל"ק א"כ ממילא לבני בבל אסיר מה"ת דהם פסקו כר' ישמעאל דקרום ונקלף ע"ש. ולכאורה הייתי יכול לומר דמה שאנו נגררים אחר בני בבל זה רק מדרבנן אמנם מצאתי בפמ"ג גופי' לעיל סי' מ"ח שכתב דלרש"י אסור מדאורייתא :

סימן סה

ס"א במחבר כתב דחוטי העוקן אסורים משום דם. והקשה הפמ"ג במ"ז ס"ק ב' דלמאי נ"מ כתב זה והלא בהדיא כתב המחבר לעיל סי' ס"ד דאסורין משום חלב ומצילא לא מהני בהו אף חתיכה ומליחה ונלפע"ד דנ"מ לענין מי' דאם לא היו אסורים רק משום חלב וממילא לא מהני בהו אף חתיכה ומליחה ונלפע"ד דנ"מ לענין סיה דאם לא היו אסורים רק משום חלב הי' מותר בחי' משא"כ אם אסורים משום דם בעינן חתיכה ומליחה אף בחי' :

בט"ז ס"ק ב' כתב דיש ללמוד מכאן דמותר ללות בבד על הנייר. והקשה פמ"ג וז"ל ויש לעיין קלת דילמא הנייר חשוב ככלי שאינו מנוקב. ועיין בחו"מ סי' תל"ע במ"א ס"ק ד' ובא"ר ובפמ"ג שם. [מבן המחבר] עיין בהגהותיי בסימן ע"א בש"ך ס"ק ג' ונראה שע"ג הנייר לכ"ע אסיר ואפילו להא"ר שם :

מבן המחבר בש"ך ס"ק ה' כתב דבין בללי ובין במליחה מדינא שרי בלא קליפ' כדעת רוב הפוסקים וליין ע"ז כדלקמן סי' ע"ב והקשה הפ"מ דהלא גבי דם בעין לא אמרינן בכ"פ ע"ש. ולפע"ד קשה דאמאי הביא ראיה ע"ז דאמרינן בכ"פ מסי' ע"ב ולא הביא ממקומות הקודמים לזה היינו מלעיל סי' כ"ב או מלקמן סי' ס"ח ועכ"פ היה לו להביא ראיה מסי' ע"ו ששם עיקר דיני ללי' ונלפ"ד לתרץ קושי' הנ"ל ואקדים לזה מ"ש הש"ך סימן ע"ב ס"ק ג' לתרץ קושייתו שהקשה על הא דאיתא בש"ע שם אם לא קרעו קודס ללי' קורעו לאחר ללייתו ומותר וכתבו הפוסקים הטעם משום דאמרינן בי' כבולעו כ"פ והקשה הש"ך הא גבי דם בעין ל"א ככ"פ ותירץ דלענין זה אמרינן דהלב ש"ע ואינו בולע רק מעט וע"כ שפיר אמרינן בי' ככ"פ אף דהוא דם בעין ע"ש. וא"כ הרי חזינן מכאן דאם לא בלע רק מעט אמרינן ככ"פ אפילו בדם בעין א"כ כאן נמי לפמ"ש הפ"מ והובא בש"ך ס"ק ו' לחלק בין חוטי הדם לורידין דחוטין אלו הם עבים ואינם פולטין כ"כ בבשר ע"ש אם כן ממילא כאן נמי אין הבשר בולע רק מעט וע"כ שפיר אמרינן ככ"פ אפס"י שהוא דם בעין כמו גבי לב וע"כ שפיר הוכרח להביא ראייתו רק מסי' ע"ב ולא משאר מקומות הנ"ל משום דעיקר ראייתו היא כמ"ש דהיכא דאינו בולע רק מעט אמרינן כב"פ אפילו בדם בעין :

סימן סו

סעיף א' במחבר דם בהמה חיה ועוף בין טמאים בין טהורים אסור. והפ"מ בש"ד ס"ק א' חקר בזה למאי נ"מ ומסיק דאין נ"מ אלא לחבוד. ולכודר והי' להמחבר להביאו בא"ה"ח נ"כ ע"ש. והנה לפמ"ש הפ"מ בסימן פ"א ס"ק א' דבחלב וליר אין לוקין לדעת הרמב"ם וכלא הקפה לכ"ע אין לוקין אם כן י"ל אף בדם אין לוקין משום טמא רק משום דם ומיושב דברי המחבר דבאמ"ה וחלב בלא"ה לוקין משום טמא ומש"ה לא הביאו בא"ה"ח. אבל בדם נ"מ לענין מלקות דמשום טמא אין לוקין עלי' ומשום דם לוקין ושפיר יש נ"מ לענין אם מיפסל לעדות מה"ת :

בט"ז סק"א כתב דמשמע מטוש"ע דתפסו החומרא של ב' הפירושים שבתוס' פא"ע. והקשה הפ"מ דלדעת המחבר דפסק כהרי"ף א"כ טוב אין לחלק בין אם במלח על הקשר לשלא על הקשר דלדידיה ליכא שום חילוק בזה. ונלפע"ד לתרץ דברי הט"ז דכוונתו דכיון דאמרינן לרי"ף בכ"מ אינו אסור רק מדרבנן ואם נאמר דרש"י ס"ל כפירוש הב' דבשלא על הקשר מותר לגמרי וא"כ טוב נאמר ביה ספק דרבנן לקולא ע"כ כתב דאף לרש"י מחמירין כפירוש הא' :

סעי' א' **בש"ך** ס"ק י"ב בנמלא הדם במקום שא"א אם כולה ושכח וטרף הבילה עם הדם דכתב המחבר דמותר וכ' הש"ך דאף לפי המנהג לאסור לעולם כל הבילה מ"מ אם נתערב הדם עלמו בתערובות אחר דמותר ע"ש ול"ע וכי עדיף הדם מבילה עלמה דכיון דנהגו לאסור הבילה מחמת ספק אי כהרי"ף אי כהרמ"ה א"כ ממילא וה"ה וכ"ש דגם הדם אסור מזה הספק ולא משום מ"ע. מיהו י"ל דכוונתו דנתערב הדם בשאר בילים ובמב"מ ברוב מקילינן מחמת ספק דרבנן כנ"ל בס"ק י'. ומ"מ קשה דנהי דהש"ך ס"ל דאף דהדם שרי איכלא בכולי' מ"מ הוי הך בילה עם שאר בילים מב"מ עיין בפר"ח כאן מ"מ הלא הדם גופי' יש לו עכ"פ טעם דם והוי עם הבילה מבשא"מ ול"ע :

סעי' ו

[מבן המחבר] בפ"מ בש"ד ס"ק י"ג כתב לתרץ קושית הת"ח על הרשב"א דהרשב"א איירי בטיפת דם על הקשר דזורק ואוכל השאר דאז הוי הדם בלוע בהבילה ואינו יולא בלי רוטב ע"ש. ולפע"ד דבריו תמוהים מאוד דבכה"ג דזורק הדם בלא"ה אינו אוסר וכמ"ש הרשב"א לענין טרף הבילה עם הדם שבש"ע ס"ה ע"ש ועיין בש"ך ס"ק י' שכ' דלדבריו גם הטעם של הדם אינו אוסר ע"ש ואם כן פשיטא דבכה"ג אינו אוסר אף בלא הטעם דהוי בלוע ול"ע :

סעי' ז

בש"ד ס"ק י"ד לענין בילה דספנה הביא בשם הפר"ח דהיינו שהיתה התרנגולת סגורה בלול כ"א יום ע"ש. ולכן לא לירפו הפוסקים לספק דילמא הבילה ספנה מאליה דבכה"ג אין מזיק כלל הטיפת דם. משום דרחוק הוא להיות כה"ג ועיין בש"ת :

סימן סח

סעי' ט' בפ"מ בש"ד ס"ק כ"א בלא הדית ביה"ש מש"ה התיר ע"י קליפה דדם ביה"ש לא חשיב כ"כ דם בעין וזה בהסתמכה הא בנלים מצונא דשרי וא"ל קליפה אם לא הדית ביה"ש. וזה לפמ"ש באות י"ז ע"ש. כוונתו לפי הבנת ד"מ דאף להרשב"א נ"ל דהחרכה קיל מנלי כמ"ש הש"ך ס"ק י"ז מ"מ לרי"ו החרכה חמיר מנלי וזהו פלוגתת הרשב"א ורי"ו. אמנם להש"ך דס"ל דהרשב"א ורי"ו לא פליגי א"כ איך נאמר דלגבי לב החרכה קיל מנלי ולגבי דם ביה"ש יהיה החרכה חמור מנלי. מיהו לענ"ד י"ל דקאי אפילו להש"ך והחילוק הוא דלענין דם ביה"ש דהוא סמוך לאש ונבלע ע"י האש אף בהחרכה אז החרכה חמיר משום דאינו פולט כ"כ כמו בללי דפולט בשפע ול"א ביה בכ"פ אבל בלב וכבד דהדם בתוך התרנגולת ולא סמוך לאש טוב החרכה קיל מנלי ומשום דאינו נבלע כ"כ ע"י ההחרכה כמו ע"י ללייה דהם

בפ אם

חס יותר ונחממו הלב וככד ונבלע דמס בבשר :

סעיף י"ב בש"ך ס"ק ל"ג כתב דמסל"ח לא מהני כאן ע"ש . ועיין בט"ז סי' ס"ט ס"ק כ"ד שהביא בשם כד"מ דאף כאן מהני מסל"ח ועיין שם בפמ"ג במ"ז :

בפ"מ בש"ד בס"ק ל"ד הקשה דאמאי ל"מ מסל"ח לדעת הש"ך הא דם שבשלו דרבנן והוי ספק דרבנן ע"ש . ולענ"ד י"ל משום דהוי ס"ס לאיסור דהא דעת הרשב"א דאף בכלי שני אסור :

בפ"מ בפתיחה נבלות מליחה כ' דבסימן ק"ה הטלה דדם היוצא ע"י כבוש מסל"ח הוי דאורייתא. ועיין בחו"ד סי' ע' ס"ק ד' שהביא בשם או"ה דהוא רק מדרבנן :

שם בפתיחה הביא דברי המשמרת הבית שהקשה על הרא"ה שכ' טעם הדחה א' דהוא משום דם שע"פ הבשר ויש לחוש שלאחר שיתח מלפלוט הדם וליר יהא נימך הדם ונבלע בבשר דממ"נ אם ישכח וישהה י"ב שעות אם כן יבליע דם פליטה עפ"ס . ונלפענ"ד לתרץ קושיא זו דמשום דם פליטה שע"פ י"ל כמ"ש הש"ך בסי' ע' ס"ק כ"ך דכיון דאין בו רק לחלוחית בעלמא ולהרבה פוסקים אינו רק מוהל בעלמא אמרינן מישריק שריק או פסק כח המלח ע"ש משא"כ הדם שנתייבש ע"פ י"ל דהוי דם ממש ולא מוהל ולחלוחית בעלמא ושוב לא שייכי בי' הנך ב' טעמים שפיר קאמר הרא"ה דחיישינן שמא לאחר י"ב שעות יחזור ויבלע :

סימן סט ברמ"א אם הדיחו הטבח א"צ להדיחו בבית והקשו הט"ז והש"ך בס"ק ב' דמאי קמ"ל בזה. ונלפענ"ד לתרץ זה עפ"י מה דמשמע בט"ז ס"ק ד' ובש"ך ס"ק ו' דאם נתנגב אחר הדחה א"צ להדיחו פעם ב' מדכתבו בלשונם דאין להמתין עד שיתנגב לגמרי דאז לא ימס המלח ולא יוציא דם משמע דהקפידא היא רק על לכתחלה אבל לא לעיכוב וזה י"ל כוונת הרמ"א במ"ש ואם הדיחו הטבח פירוש שנתנגב לגמרי א"צ להדיחו בבית פירוש כדי שיתלחלח וימס המלח דזה אינו מעכב :

ברמ"א כתב על זה דאיתא במחבר אחר כל נתח לב' צריך לחזור ולהדיחו דאם לא עשה כן הוי כלא הודח כלל . והקשה ר' יעקב מאוזירלאן הביאו הלב"ש כיון דהט"ז כתב בטעם הי"מ בסעיף ב' דמהני הדחה ומליחה שנית דס"ל דטעם הדחה א' משום ריכוך ואם כן כיון דיש לו דם בלו אמרינן איידי דיפלוט דם דידיה יפלוט נמי מה שבלע ממה שעליו . אם כן כאן דכבר נתרכך כיון דהודח כבר ואין לו דם שלו לא יפליט נמי מה שבלע ממה שעליו ע"ש. ונלפע"ד לתרץ זה ואקדים לפרש דברי הש"ך בס"ק ג' שכ' דלטעם כדי שיתרכך הבשר לא בעינן הדחה אם חתך בנתח לב' . ולכאורה קשה כיון דודאי יש דם ע"ג ע"י החתך וכדאיתא בסימן ס"ז גבי בשר חי דאף דמותר בלא מליחה מ"מ הדחה צריך משום דם שע"פ אף להר"ן דס"ל בטעם משום ריכוך וכמ"ש הר"ן שם והוא משום דילא דם על ידי דוחקא דסכינא כמ"ש הפ"מ שם וא"כ אמאי כתב דלטעם ריכוך א"צ הדחה בחתכו לב' . ונראה דס"ל להש"ך דלהר"ן כיון דס"ל דלא הוי דם בעין רק כדם פליטה לכן אמרינן בי' בכ"פ עם הדם שלו דהדם שעליו הוי כמו הדם שבתוכו . והיינו היכא דהודח בבר קודם שחתך אבל אם לא הודח מקודם דלא נתרכך עדיין אם כן לא יצא דמו עדיין ולא יצא נמי מה שבלע ממה שעלי' ולכך מוכרח לומר שע"י המליחה הב' יפליט דמו ויפליט נמי מה שבלע . ובזה מתורץ גם קושית מהר"י הנ"ל די"ל דס"ל להט"ז דלדעת הרא"ש ג"כ כן הוא דאין אנו צריכין לבא לסברת איידי דיפליט רק היכא דלא הודח כלל דבל' נבודה ואח"כ חתך הנתח לב' אמרינן ממ"נ אם לא נתייבש עדיין שפיר אמרינן בכ"פ עם הדם שבתוכו כמ"ש לדעת הר"ן ואם כבר נתייבש א"כ לא יפליט ג"כ ממה שבתוכו שוב מועיל הדחה ומליחה שנית מטעם איידי דיפליט דהא עדיין לא פלט דם של עצמו . אמנם בגליון מוה' ר"ע איגר בכגהותיו הקשה על הרמ"א בהיפוך מקושית מהר"י הנ"ל דאמאי כחתך לב' הוי כלא הודח כלל כיון דבה"מ מהני הדחה ומליחה שנית משום דסמכינן על הטעם של ריכוך אם כן יהיה מותר כאן בה"מ אפילו בלא הדחה ומליחה שנית דהא לטעם ריכוך א"צ כלל להדיחו שנית ונראה לפענ"ד לתרץ גם את זה ואקדים לייסב קושית הפמ"ג דלקמן שהקשה כיון דפסקינן דבדיעבד סגי בהדחה מועטת וכן ביש ס' נגד הדם בעין שעליו דמותר ע"כ מחזקינן טעמא דדם בעין לעיקר אם כן איך מתירין אנחנו בה"מ ע"י הדחה ומליחה שנית . ונלפע"ד לתרץ דהנה הב"י כתב וז"ל ובה"מ כדאי הרא"ש והר"ס לסמוך עליהם הרי דלא סמך עצמו על הרא"ש לבד רק בצירוף הר"ס. והנה הר"ס דמתיר הוכא בס"ד הוא משום דס"ל דדם שע"ג לא הוי דם בעין ואמרינן משריק שריק . ולכאורה קשה דלדידן לא אמרינן במליחה משריק שריק ובפרט היכא דאיכא גומות בבשר לכ"ע לא אמרינן משריק שריק ול"ל דלאו דוקא נקט שריק רק היכא דלא שייך שריק אמרינן בכ"פ או איידי דיפליט ואף דהר"ס לא ס"ל טעם ריכוך ואם כן כבר יצא דם שלו ומה שמתירין בה"מ ע"י הדחה ומליחה שנית הוא אפילו אחר י"ב שעות ואף לאחר מפלי"ע מדלא חילקו וזה ניחא רק לדעת הרא"ש דס"ל טעם ריכוך וכיון דכאן לא נתרכך לא יצא דמו כלל . אמנם להר"מ דס"ל כיון דלא הוי דם בעין אמרינן כיס דשריק וא"כ לדידן דל"א במליחה שריק ואיידי דיפליט לא שייך כאן דהא אין לו דם של עצמו איך נתיר. ול"ל הטעם משום דסמכינן על הפוסקים דס"ל דמלח יכול להוליא דם של אחר אף שאין לו דם של עצמו והיא דיעה הבליסית במחבר סי' ע' סעיף ד' וכמו שפסק שם המחבר דבדיעבד יש לסמוך עליהם רק שלא במקום הי"מ אסור משום דחיישינן לדעת הפוסקים דס"ל דהוי דם בעין ובה"מ אמרינן דלא הוי דם בעין כדעת הרא"ש והר"ס ממילא מותר להרא"ש משום דלא נתרכך עדיין ולא פלט הדם שבתוכו ואמרינן דע"י מליחה הב' יפליט הדם שע"ג מטעם איידי ולהר"ס מותר מטעם משריק שריק ובדאיכא גומות או לדידן דקיימ"ל דל"א במליחה משריק שריק מותר דאמרינן דהמלח הב' יוליא דם האחר אף שאין לו דם של עצמו ואף לדעת הרמ"א דס"ל דגם בדיעבד ל"א דהמלח יוליא דם של אחר כשאין לו דם של עצמו מ"מ כיון דיש כאן גם צירוף דעת הרא"ש ע"כ מותר . וכיון דאין מתירין בדעת הרא"ש לבד רק בצירוף דעת הר"ס ע"כ אף כחתך נתח לב' אין מתירין בלי הדחה ומליחה שנית כיון דלדעת הר"ס כבר כתבתי דלא סמכינן רק ע"י מליחה שנית וכדעת הפוסקים דמלח מוליא דם של אחר אף שאין לו דם של עצמו וכנ"ל :

בט"ז סק"א כתב ונראה דבהא פליגי הי"א אוסרין והיש מתירין במלח ולא הדיח תחלה . הי"מ שהוא הרא"ש ס"ל הטעם הנ' ומש"ה מדמה לה וכו' והי"א ס"ל טעם הא'. והיינו טעם הרא"ה והקשה ע"ז הפמ"ג דבס"ק ז' פירש הוא בעצמו דהי"א ס"ל הטעם משום דם בעין ע"ש. ונלפע"ד לתרץ דהנה הרא"ה ע"כ ס"ל דלא פסק כח המלח לאחר שיעור מליחה ואף לאחר י"ב שעות דאל"כ מה יזיק אם יהא נימך הדם שע"ג לאחר י"ב שעות כיון שהוא לונן . וכ"כ בפר"ח פי ל"א כדעת הרא"ה הנ"ל , לכך כתב הט"ז בס"ק א' דטעם הי"א בעלמא הוא מטעם הרא"ה אבל המחבר שהביא הי"א ע"כ א"א לומר מטעם הרא"ה דהא הוא פסק בסי' כ' כמצשה דרש"י דלאחר שיעור מליחה פסק כח המלח ואף שהביא שם המחבר ויש מי שאוסר מ"מ משמע מלשונו דהוא דעת יחיד אבל כאן כתב ויש אוסרין משמע דיש הרבה פוסקים שאוסרין לכך כ' בס"ק ז' דטעם היש אוסרין הוא משום דם בעין ובפרט דלהרמ"א ע"כ הטעם משום דם בעין דהא הוא אוסר אף תוך שיעור מליחה ושייך איידי דעריד ואיידי דיפליט ועיקר האיסור משום תוך שיעור מליחה דלאחר שיעור מליחה פסק

כח

כח המלח. ולכן פסק הט"ז בסי' ע"ו ס"ק ה' דאף תוך שיעור מליחה אסור בצלי דגם בלאחר שיעור מליחה אין האיסור רק משום שבלע תוך שיעור מליחה וכמ"ש וא"כ אין חילוק בין שהה ללא שהה. והש"ך בס"ק י"ג דמיקל כדעת הכמ"א דבלא שהה מותר בצלי ובשהה אסור אף בצלי נלפע"ד דס"ל כיון דדם בעין שע"ג בשר קבל הרתיחה מכח המלח תוך שיעור מליחה ע"כ אף לאחר שיעור מליחה הוא ברתיחתו וכן משמע בש"ך סי' ע' ס"ק כ"ד שכ' דמה שיצא מן הבשר תוך שיעור מליחה שהוא רותח ודם ממש כבר יצא לחוץ ומה שנשאר ע"ג אינו אלא לחלוחית שיצא ממנו לאחר שיעור מליחה וכו' וכן המלח שעליו הרבה פוסקים ס"ל דלאחר שפלט את הדם אין בו כח ע"ש הרי דאף להסוברים דפסק כח המלח מ"מ הוצרך לומר דמה שיצא מן הבשר תוך שיעור מליחה שהוא רותח כבר יצא לחוץ אלמא דמה שמקבל רתיחות תוך שיעור מליחה הוא רותח אפילו אחר שיעור מליחה כמלח בלא הודח קודם במליחה הדם בעין שהוא רותח מתוך שיעור מליחה הוא רותח אפילו אחר שיעור ולכך אמיר לדידיה בשהה מבלא שהה. ובסי' ע"ו החמיר עוד יותר דאפילו לא שהה רק שיעור מליחה בצימצום אסור בצלי ע"ש הטעם:

שם במ"ש דהי"א ס"ל כטעם הרא"ה הקשה בפמ"ג דהא להרא"ה אין אסור רק לאחר י"ב שעות ולהי"א האיסור תיכף לאחר שיעור מליחה. ומה שתירץ דהי"א ס"ל דל"א איידי דטריד ואיידי דיפליט בציר הוא דוחק דבסי' ע' לא הביא המחבר שום דיעה דלא נאמר לא איידי דטריד ולא איידי דיפליט בציר ע"ש בש"ו. ונראה לפע"ד לתרץ זה ונקדים לפרש דברי הרנ"ש במ"ש שכ' על הא דאיתא בש"ד דהר"ם מתיר בנמלח בלא הדחה מטעם משרק שריק ומדמה לה לכבדא שלוי בשרא דמותר בדיעבד מטעם משרק שריק והש"ד חולק ע"ז ואוסר וכ' הרנ"ש הטעם כיון דלא נמלח כהוגן לא אמרינן משריק שריק. ולכאורה תמוה דאם משריק שריק מותר אפי' לא נמלחה כלל החתיכה התחתונה ונראה דס"ל להרנ"ש דר"ם לא מתיר מטעם משריק שריק רק בצירוף כיון דטריד לפלוט ציר וכמ"ש הש"ך ס"ס ע"ה והש"ד חולק מטעם כיון דלא נמלח כהוגן מחמת שלא הודח מקודם אינו טריד כ"כ ול"א משריק שריק ובזה מתורץ גם דברי הט"ז דהי"א ס"ל כטעם הרא"ה וס"ל כיון דלא נמלח כהוגן ל"א לא איידי דטריד ולא איידי דיפליט בציר וע"כ אסור תיכף לאחר שיעור מליחה. ובזה נוכל ליישב גם קושית הפר"ח על הרא"ה שהקשה הלא לאחר שיעור מליחה פסק כח המלח. ולפמ"ש י"ל דס"ל להרא"ה כיון דלא נמלח כהוגן ואינו פולט כ"כ אף דבפליטה כזו גם כן אמרינן איידי דטריד מ"מ ל"א ביה דפסק כח המלח:

שם בגוף טעם של הרא"ה כ' וז"ל משום דם בעין וכו' אבל לא מה שנתייבש ע"פ וכו'. וכ' הפמ"ג ומ"ש דם בעין הוא לאו דוקא דלהרא"ה דם שע"פ לא הוי דם בעין רק להסמ"ק. ולהבין טעם פלוגתתן נלע"ד דזה תלוי בפלוגתת הפוסקים שבסי' ע"ב לענין דם הלב דהרא"ה ס"ל כהגהת ש"ד המובא בש"ך שם סק"ג דדם הלב אעפ"י שהוא דם בעין מ"מ כיון דנתייבש הוי כדם פליטה לכן פסק הרא"ה כאן דאף הדם שע"פ הוא דם בעין [ולכך נקט דם בעין] מ"מ מאחר שנתייבש הוי דם פליטה והסמ"ק ס"ל כשאר פוסקים שמביא שם הש"ך דאעפ"י שנתייבש היה אוסר כמו דם בעין ממש ורק גלב דשיע שרי ע"ש ועיין בסי' ס"ח בש"ך ס"ק י"ז ובס"ק כ"א שם:

שם [מבן המחבר] בט"ז סק"א ונראה דבהא פליגי היש אוסרין והיש מתירין לענין מלח בלא הדחה תחלה כי היש מתירין שהוא הרא"ש ס"ל טעם השני ומש"ה מדמה לה לבשר שנמלח שנתנוהו על בשר שלא נמלח שיש לו תקנה במליחה ויפליט דם שבלע עם דמו דהא גם כאן יש לו דם לאחר שיחזור וידיחנו ויתרכך הבשר ואם יחזור וימלחנו והי' לו דם בלוע לפלוט ואגב זה יפליט גם מה שבלע ממה שהוא עליו בעין. ובדברי הט"ז האלו יש כמה דקדוקים כמו שאבאר. א'. דהלא כתב הפמ"ג בפתיחה שהרא"ש ס"ל הטעם משום דבנמלח בלי הדחה אין הבשר פולט בשפע ואיישינן שיחזור ויבלע הדם פליטה ע"ש וכן מוכח ברא"ש שס"ל זה הטעם. ב'. דלמאי כתב הט"ז דהיש מתירין הוא הרא"ש מאי נ"מ בזה. ג'. מה שכתב ומש"ה מדמה לה וכו' מה היה קשה להט"ז דהרא"ש מדמה לה לבשר שנמלח וכו' עד שהוצרך לומר ומש"ה מדמה לה. ד' דאמאי האריך הט"ז בלשונו היה לו לכתוב בקיצור כיון דיש לו עדיין דם דידיה ע"כ אמרינן בי' איידי דיפליט. ה'. מ"ש ואגב זה יפליט גם מה שבלע ממה שעליו בעין האי תיבת בעין הוא שלא בדיקדוק דהא ע"כ הרא"ש ס"ל דדם שע"פ לא הוי דם בעין דאל"כ לא אמרינן ביה איידי דיפליט. ונראה לפע"ד לפרש דבריו ובזה יתורצו כל הדיקדוקים והוא דהט"ז ס"ל דדעת הרא"ש היא דהדם שע"פ החתיכה [ועיין בפמ"ג במ"ז ס"ק ז' שכתב דהרא"ש ס"ל גם כן כטעם דדם שע"פ ע"ש] הוי דם בעין ממש והי' קשה להט"ז דמאי מדמה בשר שנמלח בלי הדחה להא דבשר שנמלח שנתנוהו על בשר שלא נמלח דהא שם הוי דם פליטה וכאן הוא דם בעין ובדם בעין לא אמרינן לא איידי דטריד ולא איידי דיפליט לכן כתב הט"ז ומש"ה מדמה לה וכו' וכוונתו היא ע"פ מה דמבואר ביש"ש בפ' כ"ה סימן ע"ז סברא מחודשת בענין זה דאף דלא אמרינן בדם בעין איידי דטריד ואיידי דיפליט זה רק היכא דבלע הדם בעין בפ"ע משא"כ היכא דנבלע הדם בעין מעורב עם דם פליטה אמרינן אף בדם בעין איידי דטריד ואיידי דיפליט היינו דאמרינן איידי דיפליט החתיכה הדם פליטה שבלע יפליט גם הדם בעין שבלע מעורב עם הדם פליטה ע"ש שחידש בזה הרבה דינים וי"ל שזה ג"כ כוונת הט"ז דהיש מתירין שהוא הרא"ש ס"ל טעם השני פירוש גם טעם השני מלבד הטעם שלו הנ"ל וא"כ ממילא אמרינן לגבי הדם פליטה איידי דיפליט וע"כ שפיר מדמה לה הרא"ש לבשר שנמלח שנתנהו וכו' וכיון שיפליט החתיכה הדם פליטה שבלע בחזרה מחמת איידי דיפליט דם דידיה וכמ"ש הט"ז בלשונו ואם יחזור וימלחנו יהיה לו דם בלוע לפלוט פירוש הדם פליטה שפלטה החתיכה וחזרה ובלעה [ובזה מדוקדק מאוד תיבת בלוע שכ' הט"ז דבדם דידיה ל"ש לשון בלוע] ע"כ אמרינן אגב זה יפליט גם מה שבלע ממה שהוא עליו בעין פירוש אף דס"ל דדם שע"פ הוי דם בעין מ"מ אמרינן בי' איידי דיפליט החתיכה הדם פליטה שבלע יפליט גם הדם בעין שבלע מעורב עם הדם פליטה וכמ"ש בשם היש"ש. וע"כ הוצרך הט"ז לומר כי הי"מ הוא הרא"ש דמשום דהרא"ש ס"ל החשש משום דם פליטה ג"כ כמ"ש בשם הפמ"ג שהביא דעת הרא"ש ע"כ אמרינן גם בהדם שע"פ איידי דיפליט אף דס"ל דהוא דם בעין ממש:

מבן המחבר שם בט"ז והיש אוסרין ס"ל הטעם הראשון ממילא אחר המליחה יצא כבר כל דמו ואין חשש רק שיבלע מדם בעין שעליו ובזה לא שייך לומר שיצא ע"י מליחה אגב דמו דהא בשעת מליחה אין לו דם של עצמו וגם בדברי הט"ז כאן יש כמה דקדוקים. א'. קושית הפמ"ג ואו"ד דהא להרא"ה אין איסור רק אחר י"ב שעות והוא ס"ל דתיכף אחר שיעור מליחה אסור. ב'. קושית הפר"ח על הרא"ה הלא לאחר שיעור מליחה כבר פסק כח המלח. וקושיא זו קשה גם להיש אוסרין לפי מה שפירש הט"ז דבריהם וע"ז לא שייך תירוץ הפר"ח דהרא"ה ס"ל דלא פסק כח המלח דהא המחבר פסק בסעי' כ' כמעשה דרש"י דאמרינן פסק כח המלח. ג'. קשה לפע"ד דהא היש אוסרין הם הגהת ש"ד והגהת ש"ד ס"ל טעמא משום ריכוך כמ"ש הב"י וז"ל כ' הגהת ש"ד דשורה הבשר במים תחלה כדי שיתרכך ויהא לו כח לפלוט דמו ע"י המלח ע"ש. הרי דס"ל להדיא הטעם משום ריכוך ואם כן אמאי לא יהני ביה הדחה ומליחה שנית. ונלפע"ד לפרש

לפרש דברי הט"ז ויתורצו בזה כל הקושיות הנ"ל רק אקדים לבאר השינוי לשון שבין הר"ן להגהות ש"ד דבר"ן איתא כדי שיתרכך הבשר ויצא דמו ע"י מליחה ולא כ' הלשון ויהיה לו כח לפלוט דמו כמו שאיתא הלשון בהגש"ד הנ"ל. ונלפע"ד לתרץ זה עפ"י מ"ש זקיני הגאון בחו"ד לתרץ קושיתו שהקשה דאמאי מועיל מליחה לקדירה למ"ד מלוח אינו כרותח וגם לדידן דקיי"ל מלוח כרותח מ"מ הלא קיימ"ל דמליחה אינה אוסרת רק כ"ק ומליחה מועלת אפילו לחתיכה עבה ותירץ דהא דמהני מליחה לקדירה הוא אינו מצד מלוח כרותח אלא משום דטבע הדם למשוך אחר המלח עי"ש ובזה נראה דמחולקין הר"ן והגש"ד הנ"ל דהר"ן ס"ל דרתיחת מליחה יש ג"כ בנמלח בלי הדחה. רק ל"א בי' הא דטבע הדם למשוך אחר המלח וכיון דאינו פולט רק מצד רתיחת מליחה אם כן אינו פולט רק מקליפת הבשר ושאר הדם נשאר תוך החתיכה ועל כן מדייק הר"ן וכ' כדי שיתרכך הבשר ויצא דמו ע"י מליחה פירוש ע"י טבע דם לנגרר אחר המלח ודייק עוד וכ' שאם יהא נקרש ע"פ לא יהא כח במלח להוציא דמו פי' ע"י כח במלח וטבעו והגש"ד ס"ל להיפך דעת הר"ן דהא דטבע הדם למשוך אחר מלח אמרינן אף בלא הודח קודם המליחה ושפיר פולט הבשר כל הדם רק הא דמלוח כרותח אינו רק בהודח קודם המליחה ומש"ה מדייק הש"ד וכ' ויהא לו כח לפלוט דמו פירוש דע"י רתיחת המליחה יהיה להחתיכה כח לפלוט דמו דבלא הדחה אין כח בהחתיכה להפליט הדם משום דאין בו רתיחת מליחה כ"ז שלא נתרכך והוי יבש וכדאיתא בסימן ל"א סעיף ה' דמליחה אינה פועלת ליבש עי"ש ובזה יתורץ גם דברי הט"ז הנ"ל דכיון דאינו פולט מצד רתיחת מליחה רק משום דטבע הדם לימשך אחר המלח א"כ הוא אינו רק בדם של תוך שיעור מליחה אבל לא בציר של אחר שיעור מליחה ואפילו אליבא דהמחולקים אמעשה דרש"י בסעיף כ' וכמ"ש בט"ז בס"ק מ"ז והש"ך בסי' ל"א ס"ק י"א דבציר ל"א הא דטבעו למשוך אחר המלח עי"ש. וא"כ ממילא אינו פולט שום ציר בנמלח בלא הדחה וכיון שכן לא שייך לומר ביה איידי דטריד לפלוט ציר כיון דאינו פולט כלל ציר וכמ"ש ועל כן שפיר אוסר בזה תיכף לאחר שיעור מליחה ועל כן לא אמרינן ביה ג"כ הך דפסק כח המלח כיון דלא פלט מצד רתיחת מליחה ולא עשה המלח מצד כחו עדיין שום פעולת פליטה ובכה"ג דהמלח לא עשה שום פעולת פליטה ל"א דפסק כחו וכמ"ש בט"ז וש"ך בס"ק הנ"ל עי"ש. וזה כוונת הט"ז ופירושו דהי"א ס"ל טעם הראשון פי' דהיה קשה לו כיון דהי"א הוא הגהש"ד והגהות ש"ד ס"ל הטעם משום ריכוך וא"כ ממ"נ אי אמרינן ביה הך דטבע הדם למשוך אחר המלח אם כן יהיה מותר אפילו בלי הדחה ומליחה שנית כיון דכבר פלט כל הדם דהא בבשר שהודח הדחה קמייתא ג"כ עיקר הפליטה מצד הך דטבע הדם כמ"ש בשם החו"ד ואי לא אמרינן בהך דנמלח בלי הדחה ג"כ זה דטבע הדם לימשך אחר המלח אם כן עכ"פ יהיה מותר ע"י הדחה ומליחה שנית לכן כתב הט"ז דהיש אוסרין ס"ל טעם הראשון פירוש גם טעם הראשון ומגילא אחר המליחה ראשונה כבר יצא כל דמו פירוש משום דאמרינן עכ"פ דטבע הדם לימשך אחר המלח אפי' בלא הודח מתחלה ואין חשש רק שיבלע מדם בעין שעליו ובזה לא שייך לומר שיצא ע"י מליחה אגב דמו דהא בשעת מליחה אין לו דם של עצמו ואי דנימא ביה אגב דיפליט ציר כיון דבמליחה הב' כבר הודח ושוב יש בו רתיחת מליחה ופולט ציר י"ל דז"א מב' טעמים. א'. כיון דהודח ובעינן הדחה היטב ואפי' שרי' קלא כיון דהוא לרכך וכמ"ש בשם הגש"ד ובהדחה כזה שוב אמרינן דנסתמו נקבי הפליטה כיון דלית ביה דם של עצמו דכבר נפלט במליחה ראשונה. ב'. י"ל דס"ל להגש"ד דל"א בציר איידי דיפליט כדאיתא דיעה זו בסימן ע' סעיף ו' ומחולקים דברי הט"ז. ובזה יתורץ גם קושית הפמ"ג שהקשה דכאן כ' הט"ז דהי"א ס"ל טעם הרא"ה ובס"ק ז' כתב דהיש

אוסרין ס"ל הטעם משום דם בעין. אכן לפי הנ"ל שפיר יתורץ דמה שכ' הט"ז כאן אינו רק להגש"ד דס"ל לחלק בין הא דטבע הדם לימשך אחר המלח דאמרינן אף בנמלח בלי הדחה ובין הא דרתיחת מליחה דאינה רק בהודח קודם המליחה מש"ה י"ל דס"ל כטעם הרא"ה ואפ"ה אסור תיכף לאחר שיעור מליחה משום דכיון דאין בו רתיחת מליחה אינו פולט ציר משא"כ שאר הפוסקים דלא חילקו בזה וא"כ שוב א"א לומר דס"ל כטעם הרא"ה דממ"נ אם פלטה מקודם אם כן ליכא איסור רק לאחר י"ב שעות וכדעת הרא"ה ומשום דאמרינן ביה איידי דטריד בציר וכמ"ש בשם הפמ"ג ואם לא פלטה במליחה הא' וממילא לא שייך לומר בו איידי דטריד שוב יהא מותר בהדחה ומליחה שנית מטעם דאמרינן איידי דיפלוט דם ועל כן שפיר הוכרח הט"ז ס"ק ז' לומר הטעם משום דס"ל דהוי דם בעין ממש ומתורץ שפיר קושית הפמ"ג הנ"ל ובזה מדוקדק מאוד לשון הט"ז בס"ק ז' שכ' וז"ל הי"א הוא סמ"ק ומהר"י טרוסין ס"ל ולכאורה קשה את זו השמיט הגש"ד דגם הוא מהאוסרין כמ"ש בד"מ ולפמ"ש ניחא דהגהש"ד י"ל דס"ל כדעת הרא"ה כמ"ש בס"ק ח' אמנם הסמ"ק ומהר"י טרוסין א"א לומר דס"ל כדעת הרא"ה וכמ"ש ע"כ הוכרח לומר דס"ל דהוי דם בעין ממש ושוב לא שייך לומר איידי דטריד ואיידי דיפליט ועל כן לא מהני הדחה ומליחה שנית. ובהגהת ש"ד לא היה יכול הט"ז לומר דטעמו משום דם בעין דע"כ הוא לא ס"ל זה הטעם דהא פסק בשע"ד ה' סי' ט' דבצלי ל"צ הדחה תחלה ואם היה ס"ל דהוי דם בעין א"כ לא שייך לומר בו דהאש שואבו ואמאי ל"צ הדחה ולדידיה אין לומר כתירוצו של הש"ך סימן ע"ו ס"ק ט' דכיון דלא הוי דם בעין ממש שפיר אמרינן שהאש שואבו דהא הוא הבית שער נ' סי' ה' ראיה דלא ס"ל להתוס' כמהר"י טרוסין דהוי דם בעין מהא דכתבו דל"צ הדחה בצלי הרי דס"ל דזה תלוי בזה וא"כ כיון דס"ל לצליא כדעת התוס' דל"צ הדחה בצלי ע"כ לא ס"ל דהוי דם בעין וא"כ אמאי ס"ל דלא מהני הדחה ומליחה שנית וכמ"ש הד"מ בשמו ע"כ הוכרח הט"ז לומר לדידי' הי"א ס"ל כדעת הרא"ה ומ"ש הגהש"ד בלשונו ומ"מ יראה לנהוג בו איסור אפילו בדיעבד כסמ"ק ומהר"י טרוסין ע"כ נ"ל דלא הסכים עמהם רק לדינא ולא מטעמם דהם ס"ל הטעם משום דם בעין והוא ס"ל כטעם הרא"ה וכמ"ש הט"ז:

והנה לפמ"ש בשם הש"ך בסימן ל"א דאין דרך המלח להפליט רק דם יש ליישב קושית הפמ"ג על הט"ז שהקשה על מ"ש דהי"א ס"ל כטעם הרא"ה הלא להרא"ה אין איסור רק בלאחר י"ב שעות והם הא ס"ל דאסיר תיכף לאחר שיעור מליחה. ואקדים ליישב הקושיא שהקשה ג"כ על מ"ש הט"ז בטעמא דהרא"ה הלשון משום דם בעין דהא ע"כ לא ס"ל דהוי דם בעין דהא אינו אוסר רק לאחר י"ב שעות. ונלפע"ד לתרץ דבאמת ס"ל להרא"ה דדם שע"פ הוי דם בעין ומה שאינו אוסר רק לאחר י"ב שעות הוא ע"פ מ"ש הגהת ש"ד גבי לב דאף דהדם הכנוס בתוכו הוי דם בעין מ"מ כיון דנתייבש דינו כדם פליטה והביאו הש"ך בסי' ע"ב ס"ק ג' ועל כן כאן נמי כיון דנתייבש דינו כדם פליטה. ובכבר העיר בזה אאמו"ר ז"ל [וז"ל דמש"ה ס"ל להסמ"ק דהוי דם בעין דס"ל כהפוסקים שכתבו דשאני לב דשיע הא לא"ה הוי דם בעין אף שנתייבש. ובזה נלפע"ד לתרץ קושית הפמ"ג שהקשה דכאן כ' הט"ז דהי"א ס"ל כטעם הרא"ה ובס"ק ז' כתב דס"ל דהטעם משום דם בעין ולפי הנ"ל שפיר יתורץ זה דהא הגה"ת ש"ד הוא ג"כ מהאוסרים וכמ"ש בשם הד"מ והוא כתב דהטעם גבי לב הוא משום דנתייבש ואם כן גם כאן דדם שע"פ נתייבש הוי דינו כדם פליטה ע"כ הוכרח לומר לדידיה דהי"א סבירא ליה כדעת הרא"ה] ובזה מדויק מ"ש הרא"ה דחיישינן שמא לאחר שיניח מלפלוט דם וציר יהא ניתך ויבלענו. ולכאורה למאי נ"מ כתב שיהיה ניתך. ולפי הנ"ל א"ש דהי' קשה להרא"ה

כיון

כיון דדם שע"פ הוא רק לחלוחית ובלחלוחים קיימ"ל דאמרינן איידי דטריד אפי' לאחר י"ב שעות וכמ"ש הט"ז סי' ע' ס"ק י"ב וע"כ קייט דחיישינן דאחר הי"ב שעות יהיה הדם ניתך ומתילא שוב הוי דם בעין ול"א ביה איידי דטריד. והא דלא חיים לשמא יהיה ניתך תיכף י"ל דס"ל דמה שניתך הוא רק מחמת המליחה וכ"ז שהמליחה יש לה לעשות פעולת פליטה אינה עושה פעולה אחרת וכמ"ש הט"ז סימן ע' ס"ק כ' לענין מלח מבליע וכפי מה שפירש החוו"ד דבריו ורק לאחר שיפלוט דם ול"ד שוב אין להמליחה לעשות פעולת פליטה תעשה פעולה בהדם שע"פ שיהיה ניתך. ובזה ממילא מתורץ קושית הפמ"ג הנ"ל די"ל דהט"ז ס"ל דבזה מחולקים הרמ"ה והיש אוסרין דהרמ"ה ס"ל דהתכת דם שע"פ הוא אינו מחמת המלח גופי' דאין זה בטבעו של מלח רק הוא מחמת הרתיחה של המליחה וע"כ אין איסור רק לאחר י"ב שעות דקודם י"ב שעות עושה רתיחת המליחה פעולת פליטה היינו פליטת הציר ושוב אינו עושה פעולה אחרת היינו התכת הדם וכמ"ש והי"א ס"ל דהתכת הדם הוא מחמת המלח גופי' והמלח אין לו לעשות פעולת פליטה רק עד השיעור מליחה שאין טבעו להפליט רק דם וכמ"ש בדס הס"ך ותיכף אחר השיעור מליחה יעשה פעולת התכת הדם ושוב יהיה דם בעין ויבלענו תיכף משום דבדם בעין לא אמרינן איידי דטריד ע"כ שפיר אסרו תיכף לאחר שיעור מליחה:

שם בס"מ בס"ד ס"ק י' הביא דהפר"ח בסימן ק"ה חולק על הש"ך דפסק דאם שרה בשר כשר מעל"ע בכלי איסור דמותר וס"ל דאסור עיין שם וכן איתא במ"א סימן תמ"ז ס"ק ט"ז דהשגימה ובליעה באין כאחד ע"ש:

שם בחו"ד ס"ק א' הקשה דאמאי מועיל מליחה לקדירה והלא קיימ"ל דמליחה אינה אוסרת רק כ"ק ובמליח' לקדירה מועלת להפליט הדם מכל החתיכה אף בחתיכה עבה כמו בית ע"ש מ"ש בזה. ונלפענ"ד לתרץ זה עפ"י מה דכ' בחו"ד לקמן סי' נ"ט ס"ק ז' דאם המלח אסור מנ"ע אוסר בכלי משום דהמלח טבעו דק ונכנס בכולו ע"ש. וא"כ גם כאן שפיר מועיל המליחה להפליט מכולו מטעם זה:

שם בס"ק כ' ואם הדיחו הטבח. הט"ז וש"ך שהקשו מאי קמ"ל בזה ואיספמיטתייהו דברי הרשב"א במסכת חולין שכתב וז"ל ואם רחצו מעט במים בשעה שהדם חם כשהטבח מדיחו די בכך וכו' ע"ש. ונ"ע דע"כ שהאו"ה אין סובר כן דהא פירש האי דהדיחו הטבח היינו שרי' קצת בכלי וברשב"א איתא דהאי הדיחו הטבח מיירי בשעה שהדם חם אלמא דאף היכא דהדם עדיין חם אפ"ה בעינן שרי' קצת והמ"ח כלל ע"ו הביאו ופסק כוותיה והביאו הש"ך בס"ק כ' ואם כן שפיר הקשו הט"ז והש"ך על הרמ"א. [הג"ה מבן המחבר] ונלפענ"ד דדעת החו"ד דהאו"ה והרשב"א לא פליגי לענין דינא רק הם מחולקים בפירוש דברי הש"ס דהרשב"א פירש האי הדיחו הטבח דמיירי בשעה שהדם עדיין חם וע"כ סגי אף ברחילה מועטת כמו שעושין הטבחים והאו"ה פירש דהש"ס מיירי בשעה שהדם צונן וע"כ פירש הדיחו הטבח היינו ששרה אותו קצת בכלי אמגם היכא דהדם עדיין חם גם האו"ה מודה דסגי בהדחה מועטת וע"כ שפיר תירץ קושית הש"ך והט"ז על הרמ"א ע"ש:

שם ס"ק ה' כתב החו"ד אם לאחר מליחה נמצא בתוך החתיכה מקצת קרום צריך לחתוך אותו מקום הקרום ולמולחו בפ"ע ואסור למולחו ביחד דמאותו מקום שלא נקרע יצא הדם בכבר ויבלע מדם שיצא ממקום שהיה קרום ע"ש. ולפענ"ד נ"ע דאמאי לא יהיה רשאי למולחו תוך י"ב שעות אחר שיפשר וידיח רק לפטביר הליכלוך דאז אין נסתמין נקבי פליטת הציר. ועיין בפתחי תשובה בזה ג"ש ונ"ע. [מבן המחבר ונלפענ"ד דהחו"ד ס"ל דבעינן ג"כ שרי' לאחר שנפשר כדי לרכך דהשרי' מקודם לא הועיל כלל בהבשר כיון שהיה קרום וכדאיתא בס"מ בס"ד בס"ק י"ד. וכן משמע באו"ה שהביא החוו"ד כאן בס"ק זה וע"כ אסור למולחו ביחד משום דבשרי' יהיה נסתמין נקבי פליטת הציר]:

סעי' ד' בפ"ז ס"ק ט"ו כתב וז"ל ותמהני על רמ"א דבסי' צ"ה ס"ח גבי חלחולת שיש שומן דאסור אם נתבשל בלי מליחה אפילו בדיעבד אם מלח לד פנימי לחוד ואפ"ה כל שלא נתבשל יש היתר לחזור ולמלוח החיצון ואפי' אחר י"ב שעות והטעם שאין מוחזק כ"כ בדם וכאן יש סברא טפי שאין מוחזק לד שלא נמלח בדם שהרי בדיעבד מותר במקום הפסד ואמאי פסק כאן דוקא תוך י"ב שעות וכו'. וכ' הנקוה"כ וז"ל לק"מ דהתם כיון שאין מחזיק דם בחלחולת רק בשומן שבחלחולת א"כ אם נמלח לד פנימי הרי לא נמלח השומן כלל אפילו מנ"א שהרי החלחולת נפסק בין המלח ובין השומן וכ' הפמ"ג ע"ז ולא הבינותי אדרבה בזה נתחזקה קושייתו וה"ק ומה התם דאין המלח פועל כלל לשומן ואפי' דיעבד וה"מ אסור ואפ"ה כל שלא בישל אף לאח"ז יש תקנה למלוח לד החיצון וא"ל ליטול השומן מהחלחולת ול"ח שהמלח יבליע דם מהשומן לחלחולת וזה הוי כלכתחלה כ"ש כאן דבה"מ שרי מנ"א דהעיקר דמהני מלד אחד פשיטא דמהני אפילו לאח"ז. ושמעתי מחותני זקיני הגאון מוה' נתן זצ"ל אב"ד"ק ראווא דזה כוונת הנקה"כ דע"כ קושית הט"ז היא אינה על מה דמועיל שם מליחה אפי' אחר י"ב שעות דזה אינה קושיא כלל לפמ"ש הש"ך בסי' ע"ה ס"ק י"ג הטעם דמותר למלוח המעיים עם בשר דהוא משום שהמעיים הם חלקים אמרינן בהו מסריך סריק ע"ש ואף למה שכ' הש"ך שם במסקנא דדוקא היכא דפולט ציר אמרינן דמסריך סריק י"ל דזה הוא רק לענין למולחו עם בשר משא"כ לענין למולחו עם שומן דאינו מוחזק כ"כ בדם שפיר אמרינן דסריק אפי' אם ליכא ציר בחלחולת וע"כ שפיר מועיל בהו מליחה אפילו לאחר י"ב שעות משא"כ כאן דליכא הך טעמא דסריק שפיר אין מועיל בו מליחה לאחר י"ב שעות וע"כ קושית הט"ז אינה רק על מה דמותר כאן בנתבשל עכ"פ במקום הפסד ושם בחלחולת בנמלח לד הפנימי לחוד אסור בנתבשל אפי' במקום הפסד וע"ז שפיר תירץ הנקה"כ דשם כיון דהחלחולת מפסיק הוי השומן כלא נמלח כלל וע"כ שפיר אסור בנתבשל אף דאינו מוחזק כ"כ בדם משא"כ כאן מותר בנתבשל במקום הפסד משום דאז סמכינן אדיעה א' דס"ל בנמלח מלד אחד יצא כל הדם ולא נשאר בו אף מקצת ע"כ שמעתי. ולפענ"ד נראה לפרש דברי הנקה"כ רק אקדים להבין דברי הט"ז סי' ע"ה ס"ק ד' והש"ך שם ס"ק י"א שכתבו בטעם דמלח שחלחולת בלד פנים דיחזור וימלח מבחוץ ומותרת ול"ח שיבלע הלד פנימי מלד החיצון כיון דאין מוחזק כ"כ בדם. ולכאורה מה מועיל זה דאין מוחזק בהרבה דם מ"מ כיון דיש עכ"פ מעט דם בהשומן ניחוש שיבלע לד הפנימי אותו הדם ונראה עפ"י מה דאי' בט"ז סי' ע' ס"ק י"ב דבלחלוחית בעלמא אמרינן איידי דטריד אפילו אחר מעל"ע ע"ש וכן נמי דעסם כאן דכיון דאין בשומן רק מעט דם אמרינן איידי דיפלוט אף לאחר מעל"ע אבל בנתבשל אמרינן כיון דהחלחולת מפסיק בין המלח ובין השומן לא נפלט כלל מהשומן והוי כנתבשל בלי מליחה וכדכתב הנקה"כ משא"כ בנמלח מנ"א דבה"מ מותר בנתבשל משום דסמכינן על דעה א' דנפלט כל הדם ולא נשאר בו כלום ושלא במקום ה"מ אמרינן דנמלח מלד אחד אין מועיל כלל לגד הב' ונשאר שם כל הדם ולכך לא מהני ביה מליחה לאחר מעל"ע או לאחר יב"ש למאן דס"ל שאינו פולט ציר רק יב"ש:

שם בט"ז כתב דלאחר י"ב שעות לא מהני מליחה לגד השני אף בה"מ ואף דקיי"ל בסימן ע' דבה"מ אמרינן דפולט ציר יום שלם מ"מ כאן דיש לו תקנה בגלי לא מיקרי הפסד מרובה והש"ך בס"ק כ"א חולק ע"ז וס"ל דגם כאן מותר בה"מ. וקשה לפענ"ד אמאי לא יועיל מליחה אפילו שלא במקום ה"מ דהלא יש כאן ס"ס דפלוגתא לקולא א' דילמא כדעת המחבר דמותר בנמלח מנ"א אף שלא מליחה שנית ואת"ל

כדעת הרמ"א דלא מהני בגמלא מלח מ"מ שמא כדעת הפוסקים דפולט כ"ד יום שלם ומועיל שפיר מליחה הב' אפי' לאחר י"ב שעות וזה כלל גדול בדברי הפוסקים דכל היכא דיש ב' דיעות דסמכינן על כל אחד מהם בהפסד מרובה אזי אם יש שניהם יחד מותר אפילו בלא ה"מ ול"ע :

שם בפ"מ במ"ז ס"ק כ"ג הקשה אמאי לאחר י"ב שעות אין תקנה דהא קיי"ל דם אין מפעפע למעלה א"כ ימלחנו ויניחנו על אותו צד שנמלח עכשיו ושרי ממ"נ. ולפע"ד לתרץ דאף באותו צד שנמלח אינו פולט מכולו כמ"ש הפמ"ג במ"ז ס"ק ע"ו דאפשר דלא פלטה רק כ"ק או כ"כ ע"ש והא דמהני בתוך יב"ש שיחזיר וימלח צד הב' היינו כיון דכבר פלט הא' פלטה ובעת במליחה השניה שוב ליכא שום צד שיהיה מגולה לאויר ושפיר מועלת המליחה להפליט אפילו מחתיכה עבה הרבה משא"כ לאחר יב"ש חיישינן דשמא לא היתה החתיכה שוה בכל המקומות שהיתה גבוהה במק"א ובמק"א נמוך באותו צד שמלח בראשונה וחיישינן שיבלע מקום הנמוך מהגבוה כיון דהפעם במקומות הגבוהים שכנגד מקום הנמוך לא פלטה עדיין מחמת שהוא אחר הקליפה או הנטילה :

סעי' ד' בט"ז ס"ק י"ח הביא בשם רש"ל שספק דאף אם הכלי חולבת מלוכלך בשיורי פרורי מאכל חלב אפילו הוא לא אינו אוסר אא"כ נשתייר בו לכלוך חלב ממש. ולפע"ד דטעמו דבשיורי פרורי מאכל חלב הוי טהור מלוח וטמא תפל דאינו אוסר אם לא הוי צלול משא"כ כיש בו לכלוך חלב ממש שפיר אוסר דהוי צלול ובכה"ג אסור אף בטהור מלוח וטמא תפל עיין סי' צ"א סעיף ה' בהג"ה ה"כ ובש"ך ס"ק ע"ו ולפ"ז אף אם היה הכלי מלוכלך בגבינה או בחמאה ג"כ אין איסור כיון דלא הוי צלול :

בש"ך ס"ק כ"ז הביא בשם הרשב"א הטעם דבעינן ניפוץ שאם יניחו עם מלחו בכלי שא"נ עם המים נמצא המים שוברים כח פליטת הבשר ונמצא הדם שע"פ הבשר ושמט המלח חוזר ונבלע בתוכו והקשה הפמ"ג וז"ל ויש לעיין דאי ליה בכלי כלל מים דלא שייך שוברים כח פליטה אפ"ה מיגרע גרע דבכלי לא שייך טרוד. ולפע"ד די"ל כיון דעל ידי המים הוגבה הבשר קצת משולי הכלי והוי אמרינן דסגיד לכן אמר דהמים שוברין כח הפליטה וכח המלח אינו מבטל כך חשש הרשב"א לכתחלה :

בס"ק כח הש"ך כתב דלהמחבר הניפוץ שלא יהא נפלט בבשר ואם חופף הבשר ביד ורוחץ א"צ ניפוץ כ"א רחיצה ב"פ ולהר"ב ניפוץ במקום הדחה ואף ביד צריך ניפוץ וכ"ש . ונ"ל דנ"מ דאם הניח הבשר במים בלא ניפוץ ושפיכה להמחבר צריך להדיח עוד ב"פ לפמ"ש הש"ך דהדחה שבכלי לאו הדחה מעלייתא חשיבא ולהר"ב בעינן הדחה ב"פ וטעם פלוגתתן נ"ל לפמ"ש בב"י טעם להדחה ב"פ משום דאיתא בש"ס מדיחו יפה יפה והא דצריך ניפוץ הוא מהא דאיתא בש"ס ר"ד מנפין לה ומטעם הרשב"א והר"ב דס"ל דבעינן הדחה ג' פעמים למר מרב דימי וס"ל דניפוץ הוא מטעם הדחה :

מבן המחבר בט"ז ס"ק י"ט כתב וס"ל פנ"ה סי' ל' פסק דהחתיכה עצמה נאסרה מחמת שנתבשלה בדמה וע"כ אינה מסייעת לבטל בס' דם מלה אלא צריך ס' נגד כל החתיכה אא"כ הודחה פ"א אז גם החתיכה מסייע לבטל . וקשה לפע"ד דהא עיקר הדין דהשמיענו הרש"ל הוא דאמרינן בחתיכה איסור דבוק והוי ליה לרש"ל לכתוב בלשונו וע"כ אין הרוטב מסייע לבטל ולישנא דאינה מסייע משמע דקאי אחתיכה וכמו דמסיק באמת לבסוף דאם הודח פ"א אז גם החתיכה מסייע לבטל. ולפע"ד לפ"ש והוא די"ל דרש"ל ס"ל כהפר"ח המובא בט"ז בס"ק כ"ט דבבשר שנתבשל בלא מליחה דקיימ"ל דבעינן ס' נגד החתיכה גם החתיכה עצמה מצטרפת לס'. והרש"ל אזיל לשיטתו דס"ל בחולקים על מעשה דרש"י כמ"ש הש"ך ס"ק ס"א והם הלא ס"ל דכ"ז שהבשר לא הודח דנשארין ע"ז נקבי הפליטה הוי הבשר כקודם שיעור מליחה וכדאיתא בש"ך ס"ק פ"ה ועיין בפמ"ג שם ובחו"ד ס"ק ל"ב ואם כן ממילא לדידהו הוי בשר שנתבשל בלא הדחה אחרונה כבשר שנתבשל בלי מליחה מלבד האיסור דדם ומלח שע"ג וע"כ משמיענו הרש"ל דבזה יש חומרא נוספת על בשר שנתבשל בלי מליחה דבזה אין החתיכה מסייעת לבטל מעצם דהחתיכה נ"כ קודם הבישול ע"י המלח וציר בצירוף וכמו שפי' דבריו זקני הגאון בספר יד יוסף והיכא דהחתיכה נ"כ מקודם שוב היא מסייעת לבטל וכדאיתא בסי' ל' גבי כחל ע"ש . ומ"ש הט"ז בדברי הרש"ל לבטל דם ומלח פירושו על שני מיני הדמים הדם שע"ג והדם שבתוך החתיכה [ואי קשיא דאמאי נקט דם והלא בבשר שנתבשל בלי מליחה בעינן ס' נגד כל החתיכה י"ל דכיון דטעם הפר"ח הוא משום דהחתיכה היא היתר והאיסור היא רק משום דם שבתוכה כמ"ש הפמ"ג במ"ז שם מש"ה נקט בלשונו לבטל הדם כדי להשמיענו זה דאין האיסור רק משום דם והחתיכה גופה היא היתר] וע"כ שוב אמרינן ביה איסור דבוק ובעינן ס' נגד כל החתיכה. ודחה הט"ז זה דלא נ"כ מקודם הבישול [ועיין בספר יד יוסף מה שפירש דברי הט"ז] וממילא לא אמרינן ביה איסור דבוק ואם כן אדרבה החתיכה גופה מסייע לבטל הדם שבתוך החתיכה לדעת הפר"ח הנ"ל וכמו בבשר שנתבשל בלי מליחה ממש :

שם בפמ"ג במ"ז ס"ק כ"א כתב עובדא בא לידי בא' שחתך בסכין חולב מלח קשה שקורין עאלפין ומלח במלח זה בשר ולא היה ס' נגד הלהב של הסכין והיה בה"מ וע"ש והתרתי וכו' ומ"מ כיון די"א ד"ח לא הוי כ"א קורט וכו' אבל אנן לא קיימ"ל כן מ"מ כאן יש דיעות דיש ס' בחתיכה נגד כל המלח שעליו והיה כ"ש בר נ"ט ואכ"י מש"ה התרתי בה"מ וע"ש . ולפע"ד צ"ע דלכאורה לא הצריך הפ"מ להבשר קליפה עכ"פ וגם אמאי מועיל צירוף כל החתיכה לענין ס' והלא מליחה מדינא אינו אוסר רק בקליפה ובקליפת הבשר בודאי ליכא ס' נגד המלח . אמנם לפמ"ש החו"ד סי' ל"ו ס"ק ז' לדקו דברי הפמ"ג אבל המעיין במקו"ח סימן תמ"ז ס"ק י"א ובחו"ד סימן ק"ה ס"ק י"ג דלדבריו שם בשר לף בלא ס' וקליפה . [מבן המחבר] עין בשו"ת יד יוסף שהעיר קצת בזה וע"ש שהביא בשם הגאון בעל ספר יהושע בפסקים ובכתבים שלו שחולק על ההיתר שכ' כאן הפ"מ :

שם במ"ז ס"ק כ"ב הקשה על הט"ז שהביא דברי הרש"ל שכ' להתיר בבשר שניתן בכ"ש בלי הדחה אחרונה מטעם דכ"ש אינו מפליט ומבליע וז"ל ולא הבינותי דהתם אינו מפליט מגוש לד"א אבל כאן המלח נמס במים וכיון שאין במים כמו החתיכה מבליע דם וכו' עיין במקו"ח סי' תמ"ז ס"ק י"א ובחו"ד סימן ק"ה ס"ק י"ג מ"ש שם ולפי דבריו שם יתורץ גם קושיא זו :

שם הביא בשם המנח"י דבה"מ המיקל בט"ז לענין בשר שור שלא נמלח שנתנוהו בכלי רותח שהוסר מעל האור לא הפסיד ע"ש . עיין במ"ז סימן ס"ח ס"ק ל' במה שפירש שם דברי הרמ"א משמע דאסור דלא כדעת הט"ז שם וכאן :

סעי' י' בט"ז ס"ק כ"ד הביא שהב"י סימן פ"ז כתב שרש"י ורמב"ם ס"ל דם שבישלו דאורייתא ותמה שהוא נגד הש"ס פרק הקומץ רבה דאיתא שם דדם שבישלו אינו עובר עליו ולפע"ד לתרץ דבריו ועפ"ז יתורץ גם קושית המ"א סימן רע"ז על ה"ר יונה דפסק לענין מוסק שהוא מדם שנתקבץ בגרון חי' שמותר דכיון שנשתנה בתר השתא אזלינן וכן גבי בשר נבילה שנפל לדבש דכיון שדרך הדבש להחזיר הדברים שנופלים לתוכו לדבש גם כן מותר מטעם זה והקשה מהא דאיתא במסכת בכורות דף ו' דחלב מידום הוא כיון דדם נעכר ונעשה חלב ואפילו הכי שרי ש"מ דבעלמא בתר מעיקרא אזלינן . וג"כ יתורץ קושית הפ"מ בסימן ק"ה בש"ד

ס"ק

ס"ק ב' שהקשה על הש"ס דבכורות דף כ"ח ע"ב חלב מנלן דשריא מבכ"ח והא דם שבישלו דרבנן ומנ"ל מבכ"ח אלא הוכחה היא מדהתירה תורה דאי תרו [ולפע"ד קשה דאם כן מאי דחה הש"ס שם דבכ"ח בבישול ובהנאה אסור דהא הראי' היא מזה דהתירה ביה התורה בכבוש] ויש לדחות דמ"מ התירה התורה בבישול תחלה כ"א לבדו דיש בישול אחר בישול. ולפענ"ד בזה ואקדים לתרץ מה שקשה על הפמ"ג שם דכתב הטעם דדם שמלחו דרבנן הוא משום דנשתנה ואם כן ממילא בדם שבישלו והוי דרבנן הוא גם כן הטעם משום דנשתנה והרי מהש"ס דבכורות הנ"ל מוכח דבתר מעיקרא אזלינן וכן קשה על התו"ד סי' ע' ס"ק ד' שהביא בשם או"ה דדם כבוש הוי מדרבנן כיון דאינו ראוי להקרבה והרי חלב בודאי אינו ראוי להקרבה ואפ"ה חשיב לה הש"ס לחידוש לכן נראה דהש"ס שם אזיל אליבא דר"מ דס"ל דם נעכר ונעשה חלב ואיתא בנדה דף ט' מ"ט דר"מ דכתיב מי יתן טהור מטמא וגו' ופירש"י טהור מטמא חלב מדם ואם כן ע"כ ס"ל דבתר מעיקרא אזלינן דאל"כ מה רבותא דמי יתן טהור מטמא דהא בכל האיסורין מותר היכא דנשתנו וכמ"ש הר"י גבי מוסק ובשר נבילה שנפל לדבש אלא ודאי דס"ל דבתר מעיקרא אזלינן ואם כן ממילא גם דם שבישלו וכן דם שמלחו אסור מדאורייתא אף שנשתנו וגם אינו ראוי להקרבה מכל מקום אסור מה"ת דבתר מעיקרא אזלינן. והשתא ל"ק קו' הפמ"ג הנ"ל בסימן ק"ה דמנ"ל דחלב שריא מבכ"ח והלא דם שבישלו אינו אלא מדרבנן דהא ר"מ דסוגיא דבכורות אזיל אליביה ס"ל דאסור מה"ת. ועי"כ שפיר פסקו רמב"ם ורש"י דדם שבישלו עובר עליו ואף דהרמב"ם פסק בהלכות נדה כמ"ד דאיברי' מתפרקין מ"מ בזה דאזלינן בתר מעיקרא לא פליג עלי'. אבל הרר"י הנ"ל לענין מוסק אזיל בשיטת הפוסקים דדם שבישלו או שמלחו אינו אסור מדאורייתא וכדאיתא בפ' הקומץ רבה מטעם כיון שנשתנה כנ"ל בשם הפמ"ג ועי"כ שפיר פסק גבי מוסק וכן בבשר נבילה שנתהפך לדבש דמותר כיון שנשתנה וגזירה דרבנן לא שייך בזה כיון דנשתנה לגמרי ושאני דם דעדיין מראה דם עליו. אמנם נלפע"ד דבלא"ה קושית הפמ"ג לא קשיא דע"כ הש"ס בבכורות דשקיל וטרי בהא דחלב מנ"ל דשריא אזלה אליבא דמ"ד איבריה מתפרקין והאי דס"ד דחלב אסור הוא משום אמ"ה דלר"מ דס"ל דם נעכר ונעשה חלב נפקא לי' דחלב מותר מקרא דמי יתן טהור מטמא דמשמע דהוא לימוד גמור ולא אסמכתא מדפריך שם הש"ס ע"ז ורבנן ופירש"י האי קרא מאי עבדי ליה וכיון דהאיסור משום אבר מן החי שוב לא קשה קושית הפמ"ג:

סעי' יא בט"ז ס"ק כ"ח כתב הטעם דיש אוסרין בבשר שנתבשל בלי מליחה אותה חתיכה אף בדאיכא ס' דהוא משום דחשיב כאיסור הדבוק ויש לחוש שמא יגביהה פ"א חוץ לרוטב והביא זאת בשם או"ה והקשה הפמ"ג דבאיסור דרבנן לא חיישינן שמא היה פ"א חוץ לרוטב. ונראה לפע"ד לתרץ די"ל דהאו"ה ס"ל כשיטת הב"י הובא בר"מ בפתיחה לה' מליחה דבתחלת בישולו הוי דאורייתא וע"כ שפיר חיישינן שמא בתחילת בשולו הגביהה פ"א חוץ לרוטב דאז היה עדיין דאורייתא ואף דאח"כ נעשה דרבנן שוב הוי סד"ר בעי' גילגול דלא אזלינן ביה לקולא וכמ"ש מהר"י בן לב ומובא בפמ"ג בכמה מקומות:

שם בט"ז ס"ק ל' כתב דהא דכ' הרמ"א דבלא נמלחה החתיכה כראוי דינה כלא נמלחה לא קאי אלא נמלח רק מצ"א דהא הרמ"א הכריע בס"ב דבדיעבד מותר בנמלח מצ"א. והקשה הפמ"ג דהא הרמ"א אינו מקיל שם רק בה"מ ותירץ דכיון דכאן מתירין לצורך אותה החתיכה אף בלא נמלח כלל ע"כ בנמלח מצ"א אין להחמיר כלל. וצ"ע דהא בט"ז בס"ק ט"ו ובש"ך שם ס"ק כ"א משמע דלא מצרפינן ב' דיעות שאנו סומכין עליהם בה"מ להיות כשר אף בלא ה"מ:

שם בט"ז בא"ד פירש דברי הרמ"א הנ"ל אלא ששהה שיעור מליחה ע"ש משמע מדבריו דבלא שהה גם כן מותר החתיכה בה"מ היכא דהיה ס' נגדה ולפע"ד צ"ע דבכאן י"ל דאף להמחבר אסור משום דליכא ממ"נ דכ' הט"ז ס"ק כ"ז מטעם דבשעת מליחה פירש ממקום למקום כמ"ש הפ"מ סי' ע"ו בס"ד ס"ק י"ג ע"ש. [מכן המחבר] ולפע"ד דז"א דלפי מה שכ' המחבר להקל בבשר שנתבשל בלי מליחה ויש ס' נגד החתיכה דמותר אף בחתיכה מטעם ממ"נ אזי גם בלא שהה שיעור מליחה מותר משום דגם במליחה אמרינן ממ"נ הנז' והפמ"ג לא כתב זה רק לדידן דאסרינן כאן את החתיכה ול"א ממ"נ ובה"מ אה"נ דמותר גם שם ושפיר צדקו דברי הט"ז:

בש"ך סקל"ב כ' אם מלח בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה עם שאר בשר שנמלח להוציא דמו דאסור זה הבשר ששהה ג' ימים דשמא בולע מהדם שיוצא משאר הבשר ואין כאן היתר לומר כמו שיפלוט דם שלו יפלוט גם כן מה שבולע מבשר אחר כיון שאין לו מה להפליט והקשה הת"ד דבלא"ה לא יוצא דם שלו ואם כן שוב י"ל ביה איידי דיפליט ע"ש. ולפע"ד נראה דלא קשה מידי דבאמת אין הדבר ברור דעל ידי צליה יוצא הכל דהא אסור לבשלו אחר כך והרש"ל אוסר אף בדיעבד אם בישל אחר צליה הובא כאן ריש הס"ק והא דלדידן מותר בבישול אחר כך כתב הש"ך ס"ק כ"א דהוא מטעם ממ"נ דאמרינן מה שלא יצא הוי דם האיברים שלא פירש וכאן לכ"ע אמרינן ממ"נ הזה ואפילו להרמ"א שחולק בבשר שנתבשל בלי מליחה וס"ל דאותה חתיכה אסורה אפילו ביש ס' ול"א ממ"נ מכל מקום זה רק בבישול וס"ל דפירש ממקומו אף שלא יצא לחוץ אבל בצלי גם הוא מודה דאמרינן ביה ממ"נ הזה וממילא אם בלע דם ממק"א דלא שייך ממ"נ שפיר אסור הבשר אף בצלי':

בפמ"ג במ"ז ס"ק ל"ב הביא דהמ"י תמה על מ"ש הט"ז בדין הג' אם מלח בשר שהודח הדחה אחרונה בכשא"מ עם בשר ששהה ג"י דאסור הבשר כשר. דממ"נ אם נסתמו נקבי הפליטה על ידי הדחה אפילו בכלי מנוקב אסור ואי לא נסתמין אפי' בכלי שא"מ שרי ע"י מליחה שנית וכו'. וכ' הפמ"ג דדוחק לומר דהט"ז איירי ביש ציר ושהה שיעור כבישה ע"ש. וצ"ע דאמאי הוצרך לזה ששהה שיעור כבישה דהלא ביש ציר אסור אפי' בלא שהה שיעור כבישה מטעם דבכשא"מ ל"א איידי דיפליט וכדאיתא לקמן סי' ע' ובש"ך ס"ק פ"א וגם המ"י גופי' מודה בזה ורק בכשא"מ בלא ציר ס"ל דאמרינן איידי דיפליט ע"ש במ"י וצ"ע:

שם בא"ד סיים במ"ש ודוחק הנ"ל דאין הלשון משמע כן. וקשה לפענ"ד דאמאי לא הקשה הפמ"ג דא"כ אמאי נקט כלל והודח וצ"ע:

סעי' יג בט"ז סקל"ג הביא בשם או"ה דבלא ניקר מחוטי דם בעינן שרי' קלא ובניקר מחוטי דם די בהעברה ומכל מקום צריך אחר כך הדחה אחרת קודם מליחה לקדירה. משמע דבלא ניקר מחוטי דם דבעינן שרי' קלא א"צ הדחה פעם ב'. וצ"ע הא המחבר איירי בשרה ואפילו הכי כ' דבעינן ג"י אחרים פחות חצי שעה וכ' הט"ז סקל"ד הטעם דהוא שיעור שרי' לכתחלה וצ"ע:

בש"ך סקנ"ד כתב דהא דאיתא במחבר פחות חצי שעה צ"ל אלא פחות מעט והקשה הפמ"ג וז"ל וא"י כיון דשיעור שרי' חצי שעה אם כן כלין הג"י קודם הריכוך וכו'. ולפע"ד נראה דנהי דאינו מרכך קודם החצי שעה מ"מ הלא עכ"פ לא יתייבש בתוך המים וכל ששרה אותה קודם ששהה ג"י שלימים שוב לא יתייבש ושפיר כתב הש"ך לאו דוקא חצי שעה:

סעי' טו בש"ך ס"ק ס' כתב וז"ל ומ"מ צ"ע דהיאך כ' כ"א על ידי צלי' דזה לא נמצא בשום פוסק דבשר המלוח כדמים שנשרה מעל"ע שיהא מותר בצלי' והקשה הפ"מ

הפ"מ דלהמחבר ס"ב במולח בלי הדחה דיש תקנה לחזור ולמלוח אלמא סובר דלא הוי דם בעין ואם כן שפיר כתב דאף במלוכלך יש תקנה בצליה. ולפענ"ד דהש"ך פירש במה שכ' שנתחבר המלוכלך בדמים אין הכוונה בדם שע"פ הבשר רק כוונתו דמלוכלך בדמים ממש ובזה שפיר הקשה הש"ך ועפ"ז ניחא נמי מה שמסופק הש"ך וכו' ואולי כיון שנתערב הדם במים לא חשיב תו דם בעין דלכאורה לפי מה שפירש הפמ"ג בכוונתו קשיא דהוי דם פליטה על ידי שנתערב במים כדאיתא ברמ"א סעיף ב' דלגבי שאר המתיכות מיקרי דם פליטה מטעם דנמס תחילה עיין בש"ך סקט"ז ולפי מה שכתבתי א"ש:

סעי' ס"ז **בפמ"ג** בש"ד סקס"ז כ' וז"ל ודפוסי הגבינות אסור אף שידיח הדפוס מ"מ לאחר שימלח הגבינות מפליט קלא וכו'. נ"ל פירושו דהוי כמו תריף לא עיין לקמן סימן קכ"א בש"ך ס"ק ח' ובפמ"ג סימן נ"א בש"ד ס"ק ג' שמחלקין בזה בין בלוע בחנוין לבלוע בלוכן ע"ש:

סעי' י"ח **בט"ז** סקמ"ד כ' וז"ל מעשה בא בעירנו שהניחה אשה אווז שהודח ונמלח על אווז שלא נמלח ומלחו האווז העליונה והיה זב ציר ממנה ונשרה קלת מן התחתונה בתוך אומו ציר בכשא"מ נ"ל שבכזה יש לסמוך על הרא"ש ורשב"א ולא לאסור רק מה שמונח בציר וכו' וכ' הנקה"כ וז"ל ותמהני עליו על מה שאסור מה שמונח בציר כיון שהאווז העליונה נמלחה והודחה יפ"ש. ולפע"ד נראה דהט"ז ספוקי מספקא ליה אם נעשה על ידי ציר כנמלח בכלי שא"מ וע"כ הכריע דמה שבתוך הציר אסור ומה שחוץ לציר מותר וכדהכריע הרמ"א לענין ציר שע"ג קרקע דגם כן נסתפק אי הוי כבשא"מ והכריע דמה שחוץ לציר מותר ומה שבתוך הציר אסור ע"ש והובא בש"ך סי' ע' סקמ"ז:

שם בש"ך סקע"א כתב על הא דאיתא במחבר בשר שנמלח בכשא"מ וז"ל ושיעור מליחה משמע דעתו בב"י דהיינו שאינו נאכל מחמת מלחו והקשה החו"ד וז"ל תמי' לי' כיון דלהמחבר אינו אסור אלא בשיעור כבישה מחמת שנכבש בדם וציר ומבואר בסימן נ"א ס"ה בהג"ה דציר היוצא מבשר שנמלח אפילו על ידי מליחה מועטת חשיב רותח וכו' מה"ט לא יאסור כשיעור כבישה אפילו במליחה מועטת וכו' ולפע"ד לתרץ דהנה הפמ"ג במ"ז סקכ"ג ובש"ד סקמ"ד כתב דאם הבשר אינו רותח אז אף דהקדירה הוא רותח מהני מליחה אחר כך ע"ש ופ"כ כאן גם כן אם נכבש בציר היוצא מבשר שנמלח מליחה קדירה גם הבשר נעשה רותח ע"י וע"כ אין מועיל בו מליחה משא"כ אם נכבש בציר היוצא ממליחת צלי אין הבשר נעשה רותח על ידו דלא עדיף כציר ממלח עצמו ושפיר מועיל בו מליחה וכמ"ש הפמ"ג ואף דבכשא"מ נ"א איידי דיפליט כמ"ש הש"ך בס"ק פ"א ובסימן ע' ס"ק מ' מכל מקום בלא נמלח כלל אמרינן איידי דיפליט אף בכשא"מ עיין בפמ"ג בש"ד סי' ע' ס"ק מ' ואם כן י"ל דמליחת צלי הוי כלא נמלח כלל וכמ"ש הש"ך בסי' נ"א סקכ"ב דמליחת צלי ולא נמלח כלל דין א' להם ואין שום חילוק ביניהם:

שם בס"ק ע"ד כתב וז"ל א"כ כיון שנמלח בכשא"מ הוי כבוש וכבוש ה"ה כמבושל דל"מ ליה מליחה וצלי אחר כך. והקשה הפמ"ג וגם החו"ד דהא הרמ"א אוסר אפי' בלא שהה שיעור כבישה ואפי' למעלה מן הציר דאינו כבוש ולפענ"ד לתרץ זה ע"פ מה דאיתא בחולין דף צ"ז ע"ב וכ"ת מלוח כרותח דמבושל הא מדקאמר כבוש כמבושל מכלל דמלוח לא הוי כרותח דמבושל וי"ל דזה אידה לן הש"ך דבכשא"מ הוי מלוח גם כן ככבוש דהוי כמבושל ופכ"ם לענין זה דל"מ מליחה וצליה. [הג"ה מבן המחבר] ובזה מדוקדק מאוד לשון הש"ך שכתב כיון שנמלח בכשא"מ הוי כבוש דלפי פשוטו הו"ל כיון דהוי כבוש ולפי הנ"ל א"ש דאף בלא שהה שיעור כבישה מכל מקום כיון דנמלח בכשא"מ הוי כבוש לענין זה דליהוי כמבושל דלא מהני ביה מליחה וצליה אחר כך:

שם ס"ק ע"ו הביא בשם רש"ל דאם נתערב בשר שנמלח בכשא"מ מה שנמעלה מהציר אפילו בכיסול א"ל ס' אלא בטל ברוב דמדאורייתא חד בתרי בטל ומדרבנן הוא דבעינן ס' בבישול כדאי הם הפוסקים המתירין מה שחוץ לציר לסמוך עליהם בהפ"ג. ולפע"ד צ"ע דהא כתב הש"ך לעיל ס"ק כ"ו דדם עם בשר הוי מכשא"מ ואם כן צריך ס' מדאורייתא ונלפע"ד דמהרש"ל ס"ל כדעת הר"ן הובא בחו"ד ובכר"ו שם דדם הנפלט וציר הנבלע בחתיכה טעם אחד לשם והוי מכ"מ לכך שפיר כ' הרש"ל דאפילו בבישול מדאורייתא חד בתרי בטל. וע"ב כ' הש"ך ע"ז וצ"ע לדינא דאזיל לשיטתי' דס"ל בס"ק הנ"ל דהוי מכא"מ ואם כן בבישול צריך ס' מדאורייתא:

סעי' כ בחו"ד סקל"ב כתב דטעם הי"א שברמ"א הוא דנאסר משום דם שע"פ דהמהל גם כן רותח ע"ש והא דאסור מה שחוץ לציר עכצ"ל הטעם כמ"ש הש"ך בסי' ע' סקכ"ד ע"ש:

סימן ע ס"א בט"ז ס"ק א' כתב וז"ל שפולטת ציר היא בולעת כן הוא לפי הירושלמי שמביא ב"י כאן שיש עוד תירוץ שם דס"ל דשפיר בולע אלא דיש לו היתר שיחזור וימלחנו כשיפליט הציר שבו וכן משמע מדברי הרמ"א סעיף ו' שיחזור וימלחנו משמע דעכ"פ בלע כבר ע"ש משמע מדבריו דהרמ"א ס"ל הטעם דמותר למלוח ב' חתיכות זע"ג הוא מטעם איידי דיפליט ולא מטעם טרוד וכ"כ הפמ"ג ע"ש. ולפע"ד צ"ע דהא הרמ"א גופי' כתב סוף הסעי' וז"ל אבל אי אית בהו קסקסים מותרים וכו' דאיידי דטריד לפלוט ציר לא בלעי מידי דהוי אשני חתיכות שנמלחו יחד ע"ש הרי חזינן דהרמ"א גופי' כתב דזה דמותר למלוח ב' חתיכות זע"ז הוא מטעם איידי דטרוד ועכצ"ל הא דכ' הרמ"א שם שיחזור וימלחנו הוא מטעם שכ' הש"ך שם בס"ק ל"ו דבנפל לציר לא שייך טרוד משום דאינה פולטת כ"ז שמונחת בציר ושוב לא שייך ביה איידי דטרוד וע"כ הוצרך לזה שיחזור וימלחנו ויהיה מותר מטעם איידי דיפליט. וצ"ע:

בט"ז ס"ק ב' כתב וז"ל ולפ"ז גם כאן אם שהה כבר כדי פליטת כל צירו דהיינו אחר מעל"ע אז אין היתר אלא לדעת הרא"ש וכו'. והקשה החו"ד דאמאי יהיה מותר אף להרא"ש והלא יש כאן רתיחת מליחה מחמת המלח הב' וכאן לא שייך לומר איידי דטריד ואיידי דיפליט דהא אין לו ציר ע"ש שכ' דזה כוונת הט"ז במה שסיים ונראה דאחר פליטת ציר יש לאסור וכו' מטעם שהציר יבליע בו ה"נ יבליע בו. ולפי עניות דעתי קשה דלפירושו דהט"ז אוסר מחמת רתיחת המליחה הו"ל ליכתוב שהציר יבלע בו ולא לשון יבליע ולכן נראה לפי עניות דעתי לתרץ קושית החו"ד דהט"ז ס"ל דמטעם רתיחת המליחה אין איסור משום דבלחלוחית בעלמא אמרינן מסריק סריק דמה"ט מותר לדעת המחבר סי' ס"ט סעי' י"ח מה שחוץ לציר אף שבלע מלחלוחית ובכשא"מ נ"א איידי דטרוד ולא איידי דיפליט כמ"ש הש"ך בס"ק מ' ובסי' ס"ט ס"ק פ"א [ולמ"ש הש"ך לקמן ס"ק כ"ד נ"ל דהמחבר ס"ל דאף בכשא"מ אמרינן איידי דטרוד ואיידי דיפליט משום דלדידיה אף בכשא"מ אין המקום דחוק] רק היכא דאמרינן מלח מבליע ס"ל להט"ז דלא אמרינן סריק וע"כ שפיר כתב דלדעת הרא"ש דלא ס"ל דהמלח מבליע מותר והדר כתב ונראה וכו' דאסור מטעם שהציר יבליע בו פירוש דאמרינן המלח מבליע ולא כדעת הרא"ש. ואף דקיי"ל בסי' ס"ט סעיף ב' בה"מ כהרא"ש דבנמלח בלי הדחה מהני הדחה ומליחה שנית וע"כ לא ס"ל הא דמלח מבליע דלטעם דהמלח מבליע ל"מ הדחה ומליחה שנית כמ"ש החו"ד סימן ס"ט ס"ק א' י"ל דס"ל להט"ז דכאן אפשר לומר דאסור אף

לדעת

לדעת הרא"ש משום דכיון דלאחר כ"ד שעות אין להמלח הכ' מה להפליט ע"כ יבליע בו והא דהביא ראיה מסי' ע' בנפל לציר י"ל דהט"ז ס"ל דנפל לציר רותח אסור אף דהציר הוא כשר מטעם דאמרינן שהציר מבליע לחלוחית דם ומלח שעליו [הגה מבן המחבר] ולפמ"ש בגליון על הש"ך ס"ק ל"ז דאף לאחר כ"ד שעות אמרינן איידי דטרוד ע"ש שהארכתי בזה אם כן ממילא לא קשה קושית החו"ד :

סעי' ב בט"ז ס"ק ח' כ' ולפע"ד נראה כדברי האוסרים וכו' דשמא יכלה זמן פליטת הציר קודם פליטת הדם שבלע ויש כאן ספק דאו' וכו' וקשה לפענ"ד דהא כיון דדם היוצא מהבשר היה על ידי מליחה וגם כבר נמלחו הדגים ואם כן אינו רק מדרבנן דדם שמלחו אינו רק מדרבנן וכדאיתא בש"ס מנחות דף כ"א ע"ש. ונלפע"ד לתרץ עפמ"ש הפמ"ג בפתיחה להלכות מליחה בשם ספר בית יעקב דדם היוצא בתחלת מליחה ובתחלת בישול הוי דאורייתא ואם כן כאן נמי חיישינן דשמא יצא הדם מהבשר בתחלת מליחתו דאז הוי דאורייתא ואף דהדגים גם כן נמלחו יש לומר דכמו שאין המלח מועיל לענין דם של אחר להוציאו מהחתיכה כן נמי אינו מועיל גם כן לענין זה שיהיה נחשב על ידו לדם שמלחו ושפיר כ' הט"ז ויש כאן ספק דאורייתא :

בחו"ד ס"ק ו' בחידושים על מ"ש הרמ"א וכן אם לא הניח הדגים אלא העופות אלא לאחר ששהו העופות במלחן שיעור מליחה כ' ול"ד למעשה דרש"י דשם מונח הבשר בציר בעין אבל הכא משום לחלוחית בעלמא לא מיתסר ע"ש. ומזה קשה על מ"ש בביאורים אות כ' דמטעם רתיחת מליחה אסור במלחו פעם ב' לאחר פליטת צירו או בכשה"מ וכאן משמע אף דהדגים הם רותחים ויש בהם רתיחת מליחה מכל מקום אמרינן בלחלוחית של אחר מליחה משריק שריק ול"ע :

סעיף ד בט"ז סקי"ב כתב וז"ל ועוד שהבשר הנמלח פולט ציר לעולם ואינו בולע מן הדם. נלפע"ד פירושו עפמ"ש הפמ"ג במ"ז ס"ק ח' דאף לאחר כמה ימים פולט ציר רק שאינו פולט בשפע וכאן דהלחלוחית הוא רק מעט אמרינן גם בזה איידי דטריד ואינו בולע כלל :

סעי' ו בש"ך סקל"ז כ' וז"ל ואפשר דאה"נ מדינא ל"צ הדחה ומליחה שנית במקום צורך גדול אלא דהרב חשש כאן להחמיר דדילמא דעת מהרש"ל עיקר דבלע וכו'. והקשה החו"ד וז"ל תמי' לי כיון דס"ל דאף כשמונח בתוך הציר גם כן פולט אם כן אמאי מתיר בלא נכנס יום שלם לדעת הש"ך סקל"ו הלא אחר יב"ש נפלט הציר וא"כ כשמונח יותר מיב"ש נפלט הציר דידיה ובולע ונאסר וכן כשנפל לציר קודם ששהה שיעור מליחה ושהה בציר שיעור מליחה דנפלט דם דידי' לא יהא מותר רק בה"מ וכו'. ונלפע"ד לתרץ דהש"ך ס"ל דיש לחלק בין דם לציר דציר שפיר פולט אף שמונח בתוך הציר ואף דעל ידי הציר הודח מהמלח דלפליטת ציר ל"צ מלח משא"כ גבי דם דאינו פולט רק על ידי המלח כדאיתא בחו"ד סי' ס"ט ס"ק א' וכאן דהודח מהמלח על ידי הציר אינו פולט וע"כ שפיר מותר בלא ששהה שיעור מליחה בלא נכנס בציר יב"ש אף שלא במקום ה"מ ובנכנס י"ב שעות עכ"פ בה"מ דכיון דלא פלט הדם שוב אינו פולט ציר גם כן דהחתיכה אינה פולטת ציר קודם פליטת הדם [הג"ה מבן המחבר] ולפענ"ד דקושית החו"ד אינה קושיא כלל דלכאורה קשה דאמאי בעינן כאן ה"מ ושלא בה"מ אסור והלא איידי דטריד אמרינן אף בציר אפילו שלא במקום ה"מ וע"כ צ"ל הטעם דבעינן ה"מ דשלא במקום ה"מ אמרי' דהבשר אינו פולט כ"ז שמונח בציר דמה"ט ס"ל לרמ"א כאן דל"א איידי דטריד במונח בתוך הציר וכמ"ש הש"ך בתחלת ס"ק זה דהטעם משום דאמרינן דהבשר אינו פולט כלל כיון שמונח בציר. וכן התוס' חולין דף קי"ב כתבו סברא זו וז"ל בד"ה ודגים ומכל מקום בשר שבתוך הציר כגון בכשה"מ אין להתיר מטעם זה [דאיידי דטריד] דאין לו כח לפלוט מחמת שהוא שוקע בתוך הציר הרי דכתבו להדיא דהבשר אין לו כח לפלוט ומשמע מזה דהבשר אינו פולט כלל כ"ז שמונחת בציר והא דנתיר הס"ת במקום ה"מ הוא משום דבה"מ אמרינן דלא כדעת התוס' רק שהבשר פולט אפי' מונחת בציר כמ"ש הש"ך כאן. ולכן הבשר מותר בנפל לציר תוך שיעור מליחה ולא נכנס בתוכו יום שלם בהדחה ומליחה שנית אף שלא בה"מ מצד ממ"נ אם פולט הבשר אף שמונח בתוך הציר אם כן הרי מותר מטעם איידי דטרוד דאמרינן אף בציר אף שלא במקום ה"מ ואם אינו פולט כ"ז שמונח בתוך הציר אם כן לא פלטה כלל ויש בה עדיין דם דידיה ושוב מותר ע"י הדחה ומליחה ב' משום דאמרינן איידי דיפליט דם דזה אמרינן אף שלא במקום ה"מ ולק"מ. והחו"ד שהקשה זה הוא משום דס"ל דהבשר פולט גם במונחת בציר אף שלא במקום ה"מ לכ"ע והא דלא אמרינן בי' איידי דטריד הוא משום דאינו פולט בשפע וע"כ שפיר הקשה משום דפולט עכ"פ הדם בששהה שיעור מליחה וכן הציר בששהה כ"ד שעות. אמנם לפמ"ש והוכחתי מדברי התוס' דאין פולט כלל במונח בציר אם כן ממילא ל"ק קושית החו"ד. אמנם אי קשיא הא קשיא דאמאי מותר בנפל לציר קודם ששהה שיעור מליחה כ"ז שלא נכנס בתוכו יום שלם ואפילו ששה בתוכו יב"ש ואפילו שלא במקום הפסד מרובה דכיון דס"ל דבתוך הציר גם כן פולט ואינו מותר רק מצד ממ"נ דאם הבשר פולט שוב אמרינן איידי דטריד אם כן אמאי יהיה מותר בששהה יב"ש אף שלא במקום ה"מ דהא בשלא בה"מ אמרינן דביב"ש נפלט כל הציר ולא שייך איידי דטריד. אך י"ל כיון דבה"מ עכ"פ אמרינן דפולט ציר כ"ד שעות וכאן יש עוד קולא דאינו פולט כ"ז שמונח בציר ע"כ מותר לגמרי אפילו שלא במקום ה"מ כדאיתא בפמ"ג סימן פ"ט במ"ז ס"ק ל'. אכן אאמו"ר ז"ל הקשה במה דאיתא בהג"ה דנפל לציר תוך שיעור מליחה מותר אם לא נכנס בתוכו יום שלם וקשה דמוכח מכל הפוסקים דהא דאמרינן דבשר פולט ציר כל כד"ש היינו בצירוף עם השיעור מליחה ואם כן זה הזמן ששהה הבשר במליחתו קודם שנפל לציר נחסר לכבישת יום שלם שהוא כד"ש מזמן פליטת הציר שהוא גם כן כ"ד שעה ואם כן בעת שנשלמו הכד"ש מהפליטה שוב בולע מהציר ולא שייך איידי דטריד שאין כאן שום פליטת ציר. ונלפע"ד לתרץ כל הקושיות הנ"ל והוא עפמ"ש הט"ז בס"ק י"ב והפ"מ במ"ז ס"ק א' וסק"ט דבשר פולט ציר אף לאחר כד"ש רק שאינו פולט בשפע ע"ש ואם כן אפשר לומר דכמו לדעת מהרש"ל דס"ל דאין הבשר פולט שוב ציר בשפע אף תוך יב"ש כמ"ש במ"ז סוף הסימן ובהרבה מקומות וכו' דמה"ט ס"ל לרש"ל דל"א איידי דיפליט בציר ואפ"ה לענין איידי דטריד ס"ל דגם בציר אמרינן זה וכמ"ש הש"ך בס"ק ל"ב ע"ש הרי דאמרינן איידי דטריד אפי' באין פולט בשפע ה"נ לדידן דלאחר כ"ד שעות דגם כן פולט ציר ורק שאינו בשפע נ"כ אמרינן ביה איידי דטריד ובזה מדוקדק תירוץ ב' של הט"ז בס"ק י"ב ויסולק בזה קושית הפמ"ג. וגם קושית הפמ"ג על הש"ך בס"ק ד' שכ' העופות מותרים לעולם דאיידי דטריד וכו' ע"ז הפמ"ג וז"ל האי לעולם לאו דוקא דלאחר י"ב שעות ועכ"פ לאחר מעל"ע אין טריד ולפי הנ"ל אתי שפיר דכיון דהאיסור הוא משום איידי דטריד שפיר מותרין לעולם משום דזה אמרינן אפילו לאחר כד"ש. ואי קשיא דאמאי הוצרכו הט"ז ס"ק י"ב בתירוץ הא' שם וכן הש"ך בס"ק כ"ד לומר הטעם משום דבלחלוחית בעלמא אמרינן משריק שריק והלא בלא"ה מותר מטעם איידי דטריד וכמ"ש הט"ז בתירוץ הב' י"ל משום דרצה לתרץ זה אפי' אליבא דהחולקים אמעשה דרש"י סי' ס"ט סעיף כ' כדאיתא בש"ך שם והם הא ס"ל דלאחר שיעור מליחה עדיין לא פסק כח המלח כדאיתא בט"ז שם ובש"ך סימן ע"א ואם כן יש חשש דהמלח מבליע ולא שייך לא איידי דטריד ולא איידי דיפליט וכמ"ש החו"ד סימן ס"ט ס"ק א' ובסי' זה בכמה מקומות וע"כ הוצרכו הט"ז והש"ך

לומר

לומר הטעם דאמרינן מסריק סריק וזה אמרינן שפיר אף היכא דיי"ל דהמלח מבליע. ואי קשיא א"כ למה יאסור בסונה חתיכה שפלטה כ"ד וגירה אבל בשר שלא שהה פדיין שיעור מליחה והלא בכה"ג דאמרינן איידי דטריד מותר גם לאחר כד"פ ככ"ל יי"ל דשם גם כן הטעם משום דאמרינן המלח מבליע כיון שאין לו מה להפליט עיין בתו"ד סי' ס"ט ס"ק הנ"ל. ואם מקשה דאם כן אמאי יאסר בנפל לציר חתיכה שפלטה כ"ד וגירה אף במקום ה"מ. ואף בלאחר יב"ש אסרו אף במקום ה"מ משום דהוי ב' קולי במקום ה"מ כמ"ש הש"ך בס"ק ל"ח והלא הש"ך כתב כאן בשם הפ"ח דבה"מ אמרינן דבשר פולט אף שמונחת בציר ולפמ"ש אמרינן איידי דטריד אפילו לאחר כ"ד שעות ואם כן היה לן להתיר במקום ה"מ ואפילו לאחר כ"ד שעות ולא שייך שם לומר דהמלח מבליע משום דליכא שום מלח רק רתיחת המליחה. יי"ל דכיון דלא אמרינן זה דבשר המונח בתוך הציר פולט רק בה"מ ואפי' קודם יב"ש דעדיין הבשר פולט הציר בשפע ע"כ כאן דיש עוד צד לגריעותא דאינו פולט בשפע. דאחר כד"ש לכ"ע ואחר יב"ש למאן דסובר דאינו פולט ציר רק י"ב שעות שוב אין פולט בשפע ככ"ל בשם הפמ"ג שוב אסור אף בה"מ משא"כ אם נפל לציר קודם ששהה שיעור מליחה דאז מותר קודם הי"ב שעות לכ"ע או קודם הכ"ד שעות למאן דסובר דבשר פולט ציר כ"ד שעות אף שלא במקום ה"מ מטעם מה"כ ככ"ל ע"כ מותר בזה אף לאחר כ"ד שעות בלא נכנס בתוך הציר יום שלם מטעם דאמרינן איידי דטריד אפילו לאחר כד"ש. והפמ"ג שכ' בס"ק הנ"ל דלא אמריי גם כן איידי דטריד לאחר כד"ש יי"ל דלשיטתו אזיל דלא ס"ל החילוק דמלח מבליע כמ"ש בסי' ס"ט בכמה מקומות וע"כ שפיר יש לו ראיה מהא דהונחה חתיכה שפלטה כל דמה וצירה אצל חתיכה בלא ששהה עדיין שיעור מליחה דאסור וכן מהא דהוצרכו הט"ז בס"ק י"ב והש"ך בס"ק כ"ד לומר הטעם דבלחלוחים אמרינן מסריק סריק והלא בלא"ה מותר מטעם איידי דטריד וע"כ ס"ל דל"א בלאחר כ"ד שעות גם כן איידי דטריד ועכ"ל דגרע לדידיה פליטת אחר כ"ד שעות מלאחר שיעור מליחה לדעת רש"ל וע"כ הקשה גם כן על מה שכתב הש"ך בסק"ד והפוסקים מותרין לעולם דאיידי דטריד והלא לאחר כ"ד שעות אינו טריד אמנם לפמ"ש התו"ד לחלק דבמלח מבליע ל"א איידי דטריד שוב אין ראיה ממקומות הללו ע"כ שפיר אמרינן דדינו כמו לדעת מהרש"ל בכל פליטת ציר דגם כן אין פולט בשפע ואפ"ה ס"ל דאמרינן ביה איידי דטריד א"כ היינו נמי לדידן בלאחר כ"ד שעות דגם כן פולט ציר רק שאינו בשפע גם כן אמרינן איידי דטריד ככ"ל:

בש"ך ס"ק מ"ו כתב לתמוה על רש"ל שכי דלהרא"ש דמדמה כשא"מ לבשר שנפל לציר ולא נאסר רק בשהה שיעור כבישה וז"ל ואני שמעתי ולא אבין דנראה לי דגם הרא"ש מודה דאי הוי שיעור מליחה בס' היה אסור מיד וכו' ומ"ש הרא"ש גבי בשר שנמלח בכלי שא"מ וז"ל לפי שהאסיר הוא מחמת שנכנס בציר ואמרינן כבוש ה"ה כמבושל וכו' היינו משום דרוצה ליתן טעם למה אסור כל מה שמונח בציר ולא סגי ליה בקליפה וכו' ואם כן מוכח אדרבה מהרא"ש דנאסר כולה מיד ע"ש ולפע"ד לפרץ דברי רש"ל דהוא לא סבירא לי' כהפ"ח שהבית הש"ך בס"ק מ' רק ס"ל דאף בכשא"מ אמרינן איידי דטריד ואיידי דיפליט וע"כ א"א לומר הטעם דאסור בנפל לציר משום מליח כרותח דאם כן היה מותר משום דנאמר בו איידי והא דאוסר הרא"ש בנמלח בכשא"מ מה שנכנס בתוך הציר סכ"פ כששהה שיעור כבישה ול"א ביה איידי יי"ל משום דאמריי ביה כבוש כמבושל. לא שייך לומר ביה איידי כמ"ש הרש"ל ביש"ש פ' כ"ה סי' פ"ז הובא בט"ז סקס"ז ועיין בט"ז שם סוף הס"ק מש"כ בזה. ומה דאוסר הרא"ש כ"ק עכ"פ אף בפחות משיעור כבישה ול"א ביה איידי הוא משום דס"ל דלענין קליפה הוי כבוש מיד וא"ל לשיעור כבישה וכמ"ש הפ"י לקמן סי' ק"ה לענין כבוש בחומץ וגם כן נאסר כ"ק בלא שהה שיעור כבישה אף דליכא ביה הטעם דמליח כרותח הובא בש"ך שם ס"ק כ' ועכצ"ל דהוא משום דס"ל דלענין קליפה הוי שיעור כבישה מיד וס"ל לרש"ל דגם בציר הטעם דנאסר בקליפה הוא משום דהוי שיעור כבישה מיד אם כן מתילא אף בשמן אין אסור רק כ"ק וע"כ שפיר ס"ל דאף לדידן דקיימא לן דנמלח בכשא"מ אסור כולו מיד הוא מטעם דפירש מתקים למקום משא"כ בנפל לציר שפיר אין היסור רק כ"ק בלא שהה שיעור כבישה אף בשמן. ומה שהתיר רש"ל בתוך שיעור מליחה אף בששהה שיעור כבישה ע"כ הוא מטעם שכ' הש"ך בס"ק ל"ו בתירוץ הב' וכנ"ל אף לתירוץ הא' שם דבכ"מ לא הוי כבוש. והיכא דלא שייך איידי כגון לאחר שיעור מליחה לדעת מהרש"ל בכה"ג אף הרש"ל מודה דנאסר מיד בשמן וכן לדידן דאין אנו בקיאין רק רש"ל שם איירי דמלאו בתוך כשא"מ מלא ציר ויכול להיות שנפל לשם תוך שיעור מליחה וה"ה אזיל לשיטתו דס"ל דבכשא"מ ל"א איידי ופירש דברי הרא"ש דבפחות משיעור כבישה דאסיר כ"ק בנפל לציר הוא מטעם מליח כרותח ובזומן כאמת לא יזיק בפחות משיעור כבישה וכדעת הפר"ח דפליג שם על הב"י ואם כן מתילא בשמן אסיר כולו מיד וכן לדידן דלא בקיאינן בין כחוש לשמן:

בש"ך ס"ק נ' בפרטי הדינים דין א' מתיר בה"מ וסעודת מצוה בחתיכה שלא הודחה הדחה א' ונפלה לציר בכשא"מ ושהה שם שיעור כבישה ע"ש וכן התו"ד בסוף בפרטי דינים דין א' גם כן מתיר בזה בה"מ יעו"ש. ולפע"ד נ"ע דהא הוי ב' קולי בה"מ. א'. דנימא דבשהה שיעור כבישה אין איסור אף בכשא"מ דלא כהט"ז. והש"ך אות ל"ו בתירוץ הב'. ב'. דנימא בלא הודח דלא הוי דם בעין וב' קולי בה"מ לא מקילינן כדאיתא בש"ך סי' זה ס"ק ל"ח. ועיין בלב"ש בפתיחה לטריפות השלמום אות ז' מש"כ בזה. ולכאורה הייתי יכול לפרץ דבלא נמלח כלל גם הט"ז והש"ך בתירוץ ב' מודים דאין איסור אף בשהה שיעור כבישה והם לא אמרו רק בנמלח ולא שהה שיעור מליחה ואם כן מגילא לא הוי כאן ב' קולות. אמנם א"א לומר כן דבתו"ד והאי א"א לומר כן דהא כתב בעצמו בזה דבששהה שיעור כבישה תליא בפלוגתא הרש"ל וש"ך וט"ז הנ"ל ואף בפמ"ג א"א לומר כן דהא הוא כתב גם כן בדין הב' בהודח ולא נמלח דאסור בכשא"מ בשהה שיעור כבישה אף דהוא גם כן לא נמלח. וכ' שם דתליא בפלוגתת הרש"ל וט"ז וש"ך בב' תירוצים הנ"ל. ולא עוד דאסר שם אף בה"מ והוא תימה דכי גרע הודח הדחה א' מלא הודח ול"ע. [הגה"ה מבן המחבר] ולפע"ד ל"ק כלל על הפ"מ לפמ"ש הלב"ש דאף דלא מקילינן ב' קולות בה"מ מ"מ בה"מ ושעת הדחק יש להקל אף ב' קולות ע"ש אם כן שפיר דייק הפ"מ בכאן וכי בה"מ וסעודת מצוה וע"כ שפיר מקילינן בזה ב' קולות משא"כ בדין הב' דלא כ' רק ה"מ לבד שפיר החמיר בזה משום דהוי ב' קולות במקום ה"מ ולא מקילינן בזה כנ"ל בשם הש"ך. אמנם על התו"ד שפיר קשה קושיא זו:

שם דין ב' התיר בשר שהודח ולא נמלח שנפל לציר ושהה שיעור כבישה בה"מ דוקא אף בכ"מ ויש לציר מקום לזוב ע"ש וקשה דהא בדין הא' בלא הודח התיר בכה"ג אף בלא ה"מ רק לכבוד אורחים וכדומה ע"ש ואם כן קשה וכי גרע היכא דהודח הדחה א' מלא הודח כלל ול"ע:

שם דין ד' התיר בה"מ וסעודת מצוה בבשר ששהה שיעור מליחה ותוך י"ב שעות נפל לציר ושהה שיעור כבישה בכ"מ ויש לציר מקום לזוב ע"ש וכן התו"ד בדין הנ' התיר בזה בה"מ. ונ"ע הלא הוי ב' קולי במקום ה"מ [מבן המחבר] ולפנ"ש

בשם

בשם לב"ש גם כאן צ"ע טכ"פ על הפמ"ג דהא דייק וכי בה"מ וסעודת מצוה ובכה"ג שפיר מקילינן ב' קולות :

סימן עא [מגן המחבר] בש"ך ס"ק ג' הטלפים מהתך הוסם וכו' משום דאל"כ הוי כמולח בכשא"מ ואף שנמלחו אין הדם יוצא דרך הטלפים מאח"כ בשאר פלמות וכו' . לפי שהדם נפלט דרך העצמות וכו' והטע"ז כתב וז"ל שאני שאר עצמות מטלפים דשאר עצמות המוח שבתוכן ממלא את כל החלל ואין מקום שיתכנס שם הדם וישאר שם אבל בטלפים הם חלולים מבפנים וכו' יש לחוש שמא יתכנס דם הפליטה בפנים למק"א והוי כמולח בכשא"מ עכ"ל . ולא נהירא דהא אדרבה המולח בכשא"מ אסור מטעם שהבשר המונח בו הוא מונח במקום רחוק וכו' וחיישינן שמא פירש ממקום למקום . ונלפע"ד לתרץ דברי הטע"ז דהוא גם כן ס"ל כמ"ש הש"ך דהדם נפלט דרך העצמות ואדרבה ס"ל גם בטלפים דהדם נפלט מהם . דגם הם חלולי מחלחלי כמ"ש הפמ"ג בעצמות . ואקדים מ"ש הש"ך בסי' ע' ס"ק מ"ו בשם הת"ח שהביא בשם או"ה דראוי להסתפק אי קרקע מיקרי כ"מ ולכאורה צ"ל מקום הספק בזה. ונלפע"ד דהספק הוא ע"פ מה דאיתא במסכת חגיגה דף כ"ב דלרעא חלחולי מחלחלא ע"ש ועי"כ נסתפק האו"ה אם עי"ז נחשב לכ"מ . ואח"כ מצאתי זה בספר טוב טעם מהד"ת סי' ק"ו ועיין מ"ש בזה לענין מליחה בסק. והביא הש"ך הכרעת הת"ח בזה דמה שחוץ לציר שרי ומה שבתוך הציר אסור . ומשמע מזה דכ"מ שאינו כ"מ ממש רק על ידי דחלחולי מחלחל יש חילוק בין מה שבתוך הציר למה שחוץ לציר . ובזה יתורצו דברי הטע"ז דבעצמות המ"ח שבתוכן ממלא את כל החלל ואין מקום שיתכנס שם הדם וכו' פירוש ואם כן ליכא שום בשר לכנות עליו שהוא בתוך הציר לכך מותר הכל . משא"כ הטלפים שהם חלולים מבפנים ויש לחוש שמא יתכנס דם הפליטה בפנים למקום א' פירוש ואם כן ממילא איכא בשר בתוך הציר והוי כמולח בכשא"מ פירוש דלענין מה שבתוך הציר נחשב האי דחלחולי מחלחל לכשא"מ וכמ"ש בשם הת"ח. וי"ל דהטע"ז ס"ל כהאו"ה המובא בש"ך סי' ס"ח ס"ק י"ג דאינו אסור רק מה שבתוך הטלפים ומתורצים דברי הטע"ז. ובזה יתורצו גם כן דברי המ"א בסי' תל"ח ס"ק ד' לענין מליחה על העור דצריך להניח השער בשיפוע דאל"כ הוי כמולח בכשא"מ והקשה עליו האלי' רבה בס"ק ד' דהא מהני מליחה ע"ג העור וכדאיתא כאן בסעיף א' ופ"כ הוא מטעם דעור חלחולי מחלחל וכמ"ש שם הפמ"ג בכוונתו . ולפמ"ש אתי שפיר דהמ"א ס"ל כשיטת הטע"ז הנ"ל ופ"כ מותר למלוח הבשר עם העור משום דהיא מודבק לבשר ואין מקום שיתכנס הדם שם וליכא בשר שבתוך הציר ולמה שחוץ לציר הוי עי' שהיא חלחולי מחלחל כלי מנוקב והמ"א שהצריך להניח הע"ר בשיפוע משום דאל"כ יאסור עכ"פ מה שבתוך הציר דלמה שבתוך הציר לא נחשב מה שהיא חלחולי מחלחל לכלי מנוקב וא"ש גם דברי המ"א :

עוד נלפע"ד לתרץ דברי הטע"ז עפמ"ש הרשב"א הובא בש"ך שקיי לחלק בין הא דמליחת הטלס מועיל למוח שבתוכו וברא"ש לא מהני מליחת הגלגולת להמוח שבראש דהתם שורייקא דדמא שבקרום המוח הוא כדם כנוס בתוכו אבל דם שבאיברים במעט מליחה נפלט ומתמלה ע"ש וי"ל דהטע"ז ס"ל דהדם נפלט גם מהטלפים כמו מהעצמות וכוונתו דבעצמות שהמוח ממלא את כל החלל ואין מקים שיתכנס שם הדם וכיון דליכא כיס שום דם הכנוס שפיר אמרינן דבמעט מליחה נפלט ומתמלה משא"כ בטלפים שהם חלולים מבפנים יש לחוש שיתכנס דם הפליטה בפנים למק"א וכיון דהוי דם כנוס שוב אינה מליחה מועיל לו והוי כמולח בכשא"מ וכמו ברא"ש באם לא ניקב הטלס דאסור הקרום והמוח משום דהוי כנמלח בכשא"מ כמ"ש הש"ך בס"ק ז' ובתרווייהו הוי האיסור משום ד"ש בשם דם כנוס ואין בגלה בה לסוליא וכמ"ש הרשב"א ב :

סימן עב בפ"מ בש"ד ס"ק ג' הביא ג' טעמים להתיר במליחה וצליה לקרוע אחר כך . א. לב דשוע מהני דליסוי חשיב לגביה דם פליטה . ב'. דהדם מתייבש . ג' דצלי' וביסול מהני שוע ולא בלע כלל וכו' וכי ולטעם הג' קולא לשאר בשר ולפע"ד צ"ע דמאי החילוק בין טעם הא' לטעם ג' דהא לטעם הא' גם כן אמרינן שוע ואפילו הכי לא מהני רק לטלגו ולא לשאר בשר ופ"כ הוא משום דאמרינן דאף דשוע ולא בלע מ"מ הדם בעין ע"כ יוצא דרך הלב . ואם כן גם לטעם הג' ע"כ הוא כן וצ"ע . ועיין בחו"ד בחידושים ס"ק ג' דבאמת כתב כן דשאר הבשר אסיר גם לטעם הג' :

שם וה"ה אם נכנס כשיעור על האש . פירוש בכלי מנוקב עיין בסי' ע' ס"ק ל"ו בש"ך שם :

סעי' ב בט"ז ס"ק ח' כתב להקשות על האו"ה דס"ל אם הלב סגור למעלה אסור אפילו במליחה וצליה ואי פתוח למעלה סגי כמי קריעה ואם בישלו אחר כך מותר דהיכן מצינו מה שאמרו קורעו לאחר מליחתו אי בשתים הא כבר נאסר ואי בפתוח למעלה הא א"צ קריעה אח"כ והקשה המ"י ובפמ"ג דאמאי הקשה הט"ז מזה דקורעו לאחר מליחתו דהוא רק לשון הפוסקים עדיפא הו"ל להקשות ממתני' קורעו לאחר בישולו דהיינו צלייתו . ונלפע"ד לתרץ דאף או"ה לא סבר בפתוח רק אם בשלו אחר המליחה בלא קריעה וכדאיתא להדיא באו"ה ובט"ז . ואם בישלו אח"כ . משא"כ לאכול כאומצא בלא בישול גם או"ה מודה דלא סגי בפתוח למעלה ופ"כ לא קשה ממתניתין דקורעו לאחר בישולו דפירושו צליה דשם שפיר בעינן קריעה משום דמיירי באכלו כך צלי בלי בישול משא"כ מהאי קורעו לאחר מליחתו דע"כ איירי לבשלו אחיב משום דאין דרכו לאכלו באומצא ע"כ שפיר הקשה הט"ז דהיכן מצינו זאת דבבישול אחר כך הא סיבר או"ה דמהני בפתוח למעלה :

סעי' ג בח"ד סק"ב כתב דבשעה שאוסר בעין מונח על המאכל אף שאר בחתיכות נאסרין ולא שייך לומר אין דבר הבלוע יוצא בלא רוטב וכו' . וכ"כ החק יעקב סי' מת"ז ס"ק ח' אבן הפמ"ג בסי' ק"ה וש"ך סקי"ח וסקל"ח הביא בשם מ"ב דאף בכה"ג אמרינן אין איסור בלוע יוצא בלי רוטב וכן משמע דעת המ"א בסי' הנ"ל ס"ק ב' :

סימן עג סעי' א' בש"ך ס"ק א' הביא דהת"ח כ' בשם או"ה דהקערה שאכלו בה הכבד כשירה והקשה המ"י הובא בפמ"ג והו"ד דהא עירוי אוסר כ"ק ואמאי מותרת הקערה שאכלו בה הכבד ונלפע"ד לתרץ דכיון דזה דהכבד אוסרת דברים אחרים בנתבשלה היא אבעיא דבעא אביי וכיון שכן היה לנו להתיר מחמת ספק דרבנן דהא דם שבישלו הוא דרבנן אעפ"כ אסרינן משום דספיקא דאביי אינו מוכיח מידי ודאי דשאר הא.גורא"ש דאסרו בש"ס שם וכדאיתא בב"י ופ"כ בכאן די"ש לצרף לזה דעת הרשב"ם וסייעתו המובא בש"ך סי' ק"ה ס"ק ה' דס"ל דעירוי ככ"ש שפיר מיסר . אמנם עכ"פ צ"ל דמיירי דהיה סי' בקדירה נגד הכבד דאל"כ כבר נאסרה מקודם במים ואוסרת אח"כ הקערה דבכה"ג דא"ל להיות רק מבליע לחוד גם רשב"ם מודה וכדאיתא בש"ך שם ס"ק הנ"ל :

בחו"ד ס"ק ד' כתב לתרץ קושית הש"ך בס"ק ט' על הרש"ל שכ' דאם אין בתבשיל ס' כנגד הכבד אף הכבד אסורה אפילו נמלחה דכיון שנאסר התבשיל מדם הכבד אז נעשית נבילה ונאסרה הכבד משמנונית שבתבשיל והקשה דהא קיימ"ל אין הנאסר חוזר ומאוסר . וכתב החו"ד כיון דהכבד בולע שמנונית ודאי נאסר מדם הכבד שנפרש לתוך השמנונית דהוי כפירש לחוץ נגד השמנונית כמו בכחל. ולפע"ד צ"ע דאם כן יאסור אפי' בית ס' כדאיתא בסי' ס"ט סעיף י"א בהג"ה

בכנ"ס . ואי"ל דרש"ל ס"ל דאמרינן בזה ממ"נ דמה שפירש יצא לחוץ כדעת המחבר שם ז"א דאם כן לא יאסור אף באין ס' מטעם ממ"נ הזה ואין דומה לבשר שנתבשל בלי מליחה דאף לדעת המחבר אסור בדליכא ס' דבה חיישינן שמא פלטה וחזרה ובלעה משא"כ בכבד דליכא חשש זה דהא קיימ"ל הכבד פולטת ואינה בולעת ואם אמרינן ממ"נ זה תהא מותרת אף בליכא ס' וליע גדול :

סעי' ב' **בש"ך** סק"י הקשה על מ"ש הרב בת"ח דכיון דאנ"ח בקיאין בחליטה אף דיעבד אסור הלא הרב כתב בס"ס ס"ז שאנ"ח בקיאין בזמן הזה בחליטת בשר ובדיעבד מותר . ולפע"ד לתרץ קושית הש"ך דהם סימן ס"ז לא הזכיר רק חליטת חומץ דלי"ל לזה שום בקיאות רק הטעם דאין אנו בקיאין בחליטה בשם הוא כמ"ש הפמ"ג שם משום דחיישינן בזה דילמא נסאדם ולכן שפיר המיר רמ"א בזה בדיעבד משא"כ בכבד דאיכא ב' חליטות חליטת חומץ וחליטת רותחין וברותחין צריכין בקיאות אם הוי רותח ועי"כ אי"א בקיאין בזה וכיון דגזרו בחליטת רותחין גזרו אף בחומץ משום ל"פ ועי"כ פסק רמ"א כאן דאף בדיעבד אסור כדאיתא בב"י דהגאונים לא גזרו רק כאן בכבד וכנ"ל :

סעיף ד' **בש"ך** סקי"ב כ' וז"ל העתקתי דבריהם מפני הטע"ז שכ' וז"ל אסור לצלות כבד על בשר שהכבד כולה דם ופולט כ"ז שהיא אצל האש והבשר לאחר שנצלה קלת פוסק מלפלוט ויזוב הדם מן הכבד על הבשר ויבלע הבשר מדם הכבד וכו' וגם מה שכ' והבשר לאחר שנצלה קלת וכו' הוא לכאורה נגד התוס' . פירוש דבריו דפירש כוונת הטע"ז דס"ל דמש"ה אסור לצלות לכתחלה כבדא עילוי בשרא דהוא משום דלכתחלה לי"א כבולעו כך פולטו בצליה ועי"כ חיישינן דשמא הבשר לאחר שנצלה קלת פוסק מלפלוט פירוש דכשהבשר יהיה כבר נגמר חצי צלייתו ויפסיק מלפלוט ושוב לא נוכל לומר בה איידי דטריד ולא יהיה בו היתר רק מטעם דאמרינן ככ"פ בצליה וזה לא אמרינן לכתחלה דמה"ט אסר הרב לקמן סי' ע"ז לכתחלה לצלות בשר שנמלח עם בשר שלא נמלח והוא גם כן מה"ט משום דלי"א ככ"פ לכתחלה וס"ל להטע"ז דהרב אסר שם מדינא דלא כמ"ש הש"ך שם ס"ק י"ד דהרב אינו אוסר שם רק מצד חומרא ועי"ז הקשה הש"ך דלכאורה הוא נגד התוס' פירוש דאם כן לא היה ל"ל משום דפעמים נצלה הבשר תחלה וכשמסירין הבשר הרי בלע ולא היה לו שהות לפלוט דהא אף אם היה לו שהות לפלוט גם כן לי"א לכתחלה ככ"פ משום דאין לו דם של עצמו ועי"כ צ"ל דאמרינן ככ"פ בצלי אף לכתחלה והא דאסר רמ"א בסי' ע"ז לצלות בשר שנמלח עם בשר שלא נמלח הוא רק מצד חומרא כמ"ש הש"ך סקי"ד והא דכ' הש"ך קושיא זו בלשון לכאורה והיא קושיא אלימתא י"ל משום דנוכל לומר דהתוס' כתבו זאת לתרץ קושיתם הא' שם דאמאי הוצרך הש"ס לומר הטעם בהא דבדיעבד מותר בכבדא עילוי בישרא דהוא משום דאמרינן מישריק שריק וכדאיתא כאן בש"ך רים הס"ק ולמה לא אמרו הטעם משום דאמרינן ככ"פ דהא בדיעבד לכ"ע אמרינן ככ"פ בצליה ושפיר הוצרכו התוס' לכתוב משום דחיישינן דנצלה הבשר תחלה ויסירו אותו מהשפוד ועי"כ א"א לומר ביה ככ"פ אף בדיעבד ושוב ל"ק על בטע"ז ועי"כ לא כתבו הש"ך רק בלשון לכאורה ומשום דלשון התוס' לא משמע כן :

שם סקי"ד הקשה הש"ך על הרמ"א שכ' דאם נמלחה הכבד מותר לצלותה ע"ג בישרא ומשמע דמכ"ש תותי בישרא ואמאי מותר לצלותה תותי בשרא והלא לדעת הר"ת דקיימ"ל כוותיה הוי כבד שנמלח כשאר בשר ואם כן הוי כמו בשר שנמלח ע"ג בשר שלא נמלח דאסור לכתחלה וכמ"ש הרמ"א בסימן ע"ז ע"ש . וכן הקשה הט"ז בס"ק ו' . ולפע"ד לתרץ דמ"ש התוס' בדף קי' ד"ה כבדא בשם הר"ת דעל ידי מליחה יוצא כל דמו ע"כ לאו דוקא הוא דהא כולה דם רק דפיר הוא דיוצא ממנה דם כמו שיוצא משאר בשר וכיון דמ"מ מותר לגמרי ע"כ אין להחמיר בה יותר מבשאר בשר ולהכי מותר לצלותה תותי בשרא אפי' במליחה כבר משום דלעולם שייך בה איידי דטריד ושפיר מתורץ קושית הט"ז והש"ך . ובזה מתורץ גם קושית הפמ"ג בש"ד סק"ט שהקשה על הא דמביא שם הש"ך דברי הת"ח שכ' הטעם דבכבד אם לא הודח הדחה הא' קודם הצליה ובפלה כך דמותר דהוא משום דדם הכבד הוא דרבנן ועי"ז הקשה דלמאי הוצרך הת"ח לטעם זה והלא גם בשאר בשר מותר בכה"ג וכדאיתא להדיא ברמ"א סימן ע"ו סעי' ב' וכאן לא גרע משאר בשר ולפי הנ"ל א"ש די"ל דכאן בכבד גרע משאר בשר משום דלי"ש לומר ביה נורא מישב שייב כיון דנשאר בו עדיין דם של עצמו שלא יצא ושפיר הוצרך הת"ח לומר בכאן הטעם דמותר בלא הודח הדחה הא' ובשלו כך והוא משום דדם הכבד דרבנן ומתורץ קושית הפמ"ג . ועפ"ז נדחה גם מ"ש הפמ"ג סס"ק א' דבכבד שלא נמלחה ונפלה לציר פשיטא דשרי דלא גרע משאר בשר ולפמ"ש ז"א דכאן גרע וגרע דהא עדיין נשאר בו דם של עצמו שאינו יוצא אם כן לא שייך בו לומר ככ"פ . ועיין בט"ז סימן ס"ט סקל"ב ובפמ"ג שם :

סעי' ו' בט"ז ס"ק א' כתב דכיון שכתבתי בסעי' א' שרש"ל מתיר להלכה למעשה הכבד שנתבשלה לבדה יש לסמוך עלי' בזה לכ"פ דאין הכבד חוזרת ואוסרת אח"כ דברים אחרים בנתינת טעם וכו' . והיינו בנתבשל בלא בשר אבל עם בשר פשיטא דאין לסמוך להקל בזה . והקשה חו"ד וז"ל לכאורה תמי' דאדרבה כיון דאינה נאסרת לרש"ל מטעם דטרודה בפליטה אם כן אם נפל לקדירה אחרת תאסור דהא עדיין יש דם בתוכה ואוסרת וגם מה שסיים לחלק בין בישלה עם בשר לשאר דברים לכאורה תמוה דכיון דיש ס' לא נעשה השמנונית נבילה . ונראה לפע"ד לתרץ קושית החו"ד דזה כוונת הט"ז דאם נאמר דלא כדעת הרש"ל ואמרינן דהכבד בלעה מקודם שפיר אוסרת הקדירה הב' דלא שייך שום ממ"נ בזה משא"כ אם אמרינן כדעת מהרש"ל דהכבד לא בלעה כלל מקודם ואין לנו לדון רק על דם שלו שנשאר בו אין אוסרת הקדירה הב' משום דאמרינן בזה ממ"נ דמה שלא יצא בקדירה הא' לא יצא גם כן בקדירה הב' כמ"ש התוס' במסכת חולין דף ל"ו ממ"נ זה בכחל ונהי דקיי"ל לאסור הכבד מ"מ ז"א רק מצד חומרא ועי"כ ל"א כיש ס' עכ"פ דהכבד יאסור את הקדירה הבי משא"כ בבישלה עם בשר שפיר אוסרת אח"כ את הקדירה הבי מטעם כיון דהכבד בולעת שמנונית שוב אסור הכבד מצד הדין מטעם שהדם שבכבד שפירש לתוך השמנונית הוי כפירש לחוץ וכמ"ש החו"ד לעיל ס"ק ד' ואף ביש ס' וכמ"ש בגליון על החו"ד שם וכיון דהכבד אסורה מצד הדין שוב אמרינן דכחתיכת נבילה שוי' רבנן וכדאמרינן בכחל ועיין בט"ז סימן נ' ס"ק א' :

סימן עד בט"ז ס"ק א' הביא דברי הגהת ש"ד שמעשה ה' בטחול שנצלה בלא ניקור והתירוהו דבטל חלב הטחול בטחול עצמה ובחלב הכסר שבה דשערוהו דהטחול והלב הכסר שבו הוי ס' נגד החלב האסור ע"ש . וקשה לפע"ד דאמאי לא הצריכו לזה גם נטילה או קליפה עכ"פ דהא קיי"ל בכ"מ דאף בשמן דבעי ס' מדינא מ"מ צריכין גם כן נטילה כדאיתא להדיא במחבר סי' ק"ה ס"ה ע"ש [מבן המחבר] ולפע"ד דלא קשה כלל דהגהת ש"ד דבוא מהרי"א לשיטתו אזיל דחולק ע"ז וס"ל דכל היכא דבטיל בס' א"צ לא נטילה ולא קליפה כמ"ש הש"ך שם ס"ק ע"ו בשמו ע"ש ולדידן י"ל דאה"נ דבעינן ס' וגם נטילה :

סימן עה סעיף א' במחבר אין מחזיקין דם בבני מעים . ול"ע בהם של עוף שהבילים מונחים בו אם מחזיקין

מחזיקין בו דם דבסי' מ"ה שכתבו הפוסקים מעי של עוף שהביצה מונחת בו. ומדקדקו לי' הפוסקים בלשון מעי משמע דבכלל בני מעים הוא ובמסכת ביצה דף ז' איתא מן האשכול של ביצים מן הקורקבן ומן המעיים משמע דאינו בכלל בני מעים [מבן המחבר] ולא קשה זא"ז דבפמ"ג סימן מ"ה במ"ז ס"ק א' כתב דהא דאיתא מעי של עוף פירוש המעיים שהשלל של ביצים מונח בתוכו דזהו אם ניקב טריפה משא"כ בשלל שהוא אשכול שהביצים בתוכו בניקב כשירה. וא"כ י"ל דהמעיים שהשלל מונח בתוכו הוא בכלל בני מעיים וע"כ קראוהו הפוסקים בלשון מעי משא"כ בש"ס דמיירי באשכול דהוא מקום שהביצים בתוכו אינו בכלל בני מעים. ובגוף הספק הזה כבר נחלקו בזה הטו"ז מהדורא ג' סי' ק"ל ושו"ת בית שלמה סי' קל"ח דהט"ז סובר דמחזיקין בהם דם דלא גרעי מזפק וקורקבן והבית שלמה ס"ל דאין מחזיקין בהם דם:

במ"ז ס"ק ה' הביא בשם רש"ל דאם מלח הביצה עם בשר דאסור וכו' וז"ל ועוד נ"ל דשפיר בלעה ופלטה ע"י המלח אפי' נתקשה לגמרי דהא אפי' כ"ח שמלחו בה בשר אפי' הוא מנוקב אסור לאכול בו רותח וכ"ש הכא. והקשה ע"ז החו"ד וז"ל וקשה דהא מלח אינה מבליע בכלי רק כ"ק וכו' וכיון דהט"ז אינו אוסר רק משום דמדמה לה לכ"ח אין לאסור רק כ"ק וקליפת הביצה במקום קליפה ע"ש. ולפע"ד דהרש"ל אין מדמה זה לכ"ח דאה"נ דגרע מכ"ח ודומה למאכל דל"א בי' משריק שריק וע"כ אף דבכלי לא נאסר רק כ"ק ואף לדידן ואפשר אף בשמן וכדאיתא בפמ"ג סימן ס"ח בש"ד ס"ק י"ד עי"ש מ"מ כאן הוי כמאכל ונאסר בשמן בכולו' ועיין בפמ"ג סימן ס"ו בש"ד ס"ק י"ג ובש"ך שם. ורש"ל למד זה מכח כ"ש וכדסיים וכ"ש הכא:

מבן המחבר בפמ"ג בש"ד ס"ק ו' ונראה לי דהולכין לחומרא בכרס ואם מלחו אותו והודח תוך שיעור מליחה והניח אצל מלוחה אסור אף בה"מ שנמצא אין בו דם ונסתמו נקבי הפליטה ול"א ככ"פ ולכאורה קשה לפע"ד דאמאי נקט הפ"מ דוקא בהודח מטעם דנסתמו נקבי הפליטה והלא אף בלא נמלח כלל דלא שייך נסתמין אף דאין לו רק ציר כדמוכח כאן בפמ"ג ובט"ז סי' ע"ו ס"ק ל"ו מ"מ הי' לו לאסור כיון דלא שייך בי' פריד ואין בו היתר רק מטעם איידי דיפליט וזה לא אמרינן רק בהפסד מרובה וכמ"ש הש"ך לעיל סי' ע' ובבני מעים ל"ש ה"מ דאוכליהון לאו בר איגם כמ"ש בט"ז ס"ק ו' לגבי דקין. ולפע"ד לתרץ ואקדים מה דקשה עוד דאמאי אסר הפמ"ג בנמלח והודח משום דנסתמין נקבי הפליטה והלא יש בזה ס"ס לקולא. א'. שמא קיימ"ל כשיטת הרמ"א דמחזיקין דם בכרס. ב'. אם אמרינן זה דהודח נסתמין נקבי הפליטה דהא יש פלוגתא בזה כדאיתא בט"ז סי' ע' וסי' ס"ט. ונראה דהיינו טעמא דאסור בהודח וא"א מתירין משום ס"ס משום דיש בו ס"ס לחומרא. א'. דשמא אמרינן בהודח דנסתמין נקבי הפליטה. ב'. אף דאין נסתמין נקבי הפליטה מ"מ שמא ל"א איידי דיפליט בציר וכדעת מהרש"ל הביאו הרמ"א לעיל סימן ע' וע"כ שפיר אסור. ואי קשיא א"כ אמאי מתיר הפמ"ג במ"ז ס"ס ע' אף בהודח ע"ש י"ל דשם כ' אליבא דהט"ז דס"ל דלכ"ע אמרינן איידי דיפליט בציר ורק בנפל לציר ס"ל לרש"ל דל"א איידי דיפליט וכמ"ש שם הט"ז ס"ק ע"ז משא"כ כאן כתב אליבא דקיימ"ל כהש"ך דס"ל להרש"ל דל"א איידי דיפליט בציר ושוב איכא בי' ס"ס לחומרא וע"כ לא נקט דינו' רק בנמלח והודח משום דנסתמין נקבי הפליטה אבל בלא נמלח שפיר מותר אף בלא ה"מ משום דאיכא בי' ס"ס לקולא כנ"ל ואין זה דומה לדקין שכ' הפמ"ג לאסור דשם ליכא ס"ס דהא לכ"ע אין מחזיקין בהם דם משא"כ בכרס דלשיטת הרמ"א מחזיקין בו דם שפיר איכא ס"ס לקולא ומותר:

סי' ע"ד סעי' ד' בחו"ד ס"ק א' הביא בשם הרשב"א דאם הונח בשר שלא נמלח אצל תנור חם דלקדירה

ע"י מליחה אסור רק לצלי מותר. ועיין במ"ז סי' ע"א ס"ק א' שהביא לתרץ דעת היש אוסרין שברשב"א דס"ל דהרא"ש צריך למולחו על השיעור ואח"כ חורכין אותו וחוזרין ומולחין ורשב"א הקשה כיון דלדידהו לא מהני מליחה על השיעור א"כ מליחה א' למה היא כלל וכו' לתרץ דחיישינן דע"י החרכה יפרוש הדם ממקום למקום וכו' ומוכח דחולק ע"ז הרשב"א וס"ל דל"א דע"י זה יהי' פורש ממקום למקום דאמרינן ממ"נ וכמ"ש החו"ד לענין צלי' ול"ע דלפ"ז יהי' דברי הרשב"א סותרין זא"ז. ובגוף הדין עיין בפמ"ג סי' ס"ח בש"ד ס"ק י"ב ובסי' ס"ט מ"ש בזה:

בש"ך ס"ק כ"ג כ' לענין הבשר השפוד צריך ליבון - ועמ"י כלל י"ח אות א' תמה על הרב בסימנים דדי בהגעלה וכו'. עיין בסי' ל' בט"ז ס"ק ט' דצריך ללבן השפוד:

סעי' ה' בש"ך ס"ק כ"ד כתב על הרש"ל גם מ"מ להחמיר כיון דספק דאו' לחומרא הא ליתא דהא קיימ"ל דם שבישלו הוי דרבנן. ואף דלא נתבשל רק שנצלה מ"מ דם שנצלה הוי ג"כ דרבנן דלא גרע מדם שמלחו דמלוח ה"ה כרותח דצלי:

סי' ע"ו [מבן המחבר] בש"ך סק"כ הטעם להלכה דהפנימי אינו מותר רק היכא דשייך גבי' ערוך דבכ"פ לא שייך בפנימי. ול"ע דבסי' ס"ח ס"ע כתב הרמ"א מיהו אם עבר ומלח בעוף הראש כולו אסור והשאר מותר. ומיירי דעדיין לא נפתחה התרנגולת ע"ש בש"ך ס"ק י"ט וא"כ יאסרו הבני מעים מחמת הבשר דאין להם שום דם לפלוט וכדאיתא בסי' ע"ה וע"ש בש"ך ס"ק י"ג. ולטעם הב' דמותר למלחם עם בשר משום דמשריק שריק ודאי דיש לאוסרם דל"ש כאן דאינם עדיפי מאלו יש גומות בבשר דל"א משריק שריק וכ"ש כאן שהם תוך העוף. וטעם הא' שם שהוא מהרשב"א משום דפולטין ציר ואין בולעין ג"כ ל"ש כאן דהא כ' הפמ"ג בפרטי דינים דין ד' דדמי לחתיכה שנפלה לציר דל"א בי' איידי דטרוד. וא"ל דבאמת הבני מעים אסורין דהא הרמ"א כ' והשאר מותר ומשמע דהכל מותר אף הב"מ:

בפמ"ג במ"ז ס"ק א' כתב ולפ"ד המו"ה והרב בת"ח דנמלח החילון ושהה ש"מ והודח אסור החילון ובלא הודח אסור באין ה"מ לש"ך בסי' ע' דבציר ע"כ בולע. ה"ה כאן ע"כ בולע מפנימי דאין לו דרך אחר וכו'. משמע מדבריו דבה"מ מותר להש"ך ול"ע דהא בסי' ע"ג ס"ק י"ד כ' הש"ך דבצלי אין חילוק בין פולט ציר או לא ע"ש:

סי' ע"ח בפ"מ [מבן המחבר] בש"ד ס"ק א' כ' ומ"ש דפשטיד"א יש לה כל דין בישול בקדירה לא ידענא אמאי לא כ' רבותא טפי אפי' טופל ברכה א"א בקיאין ויש להם דין בישול וכ"ת דאפי' לקולא קאמר שאין הלשון משמע כך. ול"ע אמאי לא הקשה דהלא כ' הש"ך בס"ק א' דלדידן דא"א בקיאין אזי אף בטפילה שבלילתה רכה יש לה כל דין בישול בקדירה אפי' לקולא ע"ש:

סימן ע"ט בש"ך ס"ק א' כתב ואע"ג דביצה טריפה קיימ"ל בסי' פ"ו שאסור שאני התם שגדל באיסור הכי איתא בש"ס פא"ט שם ולפע"ד ל"ע במאי מיירי אי בנטרפה ואח"כ עיברה דאז הוי גדלה באיסור ולי"ק בש"ס שם א"כ אין אסור רק בספקה מארעא דאל"כ הוי זו"ג וכדאיתא שם בש"ס ואי בעיבר' ולבסוף נטרפה ואז שפיר אסור בכל הביצים דליכא גורם היתר מ"מ הלא בכה"ג עכצ"ל הטעם משום דמעורה בגידין הוי כגופה והאי גדלה באיסור ע"כ פירושו שנגמר באיסור וכדאיתא שם בש"ס וא"כ אמאי כתב הש"ך הלשון שגדל באיסור:

סימן פ"א בש"ך ס"ק י"ב הביא בשם הרא"ש דאע"ג דלענין בב"ח לאו כחלב דמי וא"כ מכ"ש למשרי משום אמ"ה דהא לא גלי לן קרא דשרי אלא חלב די"ל לענין בב"ח לא חשיב כחלב דכתיב לא תבשל גדי בחלב אמו
כמו

כמו שיולא מהאס ולשאר מילי הוי בכלל חלב. וכ' עוד ול"נ דאפי' לא הוי בכלל חלב לכל מילי לק"מ דל"צ לאשכוחי היתר רק דלא נימא דהוי כאמ"ה אבל בתר דגלי לן דחלב מותר א"כ ש"מ דאזהרה לאמ"ה דוקא בשר שהוא גופו של חי א"כ כ"ש דמי חלב שרי. ופי' הפמ"ג כוונתו דהו"א דהוי כמו ליר של אמ"ה דהטמאים לאסור לירן ע"ש. ול"ע דהא הרמב"ם בפ"ה מהמ"א הל' ה' פסק דבהמה בחי' לאו לאברים עומדת א"כ איך אפשר לומר דחלב יהי' אסור משום ליר אמ"ה כיון דהאבר עלמו אינו אסור כ"ז שלא נחתך :

סי' פ"ב ע"ז ס"ק ז' הביא דברי התוס' בחולין דף קל"ט שכתבו דלפור דרור הוא טהור כדמוכח בא"ט. והקשה דלית שם הוכחה ומסיק דט"ס הוא ול"ל כדמוכח בח"ל. והיינו דמוקי הברייתא דח"ל חי' ועוף מן הכיברין בלפור דרור וע"כ טהור הוא דאי טמא מאי אריא שיודפת להשמע מ"ל דאין ראוי לטלטל ביו"ט. וכן מוכח מדברי התוס' ד"ה ואין נותנין וז"ל והשתא כשמתרץ בגמ' לידה ממזונות נמי ניחא דהא כהא תליא ע"ש. והקשה הפמ"ג במ"ש עוד שם ומאי אריא דרור הא לידה אב מלאכה הוא וכ' הפ"מ דלאו דוקא דכאינו דרור לא לידה הוא בכיבר ונלפע"ד לתרץ דכוונת הט"ז כיון דלידה הוא אב מלאכה במקום דאינו ניזוד ועומד עכ"פ אינו מותר רק ללורך אוכל נפש וכדאיתא להדיא באו"ח סימן שט"ז ברמ"א ובסי' תל"ו במ"א ס"ק ח'. ואף בלא טלטול בידים רק לדחותם בעלמא ג"כ אסור אם אינו לורך אוכל נפש ומדוקדק שפיר לשון הט"ז :

שם בגליון בזהב מזוקק כתב ומוכח דגם במשנתינו איירי בדרור דאל"כ אמאי אמרה אבל לדין חיות ועופות מן הכיברין לימא רבותא אפי' מן הבית נמי וכ' ע"ז הפ"מ לא ידעתי פירושו דאדרבה מתני' אומרת לדין חי' ועופות אפילו מביברין קטנים וכו' וע"כ באינה דרור דבדרור אסור אף מבית. ולפע"ד כוונת הזהב מזוקק דלפי מסקנת הגמ' בחי' מיירי בביבר קטן דמטי בחד שחי' ובעוף ע"כ מיירי במקורה כנ"ש הש"ס לעיל א"כ ממילא האי דתני לדין חי' ועוף מן הביברין מיירי בקטן ומקורה וא"כ זה עדיף מבית דאף דמקורה מ"מ אינו קטן כ"כ דמטי בחד שחי' א"כ לימא רבותא דאפי' מבית שרי א"ו דמיירי בדרור ובבית אסור ובביבר קטן שרי אף בדרור :

שם בט"ז הביא לשון מהרי"ק שכ' וגרסינן נמי בע"ז פ"ב איזה היא יורה קטנה כל שאין ראש לפור דרור יכול ליכנס בתוכה ופירש"י דאין לך חתיכת איסור קטנה מזו משמע שהיא חתיכת איסור וכ' ע"ז הט"ז אין לו ענין כלל דאעפ"י שאנו משערין בו לדין היסור מ"מ הוא עלמו אינו אסור. והנקוה"כ כ' אינו נכון דא"כ למה נקט הש"ס לפור דרור דוקא ומיהו בלא"ה אין ראי' די"ל טהורה היא אלא דביורה של עכו"ם חיישינן שמא בישל בה לפור דרור נבילה דשחיטת עכו"ס ודאי נבילה והיינו דקרי לה חתיכת איסור. מיהו ברש"י איתא שם וז"ל שפיה קלרה דבהא ודאי לא איבשל דבר טמא וע"ש ברש"י לעיל מזה בד"ה כל שאין לפור דרור ול"ע :

סימן פ"ג סעי' ה' בש"ך ס"ק א' כ' הטעם דיי"א דאם מונחים עם הטמאים בחבית אחת אמרינן מסתמא נמלחו כך מתחלה ביחד. ופסק בת"ח דאם יש שסים מן הטהורים נגד הטמאים קונים לכתחלה וכו' עיין במ"י שם אם לריך בזה קליפה שבשם רש"ל הביא דלריך קליפה עכ"ס. והוא גופי' פסק דא"ל קליפה :

שם ס"ק י"א אין להחמיר ולפשפש אם יש ביניהם דגים טמאים דאחזוקי איסורא לא מחזקינן אפילו היכא דאיכא לברורי. ול"ד למ"ש לעיל סימן י"א דאין לסמוך על החזקה במקום דיכולין לבררו דהכא אין אנו מתירין מכח חזקה אלא מהיכא תיתי יהא כאן איסור. ועיין במ"א סימן תל"ז ס"ק ד' :

סעי' ד' ט"ז ס"ק ט' קרני דגים וכו' ונמלא דמש"ה הלריכו כאן מומחה דהיינו הבקי בהן ולא כרמב"ן שפירש הסוגיא דמומחה היינו דוקא נאמן וכו'. ולפענ"ד דזה תלוי בב' הדיעות בריש סי' קי"ט אי אמרינן סתם אדם מוחזק בכשרות. ועיין ש"ס ס"ה במחבר ובש"ך סימן א' ס"ק ב'. מיהו קשה דכאן משמע דסתם אדם אינו מוחזק בכשרות ושם בסימן קי"ט פסק המחבר להיפך ע"ש בש"ך ס"ק א' וג' ול"ע :

סעי' ח' בש"ך ס"ק כ"ו א"כ הי' אדם שהוחזק וכו' אבל ודאי אם ב' ראשיהם כדים וכו' אינו נאמן שמכחיש המורה. ול"ע דלפי דברי הש"ך אפילו ב' עדים אינם נאמנים כמו שאיתא במסכת ר"ה דף כ"ג ע"ב ע"ש :

סימן פ"ד סעי' ה' בט"ז ס"ק ח' שמא פירשו נראה שהוא מש"ל בסעיף ד' דל"ח שמא פירשו אפי' חורו נקוב לחוץ כ"ש דלא חשו כאן ע"כ. יש תימה על המחבר בש"ע שפסק לעיל לקולא וכאן לחומרא. והפמ"ג כ' ויש ליישב קלת לעיל הוי בעין ס"ס שמא לא פירש ושמא ע"ג פירי נ"ח פירש דהיא בגיא דלא איפשטא משא"כ קמח ע"ש. וקשה לפענ"ד דלמה נ"ח בחורו נקוב לחוץ שמא פירש על הארץ או על דופני הכלי. ונלפע"ד לתרץ דשם כיון דמלאנו התולעת בהחור נ"ח שפירש וחזר לחורו דזה חשש רחוק משא"כ בקמח דהוא מקום רחב ומגולה שפיר חיישינן שפירש וחזר להקמח :

בט"ז ס"ק ט' כ' ע"כ בודאי אסור למכור זה לעכו"ם אלא קנה קבא ע"ש. ועיין בא"ח סי' תמ"ז במ"א ס"ק כ' אוסר למכור גם מעט מעט :

סעי' ו' בט"ז ס"ק י"א כתב אבל אם אין דרך להמליח אלא במלוח א"ל בדיקה דהוי ס"ס. והקשה הפ"מ דהא עבר ובישל תוך יב"ח לריך עכ"פ בדיקה כמ"ש המחבר סעי' ט' ואפי' לאחר יב"ח לריך בדיקה קלה דהיינו שיתנם במים לוננים ואא"כ ברותחין והא גם שם יש ס"ס. ונלפע"ד לתרץ זה דבתוך יב"ח הוי הס"ס ע"י הבישול שמא נימוחו הרי עשה הס"ס בידים לכך אם יכול לבדוק בודק אבל הכא הוי הס"ס שמא לא פירשו והא אתי ממילא. וגם הקושיא הב' מלאחר יב"ח לא קשה דהתם הבדיקת לוננין וא"כ רותחין הוא שלא יפרשו א"כ וכדאיתא במחבר וא"כ ירא' בעלמו הפרישה ומהני לזה הרותחין שימותו התולעים ויהי' פירש מתה לכן כתב הט"ז לרידן דחיישינן שמא כבר פירשו וכדפסק הרמ"א בסעי' ד' וא"כ ממילא לא מהני בזה בדיקת רותחין רק הוי לריכים בדיקה בתוכה בזה שפיר מתיר הט"ז משום ס"ס :

סעי' ט' בט"ז ס"ק ט"ו כי אין לך פרי שאין בו ס' נגד טעם התולעת. וכ' במ"ה שקיבל דדוקא בתפוחים וכו' וכמ"ש במרדכי דפרי קטן נעשה היא נבילה ולריך ס' נגד כולו וכו' ועיין בט"ז סי' ל"ב ס"ק י"ב ובפמ"ג ותו"ד שם ובש"ך סי' ע"ב ס"ק י"ז ובפמ"ג שם :

בש"ך ס"ק ל"א ויש מי שאומר דה"מ שלא נמלא אלא א' או ב'. וכ' הש"ך לכאורה משמע דקאי אתוך יב"ח דאז אפי' הן בתוך הפרי אסור אבל לאחר יב"ח איכא ס"ס שמא פירש מת דשרי ואת"ל חי שמא נימוח. ואפ"ג דמדברי הר"ן משמע דקאי גם אלאחר יב"ח היינו משום דאזיל לטעמו דס"ל פירש מת אסור וכו' וכ' הפמ"ג ויש לעיין להר"ן נמי איכא ס"ס שמא לא פירשו ואת"ל פירשו שמא נימוחו ובטלי. ולפע"ד כוונת הש"ך דנהי דהספק שמא כבר פירשו חשיב ספק לענין ס"ס כמ"ש הט"ז ס"ק י"ב מ"מ זה דשמא יפרוש ע"י בישול לא חשיב ספק לענין ס"ס דע"י הבישול הוא קרוב לודאי שיפרוש וכמו לדעת המחבר דלכתחלה פירש לא חייש כלל כמ"ש בסעי' ד' ולשמא יפרוש ע"י בישול חייש כן נמי לדעת רמ"א אף דחייש נמי לכבר פירש מ"מ מהני לצרף לס"ס אבל לא זה דפירש ע"י בישול אף די"ש פ'

שמא

שמא פירש מפה וע"כ כתב הש"ך לבסוף מיהו כ"ז לתולעים שבפנים דיכול להיות שמתו התולעים תוך כפרי קודם אבל תולעים שמבחוץ על הפרי הוי קרוב לודאי שפירשו תיכף קודם שמתו ושוב ליכא שום ס"ס וע"כ שפיר אסור וכמ"ש הש"ך. וא"ש דברי הש"ך :

בפ"מ במג"ז י"ז הביא בשם הכנה"ג דחומץ שיש בו תולעים אין להתיר לבשל החומץ שימותו התולעים ולא יהי' עוברים דרך נקבי המסננת דזה הוי מבטל איסור משא"כ בדבש עבה מותר לחמם ולסנן ומסיים ע"ז הפמ"ג ויש לעיין בזה ולפע"ד נראה דהחילוק הוא דבדבש הבישול הוא שיהי' נימך שיוכל לסננו ובחומץ שבל"ז הוא נזול ויכול לסננו רק הבישול הוא שמתוך כך ימותו התולעים וע"כ הוי מבטל איסור :

סעי' י"א בש"ך ס"ק ל"ה הביא בשם הת"ח דנשים בודקות הקטניות והפירות וסמכינן עלייהו ואע"ג דבברירת דגים קטנים כ' בהג"ה ס"ס קכ"ז דאשה אינה נאמנת שאני הכא כיון דלא אתחזק איסורא גם כי יש הרבה נרדים להקל. והקשה המנ"י הביאו הפמ"ג ב' קושיות א' דמ"ש דכאן לא אתחזק איסורא והלא בסי' קכ"ז נמי לא אתחזק איסורא. ב' אמאי סכ' שיש כמה נרדים להקל אדרבה כל שיש נרדים להקל אף היא מקילה לעצמה ונלפע"ד דקושיא הא' נודאי ל"ק דהתם בדגים החשש הוא על כל דג ודג שמא טמא הוא ע"כ אם יאכל ע"י בדיקת הנשים ולא ישגיח ואם נשאר דג טמא אכל גופו של איסור משא"כ בפירות דאף אם נשאר פרי מתולעת ואכל אותו מ"מ לא יאכל בזה ודאי איסור דגוף הפרי בעצמת כשר הוא רק דחיישינן שמא יש בו תולע ע"כ לא הוי אתחזק איסורא. וכן הקושיא הבי ג"כ לא קשה דהתם איירי שהאשה יודעת הנרדים לקולא ע"כ אמרינן דמקילה לעצמה משא"כ כאן דהנרדים להקל הוא ע"פ הדין ואין האשה יודעת בם א"כ לא תקיל לעצמה :

סעי' י"ד בט"ז ס"ק כ' כתב דהטעם דנשאר מותר דיש ס"ס ספק אין שם תולע וא"ת יש שם שמא נימוח בשעת אפי' והקשה הפמ"ג דאמאי לא אמר הס"ס דשמא ברחו ושמא נטחנו דבטלים הם. ונלפע"ד לתרץ ואקדים לזה מה שקשה דהאיך מצרפינן האי ספק דשמא אין שם לס"ס והלא חזינן דנשאר הרבה וכבר העיר בזה הפמ"ג ועכ"ל דכיון דהספק הב' דשמא נמוחו הוי ספק טוב מצרפינן גם הספק דשמא אין שם לס"ס אף דאינו ספק טוב וע"כ שפיר הוצרך הט"ז לכתוב הספק דשמא נימוחה דבזה שפיר חשיב לס"ס כנ"ל משא"כ אם נצרף הספק דשמא נטחנו להספק דשמא אין שם דב' הספיקות יהי' גרועים מטעם שכ' הפמ"ג דהא חזינן דיש שם ולא נטחנו וע"כ לא הוי ס"ס :

סי' פ"ו בט"ז ס"ק י' הביא בשם הדרישה דאם הבילה טמאה היא קלוף אוסר אף דהם אינם קלופים כן אם הנמורי' הם קלופים אסור אף דהטמאה אינה קלופה. והט"ז חולק וס"ל דהכל תלוי בטמאה אם היא קלופה או לא. ונלפע"ד להביא ראי' לדברי הט"ז מנ"י או"ח סימן תק"ג שהביא בשם הכלבו דבילה שנולדה ביו"ט שנתבשלה עם בשר דמותר הבשר משום דמיא דביעי בעלמא הוא והביא שם שהי' מעשה בלוניל והתירו הבשר ע"ש והרי בשר דומה לבילה קלוף ואפ"ה מותר משום דאמרינן דמיא דביעי וכו' אלמא דאם הטמאה אינו קלוף מותר הבשר או הבילים הטהורים אפילו הם קלופות :

בפמ"ג ס"ק ט' במ"ז נסתפק בבילים שאינם קלופות דאינם אוסרים משום דמיא בעלמא אי אמרינן זה ג"כ בדשיל"מ כגון בנולדה בילה ביו"ט ובשלה בקליפתה עם שאר בילים שאינם קלופות. ותמי' בעיני דהא בנ"י מבואר באו"ח סי' תק"ג דבבילה שנולדה ביו"ט ג"כ אמרינן דמיא בעלמא הוא :

סימן פז סעיף א' במחבר כתוב בתורה לא תבשל גדי בחלב אמו ג"פ אחד לאיסור בישול ואחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה והוא מהש"ס חולין דף קט"ו והוסיף על דברי הש"ס והוא מהטור ורשב"א והוליא אכילה בלשון בישול לומר שאינו אסור מה"ת אלא דרך בישול. והביא הכ"מ בשם המזרחי שהקשה ל"ל לא תבשל על איסור אכילה תיפוק ליה מלא תאכל כל תועבה כל שתיעבתי לך ה"ה בבל תאכל ומתרץ דלא תאכל כל תועבה הוי לאו שבכללות ואין לוקין עליו . והקשה הכר"ו דמה נעשה לדעת הרמב"ם דפסק דעל ההנאה אין לוקין ופסק כר' אבוהו דכ"מ שנאמר לא תאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע אם כן ל"ל לא תבשל הג' על הנאה הא מלא תאכל כל תועבה נפקא והגאון מוה' ר' אברהם ברודא הקשה להרמב"ם דפסק כר' אבוהו דכל מקום דכתיב לא תאכל איסור הנאה נמי משמע מנ"ל דבב"ח אסור בהנאה מג' פעמים לא תבשל דילמא אחד לאיסור בישול ואחד לאכילה ולכך הוליא אכילה בלשון בישול שלא יהיה אסור בהנאה כר' אבוהו ולא תבשל הב' לומר שאינו אסור אלא דרך בישול. ונלפע"ד לתרץ עפמ"ש הפ"ת והפמ"ג לתרץ קושיתם שהקשו דמנ"ל שאינו אסור מה"ת אלא דרך בישול דילמא הא דהוליא הכתוב אכילה בל' בישול לאסור שלא כדרך הנאתן וכדאיתא בפסחים דף כ"ה ותירצו דתרתי שמעת מניה כיון דהוליא אכילה בלשון בישול ממילא שלא כדרך בישול אינו אסור וכן שלא כדרך אכילה ממילא אסור כיון דלא כתיב ביה לשון אכילה ובזה ממילא מיושב קושית ר' אברהם ברודא דכיון דהא דאינו אוסר רק דרך בישול ממילא משמע אם כן מיעתה לא תבשל הג' לאיסור הנאה בא וממילא מיושב נמי קושית הכר"ו דאי לא היה כתיב לא תבשל הג' הו"א שלכך הוליא אכילה בלשון בישול לומר דמותר בהנאה כקושית הגאון ר' אברהם ברודא לכך כתיב לא תבשל הג' לומר שאסור בהנאה. אמנם קושית הפ"ת והפמ"ג הנ"ל בלא"ה יש ליישב דכבר הקשה הדרישה למה הוליא הכתוב הנאה בלשון בישול לכתוב לא תהנה ונילף בהנאה שאינו אסור רק דרך בישול מק"ו דאכילה וי"ל דלכך הוליא הנאה בלשון בישול לאסור שלא כדרך הנאתן ויליפינן אכילה בשלא כדרך אכילה מק"ו מהנאה ומיותר לא תבשל הב' במה דהוליאו בלשון בישול לענין אכילה וע"כ לומר שאינו אסור מה"ת אלא דרך בישול . אבן נוכל לומר בהיפך דלא תבשל הב' דקאי על אכילה אתא לאורויי דאסור שלא כדרך אכילתן ולא תבשל הג' דקאי על הנאה הוא דוקא דרך בישול וממילא יהיה באכילה אסור אף שלא כדרך בישול והנאה יהיה מותר בשלא כדרך הנאתן וע"כ מוכרח לומר כתירוץ הפ"ת והפמ"ג דתרתי שמעת מיניה ואם כן ממילא מיושב קושית הנ"ל כנ"ל . ובזה מיושב נמי קושית הדרישה דאם היה נכתב לא תהנה הו"א דבהנאה אינו אסור רק דרך הנאתן ולכך הוליא נמי בלשון בישול לאורויי לן דאף בהנאה אסור שלא כדרך הנאתן :

ברמ"א כל בב"ח שאינו אסור מה"ת מותר בהנאה. ופירש הש"ך דקאי על כבוש ומליחה . והקשה הפמ"ג דהא מפורש הוא במחבר סי' ל"א ס"ח . ולפע"ד נראה דהרמ"א כללא כייל דכל אלו הדינים המבוארים בסעיף ו' חלב מתה ומי חלב וחלב זכר דבהמה ושליא ועור וגידין וטלפים ועלמות וקרניים דכלם אינם אלא דרבנן ומותרים בהנאה והא דלא כתב דמותרים בבישול כמו בשר חיה ועוף נלפע"ד דמשמע דאסור בבישול ובמ"ש ברמ"א ואפילו בבישול יש לאסור לכתחלה [ונ"ל דהוא משום מ"ע דהא כ' הש"ך בס"ק ז' דבבישול ליכא מ"ע] וכן משמע בש"ך ס"ק כ"ב דמליין על בישול ואכילה וכ' ה"נ איסור מיהו איכא וכן משמע מלשון הש"ס והתוספות שם דף קי"ד ומלשון הרמב"ם והמחבר דיש איסור גם בבישול אבל נ"ע דכיון דאינם אסורים באכילה רק מדרבנן למה יאסרו בבישול . [הג"ה מבן המחבר] עיין לקמן מש"כ על הגליון בט"ז

ס"ק

ס"ק י' דשפיר הקשה הפמ"ג לפמ"ש הש"ך דהרמ"א קאי על כבוש ומליחה :

סעי' ג' ט"ז ס"ק ד' הביא דברי הת"ח וכ' ט"ז ואף כי דברי רמ"א נכונים מ"מ נראה שיש להניח שקדים גם אצל בשר עוף דלא גרע מחלב אשה דבסמוך שאסו למ"ע אבל באם אין לו שקדים אין לאסור האכילה בשביל זה כמו בחלב אשה דבסמוך. והקשה הפמ"ג וז"ל מ"ש הט"ז דלא גרע מחלב אשה לא הבינותי דהתם חד דרבנן וכאן תרי דרבנן שיטעה לומר שהוא חלב ממש ואטו בשר בהמה ומ"ש הט"ז דאין לאסור האכילה כמו בחלב אשה עש"ך אות ז' דפירש לבשל היינו לאכול . ונראה לפע"ד דהט"ז פירש דברי הת"ח דמשיג על הרש"ל דלמד מדם דגים לאסור בשר עוף בחלב שקדים משום מ"ע דאינו ראיה מדם שהוא בכרת משא"כ עוף בחלב דרבנן ואפי' בבהמה אין איסור רק דרך בישול דכוונת הת"ח בהשגתו דאפילו בשר בהמה בחלב שקדים גם כן ל"א למ"ע דבב"ח הוי איסור קל נגד דם דאינו בכרת כמו דם וגם מדאורייתא הותר מכללו לענין בשר עוף ולענין כבוש ומליחה ולכן לא חיישינן בזה למ"ע וכן משמע בת"ח שהביא ראיה מחלב טמאה דלא חיישינן למ"ע וגם הוא אפילו בבשר בהמה וע"ז כתב הט"ז ואף כי דבריו נכונים אף לבשר בהמה מ"מ יש להניח שקדים לכתחלה גם בבשר עוף דכל מה דאפשר לתקוני מתקנינן ומ"ש דלא גרע מחלב אשה זה הוא לראיה דעכ"פ בבשר בהמה חיישינן למ"ע דלא כדברי הת"ח אבל באין לו שקדים אין לאסור האכילה בשביל זה אפילו בבהמה כמו בחלב אשה דבסמוך דאם נפל לתבשיל בטל ואין צריך שיעור ומשמע אף רוב א"צ וכן משמע לשון רמ"א שכתב יש להניח שקדים בבשר בהמה משמע בדיעבד או שא"א להניח לא מעכב האכילה אף בבשר בהמה :

סעי' ד' בש"ד ס"ק כ"ב פטור וכו' והמ"י כתב בעצמות הרכין אסורין אף העצמות ולא הבינותי דכאן משמע דעצמות הקשין נמי אסורין בב"ח מדרבנן. כצ"ל דלענין לאסור החלב הוו כשאר איסורין ומשום דאין בהם טעם וכדאיתא בסימן צ"ט :

סעי' י' ט"ז ס"ק י' הקשה נ"ל ס' בחלב שהעמיד נגד הקיבה האסורה שנמלח בקיבתה הא אין מליחה אוסרת יותר מכ"ק . והקשה הפמ"ג הא הט"ז בס"ק ח' הביא דברי הב"י שכ' והשיעור ששהה במליחה לחשוב כרותח נתבאר בסי' ס"ט ספיף י"ח והיינו כשיעור שיתנו על האש ויתחיל להרתיח . ובשיעור זה הוא שיעור כבישה ולכ"ע אסור כולו ע"ש. ולפעד"כ דהט"ז לא פירש דברי הב"י דכוונתו על שיעור כבישה כמ"ש הש"ך מדכתב הב"י שאין לחשוב כרותח ושיעור שיתחיל להרתיח היא מטעם שיעור כבישה ולא מטעם שנחשב כרותח לכן פירש הט"ז דאדרבה כונת הב"י דאיכף הוי כרותח כמו שהביא הש"ך שם בסי' י"ח דכ"ק לאסר מיד לכן מקשה הט"ז ומתרץ דחלב הוי שמן וכוונתו מטעם פיטום דהחלב מפטם להקיבה וחוזר הקיבה ואוסר החלב בכולו [מכן המחבר] ולפעד"כ לתרץ קושית הפמ"ג. ואקדים מה דקשה לפע"ד ע"ז הדין דלפמ"ש הפמ"ג בשער התערובות דלהרא"ש דס"ל דהא דבלא בלא בעינן במב"מ ס' הוא משום דגזרינן אטו מבשא"מ א"ל ס' באיסור דרבנן בכה"ג וכמ"ש הש"ך סי' ק"ט במבשא"מ בינש ע"ש . ואם כן אמאי בעינן ס' בחלב שהעמיד נגד חלב הקיבה והלא הוי כאן רק דרבנן דנהי דמחמת חלב שחוטה לא הוי דרבנן כמ"ש הגאון מהרי"ט בספר יוסף דעת ע"ש בכ' דלא כהגהא"ע מ"מ הוי דרבנן משום דלא נאסרה חלב הקיבה רק ע"י כבוש ומליחה דבב"ח הוי מדרבנן ואם כן ליסגי ברוב וכמ"ש בשם הפמ"ג . ולפע"ד לתרץ זה עפמ"ש הא"ש תשו' פ"ו דכבוש ומליחה בבב"ח לא הוי עליהם שם גזירה לענין זה דאם נגזר לזה עוד גזירה דליהוי גזלג"ז והטעם דהא דאסרינן כבוש ומליחה בבב"ח אינו משום דגזרינן אטו שאר איסורין רק משום דחיישינן שמא יבשלו אח"כ והוי דאורייתא ע"כ אין עליה שם גזירה דחששא קרובה היא וכדאי' בש"ס ר"פ כ"ה לענין העלאה על השלחן וכזה מתורץ מה שהקשיתי דע"כ לא קאמר הפמ"ג דבאיסור דרבנן סגי במב"מ בלא ברוב רק בשאר איסורי דרבנן דהוי עליהם שם גזירה ואם נצטרך ס' יהיה גזלג"ז וכדאיתא בש"ך שם סי' ק"ט אבל בכבוש ומליחה בבב"ח דלא הוי עליהם שם גזירה כנ"ל בשם הא"ש גם לדעת הרא"ש בעינן ס' [וכזה מתורץ דברי הפמ"ג בש"ד ס"ק כ' שהקשה על הרמ"א במ"ש כל בב"ח שאינו אסור מה"ת מותר בהנאה דהא כבר כתבו המחבר סי' נ"א ס"ת ולכאורה קשה דהא המחבר לא כתב זה רק לענין כבוש ומליחה ומידם לן הרמ"א דכל בב"ח כגון בשר חיה ועוף וכדומה ולפי האמור א"ש דשאר בב"ח דרבנן אתי בק"ו מכבוש ומליחה דלא הוי עליהם שם גזירה כלל ואפ"ה כתב המחבר דמותר בהנאה מכ"ש שאר בב"ח דהוי עכ"פ עליהם שם גזירה דמותר בהנאה] ועפ"ז גם קושית הפמ"ג יתורץ דנראה דהא דכתבו הפוסקים דכבוש ומליחה בב"ח אם יבשל אח"כ הוי דאורייתא הוא רק בכבוש מעל"ע או במליחה לענין הקליפה דבשאר אי' הוי דאורייתא וע"כ דיהיב טעמא ובבב"ח הוי גזה"כ דאינו אסור רק דרך בישול וע"כ אם בישל אח"כ דהוי דאורייתא משא"כ בכבוש בכדי שירתיח דבשאר איסורין ג"כ יש סוברים דלא הוי רק מדרבנן כמ"ש הפמ"ג במ"ז סימן ק"ה ס"ק א' והחו"ד שם בחידושים ס"ק ז' וע"כ הוא משום דטעם הנבלע ע"י כבוש זה אינו חשוב לאסור מדאורייתא ואם כן ממילא גם בבב"ח אף אם יבשלו אח"כ אינו אסור מדאו' וכמובן ואם כן ממילא הא דאסור כבוש כזה בבב"ח הוא משום לא פלוג וע"כ כבוש כזה קיל משאר איסור דרבנן וסגי בזה במב"מ ברוב לדעת הרא"ש אף בלא בלא וכמ"ש בשם הפמ"ג ובמחבר איתא להדיא דבעינן ס' בזה ועכצ"ל דהאיסור הוא כאן מצד מליחה דהוא כשאר אי' דאורייתא וע"כ שפיר בעי ס' משום דלא הוי עלי' שם גזירה כלל וכמ"ש בשם הא"ש ואם כן קשיא דהא הרא"ש גופי' פסק דאין מליחה אוסר יותר מכ"ק וא"ש קושית הט"ז. ובזה מדוקדק לשון הט"ז שכ' לדעת הרא"ש שכ"כ לדעתו שכ' בסי' ק"ח דמב"מ בס' דלמאי הוצרך לכותב זה ולפי הנ"ל א"ש דעיקר קושית הט"ז היא משום דפסק כאן דבעינן ס' וגם משום דהוא דעת הרא"ש ולדעת הרא"ש באיסור דרבנן ל"צ ס' במב"מ אפילו בלא בלא כנ"ל בשם הפמ"ג :

בש"ך ס"ק כ"ו לכתחלה אין להניחו בקיבה הטעם שחלב הקיבה חריף וחמוץ . ולפמ"ש החו"ד בסימן ק"ה ס"ק א' בשם חו"י דכבוש מעל"ע לא בא הבליעה והפליטה בסוף מעל"ע רק בהמשך מעל"ע בולע מעט מעט בלא"ה אסור לכתחלה דהוי מבטל איסור . ומזה מוכח דלא ס"ל כהחו"י רק דבסוף מעל"ע בא כל הבליעה :

שם סק"ל כתב דדוקא דבר המעמיד שאסור מעצמו ממש כגון נבילה לא בטל משא"כ היכא שאינו אסור מעצמו כגון שהמעמיד אסיר מחמת תערובות בב"ח שפיר בטל . ואפי' אי נימא דבבב"ח שע"י בישול הוי כגופו של איסור מ"מ הכא דנאסר ע"י מליחה וכבוש דאינו אלא מדרבנן ס"ל להרב דל"ה כגופו של איסור שיאסיר במעמיד בכ"ש . ותשובת רשב"א לטעמיה דס"ל דאפי' מעמיד בעור קיבה כשרה לא בטל . ומקשין העולם מאי שנוי חלב הקיבה שנאסרה וכ"כ בדין עור הקיבה . וזקיני הגאון בחו"ד פירש דרשב"א דס"ל דמעמיד בעור קיבת כשירה לא בטל אינו חולק אסברת הש"ך בסקל"ד רק דטעמו דס"ל דעור הקיבה נאסר מהחלב וכ"כ וה"ל כמעמיד בעור קיבת נבילה וא"כ ס"ל דהוא איסור מחמת עצמו ולא בטיל . ולכך חלב הקיבה שנאסר וכ"כ גם כן לא בטל אבל לדידן דס"ל דמעמיד בעור קיבת כשירה בטל וע"כ אינו איסור מחמת עצמו לכך אף חלב הקיבה הנאסר לא נעשה איסור מחמת עצמו . ולפע"ד דלמ"ש הר"ן והובא בכר"ו דבמעמיד א"צ מעל"ע רק תיכף שעשה פעולתו נאסר אם כן עדיין לא נאסר הקיבה מהחלב ולא הוי כמעמיד באיסור ואמאי לא בטל

בטל להרשב"א . אח"ז ראיתי שגם הי"ע רלה לתרן כהחו"ד ודחה גם כן כמ"ש לדחות החו"ד הנ"ל . ונלפע"ד דכוונת הש"ך דמ"ש דאף דכ"כ מ"מ לא הוי אמ"ע לענין מעמיד הוא משום דהוי כשאר איסורין לדידן דאף דקיי"ל דאמרינן חנ"נ מ"מ לא הוי איסור מחמת עלמו והטעם דאין הנאסר חמור מהאוסר כמו מלח הבלוע מדם לא חשיב איסור מ"ע לענין שביד לטעמא מטעם זה ועי"כ להרשב"א דס"ל דהמעמיד בעור קיבת כשירה דלא בטל מטעם דע"י מעמיד הוי ג"כ איסור בכ"ח דלי"א כהפוסקים שהביא הש"ך בס"ק ל"ד ועי"כ בהעמיד מחלב הנאסר מהעור גם כן לא בטיל דלא הוי חמור מהאוסר. אבל לדידן דס"ל המעמיד בעור בטל אף בחלב הנאסר מהעור ג"כ בטל דלא יהא חמור מהאוסר. [הג"ה מבן המחבר] ולפע"ד נראה לפרש דברי הש"ך דהנה לריכין להבין מה דקיי"ל לן דאם אין החלב חשיב אמ"ע לי"א ביה הך דמעמיד אפי' באלף לא בטל מאי טעמיי דא"ל משום דאין הנאסר חמור מהאוסר דזה דמי למלח של היתר הבלוע ממלח של איסור דלא שייך בי' אין הנאסר משעם כיון דגם האיסור גופי' הוי מילתא דעביד לטעמא רק דהיה בטל משום דאינו נרגש ביורה גדולה ואמרינן דהנאסר מגדיל האוסר ומרגישין טעמו עיין בפ"מ במ"ז סימן ס"ע סקי"ט ובסי' ל"ח בש"ד ס"ק ל"ב . ואם כן ה"נ כיון דהקיבה גופה הוי מעמיד והא דבטל הוא משום דמעמיד הוי רק כאלו הוא בעין ובכ"ח אין איסור כ"א היכא דיהיב טעמא וכ"ז דלא יהיב טעמא אין עושה שום המחברות כמ"ש הש"ך סימן ל"ה ואם כן הנאסר דא"ל המחברות שפיר אוסר מטעם מעמיד ולא שייך ביה אין הנאסר . ונלפע"ד הטעם משום דאם אין בב"ח חשוב איסור מחמת עלמו אם כן לא הוי הבשר שבקיבה רק בלוע בהחלב שבקיבה ואין לו שום התחברות עם החלב שבעמיד וליכא בהגבינה שום איסור מלד הבשר ואם כן גם החלב אין יכול לאסור מלד דהוי נפרד וכדאיתא בש"ך סי' ק"ה סקי"ז בשם מהרש"ל ובפ"ז שם ס"ק י"ג ע"ש ועי"כ לי"א בזה הך דמעמיד אפי' באלף לא בטל . וזה כוונת הש"ך בחילוקו בהך דמעמיד אם בב"ח חשוב איסור מחמת עלמו . וע"ז שפיר מקיים ותשובת רשב"א אזיל לשיטתיה דס"ל דמעמיד בעור קיבה כשרה לא בטל : דס"ל דמעמיד חשוב כאלו הוא כ"ע וחשיב כמילתא דעביד לטעמא וע"כ שפיר גם במעמיד בחלב הקיבה לא בטל אף אם אין החלב חשיב אמ"ע כיון דשפיר אוסר טעם הבשר שבקיבה הנבלע בחלב שבקיבה את החלב שהועמדה ע"כ אף החלב שבקיבה אוסר משום דלא הוי נפרד :

בפמ"ג במ"ז ס"ק א' ומיהו כ"ק נאסר מיד ולריך ש' נגדה. ולפעד"נ דכיון דכאן הקליפה אינה ניכרת בהחלב דהיא ללול א"ל ס' ועיין בסי' ל"א . וגם י"ל דהקליפה היא חתיכה בעלמא כיון דיי"א דהוי רק כפירשא בעלמא :

סימן פט בט"ז ס"ק א' הביא ב' טעמים במה שלריך להמתין ששה שעות מבשר לגבינה. א' שהבשר מוליא שומן . ב' משום בשר שבין השינים וכו' רק יש קושיא בבשר שבין השינים שלאחר ו' שעות. ולפע"ד י"ל דאפי' לרש"י לא איכפת לן בבשר שבין השינים שלאחר ו' שעות ואקדים לזה מה שנלפע"ד הטעם דאין מוסף טעם רק עד ו' שעות ולא יותר ונלפע"ד דהוא עפמ"ש המג"א בסי' קפ"ד ס"ק ט' בשם ל"ה פ' משפטים דסוף עיכול שבמעיו הוא בו' שעות ע"ש ועי"כ כיון דכבר נתעכל הבשר שבמעיו שוב אינו מוסף טעם . וכיון דגם רש"י ס"ל דלאחר ו' שעות כבר נתעכל הבשר שבמעיו אם כן י"ל דגם הבשר שבין השינים נתעכל בו' שעות דמה לי בשר שבין השיניים לבשר שבמעיו דדוחק לחלק ביניהם :

סימן צ בט"ז ס"ק ב' עם וכו' הרשב"א כתב וכו' הרי שלא הקילו כאן משום איסור דרבנן אלא גם אם הי' איסור דאורייתא מלטרף בשר הכחל עם שאר הבשר . ולכאורה קשה למאי כ"ת מזה והיכן מלינו בדאורייתא כעין זה. ונלפע"ד די"ל כ"ת למאי שנתבאר סימן י"ד לענין איסור יולא דאם ילאו איזה איברים לחוץ דהחלב אסור ובכה"ג החלב הוא אסור מה"ת והכחל גופי' ניתר או בשחיטת אמו או בשחיטת עלמו ע"ש ויש נ"מ בכה"ג אם נפל הכחל להקדירה דלדעת הרמב"ם אין הכחל מלטרף בזה לס' כיון דהוי איסור דאורייתא ולדעת הרשב"א לפמ"ש הט"ז כאן אף בכהאי גוונא הכחל מלטרף לס' :

סעי' ג בט"ז ס"ק י"ב ולא וכו' אמנם תמהתי וכו' אם כן הו"ל נזלג"ז בחלב שחוטה ע"ש . וכה"ג כתב באו"ח סי' שמ"ע סק"א ע"ש:

סי' צא בסעיף ב' בט"ז ס"ק ב' כ' רש"ל וכו' וא"כ המי מלח דלא שייך בהו הדחה וכו'. ובת"ח כלל ע"ז כ' ושעת הדחק כגון שנתאכסן בבית הכותי כדיעבד דמי וכ' הפמ"ג ולא הבינותי דמאי דיעבד שייך כיון שאפשר בתיקון שירחץ הכלי יפה ואז ודאי שרי ליתן דרך ארעי וכו' ולפע"ד יש לתרץ קושית הפמ"ג בב' אופנים . א' דהא הת"ח גופי' דמסיק על מ"ש הטור דמידי דלאו אורחיה בהדחה אסור בלוגן בקערה של איסור דקשה ע"ז ממ"ש או"ח דכלים של עכו"ם שהודחו יפה דמותר ליתן לתוכן מבלין ביבש . וכי א"כ יש לחלק בין אם רחץ הכלי תחלה היטב או לא רחצו דאם רחצו תחלה היטב שרי וכו' ומ"מ לכתחלה נ"ל להחמיר עיין ס"ק שאח"ז ואם כן לכתחלה אסור אף אם רחץ הכלי . וע"כ שפיר כתב הת"ח דנתאכסן בבית עכו"ם כדיעבד דמי ומותר להניח בכלי של עכו"ם ברחץ מקודם הכלי . ב'. דהא לפי התירוץ הנ"ל דמחלק בין רחץ הכלי לאם לא רחצו ע"כ לריך לפרש דברי האורחת חיים שמסיים שאינו מוליא דבר קשה יבש ביבש דכוונתו לאפוקי חריף לא וכמ"ש הש"ך בסס"ק ג' . ואם כן במי המלח דהוי חריף לא אסור אף בהודח הכלי ע"כ הולרך הת"ח לכתוב דבנתאכסן בבית עכו"ם כדיעבד דמי ומותר אף בחריף לא :

שם ס"ק ג' כתב וז"ל הנה מ"ש א"כ יש לחלק כ"ל שהוא אינו מדוקדק דודאי גם הטור מיירי כאן שהכלי נקי דלא חש אלא לאיסור בלוע דאלו אינו נקי מהאיסור ודאי בכל גווני יש לאסור וכ' החו"ד ע"ז דאין לו הבנה . ונלפע"ד לתרץ דברי הט"ז . א'. י"ל עפמ"ש הוא גופי' בס"ק א' לפרש מ"ש הטור ש"מ כל מידי דבעי הדחה דכוונתו דאפילו בכלי יש לאסור ואם כן ע"כ מיירי שהכלי נקי דאינו נקי שוב ליכא שום רבותא בכלי יותר מבשר וגבינה. וכזה מדוייק לשון הט"ז שכ' תיבת בודאי דלכאורה הוא מיותר ולפמ"ש א"ש דפירושו דליכא בו שום רבותא ובודאי אסור בכה"ג ולא הי' לריך הטור לכתוב זאת בלשון ש"מ. ב'. י"ל כוונת הט"ז דהנה כל החילוקים שכתב הת"ח הוא רק בלונן לא משא"כ ביבש מותר בכל גווני וכדמסיק הט"ז . וכן משמע בש"ך ס"ק ג' ע"ש . ולזה כתב הט"ז דאינו נקי מהאיסור בכל גווני יש לאסור פירוש אף בלונן יבש . ובת"ח וד"מ משמע דכל החילוקים הוא רק בלונן לח ולא בלונן יבש והט"ז לא ס"ל כחילוקו של הב"ח המובא בש"ך ס"ק א' ע"ש:

בש"ך ס"ק ב' להניח וכו' והביא בשם הרשב"א והי"ה להניח איסור לונן בכלי של היתר לונן שאין דרכו להדיח אסור לכתחלה ועיין בסי' י' ס"ק כ' ובסי' ס"ע ס"ק פ"ג. וכ' הפמ"ג ומה שהראה מסי' ס"ע אות פ"ג לא מלאתיו שם . ולפעד"נ דט"ס יש כאן וצ"ל ס"ק פ"ט וכוונתו שמחלק שם בין כלי לסכין שנראה לעינים לכן מותר לחתוך בו איסור ול"א שיסכה להדיח :

שם ס"ק ג' כתב על הת"ח . ומ"ש לכן התיר הרשב"א וכו' אינו ענין לכאן דבלא"ה שפיר התיר הרשב"א דהא בשר חי דרכו להדיח ואי משום שמלחו האי מליחה לאו כלום היא. פירוש הש"ך ס"ל דטעם הדחה הוא משום בעין הנדבק ע"ז אמר ואי משום שמלחו פי' וע"כ לא יהני ביה הדחה משום דכבר

דכבר נבלע הבשר ע"י מליחה לזה קאמר האי מליח' לאו כלום הוא פירוש דהא הבשר לא נמלח כלל והוי טהור מלוח וטמא תפל:

סעי' ג בפמ"ג ש"ך ס"ק ד' תמה על מ"ש השו"ע צריך ליזהר שלא יגע לחם בבשר דכפי הנראה הוי ב' חששות שמא יאכל הלחם עם גבינה ושמא ישכח להדיח מנה ליה הא. דבריו תמוהין הלא מבואר ברשב"א הביאו הש"ך בס"ק כ' דאף להניח איסור בכלי של היתר גם כן אסור משום דחיישינן שמא ישכח והלא שם גם כן יש ב' חששות שמא ישכח להדיח הכלי ושמא ישכח להדיח המאכל שישתמש בהכלי בלי הדחה ועיין בש"ך סי' ס"ט ס"ק פ"ט ול"ע:

סעי' ד' בפ"מ במ"ז ס"ק ה' כתב על הא דמותחים זא"ז והסיתר חם והאיסור צונן דסגי בקליפה אליבא דכ"ע וז"ל מיהו נראה דהיינו דוקא כשניהם יבשים אבל אם מונח היתר חם אצל איסור צלול קר אוסר כולו ע"ש ול"ע דכי זה כלשון כ"ל הלא מבואר כן בש"ס פנ"ה סי' ל"ח הובא בט"ז סי' ל"ב ס"ק כ"ז בקיצור:

סעי' ה' בש"ך ס"ק י"א כתב המחבר סובר כהר"ן דכששהה שיעור מליחה אז הוי רותח ומקמי הכי לא והא דבסי' ס"ט סעיף כ' כ' דאפי' מקמי הכי הוי רותח וקצת משמע שם דלאחר שיעור מליחה לא הוי רותח י"ל דהאי התם דאיירי באיסור דם והלכך הדם והמלח רותחים הם בשעת מליחה וכמ"ש הרב בהג"ה דאפילו במקום שאין הבשר מיחשב רותח צירו חשיב רותח. וכתב החו"ד דברי' תמוהין כמו שתמה הפרישה דאם כן הכא גם כן יאסור ציר הנוטף מהבשר דחשיב כרותח את הגבינה ותירץ דהיכא דאין הבשר רותח אז הציר אינו יכול לאסור משום בב"ח דאינו רק כמיא בעלמא ואין בו טעם בשר והרמ"א דאוסר בציר שנפל על גבינה הוא משום דלשיטתו אזיל דס"ל אף קודם שיעור מליחה הבשר חשוב כרותח. ותירוצו תמוה דהא הרמ"א כתב בהדיא דאף במליחת צלי דאין הבשר חשיב רותח מ"מ הציר חשיב רותח ואוסר הגבינה. ע"כ נלפע"ד דמוכרחין אנו לומר דאינו נוטף ציר רק דחיישינן שבלע ממנו טעם:

בש"ך ס"ה ס"ק י"ז כ' אבל אם הוא יבש וכו' משמע אפילו מלוח הכל מותר ע"ש ועיין בחו"ד שהגיה בזה וכתב פירוש הצלול ועיין בפמ"ג ומ"מ נלפע"ד דהיינו דוקא לדעת המ"ח ס"ק ט"ז דמלוח צלול אינו פועל לפלוט מתפל ויבש הוי כתפל אבל להש"ך שם אסור גם כאן דיבש לא גרע מתפל והבן:

סעי' ז במחבר אבל צלי רותח שנפל למליח אפילו נאכל מחמת מלחו בעי קליפה. והביא הש"ך ס"ק כ"ב בשם הרשב"א שהקשה למה סגי בקליפה כדין חם לתוך צונן דתתאה גבר והלא החלב רך והצלי רותח נפל למטה והחלב צונן היא למעלה והוי כצונן על החם ותתאה גבר ויהיי אסור כולו ומתרץ כיון שהחלב עומד במקומו גובר ומקרר הצלי רותח שנפל לתוכו ע"ש והל"ח כתב ולפי מאי דקיימ"ל דבמליחה ל"א החילוק שבין עילאה לתתאה מעיקרא לאו קושיא הוא עכ"ל זכתב הש"ך ע"ז ותימה דלדבריו אדרבה כ"ש שהקושיא במקומה עומדת דהו"ל כתבשל וא"א לתרץ דהו"ל כחם לתוך צונן וכו' ולכאורה החילוק הוא בין הל"ח והש"ך דהל"ח מדמה לה למליחה בכתוב דאף בתתא' מלוח אין אוסר יותר מכ"ק והש"ך מדמה לה למלוח בשמן דאף בעילאה מלוח ותתאה אינו מלוח לא סגי בקליפה ואסור כולה אבל מ"מ דברי הל"ח תמוה כיון דהצלי רותח נפל למטה והוי כצונן לתוך חם לפי קושית הרשב"א וכי בשביל שהחלב מלוח יהיה קל שלא יהיה אסור כולה רק שיהיה סגי בקליפה לכן נלפע"ד דהל"ח ס"ל כיון דיש שיטות דאף בצלי צונן והחלב צונן אסור כ"ק לכן אף להשיטה דהש"ס מיירי בצלי רותח אין הפירוש ברותח דכלי ראשון רק ברותח דכ"ש אף דכ"ש אינו אוסר מ"מ כיון דהחלב מלוח ג"כ אף דנאכל מחמת מלחו מ"מ מהני הרתיחה דכ"ש להמלוח שנאכל מחמת מלחו שיהיה כמו שאינו נאכל מחמת מלחו ואסור כ"ק כמו במליחה ולכן אמר כיון דבמליחה אין חילוק בין עילאה לתתאה לכך סגי בקליפה אף בנפל למטה והש"ך הש"ג עליו דלדבריו כ"ש שהקושיא במקומה עומדת דהו"ל כתבשל. כוונתו דאדרבה המליחה מהני להרתיחה דכ"ש שיהיה כמו רותח דכ"ר דאסור כולה כמו שאיתא בסי' ס"ט סעיף ע' ברמ"א. וז"ל דמאחר שיש שם מלח וציר גורמת להתבשל אף בכ"ש אף לאחר שיעור מליחה דפסק כח המלח [ואף להרש"ל שם דמיקל בלאחר שיעור מליחה במליחת צלי אף דנאכל מחמת מלחו מ"מ הציר הוא רותח] וגם מהני אף לענין חם לתוך צונן שיהיה אסור כולו כמו שאיתא שם בסי' ס"ט בפמ"ג ובחו"ד. וכ"ז הקשה הש"ך לדברי הל"ח כמ"ש קלדבריו כ"ש שהקושיא במקומה עומדת אבל הש"ך ס"ל לדינא דנאכל מחמת מלחו הוי כלא נמלח כלל ולא מצטרף כלל להרתיחה דכ"ש ולא אפילו לכ"ר לענין עילאה ותתאה וכמ"ש לעיל בס"ק כ"ב. אמנם נראה לפע"ד דזה אינו רק להרשב"א אבל להתוס' חולין דף ל"ו ד"ה עד שמגיע לגיד דמוקי הש"ס הוא דבר גוולא בצלי צונן ותמהו כל האחרונים החו"ד והב"א והא"ם דהא אף בצלי רותח סגי בקליפה כיון דהחלב צונן. וי"ל דהתוס' ס"ל כיון דהחלב מלוח אף דנאכל מחמת מלחו מצטרף להרתיחה ולא אמרינן תתאה גבר ואסור כולו:

בחו"ד ס"ק ע"ז על הא דאיתא שם ב' דיעות כיס בו פילי או שהוא מבושל בחבלין דכולו אסור דהמחבר ס"ל דהוא דוקא בצלי רותח והרמ"א כתב וי"א דאפילו הם צוננים דינא הכי כתב החו"ד וז"ל ונראה דלאו דוקא בדבר צלול הדין כך אלא אפילו נגעו' חתיכה מתובלת לחתיכה רותחת גם כן נאסר כולו כיון דהחתיכה רותחת וכו' ומשמע דאף בעילאה רותח והתתאה צונן גם כן נאסר כולו כיון דפלטה עכ"פ כ"ק שוב אמרינן דע"י תיבולה בולע בכולו משא"כ בצונן דאין פולט כלל דמטעם זה סגי בהדחה ע"כ גם במתובל בתבלין אין איסור רק היכא דהב' עכ"פ הוא דבר צלול אבל אם הוא דבר גוש אין בו שום איסור כלל:

סימן צב סעיף א' במ"ז ס"ק א' כתב לפרש מ"ש הט"ז דמה שנקט המחבר כזית הוא לי"ד וכו' רק לענין מלקות יש חילוק וז"ל ירלה בזה דרב דנקט כזית לסיטאי' דבעינן שיהא בכ"א שיעור וכו' פירוש בשעת בישול עיין בש"ס חולין דף ק"ח ע"ב:

שם במ"ז ס"ק ב' הביא בשם רב אחד דלדידן אין נ"מ בין מחלוקת רש"י ור"י במקלתה חוץ לרוטב דביורה רותחת מבלע בלע מפלט לא פלט וכ"כ ואחר כך כשנח מרתיחתו אוסר השאר ואין אנו בקיאין בין יורה רותחת או לאו וכו'. ולפמ"ש המקו"ח סימן תנ"א בשם התוס' דהיכא דהבליעה היא ממקום אחר אף מה שבלע עכשיו שפיר פלט אף קודם שנח היורה מרתיחה ע"ש א"כ גם כאן בליעת הטיפה לגבי מה שנקדירה הוי ממקום אחר ושפיר פולט אף קודם שנח היורה מרתיחתי ואחר כך מצאתי בחו"ד סק"ו שכתב כן ע"ש. וא"כ שוב יש נ"מ טובה בין מחלוקת רש"י ור"י:

שם במ"ז ס"ק ו' כתב והנה לפי הבנת הט"ז אות ב' דלרש"י מקלתה תוך הרוטב נאסרה וא"כ אוסרת אחרות בלא ניער כלל גם כן יפרש כפירוש הר"ן מפלט לא פלט פליטה האוסרת וכו'. דבריו תמוהין לפע"ד דברש"י מבואר להיפך לפי' דף ק"ח ע"ב דחלב אינו יוצא. אמנם בזה גם דברי הט"ז תמוהין דכי דלרש"י במקלתה סוך הרוטב נאסרה ואוסרת את שאר החתיכות אף בלא ניעור הא ברש"י איתא בהדיא להיפך. לכן נלפע"ד דהנה הא דמקלתה בתוך הרוטב הוי ככולה חוץ לרוטב אין זה מבואר ברש"י רק שהתוס' דף ל"ו ע"ב ד"ה אם יש בה בנ"ע דייקו כן מרש"י והביאו שם דברי הש"ס בשינוי לשון קצת עיין בהגהות ר"י פיק ונלפע"ד דכוונתם שם על דברי רש"י שבמתניתין שכ' בד"ה אם יש וז"ל ובשאר חתיכות דקדירה לא איירי תנא דמתני' ובגמ' פליגי בה אם מוזרת

אוסה

אותה חתיכה ואוסרתן או לאו. וקשה הא בגמ' איירי שם בניטר בסוף והמשנה איירי בלא ניטר כלל אע"כ דהגמרא איירי בכולה חוץ לרוטב ובלא ניטר אין החלב יוצא כמו שפירש"י שם אבל המשנה איירי לפירש"י במקצתה תוך הרוטב ולכך אפי' בלא ניטר יכול לאסור שאר הקדירה והחתיכות כדעת הט"ז אליבא דרש"י ומש"ה כתב ובגמ' פליגי בה וכו' דמקצתו בתוך הרוטב בלא ניטר ובכולה חוץ לרוטב בניטר דין אחד להם ושפיר דייקו התוס' דלרש"י מקצתה תוך הרוטב הוי ככולה חוץ לרוטב דהא חזינן דנאסרה החתיכה במקצתו תוך הרוטב ואין מה שבקדירה מצטרף אבל התוס' בד"ה טפת חלב כתבו וז"ל כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב איירי וכו' משום דס"ל כשיטת הר"י דלעיל בדף ל"ו דבמקצתו תוך הרוטב הכל מצטרף. והש"ך שכ' דרש"י ס"ל כפירוש הר"ן הוא תמוה לפע"ד ובזה יתורץ גם קושית הפ"מ במ"ז סק"ז על הט"ז ע"ש כיון דרש"י לא ס"ל כפירוש הר"ן:

סעיף ב' **בחו"ד** ס"ק ה' כתב לפרש דברי הש"ך בסימן ק"ה ס"ק י"ז דס"ל בטעם דנאסרה כל החתיכה הוא משום דלא בקיאין בין כחוש לשמן ולא נאסר כל החתיכה רק משום ספק שמן ונגד לאסור אחרות אוקמוה אדינא וכו' ולכאורה צ"ע למה לו לומר דבבליעה בקיאין כיון דיש ס' בקדירה נגד הטפה אם כן מותר ממ"נ אם החלב שמן הכל מצטרף ואי הוי כחוש אינו אסור רק כ"נ. וי"ל דכוונתו בכולה חוץ לרוטב דלא בעינן ס' להש"ך. אמנם עדיין צ"ע במ"ש דלענין לאסור האחרות אוקמוה אדינא ובקיאין ומשבינן החלב לכחוש. דהא דבבלוע אנו בקיאין היינו בבלוע מבכבר אבל לא במה שהוא בעין רק להפליט מחתיכה לחתיכה כמו שמבואר בתו"ד סי' ק"ה וכן משמע מדבריו כאן סק"ד מיהו י"ל כמ"ש הנקה"כ בסימן ק"ה דבשמן הוי ספק אי מפעפע מחתיכה לחתיכה ואזלינן לחומרא. ולפמ"ש הש"ך בסי' ק"ה מיושב קושית הש"ך כאן ס"ק ו' דצריך ס' כיון דא"א בקיאין ואי הוי חלב שמן צריך ס' בכל הקדירה שמא שמן מפעפע מחתיכה לחתיכה ע"כ מחמרינן להצריך ס' והחתיכה אסורה שמא שמן אין מפעפע מחתיכה לחתיכה רק באותה חתיכה ולענין זה א"א בקיאין אף בבלוע כיון דהוא בעין כנ"ל. אך שנאמר דשמן אינו מפעפע מחתיכה לחתיכה ואם כן אין נאסר רק החתיכה וכ"כ ויוכל לאסור הבשר בלי החלב לזה הוי כמו בליעה דאנו בקיאין:

בחו"ד ס"ק ו' כתב ומ"ש הש"ך דבלא נודע ל"א חנ"נ דדמיא להא דסי' ק"א. ואף דשם הוא דוקא באיסור דרבנן י"ל דהכא דהוי ביטול בלא רוטב דהוי כלי נ"כ לא הוי רק מדרבנן. וצ"ע דהא תוך המרק הוי דאורייתא. ואין לומר דבתוך המרק יש ס' אם כן לא נכנס כלל לספק ואינו מצטרף וצ"ע אמנם לדבריו דהוי כלי בלא"ה י"ל דהרמב"ם לשיטתו דס"ל דבבב"ח דרבנן ל"א חנ"נ ומותר להרבות לכתחלה וכמ"ש הט"ז בסי' צ' ס"ק ד' ואף דע"י הניעור נעשה ביטול והוי דאורייתא מ"מ אז יהיה ס' ולא נאסר אף החתיכה מצד אסבר לסוחטו כיון דהוי דרבנן וכדמוכח בט"ז ס"ק הנ"ל והאיסור דאורייתא אינו מתחיל רק בתוך הרוטב בעת שיש ס' ומצד איסור דבוק אינו רק חומרא ושפיר כתב הרמב"ם נוער את הקדירה ומתורץ קושית הטור:

סעיף ד' **בפ"מ** בש"ד ס"ק ו' בהמעשה שלקחו מבלק שלא לקחו ממנה חלה ושמו בפת הלנומה בקדירה כתב דלא נ"כ פת הלנומה כיון דבשעה שהיה פת הלנומה בעולם אין שם איסור עלי' דיכול להפריש מניה וכו' עוד דהוי כלח בלח דבה"מ שרי. עיין בלב"ש בחידושי דינים שמתה ע"ז אמאי הוי לח בלח. ולפע"ד כוונת הפ"מ כיון דנבלל העיסה בפת הלנומה ע"י לישה ולא היה כ"א ניכר ומובדל בפ"ע לא הוי האיסור ניכר ומובדל ובשעת העשיה הוי לונן ובשעת הביטול כבר נתערב זב"ז מקודם וע"כ הוי כמו לח בלח דנ"כ לא נ"כ מטעם זה דאין האיסור ניכר ומובדל:

בחו"ד ס"ק י"ב כתב לתמוה על הש"ך בס"ק ע"ז שכתב דבמליחה ל"א במקום הפ"מ חנ"נ מהא דמבואר בסי' ק"ה דבעינן ס' נגד כל החתיכה שהאיסור דבוק בו. ולפע"ד דמש"ה אסור שם משום דהוי ב' קולי. א' דל"א במליחה איסור דבוק. ב' דחלב מפעפע מחתיכה לחתיכה וב' קולות לא מקילינן בס"מ אף דבוס דחלב מפעפע מקילינן אף בלא ה"מ מ"מ הוי קולא גדולה ורק כדי שלא נצטרך לחלק בין כחוש לשמן מקילינן בזה ע"כ לא מקילינן בזה בשיש ב' קולי אפילו אם יש הפסד מרובה:

סעי' ה' **בפ"מ** בש"ד ס"ק כ"ב כתב וז"ל הש"ך חולק בין נפל חלב דהוי היתר או בחדשה בחרס א"ל לשער רק נגד הטפה לדידן כפי מה שנהגו העולם. פירוש אם הניח עד שנצטנן וכן אם עירה דרך מקום נפילת הטפה. ולפע"ד דלדעת הרב לא מהני ס' פעמים ס"א בישנה כיון דהבליעה כ"כ והוי איסור ואז גוף החרס נ"כ וצריך ס' נגד גוף הקדירה:

סעיף ז' **ברמ"א** ואם נשפך חלב וכו' ולכן הקדירה אסורה דבולע קצת והתבשיל מותר דשמא נבר. ולכאורה אמאי נקט הרב בלשונו דבולע קצת והו"ל לכתוב דבולע כ"ק וכדאיתא סי' צ"א סעיף ד' ובסי' ק"ה סעי' ג' בחם לתוך צונן דאסור כ"ק. ולפע"ד דכיון שהוא אינו אלא האש והקרקע קר א"כ נצטנן הקדירה מן הקרקע לבד והחלב ג"כ נתקרר מן הקרקע וע"כ אינו בולע כ"ק רק קצת ומכ"ש אם הנשפך הוא צונן אין הקדירה תמה שהעמידו עלי' בולעת רק קצת:

בט"ז ס"ק כ"ה פירש דברי הר"י מפריי"ז דמיירי שהכירה היא רותחת. והקשה המ"י והביאו הפ"מ במ"ז דאם כן אמאי נקט קדירה חמה דאפי' קדירה צוננת גם כן נאסרה כדין צונן לחם ע"ש ולפע"ד לתרץ עפמ"ש התו"ד בסי' צ"א ס"ק ה' דתתאה אינו יכול לפעול רק לחתיכה שמונח עלי' אבל לא לגבי החתיכה הב' שמונחת על החתיכה הזו ע"ש א"כ בקדירה צוננת לא נאסר התבשיל דהתבשיל הוי כגון חתיכה הב' ע"כ הוצרך הר"י מפריי"ז לומר משום דהקדירה היא חמה:

בט"ז ס"ק כ"ז כתב אלא דמ"מ נלפע"ד כיון דכתב רמ"א בסי' ק"ה סעי' י' דאפי' במליחה יש לאסור במקום שאין הפסד בכוגעים זה בזה כ"ש בחם ע"י האש כי הכא ע"כ יש להחמיר גם כאן אפילו בבשר צונן וחלב רותח במקום שאין הפ"מ. וצ"ע אמאי הלא החלב החם לענין לאסור הבשר הקל הוי כמו טמא מלוח ואינו ענין לדינו של הרמ"א בסימן ק"ה סעי' י' דשם איירי בטהור מלוח וטמא תפל ובהא הוא דהתיר בהפ"מ משא"כ בנדון הט"ז אפשר דשפיר אסור אף במקום הפ"מ:

בש"ד ס"ק ל"ב כתב דהאש הוא אלל האש והוא חם פשיטא דהוי ככ"ר ועדיף מניה ואפילו העמידו עליה קדירה צוננת הכל אסור אפילו התבשיל וקשה דלמאי כתב ועדיף מניה. עיין בפ"מ מ"ש בזה. ולפע"ד לתרץ דבאמת קשה אמאי אוסר הש"ך התבשיל אף בקדירה צוננת והוא משום דאמרינן שמא נבר הלא בשמאי חם אינו אוסר רק זו שמונח עלי' אבל לא חתיכה הב' שמונח על החתיכה הקרה שמונחת על החתיכה תתאה החם וכמ"ש התו"ד בסי' צ"א ס"ק ה' וכאן התבשיל הוי כחתיכה הב' ובפרט לפמ"ש התו"ד שם סק"ו דקלות לא אינו חיבור ואין אסור רק מה שנוגע בתחתון החם ע"ש. וא"כ לא הי' נאסר התבשיל ע"כ הוצרך הש"ך לומר האי ועדיף מני' וע"כ שפיר אסור אף התבשיל ואף באינו מכסה כל עובי שולי הקדירה דבאוס שע"י האש ממש אמרינן דמוליך בליעתו בכלו וכמ"ש הש"ך בסי' קצ"א סס"ק י"ז ע"ש ודברי התו"ד בס"ק כ"א בקושיתו על הש"ך כאן לע"ג:

בפ"מ במ"ז ס"ק כ"ז הקשה על מ"ש הט"ז דיש לאסור כאן בבשר צונן וחלב רותח כאין הפ"מ משום דהוי כנוגעים זב"ז ופסק רמ"א דבמקום שאין הפסד יש לאסור במליחה בנוגעים זב"ז וכו' ולא הבינותי דא"כ רמ"א בקי"ה סעי' ג' ע"י קליפה היינו באין ה"מ ואיך סתם. ולפענ"ד דהט"ז לא כתב זה לדעת הרמ"א רק היא הכרעתו לדינא · אמנם נ"ע דאמאי החמיר כאן הט"ז כ"כ כיון דאף בנוגעים זב"ז התיר בה"מ דלא כרש"ל וכמ"ש הט"ז בסימן ק"ה ס"ק ג' וכאן יש עוד ריעות דבשר הוי תתאה ובכה"ג היכא דהוי מותר בה"מ ויש עוד טעם להקל מותר אף באין ה"מ וכמ"ש הט"ז גופי' בסי' ס"ט ס"ק ט"ו ע"ש :

בחו"ד ס"ק כ"ג כתב על מ"ש הרמ"א וקילוח מקדירה ונתחם שהלך אל קדירה צוננת אם לא נפסק הקילוח הוי כעירוי והקדירה הצוננת נאסרה וז"ל ואף שנותן על כירה צוננת קודם שהגיע אל הבשר נ"א דנתקרר מהתתאה כיון דהקילוח מקושר עדיין בהכלי הראשון אינו מניחו להתקרר וכו' מ"מ האו"ה והרב וש"ד חולקים עליו בזה וס"ל דאינו מבשל ומש"ה בכלים דסי' נ"ה וסי' ס"ח הכ"ל דבעינן שיהיה מפליט ומבליע כאחד שזהו פעולת בישול דכל שאינו מבשל אינו מפליט ומבליע כאחד ועש"ך סי' ק"ה ס"ק ה' ע"ש ונ"ע דשם בסי' נ"ב איתא זה במערה מכלי של איסור על של היתר וכבר הותם המים בהכלי איסור וא"ל כעירוי רק להבליע ואפ"ה לא נאסר הכלי שלא בא עליו הקילוח מהעירוי :

שם בס"ק הנ"ל כתב לתרץ דברי המהרש"ל דבאיסור גלול אפילו במליחה אסור כדאיתא ברמ"א סי' נ"א סעיף ה'. ונ"ע אמאי לא הביא מ"ש נופי' שכתב שם בסימן זה ג"כ כן ע"ש :

סעי' ה במחבר מחבת של חלב שנתנו בכירה תחת קדירה של בשר הזיעה עולה ונבלע בקדירה ואוסרתה. וכן המחבת ג"כ אסורה ועיין בדגול מרבבה :

ברמ"א שם ובעינן בתבשיל שבקדירה ס' נגד החלב במחבת והקשה החו"ד דע"כ מיירי כאן בקדירה צוננת מדכתב הרמ"א דבעינן שיהיה קרוב כ"כ שהיד סולדת בזיעה ובכסוי רותח לא בעינן יד סולדת בזיעה ואם כן טיפת זיעה הנופלת הוי כעירוי ואינו אוסר רק כ"ק ע"ש. ונלפע"ד דמה שאוסר הרמ"א התבשיל היינו רק בקדירה רותח אבל בקדירה צוננת באמת אין איסור רק בקדירה אבל התבשיל שנו שרי אף שהיד סולדת בזיעה דלא עדיף מהיכא שעומד הקדירה ע"ג חלב רותח ממש דאין התבשיל אסור אם אינה עומדת אצל האש וכמ"ש בגליון על הש"ך ס"ק ל"ב בשם החו"ד ומכל שכן בזיעה אם תחת קדירה צוננת :

בסעי' ט' בט"ז ס"ק ל' הביא ראיה דהכף הוי כלי ראשון אף לאחר שהוציאו מהקדירה מהא דאיתא בש"ד דאם הוציא זבוב בכף בעינן ס' בהכף נגד הזבוב. ולפענ"ד דלפמ"ש הנו"י הביאו הפ"מ בש"ד סימן ס"ט ס"ק מ"ד דאם אין היד סולדת בכף אף דבהקדירה היס"ב אין מועיל רק לענין שאר איסורים אבל לא לענין בשר שלא יהי' מהני בו מליחה אח"כ דלזה בעינן דוקא שיהיה היס"ב בכף ע"ש וא"כ גם כאן י"ל דהש"ד מיירי בכף אם דנעשה כ"ר ממש אף לענין שיהא מפליט ומבליע כאחד ע"כ שפיר הוי כ"ר אף לאחר שהוציאו מהקדירה אבל בכף קר דלא הוי עליו שם כ"ר נותם דהא בבשר מהני בי' אח"כ מליחה בכה"ג וכמ"ש בשם הפ"מ ע"כ פיכף לאחר שהוציאו מהקדירה הוי כ"ש. ואינה אוסרת אח"כ. ובזה מתורץ כל קושית הט"ז שם :

בפ"מ בש"ד ס"ק ל"ז כתב וז"ל ודע דאם נפל נר חלב על הכלי ושהה שם קלת וכו' עיין בשו"ת בית אפרים חלק חו"מ סי' י"ז. **בא"ד** כתב וז"ל ועיין פר"ח ס"ס הסימן כ"ח חדש שמלא עפה חסורה דשמא נפל נר עלי' ולא נפסק הקילוח יע"ש· משמע מזה דלא ס"ל כהמג"י ואף בכ"ח בנפסק הקילוח מהני גרידה לכן חשש דנפל נר עלי' ולא נפסק הקילות וכן משמע בחו"ד ועכ"פ בנורר יפה בעומק קלת ודאי מהני אפי' בכ"ח ובכ"ח גלייזירט אפשר מהני אף להמג"י ול"ע :

סימן צג ברמ"א ואם הכיסוי והקדירה צוננת הכל שרי רק המאכל צריך קליפה ע"ש. ול"ע דאמאי לא יאסור גם הכסוי כ"ק כמבואר בסימן נ"א סעי' ד' דגם התם מהקר נאסר כ"ק דאדמיקר ני' בלע כ"ק [הג"ה מבן המחבר] ולפע"ד לא קשה כלל דמיירי דהכסוי אינו נוגע בהמאכל שבקדירה ואין אנו אוסרים בזה רק מטעם דהוי כסוי ובדמוכח מלשון הרמ"א וע"כ בקדירה צוננת אין הכסוי נאסר רק המאכל אסור כ"ק משום דניפל הבעין מהכסוי עלי' :

בט"ז סק"ב הביא בשם תכס אחד אם מלא בשר בכלי ישינה חולבת שרי הקדירה דשבע מלבלוע ואינו מבליע אא"כ מפליט שלו ואין מליחה לכלים להפליט וכו' ועיין בכו"פ ובחו"ד ובתשו' חיי שכתבו דטעם שפיר בולע במעל"ע אף שאינו פולט ע"ש ובזה ניחא נמי מאי דקיימ"ל בה"מ דלא כריי הלבן אף דחוינן דכ"ח חדש בולע אף בפחות ממעל"ע די"ל דאין בולע רק קלת ממש ונכלה בתוך גוף הכלי אבל אחר מעל"ע הוא בליעה מכל המאכל שהטעם מכל המאכל מה שאפשר להבלע בהכלי נבלע בתוכה אז נאסר הכלי ולפי מה דפסקינן באין ה"מ כריי הלבן נלע"ד דאף בכ"ע חדש הוי הדין כן :

בחו"ד בחידושים ס"ק א' ואם נשתמש בו כוס בשר עם מים א"ל לשער נגד כל הכוס רק לפי' שיעור המדומע במים ול"ע דהא באו"ה כלל כ"ד ס"ק ח' כתב וז"ל ומיהו ברוטב של בשר שנפלה לחלב נריך ס' נגד כולם דהוי שם בשר על כל המים ול"ע :

סימן צד בש"ך ס"ק י' השיג על הב"ח שכתב דשני אם היא בת יומא מעת שבישלו בה חלב והחו"ד הליץ בעד הב"ח דהא התה"ד סי' קפ"ג כתב הטעם הא דלא בעינן ס' כ"פ בנמחב כ"פ משום דהחלב שבכף לא נ"כ דבעודו בתבשיל הוא מקושר ובשהוליאו דין כ"ש יש לו וכיון דלא נ"כ בהמתיכה בעינן שיהיה ב"י מעת שבישל בה חלב ולפענ"כ דהש"ך כתב דבריו על המחבר דס"ל אף בים ס' נ"כ כשהוליאו כמ"ש הש"ך ס"ק ד' דלא ס"ל דנעשה כ"ש: וממילא לדידן הוי הדין כן באין ס' והב"ח מתיר אף באין ס' לכן השיג עלי' :

בחו"ד ס"ק ו' כתב בתחב כף בשר לקדירה של חלב דאף דהבליעה חלב לא נ"כ משום דמקושר עם החלב שבקדירה מ"מ בליעת הבשר שיש בכף שפיר נ"כ דבליעת בשר לא הוי מקושר עם החלב שבקדירה וכו' עיין בפ"מ במ"ז ס"ק ד' ובש"ך סק"ח שכתב דאף הבליעה של בשר מקושר עם החלב ולא נ"כ וכן מסמע בש"ך סי' נ"ח ס"ק כ"ב דאל"כ היה החרס נ"כ אף בבלע בשר ואח"כ בישל בו חלב ואמאי כתב שם הש"ך דל"א דהחרס נ"כ בכה"ג אע"כ דס"ל כהפ"מ הנ"ל דלא נ"כ כלל משום דהבליעה מקושרי עם מה שבתוך הקדירה :

סעיף ו בפ"מ במ"ז ס"ק ט' כתב דהיכא דנותר לכבוד שבת אף אם נימותר לחול מותר דאמרינן הואיל ואישתרי אישתרי. ונ"ע דהא איתא במסכת נדרים בריש דף ע"ז ע"ב להיפך דל"א הואיל ואשתרי אישתרי ע"ש שהביא גירסא דכשבת מהני לשון עלי ואיכלי וכו' ומבטלו בלבו ולערב בחול לריך שיולא כששתיו הרי דל"א הואיל ואישתרי אשתרי ועיין כיד שאול מהגאון מהרי"ש על הלכות נדרים סי' רי"ח ס"ק כ' ע"ש :

בש"ך ס"ק כ"ב הקשה לפמ"ש הש"ך הטעם דבבשר לחלב לא מכינן מעל"ע מחימום המים רק מבישול הבשר משום נ"ט בר נ"ט דהיתרא וא"כ ממילא אם הבישול שבמעל"ע היה דבר חריף לא שייך זה וא"כ אמאי כתב בסי' קכ"ב ס"ק ח' דשרי ע"ש. ועיין בחו"ד שכתב בסי' ל"ו ס"ק ו' בשם כאן העוזר ליישב זה :

סעי' ז בט"ז ס"ק י"ב הביא בשם רש"ל בחתך בסכין רותח בעינן ס' נגד כל הסכין דהחתך אינו מדקדק כמה חתך בסכין ואף אם יאמר ברי לי שלא חתכתי רק במקום זה אינו נאמן דמילתא דלא רמיא עלי' דאינש לאו אדעתי' ועיין בסי' ק"ן סעי' כ"ב בט"ז ס"ק מ"ט שמחלק בין אם הי' האמירה תיכף להמעשה דמהני ובין אם היה האמירה אחר זמן רב דאז לא מהני והנקוה"כ הולק עליו וס"ל דבאיסור מהני אם אמר ברי לי אפילו אחר זמן רב ע"ש ול"ע אמאי הביא הט"ז דברי רש"ל בסתם ומשמע דמסכים לזה [מבן המחבר] ונלפע"ד לתרץ דהנה המעיין שם בט"ז יראה שכ' הטעם דמהני שם אמירת ברי לי משום דהוי קלא דבר שאינו רגיל משא"כ כאן אדרבה הדרך לחתוך בכל הסכין כמ"ש הש"ך סס"ק כ"ח ע"כ שפיר פסק כהרש"ל דלא מהני אמירת ברי לי :

שם בס"ק י"ג כתב לפרש מה דאיתא בגמרא בההוא דסכו בשמן של תרומה דסיכה מהו בעלמא הוא דעבדי לי' דמיירי שיש בהפסח אחד ומאה נגד התרומה ול"ע דהא בא"מ שני בשי' גם בתרומה וכדאיתא בש"ס להדיא :

בפ"מ במ"ז ס"ק י"ג הקשה אמאי נגע בחרסו של תנור יקלוף כיון דהאי קליפה הוי איסור מחמת עצמו ול"ש בזה אין כאסר וכו' א"כ ליתסר קליפה הסמוך לה כבר קדמו בקושיא זו הכו"פ סי' ק"ה סס"ק י"א ע"ש :

שם בס"ק י"ד כתב ומה שהביא דברי יש"ש בג"ה סי' מ"ד יראה לפרש דה"ק דסובר אף בלא דוחקא כגוש מפליט ומבליע והלכך אורז ודוחן שיש בו חלב ממש וכוי' הכף נאסר מן הממש והכף מפליט דכלי מפליט בליעה בלא רוטב וכו' ולכאורה קשה דהא הט"ז בסי' ק"ה הביא בשם רש"ל וכן הוא גופי' שם בס"ק י"ג דאף בכב"ח אין הבשר אוסר בלי רוטב אם כן מה מהני מה שהחלב היא בעין מ"מ הבליעה שיצא מן הכף אין הולך בחזרה להכף בלי רוטב. מיהו י"ל כיון דהכף גופי' הוא של בשר והחלב שבדוחן שהוא ממש נבלע בהכף אם כן הוי הכף בלוע מבכ"ח א"כ הדין תלוי בההיא דסימן נ"ח סעי' ה' אם איסור בלוע אוסר היתר בלוע ע"ש :

בחו"ד ס"ק ט"ו כתב לתרץ קושיתו שהקשה על הרש"ל שהביא הט"ז ס"ק י"ד אמאי אסור הכף אף בבכ"ח הא אין דבר הבלוע יוצא בלי רוטב ותירץ דרש"ל סובר דכל דבר הבא מבכ"ח כבכ"ח דיינינן לים וכיון שנעשה נבילה אף כשהטעם בשר הולך בלא חלב כגון חם במס אוסר וע"כ אוסר הטעם בשר לחוד מש"ה נאסר הכף וכו' ול"ע הא הט"ז גופי' בסי' ק"ה ס"ק י"ג הביא בשם רש"ל דאף בכ"ח אין הבשר אוסר בלי רוטב כיון דאין החלב יוצא בלי רוטב וטעם בשר לחוד אינו אוסר כיון דהוי נפרד :

שם בא"ד כתב ואפשר דדוקא לענין דין דאין הבלוע יוצא בלא רוטב בקיאינן אבל בכלי דאף בכחוש יוצא בלא רוטב רק עד כמה שיאסור אם עד כ"נ או בכולו לענין זה לא משוינן עצמינו לבקיאים. ול"ע דהא כך מבואר בש"ך בסימן ס"ט ס"ק ס"ד ובסי' ק"ה ס"ק כ"ג :

סעי' ט' בש"ך ס"ק ל"ד כתב וז"ל מותר הטעם משום דשמנונית בדבש הוי נטל"פ והבי' כתב עליו ול"נ דאפי' היה נ"ט לשבח מותר משום נ"ט בר נ"ט דהיתרא ואם כן מוכח דמיירי שהוריקו ע"י עירוי שלא נפסק הקילוח דאל"כ בלא"ה פשיטא דשרי וכו'. והקשו הפ"מ והחו"ד דהלא גם בעירוי שנפסק הקילוח בעינן קליפה וכמ"ש הש"ך סימן נ"א ס"ק ז'. ונלפע"ד לפרש דברי הש"ך דהנה המרדכי לא כתב הטעם משום נ"ט בר נ"ט משום דס"ל דבנתבשלו אסור משום נ"ט בר נ"ט כמ"ש הט"ז בס"ק י"ז ע"ש. וע"כ אוסר אף לתתן בכלי שלהם ומה שהתיר הרמ"א בסי' ל"ב לתתן בכלי שלהם הוא משום דבכה"ג אנו סומכין על המתירין כמ"ש הט"ז שם בס"ק ה' ע"ש. וסבירא ליה להש"ך דזה דאסור בנתבשלו אף לתתן בכלי שלהם הוא רק ע"י עירוי שלא נפסק הקילוח דנתבשל וכדאיתא להדיא בסי' ס"ח ובכמה מקומות. משא"כ בעירוי שנפסק הקילוח דאינו מבשל וכדאיתא בכמה מקומות שפיר מותר לתת בכלי ומשום דהוי כמו עלו דמה לי עלו בתחלה או בסוף וכה"ג כתב החו"ד בסי' נ"ה ס"ק ד' לענין גלגלו דאין חילוק בין אם היה בישול מתחלה או בסוף ע"ש וכן כאן לענין עלו וזה כוונת הש"ך במ"ש דאל"כ בלא"ה פשיטא דשרי פירוש דבנפסק פשיטא דשרי אף להמרדכי דאוסר בנתבשלו ומשום דהוי כמו עלו כנ"ל ולא הוצרך המרדכי לומר משום דהוי כמו נטל"פ :

בסי' צה מבן המחבר סעי' א' במחבר ואם לא היתה רחוצה יפה אם יש בממש ששים הקדירה יותר מאחד בששים בדגים אסור לאוכלו בכותח ולכאורה אמאי שינה המחבר מבכ"מ דנקט היתר טעימה וכאן נקט ס' ונלפע"ד עפמ"ש הפ"מ בספר ג"ו כלל ס"ה בשם הר"ן והפר"ח דהא דנ"ט בר נ"ט שרי הוא אפי' אם טועמן ונרגש הטעם מ"מ כיון דטעם כעיקר ילפינן מכלי מדין ולא גילתה התורה רק בטעם הראשון וע"כ לא נקט המחבר כאן היתר טעימה משום דאם טעם הדגים והרגיש בהם טעם מ"מ אין לאסור דהא מ"מ יש ספק דשמא הטעם שנרגש הוא אינו מן הממש רק מהטעם שהיה בלוע ואין טעם זה אוסר. ובפרט לפמ"ש המ"י דלא ידעינן אם יש כאן ליכלוך ורק משום דאמרינן סתם כלים אינם נקיים. יש קלא ס"ס וכיון דעם הכותח לא יהיה מתבשל יחד ואין כאן איסור דאורייתא שוב הוי ספק דרבנן ולקולא וע"כ מותר לאוכלו בכותח והא דכתב כאן המחבר אם היה יותר מא' בס' ושינה מלשון הפוסקים בכ"מ שהי' צריך שיהיה ס' בהיתר נגדו י"ל עפמ"ש הפ"מ בש"ד ס"ק א' דסתם כלי יש בתבשיל שבתוכו ס' נגד הליכלוך שעליו וע"כ לא היה יכול לנקוט בלשונו דבעינן שיהא ס' נגד הממשות דהוי' משמע מזה דבעינן בבירור שיהא ס' ובאמת מותר אף בסתם כמ"ש בשם הפ"מ וע"כ נקט המחבר בלשונו דאם היה יותר מא' בס' בדגים פירוש דבעינן דוקא שנדע בבירור שיש בהליכלוך יותר מא' בס' בדגים הא בסתמא מותר וכמ"ש האו"ה הנ"ל :

בפ"מ במ"ז ס"ק א' כתב דנ"ט בר נ"ט לא שרי רק אם טעם הא' הוא בכלי אבל לא אם הי' טעם א' באוכל ואח"כ בכלי דכל באוכל הוא הוי כממש. ול"ע דהא הב"י באו"ח סי' תנ"א הביא הגהות אשרי' בשם רבינו אפרים בחבית של חרס שנותנים בו שכר כל השנה מותר ליתן בו יין בפסח אפילו בלי הגעלה משום דהוי נ"ט בר נ"ט דשכר גופי' לא הוי חמץ גמור רק ע"י שערובות ע"ש משמע דטעם א' באוכל וטעם ב' בכלי הוי ג"כ נ"ט בר נ"ט :

בחו"ד ס"ק י"א ואם א"י איזו נגע הכל שרי. ולפי דבריו הכלי של חלב אסור אך אם יש לו ספק שכלי חלב הי' מונח תחת כלי בשר ולא בא עליו קלוח העירוי יש להתיר בצירוף דעת הרמ"א והוי ס"ס. ועיין בסימן ל"ב ס"ק כ"ג :

סימן צ"ה סעי' ג' בחו"ד ס"ק ו' כתב לתרץ דברי הת"ח בסי' תנ"א שכ' לאסור מה שחותכין בסכין ש"ב זנגביל ודכין במדוכה ואח"כ דוכין בה בשמים ואוכלין בחלב ותמה ע"ז דאין המדוכה יכול לבלוע טעם הבלוע בבשמים דאין טעם הבלוע יוצא בלא רוטב וע"ז תירץ ואפשר דמיירי בבלוע שמן דיוצא בלא רוטב. ול"ע דהא סימן ק"ה סעי' ט"ו כתב דאף בליעה שמן אינו יוצא מאוכל לכלי בלא רוטב ע"ש :

בחו"ד ס"ק ז' כתב ומטעם זה נ"ל באם נירר מלח בסכין חולב ומלח בשר דא"ל קליפה וכו' עיין מ"ש על הגליון בפ"מ סי' ס"ט :

בסימן צ"ח סעי' א' [מבן המחבר] בש"ך ס"ק כ' וממונני האלוף וכו' הקשה דהרא"ש וסייעתו

הסיעתו דמלרכי קסילא ע״כ לאו טעמא משום דלא מרע אומנותו דהרי הוא מסל״ת וכו׳ דע״כ טעמא הוא משום מסל״ת לחוד דאי משום דלא מרע אומנותו לסגי בקפילא לחוד. רבים דחקו א״ע בפירוש דברי הש״ך ועיין בפ״מ שכ׳ דזהו קושיא אחרת ולפ״ז צריך להגיה ועוד דע״כ טעמא וכו׳ וגם הקשה הפ״מ דהא שפיר משכחת טעמא דלא מרע אומנותו אפי׳ במסל״ת היינו שאומרים לו שבי ב״א המרו זה עם זה וכאן מועיל מסל״ת כזה כמ״ש הט״ז סס״ק כ׳. ונלפע״ד לפרש דברי הש״ך. ואקדים לפרש כוונת המהר״ד שהביא הש״ך במ״ש דקפילא שאני דאומנותי׳ בכך ולא מרע אומנותו דלכאורה קשה דא״כ אמאי בעינן מסל״ת כלל ונראה דהמהר״ד ס״ל דחזקה דלא מרע אומנותי׳ לא מהני רק מדאורייתא אבל מדרבנן לא סמכינן ע״ז וע״כ בעינן מסל״ת ומסל״ת מהני משום דעי׳ כחזקה כבר יצא מאיסור דאורייתא ובזה א״ש גם דברי הש״ך שהביא בשם מחותנו שהקשה דכיון שהוא מסל״ת טוב אזיל לי׳ החזקה גם לענין האיסור דאורייתא ואי דנימא דמיירי באמרו לו שאמרו בי אנשים זא״ז לזה אמר דע״כ טעמא הוא משום מסל״ם לחוד פירוש דלכאורה קשה דאמאי כאן מהני מסל״ם כזה ובעדות אשה לא מהני זה אפי׳ במים שאל״ם דהוי רק דרבנן וכדאיתא בש״ע אהע״ז סי׳ י״ז דהא סתמא קתני דלא מהני מסל״ת שע״י שאלה ועכצ״ל דהטעם הוא משום דכאן יש חזקה דלא מרע אומנותו ג״כ וא״כ מוכרחין אנו לומר דזה הטעם דלא מרע אומנותו מהני אף מדרבנן וכתב לדחות זאת דע״כ טעמא הוא משום מסל״ת לחוד וכוונתו דע״כ שהיתר בדרבנן הוא משום מסל״ם לחוד דאי משום לא מרע אומנותו פי׳ דתאמר דגם בדרבנן עיקר ההיתר מכח לא מרע אומנותו וזה מהני אף מדרבנן לסגי בקפילא לחוד ואמאי צריכין כלל מסל״ת ועכצ״ל כמ״ש דחזקה דלא מרע אינה מועיל כלל מדרבנן וע״כ בעינן מסל״ת כדי להתירו אפי׳ מדרבנן וממילא בעינן שהי׳ נמסל״ת גמור כמו בעדות אשה והדרה הקושיא לדוכתא דל״ש כזה החזקה דלא מרע אומנותו :

בתו״ד כ״ק בי כתב על מ״ש הש״ך דבטעימת ישראל סמכינן אפי׳ האידנא דזהו רק בלא נתערב גוף האיסור אבל אם נתערב גוף האיסור לא סמכינן אטעימה והבי״א רא״י מגיד דבשנמחה בעינן ס׳ אף דאין בגידין בנ״ט. ונ״ע דהא איתא להדיא בסימן צ״ב בחלב שנפל לתוך המרק דמהני טעימה אף שנתערב גוף האיסור. וכן בסי׳ צ״ו בלכון שחתכו בסכין ש״ב מהני טעימה אף לטעם הא׳ שברש״י דהאיסור הוא משום שמנונית הקרוש ע״פ הסכין אף דזה הוי נתערב גוף האיסור . ועיין בפר״ח סימן ק׳ וכ״כ הש״ך כאן להדיא דמהני טעימה אף בנתערב גוף האיסור. ובגוף הקושיא מהא דגיד עיין בתו״ד סי׳ ק׳ ס״ק ז׳ מ״ש למרן זה. ול״ע :

בסעי׳ ב׳ בש״ך ס״ק ו׳ כתב והלכך אם הוא שוה בשמא אע״ג דלא שוה בטעמא הו״ל מנ״מ ואסיר במשהו וכו׳ ואם אינו שוה בשמא אע״ג דשוה בטעמא אסור בנ״ט וכו׳ ונ״ע דאמאי אוסר בנ״ט פי׳ עד ס׳ תסגי ברוב כיון דשוה בטעמא ונ״ל דזהו רק מדרבנן גזירה אטו א״מ בטעמא וא״כ ביבש בהא״ג בטל ברוב :

בש״ך ס״ק ז׳ תמה על הת״ח שכ׳ דבנספק באיסור דרבנן אסור משום דעט״כ דאורייתא. כיון דגוף האיסור הוא דרבנן ע״ש ולפמ״ש הט״ז בסי׳ ק״ז ס״ק ה׳ ולפי מה שפי׳ הנקוה״כ שם דבריו לא קשה קושיא זו ועיין מ״ש שם על הגליון על הנקוה״כ :

מבן המחבר בש״ך ס״ק ה׳ כתב וה״ל דגם הש״כ והנמשכים אחרי׳ לא אמרו אלא להתיר את מינו ולאסוקי דלא נימא כיון דהספקא נפל לא״מ הו״ל ספיקא דאורייתא אלא אמרינן רואין את שא״מ כאילו אינו . רבים תמהו דלענין להתיר את מינו א״צ לומר סל״ק וכו׳ כיון דחנ״כ לא שייך כזה וכמ״ש הפ״מ . ונלפע״ד למרן טפמ״ש המ״א בא״ח סי׳ קפ״ד סק״ז בשם הר״ש אזון דאם הספק נוגע גם לדאורייתא מחמרינן אף בספק דרבנן שיש בו כי היכי דלא לזלזל בי׳ ע״ש וא״פ ה״נ כאן הי׳ לו לאסור את מינו אע״ג דהוי סד״ר כיון דהספק נוגע ג״כ לדאורייתא דהיינו לאינו מינו וע״כ הוצרך לומר דאמרינן סל״ק שא״מ כאילו אינו ואין הספק נוגע לדרבנן וע״כ שפיר אמרינן ספק דרבנן לקולא :

סעיף ד׳ פ״מ בש״ד חקר אם שמן מבליע בכלי יותר מכ״ק ע״י מליחה ע״ש. ועיין בסי׳ ל״א בש״ד ס״ק י״א דפסק בפשיטות דאין אוסר בכלי אפי׳ בדבר שמן יותר מכ״ק וכן איתא בתו״ד כאן בחירושים ס״ק י״א :

שם בא״ד כתב דאם נאסר כלי ע״י מליחה או עירוי וא״כ עמד ריקן על כאש והכלי הוא כ״י מפליט ומבליע בכל הכלי ויהי׳ צריך ס׳ נגד כולו. ול״ע למה חמיר זה ממאכל דאין הקליפה אוסרת חבירתה . ומבי׳ קדירות הנוגעות זב״ז דאין הבליעה הולכת מכלי אל כלי בלי רוטב :

סעי׳ ה׳ בט״ז סק״ח כתב לדחות רא״ים הרמ״א דאמרינן בבלוע חנ״כ וז״ל ובאמת א״ז ראי׳ דגם שם יש היתר כמ״ש סי׳ צ״ב סעי׳ ד׳ והקשה הנקוה״כ וז״ל לא ידענא מאי קאמר דהא שם נגד הריקן אסור דהבליעה נ״נ . ולפע״ד כוונת הט״ז למה שהכריע הרמ״א שם במקלחו תוך הרוטב דיש חילוק בין בב״ח לשאר איסורין דבב״ח יש להחמיר כרש״י ובשאר איסורין כיון דיש פוסקים דל״א חנ״כ מקילינן כר״י ע״ש. וכן נמי מקילינן כאן בשאר איסורין דאין איסור בלוע אוסר היתר בלוע לכן גם בסי׳ צ״ב סעי׳ ה׳ בטפת איסור שנפלה שלא כנגד הרוטב סגי בס׳ נגד הטפה אפי׳ בעירה מיד נגד מקום נפילת הטפה ולזה מסיק ולפ״ז מותר גם בסימן צ״ב סעי׳ ה׳ וכן איתא בפ״מ :

בא״ד כ׳ יש להחמיר אפי׳ בכ״ח חדש לשער נגד כולו . וקשה דא״כ איך יצייר אב״י בקדירה של איסור כיון דגוף חרס כ״כ והחרס אינו נפגם. וא״ל דכיון דהבליעה נפגם. אמרינן על החרס אין הנאסר וכו׳ דהא כ׳ החו״ד סימן צ״ד ס״ק י״א דטעם פגום הוי עכ״פ משהו וא״כ שוב לא שייך בי׳ הא דאין הנאסר ונ״ע:

סעי׳ ח׳ בט״ז ס״ק י״א הקשה דאמאי מהני ס׳ בהיתר נגד שומן של איסור ולא הוי מילתא דעבידא לטעמא ומ״ש מבילה שנולדה ביו״ט וליבנו בה מאכל דאסור וכי ע״ז ואף דמזכיר שם חזותא וטעמא מ״מ כאן ודאי גם טעם לחוד אוסר וכו׳ . ול״ע דאמאי לא יאסור גם שם בבילה טעם לחוד וכן קשה במ״ש אח״ז דשם גבי בילה יש שם חזותא וטעמא. א״כ אמאי נקט זה דוקא בדשיל״מ והלא בלא זה דשיל״מ ג״כ לא בטיל משום דעביד לטעמא. ול״ע :

בא״ד שוב ראיתי באו״ה שכ׳ דבר הנעשה לטעם כילד כל דבר חריף וכו׳ משמע דלא ניקרי עשם בזה אלא דבר חריף ולא שומן וכו׳ ול״ע דבסימן קי״ד סעיף ו׳ כ׳ הרמ״א בשם או״ה דאף באינו חריף שייך זה דלטעמא עבידא [מבן המחבר] ונלפע״ד דלק״מ דשם איתא זה גבי שמרים ושמרים י״ל דהוי ד״א שהרי מעמידין ומחמיצין בשמרים וכדאיתא באו״ח בס״ן סי׳ שמ״ב וכמ״א סי׳ שמ״ז לענין שמרי שכר וגם בשמרי יין כן הוא ועיין בי״ט ובלבוש בליקוטי דינים מ״ש על הש״ך בסי׳ קפ״ג ס״ק י״ח :

סעי׳ ט׳ בתו״ד ס״ק ח׳ כתב ודע דמלח האסור מצד עצמו אוסר בכולו אפילו להמחבר שסובר דמליחה אינו אוסר רק כ״ק דהמלח טבעו דק ונכנס בכל חלקי הבשר ע״ש. וכן משמע בתוס׳ חולין דף ל״ז ד״ה אפילו דאם לא אמרינן אין הנאסר הי׳ המלח הבלוע מדם אוסר כל הבשר ע״ש :

סימן צ"ט סעי' כ' בט"ז ס"ק ז' הוכיח דטועה בדין מקרי שוגג דהא עבר ובטלו עכ"ל שזרק איסור מועט לתוך היתר מרובה ול"ע דהא משכחת לה שהי' שוגג שנתחלף לו חלב בשומן ועירבו ומנ"ל להכריח דטועה בדין ג"כ מקרי שוגג ונלפע"ד דכוונת הט"ז להוכיח מלשון עבר וכו' דמלשון עבר משמע שעשה במזיד ובכוונה ומסיים פ"ז בשוגג מותר והאיך משכחת שוגג בעשה בכוונה ועכצ"ל דטעה בדין ועי"ז נחשב לשוגג :

בחו"ד ס"ק ז' חקר למצוא נ"מ בין אם האיסור הוא משום דקנסו שוגג אטו מזיד ובין אם הוא מטעם דאמרי' בי' חנ"נ. ולפע"ד נראה די"ל נ"מ דאם האיסור הוא רק משום דקנסו שוגג אטו מזיד א"כ ממילא לא חמיר ממזיד עצמו דאינו אסור רק לו ולמי שנתבטל בשבילו כדלקמן בסעי' ה' משא"כ אם באיסור הוא משום חנ"נ אסור לכל העולם :

בעי' ז' בחו"ד בחידושים ס"ק י"ח כ' שהט"ז חולק על הרשב"א שכי דבכלי שדרכו להשתמש בו בשפע דמותר להשתמש בו אפי' לכתחלה כיון דא"א לבא לידי כ"ע וסובר דלא סמכינן ע"ז רק במקום שהוא פוגם ג"כ ע"ש. ומ"מ נראה להוכיח מדברי הט"ז דבאיסור שהוא רק מדרבנן סומכין על הרשב"א אף במקום שאינו פוגם. עיין בט"ז :

בסי' ק"א סעי' ז' בחו"ד ס"ק ד' כי פשטידא שממולא בגבינה שבלע טעם בשר בטל ברוב דעיקר מה שהוא ר"ל הוא עם העיסה ובעיסה הוא רק איסור בלוע דלא שייך בזה חבר"ל וא"ל לברר ע"י קפילא להטמיס כל פשטיד בפ"ע כיון דכ' הרא"ש סוף עכו"ם גבי שמש כלים אב"י דכיון דאיכא ס"ס א"ל לברר ע"י קפילא מכ"ש במקום דאיכא ביטול ברוב גמור דמדאורייתא בכ"א אמרינן דהוא מברוב א"ל לברר ע"ש ול"ע דהא בסימן א' שיש רוב מצוין א"ס מומחין הן ואפ"ה צריך לברר היכא דיכולין לברר והא דא"ל לבדוק אחר י"ח טריפות מטעם רוב היינו מפני שיש טורח גדול כמ"ש המ"י והובא בפתיחה לסי' ל"ט בפמ"ג די"ש חילוק בין היכא דצריך טירחא לברורי ובין היכא דליכא טירחא. והכא ליכא טירחא אמאי ל"ל לברורי [מבן המחבר] ונלפע"ד לתרץ דהרא"ש והחו"ד ס"ל דבאמת בחזקה ורובא א"ל לברר אך מה דצריך לברר גבי רוב מצוין א"ס מומחין הן הוא משום דבא להוציא מחזקת אמ"ה וכמ"ש המ"א סימן תל"ז ס"ק ד' עיין בפ"מ. וכאן דהרוב והס"ס אינם מוציאים משום חזקת איסור ע"כ א"ל לברר בטעימת קפילא אף דליכא טירחא גדולה :

בסי' ק"ב סעי' ג' בש"ך סק"ח הביא בשם הרא"ה דכלי שנאסר בבליעת איסור שנערב באחרים אין לו ביטול לבד מטעמא דדשיל"מ דכל היכא דניכר האיסור אין לו ביטול וכיון דאפשר להוציא האיסור מתוכו ע"י הגעלה הוי כניכר האיסור ותו לא סגיא בכלים אלו שלא יתן האיסור טעם בהיתר. ונלפע"ד דהאי ותו היא קושיא אחרת וה"פ דאם יזדמן ויבשל בהכלי של איסור יתן הבליעה של איסור טעם בהיתר הנתבשל בו. והמשמרת הבית חולק עליו דהא ביבש ביבש אוכל האיסור בעינו אפ"ה מותר ק"ו כאן שאינו אוכל האיסור ממש רק טעם שלו ע"ש :

סי' ק"ב בט"ז סק"ט אבל טעמו בטל. שאם האיסור ניטל משם רק שפלט שם טעם אותו טעם אינו חמיר לאסור בשביל דשיל"מ ול"ד למ"ש בסעי' א' בנותן בילה בקדירה לתקן הקדירה וכו' הפ"מ הקשה דשם הוי ממש ע"ש. ונלפע"ד כיון דהרמ"א סיים כגון שמלאוה בתרנגולת ומשמע דהתרנגולת ג"כ אסורה לא הוי אלא פליטה אפ"ה לא בטל ושפיר הקשה הט"ז ועי"ז תירץ דהתם עשוי הבילה לתת לקדירה לגבם התבשיל א"כ מרגישין בו טעם וע"כ צריך ביטול ובדשיל"מ לא בטיל כדלקמן בס"ק י' ע"ש :

שם בס"ק י' על מ"ש הרמ"א וכן אם אין איסורו מחמת עצמו בטיל הקשה הט"ז מ"ש מטפת יין שאסר עליו בלדר שנפלה בחבית דהוי דשיל"מ וכו' פי' דהט"ז ס"ל בטעם הרמ"א דאינו מטעם אין הנאסר וכו' וכמ"ש בס"ק ח' רק מטעם דעי"ז דאינו איסור מחמת עצמו אינו רק טעמא בעלמא וכנ"ש המ"ב הביאו הש"ך ס"ק ח' ולכן שפיר הקשה מיין ובזה כמי א"ש מה שסיים בסוף דבריו ואע"ג דנלדברי טור א"ח וכו' משמע דקאי על מה שכ"ש כגון לכנו בבילה את המאכל ג"כ פירושו דמלאוהו בתרנגולת דאסורה התרנגולת אף שנטלו ממנה המילוי ולא נשאר בו רק טעם :

שם בא"ד כתב דבמכ"מ היכא דליכא בו גוף האיסור רק טעמא בעלמא א"ל שום ביטול. ול"ע דבט"ז סי' שכ"ג ס"ק א' כ' להיפך והוא דאם סלקו החלה ולא נשאר רק טעם א"ל ק"א ובטלה בס' הרי אף דלא נשאר רק טעמא והוי מכ"מ אפ"ה צריך ס' :

סי' ק"ג סעיף ב' בש"ך ס"ק י"א אע"פ שיש שם רגלי הדבורים לא נאסר כי הש"ך ע"ל סי' פ"א ס"ח ובמה שכתבו שם. פירוש דשם כ' המחבר דשרי הדבש דהוי נטל"פ והוא דעת הסמ"ג ומובא שם בפמ"ג והרמ"א כתב כאן ההיתר משום דלית בהו טעם והוא דעת התוס' שם דהוו כעלמות :

בפ"מ בש"ד ס"ק ו' תמה על מ"ש הרמ"א סימן קל"ד בסמים הבלועים מי"נ ונתנם בתבשיל אם נטל"פ בתבשיל א"ל ס' דבשלמא להרשב"א אין כ"כ בשאר איסורין משא"כ לדידן הרי נאסרו התבלין וכ"כ א"כ נצטרך ס' נגד התבלין. עיין בחו"ד ס"ק י' שמתרץ זה ע"ש :

בחו"ד סק"ה אם אין שם ממשו ס"ה אלא טעמו אפילו איסור מרובה והיתר מועט מותר וכ' הש"ך שאין פליטתו בכולו וז"ל החו"ד אין לפרש דמש"ה ודאי איכא רוב היתר וכו' כוונתו לאפוקי ממ"ש הפ"מ במ"ז ס"ק א' דהפי' הוא דידוע הוא שאין מחלה איסור נפלט בהיתר ע"ש. ומסיים החו"ד רק הפי' הוא דודאי אין הטעם אף שמטעים לפי כולו מרובה מן הממש. פי' ע"י הטעם לא נתרבה הממש וכדמסיק ובטעם לשבח אסור אע"ג דלא נתרבה הממש רק שמטעים לפי כולו והיכא שטעמו קפילא ולית בה טעם אז אפי' רוב א"ל וכן בטעמו פגום כטעמו קפילא ולא הי' בו טעם דמי ומש"ה אפי' רוב א"ל ולכאורה יש ראי' מזה להט"ז סי' ק"ב ס"ק י' דבמכ"מ והסיר האיסור ג"כ ל"ל רוב כיון דאין הטעם נרגש אמנם יש לחלק קלת ודו"ק :

בעי' ד' בחו"ד ס"ק א' עמ"ש הרמ"א חלב ביין הוי לפגם כ' החו"ד חלב בלירי וכו'. וכן איתא באו"ה והובא בט"ז סק"ו ע"ש והפמ"ג דגרים כאן חלב בקמן סינה במ"ז ס"ק ו' לשון או"ה והעתיק חלב טרפה או בב"ח אבל באמת באו"ה גופי' לא כתב רק חלב וקורא לו איסור אלמא דכוונתו על חלב בלירי שהוא נטל"פ ביין :

בעי' ז' בש"ך סס"ק י"ח סיים ולפע"ד דאין לחלק בזה בין בב"ח לש"א ואם נקל בש"א גם בבב"ח יש להקל ע"ש ול"ע דהא בסימן ל"ד ס"ק ב' כתב דלא מבב"ח כבב"ח דיינינן לי' :

שם בחו"ד ס"ק י"א עש"ך ס"ק י"ח דמחלק בין אם הי' הלינה לילה בין האיסור למים וכו' וטעם הדבר נראה דס"ל דבעינן דוקא שיהיו ב' הספיקות נולדים בב"א אדבר אחד וכשהמים הי' אחר הלינה לילה נולד על המים ב' הספיקות בב"א שמא כמ"ד לינה לילה פוגמת ושמא כמ"ד אין חנ"נ וכו' ול"ע דהא הספק הוא משום דשמא כשמ"ק דאמרינן אין הנאסר וכו' וא"כ ליכא הספק עד אחר שניטלו בו וכן הקשה עלי' בספר אמרי ברוך אמנם י"ל דשפיר נרקו דברי החו"ד לשמ"ש בס"ק י' דכאן ל"א אין הנאסר כיון דקודם שנפגם הי' כ"נ וא"כ שפיר הויין ב' הספיקות ביחד. אכן לעיל

לעיל כתב כן רק לתרץ דעת הש"ך אבל השמ"ק ע"כ לא ס"ל כן וגם בזה אמרינן אין הנאסר וכו' אם כן הדרה קושית האמרי ברוך לדוכתי' :

סימן צה סעי' א' בט"ז ס"ק א' כ' ולפי הנראה דאין לאסור בדיעבד מה שנשרה או נתבשל בכלי ששרה בו איסור מעל"ע וכו' עיין בפ"מ מ"ש לפרש. ולפענ"ד לפרש דברי הט"ז דס"ל דכלי אין נאסר על ידי שנשרה בו איסור מעל"ע וכמו שמסיק לבסוף דבכל הכלים אין לאסור אותם בדיעבד עי' שנשרה שם איסור מעל"ע וע"כ שפיר מותר המאכל אף כנתבשל תוך מעל"ע מהכבישה והטעם הוא דכמו שהתיר הט"ז בהיתר שנשרה בכלי איסור משום דלא נעשה כבוש עד אחר מעל"ע והפגם דאינו ב"י בא בגמר המעל"ע ולא אמרינן בזה דהבליעה והפגימה באין כא' כמ"ש המ"א בסי' תמ"ז ס"ק ט"ז לכן התיר גם באיסור שנשרה בכלי היתר אם הכלי דאזיל בשיטת החו"י דבכבוש מעל"ע לא בא הבליעה והפליטה בסוף מעל"ע רק בהמשך מעל"ע בולע מעט מעט עיין בחו"ד ואם כן בכלי לשיטת הט"ז דלא נעשה כבוש עד לאחר מעל"ע ואחר מעל"ע כבר נפגם הבליעה הראשונה שבלע בתחלת מעל"ע לכן א"א בכלי שיהיה נאסר בכבישת איסור ואף דכאן הפגימה שנפגם הבלע הא' כבר הוא אחר מעל"ע מהכבישה ואם כן הפגימה והבליעה באין כאחד מ"מ י"ל דהט"ז ס"ל דלא כדעת המ"א הנ"ל רק דאסור אפילו הפגימה והבליעה באין כאחד וע"כ שפיר כ' דאינו נאסר הכלי על ידי כבישת איסור מעל"ע :

שם בש"ך סק"ב כ' האו"ה חלב שפל ששהה מעל"ע בקערה מודחת ש"ב ב"י אסורים וה"ה לשכר היתר ששרוי בכלי של איסור ב"י. ותימה כיון דלא נעשה כבוש אלא אחר מעל"ע אם כן אחר מעל"ע נטל"פ ולפמ"ש המ"א בסי' תמ"ז בשם המזרחי דהפגימה והבליעה באין כא' נדקו דברי האו"ה דמה שנכבש בכלי איסור דהבליעה שנבלע להיתר לא נפגם אבל הבליעה שנשאר בהכלי הוא נפגם לאחר מעל"ע להפוקי ממ"ש איזה אחרונים דע"י מה שנכבש בתוכו אינו מניחו לפגום :

סעי' ג' בט"ז ס"ק ה' ואם הא' צונן הי' בב"א הצונן צריך קליפה כ"כ או"ה ורש"ל פכ"ה כי נ"ל אם האיסור חם והיתר קר ומונחים זא"ז דאוסר בכולו כמו במליחה ואם ההיתר חם והאיסור קר ומונחים זא"ז צריך קליפה. עיין ביש"ש סי' ע' דלשיטתו דנוגעין זא"ז דמי למליחה הי' לנו להקל באיסור קר והיתר חם דהוי כטהור מלוח וטמא תפל דא"ל אפילו קליפה אלא דבזה החמיר כדעת הרמ"א דל"ד למליחה ואסור כ"ק. וסיים ע"ז בט"ז ונראה דבמקום שאין הית יש להחמיר כן דהא אף במליחה פסק רמ"א כן בסעי' י' דבלא במקום ה"מ קיימ"ל כדעת רש"ל דהחם אוסר את הקר בכולו משום דדמי למליחה וכשיטת הסמ"ק שהובא לקמן סעי' י"א ברמ"א וכמ"ש הש"ך סק"ע בשם הרש"ל וע"כ כ' דהא אף במליחה פסק רמ"א כן בסעי' י' ולפע"ד דט"ס הוא ול"ל סעי' י"א דפסק שם רמ"א כשיטת הסמ"ק אכן בהפ"מ סמך על או"ה דל"ד למליחה וסגי בקליפה בכ"ג :

בחו"ד ס"ק ט' כ' דבקערה צוננת של מאכל רותח לא סגי ביה אמאה גבר ולהצריך ס' נגד כל הכלי וליאסר כל הכלי וכו' ול"ע דהא שפיר שייך תתאה גבר לענין דבעי ס' בחתיכה עכ"פ נגד מה שנגע בקערה וכן הקערה אסורה עכ"פ מה שנגע בחתיכה :

שם בח"ד כ' דל"ס הכלי רותח והמאכל צונן לא משכחת לה תתאה גבר וכו' תיכף כשהורק ממנה החמין נעשה כ"ש כמבואר בש"ס ל"ב בט"ז. ול"ע דמשכחת לה דהקדירה שהיה בה המאכל היא מכוסה והמאכל צונן הי' מונח על הכסוי :

סעי' ד' בחו"ד ס"ק י' הביא מ"ש המ"א בסימן תמ"ז דעי' היסך השפוד יוצא רק משהו ותמה ע"ז דקשה קושית התוס' דף ל"ז ד"ה אפילו דכל נטילה יאסור הסמוכה לה כיון דהאיסור הולך עמו ול"ע דקושיא זו הי' יכול להקשות על המהרי"ל ורש"ל והבית הכיאם המ"א סימן תמ"ז ס"ק כ' דחמץ במשהו אף במליחה ואלי דאחר הקליפה והנטילה הולך עכ"פ טעם משהו ול"ע :

סעי' ז' בש"ך ס"ק י"ז הארוך להוכיח דחתיכת בשר הבלוע מחלב אין אוסרת אחרת בלא רוטב וכתב וכן מוכרח לכאורה דעת הרב בסי' צ"ב שכ' אם נפלה ט"ח על חתיכה שבקדירה ולא ניער כלל אין אסור רק החתיכה לבד ואם הי' סובר דבכ"א כיון שנ"נ נחשב גוף האיסור אוסרת חבירתה בלא רוטב הי' מה שבקדירה אסור לדידן דקי"ל חם בחם בלא רוטב אוסר כולו. ול"ע דאמאי לא הקשה דהיה לו לאסור עכ"פ כ"כ אף לדינא ובפרט אם מיירי דשאר החתיכות הם בתוך הרוטב היה לו לאסור כולה מדינא כמו בסעי' ד' ונ"ל דס"ל להש"ך כמו שפירש בסי' צ"ב ס"ק ז' דשאר הקדירה מותר ומ"מ כ"כ בענין ומיירי שגם החתיכה שתחתי' ג"כ כולה חוץ לרוטב וע"כ הקשה זה רק לדידן דא"א בקיאין בין כחוש לשמן הי' לו לאסור כולה. וע"ז מתרץ דאף דבכ"א הוי איסור מגופו לאסור את החתיכה שחוץ לרוטב כ"כ מ"מ לענין שאסור כלה משום דאין אנו בקיאין לא חשוב איסור מגופו וכיון דלגבי החלב הבלוע בו נ"א שאח"כ אין הבשר הנאסר חמיר מהאוסר ואף בהבשר נ"א שאח"כ לכן שאר החתיכות שתחתי' והם חוץ לרוטב אין אסור רק כ"כ. ובזה מתורץ קושית החו"ד בסי' ל"ב ס"ק ה' ע"ש :

בחו"ד ס"ק י"ג וחתיכה שיש בה דם ש"ע שנגעה חם באחרת יש לאסור דכמו שדרכו של אש להפליט דם כן נמי דרך ושל תולדות אש. ול"ע דמדברי רש"ל המובא בש"ך ס"ק י"א לא משמע כן וכן בפ"מ בש"ד ס"ק ט"ז מיקל בחם ונ"ל דהחו"ד איירי בחם שעל ידי כלי ובזה קאמר דדרכו של תולדות אש להפליט דם והיש"ש מיירי בחם על ידי בישול דהא דייק וכי דרוקא בכ' דברים יבשים חמים על ידי בישול ע"ש ועיין בש"ס ע"ו לענין שפוד אמנם הפ"מ במ"ז סקט"ז פסק דחם בחם אף דחם על ידי האש ממש גם כן אינו אוסר דלא כהחו"ד :

שם בס"ק ע"ו כ' ונראה דאין כלי נאסר אפילו ממאכל שיש בו איסור בלוע אפי' שמן וכו' ועוד ראיה מסי' נ"ב בט"ז סקי"ד שכ' דאין הכף נאסר מהדוחן שיש בו בליעת איסור וכו'. ול"ע דהא בט"ז כאן ס"ק ט"ז מוכח להיפך שכ' דאין הכלי נאסר מהמאכל שבלוע בו איסור שאין מפעפע משמע דאם הבלוע שבמאכל הוא שמן נאסר הכלי ול"ע :

סעי' ח' בש"ך ס"ק כ"ה ואם נתבשל כך הכוליא ג"כ כ' הש"ך משמע אפי' לא נמלח או נמלח תחלה מ"מ הוי איסור דבוק וצריך ס' נגד כל הכוליא ותמה המ"י דבלא נמלח בלא"ה אסור משום דם עיין בפמ"ג מ"ש בזה ולענ"ד י"ל דמיירי שנחלטה בחומץ ולדעת הש"ך בסי' ע"ג ס"ק י' מותר בדיעבד אפי' בבישלו בלא מליחה ועיין בפ"ת בסי' ס"ז בש"ך סקי"ג ואם כן לא היה איסור משום דם והשמיענו הש"ך דבכוליא בחלבה אסורה הכוליא משום חלב שבה :

סעי' ט בש"ך ס"ק כ"ח כ' ומ"מ נראה דאף הט"ו לא אמרו אלא בשניהם מלוחים אבל כשהיה האיסור מלוח וההיתר תפל כיון שהוא תפל אין בו כח לפטם האיסור. ול"ע דהא הב"י בד"ה כ' הרשב"א כ' וגדולה מזו כתב דאפי' איסור כחוש אם ההיתר שמן כל היכא דאיסור מלוח וההיתר תפל אוסר כולו משמע דגם בכה"ג אמרינן פיטום :

בפ"מ בש"ד ס"ק ל' כי אמנם לענין דינא שאין כח בחלב לאסור שלשתן אם יש בכ"א כ"ע חלקים נגד החלב והכשרות תפילות וחד נתרי בטל. ואם הכשירות מלוחות דאז כ"כ לדידן כלן אסורות מדרבנן דכ"כ בש"א מדרבנן. ול"ע דהא הבלוע בשר שנכנס לתוך החלב הוי כאו לא וגרע מיני' ובהפ"מ.

נ"א

נ"א בי' תג"כ ועוד דהא הוי לא נודע וכמ"ש הש"ך סי' נ"ט סקט"ו לענין מה דאמרינן בס"ס חלב אמאי מותר חלב נבילה הוא ע"ש ואם כן עכ"פ לדעת רמ"א שם מותר · ועוד דהא הש"ך בסימן נ"ב סקט"ז כתב דבכה"ג לא אמרינן בתליתא כ"כ אפילו בשמן ע"ש :

בחו"ד סקט"ז כ' ובעיקר קושית הש"ך נ"ל דדוקא טעם הבלוע ממק"א נעשה על ידי בישול אבל טעם עצמו אינו נעשה על ידי בישול ויכול לשהות כמה קדירות בזא"ז · ונ"ע דלקמן סימן ק"ז ס"ק א' כ' הוא עצמו כהש"ך כאן ע"ש וצ"ע · אמנם י"ל דשם מיירי בספק ע"כ שפיר הקל בשם כדעת הש"ך שבכאן משום דהוי כעין ס"ס .

שם סקי"ח כי אף דבבלוע בקיאינן בין בחום לשמן והי' לנו להתיר באיסור בחום אומן שלא נגעו באיסור גופי' דאין איסור בלוע בחום יוצא בלא רוטב מכל מקום כיון דהאיסור בעין בשעת נגיעת חתיכה להתיכה ומגוין האיסור לשמן נגד החתיכה בכינעת לאוסרה כולה משוין אותה לשמן נגד כל החתיכות וכו' וכ"כ החק יעקב בסימן פא"ז ס"ק ח' ע"ש :

בסימן קו סעיף א' בט"ז ס"ק א' כ' ואי אמר שכל הוכחת רבינו היא מסוגיא דכחל דהקושיא שמקשה רבינו מקשה תלמודא שם אלא מעתה נפלה לקדירה אחרת לא יאסור וכתבו התוס' כיון דבכולה משערים אם כן נפיק כולי' וא"ם דילמא הא דמשערינן בכולי' משום דמספקא לן אי נפיק כולי' ואם נפל לקדירה אחרת אוסר דדילמא לא נפיק כולי' ותירצו במסקנא דהכי פריך כיון דאמרת וכחל מן המנין אלמא לא חשבינן לי' חתיכה דאיסורא ולא אסור אלא משום חלב שבגומות ואם כן נפל לקדירה אחרת לא יאסור דכל מה שסופו לצאת מהחלב יצא לקדירה ראשונה עכ"ל ותמה כיון דאר"י וכחל עצמו אסור הוי רבנן כחתיכה נבילה וכ' התוס' לעיל מיני' וא"ת מ"ט הכחל עצמו אסור והלא כל החלב הכנוס לתוכו בגומות נפלט לחוץ ונפלט בשוה לכל החתיכות כדקאמר בסמוך אלא מעתה משמע דפשיטא לי' שיוצא כולה כמו שאפרש בסמוך ע"ש כל דברי הט"ז · ולכאורה קשה דהרכיב ב' דברי התוס' דלעיל מיני' אז"ל לפי פירוש הא' דהאי אלא מעתה קאי על מה דנדידי' משערינן אלמא דנפיק כולי' וזה פשוט לו ואין ספק וכמ"ש התוס' כדקאמר בסמוך אלא מעתה משמע דפשיטא לי' שיוצא כולי' ולפי מה שפירשו התוס' דקושית אלא מעתה היא על מה דהכחל מן המנין משמע דהא דכחל עצמו אסור הוא משום דשמא לא נפיק כולי' אך אם נפל לקדירה אחרת לא יאסור דכל מה שסופו לצאת יצא בקדירה הא'. וי"ל דהט"ז מפרש דברי התוס' כמ"ש ועוד נראה לפרש דלא מתרץ בזה בקושיא דילמא מספקא לן אי נפיק כולי' דלזה ע"כ צ"ל כמ"ש קודם דזה פשיטא לי' ואין בזה שום ספק דיוצא כולו רק דהוסיפו דקושית הש"ס אלא מעתה היא גם כן מהא דכחל מן המנין נמצא דהקושיא היא בתרתי א' כיון דבכולי' משערינן אם כן הא נפיק כולו וגם אי לא נפיק כולו גם כן לא יאסור קדירה אחרת דכל מה שסופו לצאת יצא בקדירה הא' ואם כן כיון דנפיק כולי' שפיר מקשו התוס' מ"ט הכחל עצמו אסור . לזה מתרץ לפי שמתחלתו נאסר וכו' ואפשר לסוחטו אסור וא"ש דברי הט"ז כאן ודו"ק. ובזה א"ש גם דברי הט"ז דלקמן בא"ד ד"ה גם שתמה עליו החו"ד ע"ש ולפי הנ"ל א"ש דהט"ז מקשה דדברי התוס' סותרין זא"ז דכיון שכתבו התוס' דקושית הש"ס אלא מעתה הוא רק משום דאמרינן דכל מה שסופו לצאת יצא בקדירה הראשונה · ומוכח דנשאר חלב בכחל לאחר בישול וכן משמע ממתני' דקתני קורעו לאחר בישולו · וכיון דע"כ נשאר חלב בכחל גם לאחר גמר הבישול ואם כן האיך כתבו שוב הטעם וכחל עצמו אסור לפי שבתחלת בשולו נאסר וכו' ואפשר לסוחטו אסור הא בלא"ה אסור משום החלב שנשאר בו אלא ע"כ כוונת התוס' שמתחלת בישול נאסר החלב מפני טעם הבשר שנכנס לתוכו מהקדירה [דמחמת בשר הכחל גופי' אין איסור כמבואר שם] וע"כ אף דנגמר בישולו יצא הטעם בשר מהחלב מ"מ אמרינן דמחמת אפשר לסוחטו אסור החלב שנשאר בכחל וע"כ הכחל אסור ולא מפני בי' קושיא. וכיון דאמרינן דבנגמר הבישול יצא הטעם בשר מהחלב אם כן ה"נ נאמר דיצא כל טעם החלב מגוף החלב שלא לאסור אותה החתיכה עצמה ולא יזיק · אם יוצא אנה מתלה · ודאי בקדירה אחרת יאסור החלב משום דהוי פליטה חדשה דלא כשיטת הש"ך בסי' ק"ה ס"ק ל' עיין בחו"ד שם . אבל באותה חתיכה עצמה דליכא פליטה חדשה לא יאסור · וט"ז מירץ השור דל"ש לומר דיצא הטעם ע"י בישול רק בטעם שבלע ממקום אחר מה שאין כן בטעם החתיכה גופה דכיון דהחלב הוא בעין הוי פליטה חדשה אפילו באותה חתיכה דלא שייך לומר שכבר יצא מגנו הטעם דטעם של החתיכה אין נפלט ממנו לעולם וכמ"ש החו"ד שם בס"ק ט"ו ע"ש :

בש"ך סס"ק כ' כי מיהו לדידן דקיי"ל הג"ה בכל האיסורים פשיטא דלכ"ע חתיכה לעולם אסורה. והקשה הפ"מ א"כ אמאי הניח הרמ"א וכ' ובן עיקר דאפשר לסוחטו אסור הא פשיטא דאפילו ס' נגד כולה בעינן לדידן משום דנ"נ . ונלפע"ד די"ל כ"מ בלא נודע דלדעת הרמ"א במ"ח הובא בש"ך סי' נ"ט ס"ק ט"ו לא אמרינן בי' נ"נ. וגם כ"ג לענין חתיכה שמקלחה מוך הרוטב שפסק הרמ"א בסי' נ"ב ספי' ד' דלא אמרינן בי' נ"נ וא"פ"ה אותה חתיכה אסורה משום דקיי"ל אפשר לסוחטו אסור ע"כ הוצרך כאן הרמ"א להפסק שלו דאפשר לסוחטו אסור :

סי' קיז בט"ז ס"ק ד' ויש מתירין וכו' וכאן פטם בפ"ת וז"ל דמאחר דיש להסתפק כדבר אזלינן לקולא דלא גרע מאלו נספך הרוטב דכל שיש לבטלו במינו ברוב לא הוי אלא סד"ר ואזלינן לקולא ואין זה נכון דכיון דהספק הוא אם יש כאן איסור תורה הוי כודאי איסור תורה וכאלו הי' בבירור האיסור למטה ואין לך מעלה אלא כמה שבטל חד בתרי ואכתי יש איסור דרבנן וצריך ס' וכו' וזה כ"ל בכ"מ שלא נחשב ספק איסור דאורייתא להיתר מחמת שיש לך ביטול ברוב עיין בפ"מ מ"ש לפרש דברי הט"ז ואין לשון הט"ז סובל זה הפי' ונלפע"ד לפרש כיון דלאפיר עד רובו הוי ספק דאורייתא ואנו מחליטין בזה דדג עמא הי' למטה כדי לאסור שכ"פ דג אחד של היתר א"כ ממילא נאסר עד ס' מדרבנן אך י"ל דגם הדג האי שנאסר מחמת ספק דאורייתא בטל ברוב מה"ת וא"כ הוי גם בזה סד"ר לזה אמר דהוי מצד אחר לא לו שהוא מדרבנן :

באו"ד כ' ועוד הביא בת"ח ראיות שהכל יצטרף לבטל האיסור לא ידעתי מה שייך זה לכאן דהא בבילים אמרינן דאין רגילות לבשל כ"כ הרבה בילים שיהי' רוב בין הכל נגד הנאסרים וכו' וכ' ע"ז החו"ד ואין הבנה לדבריו . ונראה לפע"ד דכוונת הט"ז דהז"ל לשיטתי' דס"ל בסימן קי"א ס"ק י' דלא אמרינן כל מה שנכנס בספק מסייע לבטל רק בדרבנן וע"כ אמר כאן דליכא רובא הוי ספק דאורייתא ול"ג כל מה שנכנס בספק מסייע לבטל :

בט"ז ס"ק ה' כי אם הוליא כל הבילים בכף אחת אחר אחר יש לחוש שמא הוליא האסורה בראשונה ונאסר הכף ממילא נאסרו האחרים א"כ דהא דלא מחזקינן איסורא היינו מטעם דאמרינן איסורא ברובא איתי' וכ' החו"ד דהיינו באם הי' דרך משל ק"פ בילים ויכף כשהוא הרוב דהיינו נ"א בילים אמרינן איסורא ברובא איתי' והי' ודאי טריפה אחת ביניהם ואם שהוליא א"כ נאסרו כולם מהכף ואין כאן רוב היתר . ול"ע דא"כ אמאי מיקל הט"ז לקמן בבילה שיש בה דם מטעם סד"ר לקולא והלא כיון דמהני כך דאיסורא ברובא איתי' לקולא מכ"ש דמהני לחומרא והוי כודאי ואין כאן ספק כלל אמנם י"ל דבאוכלים הכף יש ג"כ רוב להיפך דהכל בילה שהוליא

שהוציא י"ל כל דפריש מרובא פריש וכמ"ש הט"ז בסימן ק"ח ס"ק י"ד ובראשונה הוציא הכשרים ולא נאסרו רק כ"ש ונתבטלו ברוב מהק"ס. ומטעם איסורא ברובא איתי' נאסרו ש"ש כולים שהוציא אחר כ"א דהוא הרוב ואין כאן ביטול ברוב כלל ומש"ה קאמר דהט"ז הוי ספק דרבנן ולקולא :

שם בנקוה"כ כתב לתרץ קושית הט"ז על האו"ה מהא דברים ביצה פרכינן אמ"ד דביצה שנולדה ביו"ט אסורה מכח גזירה מהא דשבת וספיקה אסורה ואי כדברי או"ה לא פריך מידי דדילמא ה"ק דודאי הוא לנו שיש ביצה אסורה אלא שיש ספק אם נתחלף באחרי' ובזה לא אזלינן לקולא לפי דברי האו"ה ומתרץ הנקוה"כ לק"מ דשאני התם דכיון דספק אם היא זאת לא נודע איסור ודאי בביצה דדילמא דהיתירא היא משא"כ הכא דעכ"פ יש איסור בתערובות. ולפע"ד כוונתו דלא אמרינן סד"ר לקולא רק אם הספק הוא בדרבנן כגון בנשפך במב"מ דמדרבנן הוא דצריך ס' והספק הוא אם יש ס' משא"כ כאן דהדרבנן הוא בגוף הביצה ובביצה אין שום ספק דודאי היא כאן והספק הוא בהתערובות ובזה ל"א סד"ר לקולא :

בש"ך סק"א כתב ואע"פ שהסמ"ג ושאר קצת פוסקים נקטו בלשונם נמי ביצת אפרוח או דם לטעמייהו אזלי דס"ל להסמ"ג דם ביצים דאורייתא וכו'. וקשה דהא נקטו נמי ביצת אפרוח ובזה הוי דרבנן אף למאן דס"ל דם ביצים דאורייתא וכמ"ש הט"ז סי' ס"ו ס"ק א' והש"ך שם ס"ק ד' ובסי' פ"ו ס"ק כ"ב ע"ש ול"ע :

סי' ק"ח בפ"מ במ"ז ס"ק ח' כתב ואפשר הט"ז ג"כ במרדה של גוי המיר לישראל להשתמש בהם בהופה ע"ש ועיין בסי' קכ"ב בט"ז ס"ק א' שכתב שאם ובמרדה הקילו משמע דאפי' במרדה של ישראל ע"ש :

סי' ק"ט בש"ך ס"ק ה' חד בתרי בטל הטור הביא מחלוקת הפוסקים גבי איסורי הנאה כגון חמץ בפסח וכה"ג. ול"ע דבאיסורי הנאה ליכא שום מחלוקת ולכ"ע בטל ברוב וכדאיתא בסי' ל"ב סעי' ג' דגם חתיכה הנאסר' מחמת בב"ח דהוא איסור הנאה אפ"ה בטלה ברוב אם אינה ראוי' להתכבד ורק בחמץ בפסח יש פלוגתא :

סי' ק"י בסעי' א' בפ"מ בש"ד ס"ק א' כ' ואם אגוזי פרך נתערבו בדברי' שאין חשובים אומן שאין חשובים שרי ודי"א נשאר באיסורו דומיא דנאבד א' מהם בסימן ק"א. ול"ע הא הוי ספק דרבנן כמ"ש בס"ק י' ע"ש בש"ך ובפמ"ג והוי לקולא ואינו דומה לדין דנאבד דשם איכא למימר איסורא ברובא איתי' דהוסר להספק וגם אמרינן בי' ספיקא דרבנן לקולא וכמו שאיתא בזבחים דף ע"ד ע"א פירשו ה' למקום אחד אוסרת ולא מהני שם ס"ס כיון דסברת איסורא ברובא איתא סתרת להס"ס ע"ש וכמ"ש כאן בספק דרבנן משא"כ בכך דליכא דבר הסותר להספק שפיר מותר דסד"ר לקולא :

סעי' ו' בפ"מ ש"ד ס"ק ל"ב כ' ומ"מ לדינא יראה דדשיל"מ הוה לשאר איסורין ופירשו כלם שרי אפילו בפניו. ועיין בחק יעקב סי' תל"ט ס"ק ו' דהביא שיש ב' דיעות בספק לבורין של מלה ואחד של חמץ אי אמרינן כל דפריש מרובא קא פריש לענין אכילה דהרמב"ם ס"ל דלא מהני והתוס' ס"ל דמהני נמי לענין אכילה ולפע"ד דכל חד אזיל לשיטתי' דהרמב"ם לשיטתו דס"ל דחמץ הוי דשיל"מ וע"כ ס"ל דלא אמרינן בזה כל דפריש ורק לגבי בדיקה מהני דלענין בדיקה לא שייך דשיל"מ ולדידי' אה"נ דל"א הסברא דכל דפריש אפילו בע"ש לענין אכילה משום דהוי דשיל"מ וכמ"ש והתוס' לשיטתם דס"ל דחמץ לא הוי דשיל"מ ע"כ שפיר ס"ל דאמרינן כל דפריש מרובא קא פריש אפי' לענין אכילה :

בכללי ס"ס דין ב' הביא דברי או"ה דביצה מודאי טריפה וספק אם נגמרה בקליפתה שנתערבה דאין להתיר מכח ס"ס משום דהוי כס"ס בב' גופים וב' פנים. וקשה הפמ"ג והתוי"ד דהלא בלא"ה אפילו נגמרה קודם שנטרפה ג"כ אסורה מדרבנן וכדאיתא בסימן פ"ו בט"ז ס"ק י' ובש"ך ס"ק ח' ע"ש ותירצו דהוצרך לזה משום דין הב' דביצה מספק טריפה דהם שפיר הוי ס"ס בדאורייתא וספק בדרבנן דהא איכא טריפה וע"כ הוצרך לומר דלא הוי ס"ס משום ב' גופים. ול"ע דלעיל בסי' פ"ו בש"ך ס"ק ח' פירש הפמ"ג מ"ש הש"ך בשם הב"י דבנגמרה קודם שנטרפה הוי דאורייתא דבהם הוא משום לא פלוג וא"כ גם בביצה מספק טריפה י"ל לזה דהוו ב' גופים דבלא"ה ליכא רק ספק אחד בזה דנגמרה קודם שנטרפה דג"כ אסור מדאורייתא כנ"ל. אמנם י"ל דהאו"ה פליג על הש"ך הנ"ל וס"ל דבכה"ג שנגמרה קודם שנטרפה לא הוי רק מדרבנן ושפיר כתבו הפמ"ג והתוי"ד :

שם בסי' הביא דברי הכרי"ו שפירש דברי האו"ה במה שהקשה מגבינות דהיינו מגבינות בשירכא דאמרינן בס"ס אף דספק א' בגופו וכו' ול"ע דבחולין דף קי"ו ע"ב איתא דהפרה עם החלב הוי גוף אחד וא"כ י"ל דה"ה ביצה עם גוף התרנגולת הוו כא'. מיהו בביצה דבא מן הזכר די"ש בהו גורם מגוף אחר היינו זריעת הזכר שפיר הוו ב' גופים וכה"ג מיירי האו"ה ורק בספנא מארעא דדמי לחלב מהפרה דליכא גורם אחר הוי כגוף אחד ומ"מ י"ל בי' ס' דילמא ספנא מארעא דהא איתא לעיל סימן ס"ו לענין ביצה שיש בו דם דספנא מארעא לא שכיח ע"ש בפ"מ :

שם דין ד' הקשה הש"ך על או"ה מספק טריפה שמותר בב' תערובות לאוכלן כולן כא'. ומו דבודאי בתערובות הב' מותר כשאינו לאוכלו כולו כא' מטעם שמא זו שאני אוכל לא זו היא שנפלה לכאן הא מתיר בב' גופים וע"ש. ועל קושיא א' מספק טריפה תירץ שם ועל הקושיא הב' דודאי טריפה בתערובות הב' מותר כשאין אוכלו כולו כא' לא תירץ כלום. ונ"ל כמ"ש בדין ט' גבי נפל אחד לים או נאבד דהותרו כולן אף דגם שם הוו ב' גופים. מ"מ כיון דמה"ת כבר נתבטל ברוב ורבנן גזרו בד"א שלא להתבטל הם אמרו והם אמרו וכוונתו כיון דפ"י ביטול ברוב הוא מדרבנן מותר מטעם סלי' וכמ"ש הש"ך לעיל ס"ק מ"ו בשם הרשב"א ולא שרו לאוכלן כולן כא' כדי שיהי' בזה ג"כ קלם ס"ס כדלעיל ברמ"א סעיף ו' ע"ש בש"ך ס"ק מ"ח משא"כ בספק טריפה שם א"א לומר מטעם סלי' דא"כ הי' אסור לאוכלן כולן כאחד ע"כ צריך הש"ך תירוץ אחר :

בחוי"ד הקשה על הש"ך בדין ד' ובדין ה' דכיון דלפ"ד ספק טריפה ע"י תערובות חד בחד שוב לא הוי סד"א א"כ בספק טריפה שנתערב חד בחד יהי' תערובות הב' מותר. ולכן הא בעינן ג' תערובות דוקא. ולפע"ד דהש"ך לא קאמר זה רק לענין הביצה כיון דהתרנגולת נתערבה חד בחד לא הוי ספק שכבר אסרתו אבל לגבי התרנגולת גופה ודאי חד בחד לא מהני דכיון נעשה בגופו של איסור כמ"ש הט"ז ס"ק ג' והש"ך לקמן דין כ"ד כ"ה ע"ש בפ"מ.

דין ז' כ' בהוי"ד על מ"ש הש"ך בי חתיכות א' מכשרה וא' מספק טריפה ונתערבו החתיכות ויש כאן חתיכה א' וא"י מאיזו היא מותרת מטעם ס"ס. תמה תמה אקרא דמבואר בהג"ה דדוקא בספק טריפה שנתערבה באלף ואח"כ חזר מן התערובות ונתערב ברוב מותר אבל אם לא חזר ונתערב רק שפירש ואפי' פירש שלא בפנינו אסורה וכן אפי' נתערב חד בחד אסור וכו' וכאן כשנתערבו החתיכות חד בחד היאך יעלה על הדעת שהחתיכה הפירשה מתערובות חד בחד שתהי' מותרת ועוד מאי שייך פירש לכאן בשלמא במקום דאיכא רוב רחמנא רבא לומר כל דפריש אבל בחד בחד ל"ש כלל סברת דפריש דמה לי אם מונח במקומו או שנפרש כיון דכבר נאסרו כל הב' חתיכות מה שייך להתיר אחר שנפרש מתחלה שנפרש וכו' לא ניתן להאמר כלל שתהי' מותרת כשנפרש. ולפע"ד שמוה קושיתו דקושיא הא' כבר הקשה הש"ך בעצמו בס"ק י' על הלבוש ותירץ דבספק טריפה

טריפה שנתערב כיון דבלקחה בעצמו החתיכה אסורה דע"כ אתה מתיר שמא לא זו היא והוי ב' גופים לכן אף בפירש החתיכה דשוב יש ספק שמא אין כאן איסור כלל גם כן אסור גזירה שמא יקח מן הקבוע וכדגזרינן בודאי שנתערב ע"ש . ואם כן י"ל דכאן מיירי שפירש קודם שנודע התערובות דלא שייך לגזור בזה הך גזירה דשמא יקח מן הקבוע וכדאיתא בש"ך ס"ק ל"ג וע"כ שפיר מותר משום דיש כאן ספק דשמא אין כאן איסור כלל ומיושב גם הקושיא הנ'. ועוד י"ל דכאן מותר אף בלקח הוא עצמו החתיכה מהחתיכות שנתערב בה ספק טריפה כיון דכאן נתערבה בהמה שלימה שפיר מותר מטעם דשמא לא זו היא. דהא דספק זה אינו מועיל הוא רק בחתיכה שנתערבה בין החתיכות דאז אם אתה אומר שמא לא זו היא אתה מכניס שאר החתיכות בספק טריפה יותר מאשר אם לא היית אומר כך דאז היינו אומרים זו החתיכה היא הטריפה והנשארים הם כשירות ואם כן בזה שאתה אומר שמא לא זו היא אתה מכניס שאר החתיכות בהספק יותר ע"כ אין מועיל . משא"כ בנתערב בהמה שלימה דאף בלא הספק דשמא לא זו היא מ"מ עדיין לא הכשרת הנשארים דהא עדיין נשאר ספק טריפה במקולין וא"כ בהספק שמא לא זו היא אין אתה מכניס להספק יותר מאשר הי' מקודם שפיר החתיכה מותרת מחמת הספק דשמא לא זו היא. וגם בתערובות חתיכות אם פירש א' מהם אין כאן ספק שמא אין כאן איסור כלל רק הספק דשמא לא זו היא משא"כ כאן בתערובות חיות והתך מבהמה שלימה די"ל שמא אין כאן איסור בחתיכה זו שפיר מותר בפירש אחד מהם :

בש"ך אות י' מחלק בין יבש ללח ומסיים וכ"מ באו"ה כלל מ"ז והקשה המ"י הביאו הפ"מ דהתם בגבינה חהר"ל ע"ש . והנה המעיין באו"ה יראה דהיא ראי' נכונה דכ' שם דאם הגבינה של עכו"ם נתערב בלא א"צ ס' רק נגד החלב טמא שבו ולא נגד כל הגבינה אף דרבנן אסרו גבינת עכו"ם לא הוי כגופו של איסור. ולענין יבש ביבש הוי גבינה כגופו של איסור ואית בי' משום חהר"ל הרי דבלא קיל מינה כן ה"ה לענין זה וזה נראה כוונת הש"ך :

בחו"ד שם אות כ' כתב לדון זכות על האומרים בבקשות ברוך אתה ה' דדוקא דרך חוב אסור ואדעתא דנדבה מותר לברך ולהודות ומש"ה כ' הרא"ש בשם הרי"ף אף דמתפלל אדם כל היום בתורת נדבה מ"מ בספק אם התפלל אינו חוזר ומתפלל דתפלה אדעתא דחוב איסורא אית בי' . ול"ע דהרי התוס' כתבו להיפך דאם מסופק אמרינן הלואי יתפלל אדם כל היום ובודאי התפלל אסור . אכן י"ל דכוונתו למ"ש המ"א בסימן ק"ז בשם הרשב"א והב"י דבספק דחוזר ומתפלל יתנה אם לא התפללתי תהא לחובתי ואם התפללתי תהא לנדבתי ואף דפסק המחבר שם דבודאי התפלל צריך לחדש איזה דבר מ"מ כיון דפסק שם בסעי' ב' דאם חידש בברכה א' סגי ע"ש אם כן הא דמותר בשאר הברכות הוא רק משום שהוא בתורת נדבה . אמנם נשמע מדבריו דאף בכל הברכות אם מסופק נ"כ יכול לברך בתנאי כנ"ל :

בא"ד שכ' ומטעם זה נ"ל לדון זכות וכו' עיין בתוספות ברכות דף כ"ט ד"ה מפני שכתבו דהרי זה מגונה ופליגי על הרי"ף :

בפמ"ג אות כ"א הביא דהמ"י חולק על הש"ך דאוסר בנתערב איסור דרבנן חד בתרי דאיתחזק איסורא והמ"י ס"ל דמותר חדא דאיתחזק נמי היתרא ועוד דסד"ר אף בחזקה לקולא. עיין בתוס' זבחים דף ע"ד ד"ה רב משמע כהש"ך ועיין בפ"מ בש"ד סי' פ"ו ס"ק א' :

בש"ך אות ל"ג כתב היכא דאיכא למיתלי באיסור טפי מבהיתר לא הוי ספק . וקשה לפע"ד אם כן איך מהני ס"ס בסי' ל"ג בספק אם נשה מחיים או לאחר שחיטה והלא כתב הש"ך בס"ס ל"ה דמסתבר יותר דנשה מחיים ע"ש שכ' דמטעם זה אין מעמידין אותה בחזקת היתר כדליכא מידי למיתלי בי' אמנם י"ל דאף דמסתבר דנשה מחיים מ"מ לא הוי רק גלוי קלא ולענין חזקה לא מהני אף בגלוי קלא משא"כ לענין ס"ס בעינן גלוי ביותר וכמ"ש המ"א בסי' תס"ז סקי"ח לחלק בזה ע"ש :

שם באות ל"ה הקשה לר"ת דס"ל ספק דרוסה שנתערב באחרים מותר מטעם ס"ס אף דאפשר לברר ע"י בדיקה על מה דאיתא בש"ס זבחים פ' התערובות דאיערב בנפולה והלא בכה"ג כולן מותרות משום ס"ס דמה לי ספק דרוסה שנתערב או ספק נפולה ע"ש . ולפענ"ד דחילוק גדול יש ביניהם דבנפולה הי' הל"מ דבעי בדיקה ואם כן על ידי התערובות הוי ספק בהל"מ והוי לחומרא וכמ"ש הפמ"ג בחידושי דינים שלו בדיני ס"ס אות ה' ע"ש. משא"כ בדרוסה דההל"מ לא היתה רק על ודאי דרוסה שהיא טריפה והא דבספק אנו צריכין לבדוק הוא רק משום דכיון דיש ריעותא צריכין בדיקה וע"כ בנתערב דיש ס"ס א"צ בדיקה :

בחידושי דינים מהפ"מ אות ד' הביא דיעות אם תיקו באיסור דרבנן הוי לקולא ע"ש . ובט"ז סימן רי"ח ס"ק ד' הביא בשם התה"ד והרש"ל דתיקו בדרבנן הוי להקל וכן בש"ך שם ס"ק נ' כ"כ וכן הוי ספק לענין ס"ס :

סימן קי"א בט"ז ס"ק ו' כ' ולע"ג דא"כ בדין אני אומר למקום שנפל הראשון נפל גם הב' לא נקיט רק נפילה אחת בהם לא נ"מ רק לתלות השני בראשון ובזה אין רבותא טפי בב' מבא' פירוש דבהראשון אין רבותא טפי בשנים מבאחד :

סעי' ז בש"ך ס"ק י"ט כ' שאע"פ שהטור העתיק נמי גבי ב' קדירות של היתר ואין חילוק בין הן של אדם אחד או ב' כ"א י"ל דמיירי באיסור דאורייתא . צ"ע דסותר למ"ש הש"ך בעצמו סקי"ד וסקט"ז דבדאורייתא ל"א שאני אומר אף אם יש באחד כדי לבטל ע"ש :

בחו"ד ס"ק ח' כ' לתרץ דברי הט"ז מה שתמה מסימן ק"ה והלא שם איירי במבשא"מ ובדאורייתא לא אמרינן צירוף כמ"ש הט"ז בעצמו בס"ק י' די"ל דס"ל כמ"ש הש"ך בסי' ק"ה ס"ק ל' דעיקר האיסור מטעם בשר שנבלע וכ"כ וחזר ופלט וזה מב"מ ושפיר מקשה. ול"ע דלפמ"ש הש"ך כולן אסורות ולא שייך לומר כל מה שנכנס בספק ואם נאמר כיון דא"י אם נגע בכולן הוי סד"ר דהא חנ"ל בשאר איסורין הוי דרבנן דז"א כיון דלענין החתיכה הוי ספק דאורייתא ובדאורייתא לא אמרינן כי מה שנכנס בספק מסייע לבטל :

סימן קי"ג סעי' ו' במחבר כל שבישלו ישראל מעט בישולו בין בתחלה בין בסוף מותר וכו' וכ' הרמ"א ואפילו לא היה מתבשל בלא סיוע העכו"ם . ותמהו ע"ז הט"ז והש"ך מדברי הש"ס במסכת ע"ז דף ל"ח דאמרינן אי דלא הפך בה עכו"ם לא הוי בשיל בישולי עכו"ם היא ואסור . ולפע"ד הקושיא עוד יותר גדולה לפי מה שתמה הב"י על הרמב"ם וטור שהשמיטו דין זה ודחק לתרץ והרמ"א כאן דייק וכתב היפך מדברי הש"ס . ונראה דהרמ"א רצה לתרץ קושית הב"י דהש"ס שם מיירי בהניחו ישראל על הגחלים ולא התחיל עדיין להתבשל כלל ובזה קאמר הש"ס דאם לא הפך בה עכו"ם לא הוה בשיל בישולי עכו"ם הוא ואסור משא"כ הרמב"ם דלשונו כלשון המחבר ובכה"ג מותר אפי' לא הי' מתבשל בלא סיוע העכו"ם דכיון דהתחיל הישראל לבשל קצת הוי קירוב בישול בתחלה ומהני כמו בסוף . ומה דפריך הש"ס שם אהא דר"י א"ש מהא דאר"א אר"י דבאינו כמאכ"ד יש בו משום בשולי עכו"ם ומשני כגון דאותבי' בסילתא ושקלה עכו"ם ואותבי' בתנורא ומשמע דאף בהתחיל להתבשל אם אינו כמאכ"ד יש בו משום בישולי עכו"ם י"ל דהוא רק לפי הס"ד דקירוב בישול דישראל לאו מילתא היא כמו דקירוב בישול דעכו"ם לאו מילתא הוא וכדאמרינן להו שם בסמוך . אבל לפי מה דמסיק שם מר"י דקירוב בישול דישראל מהני לבסוף ובנית נכרי והיסק ישראל מותר ה"ה הניח ישראל והתחיל להתבשל

להתבשל קצת אפי' אינו כמאכ"ד מ"מ הוי קירוב בישול ע"י ישראל בתחלתו וגם כן מועיל והא דר"א אר"י דכלא נתבשל כמאכ"ד יש בו משום בישולי עכו"ם ע"כ צריך לאוקמא בסילקה וכא עכו"ם והחזירה וכמ"ש המחבר בסעי' א' ובזה מיושב מה שספק המחבר שם בסעי' ט' דאם הגיע למאכ"ד כשסילקה מותר ואיתא בב"י דזה נלמד מהא דר"א אר"י ולכאורה קשה דהא בגמרא מוקים להא דר"א אר"י בלא סילקה ומנ"ל דבסלקה אחר שהגיע למאכ"ד והחזירה העכו"ם דמותר ולהנ"ל א"ש דבגמרא קאי רק קודם שנפשט הא בעיא אבל בתר דנפשט הא בעיא ע"כ צריך לאוקמי דר"א אר"י בסלקה והחזיר עכו"ם אפ"ה מותר אחר מאכ"ד:

סעי' ט"ז בט"ז ס"ק ט"ו הביא בשם ספר משמרת הבית להרשב"א שלא הותר אפילו לחולה עצמו אלא בפת כצורך כלבד דהיינו בשבת הא למוצ"ש חוזר לאיסורו וכ"ש לבריא ודומה לנבילה לחולה שיש בו סכנה דמותרת לו בשבת ואם הבריא אסור דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון ודבריו נכונים. ויש עוד ראי' מסימן קי"ב סעיף ה' דבמקום שאין פלטר מצוי מותר אפי' של בעלי בתים וזה ודאי דאחר שיבא במקום שיהא פלטר חוזר הפת של ב"ה לאיסורו. ול"ע דאמאי לא הקשה דברי הרא"ש אהדדי דהא המחבר שם סעי' ד' כתב לגדיא מקום שאין פלטר ישראל מצוי לדעת המתירין ליקח פת מפלטר עכו"ם אם הגיע שם פלטר ישראל הרי פת פלטר עכו"ם אסורה והוא מהרא"ה הביאו א"ח כמ"ש ב"י. והנה הרא"ש גופי' יש לתרץ דשם מיירי קודם שקנה הגיע שם פלטר ישראל אסור לקנות אבל אם קנה אה"נ דמותר וכ"כ הש"ך שם ס"ק י"ג אמנם אהרמ"א יש לתמוה דלא הביא שם כלום אדברי המחבר. אמנם י"ל דהט"ז הי' לו גירסא אחרת שם במחבר וכמו שהביא שם הנקוה"כ דל"ל ליקח דהיינו דגם במחבר לא אסר רק ליקח מכאן ואילך אבל מה שקנה מקודם שרי וא"ש מה שלא הביא שם רמ"א כלום וגם מה שלא הקשה הט"ז רק מסברא. אבל קשה דא"כ הי' לו להט"ז להקשות קושיא זאת תיכף על דברי המחבר דאמאי כתב ליקח לפי גירסתו והלא אפי' בלקח נ"כ הי' לו לאסור אם בא פלטר ישראל וכמו שהקשה כאן על הרמ"א ול"ע:

בסי' קי"ח בש"ך ס"ק א' כ' בשולא ביד עכו"ם אסור אף ברוב עבדי ישראל ע"ש. ובמ"י כלל ל"ב ס"ק כ"ב חולק ע"ז ומתיר ברוב עבדי ישראל ועיין ב"י מ"ש בשם הרשב"א ולפמ"ש הש"ך מוכח דהרמ"א לא התיר בסימן ס"ג בנמצא ביד עכו"ם במקום שהטבחים הם ישראלים רק בידוע שהעכו"ם לקח במקולין דאל"כ חיישינן שמא הי' להעכו"ם איזה נבילה וטריפה שלו ואפשר שזהו כוונת הט"ז שהביא שם הש"ך בס"ק ה' ומ"ש הט"ז שיש מתירין נראה אין הכוונה דרא"ה בשעת לקיחה רק רא"ה אחר הלקיחה מיד ומ"ש דחיישינן שמא נבילה או טריפה מכרו לו אין הכוונה דבמקולין מכרו לו רק דאיזה עכו"ם מכר לו וכמ"ש הש"ך כאן ובזה מסולק קושית הש"ך שהקשה עליו שם:

בסי' קי"ט סעי' א' בש"ך ס"ק א' כתב בד"א בחשוד אבל בסתם כל אדם הוא בחזקת כשר לאכול עמו וסמכינן עליו אפילו באיסור דאורייתא וכן הביא מדברי הטור. עיין בסימן פ"ג סעיף ז' וסימן פ"ו סעיף א' ובט"ז ס"ק ג':

שם סעיף ז' בש"ך ס"ק י"ח הקשה על הרמ"א דסתם כאן ובסי' קפ"ד סעיף ע' כדברי המחבר דאפילו חשוד לאותו דבר מהימן בשל אחרים לומר מותר הוא ובח"מ סימן ל"ד ובא"ע ס"ס מ"ב פסק דחשוד לעריות פסול לעדות אשה ע"ש. ונראה לפע"ד לתרץ עפמ"ש הט"ז בסימן ל"א ס"ק ב' ובחו"מ שם לחלק לענין עכו"ם מסל"ת בין מידי דבעי עדות והגדה בב"ד או לאו ע"ש וכן נמי י"ל כאן לענין חשוד דבאיסורין דלא בעי שום עדות והגדה בב"ד כמ"ש הט"ז שם שפיר נאמן בשל אחרים משא"כ בעדות אשה דבעינן הכא [?] בגופו עדות והגדה בב"ד וכמ"ש בחו"מ שם ע"ב שייך בו האי דאל תשת רשע עד כמו בד"מ וע"כ אינו נאמן. ומ"מ כיון דלא הוי ממש כד"מ דהא כשר בו עד מפי עד ע"כ בעינן שיהי' חשוד לאותו דבר דוקא:

סי' ק"כ סעי' א' בט"ז ס"ק ב' כתב לפרש דברי הטור וז"ל כיון שאין אנו יודעים שטהרה במים בכלי עכו"ם אלא מטבילת כלים טמאים לא נחמיר יותר מהם לענין מעיין אלא כמה דגלי רחמנא לענין מקוה שתהי' בכדה. פירוש דלא סגי מה"ת ברביעית כמו שסגי בכלים טמאים מן התורה וכמ"ש הב"י בסימן ר"א בשם הראב"ד בספר בעלי הנפש דמה"ת סגי ברביעית לכלים טמאים רק שחכמים [illegible] בטלוה ע"ש:

שם סעי' י"א בש"ך ס"ק כ"ז הוכיח דהט"ז ס"ל אם הגניבה והגזילה היא בענין שמסתמא נתייאש מהן צריך טבילה וכו' ע"ז ולא נהירא דבאו"ה שהוציא ממנו הרב דין זה כתב הטעם דבגנב וגזלן אע"פ שנתייאשו לגמרי מאחר שאינם רשאים להחזיק בו בפרסום לא נקרא שם העכו"ם עליו וא"צ טבילה. ולפע"ד דהט"ז ס"ל דאו"ה אזיל לשיטתי' בכלל כ"ח דין ד' הביאו הט"ז ס"ק י"ג דאף דאומן קונה בשבח כלי מ"מ כיון דלא נקרא שמו עלי' טעון טבילה בברכה ולכן בגנב עכו"ם כלי אף דהישראל נתייאש וקנה העכו"ם מ"מ הא לא נקרא שם העכו"ם עליו וכו' אבל לדעת הרשב"א דשם באומן אם נתן עכו"ם כסף לישראל לעשות ממנו כלי א"צ טבילה וכן בישראל שנתן כסף לאומן עכו"ם לעשות לו כלי צריך טבילה אע"פ דלא נקרא שמו עליו ה"ה כאן צריך טבילה וממילא לדידן צריך טבילה בלא ברכה כדפסק הרמ"א בסעי' י' וא"כ שפיר צדקו דברי הט"ז:

[מבן המחבר] **בסי' קכ"ג** סעי' א' כתב הרמ"א ובזמן הזה שאינו שכיח שהאומות מנסכים לעכו"ם י"א דמגע עכו"ם שלו ביין אינו אסור בהנאה רק בשתי' וכן סתם יין שלהם וכו' ומציין טור בשם רשב"ם. והטור מביא לשון הרשב"ם וז"ל ובזה"ז אין איסור הנאה במגע עכו"ם בין שלנו דבזה"ז אין רגילין לנסך לכו"ם ולאו עובדי כו"ם הן והוי לענין ניסוך כא"י בטוב עכו"ם ומשמשי' והוי כתינוק שעושה יי"נ לאסור בשתי' ולא בהנאה. ולכאורה קשה דלפמ"ש הד"מ הביאו הט"ז ס"ק א' דטעם הרשב"ם הוא משום דס"ל דאיסור הנאה הוא משום גזירת יי"נ וע"כ בזה"ז שאין יי"נ נמצא שכיח ביניהו בטל הטעם והותרה הגזירה מאי הוצרך הרשב"ם לסיים ולאו עובדי כו"ם הם וכו' והא סגי במ"ש דבזה"ז אין רגילין לנסך. ונראה לפע"ד לתרץ ונקדים מה דקשה על הרשב"ם הכ' דבזה"ז אין רגילין לנסך בטל הטעם והותרה הגזירה דלפמ"ש הר"ן הובא בב"י דהא דהוצרכו בסתם יינם להטעם דבנותיהם ולא גזרו בפשיטות משום יי"נ דהוא משום דיי"נ מיעוטא הוא ולמיעוטא ל"ח ולכן הוצרכו לגזור בשתי' מטעם בנותיהם ושוב גזרו הנאה משום גזירת יי"נ אע"פ דהוא מילתא דל"ש וא"כ מה הועיל לנו בזה דבזה"ז אין רגילין לנסך הלא טעם בנותיהם שייך גם בזה"ז ושוב יש לגזור על הנאה משום גזירת יי"נ אף דאין רגילין והוי מילתא דלא שכיח. ונראה דכוונת הרשב"ם הוא כמ"ש הב"ח הביאו הש"ך דבזה"ז אף אי שפכו לי' קמי כו"ם כעין ניסוך פנים מ"מ כיון דלאו עובדי כו"ם הן רק מנהג אבותיהן בידיהם אינו קרוי ניסוך כיון דא"י בטוב עכו"ם ומשמשיהם וזהו ג"כ הפירוש בדברי הרשב"ם כמ"ש ואין רגילין לנסך כיון דאיסור הנאה הוא משום גזירת יי"נ ובטל הטעם ע"כ שוב הותרה הגזירה אמנם עדיין הי' קשה כיון דבשתי' עכ"פ אסור משום בנותיהן שוב יהי' גם אסור בהנאה משום גזירת יי"נ אף שאין רגילין לנסך ע"ז מסיים ולאו עובדי כו"ם הן והוי לענין ניסוך פירוש אפי' אם איתרמי איזה מהם שניסך לכו"ם כעין פנים מ"מ הוי כאין יודעים בטוב עכו"ם ומשמשיהם ואינו נקרא ניסוך כנ"ל בשם הב"ח והוי כתינוק שעושה יי"נ לאסור בשתי'

בשתי' משום בנותיהן ולא בהנאה ומ"מ בטעם זה דא"י בטוב עכו"ם לא סגי דהי' אסור משום דהוי דבר שנאסר במנין ע"כ הוצרך לומר ג"כ דאין רגילין לנסך ואין יי"נ שכיח בינינו ובטל הטעם והותרה הגזירה ומותר במגע עכו"ם ביין שלנו אבל ביי"נ גמור אסור בהנאה אף בזה"ז מטעם דבר שנאסר במנין :

[מבן המחבר] **בט"ז** סק"ב וטור כ' וגם אם נגע עכו"ם וכו' לכאורה קשה לשון וגם דמאי רבותי' ומירץ דס"ד דכאן אין לו הפסד שיוכל לכוף את העכו"ם שישלם לו היזקו ע"כ לא הקילו למכור אותו לאחרים קמ"ל. וקשה דבזה מתורצים רק דברי הטור אבל התוס' שכ' וחזר ר"ת ואמר דמתוך ההלכה לא מצינו ראי' פשוטה להתיר מגע עכו"ם ואף לא סתם יינם בהנאה ע"ש דג"כ קשה אמאי נקטו סתם יינם בלשון ואף הלא סתם יינם כ"ש הוא דאסור בהנאה עיין בד"מ דיש פוסקים דאף דמגע עכו"ם מותר בהנאה בזה"ז מ"מ סתם יינם אסור בהנאה אף בזה"ז לכן נלפע"ד לתרץ עפמ"ש הט"ז ס"ק א' לתרץ מ"ש הטור אבל רשב"ם וכו' דלטעם הא' שכ' הטור על מה שהחמירו ואסרו מגע עכו"ם אסור אף בזה"ז כיון דהוי רק חומרא ולא מאיזה טעם א"כ אף לדידן אסור מצד החומרא אבל רשב"ם דס"ל דמצד גזירה הוא א"כ השתא דל"ש גזירה מותר ע"ש וא"כ לטעם הא' יש איסור במגע עכו"ם בזה"ז יותר מסתם יינם וע"כ שפיר כתבו התוס' לענין איסור הנאה דאין להתיר מגע עכו"ם ואף לא סתם יינם דלענין הנאה יש יותר סברא להתיר והרשב"ם לענין היתר הנאה נקט וגם אם נגע :

עוד נ"ל לתרץ קושית הט"ז עפמ"ש הט"ז הביאו הש"ך ס"ס קכ"ו דאף דקיימ"ל דסתם יינם בטל בס' בזה"ז מ"מ מגע עכו"ם אינו בטל אף בזה"ז ע"ש בש"ך ובסי' קכ"ג ס"ק מ"א שחולק עליו ופסק דאין חילוק הרי דנראה מדבריהם דבזה"ז חמיר מגע עכו"ם מסתם יינם וטעמא אפשר הוא עפמ"ש בשם הט"ז וע"כ שפיר נקט הרשב"ם לענין היתר הנאה וגם אם נגע דחמיר מ"מ מותר והתוס' לענין איסור כ' ואף לא סתם יינם :

סעי' ב' [מבן המחבר] בט"ז ס"ק ג' הקשה דאמאי כתב הטור הטעם דמותר ביין מבושל שנגע בו העכו"ם משום דלאו בר ניסוך הוא והלא הרא"ש כתב הטעם משום דהוי מילתא דלא שכיחא ולא גזרו בהו רבנן. ונלפע"ד לתרץ דהטור ס"ל דבטעם הרא"ש לחודי' לא סגי דנהי דביין מבושל לא שייך לגזור משום דהוי מילתא דלא שכיחא מ"מ כיון דגזרו חז"ל על כל היינות דבהם שפיר הי' להם לגזור משום דהוי שכיח ממילא גם יין מבושל הוא בכלל היינות והי' בכלל הגזירה ע"כ כ' הטור כיון דלאו בר ניסוך הוא וא"כ לא הי' בכלל הגזירה דשאר היינות אמנם הי' קשה דהי' להם לגזור על יין מבושל כפ"ע כמו דגזרו על יין מזוג ע"כ תירץ הרא"ש משום דהוי מילתא דלא שכיחא ולא גזרו בו רבנן :

עוד נלפע"ד לתרץ קושית הט"ז דשפיר הוצרך הטור לטעם דאין ראוי לניסוך משום דהי' קשה דהי' להם לגזור אטו יין שנתנסך וע"ז לא שייך תירוץ הרא"ש משום דהוי מילתא דלא שכיח דאדרבה בזה נתחזקה הקושיא דהנה השעה"מ בפ"ד מהלכות יו"ט הלכה י"ח הביא בשם ספר הליכות אלי כלל תקפ"ח דאף דמילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן מ"מ מילתא דל"ש אטו מילתא דלא שכיח שפיר גזרו רבנן וכאן נמי כיון דיי"נ גופי' הוי מילתא דל"ש וכמ"ש בשם הר"ן דמש"ה הוצרכו בש"ס לאסור סתם יינם משום בנותיהם משום דיי"נ גמור לא הוי רק מיעוטא ולמיעוטא ל"ח ושייך לגזור יין מבושל דלא שכיחא אטו יי"נ גמור דג"כ לא שכיח ע"כ כ' הטור דכאן לא שייך למיגזר משום יי"נ כיון דאינו ראוי לנסך ואין שום גזירה רק משום בנותיהם וע"ז כבר תירץ הרא"ש דהוי מילתא דל"ש ולא גזרו בה רבנן :

[מבן המחבר] **סעי' ה'** בש"ך ס"ק ט' ואם נתערב ביין מבושל אם יש בו דבש לכ"ע שרי ופי' הש"ך ע"פ הד"מ שיש בו כ"כ דבש באופן שאם הי' מעורב בו יין כפ"ע הי' משתנה טעם היין מחמתו. ולפי מה שפירש הש"ך בהד"מ דכאן ג"כ תלוי בנשתנה טעם היין אף דמעורב בו גם היין המבושל קשה מאי מקשה הד"מ על הא דהמרדכי המובא בב"י וז"ל נשאל ר"י על יין מבושל שנתערב בו מעט יין חי ונגע בו נכרי וא"י אם הי' במבושל ס' נגד החי והשיב דאם יש מן הדבש כנגד הנסך אני מכשירו דסלק את מינו וכו'. וכ' הד"מ ויש לתמוה דאף דאין בדבש ס' נגד היין החי מ"מ לא גרע מתבשיל שיש בו היין וכו'. הלא לפמ"ש הרמ"א כאן מוכח דדוקא אם ניכר היין בהמאכל בעינן שישתנה טעם היין אבל בלא ניכר היין לא בעינן שנשתנה טעם היין ובדבש פסק בסעי' ד' דבעינן נשתנה טעם היין ועכצ"ל דחשיב ניכר היין כשהוא מעורב בדבש וכ"כ הב"ח להדיא ולפמ"ש הש"ך כאן דבנתערב הדבש ביין חי ומבושל ביחד ג"כ בעינן שיהי' כ"כ דבש שטעם היין החי כפ"ע הי' משתנה מוכח דגם כאן חשיב ניכר היין א"כ הא שפיר כתב המרדכי דבעינן שיהי' בדבש ס' כנגד היין דאז הוי כלא ניכר וכמ"ש האו"ה הביאו הש"ך בסי' צ"ח ס"ק ו' דבא"מ צריך ס' דאל"כ הוי כניכר האיסור ואם יש בו ס' לא הוי ניכר האיסור וכיון דשוב הוי לא ניכר היין שפיר אין בו משום מגע עכו"ם אף בלא נשתנה טעם היין. והא דלא כתב המרדכי כן ביין חי שנתערב בו דבש שם א"א לומר כן דבים ס' לא הוי ניכר האיסור דהא עינינו רואות את היין שצף למעלה כמ"ש הב"ח משא"כ כשיש בו ג"כ יין מבושל דאז לא שייך לומר עינינו רואות די"ל דמה שרואין יין צף עליו הוא מחמת היין המבושל שבו רק כ"ז דליכא ס' נגד היין חי הוי כניכר האיסור וע"כ הצריך בזה ס' והא דהוצרך לומר בזה דאמרינן סלק וכו' י"ל עפמ"ש הפמ"ג בפתיחה להלכות תערובות דאמרינן היתר מעורר איסור ובנפל לירקות ב' זיתי בשר אחד כשר ואחד טריפה לא מהני ס' נגד זית אחד כיון דעדיין טועמין טעם בשר. ה"נ דכוותי' חשוב ניכר האיסור אף דיש ס' נגד יין החי כיון דליכא ס' נגד כל היין וא"כ שוב הי' תלוי בנשתנה טעם היין ע"כ כ' דאמרינן סלק וכו' וע"כ כיון דיש בהדבש ס' נגד היין החי שוב לא הוי ניכר האיסור ומש"ה מותר בנגע בו עכו"ם אפי' לא נשתנה טעם היין. ובזה א"ש ג"כ מה דכ' המרדכי ולא הי' יודע אם יש במבושל ס' כנגד היין החי והקשה היי"ע דהא ע"כ ס"ל להמרדכי דסתם יינם במשהו דאל"כ לא הוצרך לומר סלק וא"כ אמאי מועיל ס' כלל ביין המבושל נגד יין החי דהא אוסר במשהו ע"ש. ולהנ"ל א"ש דאם הי' ס' ביין המבושל נגד היין חי שוב לא הוי ניכר האיסור ולא הי' נאסר במגע העכו"ם אפי' לא נשתנה טעם היין ואף אם לא הי' ס' בדבש נגד יין החי ע"כ הוצרך לומר ולא הי' יודע וכו'. וע"כ נומר דהד"מ ס"ל כיון דנתערב בו יין מבושל חשיב אינו ניכר דאזיל לשיטתו דלא ס"ל כאו"ה הנ"ל וכמ"ש הש"ך שם וע"כ שפיר הקשה דדומה לתבשיל שיש בו יין וא"כ ממילא שוב לא נאסר במגע עכו"ם אפילו אין בו כ"כ דבש שיהי' נשתנה היין החי מחמתו ועיין בד"מ דבאמת לא הביא דברי הגהת אשר"י כמ"ש הש"ך בלשונו רק כ' וז"ל אם יש כ"כ הרבה דבש ומעט יין חי שאם הי' יין חי מעורב בדבש לא הי' נאסר כי היינו מדמין אותו לאלונתית וכו' הרי דלא כ' זה דבעינן שיהי' נשתנה טעם יין החי מחמת הדבש אדרבה כ' כי היינו מדמין אותו לאלונתית ואי נימא כפירוש הש"ך בדבריו זה הוי אנומלין דאיתא בירושלמי דתליא בנשתנה טעם היין ע"ש ומאי מדמה אותו לאלונתית דאינו תלוי כלל בנשתנה טעם היין וכדאיתא בטור ועכצ"ל כוונת הד"מ בהגהת אשר"י כמ"ש בשם הרמ"א והב"ח דהא דבדבש בעינן שישתנה טעם היין מחמתו הוא רק דהיין ניכר בדבש וע"כ כתב כיון דכאן יש בו ג"כ יין מבושל לא שייך זה כנ"ל ע"כ מסתפקנא

שאם הי' כ"כ דבש ומעט יין שאם הי' היין חי מעורב בדבש פירוש דלא הי' היין עומד בפ"ע רק הי' מעורב בדבש דאז היינו מדמין אותו לאלונתית דלא נאסר במגע עכו"ם בכ"ע דאפי' לא נשתנה טעם היין וכאן נמי כן הוא וכמ"ש הד"מ בריש דבריו בקושייתו על המרדכי כן כ"ל לפרש דברי הד"מ ודברי הש"ך בכאן לע"ג :

[מבן המחבר] **סעי' ו'** חומץ שמבעבע וכו' אינו נאסר במגע עכו"ם. עיין בב"י דבחומץ בי האי שרי לכ"ע ואף לדעת ר"ת וכ"כ הש"ך ס"ק י"ג ואף שהטור לא כתב גם דלר"ת אסור אפילו בחומץ המבעבע רק בנדק ושמא י"ל ע"ש . ול"ע על החכ"א כלל ע"ה סעיף ג' ובסעי' ד' שפסק דאף בחומץ המבעבע לא שרי רק מדינא אבל ממנו שא"א בקיאין אסור ע"ש וזהו היפך ממ"ש הב"י בספרו הארוך ובש"ע וממ"ש הש"ך הנ"ל ול"ע :

[מבן המחבר] **שם** עיין בטור שכ' וז"ל וחומץ של עכו"ם שהי' יין מתחלתו אסור והקשה הב"י דהא בגמ' פרכינן ע"ז פשיטא וכי משום דאחמין פקע איסורא מיני' ע"ש בב"י ומש"ה השמיט זה מהש"ע . ונלפע"ד לתרץ ולהקדים לתרץ מה דקשה על פירכת הגמ' דמאי פשיטותא דהא י"ל כיון דחומץ אינו ראוי לשתי' הוי שלא כדרך אכילתו משום דאינו ראוי לשתי' בעיני' אמנם י"ל דשפיר פרכינן והוא עפמ"ש הריב"ש בסי' רנ"ה הביאו הש"ך בס"ק כ"ז דנסחם יינם גם אפרו אסור כמו פלי עכו"ם וא"כ גם החומץ עכ"פ לא גרע מאפר . וזהו רק בזמן הש"ס דסתם יינם הי' אסור בהנאה והוי מהנקנקרין דאפרן אסור אבל בזה"ז דסתם יינם אינו אסור רק בשתי' וכמ"ש הטור בריש הסי' בשם רשב"ם ופסק כן הרמ"א בסעי' א' וממילא אפרו מותר וא"כ הוי ה"ד דבחומץ ג"כ כיון דאינו ראוי לשתי' בעיני' הוי שלכ"א והוי כמו אפרו דמותר והשמיטנו הטור דכיון דראוי לחמע בו ד"א לא הוי כאפר והוי כדבר אחר ומש"ה אסור :

[מבן המחבר] **סעי' ט'** מים שנותנים על החרצנים שנדרכו ברגל ולא נעצרו בגלגל וקורה פעם א' וב' אסור אפילו לא מלא כדי מדתו . והקשו הט"ז ס"ק ו' והש"ך ס"ק י"ז על הטור שסיים הילכך לעולם יש בו מגע עכו"ם דהיאך משכחת האי לעולם כיון דלאחר פעם ב' וג' מותר ואין בו משום מגע עכו"ם ע"ש. ולפעד"כ דכוונת הטור היא למ"ש הרשב"א בתשובה הובאה בב"י ובש"ע בסי' י' דיש ליזהר מלהוליא החרצנים והזגים אם לא נעצרו עדיין בקורה משום דחיישינן שמא יש בו משקה טופח ואוסר ע"ש. ובנעצרו כ' הש"ך ס"ק י"ט דאין בו איסור וע"כ הטעם הוא דכיון דבלא נעצרו אסור התמד בפ"א וב' מטעם דיש בו עדיין יין וכמ"ש הטור בשם הר"י והובא בש"ך ריש ס"ק י"ז וע"כ חיישינן בהם למשקה טופח . וזהו פירוש דברי הטור כיון דאסור בו התמד בפעם א' וב' מטעם דיש בו יין עדיין הילכך לעולם יש בו פירוש בו גופי' בלא התמד משום מגע עכו"ם משום דחיישינן למשקה טופח ומדויק תיבת בו שכ' בטור והוא מכוון ג"כ ללשון הא"ח שהביא הב"י בשם הראב"ד ע"ש :

[מבן המחבר] **שם** באותו הסעי' ואם נעצרו בגלגל אין בהם משום יי"נ אא"כ נתן בו ג' מדות של מים ומלא ד'. וכ' הש"ך ס"ק י"ח דל"ד מלא ארבע רק אפי' יותר מג' ומחלה שאין בו ששה חלקים מים ע"ש . ול"ע דברש"י בב"ב שם בד"ה פש להו כ' דפלגא בה' פלגי מים לאו בלום הוא ע"ש הרי דס"ל לרש"י דאם הוא רק פחות מרביעית אין נאסר במגע עכו"ם אף דאין בו ששה חלקים מים וכ"כ הב"י בסי' זה כמה פעמים דרמי ג' ואתי פחות מד' מותר לחכמים דשם וא"כ שפיר י"ל דבש"ע בדוקא נקט ומלא ארבע ומה שהביא הש"ך ראי' לזה מהרשב"א בס"ה כבר כתבו הט"ע והלב"ש בלקוטי דינים דשם מיירי בשמרים ע"כ בעינן ששה חלקים מים ע"ש ול"ע :

ס"א **בש"ך** ס"ק כ"ד יין לשוקים ס"ז כיין ומתנסך ול"ב המשכה ואע"ג דלקמן סעיף י"ז אינו נקרא יין לכתנסך עד שימשך שאני התם דאין דרך לכנית ענבים עם היין משא"כ הכא שהדרך הוא להניח הצמוקים לתוך החבית ושם נעשה יין גמור כיון דכבר עברו עליו ג' ימים כו' חביב ע"ש. ובגהה"ע של מהרי"ש הביא בשם כה"ג וא"ו מ דגם בצמוקים בעינן המשכה. ונלפע"ד דלדידן דאין מעמידין הרבה ביחד בחבית ואין דרך להניח הצמוקים בתוכה ולשאוב כך ממנו רק הדרך לסחוט אותם ובלא סחיטה אין לו טעם יין כ"ע מודים דלא הוי יין רק עד אחר הסחיטה והסחיטה הוי כהמשכה. והנה יש מהאחרונים שכ' דהא דכתב הש"ך בשם מהרלב"ח דבעינן ג' ימים הוא משום דהרלב"ח אזיל לשיטתו דס"ל בכל האיסורים דלא נעשה כבוש עד שעברו ג' ימים וכמו שכ' הש"מ בשמו רסי' ק"ה ס"ק א' אבל לדידן דהוי כבוש במעל"ע שני כאן ג"כ במעל"ע אמנם לפ"ז קשה על הש"ך דס"ל דבכל איסורין הוי כבוש במעל"ע למה פסק כאן ג' ימים לכן נלפע"ד דדוקא בכל האיסורין לענין פליטה ובליעה שני במעל"ע אבל כאן לענין שיהי' יין גמור בעינן דוקא ג' ימים ועיין בחק יעקב סי' תע"ג ס"ק כ' לענין מרור כבוש דנשתנה טעמו דכ' דהא דכ' רש"י כבוש בחומץ הוא דוקא אבל כבוש במים מעל"ע בזה לא נשתנה טעמו לגריעותא וק"ו דלא נשתנה טעמו למעליותא להיות יין גמור ובעינן דוקא ג' ימים וכן איתא בהו"ח סי' ר"ב סעי' י"א בט"ז ומ"א שם :

[מבן המחבר] **והגה** לפמ"ש הר"ן והובא בכר"ו בסי' פ"ז לענין מעמיד דלא בעינן שיעור מעל"ע רק אם נעשית פעולתו שני ע"ש ה"ה כאן כיון דבעינן שיהי' בו טעם יין ממש נ"כ אינו תלוי בשיעור כבישה ושפיר כ' הש"ך דבזה בעינן שיהא כבוש ג' ימים דכיון דהרלב"ח ס"ל בכ"ע דככבש פחות מג' ימים לא מהני ע"כ דס"ל דאין לו טעם יין גמור בפחות מג' ימים והטעם שיש בו אינו רק קיוהא בעלמא ומשום דבכבוש מעל"ע אין יוצא עיקר הטעם מהנכבש וכמ"ש הנוב"י חלק יו"ד תשובה כ"ו בשם הרבה קדמונים ע"ש ורק בכבוש ג' ימים יוצא עיקר הטעם דהא בסי' קל"ה ס"ק ל"ג מסופק הש"ך דיהי' מהני הגעלה בעירוי ג' ימים לכלי שנאסרה ע"י כבוש ע"ש ובמעל"ע בודאי לא מהני [וי"ל דבזה פליגי המרדכי והרא"ש אם נעשה כבוש במעל"ע או עד ג' ימים דהרא"ש ס"ל דאף דבכבוש מעל"ע אינו יוצא עיקר הטעם וכנ"ל בשם נוב"י מ"מ אוסר והמרדכי ס"ל דכיון דאין יוצא עיקר הטעם טעם קלוש כזה מבטל בס"ל בהמאכל ובב"ח דלא שייך ביטול בכה"ג כמ"ש הרא"ש הביאו הט"ז סי' רנ"ע ס"ק א' והש"ך שם שק"א בפיר הי' אסור במעל"ע אי לאו דבעינן דרך ביטול וע"כ שפיר הוי חידוש בבב"ח דמותר בכבוש מעל"ע . משא"כ בשאר איסורין דשייך ביטול שפיר אין איסור בכבוש מעל"ע משום דטעם קלוש כזה מבטל בס"ל ובזה מתורץ קושית הרא"ש על המרדכי מהא דאמרינן בב"ח חידוש הוא דאי מרו לי' כולי' יומא וכו' הביאו הב"י סי' ק"ה] וע"כ אף לדידן בעינן שסרו הצמוקים ג' ימים דאז יצא עיקר הטעם וע"כ הרא"ש והובא בש"ע אה"ע סי' ס"ב כ' דבמקום שאין יין מצוי יקח צמוקים וישרה אותם במים ויסחוט אותם וכו' וגם הש"ך כאן הביאו בס"ק כ"ג לא כתב כמה ישהה אותם אם מעל"ע או ג' ימים דלהנ"ל א"ש דכיון דכ' שיסחוט אותם ובכה"ג שפיר יוצא עיקר הטעם וכמ"ש הנוב"י שפיר חשוב יין אפי' בפחות משיעור כבישה וכמ"ש בשם הר"ן לענין מעמיד . ובזה מתורץ גם דברי הט"ז ס"ק י"ג שהביא שם תשו' רלב"ח לענין יין צמוקים וז"ל כ' מהרלב"ח בתשו' סי' מ"ח דאם עושין יין מרוזיני יבשים שכותשין אותן ונותנים עליהם מים ומוסם שאז מקרי יין אעפ"י שהענבים היבשים בתוך המים אחר שנשתהו ג' ימים במים דדוקא וכו' משא"כ בזה שדרך הוא להניח הצמוקים היבשים בחביות ושם נעשה יין גמור לא בעינן המשכה ע"ש הרי דלא כתב הט"ז

דבעינן

דטעינן דוקא שרי' ג' ימים ואדרבה מוכח מדבריו דמ"ש אחר ג' ימים קאי על אע"פ שכ' לפני זה דהיינו לא מבעיא קודם בג' ימים ודאי מקרי יין אע"פ שלא נמשך מהצמוקים דאז ודאי הניחם שם כדי שיצא מהם עיקר הטעם וכנ"ל אלא אף אם מונחים במים אחר הג' ימים דהו"א כיון דבג' ימים יצא מהם עיקר הטעם וא"צ עוד להניחם במים לא יהי' נחשב ליין עד שימשכנו מהצמוקים קמ"ל דכיון דלא נעשה יין רק ע"י הצמוקים ע"כ לא בעינן המשכה אף דכעת א"צ להצמוקים בתוך היין וא"כ אדרבה מוכח דצ"ב בצמוקים ג' ימים וא"כ דברי הרלב"ח שהביא הט"ז סותר למה שהביא הש"ך בשם הרלב"ח ולהנ"ל א"ש דגונא שהביא הט"ז הוא בנעשה ע"י כתישת הצמוקים ובכה"ג גם הש"ך ס"ל דאף בפחות משיעור כבישה הוי יין. ובזה מתורץ ג"כ קושית האחרונים שהקשו על הט"ז למאי הוצרך להביא דברי הרלב"ח הלא כתוב הוא ברמ"א בסעי' י"א ולפמ"ש א"ש דהשמיענו הט"ז דבנעשה ע"י כתישת הצמוקים לא בעינן ג' ימים ואף לא שיעור כבישה ומה שהט"ז הביא בשם הרלב"ח דבעינן שיהי' נעשה ע"י כתישת הצמוקים והרמ"א לא הצריך שיכתוש הצמוקים י"ל דדברי הרלב"ח שהביא הרמ"א והוא בסי' מ"א איתא שם בזה"ל יין צמוקים וכו' של ענבים יבשים וא"כ מיירי דהרוזיני בעצם אינם יבשים דענבים יבשים הוא רק פירוש על תיבת צמוקים וע"כ שפיר נעשה יין אף בלא כתישה משא"כ התשו' שהביא הט"ז והיא בסי' מ"ח דייק בלשונו וכתב רוזיני יבשים אינם נעשים יין רק ע"י כתישת הצמוקים. וא"כ מתורץ מנהג העולם שאין משגיחין בזה שיהיו הצמוקים נכבשין במים ג' ימים דכיון שטוחנין את הרוזיני וגם נעשין ע"י כתישה ומחתכין אותן בסכין דמחמת דוחק הסכין יוצא טעם גמור ע"כ לא בעינן ג' ימים :

[מבן המחבר] **סעי' יז** בש"ך סקל"ב אפילו לא נגע אלא בחרצנים וזגים נאסר כל מה שנגע אם יש בהם טופח ע"מ להטפיח הא לא"ה לא נאסר רק מה שנגע והקשו האחרונים דמנ"ל להש"ך דביש בהם משקה טופח לחוד דנאסר עכ"פ מה שנגע ועיין בפתחי תשוב' אות י"ב .. ונלפע"ד דהש"ך דייק זה מתשו' הרשב"א ומובא בש"ע סעי' י' דיש ליזהר מלהוציא החרצנים והזגים מהגתות ע"י עכו"ם מטעם דשמא יש בו משקה טופח וכמ"ש בש"ך סקי"ט דברי הרשב"א הרי דביש בו משקה טופח נאסר עכ"פ מקום מגעו דהא שם ליכא טופח ע"מ להטפיח דהרשב"א כ' רק דשמא יש משקה טופח וא"צ דלא שייך וקיצר בלשון וכוונתו טופח ע"מ להטפיח ז"א דל"ש לומר לשון שמא יש משקה דהא אם צריך דוקא טופח ע"מ להטפיח זה דבר הנראה לעינים אם יש שם משקה כ"כ א"ו דבטופח לבד נאסר מה שנגע :

מבן המחבר סעי' י"ט בש"ך סקל"ג כ' על מ"ש המחבר גיגית מלא ענבים דרוכים עומדים בבית העכו"ם יש לאסור שמא המשיך מהנה וז"ל וצ"ע דבאסור"י משמע דאפי' באינם דרוכים יש לאסור ע"ש. ונלפע"ד לתרץ ולהקדים לתרץ קושית הט"ז בס"ק כ"ח שהקשה על הרמ"א שכ' אין דורכין עם העכו"ם בגיגית מטעם דגזרינן קודם המשכה אטו אחר המשכה ומשמע דאוסר אפי' בגיגית שאין בו ברזא ואמאי והלא אין בו שום שייכות המשכה כלל דא"צ שיפנה הענבים עד שולי הכלי וימשוך שם יין צלול וכו' הוא מילתא דלא שכיחא כלל וכן נמי לא שכיח שיוציא מעט יין צלול כמ"ש ב"י דכ"ז לא שכיח כלל ותו דהא כתב ב"י דלדעת ספר התרומה אין אוסר וכו' ואע"פ דהכי קיימא לן לחומרא מספיקא לא נחמיר בכך פירוש משום דהוי ס"ס ונלפע"ד עפמ"ש המהרי"ק שורש ל"ב הביאו הב"י וז"ל אשר שאלת על מה סמכו הצרפתים לקנות גיגיות מלאו' ענבים דרוכים וכו' אשכילך דלא נר"ת שאסר לדרוך עם העכו"ם היינו דוקא בגיגית דכיון שהוא רגילות להמשיך בכלי גיגיות שייך למיגזר וכו' אבל כשדורכים הענבים באותן העריבות וכו' שסיפא דאף ר"ת מודה בהא דלא שייך למגזר אטו אחר המשכה כיון דאין רגילות כלל להמשיך וכו' ואף דאתרמי לפעמי' דכששואבין מאותן עריבות לתת באותן גיגיות שיש קצת יין צלול מ"מ אין לחוש בכך חדא וכו' ועוד דכיון שאין מתכוין הנכרי להמשיך לא הוי המשכה וכו' ע"ש והביאו הרמ"א שם בסעי' כ"א לפסק הלכה וכ' הש"ך בס"ק מ"ז בשם הפרישה וז"ל ואפשר דהיינו דוקא בגיגית אבל בגת בכ"ע הוי המשכה כיון דדרכו של גת להמשיך ע"ש . ונראה דזהו גופי' פירוש המהרי"ק בריש דבריו דבגיגית כיון שהוא רגילות להמשיך ובכ"ע הוי המשכה אף דהעכו"ם אינו מכוין להמשיך ומש"ה שייך למיגזר קודם המשכה אטו אחר המשכה. פירוש כיון דהדריכה היא בהגיגית אם כן בודאי לא יניחם בכלי זה שדורכין בו וכמ"ש המהרי"ק לגבי עריבות רק יקח אותם בדלי לתוך גיגית אחרת וממילא איתרמי לפעמים דיש בהם קצת יין צלול והוי המשכה ויש לגזור בה קודם המשכה אטו אחר המשכה. וגם מסתמא יהי' בזה המשכה וליכא לספוקי כלל בזה. והא דכ' הב"י דבגיגית שאין בו ברזא ל"ח להמשכה ול"ח שיוציא מעט יין צלול בכוס משום דלא שכיח קאי על מ"ש התוספות בקונה יין מן הגתות דשם הדריכה היכא בגיגית ובודאי לא יקחם משם עד העת שירצה לעשות מהענבים יין צלול [ומיירי דמעת נטילתו מהגת עד ביאתו לגיגית לא הי' שום המשכה] וליכא המשכה דממילא רק שנאמר שיקח במתכוין מעט יין צלול בכוס ושפיר כתב הב"י דלא שכיח משא"כ אם הדריכה היא בגיגית איכא המשכה דממילא כנ"ל. וא"כ שפיר מיירי הרמ"א בגיגית שאין בו ברזא רק כיון שדורך בגיגית משכחת המשכה ע"י שיקח בדלי ויש לגזור בו קודם המשכה אטו אחר המשכה וגם מסתמא יהי' המשכה וא"כ ספק כלל ומתורץ קושית הט"ז. וגם קושית הש"ך הנ"ל דבהרא"ש גם כן י"ל כן דז"ל הרא"ש ומיהו אין ללמוד מפה איסור [וקאי על התוס' שהביאו נמי לר"ז דגיגית מלאה ענבים מהירושלמי] דשמא בגת בעוטה יש להחמיר לפי שהיא דרוכה הרבה ועומדת לימשך אבל בגיגית שלא נדרך היין אפשר דל"ח להמשכה ומיהו נכון להחמיר כיון דבדבר קל יכול להיות המשכה עיין ב"ח ול"ח מה שהשיגו בדבריו . ולפמ"ש א"ש דבגת בעוטה אף דהיא פקוקה ומליאה דבודאי לא הי' המשכה מ"מ כיון שהיא דרוכה הרבה ובודאי לא יניח אותה כך רק יקחם בדלי וכמ"ש המהרי"ק לגבי עריבות ובודאי יתרמי איזה פעמים שיהי' בו יין צלול כנ"ל במהרי"ק ועומדת לימשך פירוש והוי המשכה אף בממילא דאין מתכוין למשוך כנ"ל בשם הפרישה והש"ך ועכ"פ שפיר אסור בו אבל בגיגית שלא נדרך בו היין פירוש דלא נדרך בו הענבים על היין אפשר דל"ח להמשכה פירוש משום דלא שכיח בו המשכה כנ"ל בשם הב"י והט"ז ומיהו נכון להחמיר כיון דבדבר קל יכול להיות המשכה פירוש בעומדת בבית הנכרי נכון לחוש אף למילתא דל"ש ומש"ה פסקו הטור וש"ע בסעי' י"ט דאסור לקנות ממנו וזה רק בדרוכים אבל אם אינם דרוכים שפיר מותר לקנות ממנו כיון דלא שייך בו שום המשכה ובהרא"ש לא נזכר בו שום איסור לפי שפירשתי :

[מבן המחבר] **סימן קכד** סעי' כ' בש"ך ס"ק ד' ויש מקילין במגע גר תושב. וכ'

ולכאורה קשה איך הי' ס"ד דהש"ך לומר כן הלא הרמ"א כ' ויש מקילין אפי' בגר תושב והאיך יפרנס לשון אפי' ונלפע"ד דהי' ס"ל לפרש דקאי אריש דברי הרמ"א שכ' וכ"ז שלא טבל כראוי מקרי לא טבל וה"ק נ"מ טבל לאחר שמל אך שהטבילה הי' שלא כראוי ס"ל דמותר. אלא אפילו במגע גר תושב ג"כ מקילין והטעם דהא באמת כתבו התוס' והרא"ש דאף גר שמל ולא טבל עדיף מגר תושב מטעם דגר תושב לא קבל עליו כל המצות כמו בגר שמל ולא טבל. רק הר"ן ס"ל דגר שמל ולא טבל גרע מגר תושב משום דגר תושב מקבל מהשתא וגר שמל

שמל ולא טבל אינו מקבל עליו אלא לאחר הטבילה וא"כ זהו רק כלא טבל כלל אבל כלא טבל כראוי דפירושו שטבל לפני זוכים כדאיתא בר"מ דזה כבר קיבל עליו המצות דהא כבר טבל ואם הקילו במגע גר תושב מכ"ש שהקילו כמל וטבל אך לא כראוי. והדר כ' הש"ך ויותר נראה דה"ק הרב ויש מקילין אפי' במגע גר תושב וכ"ש בגר שמל וקיבל עליו כל המצות וכ"כ התוס' והרא"ש וכו' פירוש דמשוה שיטת התוס' והרא"ש לשיטת הר"ן והוא דבלא קבל עליו המצות עדיין גם התוספות והרא"ש מודים להר"ן דגרע מגר תושב רק הם מיירו דקבל עליו עול מצות ובזה כתבו דעדיף מגר תושב ומש"ה הביא דעת התוס' והרא"ש דהלא כבר הביאם ולפמ"ש א"ש דהוצרך להביא מה שכתבו כ"ש גר שמל וקבל עליו כל המצות ובאמת מוכח כן למעיין בב"י ומסיים הש"ך היינו דכ' הר"ב אפילו דאל"כ לא הל"ל אלא ויש מתירין במגע גר תושב וכו' פירוש דא"ל כאשר הי' סובר מתחלה לפרש דקאי ארישא דבריו שכ' וכ"ז שלא טבל כראוי כנ"ל דכיון דהיש מקילין הם התוספות והרא"ש ולא נזכר בדבריהם הך דלא טבל כראוי רק בדברי הר"ן והי' לו להביא מקודם דעת היש מקילין ולכתוב ע"ז ולדבריהם כ"ש בגר שלא טבל כראוי אכן אי קאי אגר שלא טבל רק שקבל עליו המצות שפיר כתב תיבת אפילו דזה שפיר מוזכר בתוס' והרא"ש כנ"ל:

סימן קעב ס"א בהו"ד ס"ק כ' כ' דהא דכתב הש"ך סק"ז דמשכנתא באתרא דמסלקי הוי ר"ק דדוקא בשדה אבל בבית לכ"ע לא הוי רק אבק ריבית דהוי כלא קיימא לאגרא שאם הלוה ירצה להשכירו יכול הלה לעכב עליו וכו' וכן איתא במחנה אפרים הל' מלוה ולוה סימן כ"ח. אמנם נראה דאם יאמר לו בשכר מעותיך הוי ר"ק אף בלא קיימא לאגרא עי' בסי' קס"ז ברמ"א שם ומיהו יש לחלק דהתם ע"ז הוי קיימא לאגרא משא"כ כאן אין הלוה יכול להשכירו לאחר ועיין בב"י שם. אמנם כיון דברמ"א שם איתא בטעם דהוי כאלו השכירו משמע דהוי כאלו נתן לו המעות של דמי השכירות ברבית א"כ אף כאן הוי ריבית קצוצה ואף באתרא דלא מסלקי:

סימן קעט סעי' י"ט בש"ך ס"ק כ"ב כ' לתרץ דברי הרב"י שכ' דמקטיר לשד לחברו ולכופו לעשות רצונו חייב משום עכו"ם ותמה עליו דבפ' ד' מיתות איתא להדיא דחייב משום בעל אוב ותירץ דיש חילוק בין אם מקטיר סתם רק דעי"כ מתחברים השדים חייב משום בעל אוב אבל כשמקטיר לשד אע"פ שעושה כן לחבר השדים חייב משום עכו"ם והביא ראי' דהש"ס שם ע"כ מיירי במקטיר סתם. ול"ע דהש"ס במסכת כריתות דף ג' ע"ב איתא ג"כ סוגיא זו ושם איתא בהדיא אמר רבא במקטר לשד ע"מ לחברו הרי בפירוש דאף במקטיר לשד בפירוש כדי לחברו אינו חייב משום עכו"ם רק משום חובר חבר ול"ע:

סימן קפד ס"א במחבר אבל שלא בשעת תשמיש כל המרבה לבדוק ה"ז משובחת ל"ע דהא לפי דעת המחבר שהיא דעת הרמב"ם כמ"ש הש"ך סק"ד הא דהמרבה לבדוק ה"ז משובחת קאי גם בשעת תשמיש עיין ב"י ובמחבר סי' קפ"ו ול"ע:

סי' קפה בהו"ד ס"ב סק"ב כתב לחלק בין תשו' רמ"א שהביא הש"ך להך דאשה ובנה דכאן אם בא עלי' כשהיא בפרהסיא לוקה עלי' משום נדה דבחזקה נדה נשכימתי' ואינם נאמנים לפטור עצמן ע"י האמתלא ע"כ אסור' גם כן בלינתה וכו' עיין בסב"ש במסכת יבמות דף פ"ו ע"ב שם בבכור שור:

סי' קפו כ"ב בש"ך סק"ג ע"ש כל הס"ק ול"ע כי דברי הש"ך מעורבבים ומגומגמים שמקודם כ' ולכך כ' הרי"ף והרב פירשנוה בכתובות משום דלענין נדה לא נ"מ במאי דהלכה כרחב"א. וע"כ לפרש דבנדה אף דראתה מ"מ כיון דלא נבדקה עלתה מיד לאחר תשמיש מותרת וא"צ בדיקה נ"ש רק לענין כתובה כ"ג וכו' ומ"ש או אפשר דלענין כתובה שהיא ממון תלי הבעל למימר כיון דאין לך וסת איני רוצה ליתן לך כתובה ולשמש עמך אלא בעדים וכו' פירוש אף שלא ראתה מ"ת ואח"כ הביא ע"ז את דברי בה"ג שהביא כן בשם הרי"ף ושם מבואר דס"ל דאף לענין נדה אם ראתה מ"מ אפי' מופלג מהתשמיש צריכה בדיקה ג"פ שכ"ש באין לה וסת וכ"כ בהו"ד ואפשר שזהו כוונתו במ"ש רק שהחילוק שבין ממון לאיסור אינו מבואר שם דס"ל דאף לענין איסור צריכה בדיקה ג"פ כרמ"ת אפי' מופלג מהתשמיש וכ' ע"ז הרי מבואר שדעת הרי"ף כמ"ש ובאמת הוא בהיפך ממ"ש הש"ך שכ' דלענין איסור ליכא שום נ"מ ובזה פירש כל דברי הרי"ף ע"ש ולפמ"ש הראב"ד בשיטת הרי"ף יהי' קשה עלי' קושיות שהקשה הש"ך שם ול"ע. [מכן המחבר] ונלפע"ד דמעולם לא עלה על דעת הש"ך דבראתה מופלג מהתשמיש לא תהא צריכה בדיקה לענין איסור כיון דפירש הברייתא דכשאם ורואה דם מ"ת פעם א' וב' וג' דמיירי בראתה מופלג מתשמיש דקמייתא לאו ממנייתא היא ובברייתא לא נזכר כלל ענין הכתובה רק לענין איסור. אלא שפירש בדרך זה' דכיון דהלכה כרחב"א דס"ל דכיון דבעיא בדיקה לטהרות ע"כ גם לענין הכתובה צריכה בדיקה שאינה נוטלת כתובה עד שתבדוק ג"פ וע"כ אף דבזה ליכא טהרות ואינה צריכה בדיקה ואם כן אינו יכול להפסיד' כתובתה מ"מ יש נ"מ לענין כתובה לענין רואה דם מ"מ מופלג מהתשמיש דאז שוב צריכה בדיקה לענין איסור והדקתני בברייתא זו דרואה דם מ"מ מחמת תשמיש פ"א וב' וג' כנ"ל אז יש ג"כ נ"מ לענין כתובה דצריכה בדיקה לענין שתטול כתובה ומ"ש דלענין נדה לא נ"מ במאי דהלכה כרחב"א פירושו דהא באמת בסברת דרחב"א ליכא נ"מ כלל לענין איסור והא דצריכה בדיקה בראתה מופלג מתשמיש לא נפקא כלום מרחב"א כיון דהוא מיירי באשה שאין לה וסת כפירש"י ובעסוקה בטהרות רק דאנו למדין מזה באשה שראתה מופלג מהתשמיש דקי"ל דצריכה בדיקה לענין איסור וכדאיתא בברייתא הנ"ל שוב יש לה הדין כמו בעסוקה בטהרות לרחב"א וברייתא זו כבר הביאה הרי"ף בנדה ומ"ש והא דלא כתב הרי"ף בכתובות דמיירי באשה שרואה דם מ"מ היינו משום דהתם לא מיירי רק מדין כתובה ואתי לפסוק הלכה כר' חנינא ב"א פירוש דהוא לא בא לפסוק שם רק דהלכה כרחב"א דהיכא דצריכה לבדוק אזי לענין כתובה אינה נוטלת כתובה בלא בדיקה אכן ליכא בזה נ"מ רק כרמ"ת כנ"ל וז"ש הש"ך אבל ע"כ איירי ברמ"ת והדר כ' או אפשר דלענין ממון תלי הבעל לומר וכו' פירוש דיש נ"מ מהא דרחב"א באשה שאין לה וסת כפרש"י כיון דבעסוקה בטהרות היתה צריכה בדיקה מ"מ גם בזה"ז דליכא טהרות יכול הבעל לומר וכו' ואינה נוטלת כתובה וע"ז הביא דברי הראב"ד שפירש הוא ג"כ כמ"ש הש"ך דבאין לה וסת א"צ בדיקה רק בראתה מופלג מהתשמיש רק החילוק שבין ממון לאיסור פירוש אם הכתובה היא תלוי בזה דצריכה בדיקה כמו לענין איסור או דאין תלוי בזה רק כיון דבעסוקה בטהרות צריכה בדיקה גם עכשיו דליכא טהרות מ"מ עכ"פ לענין ממון יכול הבעל לומר כיון דאין לך וסת איני רוצה ליתן לך כתובה ולשמש עמך אלא בעדים זה אין מבואר שם:

סי' קפז סעי' א' בהו"ד ס"ק א' כתב דאם ראתה ג"פ בליל תשמיש מופלג מהתשמיש אסורה פעם ד' לשמש כ' תשמישין בלילה אחת ע"ש וכן משמע להדיא מהגמי' והובא בב"י שם' וז"ל ועוד יש להתיר בכגון אחר אותיות וכו' תשמיש לעולם ע"א:

שם ס"ק ג' כ' דמש"ה מותר בבדיקת שפופרת בלא תלאה כלום משום דוסתות דרבנן ויש עוד ספק לדין ובמקום עיגון התירו בספק ושם אע"ג דלענין נקיים הוי ספק דאורייתא והוי הספק לדאורייתא כמ"ש בס"ק כ' לדעת הש"ך מ"מ ס"ל דכמו דמותר בס"א במקום הפסד אף כשלא אחר בא לו שהות דרבנן

דרכן ונודעו ב' ספיקות ביחד כשיטת המג"י כמ"ש הש"ך בסי' ק"י כן ה"נ כאן במקום עיגון :

סעי' ג' בש"ך ס"ק י"ד כ' ולפע"ד אין לסרות בדיקה בבעל הראשון דהא הרמב"ם ורש"י אוסרין ובספרי כתבתי דבהכי יש ליישב מה שהניחו התוס' בתימה. אבל אי נימא דמהני בדיקה בבעל הא' א"א ליישב ע"ש. והנה האחרונים האריכו בפי' דברי הש"ך ואענה גם אני את חלקי לפע"ד. ונעתיק מקודם דברי הגמ' נדה דף ס"ה ת"ר הרואה דם מ"מ משמשת פ"א וב' וג' מכאן ואילך לא תשמש עד שתתגרש ותנשא לאחר נשאת לאחר ורואה מ"מ משמשת פ"א וב' וג' מכאן ואילך לא תשמש וכו' ניסת לאחר ורואה וכו' מכאן ואילך לא תשמש עד שתבדוק עצמה בשפופרת. א"ל ר"ל לר"י ותבדוק עצמה בביאה שלישית של בעל הא' א"ל לפי שאין כל האצבעות שוות. ופירש"י דהקושיא היא למה תתגרש מבעל הא' תבדוק א"ע בשפופרת ותשמש. וע"ז משני לפי שאין כל האצבעות שוות ושמא בבעל אחר לא תצטרך בדיקה ומוטב שתתגרש ותתקן ולא תבא לידי כרת שילך ממגרשת עד שתתחזק בג' אצבעות. וכתבו התוס' וה"ה דאיה מצי למיפרך דגם לב' לא תשתרי אלא ע"י בדיקה כיון דלא ידע שינויא דאין כל האצבעות שוות והתוס' בשם ר"ת פירשו דהקושיא היא על השני ע"ש. וא"כ לפי פירש"י למאי דמשני הש"ס אסורה לראשון ע"י בדיקה. ולפי פי' ר"ת מותרת גם לראשון ע"י בדיקה. ופריך הש"ס ותבדוק עצמה בביאה א' של בעל הג' ומשני לפי שאין כל הכחות שוות ופירש"י ושמא נפילה זו היתה בכח מרובה הילכך עד שתתחזק בג' ביאות לכל אחד ואחד הדר מיבעי בדיקה לביאה הד' של בעל ג'. וכתבו התוס' תימה למאי דלא ידע שינויא דאין כל הכחות שוות ליפרך דתבדוק עצמה בביאה ב' של בעל הב' דלפעין אצבע שלו אין לומר לא כל האצבעות שוות שהרי כבר ראתה פ"א ע"י בעילתו והניחו בתימה ע"ש ולכאורה הא שפירש"י ושמא בבעל אחר לא תצטרך בדיקה ומוטב שתתגרש ותתקן ולא תבא לידי כרת הוא כמו שפירש המהרש"ם לוכלין דאפ"ה שתבדוק ולא תמצא דם בראש המכחול אולי לא תבדוק יפה והיא תסמוך על הבדיקה ותשמש ותבא לידי כרת לכן מוטב שתתגרש ותתקן בלא בדיקה ע"ש. אמנם קשה לפ"ז מה שפירש"י בסוף שתתחזק בג' ביאות לכאו"א והדר מיבעי בדיקה לביאה הד' של בעל הג'. נימא נ"כ שמא לא תבדוק יפה ותבא לידי כרת ול"ל בדוחק כיון דעתה אין לה תקנה אחרת הוכרחו להתירה ע"י בדיקת שפופרת. אמנם יותר נראה לפרש דברי רש"י דכיון שאין כל האצבעות שוות ועדיין לא נתחזקה בכל האצבעות י"ל נ"כ שאין השפופרת דומה לאצבע ואף שלא תמצא דם בראש המכחול אפשר שע"י האצבע תראה דם ותבא לידי כרת לכן מוטב שתתגרש משא"כ בבעל הג' לאחר ג' ביאות שכבר נתחזקה בכל האצבעות וכל הכחות אז מהני בדיקת השפופרת ול"א דאין השפופרת שוה לאצבע דהא נתחזקה בכל האצבעות וכזה א"ש נמי מה שלא פריך הגמרא למה תשתרי לבעל הב' וקושית התוס' אמנם לפי הנ"ל ניחא דהמקשה נ"כ ידע הסברא דאין האצבעות שוות ולכך מותרת לבעל הב' רק שמקשה דתשתרי גם לבעל הא' ע"י הבדיקה והתרצן אידך לו דאין כל האצבעות שוות וע"ז גם השפופרת אינה ראי' לאצבע ולזה דייק וכ' כל האצבעות שוות ואפשר שתראה ע"י האצבע אף שלא ראתה בשפופרת. ומקשה הש"ס ותבדוק עצמה בביאה א' של בעל הג' כיון דכבר נתחזקה בג' אצבעות ואז מהני בדיקת השפופרת ולא פריך ותבדוק עצמה בביאה ב' של בעל הב' וקושית התוס' דכיון דעדיין לא נתחזקה בכל האצבעות לא מהני בדיקת השפופרת דאפשר אין השפופרת שוה לאצבע ולא קשה נמי דאף דלא מהני בדיקת השפופרת מ"מ הי' לנו לאסור בביאה ב' של בעל הב' כיון דכבר ראתה ע"י אצבע שלו די"ל דהש"ס שפיר ידע הא דאין כל הכחות שוות ואין חזקת כחו של ראשון מהני לשני רק הש"ס הי' סובר דהא דאין כל האצבעות שוות והא דאין כל הכחות שוות אינו ודאי רק דמהני בצירוף הסברא דרוב נשים אינן רואות מ"מ ותלינן לקולא כמ"ש הב"י. או מטעם ס"ס שמא מן הצדדין ואת"ל מן המקור שמא אין כל האצבעות או אין כל הכחות שוות כמו שהביא הב"י בשם המ"מ ולכך פריך ותבדוק ע"י שפופרת כיון דיכולין לברר ע"י שפופרת למה נתיר ע"י רוב או ע"י ס"ס וע"ז משני אין כל הכחות שוות. פירוש כיון דלא נתחזקה עדיין בכחות לא מהני בדיקת השפופרת כיון דאין כל הכחות שוות אמרינן דאין כח השפופרת שוה לכח האצבע אך בנתחזקה בכל האצבעות ובכל הכחות אז מהני בדיקת השפופרת. ובזה מדויק לשון הש"ס דקאמר אין כל האצבעות ואין כל הכחות שוות דקאמר ב' פעמים כל וקאי על השפופרת כנ"ל. וזה כוונת הש"ך דלרש"י יש ליישב מה שהניחו התוס' בתימה. אבל לשיטת ר"ת דאף בביאה ג' של בעל הא' דלא נתחזקה עדיין באצבעות מ"מ מהני בדיקת השפופרת לבעל הא' מקשו התוס' שפיר דלפרוך ותבדוק עצמה בביאה הב' של בעל הב' וזה כוונת הש"ך כמ"ש אבל אי נימא דמהני בדיקה בבעל הא' א"א ליישב. אמנם לפע"ד יש ליישב קושית התוס' אף לשיטת ר"ת דמהני בדיקה בבעל הא' אף דלא נתחזקה עדיין באצבעות וכחות דר"ת ס"ל דלפי הס"ד דכל אצבעות שוות מהני שפופרת מטעם ודאי ולפי מה דמסיק דלא כל האצבעות שוות מ"מ מהני שפופרת מטעם ספק או מטעם רוב נשים אין רואות דם מ"מ כמ"ש הב"י או מטעם ס"ס שמא מן הצדדים ואת"ל מן המקור דילמא שפופרת דמי לאצבע ולכך מהני בדיקה לבעל הא' נ"כ. והיכא דנתחזקה בג' אצבעות וכחות מהני שפופרת מטעם ודאי ויהי' הפירוש בדברי הש"ס לר"ת ותבדוק בביאה ג' של בעל הא' ולמה מותרת לשני בלא בדיקה ומשני דאין כל האצבעות שוות ומותר מטעם ס"ס או מטעם רוב ומ"מ מותר ע"י בדיקה גם לבעל הא' מטעם רוב או מטעם ס"ס. ופריך ותבדוק בביאה א' של בעל הג' כיון דכבר נתחזקה בג' אצבעות אז מהני בדיקת השפופרת מטעם ודאי והמקשן ידע הא דאין כל הכחות שוות ומותרת לבעל הג' משום ס"ס או משום רוב כנ"ל רק סבר דזה לא יגרע כח השפופרת ורק סברת אין כל האצבעות מגרע מעלת השפופרת ולכן לא הי' יכול למיפרך מביאה ב' של בעל הב' דכיון דלא נתחזקה עדיין בג' אצבעות ואמרינן אין כל האצבעות שוות לא מהני השפופרת רק מטעם ס"ס או מטעם רוב וכנ"ל ובלא בדיקה נמי איכא ס"ס או רוב משום דאין כל הכחות שוות לכן לא פריך רק ותבדוק א"ע בביאה א' של בעל הג' דכבר נתחזקה באצבעות ומהני בדיקת השפופרת מטעם ודאי ולמה נסמך על הא דכחות אינן שוות להתיר משום ס"ס או מטעם רוב והשיב לו המתרץ לפי שאין כל הכחות שוות וכיוונתו בדיוק תיבת כל דאף אין כח השפופרת שוה לאצבע לכך אף השפופרת לא מהני רק מטעם ס"ס או מטעם רוב ובלא בדיקה נמי איכא ס"ס או רוב :

בסעי' ד' בט"ז ס"ק ד' הביא דברי רש"י שפי' ואם יש לה וסת תולה בוסתה. אם יש לה וסת לקילקול זה שאינה רואה כל שעה אלא לפרקים תולה בוסתה ומשמשת בלא בדיקה בין וסת לוסת ע"ש. ועיין במ"י ובחו"ד ס"ק ס"ז שפירשו דבריו דמיירי שהי' תשמיש היתר בנתיים ע"ש. ולכאורה קשה דא"כ לא הוו רצופים וכדאיתא בש"ך ס"ק ג' ובלא"ה מותר אמנם נראה דלפמ"ש הב"י בריש הסי' דאף באינם רצופים דינה כאשה שאין לה וסת שנתבאר בסימן קפ"ו וא"כ צריכה עכ"פ בדיקה לצולם לדעת הרי"ף והרא"ש ע"כ כתב רש"י תולה בוסתה ומשמשת בלא בדיקה כיון דהתשמישי איסור היו ביום קבוע וגם הי' תשמישי היתר בנתיים ובזה מדוייק לשון רש"י שכתב ומשמשת בלא בדיקה דלפי פשוטו הי' קשה בדיקה מאן דכר שמי' ולפמ"ש א"ש :

סעי' ה' בט"ז ס"ק י' הקשה על מ"ש הרמ"א בית לה וסת יכולים לתלות שלא בשעת וסתה במכתה אע"פ שאי בודאי שמכתה מוציאה דם מהא דאיתא בסעי' ז' אם כ"ז שבודקת בכל החורים והסדקים אינה מוצאת כתמים ב"א במקום אחד בצדדין יש לתלות שממכה שבאותו צד כו' ומשמע כל שאין מבורר לה שבא ממקום אחד שבצדדין אינה תולה אפי' שלא בשעת וסתה ולבאורה קשה דשם לא הי' לה מכה כלל ועיקר ההיתר הוא ע"י הבדיקה וצ"ל דקושית הט"ז היא מהאי דמסיים שם וכ"ש אם מרגשת בשעת בדיקה שנוגעת בצד המקום הכואב לה קצת וכו' וס"ל להט"ז דהוי כמכה ואעפ"כ צריך שע"י בדיקה לא תמצא דם רק באותו צד שכואב לה ובלא"ה הוי כמכה שאי שמוציאה דם :

בחו"ד ס"ק ה' ואם דם מכתה וכו' דוקא שנתברר שהוא משונה הא לא"ה תולין לפי שהאשה בחזקת טהורה עומדת וכו' כ"ל דאפי' אם הוא באמצע ז' נקיים אחר ספירת ג' ימים נ"כ הוי חזקת טהרה ע"ש. ועיין בס"ט סי' קנ"ו ס"ק נ"ד :

סעי' ו' בנקודת הכסף על מה שהוכיח הט"ז בס"ק ט"ו שיש ס"ס כדברי רמ"א וכ' הנקוה"כ אות ט' היאך מוכחת לה דהיטהרי ע"י בדיקת שפופרת דהא כשראתה ג"פ אסורה לשמש אח"כ וא"א שתלד כי היכי דנימא דתבדוק בשפופרת אחר לידה ע"ש ולפע"ד דבריו תמוהים בזה דכיון דראתה ג"פ בכל ביאה שאחר לידה יוכל להיות שנתעברה מביאות האלו ואח"כ ילדה פעם ד' ומה זה שכ' וא"א שתלד. ואם נאמר דס"ס הוא וצ"ל וא"א שתמתין עד לידה ד' דהא צריך לגרשה ג"כ קשה דהא בעברה ושימשה או ע"י בדיקת שפופרת אחר הג' ביאות מלידה ג' מותר עד לידה רביעית להט"ז ועוד קשה דהא איתא באהע"ז סי' קי"ז וכאן סעי' י"ב דיכול להשהותה ע"י פלים וא"צ לגרשה דוקא וצ"ע :

בחו"ד ס"ק ט"ו כתב דבחששא של טבילה צ"מ בדיקת בשפופרת דכל שאינה מטפס ממלאה ונופלת רק מטעם וסת בעינן עקירה ג"פ אי נקבע ג"פ והעקירה צריכה להיות ע"י השמיש אבל בדיקת שפופרת צ"ת כלל וכמ"ש בס"ק י"ט :

בחו"ד ס"ק י"ז כראתה ג"פ כ"פ בביאה ראשונה שאחר טבילתה אסורה לבעלה כאלו ראתה ג"פ רצופים וכ' הש"ך ס"ק כ"ד כלומר כאלו עברה וראתה ועיין בחו"ד פירוש דבריו ומסיים והש"ך לא רצה לפרש כדברי הט"ז שהיו ביאות של היתר בנתים . ועיין בנקוה"כ שפירש כהט"ז דהי' ביאות היתר בנתים וצ"ל דס"ל להחו"ד דהנקוה"כ לא צירף הטבילה להתשמיש רק בסמוך אבל לא במופלג מיהו צ"ע דכ' בס"ק ט"ז דבליל טבילה והי' תשמיש היתר בנתים אינו אסור אלא ליל טבילה ועיין בס"ט ס"ק כ"ג דהש"ך הגיה כן בספרו ש"ך כמ"ש בנקוה"כ :

סי' קפ"ט סעי' ד' בחו"ד ס"ק ב' וסת שלא קבעתו ג"פ כיון שעברה עונתו מותרת והקשה הט"ז הא אשה שאין לה וסת צריכה בדיקה לעולם ותירץ הנקה"כ דכאן מיירי בשיש לה וסת ואינו קבוע ופי' החו"ד כוונתו דמיירי באופן שנתבאר בסי' קפ"ו ס"ג ומיירי שראתה פ"א קודם הי"ד יום. וצ"ע דלפ"ז מה חידש הנקוה"כ דהוא גם זה לא הוי כמו שינתה כיון דעד י"ד הוי כמו וסת קבוע ולפע"ד נראה לפרש דברי הנקוה"כ ומקודם נבין מה שהקשה הט"ז מסי' קפ"ו הא התם מיירי שנתחזקה שאין לה וסת כמו שפי' הה"ד בסי' קפ"ד ס"ק א'. וצ"ל דהחו"ד לא קאמר רק לענין היך למ"ד דהיינו כשלא בשעת וסתה דכיון דלא נתחזקה עדיין לא הוי כאשה שאין לה וסת אבל כאן ביום הוסת אף שלא נתחזקה ולא נקבע עדיין לא עדיף מאשה שאין לה וסת דאסור לשמש בלא בדיקה כך הקשה הט"ז ולזה תירץ הנקה"כ דהתם בנתחזק שאין לה וסת גרע מיום הוסת שלא נקבע היכא דלא נתחזקה שאין לה וסת :

סעי' ז' בש"ך ס"ק י"א מביא דברי הש"ס אמר לך רב למודה שאני ופירש"י כיון שוסתה קבועה לט"ו שדינן ראי' של ט"ו עם ראיות שעברו שהרי בזמנה ראתה ולא שני בב' ראיות אח"כ. וכי אמינא אנא היכא דראיית ט"ו הי' תחלת ראייתה או שלא הי' לה וסת קודם לכן או שהי' לה וסת מיום כ'. ר"ל כיון שהי' לה וסת ליום כ' שהוא מאחר ליום ט"ו א"כ צ"ל דבהדי יום ט"ו נוספה שלאחרי' שעדיין לא הגיע וסתה. הנה משמע מדברי הש"ך דאם הי' לה וסת מקודם מיום ט"ו שדינן יום ט"ו לוסת שמקודם ולא חשבינן ט"ו לראי' כלל ולא הי' יום י"ו דילוג כלל וצריך דילוג מיום י"ו לי"ז ומיום י"ז לי"ח אליבא דרב ובזה מיושב דברי הב"ח הובא לקמן בש"ך ס"ק מ"ב ממה שתמה שם הש"ך עליו והב"ח חידש עוד יותר דגם לשמואל נמי כן הוא והשיג בזה על הב"י ע"ש :

סעיף י"ב בחו"ד ס"ק י"א מפני שהפסקת החודש הב' בינלה ראיית החודש הא'. ודוקא שלא הי' הפלגות שוות בנתים כגון שב' חדשים ראשונים מלאים וב' השניים הי' אחד חסר ואחד מלא מש"ה אינה חוששת ליום החודש. דברי החו"ד תמוהים דמבואר בב"י בשם הראב"ד בבעה"נ דמיירי נ"כ בחדשי חמה וגם מחלק שם ותירץ דכאן כיון דיום החודש ראוי ליקבע בפ"א לכן הפסקת החודש בינלה ראי' הא' ולכן אף בב' מלאים צריכה לחוש ליום שלאחריו [ועיין בכר"ו ס"ק י"ג] ועיין בב"י ולדבריו לא הי' צריך להראב"ד שום חילוק אמנם עיינתי בבעה"נ גופי' ושם י"ל כדבריו דלא כמו שפירש בב"י ע"ש :

סעי' כ"ד בחו"ד בנקוה"כ חולק על הט"ז דמתיר בוסת הגוף לפני הוסת ואי בית לה וסת לפיהוק גרידא הרי אינה יודעת לאיזה יום שתפרוש לפני הוסת וכתב החו"ד דכוונתו של עונה בינונית. וצ"ע דהא הב"י ס"ל דאף בוסת הגוף לימים חוששין לעונה בינונית והש"ך בסי' קפ"ד ס"ק ל"ב חולק עליו מ"מ משמע דבוסת הגוף לכו"ע חוששין לעונה בינונית וכן מ"ש כשהרא' מובלע בתחלת הוסת צריכה עונה בינונית דשמא תפהק דהא כתב דבית לה וסת הגוף קבוע א"צ לחוש לעונה בינונית ואמאי חיישינן שמא תפהק בה ואף אם נאמר לחלק דלחוש לראי' בלא פיהוק אז צ"ת כיון דקבעה שלא לראות בלי פיהוק אבל לשמא תפהק חיישינן לעונה בינונית מ"מ קשה היאך מקרי עונה בינונית לפיהוק ואף להרז"ה דס"ל דחוששת שמא תפהק זה רק בוסת קבוע לפיהוק ולימים די"ל כמו שיש לה קביעות לפיהוק ולימים כך יש לה לחוש מיום זה לעונה בינונית אבל באין לה זמן קבוע לפיהוק מה שייך לחוש לעונה בינונית :

סעי' ל' בחו"ד ס"ק ח' כתב על מ"ש הגהמ"י דהשמש דמשמשין בהם וצ"ע סד"ר לקולא משום דיש כ"מ גם לענין טהרות. ואף דשם יש נ"כ ס"ס ספק מעלמא וא"ת מגופה אימר נפל מאותו מקום לארץ ולא נגע בבשרה כלל והוי טומאת בית הסתרים מ"מ כיון דיש כ"מ גם של הבגד וכו' וכ' שהחו"ד דהוא תמוה טובא וכו' ע"ש וכן משמע מדברי הרמב"ם ושאר פוסקים שהובא בטור לענין העברת ז' שממנים דלא כהגמ"י ע"ש :

סעי' מ"א בט"ז ס"ק כ"ט כתב על מ"ש המחבר המפלת לישראלית נדה תולה בה דהוא משום דמעיינה פתוח ומש"ה בנשי דידן דכולהו ספק זבות נינהו אפילו ביום ז' אינה תולה בה דמ"מ בכל ימי זיבה דאם בימי זיבה היא בשומרת יום כנגד יום ואי נדה היא בו' ימים של יום הראי' שני וברי בכל נפתח מעיינה וכן אפילו ביום ב' אינה תולה כי שמא בימי זיבה היא וביום ב' נפתח מעיינה. וצ"ע דא"כ מ"ש דרשב"ג דס"ל דתולה בשומרת יום בשני שלה הלא מעיינה פתוח. ועיין בב"י וצ"ל דכוונת החו"ד דביום ב' מהנקיים שלה אינה תולה דמ"מ יש לחוש שמא היא בימי זיבה וביום א' נקי שני אמנם עדיין צ"ע דא"כ

גם בנדה גמורה לא נאמר לדידן משום דשמא דם טהור הוא וא"א נקיאין :

סעי' מ"ו בחו"ד ס"ק ל"ד ואם נשכבת ע"י נכרים תולה לומר שמשמשה הי'. ואם אפשר לעמוד על הבירור כגון שמכרת במראיתו אם מקדיר. או מגליד דאז בידוע שאחר כיבוס הי'. וכ' החו"ד נראה דמיירי שכיבסתו בבית ישראל דאי בביתה אפי' מגליד אין להחזיק חזקת בדוק כיון שהי' בבית הנכרים. פירוש ותלינן שנכתם שם אחר הכיבוס וא"כ לדידן שמכבסין בבית העכו"ם הוי תמיד שאינו בדוק ומ"מ צ"ע להקל כ"כ וגם בש"ש ס"ק ס"ז לא משמע כן :

סעי' נ"ב בחו"ד בחידושים ס"ק ס"ט הביא דהט"ז מתיר בדין דמשו' רמ"א רק כשנראה לעין שהאודם הוא קו של המראה לבן שהולך ומתפשט סביב המראה טהור כעין קו אז טמאה וכו' אמנם כשהי' המקום שנקו האדום פחות מכגריס תלינן במאכולת גם בזה ועיין בט"ז :

סי' קצ"ב בט"ז ס"ק א' הקשה על הא דרות שנכנסה למטתו של בועז אחר שטבלה הא צריכה ז' נקיים. ולפע"ד דלפי מה שכ' הט"ז סימן קנ"ג ס"ק ג' דבשוכבת במטה אפשר לראות אם יש בסדין שתחתי' דם א"כ לא קשה כלל דסמכה עצמה שיבדקו הסדין שתחתיהם מקודם :

סימן קצ"ו סעי' א' בט"ז ס"ק א' רש"ל בתשו' סימן פ"ב כ' דכיון שנשים שלנו מתחילין לימנות מיום ו' כמ"ש בסעי' י"א פשיטא שיכולה למנות אפי' אחר תפילת ערבית. עיין בדגמ"ר שתמה ע"ז. ולפע"ד כוונת הט"ז דאם הפסיקה בטהרה בתוך הו' ימים צריכה בביה"ש וזה ודאי לא מהני דצריכה להפסיק בטהרה קודם הז"נ בזה מהני כפסקת טהרה הכ' אף אחר ברכו. [מגן המחבר] עיין בח"ס סי' קס"ה הביאו בפתחי תשובה סס"ק י"ד שכ' בהדיא דמהני בהפסק טהרה שלא תוך הו' ימים רק שהימים אלו אינן עולין לנקיים עד אחר הו' והורה שלכתחלה יעשה כן ע"ש :

סעי' ב בש"ך סס"ק ו' אבל לא ראתה רק כתם אפשר להקל בין בימי הספירה בין בתחלה. פירוש כמ"ש הש"ך לקמן ס"ק כ"ב שנתקלקלה אחר ה' ימים קודם הספירה בזה א"צ להמתין רק פוסקת באותו יום בטהרה ומונה למחרת ומהני בדיקת שחרית כיון דלא הוי רק כתם :

סימן קצ"ח סעיף ל"ג בש"ך ס"ק מ"ז אם טבלה במקום שיש בקרקעיתו טיט י"א שלא עלתה לה טבילה. ואע"ג דלעיל סי"ד פסק דאינו חוצץ אלא טיט היון ויוצרים ודרכים ושאר כל הטיט כשהוא לח אינו חוצץ שהוא נמחה במים י"ל דה"נ מיירי במקוה שיש בה טיט עבה כמו טיט היון עכ"ל. וצ"ע דהאפ"ה קשה למה צריך לומר כהטביל בו את המטה דאינו חוצץ מפני שהמים מקדימין כיון דע"כ מיירי בשאר טיט כמ"ש הב"י דבטיט היון לא מהני מה שהמים מקדימין אם כן בלא"ה אינו חוצץ דהא הוא לח כיון שהוא במים. ולפע"ד לתרץ עפמ"ש הש"ך ס"ק מ' דאף בשאר טיט צריכה להגבי' רגלי'. ובמטה עלתה הטבילה אף שרגליה משוקעות בטיט מפני שהמים מקדימין אבל באשה לא מהני מה שהמים מקדימין דהטיט נדבק בין האצבעות כמ"ש הב"י בשם הר"ן ומובא בט"ז ס"ק ל"ד :

סי' ר"א בט"ז סק"א או מעיין היינו לאדם אבל לכלים מטהר מעיין בכ"ש לר"ת עכ"ל מיהו זהו רק לטבילה מטומאתן אבל בכלים הנקחין מעכו"ם בעינן אף במעיין מ' סאה ועיין ברש"י ק"כ :

בש"ך ס"ק כ' כ"י משמע שאם מים משוכים כגון מעיין שהוא זוחל ואין בשום מקום ממנו מ' סאה אבל כשמצטרף כל המים הם מ' סאה טובלין בכ"מ ממנו ע"ש. ועיין בס"ק קכ"ט :

סעי' ב בט"ז סק"ג כ' על מ"ש הראב"ד בתירוצו על הא דאיתא בש"ס שמא ירבו הנוטפין על הזוחלין שלא תקשה מהא דתנן בפ"ה דמקוואות מעיין שהוא משוך כנהר וריבה עליו והמשיכו ה"ז כמו שהי'. דבנהר פרת כשמגיע לבבל הוא כולה נקין ע"כ הוי כאלו הוי מעיין עומד ואינו זוחל דאיתא שם במתני' דאינו מטהר בזוחלין וכ' הט"ז אלא דקשה עדיין ממה דאיתא בסעי' ח' אולה לו מותר משום שהמים המועטים מטהרין הפסולין המרובים וכו' וכן מסעי' י' מעיין שהמשיכו לבריכה שיש בה נוטפין דחשוב כמעיין ואמאי לא נימא גם כאן שהזוחלין יטהרו הנוטפין וכו' פירוש דניחוש גם שם שמא נמעט נקין והוי עומד א"ו דל"א לזה או דעי"ז לא הוי כעומד ודלא כהראב"ד ומסיים הט"ז ואחר העיון נ"ל לתרץ דהכא פסול מטעם דחיישינן שהפשרת שלגים וגשמים ירדו ממקום גבוה שאצל שפת הנהר ובזה אין חיבור דקי"ל קטפרס אינו חיבור ובזה מיושב נ"כ קושית הראב"ד :

באו"ד א"כ יש חשש שמא למעלה הוי כולו מי גשמים ולא מהני חיבור דלמטה למי שזוחל למעלה. ולפמ"ש הנ"י והד"מ סק"ו דמה שטובלין בנהרות ול"א לקטפרס משום דיש חילוק בין משופע ביותר לאינו משופע ביותר ניחא לתירוץ הט"ז דכאן גם כן לא הוי משופע ביותר כמו שאר נהרות והוי חיבור מה שלמעלה לדלמטה וצ"ע :

סעי' ד בט"ז סק"ה מקוה שהיא של עכו"ם ומקבל שכר אין להאמינו אא"כ יש במקוה כ"א שזה הרב כ"כ ע"פ שיטתו בב"י ותמה על הטור שכ' סתם אין להאמין לעכו"ם משמע אפי' יש כ"א סאין והרא"ש כ' בתשו' דיש כ"א סאין תליא מילתא ובאמת לא דק הרב"י בזה דודאי האמת לא מהימנין לעכו"ם וכו' כ"ש כאן דיש הנאה לעכו"ם [עיין בסי' ק"ח] וכו' אלא דבתשו' הרא"ש מיירי שאין העכו"ם יכול לשפוך שם אלא דרך נכון וכו' אבל הטור מיירי דיכול העכו"ם לשפוך שם בלא המשכה וכו' ע"ש. דבריו צ"ע דקושית הב"י על הט"ר דחיים שמא יחסר העכו"ם אפי' בידוע שהי' בה מ' סאה ובהרא"ש משמע דלא חש שמא חסרו העכו"ם מכ"א סאין ותירץ הב"ח ע"ז דהיכא דנהנה העכו"ם חיישינן שמא החסיר. ונראה דלזה דייק הרמ"א והגיה תיבת תחיל משום דזה צריך לידע בבירור ואל"ה חיישינן שמא החסיר העכו"ם וכמ"ש הש"ך ס"ק ט"ז בשם הב"ח [מגן המחבר] וגם צ"ע במ"ש הט"ז לענין חשש מילוי העכו"ם לא שייך סד"ר לקולא וכ"כ בשם הב"ח גם כן דהא בהדיא כ' הרשב"א דלא חיישינן למילוי עכו"ם משום דשאובין הוא רק מדרבנן אף בכולו שאוב ע"ש שכ"כ בב' תשובות והובאו בב"י ע"ש :

סעי' ה' **בט"ז** סק"ו כ' וא"ל כיון דהוי כמעיין ואפ"ה בעינן מ' סאה אם כן קשה ארמב"ם והראב"ד וכו'. פירוש דאף אם נאמר דהא דבעי מ' סאה קאי רק על אדם ולא אכלים מ"מ אהרמב"ם והראב"ד דסברי דאפי' לאדם סגי במעיין בכ"ש קשה :

סעי' ו בש"ך ס"ק כ"א לפיכך ניגית שקבעוה בארץ ונתמלאת ממי גשמים אין טובלין בה כיון שהי' שם כלי עלי' קודם שקבעה עכ"ל הטור ומשמע אם לא הי' עלי' שם כלי קודם שקבעוה כגון שקבעו עץ או אבן ואחר כך חקקו כשר. וצ"ע הלא זה איתא בהדיא בש"ע סעיף ל"ד וברמ"א סעיף ז'. [מגן המחבר] ולפע"ד דהש"ך מוסיף בזה דאף דמעיקרא קודם שקבעו הי' כלי כגון פשוטי כלי עץ או אבן רק דלא הי' עליו שם כלי קודם שקבעו גם כן כשר דמסעי' ל"ד לא משמע זה די"ל דשם מיירי דבלא שחקקה לא הי' כלי כלל אבל פשוטי כלי עץ ואבן אף דאז לא פסלי משום טבילה בכלי מ"מ הו"א אם חקקו אח"כ אחר שקבעה גם כן פסול ואף דברמ"א מיירי באבנים מ"מ שם מיירי במחובר אבנים הרבה י"ל דמקודם לא הי' אפי' פשוטי כלי אבן משא"כ בכאן שהי' פשוטי כלי אבן הו"א דפסול אע"פ דהחקיקה נעשה אחר שקבעוהו ע"כ דייק זה ממשמעות הטור מדלא כתב כיון שהי' כלי

כלי קודם שקבעוה וכ' שהי' שם כלי משמע אע"פ שהי' כלי רק שלא נקרא עלי' שם כלי טובלין בה ולזה דייק הש"ך וכתב ומשמע אם לא הי' עלי' שם כלי להורות דאפי' הי' פשוטי כ"ע מקודם ולא שם כלי כשר אם החקיקה הי' אחר שקבעוה ועיין בש"ך ס"ק ק':

והגה בהכ"י ובש"ע של הגאון מוהר"א מווילנא תמהו דבש"ס ב"ב דף ס"ו איתא דרק בדרבנן מהני קבעו ולבסוף חקקו וטבילה בכלים הוי מדאורייתא וכן הקשה הש"ס סימן ל"ח. ולענ"ד דלפמ"ש בסעי' כ"ג דכולו שאוב ג"כ הוי רק מדרבנן עיין בש"ך ס"ק י"ז ואם כן הדרשא דמה מעיין דבתו"כ אינה רק אסמכתא דאל"כ הא אין היקש למחצה והי' שאוב ג"כ מה"ת עיין בב"י וממילא הא דאין טובלין בכלים הוא רק הלמ"מ והלמ"מ לא היתה רק בכלים תלושין ולא במחוברים לקרקע אפי' אחר החקיקה וכמ"ש הר"ן בחידושיו חולין דף ט"ז וכיון דהוי מדרבנן שפיר מהני קבעו ולבסוף חקקו [מבן המחבר] ולא הבינותי דבאם כולו שאוב הוי ג"כ דרבנן ע"כ הוא משום דגזרינן אטו טבילה בכלים וכמ"ש הב"י ואם כן ע"כ טבילה בכלים הוא דאורייתא ומטעם שכ' המרדכי משום דגלי קרא אך מקוה מים יהי' דמים שבכלי מקבל טומאה ואי אמרת דיש טבילה בכלים אם כן לא משכחת לה טומאה לטמא אחרים דהא בפחות מרביעית אינו מטמא אחרים וברביעית הוי מה"ת שיעור מקוה לטבילת כלים ומקוה אינו מקבל טומאה מקרא כנ"ל ועיין בתשו' ח"ס ובספר דברי חיים להגאון מהר"ח מצאנז בפתיחה להלכות מקוואות:

סעי' ז בט"ז ס"ק כ"א חזרה לדין מעיין כאן לא כ' הטור לשון כל דין מעיין כי לזבים ומצורעים לא הוי כבתחלה לענין מים חיים דבעינן בהו משמע דבריעה בהמשיכו לבריכה מים שהם נקוים ועומדין יש לו כל דין מעיין אף לזבים ומצורעים ועיין בפרישה דכאן בסיפא דכיון דרובו שדרכו לפסוק ממנו קילוח המעיין גרע:

בש"ך ס"ק ל"א דין מקוה. הקשה הפרישה שכ"א מ"ש מטבילה בנהרות בעת הגשמים דפוסל הא גם שם נמשך עם מי המקוה ולמה לא יהי' למי הגשמים תורת מקוה הגו כאן וכו' אבל לק"מ דהתם לא פסול אלא לטהר דרך זחילתן אבל באשבורן מותר דלא יהא אלא כולו מי גשמים. דבריו תמוהים דע"כ תיבת מקוה שבפרישה הוא ט"ס וקושיתו היא דבמעיין שהמשיכו למי גשמים אמאי לא מהני שם תורת מעיין לטהר בזוחלין כמו כאן בסיפא בלא הפסק וע"ז תירץ כיון דמי המעיין מעורבים עם הנוטפים גרע ושם בריכה המעיין הוא בפ"ע רק שהמשיכו לנוטפין וכ"מ בט"ז ס"ק י"ט שפירש כן דברי הפרישה [מבן המחבר] עיין בתשובתי להלכות מקוואות שפירשתי דברי הש"ך והפרישה על נכון בטו"ט:

סעי' מ במחבר אבל אם פסק הראשון קודם שהתחיל הב' אין מצטרפין. נראה דמכלי א' מצטרף אף שהפסיק וע' בב"י:

שם אבל מ"ד אין מצטרפין. נראה דאף מכלי אחד אם הי' בד' פעמים אינו מצטרף עיין בב"י ובזה ל"ע על הספר מנחת יהודה שדימה ד' פעמים מכלי אחד לג"פ מכלי אחד שמצטרפין ע"ש ובב"י מבואר דבד"פ אין מצטרפין אף בכלי א':

בט"ז ס"ק כ"א הקשה על הא דאיתא בתוספתא ר' יוסי אומר זילף בידיו וברגליו ג' לוגין למקוה פסול. הוליכו עם הקרקע כשר לגיון העובר ממקום למקום וזילפו בידיהם וברגליהם ג' לוגין למקוה כשר וקשה דהא אר"י זילוף פוסל ומשמע דאין כאן מחלוקת כלל. ע"ש מ"ש ע"ז. ולולא דמסתפינא הי' נלענ"ד לפרש דבדר' יוסי הי' הזילוף ע"י אדם אחד אף שהי' בידיו וברגליו הוי כמו מכלי אחד וממקומות הרבה ובלגיון דהי' ע"י כמה אנשים הוי כמו מד' כלים דאין מצטרפין ואפשר דבכה"ג אף מב' בכ"א אין מצטרפין דכך תיקנו חז"ל ואף דבפסול שאובין איתא במתני' דפ"ג דמקואות שנים שהיו ממלין למקוה זה לוג ומחצה וזה לוג ומחצה ר"ע מכשיר וחכמים פוסלין מ"מ פסול הבא מכחם אינו פוסל בב' כ"א אף לחכמים:

סעי' י"ח **בש"ך** ס"ק כ"ד כמה יהא בנקב ויהא בו ג' לוגין א' מש"כ לבריכה. אם הבריכה ארבעים סאה חסר כל שהוא וכו'. נלענ"ד דתיבת חסר כ"ש הוא ט"ס דהאי א' מש"כ קאי על הבריכה שהיא שאוב או על בריכה דעלמא של מ' סאה:

סעי' כ' במחבר בור מלא מים שאובים והאמה נכנסת לו ויוצאה ממנו לעולם הוא בפסולו עד שיתחשב שלא נשארו מהשאובים שהיו בבור ג' לוגין. וקשה הא המים שבאמה שנכנסו לבור קודם שיצאו מבור זה השיעור שכ' המחבר ג"כ נפסלו. ודוחק לומר דהמים שבאים אח"כ לא נפסלו דבקדמו שאובים גרע מהיכא דנפלו השאובים אח"כ וכדאיתא בב"י ועיין בש"ך ס"ק מ"ד. ועכצ"ל דתרתי בעינן השיעור שכ' המחבר כאן וגם שיצאו מהבור המים הנפסלים כמילואם ועוד כדאיתא בסעי' כ"ב ובזה עולין דהמים הנפסלים יצאו כמו דאמרינן שם:

בט"ז ס"ק ל"ב כתב אלא דממ"ש ב"י בשם הרמב"ם לא משמע כן ע"ש ול"ע דאדרבה משמע בב"י דהרמב"ם ס"ל ג"כ כשיטת הראב"ד שהביא כאן הט"ז ע"ש:

סעי' כ"א **ברמ"א** וה"ה במעיין כ"ש שהמשיך אליו השאובין נטהרו כמש"כ לעיל משמע דבזה לא מחמרינן כמו בסעי' מ' שכ' שם רמ"א ונוהגין להחמיר לכתחלה. והטעם נ"ל דשם השאובין הם מעורבים עם מי המעיין ע"י שנופלים למעיין וגרע מהיכא דהמעיין הוא בפ"ע ורק המשיכו לשאובים. ועיין מ"ש על הגליון בש"ך ס"ק ל"א בשם הפרישה גם נוטפין שמעורב עם המעיין ע"ש:

סעי' כ"ב **בש"ך** ס"ק כ"ז כ' האגודה בריש מקוואות מכאן הי' נ"ל בשמתקן מקוה ונפסל בג' לוגין מים שאובין אם יוציאו ממנו מעט יותר ממה שהי' בו בשעה שנפלו הג' לוגין שהוא כשר וכו' ולכאורה קשה מה שהקשיתי לעיל בסעי' כ' על המחבר דהמים הנוספין אח"כ ג"כ נפסלו וא"כ אין אנו יודעין כמה צריך להוציא חוצה. ונ"ל דמיירי כשנפלו הג' לוגין במקוה מיהר והוציא ממנה לפי ערך שבודאי לא נשתייר שם ג' לוגין עם המים שנכנסו מהמעיין בשעה מועטת כזו וע"כ לא נפסלים המים שנוספין משום דכבר נחסר מהג' לוגין ולא נפסלו רק המים שהיו מקודם וע"כ שפיר כתב שהמקוה שיוציא ממנו מעט יותר ממה שהי' שם בו כשנפלו הג' לוגין והדר כ' לחלק דהיכא שאלו לא תלינן שהוציא המים הפסולים ונשארו הכשרים כבסעי' כ"ב רק אדרבה חיישינן שהוציא הכשרים ונשארו השאובים אם לא שיוציאו כל המים ויתנגבו המקוה בספוגים או בחול. ולכאורה הי' נראה דאינו רק חומרא ומן הדין הי' די לשער שידלה בכדי ערך חשבון פחות מג' לוגין דהיינו שיוציא מהכשרים והפסולים ביחד שיעור שבודאי לא נשאר ג' לוגין אמנם י"ל כמ"ש הט"ז באו"ח סי' תמ"ז ס"ק י"ח דדמיא לההיא דבסימן ל"ב ביו"ד בלא ניער וכיסה דאין מתבלבל בכולו אם כן שאבו ממנו כמה פעמים וה"נ כאן בדלי' הראשונה וכו' חיישינן שלא נחסרו הג' לוגין וא"כ נפסל גם מה שנובע מהמעיין בשעה שדולה דליות הראשונים וא"א יודעים כמה נכנס ע"כ מדינא צריך להוציא כל המים:

סעי' כ"ה **בט"ז** ס"ק ל"ח אם הוא חסר ימתין קצת בא בלא"ה צריך להמתין בשביל שאין שם מ' סאה וק' הא יש כ"מ דאם הי' ממתין רק מעט שחסר מ' סאה א"צ להמתין אלא שיהי' מ' סאה וע"י השינוי מראה צריך להמתין אפי' אחר שיהי' מ' סאה עד שיחזרו למראה מים. ולענ"ד כוונת הט"ז דכ"ז שהמקוה הוא פחות ממ' סאה אין מועיל למלאות ע"י שאובין אף דאינו פוסל בעת כיון שנשתנה מראה המקוה כמ"ש הרמ"א סעי' כ"ט מ"מ אינו משלים ג"כ כמו פחות מג' לוגין דאינו פוסל ואינו משלים וכדאי' בסעי'

כ"ב

כ"ב וכ"מ בדמ"א סעי' כ"ט שכ' דאם הי' מקוה חסירה ושפכו מראיו מחמת היין ונפל שם ג' לוגין שאובים לא פסלוה וכשחזר והשלים המקוה במים כשרים וחזרה למראה מים כשרה משמע דאם ע"י הני לוגין חזרה למראה מים פסול דמ"מ אינו משלים אבל לאחר שהשלי' ע"י מי גשמים שלימה מ' סאה יכול אח"כ למלאות בכתף עד שיחזרו למראה מים ומ"ש המחבר ואם יש בו מ' סאה שינוי דקאי ארישא שהי' חסר ונשלמה על ידי הגשמים ימלא בכתף ויתן לתוכו עד שיחזרו למראה מים . [הג"ה מגן המחבר עיין בספר לחם ושמלה למהרש"ם נאגלארד שכ' דכ"ז שהמקוה נשתנו מראיו לא מהני שאובים להכשיר אף ידם דכיון דלא הוי מקוה כשירה הוי כמו מקוה חסירה וסברא ראוי' לזה מסופפתא] לכן מקשה הט"ז הא בלא"ה צריך להמתין על ירידת גשמים להשלים המ' סאה אף אם לא הי' שינוי מראה ותירץ דאתי למעוטי שלא יכשיר ע"י המשכה . דמיעוט בהמשכה משלים ג"כ אבל כאן יש לחוש וכו' ויהי' רובו בהמשכה ולא ישלים . ומ"מ נלפע"ד דלא נפסלו המים שהי' בו מכבר כיון שנשתנו מראי' כמו שלא נפסל בג' לוגין שאובין דהט"ז ס"ק כ"ה מדמה אותם להדדי רק הכוונה בכאן שעכ"פ לא ישלימו המקוה וכמ"ש בג' לוגין שאובין דדין אחד להם :

סעי' ל"ו בט"ז ס"ק מ"ד אם הוא של עץ עירוס וראוי לחקוק בה יותר הוי כאלו חקק כבר משא"כ בשל חרס ע"ש . נמשך אחר הפרישה אבל בב"י איתא פוסקים אחרים לחלק בין עץ לחרס ע"ש :

סעי' מ בט"ז ס"ק מ"ו כתב למרן מה שמשמע מדברי המחבר דבכלי שניקב כשפופרת הנוד יכול לעשות ע"י מקוה לכתחלה והא נפסלת ע"י שבא מכח אדם דמיירי שלא נשפך מכלי זה ע"י אדם האוחז אלא מניחו סמוך למקוה והמים באים למקוה ע"י המשכה והדר הקשה דאם כן אמאי מהני כוונה לנקות המקוה הקנה שיקוב הכלי בשוליו מה מהני הנקב הא מ"מ בא ע"י אדם למקוה . וכי דההיתר הוא דכיון דלא נפסק הקילוח מהכלים אמרינן נצוק חיבור ע"ש . וקשה לפע"ד דאם כן אמאי כ' המחבר בריש הסעיף הטעם דכלי שניקב בשוליו אינו פוסל את המקוה משום דעי"ז לא חשוב כלי ומה"ט הצריך שיהי' נקב המטהרו כשפופרת הנוד כדאי' סעי' ז' ובט"ז ס"ק זה והלא בלא"ה אינו פוסל משום דאמרינן ניצוק חיבור וע"ק דהא מהני אפי' כשהנקב בצרור ובכה"ג לא שייך ניצוק חיבור . ועיין בש"ך ס"ק מ"ו שתירץ קושית הט"ז דמש"ה מהני מה שנוקב הכלי בנקיון המקוה ולא נפסל מחמת שבא מכח אדם משום דלא ניחא לי' בכך אדרבה רוצה הוא לנקות ע"ש ולדידי נ"ל הא דכ' המחבר ריש הסעי' ע"י כלי מנוקב כזה דמשמע דוקא כזה שהוא מנוקב כ"ש אבל אם הוא כשפופרת הנוד מביא אפי' לכתחלה וכמ"ש הט"ז מיירי דלא נשפך מהכלי למקוה רק שהעמיד הכלי סמוך למקוה והמים באים למקוה ע"י המשכה כמ"ש הט"ז בתירוץ א' . אמנם הט"ז מסיק כאן ולפ"ז מותר אף אם אדם שואב בכ"מ כנוד ושופך המים למקוה משמע דלפי תירוץ דניצוק חיבור שוב א"צ לתירוץ דהי' ע"י המשכה וק' כנ"ל . [מגן המחבר] ולפע"ד קושיא חדא מתורצת בחברתה דבמחבר ריש הסעי' נ"ל דהוי מטעם ניצוק חיבור דהא הוי אף כשהוא הנקב בצרורות וע"כ הוצרך לומר משום דל"ה כלי וזה דאם הוא כשפופרת הנוד דמתיר המחבר אפי' לכתחלה לעשות מקוה מיירי ע"י המשכה כמ"ש הט"ז בתירוץ א' . אמנם כשהוא לנקות המקוה ל"ש תירוץ זה ותירץ הש"ך בס"ק מ"ו ל"ש אליבי' דהוא פ"ג על הב"ח ועיין בס"ק כ"ז בט"ז והוצרך לומר תירוץ דניצוק חיבור ומתילא צריכין ליזהר שלא יהי' נשאם נקבי הכלי בצרורות דשוב לא יהי' שייך ניצוק חיבור :

סעי' מא בש"ך ס"ק פ"ט ליין וע"ג סעי' ל"ו . כוונתו דשם איתא דהיכא דאין לו ד' שפות ואין בו

נומא לא חשיב כלי כלל ע"ש :

[מגן המחבר] ש"ך ס"ק ל"ג הביא בשם הרמב"ן דבמגריפה פחת הצינור בכל שהו וזמן בכל שהן הוי לדפת ע"ש עיין בב"י דס"ה בשוגה כלים פחת הצינור ג"כ הוי הדין כך :

סעי' מ"ז בש"ך ס"ק קי"ב כ' הטעם על מ"ש המחבר מקוה שגובה ונתייבש בקין והי' בור רחוק ממנו קצת ומלאוהו מים שאובים ונמשלה המקוה מאתם הקרקע מאותם מים שאובים המקוה כשר דהוא משום דנעקר ברבי' והמשכה ע"ש ואף דבהמשכה בעינן שיהי' מקודם כ' סאה ומשהו במקוה וגם בעינן המשכה ג' טפחים וכ"כ בספר ע"ה מ"מ בהמערב קודם שנכנס למקוה ברוב א"צ לכ"ז וכמ"ש בט"ז ס"ק ס"ט ע"ש :

סעי' מח בהאה"ג הביא בשם הרא"ש שכ' ולא עוד אלא אפי' מחובר לדבר המחובר לקרקע כגון עבטה שגדלת אינו מקבל טומאה ע"ש . ותיהו בעינן שיעשו מתחלה לקרקע או סכור דבר המחובר לקרקע עיין בב"י בשם תשובת הרא"ש :

סעי' מט המחבר ויש מי שאומר מחלק בכך ואף בממשיך ממי מעיין או ממקוה לא יהי' על ידי דבר המקבל טומאה . והנה לפי זו הדיעה נ"ל דמה דאיתא בסעיף מ' ואם המעיין מקלח על שפת הכלי וכו' חוזה לו מיתר מטעם מחובר למעיין ע"ש דמיירי בדבר שאין מקבל טומאה ונ"מ חשוב כלי לענין מקוה כגון בכלי גללים . או כמ"ש הש"ך סקל"ג . או י"ל דאין קפידא רק דהמשכה לא יהי' ע"י דבר המקבל טומאה אבל אם החיבור הוא ע"י דבר שאין מקבל טומאה אין קפידא אף דנפסל מקודם ע"י דבר המקבל טומאה וכיתו נפסול שאובין :

[מגן המחבר] בש"ך ס"ק ק"ו הביא בשם ב"י למרן דיעה א' דבממשיך ממעיין או ממקוה כשר אפי' ע"י דבר המקבל טומאה וכו' ונ"ר לממשיך מים מן המעיין לכלי שנפסלו אפי' שיוצאים חוץ לכלי כסעי' ה' ול"מ להם חיבורם דהתם הכלי יש לו בית קיבול ונפסלו משום שאובים משא"כ הכא דליכא אלא משום דבר המקבל טומאה שפיר מהני השקה . נלפע"ד כוונתו דהתם הכלי יש לו בית קיבול והמים שבתוכו נפסלים משום שאובים והוי החיבור למעיין ע"י מים פסולים ולא מהני משא"כ כאן דמיירי בכלי שאין לו בית קיבול דהמים אין נפסלים והוי החיבור ע"י מים כשרים שפיר ניתר בהשקה ומתורץ בזה קושית הט"ז ס"ק נ"ט :

סעי' נ"ה בט"ז ס"ק ס"ט כ' לפ"ש דברי הר"ש וז"ל תחלה אמר שהשאובין שבאו לכשר דרך המשכה אין פוסלין ואח"כ שהוא באופן שאין שם שיעור המשכה כגון שאין שם ג"ס מ"מ יש שיעור וכו'. ול"ע כמה שהשיר אם אין ג"ס דלהר"ש א"צ ג"ס בהמשכה כמ"ש הב"י בשם הרשב"א שדייק כן מהר"ש . אמנם י"ל דכאן לא שייך שיעור המשכה מטעם אחר דהא ל"מ המשכה רק בדאיכא רוב מים כשרים דהיינו כ' סאה ומשהו כדאי' סעיף מ"ה וכאן ליכא במקוואות שבלדרין רק כ' סאה מצומצמין ועי"ז שייך גם כן לומר מ"ש הר"ש שנתבטל ברוב קודם שירדו למקוה וכמו שפירש הט"ז דבריו דכיון דומה את חבירו מלבנים ומה שגונג כ"ש מטעם שאובין אז יש שם רוב כשרים וכיון דנתבטל ברוב קודם שירדו להמקוה וכמו שפירש הט"ז דבריו לא בעינן כ' סאה ומשהו וכדמשמע בב"י ד"ה מקוה שיש בו כ' סאה כמה שפירש דברי הראב"ד כדין מי גשמים ומי שאובין שנתערבו וכן משמע בסעי' מ"ז . ועיין מ"ש על הגליון בש"ך ס"ק נ"ט . ומ"מ נראה דבעינן בזה שיהי' הרוב כשר קודם שיבא עליהם השאובים וכמ"ש הש"ך בס"ק נ"ח ע"ש . ומהני בזה אף דליכא המשכה ג' טפחים וכדמשמע במקומות הנ"ל ול"ע :

[מכן המחבר] ועיין בב"י שהביא בשם הריב"ש ששם אחר דמקוואות אינם נפסלין מהשאובים משום דשאובין אין פוסלים מכלי וע"ש. והקשה בספר מנחת יהודה דהא בסעיף י"ח איתא דאם יש כנגד הנקב ג' לוגין אפי' מן הכלי פוסלת ע"ש. ולפע"ד תמוה דהלא דין זה דהריב"ש איתא במחבר סעי' י"ז והי' לו להקשות הב' סעי' הללו אהדדי. אמנם באמת ל"ק כלל ועיין ברמב"ם שהביא ב"י שכתב הטעם דחשבינן לנקב כאלו הוא באמצע ע"ש:

סעי' נו בש"ך ס"ק קכ"ב כ' על הא דאפי' אדומים והלבינום וצ"ע לעיל סעיף כ"ה. ואי' כוונתו בזה וצ"ל דש"ס הוא וצ"ל כ"ה וכוונתו דשם איתא דמקוה נפסל בשינוי מראה ואתאי פסק כאן המקוואות כמות שהיו ולא נפסלו בשינוי מראה שהיינו המים שאובין את מראיהם. וצ"ל דדמי למי צבע דאין פוסל את המקוה בשינוי מראה וכדאי' שם סעי' הנ"ל:

סעי' ס במחבר כ' שאין הזוחלים מערבין אא"כ עמד. והקשה בספר מנחת יהודה דהא ברא"ש והר"ש הביא הש"ך ס"ק כ"ה מבואר דלא ס"ל סברא זו דהא באמה ע"כ מה שמתערבין הוי על ידי זוחלין ואפ"ה כתבו שם דאם יש באמה מ' סאה נטהר הכור של שאובין בהשקה. ובאמת הפיר בזה הש"ך שם וא"צ עיין לקמן סעי' ס' וכוונתו על הקושיא זו. ולפע"ד לתרץ דשם בשאובין דיטהרו בהשקה שפיר מהני בזוחלין כיון דא"צ שום חיבור משא"כ גבי מקוה חסירה דצריך חיבור למקוה כשירה לא מהני חיבור לענין זוחלין וכמו שמחלק הט"ז לענין נילוק בס"ק מ"ז ע"ש:

בש"ך ס"ק קכ"ט כ' דוקא גשמים אבל מעיין מערב אף בזוחלין. מיהו זה דוקא באינו משופע אבל אם הוא משופע ביותר דהוי קטפרס אף במעיין לא הוי חיבור ועיין בב"י וד"מ ס"ק ו' דאף להמחתון לא הוי חיבור דלא כט"ז לעיל ס"ק ג' שלא העתיק רק דברי המרדכי בשם ראב"י דלא הוי חיבור רק להתחתון אבל לא לעליון ע"ש. [מכן המחבר] ולפע"ד לתרץ דברי הט"ז דשפיר כ' דלתחתון הוי חיבור משום דהשם תסקינן לענין טבילה בנהרות דהוא רק מדרבנן לכ"ע כמ"ש בד"מ ס"ק ז' אבל הב"י והד"מ ס"ק ו' דמיירי לענין צירוף מ' סאה שפיר לא מהני החיבור דקטפרס אפילו לתחתון. ובפסול שאובין נ"כ מהני השקה אף בקטפרס גמור למאן דס"ל דטלו שאוב אינו רק מדרבנן ולדידן דקיי"ל שאוב הוא דאורייתא בליכא רוב כשרים מ"מ בפסול עירוב זוחלין שהוא רק מדרבנן משום דדומה לקטפרס וכמ"ש בתשו' ומירלתי בזה דברי הש"ך בס"ק זה מקושית הכנסת שמשועים ע"ש וכיון דלא הוי רק דרבנן טוב שפיר יוע"ל השקה אף בכה"ג ומתורץ קושית הש"ך ס"ק כ"ה דכה"ג מחלק הט"ז לענין נילוק בס"ק מ"ז כ"ש קטפרס דעדיף מנילוק וכמ"ש התוס' במס' גיטין דף כ"ז ע"ש ודאי די"ש בזה לחלק:

סעיף ס"ח **בש"ך** ס"ק קמ"א ספיקו טהור דוקא כשיש רוב מים כשרים במקוה דאם לא כן ס"ל ספיקא דאורייתא דקיי"ל כולו שאוב אסור מדאורייתא ובדאורייי' ל"א שאני הותר ובקצת דפוסים איתא דוקא בשאי' רוב מים וכו'. ודייק השמ"י מזה דהש"ך המתיר בשיטת ר"ת דג' לוגין מתחלה הוי דאורייתא ומלשון הש"ע והרמ"א שלא ביארו זה משמע דאפי' בג' לוגין בתחלה הוי גם כן דרבנן ובס"ז שקצ"ז איתא כן להדיא דהא איירי שם לענין ניקוי המקוה ומשם דג' לוגין הם גם בתחלה ואפ"ה כ' שם דליכא חששא דאורייתא בזה משום דשאוב הוא מדרבנן עד רובו ע"ש. ומה שהביא הש"ך ס"ק קמ"ד לשון הר"ש והרא"ש שכ' בלשונם מקמי דהוי רוב מקוה לא קאי על ג' לוגין רק היכא דהוה קרוב למחצה שאובין או בעינן שהרוב כשרים יהי' מקודם כמו גבי המשכה. והרא"ש שם דהביא ראי' מג' גומות דמשמע דאף בג' לוגין אם הם בתחלה פסול מדאורייתא הוא אע"ל בשיטת

הר"ש ור"ת דס"ל הכי אבל להרמ"א והש"ע והש"ך אין חילוק בין בתחלה ובין בסוף ועיין בספר מי נפתוח:

סעי' ע"ג **בש"ך** ס"ק קמ"ב לכתחלה אבל בדיעבד עלתה לו טבילה כיון שירדו אח"כ גשמים. פירוש כיון שנתמלאו ואין שום אחר פסול רק מדרבנן אמרינן שאני אומר וסלינן שטבל במקוה הכשירה וכן הדין בס"ח כמ"ש הפסחי תשובה בשם הנובי'. ומ"מ צ"ע לפמ"ש הש"ך בסימן קי"א סק"ד דאם כ' החתיכות נתערבו מקודם כיון דאיתחזק ל"א אח"כ שאני אומר א"כ ה"נ כאן דלאחר שירדו הגשמים ונתמלאו נאסרו שניהם מלטבול בהם ואיך נאמר שאני אומר לאחר שטבל. ואח"כ מצאתי בנובי' סי' ס"ה שהקשה כן מסי' קי' בכללי ס"ס אות כ"א בנתערב ב' חתיכות חד נחד ונפל א' ליס דאסור משום דל"א בזה שאני אומר וע"ש מה שמחלק בזה:

[מכן המחבר] **בב"י** כתב להקשות על הרמב"ם שכ' בסוף פ"ט דמקוואות דהים הגדול אינו מטהר בזוחלין וז"ל ועוד דכיון דאיהו סובר כולו שאוב הוי מדרבנן למה יגזרו חז"ל על הים הגדול שלא יטהר בזוחלין דהא ל"ש למיגזר אטו חרדלית של גשמים כדכתב ר"ת דמה"ט אסרו לטבול בנהרות בר מיומי תשרי. ועיין בים הגדול לא מצבחת לפולם שירבו הנוטפין על הזוחלין וכו'. ולכאורה אין לו פירוש כלל דמאו שייאסי' הך דנהרות לים הגדול ומאי גזירה דחרדלית של גשמים וניטפין ירבו על הזוחלין שייך בכאן. ונלפע"ד לפרש עפמ"ש הר"ש מברטנורא הטעם דהים מטהר בזוחלין אף דאיכו מעיין דהא מה"ט פסול למי חטאת הוא מפני שהכזלים הולכין וזוחלין עליו. וכיון דהא דמטהר בזוחלין הוא רק מה' שנהרות שים בו מתילא לא עדיפא כחו מהנהרות ובנהרות יש חשש דרבו הנוטפין וגזירה דחרדלית של גשמים שכ' הרמב"ם ומה"פ אינם מטהרים בזחילה ואם כן גם הים אסור לטבול בזחילה מטעם זה. לזה כ' הב"י דכאן לא שייך למיגזר משום חרדלית של גשמים היינו דהפולס אין יודעין דזחילתן הוא מהנהרות ובים לא שייך הך גזירה. ועוד דבים הגדול לא מצבחת לפולם וכו' פירוש דהנהרות נופיהו כשם שאין ליש אורין להכשירן משום דלא משכחת בהו שירבו הנוטפין וע"כ שפיר מטהרים בזחילין בעת שבאו אל הים. אמנם זהו קשה דמה שיאסי' זה דכולו שאוב אם הוא דאורייתא או לא לזה:

בסימן רב סעיף נ' בט"ז סק"ה כ' לפרש מה דאיתא במחבר ידות שהכניסם כולם ונשברו חוללין דנשברו בתוך הקפה ע"ש. ול"ע דהלא הוי בית הסתרים ואינו חוצץ וכדאיתא בסעי' ה' לגבי מגל:

סימן ריו סעי' מ"ח במחבר מי שנדר או נשבע שלא ישחוק שום שחוק אסור להטיל גורלות ולא שום אדם בשבילו. עיין סי' רי"ח ס"ה וצ"ע:

סימן רכ סעי' ס"ו בש"ך ס"ק כ"ז אם קבע זמן למשתה בנו ונדר עד זמן משתה בנו כתב רמ"א ואפי' אם מת הבן קודם שיגיע משתה שלו צריך להמתין עד אותו זמן וכ' הש"ך נראה שהרב למד זה מהדין שאח"כ בנדר עד שיהא בר מלוה וכו' ואפשר לחלק דהתם זמנו קבוע עד שיהא בן י"ג שנים אבל הכא בידו לאחר או להקדים זמן הנשואין וא"כ לא היתה כוונתו אלא עד שיעשה הנשואין ולא על הזמן וכו' אבל להחמיר גם במשתה בנו אין לנו. ונלפע"ד דלפמ"ש הר"ן והובא בש"ך ס"ק כ"ה וע"ש פירושו בדברי הירושלמי דהיכא דה"ז זמנו קבוע לא מחית נפשי' לספיקא אינו אסור אלא עד זמן ולא עד שיהיה. וכיון דפסק המחבר להחמיר דלא הוי זמנו קבוע וא"כ כוונתו על הזמן ממילא אסור עד הזמן אפי' במת בנו מצד הדין אבל בבר מלוה כיון דזמנו קבוע כוונתו עד שיהיה לכן כ' הש"ך דמותר מצד הדין ורק מצד גזירה אסור. וע"כ הקדים הרמ"א דין משתה בנו משום דבזה אסור מדינא וכמ"ש:

סימן רכא סעי' נ' במחבר ואם נכסי שניהם אסורין זע"ז אי' לקבל השכר שא"כ הוא כהנה ולא להנאה:

לבניתו שא"כ הוא מתנה אלא יפול השכר להקדש. והא דלא אמר יאליך הנאה ליה כמלח עיין בהרא"ש והר"ן בנדרים. דכיון דקינמוס הוי כהקדש אינו יכול להפסיד להקדש ע"ש :

בסי' רל"ד במחבר סעיף ו'. אם קיים האחד אפי' חזר ונשאל על ההקמה א"י להפר עם השני. עיין בנתי' דזה דוקא דהיפר אחד ואח"כ קימה השני. ועיין בר"ן בס דף ס"ז :

סעי' ס"ה בפ"ז ס"ק ל"ו כ' בשם הרא"ש נדרה שלא תהנה לבריות הוי עינוי נפש ע"ש וקשה לפע"ד דהא הרא"ש כ' דהוי דברים שבינה לבינו ועוד דהא הרא"ש כ' של המבנה דאינו יכול להפר דהוא משום דלא הוי עינוי נפש וכאן כ' הפ"ז בשמו דהפרה מהני משום דהוי עינוי נפש וכ"כ הרא"ש בפסקיו דהוי דברים שבינו לבינה ע"ש :

סימן רל"ה סעי' ג' בש"ך ס"ק י"ג אבל כשהדירה נפשה מפירות וקישוט ותלאה בשמים אלא שלא פירשה דברי' שנודרת כ"ז שהיא תחתיו מ"מ צריך להפר מיד מטעם משנה שני ל"ע כיון דאיתא בגמ' קונם שמשיך ובזה"ל לא אסרה רק שמים בעל זה א"כ ממילא אינה אסורה ול"ל הטעם משנה שני ע"ז והפרישה לא כתב זה רק באסרה שמים שמים כל הבריות שלא כלשון הש"ס ול"ע :

סי' רל"ו בספי' ו' בנקוה"כ הקשה על מ"ש הס"ז ס"ק י"ג באים ואשה שנשבעו לישא זה את זו והגבילו הזמן לנשואין ועבר הזמן ולא נישאו מחמת אונס שקרה לאחד מהם דלא בטלה עיקר השבועה כיון שאין עיקר הזיווג תלוי בזמן ההוא וכ' דמה נכך שעיקר הזיווג אינו תלוי בזה סוף סוף כיון דתלו התנאי בזה ולא נתקיים התנאי אין חבירו מתחייב שלא חייב עצמו אלא על תנאי זה יהי' מה שיהי' . ועיין בלהע"ז סימן נ"ח בב"ש ס"ק מ"ד בשם ירושלמי דאף בתנאי ע"מ אם אין קפידא כלל בדבר אם משנה לא בטלו הקידושין ע"ש :

סימן רל"ח בש"ך ס"ק ו' כ' דבנשבע שלא לאכול כ"ש נראה גם מדברי התוס' דחייב על השבועה ע"ש. ול"ע דהא איתא שם בתוס' דכיון דאינו חל לאכיל כ"ש לא חל נמי על שלא לאכול כ"ש כיון דאינו בהן ולאו ע"ש ול"ע :

סעי' י"ב בש"ך ס"ק ס"ז כתב דבנשבע שלא יאכל ע' אלו וי' דעלמא ואכל ע' אלו וי' דעלמא אפשר דחייב ג' שבועות ע"ש. ולפע"ד דבריו ל"ע דהא בשבועה הכי אף אם אכל כי אינו חייב אלא אחת ואיך יתחייב משום ג' שבועות :

סי' רל"ט סעי' ד' בפ"ז ס"ק ד' ישיבת סוכה עלי אין להקשות הא הוי דבר שאין בו ממש תירצו התוס' וכו' אבל כשמזכיר המפן כהאסר דבר שיש בו ממש הוא. ולפ"ז בסי' רל"ד ס"א באומרת יקדשו ידי לעושיהן ל"ד באומרת אלא נעשה כאומרת קאמרינן כיון שהזכירה הידים כ"כ הר"ן עכ"ל . ול"ע דמה שייך דברי הר"ן לכאן דמהני משום שבועה וחל על דבר שאין בו ממש. והר"ן בנדרים דף ס"ז מ"כ קאי על קונם ישיבת סוכה עלי דהוי איסור חפצא אבל ישיבת שכה בשבועה הוי איסור גברא כמ"ש התוס' במסכת שבועות דף כ"ה ע"א בד"ה משא"כ בשם ר"א בשם ר"י ע"ש :

סימן רמ"ז בש"ך סק"א בירושלמי פ"ק אלמנה ניזונת ובמ"ר סדר בראשית פ"ז איתא שר"י נתן לדקה ופרנסה לאשתו המגורשת ע"ש ומברך אל מתעלם . ול"ע דבמ"ר שם איתא דאשתו המגורשת היתה בת אחותו של ר"י ע"ש. ואיהו במדרש פ' בהר פל"ד איתא ג"כ האי מעשה ושם לא נזכר שהיתה בת אחותו :

סי' רמ"ג במחבר ס"א ואין מלין אותו עד שיבלע בו דמו. ל"ע דביבוק שיש ויחזור מראהו במראה שאר הקטנים ובאדום לא שייך כן. ועיין בבי' שהביא בשם הרמב"ם ושייך ג"כ באדום ויחזור מראהו וכו' :

שם וצריך ליזהר מאוד וכו' שאפשר לו למול לאחר זמן וא"א להחזיר נפש אחת מישראל לעולם והקשה בתפ"ש סי' רמ"ה דלמאי הוצרך לשיים שאפשר לו למול לאח"ז ושלא בלא"ה ספק פקוח נפש דוחה כל המצות . ונלפע"ד פ"ש שם דאיתא בהלכות שבת ובהלכות יוה"כ דאם רופא אומר א"צ אין מחללין וכאן דייק וכי שיש בו חשש חולי משמע דאין שומעין לרופא שאומר דאין פקוח נפש בדבר ומש"ה משיים שאפשר לו למול לאח"ז דאי לאו האי טעמא היו שומעין להרופא כמו בשבת ויוה"כ :

סי' רע"ו סעי' י"א כ' הרמ"א ה' של שם שכרעה נוגעת בגגה וכו' אבל אם נוגע רק מעט יש לספק בדבר אם מותר למחוק או לגרר הרגל וכתבו הט"ז והש"ך הטעם משום דנראה כמוחק את השם . ונלפע"ד דהרמ"א אזיל לטעמו דס"ל באהע"ז סי' קכ"ה סעי' ס"ז בנגע רגל הה' בגגו צריך לגרור כל הרגל אפי' תינוק יכול לקרותו וכמו שכ"ן שם ועיין באו"ח סי' ל"ב בילד יתקן ושם א"א דצריך לגרור כל הרגל ופ"כ הוליך לכתיב לדידי' והוי האיסור משום דנראה כמוחק השם. אמנם לפמ"ש המ"א שם בסי' ל"ב בס"ק כ"ז דבאם תינוק יכול לקרותו יש ב' דיעות בזה אם צריך לגרור כל הרגל או שדי להפריד הנגיעה ולא הכריע ע"ש כה' של השם בלא"ה אין לו תקנה דאסור לגרור כל הרגל דשמא הלכה כדיעה דסגי להפריד הנגיעה ואם גורר כל הרגל ממילא הוא מוחק את השם ואם לא יפריד רק הנגיעה לבד ג"כ אסור דשמא הוי הלכה כדיעה דצריך לגרור כל הרגל ובפרידת הנגיעה לחוד הוי חק תוכות . ועיין מ"ש בגליון האו"ח במ"א ס"ק הנ"ל :

[מנן המחבר] **ס' רפ"א** ס"ד בש"ך סק"ח ס"ס שכתבו ממזר יש שם ספק במרדכי כ' בשם כ' ממזר אינו מוליד רבים י"ח וכל שאינו מוליד רבים י"ח פס"ל לכהונ. עיין בפמ"ג או"ח במ"ז סימן תרל"ב מה שמחה ע"ן :

סי' רצ"ט ס"א בש"ך ס"ק א' והט"ז כ' ול"ד לכב"ח דקיי"ל בבשל דהתם הטעם מתפשט ונתערב בכולו ואין כאן מקום מיוחד וכו' וקשה דא"כ הו"ל למפרך בקילור דלהכי לא בטיל הכא שהאיסור יש לו מקום במקומו א"ו משום דקיימ"ל בתלמא דאפי' יש לאיסור מקומות במקומו כגון יבש ביבש בטל וא"כ הדקי"ל דהא בב"ח בשל ואפילו יבש ביבש. פירוש בים ס' כיון דאם יבשלם לא יתן טעם מותר מטעם ביטול ברוב היכא דא"א להכיר ולהפרידם וא"ז ומותר לבשל . וא"כ נומר דהטעם כמ"ש הרא"ש דל"ד לבב"ח דהתם האיסור אלא מחמת שימן עצמו וכנגעל הטעם בטל האיסור והלכך ביבש נמי . פירוש בשאר איסורים דהתם האיסור הוא דיאכל האיסור וכל שנתבטל ברוב מותר . וכן בבב"ח כמו שפירשתי יבש ומותר מטעם ביטול ברוב :

סעי' כ' **בש"ך** ס"ק כ' בגד מלזר נגלים וכדומה שאינו כי חוט לזר מלזר זה וחוט פשתן מלזר זה ה"ז אסור וכו' הש"ך ל"ע דזה אלא לשיטת הרמב"ם וכו' ועיין באו"ח ס' ט' במ"א ס"ק א' ובפמ"ג שם כ' לחלק דכאן הוי ע"י אריגה המתיר כהרמב"ם ובסי' ט' שם הוא ע"י קשירה ותפירה היקל כדעת הרא"ש :

סי' שכ"ב ס"ד בט"ז ס"ק ב' פירש דברי הטור כמ"ש ומדברי הרמב"ם וכו' דר"ל אפילו לדברי הרמב"ם דאינו מחלק בין שמוכים לרחוקים מ"מ מחלק בין א"י לח"ל ואע"פ שהגר כתב דשכניו ליכא שומאה בא"י וכו' ולפע"ד בלא"ה לא קשה דמ"ש בגה"ס קאי בא"י ממש היינו

עד כ"ב ומה שמחלק אח"כ בין א"י לח"ל היינו מכ"ב עד אמה וכדאיתא כאן בסוף הסעי' :

סי' שכ"ג בט"ז סק"ב הקשה על הרמ"א שכ' דאם הורה ונתערבה ישאל לחכם עליו ויתיר לו והטעם דמהני שאלה הוא מחמת הספק התערובות וזה חשוב פתח א"כ אמאי תרומה נעילה בק"א והלא הוי דשיל"מ דהא יש לו פתח ע"י שנתערב ע"ש . והקשה הי"ע שהרי כיון שנתערב בק"א ונעל באופן שמותר לזרים א"כ מה פתח יש לו דיאמר אלו הייתי יודע שיתערב בחולין לא הייתי מפרים אדרבה כיון שנתערב בק"א ומותר באכילה הדבר טוב לפניו שא"ל להפרים מחדש ע"ש ולפע"ד לתרץ דברי הט"ז שמ"ש הפתחי תשובה סי' קמ"ז ס"ק ה' בשם המו"ה דאף ע"י ביטול המרחיק עצמו מכל דבר איסור מצוה היא ע"ש והביא ג"כ יש חולקין בזה ואומרים שהמחמיר הוי מינות. אמנם נלפע"ד להביא ראי' להאויה הנ"ל דהנה רש"י ברכות והובא בט"ז סימן ק"ב כ' דטעם דדשיל"מ לא בטל הוא דעד שיאכלנו ע"י ביטול יאכלנו בהיתר גמור נאח"ז משמע דע"י ביטול יש קצת איסור . וא"כ ממילא שייך תרומה ע"י התערובות אף אם בטל בק"א מ"מ יש לו פתח ע"י קצת איסור שיש בהביטול :

בש"ך סק"ד וכ' הב"ח דלפ"ז צריך ליזהר כשנפלה חלה כשבשיל ואין בקדירה כדי לבטל החלה המבשיל יבשל או יתן לכהן בדאיכא רוב חולין ע"ש ועיין בט"ז סוף הסי' דהקשה מהא דסי' שכ"ב דאין נותנים עכשיו לכהן . ונראה דדעת הב"ח דכיון דאיכא רוב חולין מקילינן ולכן מותר להאכילו אף לכהן שהוא גדול ולא טבל :

בט"ז ז"ל ד"מ ונ"ל דוקא בכה"ג שעדיין העיסה קיים וכו' אבל אם כבר נאכל העיסה א"א לשאול עליי דא"כ כבר אכל למפרע טבל עכ"ל וכ' הש"ך ואע"ג דהשתא נמי כשלא ישאל עליי אכל למפרע חלה מ"מ כיון דלהרבה פוסקים נפלה ברוב שרי ולפענ"ד צ"ק דהא אם ישאל עלי' יהי' נמצא שעבר על כל כזית וכזית משום טבל ואם לא ישאל נמצא שעבר רק על אכילת החלה ומדברי הש"ך נראה דבאיסור דרבנן אין חילוק בין הרבה למעט וצ"ע :

סי' שכ"ד ס"א בש"ך סק"ב מ"ג בילים וחומש בילה . כמנין חלה ולרמז חומש יש ה' בסוף תיבת חלה שהרי א"א לכתוב ה' כמנין מ"ג אלא בתיבת חלה עיין בפרוש דגם דרשה ד' חלק ב' שפירש דברי הש"ך דהי' לכתוב לוז שיהי' ג"כ מנין מ"ג ולוז פירושו ג"כ נבדל ע"ש . ולפע"ד נראה לפרש דמדרמז הכתוב מנין מ"ג בב' מנינים מנין ל"ח מזה נראה דהי' לו רמז בה' עוד דהיינו על החומש וא"א לרמז באופן אחר כי א"א לכתוב ה' כמנין מ"ג אלא באופן זה בתיבת חלה . ולפמ"ש היערות דגם קשה דמנ"ל דכי תיבת חלה לרמז על ה' דילמא בא לרמז על ח' דנ"ב א"א לכתוב ח' במנין מ"ג אלא בתיבת חלה ולפמ"ש ניחא דל"ח הוא מנין בראי' וה' היא הנוסף והוי כמו שאומר בשיהי' לך ל"ז והי' אז פרימו והוא מ"ג ומה שחלק ה' בפני עצמו לרמז על החומש בא :

סעי' ט' **בש"ך** ס"ק י"ז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ולפ"ז משמע דוקא בחיטין ואורז אגלין בשר טעם וכמ"ש הרשב"א אבל מהטור משמע להדיא דה"ה לכל ה' מיני דגן וכ"מ בתשו' דתלה הטעם דכיון דטב"ע דאורייתא. ולפענ"ד דאפי' לפי טעם דהאורז נגרר אחר החיטים אינו אלא משום דטע"כ דאורייתא ע"ז אמרינן דנגרר . והחילוק בין חיטים ואורז לשאר ה' מיני דגן הוא דבאורז דנגרר א"צ שיהי' שיעור חלה בדגן לחוד דאף האורז מצטרף וכמ"ש הט"ז סק"ט וגם צריך להפריש אחד מכ"ד מכל העיסה ובשאר מינים דאינו רק מחמת טב"ע צריך שיהי' שיעור חלה בדגן לחוד או שיהי' עכ"פ מעיסה חייבת כמבואר בב"י בשם הרא"ש וגם א"צ להפריש אחד מכ"ד רק מעיסה

על דגן אמנם הרשב"א הובא בב"י ס"ל באורז הטעם דנגרר ואעפ"כ פסק כהרא"ש דצריך שיהי' שיעור חלה בדגן לחוד וצ"ע :

סעי' י"א **בש"ך** ס"ק י"ז כתב על הפרישה דס"ל דעיסה כ"ז שאין בו שיעור חלה אינה טובלת וז"ל ותימה דמ"ש הא פ"ש מן התורה חלה הוא דחלה אין לה שיעור מה"ת ולפע"ד כוונתו דבעיסה צריך שיהי' בו שיעור חיוב חלה דהיינו חמשת רבעים קמח ואז טובלת :

בש"ך ס"ק כ"ב פירש דברי הרמ"א במ"ש ואם עבר ועשה וכגון שאור של פטור בעיסה של חיוב מותר לכתחלה ליקח מאותה עיסה וליתן בעיסה אחרת שיהי' בו לשאור כלומר שבעיסה אחרת יתאיר שאר עיסות וכו' משמע דאינו מותר רק בעיסה ג' ולא ידעתי למה דהא אף בעיסה הב' הוי ס"ס כמו שאיתא בש"ך ס"ק כ"ה בשם מהר"ל. ואפשר לומר דהוי כמו עושה ס"ס בידים ואינו מותר רק בצירוף יש בילה ולכן החמיר דבעינן ג' דבאה"ד שאמם מקור דין זה לא כ"כ :

סעי' י"ב **בט"ז** ס"ק ט"ו כ' וכן ראוי לנהוג במי ששכח להפריש חלה וכו' שיפריש אח"כ חלק קטן מאוד עד שתהי' באותה עיסה ק"א נגדה וכו' . ולפע"ד תמוה דבאפי' למה לי ק"א הא אינו אוסר רק כ"כ וצ"ע :

סי' שכ"ה בש"ך סק"ו כ' ונראה דבב' עיסות אחד יש בה כשיעור וא' אין בה כשיעור דינן כב' עיסות שיש בכ"א כשיעור וכו' ונ"ל צירוף סל וכיסוי וכדלעיל סי' שכ"ד ע"ש. מיהו בט"ז שם בסי' שכ"ד ס"ק ג' לא משמע כן וכן פסק בספר דרך החיים כהט"ז ודלא כהש"ך כאן ובמק"א סימן תנ"ז איתא דעים הוא כאן בש"ך ונ"ל ונ"ל רק צירוף סל ע"ש :

סי' שכ"ו כ"ב בש"ך סק"ה אבל שאר אדם העושה עיסה לחלקה בבצק לאנשים הרבה שלא יהא באחד מהן שיעור חלה פטורה. פירוש לחלקה לאנשים אחרים שאינם ב"ב. ועיין בסידור דרך החיים :

סי' שכ"ט ס"א בש"ך סק"ג אין חיוב חלה אלא בלחם כלומר בעיסה שראויה לבא לידי לחם וכו' וסתם לחם אינו אלא העשוי מקמח ומים. דבריו תמוהים כיון דהא מבואר בסעי' ט' דאף במי פירות חייב בחלה רק דצריכין שיהא קרוי לחם לאפוקי סופגנין . ועיין בסידור דרך החיים וצ"ע :

סעי' ד' **בט"ז** ס"ק ד' הקשה על מה דאיתא בש"ס ובירושלמי עשאה כעכין חייב בחלה מטעם שמא יהי' נמלך לאפות ממנה כשיעור חלה או משום חשש אחלופי דא"כ בהאי עיסה דמהר"ם שעשאו כביצו כדי לטגן בשמן ודאי הוי עושים עיסה כדרך כל הארץ וא"כ יש חשש שמא תמלך לאפותה ויהי' כההוא דעיסת כותח וכו' ולפע"ד לא קשה כלל דההוא דעשאה כעכין אין פירושו על שעת עשיית העיסה אלא אח"כ בצריכה הי' שעשאו כגלוסקא [ונקרא בל"א בילקא] וע"כ חיישינן לאחלופי או לשמא תמלך . וזה שייך רק בעשוין לייבשן בחמה אבל לא בעשוין לבשל וכ"מ בהר"ש ע"ש. וכ"מ ברש"י במס' ברכות דף ל"ז שפירש כעכין ערוכה ומקופלת כגלוסקאות כאום ע"ש. ובערוך ערך גלוסקא פירש דגלוסקאות היינו ככרות :

סעי' י' **בט"ז** ס"ק ז' על מ"ש המחבר יש ליזהר מללוש במי פירות שאינם מז' מצ"ש כי הט"ז הטעם דמשום שאינה מכשרת ולא לשורפה שאין שורפין תרומה טהורה ולאוכלה א"א משום דרובן טמאי מתים ע"ש. משמע דחלה טהורה אסורה לטמאי מתים . וצ"ע דלעיל סימן שכ"ב סעי' ה' כ' המחבר אע"פ שה"א טמאה אינה אסורה אלא לכהן שטומאה יוצאה עליו מגופו ומשמע דכ"ש בחלה טהורה שבודאי מותרת לכהן שאין טומאה יוצאת מגופו ואף שהוא טמא טומאת מת וכן משמע בש"ס בכורות דף כ"ז דפרכינן

וכי

וכי הזאה יש לנו ע"ש בתוס' ולא חילקו בין טמאה לטהורה. ועוד דאי נימא דאסורה לטמא מת מה מהני לזה כהן קטן ול"ע:

סי' ש"ל ס"א בש"ך ס"ק א' הביא בשם הדרישה שכ' ובמקומות שהנשים קונות בצק מהאופה עכו"ם ולוקחים ממנה חלה נראה דאסור וכו' אם לא שנאמר שיש לסמוך ע"ז דהואיל מדאורייתא מעות קונות והן נותנים המעות קודם הגלגול ע"ש. ול"ע בזה דהדרישה שפיר אזיל לשיטתו בח"מ סי' קצ"ד דגם מ"ע דישראל מעכו"ם לכ"ע מעות קונות משא"כ הש"ך דחולק שם ע"ז ע"ש ואמאי העתיק כאן דברי הדרישה. וגם הדרישה גופיה לשונו צ"ע שכ' הואיל ומדאורייתא מעות קונות דהילך שייך בזה גבי עכו"ם דאורייתא ודרבנן דזה לא אשכחן רק גבי ישראל לר' יוחנן ול"ע:

בא"ד ע"ל וכו' ודינו כמו בנתנו במתנה קודם שנגלגלו. ולפע"ד צ"ע כיון דהישראל לא עשה בו שום קנין במה קנאו:

סעי' ג' **בט"ז** סק"ב כתב ויכול להפריש מני' וכו' דיש בילה בדבר לח. ונלפע"ד דמיירי דעשה כ"א עיסה בפ"ע ואח"כ עירבו ביחד אבל אם עשה העיסה עם העכו"ם בשותפות אינו תלוי כלל בזה אם יש בילה בדבר לח דהא כולו מעורב ועוד דזה תלוי בפלוגתא דברירה ואי אמרינן אין ברירה צריך ליטול חלה בלא ברכה משא"כ בעשו כ"א בפ"ע ואח"כ עירבום לא שייך ברירה כדאיתא בתוס' מסכת תמורה דף ל'. ובזה צ"ע על הש"ך ס"ק ו' שכ' זה אפי' נקנו הקמח ביחד והלא זה תלוי בברירה כנ"ל:

[מבן המחבר] **סימן של"ו** במחבר ס"ג אבל אם התנה בשכר הרופא הרבה חייב ליתן לו וכו' וכ' הרמ"א ואע"פ שיש מצוה עליו לרפאותו שכל מ"ש דרמ"א אכולי עלמא אם נזדמנה לא' ולא רצה לקיימה אלא בממון אין מוציאין מידו ולא מפקיעין מידו חיוב שלהן. ול"ע מ"ש ממוהל דאיתא לעיל סי' רס"א ברמ"א דכופין אותו למול בלא שכר ועיין בלכ"ם בליקוטי דינים שהביא בשם הגאון ר' יעקב עמדין דיכולין להבטיחו ממון ולא ישלמו לו ע"ש. והלא שם הוי מצוה המוטלת על האב והב"ד לבד ואפ"ה יכולים להפקיע החיוב ממון שהבטיחהו וכאן דהוי מצוה שמחוייב בה והמונע ממנה הוא שופך דמים ואפי' כיש רופא אחר וכדאיתא במחבר סעי' א' ואמאי אם התנה עמו בשכר הרבה חייב ליתן לו ול"ע:

סי' שמ"א סעי' ג' כתב המחבר דבמקום שנהגו למסור המת לכתפים והם יקברוהו משמסרוהו להם מותרים הקרובים בבשר ויין אפי' קודם שהוציאוהו מהבית. מזה נלפע"ד דכ"ש דמותר למכור אז לישראל מי שיש לו חנות או מזינה לו מו"מ אחר כיון דמסר כל צרכי המת להמתעסקים כבר כלה האנינות והאבילות אינו חל עדיין עד שיסתם הגולל וכדאיתא בסי' שע"ה. ובפרט כי איסור מו"מ באונן אינו דבר ברור כ"כ די"ל דכמו שמותר לצאת לחוץ וכדאי' בסעי' ה' ועיין בבה"ג הטעם משום דצריך לחזר אחר צרכי המת והיינו לקנות לכן י"ל דלא אסרו בו שום מו"מ. וגם י"ל דכיון דאינו מוכר רק להוציא מאיסור אבילות ליכא איסור וכמו שהתירו הש"ך והסמ"ג בא"ח סימן תמ"ד וזקיני הגאון בסידור דרך

שהתיר למכור החמץ בע"פ שחל בשבת מטעם דאין המכירה רק להפקיע איסור חמץ ע"ש. ועיין בש"ס גיטין דף מ"ג ובתוס' שם ד"ה ותיזל דהתירו בשכ"מ לגרש בשבת ולמקני לה דוכתא דמנח הגט בו בשבת כדי שלא תפול קמי יבם ע"ש:

סי' שס"ט במחבר הכהן מוזהר שלא ליטמא וכו' ולא לאמ"ה שאין בו כדי להעלות ארוכה אם הי' מחובר. פירוש אפילו נחסר מהאבר כ"כ שאם הי' מחובר אין בו כדי להעלות ארוכה מ"מ מטמא במגע ובמשא אבל לא באוהל עיין ברמב"ם בפ"ב מהל' טומאת מת ובטור סי' זה:

שם ולא לאילן המיסך על הארץ וענפיו מובדלים זמ"ז וכו' עיין בתוי"ט פ"ח דאהלות מ"ב דבעינן דעי' צירוף יהי' טפח:

סימן שע"א בש"ך ס"ק י"ט וכ"כ הרוקח מת בבית שהוא אסור לכהן ליקרב תוך ד"א. ועיין בתוס' ב"ב דף י"ב ד"ה פרן:

סימן שע"ו רבים תמהים על המנהג שאין מנחמים אבל עד יום הג'. ולפע"ד דמקורו הוא ממ"ר ויקרא פי"ח וז"ל בר קפרא אומר עד ג' ימים תוקפו של אבל למה שצורת הפנים ניכרת ופי' הידי משה דהוי כמי ואין מקבלין תנחומין על המת ע"ש:

סי' ש"פ במחבר ס"ד אפי' דבר האבד אסור לעשות בין הוא בין עבדיו ושפחותיו בניו ובנותיו שמעשה ידיהם שלו. ונלפע"ד דמ"מ יכולים לעשות לצורך עצמן כגון לתקן בגדיהם או לארוג אנפילאות לצורך עצמן בכוונה דאינם אבילים כאבילות של אביהם ואביהם א"צ למחות בם דכאן ל"ש לומר זה דמעשה ידיהם שלו כיון דאין עושין לאחרים ובפרט בבנות דיש איסור במה שהולכים בטל דמביא לידי שיעמום ולידי זימה כדאיתא בכתובות דף ס"א ובאהע"ז סי' פ' ס"ב ע"ש. וכן נלפע"ד דבן ובת הסמוכין על שולחן אביהם אחר הנשואין ע"י שנתחייב לזונם מותרים לעשות מלאכת אביהם בדבר האבד אם אינם אבילים דאין מעשה ידם לאביהם כמ"ש הט"ז בסימן ע"ר סק"א וכ"כ הש"ך שם בחו"מ ס"ק ג' ועיין באו"ח סי' שס"ו ס"י ושם איתא דבן גדול הנשוי הסמוך על שלחן אביו הוי כאין סמוך על שלחן אביו ע"ש:

סעי' י"ט **בש"ך** ס"ק כ"א כ' על הא דכ' המחבר היתה מלאכתו ביד אחרים בקבלנות בדבר המלוש אסורים לעשות בביתו ואפי' מסרה להם קודם האבל אסור מפני מראית העין שיאמרו ראו זה שמסר מלאכתו לאחרים בימי האבל ולא ידעו דקבולת הוא לגבייהו. ונלפע"ד דהאי ולא ידעו הוא טעם אחר דיאמרו דהוא שכיר יום ולא קבלן ועיין באו"ח סי' רמ"ד:

סעי' כ"ח **בש"ך** ס"ק כ"ג כ' על מ"ש המחבר ב' שותפים חנונים שאירע אבל לא' מהם נועלים חנותם שלא יעשה השותף בפרהסיא. וז"ל זה סותר למ"ש בסי' וכו' ונלפע"ד ליישב קושית הש"ך כיון דקיי"ל הלכה כדברי המיקל באבל לכן היקל המחבר ולא אסר בשותפים רק בפרהסיא או באדם חשוב כהראב"ד ומש"ה היקל ג"כ בסעיף י"ד והתיר אף בפרהסיא ואדם חשוב דלא כשיטת הראב"ד רק כשיטת הרי"ף והרמב"ם דמחלקין בין שותפין למושכר ביד אחרים ע"ש. והוא ג"כ מטעם דהלכה כדברי המיקל באבל:

בסוגיא דכבתה זקוק לה במס' שבת דף כ"א

אמר ר"ה שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת אין מדליקין בהם בחנוכה בין בשבת בין בחול אמר רבא מ"ט דר"ה קסבר כבתה זקוק לה וכו' אר"ז אמר רב שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת מדליקין בהם בחנוכה בין בחול בין בשבת א"ר ירמי' מ"ט דרב קסבר כבתה אין זקוק לה כו' ויש בסוגיא זו כמה דקדוקים וכמו שאבאר. א'. קושית הפנ"י דר"ה קאמר סתם שמנים שאין מדליקין בהם בשבת אין מדליקין בהם בחנוכה ומשמע דכלל בזה אף שמן שריפה דלא ידליק בו בחנוכה ואמאי והלא שמן טוב הוא * כו'. קושית האחרונים דלפמ"ש הב"י בסוגיין דאף אם כבתה אין זקוק לה מ"מ העמידו בתוך מלוי' לכ"ע זקוק לה ע"ש. א"כ מנ"ל לרבא דס"ל לר"ה דכבתה זקוק לה דילמא סובר בכל דוכתא דא"צ לה רק כאן דהשמנים והפתילות לא טובים המה סובר דהוי כהעמידו בתוך מלוי' דזקוק לה. ג'. קושית הפנ"י דמנ"ל לרב ירמי' דסבר רב כבתה אין זקוק לה דילמא סובר כבתה זקוק לה רק דלא חייש לשמא יפשע ולא יתקן לה: ולפע"ד עפ"מ דאקדים למרן קושית זקיני הגאון בספרו שו"ת שער אפרים בהא דאמר רב שמנים שאין מדליקין בהם בשבת מדליקין בהם בחנוכה ומשמע דכלל בזה אף שמן שריפה דמותר להדליק בו בחנוכה ואמאי לא נימא בי' כתותי מכתת שיעורי' ונראה שפמ"ש הכ"מ פ"ח מהלכות לולב דהיכא דלא בעינן שיעור בכמות רק באיכות כגון בסנדל של חליצה דלא בעינן רק שיהא חופה את רוב רגלו והגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו לא אמרי' בי' כתותי מכתת שיעורי' משום דבאמת הוא חופה רוב הרגל ע"ש וכאן נמי דליכא שיעור בכמות כמה זמן שיתן להנר רק דבעינן שידליק חצי שעה ולפי עובי הפתילה ודקותו שיעור שמנו ג"כ לא אמרינן בי' דמכתת שיעורי'. ומש"ז יתורץ הקושיות הנ"ל דזהו רק לרבנן דקיי"ל כוותי' דלא אמרי' כל העומד לשרוף כשרוף דמי וכמ"ש הפר"ח והח"מ בא"ע סי' קכ"ד ס"ק א' דהרמב"ם פסק כרבנן ע"ש. אבן אליבא דר"ש דס"ל כל העומד לשרוף כשרוף דמי ולדידי' אמרי' דמכתת שיעורי' אף היכא דהוי בכ"ש וכמ"ש הב"י בסי' הנ"ל לא שייך סברת הכ"מ הנ"ל דהא שכ"פ במינן בי' סנדל וכדאי' בקרא והלא בשלו וכאן נמי דבעינן שיהיה בהנר שכ"פ משך זמן דבפתילה בלא שמן בודאי אינו מקיים המצוה שפיר אמרי' בי' דמכתת שיעורי' ועיין בפליס ערך כל העומד שכתב לפרש דברי התוס' בחולין דף פ"ט דהיכא דבודאי יעשה כדבר הזה וא"א בשום אופן לחזור ממנו אמרי' לכ"ע כל העומד וכו' ע"ש וכאן דבנר הדליק בש"ש לנ"ח וע"כ ידליק ח"ש וא"א בשום אופן לפטור ממנו ואמרי' בי' לכ"ע כל העומד לשרוף כשרוף דמי וה"י לו לומר בי' דמכתת שיעורי' וכקושית השער אפרים הנ"ל. אמנם י"ל דכיון דרב סבר כבתה אין זקוק לה שפיר מותר להדליק בש"ש דכל זמן שלא הדליק לא אמרי' בי' כל העומד וכו' כיון דעדיין אפשר לחזור מלשרפה. ובאם הדליק דאמרי' בי' כל העומד וכו' וכמ"ש מ"מ לא גרע מכבתה דא"צ לה. אבל ר"ה דסובר כבתה זקוק לה שפיר אוסר להדליק בש"ש מטעם הנ"ל דבעת שהדליק דא"א בשום אופן לחזור מלשרפה אמרי' לכ"ע כל העומד לשרוף כשרוף דמי ואמרי' בי' דמכתת שיעורי' והוי כבתה דזקוק לה. ומש"ה הוצרך הש"ס לומר דר"ה ורב פליגי בהא דכבתה אם זקוק לה כדי לפרושי טעם פלוגתתם בהא דאם מדליקין בש"ש וא"ש הכל:

בסוגיא דבודקין בתוך המועד פסחים דף י' ע"ב

מתני' ר"י אומר בודקין אור י"ד ובי"ד שחרית ובשעת הביעור וחכמים אומרים לא בדק אור י"ד יבדוק בי"ד לא בדק בי"ד יבדוק בתוך המועד לא בדק בתוך המועד יבדוק לאחר המועד *. גמ'. מ"ט דר"י ר"ח ורבה בר ר"ה דאמרי תרוייהו כנגד ג' השבתות שבתורה לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור. שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם. אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם. מתיב רב יוסף ר"י אומר כל שלא בדק בג' פרקים הללו שוב אינו בודק אלמא במכאן ואילך הוא דפליגי מר זוטרא מתני הכי מתיב ר' יוסף ר"י אומר כל שלא בדק בא' מג"פ הללו שוב אינו בודק אלמא בשוב אינו בודק הוא דפליגי אלא ר"י נמי אם לא בדק קאמר והכא בהא קמפלגי מר סבר בתר זמן איסורא לא גזרינן דילמא אתי למיכל מיני' ורבנן סברי לא גזרינן ומי גזר ר"י דילמא אתי למיכל מיני' והא תנן משקרב העומר יוצאין ומוצאין שוקי ירושלים שהם מלאים קמח וקלי שלא ברצון חכמים הי' עושין דברי ר"מ ור"י אומר ברצון חכמים הי' עושין ולא קגזר ר"י דילמא אתי למיכל מיני' אמר רבא שאני חדש דמתוך שלא הותר לו אלא ע"י קיטוף הוא זכור א"ל אביי הניחא בשעת קטיפה כו' אלא אמר אביי חדש בדיל מיני' חמץ לא בדיל מיני' אמר רבא דר"י אדר"י קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא דר"י אדר"י לא קשיא כדשנינן דרבנן אדרבנן לא קשיא הוא עצמו מחזר עליו לשורפו מיכל קאכיל מיני' רב אשי אמר דר"י אדר"י לא קשיא קמח וקלי תנן הא דר"א כדותא הוא הניחא מקלי ואילך מעיקרא עד קלי מאי איכא למימר אלא הא דר"א כדותא הוא ע"ש בפירש"י ותוס' ומפורשים והקשה התורת חיים דהיאך קאמר ר"י אלמא במכאן ואילך הוא דפליגי דמזה מוכח דלא פליגי במידי אחרינא וכדפירש"י והלא י"ל דפליגי בתרוויי' והפנ"י והצל"ח הקשו על השינוי לשון דבין מתיב ר"י הא' להתיב הב' דבמתיב הא' הלשון אלמא במכאן ואילך הוא דפליגי ובמתיב הב' נקט הלשון אלמא בשוב אינו בודק הוא דפליגי והגאון ר' אברהם ברודא הקשה דמנ"ל להש"ס דטעמא דר"י הוא משום דילמא אתי למיכל דפריך ס"ו מחדש והלא י"ל דטעמא דר"י הוא עפמ"ש מהרש"א בסוגיין דמש"ה ס"ל לרש"י דלפי' לרבנן אינו בודק משתחשך דלמה יבדוק כיון דאינו מרויח בו כלום דהא הוא אינו רק משום דשמא ימצאנו ויעבור עליו בב"י ובי"ט אם ימצאנו ע"י בדיקה ג"כ יעבור בב"י ואדרבה עוד יפסיד בזה דבלא בדיקה י"ל שלא ימצאנו כלל והמן שאינו עובר עליו ועכשיו דיבדוק וימצאנו יעבור עליו וכ"כ הא"ח לפרש דברי המהרש"א וא"כ לר"י דס"ל דמשש ולמעלה עוברין בב"י וכמ"ש הגו"כ מהדויק הא"ח סי' ב' אינו בודק ג"כ בעי"ש לאחר איסורו מטעם זה ולפע"ד קשה דאמאי נקט הש"ס בזה דמפרש טעמא דר"י משום דילמא אתי למיכל מיני' עד אחר דסוגיא דר"י נמי אם לא בדק קאמר דמשמע מזה דלר"ח ורבה בר ר"ה דס"ל דר"י בעי בדיקה ג' פעמים א"ל לומר הטעם דר"י משום דילמא אתי למיכל מיני' והפנ"י הקשה דמאי פריך הש"ס מחדש והלא ר"י ע"כ דסובר כמ"ש התוס' בדף ב' דלא גזרינן דלמא אתי למיכל רק בחמץ שהאיסור התורה לעבור עליו בב"י דאל"כ קשיא בעיקר הבדיקה דהוא רק משום דלמא אתי למיכל וכמ"ש התוס' שם ואמאי לא גזרו כן בשאר איסורים. והקושיא התוס' שם וא"כ בחדש דליכא בי' שוב ליכא למגזר דילמא אתי למיכל. ולפע"ד למרן עפמ"ש המהרש"א בתוס' ד"ה ואם לא בדק לפרן קושית מהרש"ל שהקשה דהיאך שייך לגזור בזה דילמא אתי למיכל מיני' וכו' משום הך גזרה יעבור בב"י ותירץ מהרש"א דהחשש שמא יאכל ממנו הוא על הפירורין דבודאי ימצא ע"י הבדיקה ובזה הוא רק על גלוסקא יפה דפירורין ממילא בטלי ולזה לא חיישינן דימצא בבדיקה משום דתלינן שזה אין נמצא כלל בבדיקה ע"ש וזה רק אם א"ל לבדוק רק פעם א' אבל אם נימא דר"י בעי בדיקה ג' פעמים ע"כ הוא משום פירורין דחיישינן דשייר פרורין בפעם א' והכי ולא אמרינן הא דפירורין ממילא בטלי וממילא עובר עליהם בב"י ושוב לא שייך לאסור הבדיקה משום גזירה דלמא אכיל דהכי משום הגזירה שלא יעבור בב"י והקושיא רש"ל הנ"ל

הנ"ל

הנ"ל. וי"ל דזהו כוונת הש"ס במ"ש אלמא מכאן ואילך הוא דפליגי פי' דכיון דסובר ר"י דאינו בודק מכאן ואילך וע"כ הוא משום דילמא אתי למיכל מיני' דא"ל הטעם משום דמה ירויח בבדיקתו וכקושית הגאון רא"ב הנ"ל דבברייתא הנזו איתא בלשון כל שלא בדק בנ"פ שוב אינו בודק ומשמע מזה דבבדק נ"פ רשאי לעשות בדיקה הג' אף לבתר איסורא ואמאי יהא רשאי ולצרוך לבדוק והלא לא ירויח כלום וכמ"ש בשם המהרש"א וע"כ צ"ל דהברייתא ס"ל דכאן שפיר ירויח בהבדיקה דאם לא יבדוק י"ל דשמא ימצאנו ויחוס עליו מלבערו וכדאמרו בש"ס בדף ו' ע"ש ויעבור עליו בב"י ועכשיו כשימצאנו ע"י הבדיקה לא שייך לומר דיחוס עליו כיון דמחזיר עליו לשרפו לא יעבור עליו בב"י כיון דהוי משהה חמץ ע"מ לבערו ובכה"ג אינו עובר עליו. כמ"ש התוס' בדף כ"ט וד' ל"ב [והמהרש"א קאי על רש"י דמיירי בי"ט דאינו רשאי לשרפו רק כופה עליו כלי וכדאיתא בש"ס שם בדף הנ"ל ושפיר י"ל דיחוס עליו כיון דאח"כ לא יהא מחזיר עליו לשרפו וע"כ לא ירויח כלום וכמ"ש בשם הא"ח אבל בחוה"מ או בעי"ט דרשאי לשרוף תיכף ושפיר ירויח וע"כ רשאי ומחויב הוא לבדוק. ובזה [illegible] קושית המפרשים על רש"י דכאן פי' דתוך המועד היינו בשעת דמוכח מזה דבי"ט אינו רשאי לבדוק אף לרבנן ואילו במנחות ד' ס"ח פי' דתוך המועד היינו בתוך הפסח ולמ"ש א"ש דרש"י במנחות קאי על חוה"מ] וכיון דהטעם הוא משום דלמא אתי למיכל ע"כ צ"ל דס"ל דשני בדיקת פעם א' דאל"כ ע"כ דעובר בב"י גם על הפירורין וכמ"ש וא"א לגזור בו דילמא אתי למיכל דוכי משום גזירה הזו יעבור בב"י וכקושית רש"ל הנ"ל. אמנם זהו רק אם גרסי' בברייתא כל שלא בדק בנ"פ דאז אם לא נאמר דפירורין מתילא בטלי יעבור עליהם בב"י דבודאי יהי' בהם כזית ע"י צירוף אבן אם גרסי' בברייתא כל שלא בדק בא' מנ"פ דפירושו דכבר בדק ב' פעמים אין רשאי לבדוק בדיקה הג' בתר איסורו שפיר י"ל דבעי' בדיקה נ"פ ואפ"ה אינו רשאי לבדוק בזה משום דאחר הבדיקה ב"פ בודאי ליכא שם פירורין כזית ואינו עובר עליו בב"י כיון דהוא חלי שיעור וליכא בזה הא דב"י וכמ"ש האחרונים. ואף לפ"מ דס"ל השתא דצריך בדיקה גם פעם הג' הוא רק מקרא דמשביתו וכדאי' בש"ס [וי"ל דזהו כוונת הש"ס דנקטו מקודם קראי המאוחרים בפרשה ואח"כ קרא המוקדם כדי דנילף בדיקה הג' מקרא דמשביתו דב"י שוב ליכא אחר בדיקה הב' וכמ"ש] ושפיר י"ל דגזרינן בו דילמא אתי למיכל דאסור גם בח"ש דקיי"ל כר"י דח"ש אסור מה"ת ובפרט בחמץ דגלמה התורה לא יאכל וכדכתב הרמב"ם פ"א מח"מ הבאתיו בסוגיא דאור לי"ד "ג" בודקין את החמץ. ואף לפ"מ דס"ל השתא דיש עכ"פ הטעם דמשביתו גם בח"ש. מ"מ לא שייך בזה קושית רש"ל דוכי משום גזירה הזו יעבור בעשה די"ל כמ"ש המ"א בא"ח סי' תמ"ו ס"ק ב' דכיון דהוא אנוס בתקנת חז"ל שאמרו דאין רשאי לבדוק אינו עובר עליו [ובב"י לא שייך זה וכדמוכח מהפ"מ שם בסוף הס"ק] ואת"כ שוב י"ל דר"י וחכמים פליגי בתרוייהו וכקושית המ"א הנ"ל וע"כ הוצרך לפרוך בלשון אלמא בשוב אינו בודק הוא דפליגי ופירושו הוא דלפ"מ דס"ל השתא דבלא בדק כלל גם ר"י מודה דבודק אפי' לבתר איסורא משום דכיון דיש שם פירורין כזית ועובר עליהם בב"י וכמ"ש א"א לגזור בהו דילמא אתי למיכל דוכי משום גזירה זו יעבור בב"י ליכא פלוגתא כלל בין ר"י לחכמים דהא החכמים דמחייבין לבדוק לבתר איסורא הוא בלא בדק כלל דהא ס"ל דא"ל לבדוק רק פעם א' וע"כ הכריח הש"ס מזה דר"י אם לא בדק קאמר וצריך לומר הטעם דאוסר ר"י לבדוק בתר איסורא משום דגזרינן דלמא אתי למיכל מיני' ולהס"ד דר"י בעי בדיקה ג"פ י"ל דלא כברייתא הנ"ל רק כיון דבעי' קרא דמשביתו לבדיקה הג' לא איכפת לי' לנפוקי לאוי ועובר גם במשהה חמץ ע"מ לבערו וע"כ ס"ל לר"י דאינו רשאי לבדוק לבתר איסורא משום דלא ירויח בו ואדרבה יפסיד ע"י כמ"ש המהרש"א וכקושית הגאון רא"ב הנ"ל אבל לבמסקנא דלא בעי ר"י בדיקה רק פעם א' וקרא דמשביתו קאי לנפוקי לאו ושוב אינו עובר במשהה חמץ ע"מ לבערו וכמ"ש בשם התוס' וא"כ ירויח בהבדיקה דאם ימצא חמץ לא יעבור עליו משום דהוי משהה ע"מ לבערו ולשמא יחוס עליו לא חיישינן כיון דהוא מחזיר עליו לשרפו ובאם לא יבדוק יש לחוש דימצאנו ויחוס עליו ויעבור בב"י ע"כ צ"ל דטעמא דר"י הוא משום דילמא אתי למיכל והיינו הפירורין וכמ"ש מהרש"א הנ"ל ושפיר פריך הש"ס מחדש דר"י ע"כ לא ס"ל כהאי הכי של התוס' דטעמא דגזרו בחמץ דלמא אתי למיכל מיני' הוא משום ב"י דהא גזר כאן דילמא אתי למיכל פירורין שאינם בב"י. אכן עדיין קשה קושית הפנ"י דאמאי לא פריך הש"ס מתחלת דבריו דאמר בודקין וע"כ הוא משום דלמא אתי למיכל וכמ"ש התוס' בריש מכילתין. ונלפע"ד שבזה ויסולק ג"כ קושית הפנ"י שהקשה דמאי פריך הש"ס מחדש והלא חזינן דהתוס' שם לא הקשו רק מהא הנאה מעצים של המהרש"א שם דבעינן דומיא דחמץ וחדש לא הוי רק איסור אכילה ונראה דהש"ס ס"ל דאין לחוש בזה לדילמא אתי למיכלי' בעיני' משום דיהי' זכור והבדיקה הוא רק משום דלמא אתי למיכלי' ע"י תערובות ומש"ה לא הקשו רק מהא הנאה דבהנאה לחוש דיאכל כזית ע"י התערובות הוי כמו בעיני' ולא חיישינן משום דזכור הוא רק החשש הוא דיאכל כ"ש ע"י תערובות וזה לא אסור רק בא"כ ועיי"ש ומה שכתבתי לפרש בזה דברי התוס'. ומש"ה לא פריך הש"ס ע"ז מחדש דשם הוא החשש דלמא אתי למיכל בעיני' דוקא רק ע"ז דאסר ר"י לבדוק לבתר איסורא מטעם דלמא אתי למיכל דמוכח דסובר דחיישינן לדלמא אתי למיכל בעיני' דבשעת בדיקה ליכא שום תערובות שפיר פריך הש"ס מחדש דלא גזר שם ר"י דלמא אתי למיכל דבבעיני' ליכא שום חילוק בין א"ה"נ לאי' אכילה ואף לענין חלי שיעור דקיי"ל כר"י דח"ש אסור מה"ת אף באי' אכילה וכדאי' בש"ס ביומא דוכתי. אמנם עדיין קשה קושית הפנ"י דאמאי פריך הש"ס ע"ז דוקא מחדש ולא מאלו איסורים. ונראה עפ"מ דאקדים לפרש דברי התוס' שם שכתבו על מה דאמרו הטעם דגזרינן בחמץ דלמא אתי למיכל טפי מאלו איסורין דהוא משום דחמץ מותר כל השנה ולא בדיל מיני' וז"ל ולא דמי לבב"ח וערלה וכלאי הכרם שאיסורן איסור עולם ולכאורה קשה דמאי הקשו מערלה והלא לא הי' לו מעולם שעת הכושר וי"ל דהקשו מערלה שהי' לו שעת הכושר כגון ילדה שסיככה בזקנה דאסור אפי' הוסיף מאתים וכדאי' בש"ס נדרים דף נ"ז ובכמה דוכתי. וי"ל דהפ"ם כאן ג"כ ס"ל כהאי הכי ומה דפריך מחדש הוא דגם בחדש משכחת גונא דיהי' לו שעת הכושר היינו בשבולת שהביאה שליש קודם לעומר ונקרה ושלה לאחר העומר והוסיפה דהוא איבעיא דלא איפשט בש"ס מנחות דף ס"ט ע"ב ע"ש וכאן לא הוי איסור עולם כיון דיהי' ניתר בהבאת עומר וכמ"ש הפנ"י בסוגיין והו"ל לגזור דלמא אתי למיכל ומשני רבא דמש"ה לא גזרינן בי' משום דלא הותר רק ע"י שינוי הוא זכור ואביי פריך דחדש הוי בדיל פי' דס"ל דבכה"ג דאיבעיא אזלינן לקולא משום דאזלינן בתר העיקר בין לקולא בין לחומרא ולא משכחת שום חדש דיהי' לו שעת הכושר ובדיל מיני'. ובזה יתורץ גם קושית הפנ"י שהקשה דמאי פריך רבא קושיא זו דרבנן אדרבנן דוקא על שנויא דאביי ולא על שנויא דשני איהו גופי' ואף למאי דגרסינן רבה נ"כ קשה דמאי נטר רבא בפירכא עד אחר שנויא דאביי ולא פריך זאת תיכף אחר שנויא דרבה ולמ"ש א"ש דבאמת י"ל דלא קשה דרבנן אדרבנן שפ"ש המ"א בא"ח סי' תמ"ו ס"ק ה' דבפסח הוי החמץ קלא כדילי' וע"כ לא גזרו בי' דלמא אתי למיכל [ור"י סבר דחמץ הוי לא בדילי אף בפסח ורק בזמן הביעור ס"ל דהוי בדילי וכמ"ש הצל"ח בסוגיין] ובחדש דהוי לא בדילי גזרו בו דילמא אתי למיכל וע"כ לא פריך רבה כלום ורק על אביי דס"ל דחדש הוי בדיל שפיר פריך מ"ש חמץ

מחדש

חידושים על סוגיות הש"ס מבן המחבר

מחדש ועי"כ כתב רש"י במתני' דלרבנן נ"כ לא יבדוק רק עד שחשך מוכח דמשחשך גם הם מודים דלא יבדוק משום בגזירה דלמא אתי למיכל דאל"כ תקשי רבנן אדרבנן אף לרבא וכמובן ומש"ה במנחות ד' ס"ז וס"ח דאי' שם אחר הקושיא הנ"ז בלשון אלא אמר רבא כו' ומשמע מזה דקושיתו היה גם על שטיה דרבה הוכרח רש"י לפרש דתוך המועד דקאמרו רבנן היינו בתוך הפסח והוי לכ"ע לא בדילי ושפיר קשה דרבנן אדרבנן אפי' לרבא וכמ"ש רש"י באמת שם בד"ה רבנן אדרבנן דפירכא רבא הוא על מה דהתירו חכמים לבדוק בתוך הפסח: ובזה יתורץ גם השינוי נוסחאות שבין הש"ס ורש"י כאן לש"ס ורש"י דמסכת מנחות שם בדף הנ"ל [ויבוארו לקמן מתוך השירון] עפ"ת דאקדים לבאר דמ"ש בשם הפי' דחדש לא הוי איסור עולם הוא רק לר"י ור"ל שם בע"כ דס"ל דהאיר המזרח מתיר אף בזמן שביהמ"ק קיים והא דכתיב בקרא עד הביאכם הוא רק למצוה ע"ש אבל לרב ושמואל שם דס"ל דבזמן שביהמ"ק קיים אין ניתר רק בהבאת העומר דכתב המנ"ח מאה ש"נ דבאם עברו או נאנסו ולא הביאו העומר דאסורין לאכול חדש עד שיביאו העומר לשנה הבאה' הוי חדש איסור עולם דמשכחת לה דכתבואה יהי' אסור לעולם היינו בנאנסו ולא הביאו העומר ומה דאי' בש"ס קידושין דף ל"ח דחדש לא הוי אי' עולם ע"כ דלא כרב ושמואל ועיין בתוס' שם ד"ה שאין וממילא צ"ל דהש"ס כאן אזלא לר"י ור"ל וא"כ קשה דאמאי למרי' במתני' דהא דמשקרב העומר הי' יוצאין ומוצאין שוקי ירושלים שהם מלאים קמח וקלי הי' שלא ברצון חכמים והלא יוכל לומר דהקצירה הי' משהאיר המזרח דליכא למגזר בו דלמא אתי למיכל כיון דהאי' אכילה שיש בו הוא רק למצוה מן המובחר וכמ"ש התוס' שם בדף ה' ד"ה משהאיר המזרח ע"ש וצ"ל דמיירי המתני' בדידעינן דעשו זאת קודם י"ט וממילא צריכין לומר דהי' ע"י קיטוף דהא אסור לקצור קודם העומר ע"ש ומש"ה כתב רש"י בזה דקודם י"ט הי' קוטפין וממילא א"ל לומר דתיכף ביאתן לאחר הקרבת העומר הי' מוצאין כו' דהא מיירי בידעינן דעשו זאת קודם י"ט ועי"כ כתב רש"י דפירושו בו ביום ופריך הש"ס דהו"ל לגזור בזה דלמא אתי למיכל משום דישכח באיסור חדש וכמו בכאן גבי חמץ משני דהא דכיון שלא התרת לו קצירה רק ע"י קטיפה הוא זכור באי' דחדש ועי"כ דייק הש"ס וכתב בלשון הוא זכור דפירושו דבשעת מעשה השינוי יהי' זכור מה דלא ידע בו עד כעת ופריך אביי תינח בשעת קטיפה כו' פי' דכיון דעיקר ההיתר הוא משום שהוא ע"י קטיפה דהוי שינוי אם כן תינח בשעת קטיפה כו' והדר פריך אביי מהא דתנן קוצרין ביה"ש דליכא בו שום שינוי ועי"כ הוצרך לומר ואוקימנא כר"י כדי לתרץ מה דלכאורה קשה דמאי פריך הש"ס מזה על הא דגזרינן בחמץ דלמא אתי למיכל והלא שפיר יש לחלק ביניהם עפמ"ש רש"י שם בדף ע"א ד"ה לפני העומר דאפי' לר"מ דס"ל כאן דשלא ברצון חכמים הי' עושין מ"מ בקצירה לחוד דאינו רק שהי' מועטת גם הוא מודה דלא גזרינן דלמא אתי למיכל ע"ש ובחמץ ע"כ ס"ל להש"ס דהוו שהי' טובא דאל"כ מאי פריך רבא דרבנן אדרבנן כיון דבשהי' מועטת גם הם מודים. ועי"כ ס"ל לר"י דגזרינן בו דלמא אתי למיכל. אמנם י"ל דהש"ס כאן הוכיח דמתני' דשם לא ס"ל לחלק בין שהי' מרובה לשהי' מועטת דתני ההוא דקוצרין ביה"ש עם ההוא דאנשי יריחו ביחד וההוא דאנשי יריחו לא אתי רק כר"י וכדאיתא שם בש"ס וכההוא דקוצרין ביה"ש אתי כב"ע ולזה כוון הש"ס במ"ש ואוקימנא כר"י פי' מדתני הנך ב' ביחד והסיפא אתי כר"י גם הרישא אתי כר"י וכמ"ש רש"י וכרבנן לא אתיא כיון דס"ל דגזרינן בההוא דחדש דלמא אתי למיכל ואין לחלק בין שהי' טובא לשהי' מועטת וא"כ שפיר קשה דמ"ש זה מחמץ ומשני אביי חדש בדיל מיני' ופירושו הוא כמ"ש לעיל ורב אשי שני קמח וקלי תנן פי' דאין לחוש בהו לשמא יאכלנו דאף אם יאכלם לא יעשה

אי' דאו' כיון דהם שלא כד"א משום דנתייבשו בתנור אינם ראויים לאכילה [ומה דכתיב בקרא וקלי לא תאכלו היינו בכרמל רק שמייבשין בתנור וכדפירש"י בחומש דהוי ראוי לאכילה וכדמוכח בש"ס כריתות דף ה' ע"ב מדלא עביד לריכותא כו' דקלי הוי אינו ראוי לאכילה וכאן דמיירי בשעת קצירה דהוי לא הוי כרמל רק הוי ע"י מה שנתייבש אינו ראוי לאכילה] וקאמר הש"ס ע"ז הא דר"א בדותא הוא כו' מעיקרא עד קלי מא"ל פי' דנהי דמקצירה לא נוכל להקשות די"ל דס"ל דאכילת השבלים הוי שכד"א מ"מ בעת שנשנוה בתנור קודם שנתייבש וכדפירש"י דלא נקרא קלי רק קליות והוי ראוי לאכילה וכצ"ע כת"ה בסוגיין נגזור בו דלמא אתי למיכל. וכ"ת ע"י קיטוף כדרבא פי' דע"י קיטוף זכור הוא איסור החדש ולא יבוא לאכול אף הקליות ועי"כ דייק רש"י וכתב בלשון דע"י הקיטוף זכור הוא היפוך ממה דאי' בש"ס בלשון הוא זכור דכיון דמיירי בקליות והש"ס אידש לן דגם בעת יזכור האיסור חדש דידע בו מקודם בשעת הקיטוף בהאי לישנא דזכור הוא דפירושו שזוכר כעת מה שידע מקודם. אלא הא דתנן קוצרין ביה"ש וליכא בו קיטוף הכי נאמר דאסור ליתנו בתנור וליכא בארעא כו' ולא אשמעינן תנא בשום דוכתא להשמיענו זאת וכ"ת דהוי שהי' מועטת ולא גזרינן בי' דלמא אתי למיכל לזה סיים ואוקימנא כר"י דמוכח מזה דמתני' לא מחלק בין שהי' מועטת למרובה וכמ"ש לעיל. מאי איכא למימר פי' דנגזור בו דלמא אתי למיכל. אלא דר"א בדותא הוא. וכמס' מנחות שם דפירכת הש"ס הוא מהגן אחדש דתנן התם דלא שייך קושית הספיי הנ"ל וכמובן ושפיר י"ל דהש"ס אזלא לרב ושמואל ור"י הנ"ל דס"ל דבזמן שביהמ"ק קיים אין האיר המזרח מתיר ושוב א"ל לומר דמיירי דידעינן בודאי דנקצר קודם י"ט רק כיון דתיכף כשיוצאין לאחר העומר הי' מוצאין הקמח וקלי ע"כ דעשו זאת קודם הבאת העומר ועי"כ פירש"י דמשקרב העומר מיד הי' יוצאין כדי להוכיח דעשו זאת קודם הבאת העומר ול יהא דעשו זאת בהאיר המזרח מ"מ עדיין אסור לאכלו לדידה ועי"כ כתב פירש"י דעשו זאת ע"י קצירה דבהאיר המזרח כבר ניתר הקצירה וכדאי' שם בש"ס ד' ע' ע"ש. וכיון דאזלא אליבא דרב ושמואל ור"י הוו חדש איסור עולם וכמ"ש בשם המנ"ח ועי"כ לא הי' פירכת הש"ס דישכח האיסור דחדש ויבוא לאכלו דבאי' עולם לא חיישינן לזה וכמ"ש בשם התוס' דריש מכילתין רק דהפירכא הי' דכיון דהי' ע"י קצירה וכמ"ש ניחוש דישכח כלל דהוא חדש ויאכלנו ושני רבה מתוך שלא התרת לו רק ע"י קיטוף זכור הוא פי' דע"י דקוצר כעת בחוה"מ ולא עשה זאת קודם י"ט ועי"כ משום דמקודם לא הי' רשאי לקצור רק לקטוף ממילא יזכור דחדש הוא ועי"כ דייק הש"ס וכתב בלשון זכור הוא דפירושו דיזכור כעת מה שידע מקודם דעד כעת בודאי ידע דחדש הוא כיון דהיה אסור בו הקצירה ופריך אביי תינח קצירה כו' פי' דשפיר יזכור דחדש הוא וכמ"ש ולא כתב תינח בשעת קטיפה דבאמת לא הי' קוטפים אותו בשום פעם רק דע"י הקטיפה דאתמול יזכור כעת בהקצירה דחדש הוא וכמ"ש וזה הוא רק בקצירה. טחינה כו' מא"ל והדר פריך אביי ביה"ש דשרית קצירה פי' דמגיד שהי' בו קצירה שוב ניחוש דישכח דהוא חדש ואתי למיכלי' ומז"ה לא סיים הש"ס שם הך ואוקימנא כר"י דלענין שכחה דהוא חדש לא שייך כלל לחלק בין שהי' מועטת למרובה ולא הולך כלל להביא ראי' מזה דאוקימנא כר"י ושני אביי דחדש בדיל מיני' ועי"כ לא חיישי' ג"כ לזה דישכח דהוא חדש ורב אשי אמר קמח קלי תנן פי' דכאן מיירי דהעשי' היה בפסח יש בחדש ג"כ העשה דשבעת ימים תאכל מצות ולא שבצה דמיירי בחדש כדאי' בש"ס מנחות דף ס"ו ולאו הבא מכלל עשה וכמ"ש התוס' בפירושם על התורה פ' ראה וממילא אסור בו אף כ"ש ושכד"א וכמ"ש המנ"ח בקומץ מנחה מצוה הנ"ל ע"ש וא"כ יש לנגזור אף בקמח וקלי שאינם ראוין לאכילה הגזירה דלמא אתי למיכל אף דהוי שכד"א

רק

רק בקמח קלי דאין ראוי לאכילה כלל לא גזרינן דלמא אתי למיכל וקאמר הש"ס דר"א ברותא הוא כו' עד קלי מא"ל פי' דנהי דכאן לא שייך להקשות דניחוש דלמא אתי למיכל בעת שנתנוה בתנור קודם שנתייבש דכיון דכאן החשש הוא דישכח דהוא חדש ובעת שיתנוה בתנור בודאי יזכור דחדש הוא דאין דרך לעשות קליות רק מתבואה חדשה אכן כיון דמיירי בפסח דאסור בו שכד"א וכמ"ש בשם המנ"א הי' לן לגזור בשעת קלירה דלמא אתי למיכל וכדפירש"י שם אף אם נימא דהוי שכד"א כיון דבפסח אסור בו אף שכד"א וכמ"ש בשם המנ"א. ובזה מדויק מאוד דברי הש"ס שכתבו הא דר"א ברותא הוא ברי"ש ולא בדלים כיון דשפיר הועיל לן ר"א בתירוצו לענין ע"פ דמותר בו שכד"א רק דהוא הוי' תלונות מחמת דהקושיא דכאן קאי על מתני' דמיירי בפסח דאסור בו שכד"א ולא שייך שנוית דר"א דעד קלי היינו בקלירה מא"ל דשפיר יש לגזור בו דלמא אתי למיכלי'. וא"ש הכל:

בסוגיא דכהדורו בחול כך סדורו בשבת בפסחים דף נ"ח

ברש"י ד"ה ור' ישמעאל וזמן מוספין אורתייהו בשש דכתיב בהו יום ולא כתיב בהו בקר כו' בקר הא הקדמה ויום משמע איחור ע"ש וכ"כ רש"י במס' יומא ד' ל"ד ד"ה ביום וז"ל לשון ביום משמע באור עלות היום ולא כבקרו ולפע"ד תמוהים דא"כ אמאי הוצרך הש"ס לעיל בדף ה' להוכיח דביום הראשון דכתיב גבי השביתו היינו בעי"ט דאי בי"ט ס"ל אך חלק ומשמע דבלא אך חלק ה"א דקאי אי"ט עצמו אף דליכא הקושיא דהשבתת שאור לאכילת חמץ מ"מ י"ל דצריכין להשבית משתחשך וכדאי' בש"ס שם וכ"כ רש"י להדיא דבלא אך חלק ה"א ביום הראשון ביהש"מ שהוא תחילת היום ע"ש והיאך אפשר לומר כן והלא ביום משמעותו עלותו וטהרו של יום וכמ"ש רש"י כאן. וא"ל דהא גם בלא זה דרש"י קשה דהיאך נוכל לומר דקאי על ביהש"מ שהוא תחילת היום והלא אם נימא דביהש"מ הוא תחילת היום הוי ע"כ לילה ממש וביום ע"כ פירושו ביום ממש ולא בלילה וכדאי' בש"ס במס' שבת ד' קל"ב ובמס' יבמות דף ד' דלמדין מתיבת וביום דכתיב גבי מילה. דפסול בלילה ע"ש ועכ"ל דאם נאמר דכוונת התורה בהך ביום הראשון על י"ט ע"כ אתי הקושיא דהשבתת שאור לאכילת חמץ לאורויי דתיבת ביום הוא לאו דוקא וא"כ לא קשה גם על רש"י כנ"ל כיון דתיבת ביום הוא לאו דוקא. דזה"א דבלא זה דרש"י י"ל מחמת ההיקש דהשבתת שאור לאכילת חמץ דתיבת ביום משמעותו גם לילה אף דהוא קצת דוחק. ומה דממעטין בשבת וביבמות דמילה פסול בלילה מקרא דוביום הוא תיתור בתיבה וכדמרבינן שבת מהקרא דוביום מטעם זה וכדאי' שם בש"ס. ועכ"ל כן דגם נימא דביום משמעותו רק יום ולא לילה רק דהקושיא דהשבתת שאור לאכילת חמץ אתי לאורויי דהוא לאו דוקא וכמ"ש קשה דעדיפא לן למימר דתיבת ביום הוא דוקא והראשון דמעיקרא משמע וכדקאמר רנב"י שם והביא ראיה מקרא דהראשון אדם הולד וכ"כ רש"י בפי' לחומש ועדיין למה לי אך חלק ועכ"ל כנ"ל דביום משמעותו גם בלילה וכן מוכח מרש"י שכתב דקאי על ביהש"מ שהוא תחילת היום ומשמע דבזה מקיימינן גם קרא דביום אכן לרש"י שכתב דביום משמע עלותו וטהרו של יום קשה דבלא האי דאך ג"כ ידעינן דא"ל להשבית עד שעה ו'. וכן קשה לעיל מזה דפרכינן שם בש"ס ואימא מצפרא ושני מ"ל אך חלק ולמה לי אך חלק לזה והלא פשטי' דתיבת ביום קאי אשעה ו' וכמ"ש רש"י כאן. ולאומר הנוסח י"ל דמ"ש רש"י דביום משמע עלותו וטהרו של יום הוא רק למצוה ולעכב בדיעבד י"ל דבאמת לא מזיק אף בהקריבו קודם שעה ו' וכמ"ש בתוס' במס' ברכות ר"פ תפלת השחר ע"ש וכן מוכח מלשון רש"י שכתב דמוסף אורתייהו בשש ומשמע דהוא רק לכתחלה ומש"ה בדף ה' דאיכא הקושיא דהשבתת שאור לאכילת חמץ דגלי לן דצריכין להשבית החמץ משתחשך לא משגחינן ע"ז דביום משמע עלותו וטהרו של יום דלא גרע מדיעבד ובזה יסולק גם קושית הגאון רש"ש בהגהותיו הנדפס בש"ס דפוס ווילנא ברש"י הנזה שהקשה דהיאך אמרו בש"ס לעיל גבי מילה ונטילת לולב דעבדינן מצפרא משום זריזין מקדימין והלא א"א להקדימו כיון דכתיב בהו ביום משמעו עלותו וטהרו של יום ולמ"ש א"ש דכיון דבדיעבד מפרשינן תיבת ביום אף לקודם שעה ו' אמרינן דהך דזריזין מקדימים מחשבי' לדיעבד ורשאי לעשותו מצפרא. ובזה א"ש גם דברי הש"ס שם בדף הנ"ל דלגירסת הרי"ף הביאו ראיה דמקדמינן בחמץ ובמילה אליבא דכ"ע מהא דוישכם אברהם בבקר ולא הביאו ראיה מהא דכתיב ושמרתם את המצות וא"ר יאשי' אל תקרי את המצות אלא את המצוות אם באה מצוה לידך אל תחמיצנה אלא עשה אותה מיד וכדאי' במכילתא הביאו רש"י בפי' כאן והא עדיפא מזה דוישכם אברהם בבוקר דהוא רק מעשה רב וי"ל בזה דשאני אברהם דגברא רבא הוי וקיים כל התורה עד שלא ניתנה וזה דושמרתם את המצות הוא אזהרה לדורות ולמ"ש א"ש דה"נ כיון דכתיב בזה תיבת ביום דלכתחלה משמעותו עלותו וטהרו של יום לא משגחינן ע"ז דמצוה הבאה לידך כו' ע"כ הביאו ראיה מהא דוישכם אברהם בבקר דכתיב גבי קרבן שהי' בדעת אאע"ה שבאם הקב"ה יזמין לו המקום שרמז לו תיכף בלאתו אז יקריב תיכף ליצחק בנו דמשום זה לא הלך תיכף בשעה שציוה לו הש"י שיעלהו לעולה כיון דהיה בלילה וחשב דשמא יזמין לו הש"י תיכף בלאתו המקום שרמז לו ולא יוכל להקריבו דאסור להקריב בלילה וכדאי' בש"ס וילפינן לה מביום צוותו וכמ"ש האור החיים ואעפ"כ הלך תיכף בבקר ולא השגיח ע"ז דביום משמעו לכתחילה עלותו וטהרו של יום ועכ"ל דהא דזריזין מקדימין מחשבי' לדיעבד דפי' אף קודם שעה ו' ועי"כ גם גבי מילה וחמץ נוכל לעשות מצפרא אף דכתיב בהו ביום מטעם זה דזריזין מקדימין מחשבינן לדיעבד אכן במוספין דלא שייך בו הא דזריזין מקדימין דא"א לעשותו מצפרא כיון דצריכין מקודם לעשות התמיד ושאר סדרים שסידר אביי משמא דגמרא ואליבא דאבא שאול וכדיליף בש"ס שם מקראי ע"כ צריכין לעשותו בשש משום דביום לכתחילה משמעותו עלותו וטהרו של יום וכמ"ש רש"י וזהו כתבתי לאומר הנוסח ועדיין צ"ע דכיון דלרש"י תיבת ביום משמעותו לכתחילה עלותו וטהרו של יום אף בחולין וכמובן דאין לחלק בזה בין חולין לקדשים א"כ בדאורייי' אין לחלק בין לכתחילה לדיעבד וכמ"ש התוספות בפסחים דף י"א ד"ה קוצרין ע"ש והובא בספרי הכללי' עיין בהם וצ"ע:

בסוגיא דהשוחט פסח על החמץ פסחים דף ס"ג

מתני' השוחט את הפסח על החמץ עובר בל"ת ר"י אומר אף התמיד ר"ש אומר הפסח בי"ד לשמו חייב שלא לשמו פטור ובמועד לשמו פטור שלא לשמו חייב כו' גמ'. אר"ל לעולם אינו חייב עד שיהא החמץ לשוחט או לזורק או לא' מבני החבורה כו' אמר ר"פ הלכך כהן המקטיר את החלב עובר בל"ת הואיל וישנו בכלל הגנת האימורין תניא כותיה דר"פ א' השוחט וא' הזורק וא' המקטיר חייב ע"ש בסוגיא ופירש"י ותוס' ומפורשים. והנה בסוגיא הנז יש כמה דקדוקים. א'. קושית קול הרמ"ז הובא באור חדש דאמאי ברישא גבי ת"ק נקט לישנא דעובר בל"ת וגבי ר"ש נקט לישנא דחיובא. ב' קושית האו"ח על רש"י שפי' הא דאי' במתני' עובר בל"ת דהכוונה על הלאו דלא תשחט על חמץ הכתוב בפרשת כי תשא ולא הביא קרא הקודם לזה היינו קרא דלא תזבח הכתוב בפרשת משפטים. ג' קושית הלח"מ ברש"י שכתב בהא דקאמר ר"ש ובמועד לשמו חייב וז"ל דלהכי קאי וחייב משום לא תשחט בהדי לאו דלא ירצה ולא ימלא ואיכא מלקות נמי דשחיטה דאמאי לא כתב זה ברישא דר"ש גבי י"ד בשחטו לשמו

שמו וכן כדברי ר"י. ודברי ת"ק דחייב נ"כ משום ב"י וב"י. ד'. קושית השעה"מ והפר"ח על התוס' שכתבו וז"ל השוחט את החמץ עובר בל"ת אומר ריב"א דהפסח כשר דהא לא שינה עליו הכתוב לעכב ובתוספתא תניא השוחט את הפסח על החמץ ה"ז עובר בל"ת והפסח עצמו כשר ויוצא בו ידי חובתו בפסח דאמאי באמת יהא הפסח כשר ונימא כל מלתא דא"ר ל"ת אעל"מ. ה'. קושית מהרש"א דהא שינה הכתוב בזה לא תזבח ולא תשחט. ומה שתי' למודי השם הי' פ"ג דקרא דלא תזבח במשנה תורה הוא דכתיב משנה תורה הוא דקא מהדר ע"ש. תמוה לפענ"ד דתרוייהו קראי בסדר שמות הם ואדרבה קרא דלא תזבח כתיב קודם קרא דלא תשחט. ו'. דלמאי הוצרכו התוס' להביא דברי התוספתא. וגם למאי שייס התוספתא הך דיוצא בו ידי"ח בפסח דפשיטא הוא דבפסח כשר יוצאין ידי"ח. ז'. דאמאי הוצרכו בירושלמי לחפש למורים ע"ז דהפסח כשר ולא נפיק להו מהא דתוס'. ח'. דאמאי ליינו תוס' דבריהם על הא דעובר בל"ת ולא על הא דשוחט פסח על החמץ. ט'. לפרש דברי הפסקי תוס' שכתבו וז"ל השוחט פסח על החמץ אינו עובר בלא יראה לך חמץ תוס' ד"ה השוחט. ותמהו המפורשים דהיכן נרמז בתוס' הלז דאינו עובר בב"י וקצתן הגיהו ע"ז מלת אינו והכוונה דבאמת עוברין בזה בב"י וגם זה תמוה דהא זה לא נזכר נ"כ בתוס' אפי' ברמז. י'. דבגמ' בכל הסוגיא נקט לישנא דחיובא ובאימרא דר"פ בכהן המקטיר נקט לישנא דעובר בל"ת והברייתא דמני' כותי' דר"פ נקט גבי מקטיר נ"כ לישנא דחיובא. י"א. קשה ברש"י שכתב גבי מימרא דר"פ בכהן המקטיר וז"ל או לא הי' לא' מבני החבורה חמץ ויש לו לכהן המקטיר בשעת הקטרה עובר הוא ע"ש דפסח בבני חבורה ושייס בכהן המקטיר גופי'. י"ב. קושית התוס' ד"ה הא והא ר"ש דמאי דוחקי' דש"ס לאוקמי ברייתא קמייתא כר"ש ולא כרבנן ע"ש. ולפענ"ד לתרץ עפמ"ש מהרש"א ברש"י ד"ה הוא"ל ויעו' דלרש"י הקושיא דשוחט עובר על חמצו של בני חבורה והקושיא דכהן המקטיר עובר הוא אינו מחד קרא. דהקושיא דשוחט עובר בחמצו של בני חבורה הוא בקרא דלא תשחט והקושיא דכהן המקטיר עובר הוא בקרא דלא תזבח ועיין בתוס' פי' והשאג"א דהקשו היאך משכחת חיובא דמלקות בשוחט פסח על החמץ והלא הוי הש"ס דשמא ביטלו את החמץ ופי' האחרונים דמיירי בשוחט של שמא של בני החבורה ומשכחת לה בבי גוונא או שהבני חבורה בעלמא הי' בידי המרא או שהבני חבורה אמרו לבידי המרא קודם ששחטו לשוחט דעו שלא בטלנו החמץ. ועיין בפמ"ג א"ח בפתיחה להלכות פסח. והשאג"א כתב דמיירי בחמץ שקבל עליו אחריות דגם כן עובר עליו בלא תשחט דלא גרע מחמצו של בני החבורה ובחמץ כזה לא מהני ביטול ע"ש ובזה יתורץ הכל עפמ"ש הא"ח דהל"מ דשחיטת פסח על החמץ הוי כל"ע דתשביתו רק דלוקין עליו משום דלא אתי חד עשה ועקר ב' לאוי ע"ש וע"כ נקט ת"ק לישנא דעובר בל"ת דלא משכחת כלל לדידיה שום חיוב מלקות דממ"נ בשוחט על חמץ שלו אין לוקין עליו משום דהוי הש"ס שמא ביטלו וכקושית הפי' והשאג"א הנ"ל ובשוחט על חמצו של בני החבורה או על חמץ שקע"א אין לוקין משום דבזה ליכא אלא לאו א' ואין לוקין עליו משום דהוי כל"ע דתשביתו. וע"כ נקט רש"י בזה הקרא דלא תשחט דאזהרה שחיטת פסח בחמצן של בני החבורה ובחמץ שקע"א הוא מקרא דלא תשחט וכמ"ש בשם המהרש"א ובדר"ם נקט לישנא דחיובא דהוא ס"ל דחייבין גם אאחר זבחים במועד משום דגורעין ומוסיפין ודורשין והוי כאילו כתיב בקרא אי זבח בא' זבחי' וחד קרא קאי אפסח לבדו וחד קרא קאי אכל הזבחים וכדאי' בש"ס וקאי גם אפסח וכמ"ש רש"י שם בד"ה ואמאי פליגינהו וע"כ ס"ל דתרוייהו מיירי בחד גונא וא"כ יש בשוחט על חמצו של בני החבורה נ"כ ב' לאוי לא תזבח ולא תשחט ולוקין עכ"פ על לאו א' דלא אתי חד עשה ועוקר ב' לאוי וכמ"ש בשם הא"ח אבל במועד בשאר זבחים דליכא רק קרא א' וכדאי' בש"ס שם ולא הי' צריך ללקות עליו דהוי כל"ע דתשביתו לזה כתב רש"י וחייב משום לא תשחט בהדי לאו דלא יראה ולא ימצא פי' כיון דבמועד יש נ"כ לאוי דב"י וב"י דג"כ ניתקו לעשה הנ"ל וחייב מלקות על א' מהם וכדפסק הרמב"ם בפ"א מחו"מ מטעם הנ"ל דלא אתי חד עשה ועקר ב' לאוי וכמ"ש השעה"מ שם ע"ש וע"כ איכא מלקות כמו דשחיטה דלא הוי כל"ע מטעם זה דהעשה לא יכול לנתקו כיון דבכבר ניתק הלאו דב"י ולא אתי עשה ועקר ב' לאו והת"ק דנקט לישנא דעובר בל"ת ולא לישנא דחיובא משום דהוי כל"ע דתשביתו ע"כ צ"ל דס"ל דאינו עובר בב"י וב"י עד הלילה. וזהו נ"כ כוונת בפסקי תוס' הנ"ל עפמ"ש דאקדים לפרש דברי התוס' דדייקו ממתני' דקתני עובר בל"ת ומשמע דס"ל דליכא בזה חיוב מלקות וע"כ אומר ריב"א דהפסח כשר דלא שייך לומר בזה כל מלתא דא"ר לא תעביד אעל"מ כיון דהוו לאו שא"ב מלקות וכמ"ש הפי' במס' גיטין דף ל' לענין איסור עשה וי"ל דה"ה ללאו שא"ב מלקות וכמ"ש הנ"ב לענין אין של"ע דאי' עשה ולאו שא"ב מלקות חד דינא אית להו וה"ה לענין זה וכ"כ הקרבן העדה בס'גיין וזהו כוונתם במ"ש דהא לא שינה עליו הכתוב לעכב פי' דאם שינה עליו הכתוב הי' לוקה עכ"פ על א' מהם וכמ"ש גבי ר"ש ואגילא הי' מורה על לעכב מחמת קושית הפר"ח הנ"ל דנימא בזה כל מלתא דא"ר ל"ת אעל"מ. והי' קשה להפסקי תוס' דאמאי לא יהיה באמת בזה חיוב מלקות דהא איכא גם הלאוי דב"י וב"י ולא אתי חד עשה ועקר ב' לאוי וכמ"ש גבי ר"ש וע"כ דהאי עובר בל"ת אף מלקות במשמע וכמ"ש הי"ד מלאכי באמת בכללי הש"ס אות תקי"ז ע"ש ויפסול הפסח משום כ"מ דא"ר ל"ת אעל"מ ודייקו בפסקי תוס' מזה דהתוס' ס"ל דהשוחט פסח על החמץ אינו עובר בב"י לך חמץ פי' דאינו עובר בב"י עד הלילה וכמ"ש והא דנקטו בלישנא השוחט את הפסח על החמץ כו' הוא משום דעיקר השבתת חמץ משש ולמעלה נפיק מקרא דלא תשחט וכדדרים רבא לעיל דף ה' לא תשחט את הפסח ועדיין החמץ קיים ע"ש ולזה כתבו דנהי דצריך להשבית החמץ קודם שחיטה מ"מ אינו עובר עליו בב"י עד הלילה. אבן לר"ש דס"ל דחייבין בזה מלקות וכמ"ש י"ל דהפסח פסול משום כ"מ דא"ר ל"ת אעל"מ וכקושית הפר"ח הנ"ל לזה הביאו התוספתא דאי' שם דהפסח כשר מטעם אחר כיון דיוצא בו ידי"ח בפסח דמש"ה שייס התוספתא האי ויוצא בו ידי"ח בפסח ופירושו דלכאורה קשה דאמאי יהיה חייב מלקות לר"ש ויעבור בל"ת לכ"ע ונימא בזה עשה דוחה ל"ת היינו עשה דשחיטת פסח ידחה הל"ת דשחיטת פסח על החמץ וכמ"ש הל"ח בדי מ"ע והפמ"ג בא"ח סי' תמ"ד בא"א ס"ק י"א ע"ש [ובזה יש לתרץ קושית קול הרמ"ז הנ"ל דבת"ק נקט לישנא דעובר בל"ת ובדר"ם נקט לישנא דחיובא וגם קושית הפר"ח של התוס' הנ"ל דאמאי יהא הפסח כשר ונימא בזה כמד"א ל"ת אעל"מ וקושית התוס' במס' תמורה דף ד' עפ"מ דאקדים לתרץ קושיא זו דנימא בי' עדל"ת דה"ע כיון דבעת שחיטת הפסח יש גם כן עשה דתשביתו וכדהקשה המג"ם בירושלמי על מתני' דלא קתני עובר בל"ת ועשה ע"ש ואמרי' אין עשה דוחה ל"ת ועשה וכדאי' בש"ס בכמה דוכתי וידוע מחלוקת הריב"א במס' חולין ד"ה לא צריכא והתוס' במס' פסחים ד' מ"ז ד"ה כתישה דהריב"א ס"ל דאף דאין עשה דוחה ל"ת ועשה מ"מ אינו לוקה בעבר על הל"ת והתוס' ס"ל דלוקין עליו ע"ש וי"ל דהת"ק ור"ש נ"כ פליגי בזה דהת"ק ס"ל כדעת הריב"א וע"כ לא נקט בזה לישנא דחיובא דבאמת ליכא חיוב מלקות על הל"ת ונקט לישנא דעובר בל"ת דעל ל"ת שפיר עובר אף לדעת הריב"א וכמ"ש התוס' חולין שם בדף הנ"ל ור"ש ס"ל כדעת התוס' דלוקין על הל"ת ע"כ נקט לישנא דחיובא ומש"ה באם עבר ושחט הפסח כשר דכל הטעם דאין עשה דוחה ל"ת ועשה בזה

משום

אך יאמר לתרץ קושיא א' דהוא קושית ק"ל הרמ"ז הנ"ל דבת"ק נקט לישנא דעובר בל"ת ובדר"ש נקט לישנא דחיובא עפ"מ דאקדים לבאר מ"ש הא"ח דמש"ה לא הוו בכאן כלי"ע כיון דיש ב' לאוי לא תזבח ולא תשחט ולא אתי חד עשה ועקר ב' לאוי ע"ש ולכאורה קשה דהא קרא א' אצטריך לשאר דרבא בדף ה' לאזהרת השבתת חמץ. משש ולמעלה אכן י"ל דזה תלוי בפלוגתא ר"ש ורבנן דר"ש לא ס"ל ילפותא דרבא וכמ"ש הא"ח שם ושפיר איכא לדידיה ב' לאוי בשחיטת פסח על החמץ וע"כ הת"ק דס"ל ילפותא דרבא וליכא בזה ב' לאוי וכמ"ש והוי כלי"ע דאין לוקין עליו וכמ"ש הא"ח נקט לישנא דעובר בל"ת:

אך יאמר לתרץ קושית קול הרמ"ז הנ"ל ואקדים לבאר דברי הא"ח הנ"ל שכתב דהלאו דלא תזבח הוו כלי"ע וליכא רק הלאו דלא תשחט ע"ש אם כן קשה איך משכחת למלקות בשחיטת פסח על החמץ והלא כיון דהלאו דלא תשחט כולל גם כן אזהרת השבתת חמץ משש ולמעלה וכדרש רבא בדף ה' ועל האזהרה הלזו בודאי ליכא חיוב מלקות דלא עבר בשום מעשה שיהי' לוקין על האזהרה הלזו אין לוקין נ"כ על שחיטת פסח על החמץ וכמ"ש התוס' במס' חולין דף פ"ב כלל הוא לענין הלאו דהשנת נב"ל גבי זריעת כלאים ע"ש שהאריכו בזה. אכן לפמ"ש בשם הא"ח דר"ש לית ליה דרשה דרבא שפיר מחייב מלקות בשוחט פסח על החמץ וע"כ הת"ק דאית לי' דרשה דרבא נקט לישנא דעובר בל"ת דחיוב מלקות ליכא מטעם הנ"ל:

בתוס' ד"ה עובר בל"ת אומר ריב"א דהפסח כשר כו' ובתוספתא תניא השוחט את הפסח על החמץ כי"ד עובר בל"ת והפסח עצמו כשר ויוצא בו ידי חובתו בפסח. ויש בהתוס' הלז כמה דקדוקים. א'. קושית הפר"ח והשאג"א דאמאי יהיה כשר הפסח וניחא בזה כל מנחה דא"ר לא מעכיד אעל"מ. ב'. דלמאי הייס התוספתא האי ויוצא בו ידי"ח בפסח דפשיטא הוא דאם הפסח כשר יוצא בו ג"כ יד"ח. ג'. דאמאי לייט דבריהם על הא דקתני עובר בל"ת ולא על הא דהשוחט פסח על החמץ. וכבר כתבתי בעזהשי"ת לתרץ קושיות הלזו וכעת נ"פ"ד לתרצם באופן אחר ואקדים לבאר מה"כן ינא לתוס' זה דהפסח כשר. ונלע"ד דהתוס' דייקו זה מתני' דקתני עובר בל"ת דלכאורה לפמ"ש הוד מלאכי הבאתיו לעיל דהיכא דקתני עובר בל"ת אף מלקות במשמע וכבר כתבתי בשם האחרונים דזהו לא משכחת רק בחמצו של בני חבורה ולפ"ז דאי' להדיא בש"ס קידושין ד' מ"ג דבפסח לכ"ע בעינן שליחות כבעלים גבי שחיטה ע"ש וכ"כ הכ"ב בספר דורש לציון דרוש ה' ע"ש א"כ קשה באמת איירי מתני' אם דהבני חבורה בעלמא הוי עידי התראה שאמרו לשוחט שלא ישחוט מחמת חמצם הוו השוחט בזה שינה מדעת בעלים ובטל השליחות ונשחט הפסח שלא בשליחות הבעלים ונפסל עיין וכדאי' בש"ס בכמה דוכתי והיכא דהפסח פסול מצד אחר כלי האי דשחיטת פסח על החמץ אינו עובר עליו כלא תזבח כמ"ש המל"מ בפ"א מק"פ הלכה ה' ע"ש ואם נמיירי דבבני חבורה שאמרו אותו לשליח לשחוט פסחם אף שידעו שיש להם חמץ וידעו שגם השוחט יודע מזה א"כ ליתא אבל"ד ובטל השליחות לתי' האי שבתוס' ב"מ ד' י' בריה דאמר ע"ש ושוב אין השוחט עובר בלא תשחט מחמת דנפסל הפסח עיין דנשחט בלי שחיטת הבעלים ובכה"ג אינו עובר וכמ"ש בשם המל"מ אמנם י"ל דמיירי דהבני חבורה שאמרו לו לשליח לשחוט פסחם אף שידעו שיש להם חמץ ושגם השוחט יודע מזה ומ"מ דניחא אדעתי"ם י"ל בב' אופנים או דמיירי שהשוחט נופ' הוא מהמנוים בפסח הזה ואמרי' מגו דזכי לנפשי' זכי נמי לחבריה וכדאי' בש"ס ב"מ דף ח' גבי שותפין שנגנבו ע"ש בפירש"י ותוס'. או דאף דאין להשוחט שום חלק בזה מ"מ כיון דיש בשליחות הזה לד מצוה ג"כ היינו בעצם דשחיטת הפסח מועיל השליחות אף

לד"ם

משום דאמרינן מאי אולמא האי עשה מהאי עשה ובתוס' עדיף זהו רק קודם העשייה אבל לאחר העשי' שוב אמרינן בהיפוך מאי אולמא כו' ואין מזיק וכמ"ש הטו"ב קמא בסופו ובשנייה ע"ש] וצ"ל דמיירי באפשר לקיים שניהם היינו שיש לו שהות לבער החמץ ולשחוט הפסח ובכה"ג לא אמרינן עשה דוחה ל"ת ובפרט כאן דקאי אזה הלאו דלא תשחט וכמ"ש הצל"ח והפ"מ שם. וכיון דבלא אפשר לקיים שניהם יכול להקריב הפסח על החמץ מצד עשה דוחה ל"ת גם באפשר לקיים שניהם לא אמרי' זה דאעל"מ דכיון דמשכחת גונא שיהי' בהיתר הוו כמו אפשר בהיתר דלא אמרי' זה דאעל"מ וכמ"ש הט"ז והש"ך בח"מ סי' ר"ח ע"ש. ועיין בנוב"ת חלק א"ע סי' קכ"ט בהג"ה המתחלת זה לשון הרשב"א. ולזה כיון התוספתא והפסח עצמו כשר והטעם ויוצא בו ידי"ח בפסח ואמרי' בלא אפשר לקיים שניהם עשה דל"ת וכמ"ש בשם הצל"ח והפ"מ ע"כ גם באפשר לקיים שניהם לא אמרי' זה דאעל"מ משום דהוו אפשר בהיתר וכמ"ש בשם הנוב"ת וע"כ הירושלמי דס"ל דאין עשה דוחה ל"ת א"כ בסוכה בלידה וס"ל גם כן דחייב מלקות על שחיטת פסח על החמץ וכדמוכח שם דנקט בזה לישנא דחייבא אצטריך לי' קרא דזבחי לאורויי' דבפסח כשר. ורי"ל ס"ל דעשה דהשבתה לא מנתק לשום לאו דיש בזה פלוגתא אחרונים וכמ"ש הפ"מ בא"ח סי' תמ"ו במ"ז ס"ק ה' ע"ש ע"כ נקט בזה לישנא דחיובא והיינו בשוחט על חמצו של בני החבורה או בחמץ שקע"א וע"כ ר"פ גבי כהן המקטיר נקט לישנא דעובר בל"ת דכהן המקטיר אינו עובר רק בחמץ שלו ולא בחמצו של בני החבורה דהקושיא דבני חבורה לא קאי דכהן המקטיר דהוא אתי מקרא אחרינא וכמ"ש בשם המהרש"א ומש"ה השמיט רש"י הא דבני חבורה גבי כהן המקטיר וחמץ בקע"א חד דינא אית לי' עם חמצו של בי"ח וכמ"ש בשם השאג"א וא"כ לא משכחת גבי חיובא דמלקות דהוי הת"ס שמא ב על החמץ וכקושית הפ"י והשאג"א הנ"ל והברייתא דאסי כר"ם וכדאי' בש"ס ואליבי' כבר כתבתי דהקושיא דבני חבורה והקושיא לכהן המקטיר הוא מחד קרא וממילא המקטיר נ"כ עובר בחמצו של בני חבורה כשוחט וכזורק מ"כ קתני בי' לישנא דחיובא וכדנקט ר"ל ומיירי בחמצו של בני חבורה או בחמץ שקע"א דאי' לכולו והוו התראת ודאי. ולכן אוקי הש"ס הברייתא כר"ם כדי לתרץ לישנא דחיובא המוזכר שם וא"ש כל הקושיות הנ"ל:

אך יאמר לתרץ קושיא א' והג' היינו קושית קול הרמ"ז והצל"ח הנ"ל שפמ"ש הא"ח לתרץ קושית הפ"י והשאג"א הנ"ל דהילך משכחת חיובא דמלקות בשוחט פסח על החמץ והלא הוו התה"ס שמא ביטלו דמיירי בקנה חמץ לאו"ח דלא מהני ביטול ע"ש וכבר נתקשו האחרונים על הרמב"ם בפ"א מחו"מ שכתב דמשכחת קנה חמץ לאו"ח והלא אין זכי' לאיס"כ וכדאי' בתוס' סנהדרין דף פי' ד"ה בשור ותי' דמ"מ הוו כקע"א דאם יאבד החמץ לא יחזיר המעות וכ"כ המק"ח בסימן תמ"ח ע"ש. ועיין בצל"ח דף מ"ט שכתב דהא אם עוברין בחמץ שקע"א לענין שחיטת הפסח תלוי בפלוגתא ח"ק ור"ש במס' ב"ק דף ס"ב אם דבר הגזל"מ כממון דמי או לאו ע"ש. וע"כ ר"ש דס"ל גול"מ כמ"ד נקט לישנא דחיובא דמשכחת לה בקנה חמץ ולהכי כתב רש"י בזה דחייב עליו משום ב"י וב"י דנקנה חמץ חייבין גם על הלאו דב"י משום דעשה בזה מעשה וכמ"ש הרמב"ם פ"א מחו"מ ע"ש והת"ק ור"י דס"ל גול"מ לאו כמ"ד ואינו עובר לדידהו גבי שחיטת הפסח בחמץ שקע"א וכמ"ש הצל"ח הנ"ל וה"ה בקנה חמץ לאו"ח דלא עדיף מחמץ שקע"א וכמ"ש בשם האחרונים וע"כ מיירי כאן בחמץ שהיה להם מקודם זמן איסור והוו התה"ס שמא ביטלו וקושית הפ"י והשאג"א הנ"ל לא נקטו רק לישנא דעובר בל"ת דחיוב מלקות אין כאן ומש"ה לא כתב רש"י כאן גם הלאו דב"י וב"י דחיוב מלקות ליכא בכה"ג דהוי לאו שאי"ב מעשה ולענין לעבור עליהם לאוו ליכא שום נ"מ וע"כ השמיטו לגמרי:

לד"ע שיש בו וכמ"ש הגאון מלייפניק בספרו ברוך טעם שער פסח דומה ליה והוו הפסח כבר וע"כ עובר בל"ת. ואם נימא דנפסל הפסח ע"י שהשהו על החמץ אם כן אינו מקיים בזה הפסח דשחיטת הפסח וליכא שום צד מצוה בשליחות וגם אין שום זכות בשחיטת הפסח דהא נפסל ע"י ושוב אמרינן אשלד"פ ובטל השליחות ואין עובר עליו אלא שהשהו וכמ"ש הגם כמל"מ וכיון דבמתני' קתני עובר בל"ת ע"כ צ"ל דהפסח כשר ומש"ה צריכו דבריהם על הא דקתני במתני' עובר בל"ת וזהו ג"כ כוונת התוספתא במה דסיימו ויוצא בו יד"ח בפסח דהוצרכו לתת טעם למה דקתני מקודם עובר בל"ת דהוא משום דהפסח הוא כשר וגם יוצא בו יד"ח ע"כ שייך לומר בזה מגו דזכי לנפשיה כו' וגם יש צד מצוה בשליחות הנז' וע"ז נעשה שליח אף לד"ע שיש בו וכמ"ש וע"כ לא שייך לומר בזה כית דלרלים אשל"מ דנבר קיי"ל לן מהרי"ט בתשו' סימן ס"ט והקיני הגאון בחו"ד סי' י"א לענין שוחט בשבת ובנתה"מ סי' ר"ח דהיכא דלא נימא דלא מהני ג"כ לא יפוקן הא אי עביד מהני ע"ש וכאן נמי אם נימא דלא מהני ויפסול הפסח ישפה כשוחט אי' דשחטו בלי שליחות הבעלים כיון דאשלד"פ ובטל השליחות וכיון דהשוחט ממ"נ ישפה אי' שפיר אמריי דאי עביד מהני וכמ"ש ול"ש דברי התוס' :

בפסחים בסוגיא דנטף מרוטבו

במתני' נגע בחרסו של תנור יקלוף את מקומו נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו.

נטף מרוטבו של הסולת יקמוץ את מקומו וכו'. ובגמ' איתמר חם לתוך חם ד"ה אסור וכו' חם לתוך צונן וצונן לתוך חם רב אמר עילאה גבר ושמואל אמר תתאה גבר תנן נטף מרוטבו על החרס וכו' וע"ש בסוגיא ובפירש"י ותוס' ומפרשים. וגם אנכי אענה את חלקי בעזה"י :

הנה במתני' יש איזו דקדוקים. א' קושית התוס' בד"ה יטול וז"ל וא"ת נגע בחרסו אמאי סגי לי' בקליפה הלא הרוטב שיש בתוכו כ"ק נבלע בפסח עד כדי שיטול את מקומו כמו נטף מרוטבו וחזר אליו. ב' קושית הכו"פ בסימן ק"ה ס"ק י"א וז"ל דהא איירי בתנור חם וא"כ צלה בתוכו קליפת הפסח וא"כ היה איסור גמור וצלייה גמור' ולמה לא יאסור שנים כ"ק דהא הוא צלייה גמורה והתוס' שם תירץ דסגי' בקליפה ולא בנטילה דהיא רוטב ממש אבל קושית הנ"ל לא מיושב דהקליפה יחזור ויאסור כ"ק ויהיה בעי פעמים כ"ק. וכן הקשה הפמ"ג בסי' צ"ד במ"ז ס"ק י"ג. ולפע"ד ליישב הקושיות הנ"ל. ונקדים דקשה לפע"ד על הך דנגע בחרסו של חרס דאיתא במתני' דיקלוף את מקומו דאמאי יהיה הפסח אסור אפילו כ"ק והלא לפמ"ש האחרונים דלענין שיהיה מבשל בעינן שיהוי קצת ובזה תירצו קושית הט"ז בקו"א ליו"ד סימן ק"ה ובאו"ח סי' תנ"א ס"ק ט"ו על היש אוסרים שמביא לענין כיסוי הדם ביו"ט והוכיחו כן מהרבה מקומות ומההיא דסי' ס"ח בהיכבוש בהם דמותר מעט שאינה שוהה. ואם כן קשה דהא בנגע בחרסו של תנור ע"כ מיירי בלא שהה כלל אלא בתנור וכמוהן מתיבת נגע וכ"כ הפמ"ג בס"ק הנ"ל ואם כן אמאי יהיה אסור אפי' כ"ק דהא לא נצלה כלל כל שלא שהה קצת. ולפע"ד דבאמת אין האיסור משום דהפסח נצלה מחום התנור דהא לא שהה כלל רק האיסור הוא משום דהתנור בלע מהפסח והבליעה נצלה אפי' בלא שהה משום דהלחלוחית תיכף נתבשל וכמ"ש ר' יונה לאנד סופר הביאו הכו"פ סימן ל"ב ושיבחו מאוד. וחוזר התנור ומפליט להפסח וזהו האיסור בנגע בחרסו של תנור וע"כ לא נאסר הפסח רק כ"ק דמכלי אינו יוצא בלוע למאכל רק כ"ק בנגוב לגמרי כמ"ש הש"ך בסי' ס"ט ס"ק ס' ובסי' צ"ד ס"ק ל"ג ובסי' ק"ה ס"ק כ"ג ע"ש ואפי' בבליעה שמן כי המ"א בסי' תנ"א סקל"ז דאינו אוסר יותר מכ"ק והפסח הוא מסתמא נגוב לגמרי ובזה ממילא יתורצו הקושיות הנ"ל דקושית התוס' לא קשה דאינו יכול לאסור הפסח בכ"נ משום דבלוע מכלי אינו יוצא יותר מכ"ק אף בשמן וכנ"ל בשם המ"א. וגם קושית הכו"פ לא קשה דהא הפסח לא נאסר רק מבליעת איסור מהכלי שוב אמרינן אין הנאסר יותר מהאוסר. או יאמר לתרץ קושית התוס' בד"ה יטול קצת באופן אחר ויהיה מתורץ בזה גם קושית התוספות בד"ה בשלמא שהקשו דלמה להו לש"ס לומר בטעם האיסור דהוא משום דהפסח בעצמו נצלה ע"י חמימותא דחרס שיש ברוטב ותיפוק ליה משום דרוטב איסור נבלע בפסח ונלפע"ד לתרץ ב' הקושיות הנ"ל ונקדים מה שכתב הפמ"ג סי' הנ"ל וז"ל ועיין בהלכות מליחה אם נתנו בשר בלא מליחה אצל תנור חם אין ראיה ממשנה דנגע בחרסו של תנור דסגי בקליפה משום דנגע משמע לפי שעה אבל אם מונח זמן מרובה הכל לפי חום התנור ע"ש. ע"כ נלפע"ד דזה דבנטף מרוטבו וחזר אליו דבעינן נטילה אינו מטעם משום דרוטב נבלע יותר בתוכו וכמ"ש התוס' כאן ובתוס' חולין דף ל"ז להוכיח מהא דבעינן בנטף מרוטבו נטילה רק הטעם הוא משום דהרוטב בשעה שנטף על החרס קבל בעצמו חמימותא דחרס ואחר כך כשחזר אלי' נצלה הפסח מחמת חמימותא דחרס שיש ברוטב וכיון דהרוטב שוהה זמן מרובה בחמימותא דחרס שיש בו על הפסח שפיר צריך נטילה ואם כן ממילא מתורץ קושית התוספות בפשיטות דבנגע כיון דאינו אלא לפי שעה וכמ"ש הפמ"ג הנ"ל אזי גם הרוטב אין לו כח לפעפע רק כ"ק ואם כן ממילא מתורץ גם קושית השני הנ"ל דשפיר איצטרך הש"ס לומר הטעם משום דפסח בעצמו נצלה ע"י ד"א. דאי משום רוטב האיסור שנבלע בו הוי סגי בקליפה כיון דגם הרוטב אין בו כח לפעפע רק כ"ק וכנ"ל ע"כ הוצרכו בגמ' לבא לטעמא משום דהפסח בעצמו נצלה ע"י חמימותא דחרס שיש ברוטב וע"כ שפיר נאסר הפסח כ"נ משום דהרוטב שוהה בחמימותא דחרס שיש בו זמן מרובה על הפסח ושפיר אוסר בו כ"נ ומתורצים שפיר ב' קושיות הנ"ל. ועפ"ז תירץ הבחור המחריף כמר לבי ארי' מק' ליטוויסק קו' האור חדש דעל מה שכתבו התוס' בד"ה בשלמא דלמ"ד עילאה גבר יקשה דיאסור השפוד את הפסח כ"נ. הקשה דליסגי בפסח כ"ק כמו בנגע בחרסו של תנור ולפמ"ש לעיל בשם הפמ"ג לק"מ דהא בכאן הפסח הוא שוהה על השפוד זמן מרובה ע"כ שפיר נאסר הפסח כ"נ :

שם ברש"י ד"ה יקלוף כתב רש"י ז"ל מן הפסח מקום שנגע בתנור ולכאורה קשה דלמה הוסיף רש"י תיבת מן הפסח ומאי בעי בזה ונראה לע"ד להקדים מה דמסופק הפמ"ג בש"ד סי' ל"ח סקי"ד בכלי שנאסרה כ"ק ואח"כ עמדה ריקן אלא האש אי אמרינן דמבליע מכ"ק לכל הקדירה ואם בשלו בו אחר כך צריך ס' נגד כל הכלי או לא והניח זה בצ"ע ויש לומר דרש"י ס"ל בזה דנאסרה כולה ונפרע בפסח דהוי קדשים ובקדשים קיימ"ל בישל במקצת הכלי טעון מריקה ושטיפה בכל הכלי כדאיתא במתני' זבחים דף צ"ו ע"ש וע"כ שפיר דייק רש"י במלת מן הפסח לאורויי לן דהא דאיתא במשנה יקלוף לא קאי על חרסו של תנור דהוא גם כן נאסר משום דבלע רוטב מן הפסח ונעשית הרוטב צלי מחמת ד"א וממילא נאסרה הקדירה משום דיש בו בליעת איסור ותאמר דגם הכלי סגי בקליפה ואף דתנור מסתמא עומד ריקן אלא האש מש"ה בא רש"י במלת מן הפסח לאשמעינן דלא סגי בקליפה רק להפסח אבל להתנור לא מהני קליפה דנאסרה כולה משום דעומד ריקן אלא האש. ומש"ה כאן בפסח דהוי קדשים בודאי לא סגי להתנור בקליפה וכמש"ל ושפיר מדוייקים דברי רש"י הנ"ל :

ברש"י נטף מרוטבו על הסלת כתב רש"י הילכך יקמוץ את מקומו וישרוף אותו קומץ כשאר קדשים פסולין. והקשה הצל"ח דאמאי לא כתב רש"י זה על הככר דלעיל

דלעיל מינה בנגע בחרסו של תנור דיקלוף את מקומו וכן בההוא דנטף מרוטבו על החרס ומזר אלי' דיטול את מקומו וג"כ הי' לו לרש"י לכתוב דצריך לשרוף הקליפה והנטילה ונלפע"ד לתרץ זה ונקדים מה דקשה לפע"ד על דברי רש"י דאמאי צריכין לשרוף הקומץ והלא לפי מה דאיתא בגמ' לעיל מ"ח דאם אכל נא מבעוד יום פטור וזה כללא דקיי"ל לן המרדכי בפ"ב דפסחים ובפ"ב דתענית בשם הראבי"ה שבכל האיסורים לכל מסכת פטור ומותר. ואם כן ממילא ה"ה צלי מחמת ד"א דחד טעמא הוא וכן כתב המנחת חינוך מצוה ז' ע"ש. וגם חידש לנו המנ"ח שם דה"ה דמותר לאוכלו ביום ט"ו ואי משום לאו דנותר ז"א דהא בקדשים פסולים ליכא לאו דנותר כדאיתא בגמרא בהדיא ועי"כ שפיר מותר לאוכלו ביום ט"ו ע"ש שהאריך בזה ואם כן קשיא דאמאי יהיה צריך לשרוף הקומץ והלא יש לו תקנה דיניחנו עד למחר ויהיה מותר באכילה. ובפרט לפמ"ש הירושלמי במכילתין דבעינן עיבור צורה והצל"ח כתב דכאן בשלא לכ"ע בעי עיבור צורה וא"כ ממילא בין כך ובין כך יניחו עד למחר וא"כ אמאי צריך לשורפו והלא אז הוא מותר אף באכילה וכנ"ל בשם המנחת חינוך. ולכאורה הי' נלפע"ד לתרץ כל הנ"ל עפמ"ש התוס' ד"ה אלא בשם ר"ת דמיירי שהרוטב הוי נא ע"ש. וא"כ א"ש מה דהוא צריך לשרוף הקומץ דבנא שפיר אסור לאוכלו ביום ט"ו משום לאו דנותר דשל נא שפיר אל הלאו דנותר על הרוטב כיון שהרוטב בעצמו אלו היה בלי תערובות שפיר היה לו תקנה כמה שנאמר לעיל ועי"כ שפיר הוי הרוטב זבח כשר כיון דהוא כשר מל"ע. ועכ"פ זבח פסול לא הוי וכמ"ש הצל"ח בסוגיא ע"ש ועי"כ שפיר אל על הרוטב לאו דנותר וא"כ שוב הוא אסור לאכול ביום ט"ו ועי"כ שפיר צריכין לשרוף הקומץ משום הרוטב הבלוע בו ובזה יתי' מתורץ גם קו' הצל"ח הנ"ל דמ"ה לא כתב זה רש"י בבבות הקודמין דצריכין לשרוף משום דלעיל שפיר אין צריכין לשרוף הקליפה והנטילה משום דיכול להשהותו עד למחר ואז יהיה רשאי לאוכלו דהא האיסור משום צלי מחמת ד"א לא שייך ביום ט"ו וכמש"ל בשם המנחת חינוך וגם אינו עובר עלי' על לאו דנותר משום דהוי זבח פסול דהא כיון שנצלה ע"י ד"א שוב אין לו תקנה ע"כ א"ל לשרוף הקליפה והנטילה וכנ"ל. אבל גבי סולת דהאיסור הוא משום נא ואין אנו צריכין לטעם דצלי מחמת דבר אחר דאפילו בסלת רותחת מכ"ש או שאר דברים שאינם מבשלין מ"מ שפיר אסור כדי קמילה כיון דהסולת הוא גם כן חם וכדמשמע מדברי התוס' שם וכיון דאין הרוטב אסור רק משום נא שפיר אל לאו דנותר כמ"ש בשם המנ"ח וא"כ שוב אינו רשאי לאוכלו ביום ט"ו ושפיר צריכין לשרוף הקומץ משום בליעת הרוטב איסור שיש בו. וגם הקמח מהקומץ הוי שימוש נותר וצריכין לשורפו כמו עצמות שיש בהם מוח דצריכים לשרוף העצמות מחמת שמשמשו נותר:

אמנם רש"י ע"כ לא ס"ל כתוס' הנ"ל דהא לא גרע הך דיטול את מקומו שני משום דמה איסור יש ברוטב כמ"ש התוס' וע"כ כ' גם בהך דסולת רותחת דהאיסור הוי משום דהרוטב מיטוי מחמת הסולת והוי צלי מחמת ד"א פיי"ש וא"כ שוב ל"ל תירוץ הנ"ל לדידיה כלהו שוים ובכולם האיסור משום צלי מחמת ד"א. ומאילא הדרי קושית הצל"ח וקושיתי הנ"ל לדוכתייהו:

ונלפע"ד לתרץ באופן אחר ונקדים לתרץ קושית התוספות בד"ה בשלמא על מה דאיתא בש"ס טעם דנטף מרוטבו על החרס דאסור כ"כ משום דפסח עצמו נצלה מחמימת החרס שיש בהרוטב דמיפוק לי' משום שרוטב איסור נבלע בהפסח ונראה לפמ"ש הנוב"ים סימן ס"ו דבאיסור שאין בו מלקות לכ"ע טכ"ע אינו רק מדרבנן וא"כ ממילא כאן באיסור דצלי מחמת ד"א דאינו רק איסור עשה לא הוי טב"ע רק מדרבנן. ולפמ"ש תוס' חולין דף צ"ז ד"ה שאני דהכא מיירי ברוטב שהיא כמו ציר ולא שומן א"כ הרוטב הזה דאסור משום צלי מחמת ד"א אינו רק משום טכ"ע מהאי טעמא הבשר שנו וכמ"ש בספר אמרי ברוך על הטו"ד סי' נ"א סק"ז. דמקרא דהטמאים אין איסור בכאן משום דפסח לא הוי איסור מגופו ולא בי' דרשה דהטמאים וכדאיתא בחולין דף ק"כ וע"ש בתוס' ובתוס' דף קי"ב ובחו"ד ס"י ק"ה ע"ש ומכל שכן כאן באיסור דצלי מחמת ד"א דאינו רק איסור עשה וכ"כ התוס' לעיל דף מ"א ובאיסור עשה אין היולא מהם נאסר משום דרשה דהטמאים וכמ"ש הש"ך ביו"ד סי' ע"ש. וכיון דאין הרוטב נאסר בצלי מחמת ד"א רק מצד טכ"ע א"כ איני אסורה רק מדרבנן דבאיסור עשה הוי טכ"ע מדרבנן כנ"ל ואף דנאמר דפסח הוי בכלל קדשים גם לענין דניתא בי' טכ"ע דאורייתא משום דגמרינן מחטאת וכדאיתא בפסחים ובנזיר בסוגיא דטכ"ע מ"מ י"ל דבלאו שאין בו מלקות אף בקדשים הוי רק מדרבנן וכמו שכ' הנוב"י בטכ"ע בחולין למאן דס"ל טכ"ע דאורייתא משום דכיון דלא גלי רחמנא טכ"ע רק בלאו שיש בו מלקות א"א ללמוד מאתו רק כדכוותי' ה"ה לענין קדשים א"א ללמוד רק בלאו שיש בו מלקות וכאן דהוי רק איסור עשה טכ"ע הוא מדרבנן וכיון שכן שוב אמרינן דבקדשים לא גזרו וכדאיתא בחולין דף קי"ב לענין מכ"מ דשני בקדשים רוב מעגם זה. ועיין בישועות יעקב סי' ל"ח שכ"כ גם לענין טכ"ע דבקדשים לא גזרו. ומתורץ קושית התוס' הנ"ל דא"א לומר דהאיסור הוא משום דנבלע בו רוטב איסור דהא בכה"ג מדאורייתא ליכא איסור ברוטב ואפי' מדרבנן אין בו איסור דבקדשים לא גזרו והוכרח הש"ס לומר דהאיסור הוא משום דפסח עצמו נצלה מחמת ד"א היינו ע"י חמימות החרס שיש בהרוטב. [ולכאורה היינו יכולים לפרש דברי התוס' דכוונתם דנהי דאנו צריכין לבא לזה דהרוטב מוליך עמו חמימות החרס כמ"ש דהרוטב לא נאסר מקודם כיון דלא הוי רק טעם בעלמא מ"מ הרוטב בעת שחוזר לבשר הפסח דינה כבשר הפסח כמ"ש הצל"ח בסוגיין שפיר נאסר מחמימות החרס שיש בה. ובזה א"ש מ"ש בפירוש וז"ל ונראה דהא דקאמר ומיפוי פסח ארוטב קאי מדקאמר מחמת חרס דאי אפסח קאי הול"ל מחמת הרוטב והקשה מהרש"ל דא"כ מאי ה"לרך הש"ס לומר וכי הדר רוטב אפסח קא מיטוי פסח מחמימות החרס וכו' דהא הרוטב כבר נאסרה משום צלי מחמת ד"א בנגיעתה בחרס ודחק א"ע בזה ולהנ"ל א"ש דהא כ"ז שלא חזרה לפסח אין מזיק כלל כמ"ש ורק בעת שחזרה לפסח נאסרה מחמת חמימות החרס שיש בה ושפיר קאמר הש"ס וכי הדר רוטב אפסח דאז דינה כבשר מאם כנ"ל בשם הצל"ח קא מיטוי פסח דהיינו שרוטב מחמימות החרס שיש בה. אכן לפענ"ד גם קושית התוס' בזה לא קשה דכיון דע"כ צריכין לבא לזה דהרוטב מוליך עמו חמימות החרס להפסח שפיר ניחא לגו לומר דהפסח גופי' נצלה מחמתו ויהי' פסולו בגופו ויהא טעון עיבור צורה ואפשר שזה כוונת הצל"ח במ"ש לתרץ קושית התוס'] ועפ"ז יתורצו ג"כ דברי רש"י. ונקדים לתרץ קושיתי הנ"ל דאמאי צריכין לשרוף את הקומץ הלא יש תקנה להניחו עד למחר ולאכלו דביום ט"ו ליכא איסור של צלי מחמת ד"א וגם לאו דנותר ליכא משום דהוי זבח פסול כמ"ש בשם המנ"ח. אמנם י"ל דהא בסולת אין איסור רק משום דיש בו רוטב של איסור שנאסר מחמת שנצלה מחמת ד"א כדאיתא בסיגיין וא"כ אין איסור רק מדרבנן ובסולת שפיר הטמידו דבריהם דהא מתניתין מיירי בסולת חולין כמ"ש התוי"ט ע"ש וא"כ א"ש נגה דצריכין לשרוף הקומץ ואין לו תקנה להניחו ולאוכלו ביום ט"ו משום דשפיר חל עליו לאו דנותר לענין אזהרת אכילה דכיון דברוטב אין איסור מדאורייתא משום דלא הוי רק איסור עשה וטכ"ע בזה לאו דאורייתא והוי מדאורייתא זבח כשר וחל עליו הלאו דנותר לענין אזהרת אכילה ונותר הוי לאו שיש בו מלקות ושוב אמרינן בי' דטכ"ע דאורייתא. וכן איתא להדיא ברש"י לקמן דף פ"ג בד"ה רב אשי ובד"ה ואין חייבין דהיכא דמותר מדאורייתא לאכלו אף

דאסור

דאסור מדרבנן מ"מ שפיר אי אזהרת אכילת נותר מדאורייתא ע"ש וצריכין לשרוף הקומץ דאין רשאי לאכלו בט"ו. ובזה מתורץ גם קושית הצל"ח הנ"ל דמש"ה לא כתב רש"י בכבות הקודמות דצריך לשרוף הקליפה או הכדי נטילה דשם הפסח עצמו נצלה מחמת השאור וכדאיתא בש"ס להדיא. ואסור הפסח מדאוריי' וממילא לא חל עליו שם נותר משום דהוי זבח פסול ויכול להניחו עד יום ט"ו ולאכלו וכנ"ל בשם המנחת חינוך וע"כ אינו צריך לשרוף הכדי קליפה או הכדי נטילה. וזה נכון מאוד לפע"ד :

או אפשר לתרץ קושיתי הנ"ל וגם קושית הצל"ח ע"פ מה דאיתא לקמן דף פ"ג עצמות קדשים ששימשו נותר ופירש ר"ח דהיי' בשר על העצמות ונותרו נעשו בסיס לדבר האסור ועצמות הפסח דיש בו משום שבירת עצם לכשר דניהוו נותר הוא דתלינהו והוי להו שימוש נותר ובעי שריפה. ואף דתלינהו אח"כ מ"מ כיון שכבר שימשו נותר צריכין שריפה וכדאיתא בתוספות חולין דף קכ"ה ע"ש. ועיין בחינוך מצוה קמ"ו וכתב שם המנחת חינוך דלאו דוקא שימוש נותר דה"ה בשימוש שאר קדשים פסולים ג"כ צריכין שריפה. וא"כ אתי שפיר מה שצריכין לשרוף הקומץ ולא מהני תקנה דיניחו עד למחר ביום ט"ו דגם ביום ט"ו יהי' צריך לשרוף את הקומץ דכיון דבשעה שנטף היתה אז הרוטב עדיין בעין ונעשה קדשים פסולים מפני שנצלה מחמת דבר אחר ונעשה הקומץ שימוש לקדשים פסולים ואע"פ שביום הט"ו נעשה הרוטב היתר מ"מ צריך לשרוף את הקומץ דלא גרע מדין תלינהו דהא מ"מ העצמות צריכים שריפה כיון שכבר שימשו את הנותר וכן גם כאן הא הקומץ שימש מכבר בליל ט"ו קדשים פסולים ע"כ טעונים שריפה אע"פ שנעשה היתר ביום ט"ו. ואין להקשות דא"כ מצינו טפל חמור מן העיקר וכמו שהקשה הש"ס במסכת זבחים דף מ"ח דיש לומר דפעמים מצינו שהטפל חמור מן העיקר וכמו שכתבו התוס' במסכת ב"ק דף ק"א בד"ה ולא יצבע לענין קליפי ערלה ע"ש. ומה דמהני הכשר לכלי נחושת שבישל בהם קדשים ונעשה הבליעה בו נותר ולא אמרינן כיון ששימש נותר פעם אחת יאסרו הוא משום דהבליעה אינה בעין ולא שייך לומר דנעשה בסיס להבליעה. ובזה מתורץ גם קושית הצל"ח דמש"ה לא רצה רש"י לפרש בכבות הקודמות דצריך לשרוף הכדי קליפה או הכדי נטילה דשם שפיר יש לומר דא"צ לשורפן דהא יש לו תקנה להניחן עד למחר ביום ט"ו ולאוכלן דהם לא נעשו שימוש לקדשים פסולים דהם לא נאסר רק הכדי קליפה או הכדי נטילה ולא היו שום קדשים פסולים זולתם והם חזרו להיתרם ביום ט"ו וכמ"ש. כיון דהם נעשו גוף האיסור וכמ"ש בדרך הא' לתרץ קושית התוספות ד"ה בצלתא. ועפ"ז מתורצים גם דברי הרמב"ם בפרק ח' מהלכות פסח הלכה י"ג שכתב וז"ל. נטף מרוטבו על הסלת יקמוץ את מקומו וישליכנו והקשה ע"ז הצל"ח בסוגיין דהא כל שנקודש פסול הוא בשריפה ואמאי כתב הרמב"ם וישליכנו וע"ש מה שכתב לתרץ. ולפי מה שכתבתי אתי שפיר דהרמב"ם אזיל לשיטתו דס"ל בפרק ח' מהלכות אבות הטומאה הלכה ד' דהא דשימוש נותר מילתא היא הוא דוקא אם עדיין הם משמשים את הנותר אבל לאחר שתלינהו אין העצמות טעונים שריפה ועיין בצל"ח ובמשנה למלך בפרק י' מהלכות קרבן פסח ובמנחת חינוך מצוה הנ"ל מה שכתבו בזה וע"כ גם כאן גבי סולת שפיר יש לו תקנה להניח עד למחר ביום ט"ו ויהיה מותר אפילו הסולת. ואף דבליל ט"ו שימש הקומץ קדשים פסולים מ"מ כיון שבעת ביום ט"ו הרוטב נעשית היתר ושוב הקומץ אינו משמש קדשים פסולים שוב אין צריך לשרפינהו כמו באלו המות מהעצמות ורשאי להשליכו דמ"מ אסור הקומץ באכילה משום דבליל ט"ו היה נעשה קדשים פסולים ונהי דאין צריך שריפה מ"מ אסור באכילה שכ"פ וכמ"ש המשנה למלך שם ושפיר כתב וישליכנו דכיון דע"כ לא יהיה רשאי לשרוף הקומץ עד יום ט"ו וכמ"ש בשם הירושלמי והצל"ח ע"כ שפיר פסק דשני בהאלכה דכיון דביום ט"ו כבר חזרה הרוטב להיות מותר ואין הקומץ משמש שוב קדשים פסולים מש"ה אינו צריך לשרוף הקומץ וכנ"ל ומתורצים דברי הרמב"ם ורש"י ז"ל :

שם ה"ג נחרס רותח כ' הרמב"ם בפ"ח מה' ק"פ הי"א נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו שכל המרק והליחה שתפרוש ממנו כשיצלה אסורה שהרי אינה בשר צלי. רבים תמהו למה לא הזכיר דמיירי בחרס רותח דהא הוא פסק כשמואל דמתני' נבר ועוד הקשו למה נתן הרמב"ם טעם שהרוטב אסורה כשפירש שהרי אינה בשר צלי דא"כ מאי פריך הש"ס אלא לשמואל דאמר מתני' נבר חרס כיון דצוננת היא אקורי מיקר לרוטב אמאי יטול את מקומו והלא מ"מ הרוטב אסורה דפירשה מבשר הפסח ובשחזרה לפסח נבלע רוטב האסור בפסח כ"כ. עיין בנודע בשערים בדרוש לשבת הגדול ובצל"ח בסוגיין שנדחקו לתרץ זה. ונלפע"ד לתרץ ונקדים קושיא אחת דהלא כל האיסור של רוטב שפירשה מהפסח הוא משום דכתוב ואכלו את הבשר ואמרינן בשר ולא רוטב כמ"ש הצל"ח וא"כ לשיטת רש"י והב"י סימן ל"ח היא ג"כ שיטת הרמב"ם דאיסור שנבלע בהיתר חשיב טעמו ולא ממשו ולפמ"ש הנוב"י הנ"ל דאיסור שאין בו מלקות לכ"ע טכ"ע לאו דאורייתא א"כ גם כאן דהרוטב שפירשה אין בה רק איסור עשה דבשר ולא רוטב וממילא אין איסור בהפסח רק מדרבנן וכבר כתבתי בשם התוספות במס' חולין דבקדשים לא גזרו חז"ל וממילא אין אסור הפסח כלל אפי' מדרבנן ומאי קאמר הרמב"ם. ונקדים עוד לתרץ קושית האחרונים שהקשו על ההוא פירכא אקורי מיקר ליה ואמאי יטול את מקומו דהלא לפמ"ש התוס' בסוגיין ד"ה תנן דאף לשמואל דס"ל דמתני' נבר מ"מ כ"ק שפיר נאסר אף במתני' צונן משום דאמרינן אדמיקר ליה מבשל כ"ק וא"כ שפיר נאסר הרוטב כ"ק וכיון דליכא בו ס' נגד הקליפה נאסר כולו ונבלעו בפסח כ"כ. אמנם נלפע"ד דלפמ"ש לק"מ דמשום בליעת הרוטב לא הי' הפסח נאסר כלל מטעם דכיון דצלי מחמת ד"א אין בו רק איסור עשה וממילא אמרינן בי' דטכ"ע לאו דאורייתא ובקדשים לא גזרו חז"ל וא"כ ממילא מתורץ קושית האחרונים דלפ"ז לא יהי' האיסור רק משום בליעת הרוטב וזה אינו מזיק כלל וכמ"ש. וממילא מתורץ קושיתי הנ"ל דשפיר כתב הרמב"ם הטעם משום הרוטב שפירש ואי דבליעת הרוטב הוי רק טעמא בעלמא ובאיסור כה"ג דלא הוי רק איסור עשה לכ"ע טכ"ע לאו דאורייתא ובקדשים לא גזרו חז"ל וא"כ הפסח אינו נאסר אפי' מדרבנן כמ"ש ז"א דהא יש ג"כ איסור דהרוטב נאסר כ"ק משום צלי מחמת דבר אחר וכיון דליכא ס' נגד הקליפה נאסר כל הרוטב ונבלעו בהפסח עד כ"כ וקושית האחרונים הנ"ל וכל התירוץ הוא רק כמ"ש משום דטכ"ע בזה לאו דאו' ובקדשים לא גזרו חז"ל וכיון דיש בו ג"כ האיסור דרוטב שפירש שוב הוו ב' איסורין. ובב' איסורין הוי כדאורייתא כמ"ש המל"מ בפ"ד מהלכות מלוה ולוה הי"ב ע"ש. ושפיר י"ל דגזרו חז"ל אף בקדשים וכמ"ש בשו"ת ר"ע איגר סי' קפ"ס לענין אין שבות במקדש דבב' שבותין שפיר גזרו חז"ל אף במקדש ע"ש ע"כ גם כאן לא גרע מזה. וא"כ ממילא מתורצים שפיר גם דברי הרמב"ם דהנה הכר"ו כתב בסימן ל"ח לתרץ קושית האחרונים הנ"ל דהגמ' הקשה שפיר אליבא דשמואל דהוא סובר אפשר לסוחטו מותר. וא"כ ממילא גם כאן ברוטב כיון דא"א לקלוף הכל מותר. וממילא שפיר הקשו בגמרא דאמאי נאסר הפסח ונימא כיון דחרס צונן הוא אקורי מיקר לה לרוטב ואי דהרוטב אסור משום רוטב שפירש ונבלע בפסח עד כ"כ ז"א דכיון דאליבא דשמואל ליכא האיסור שכתבו האחרונים הנ"ל וכמ"ש הכר"ו הנ"ל וא"כ ממילא ליכא אלא איסור אחד היינו איסור דרוטב שפירש וא"כ שוב שפיר י"ל כקושייתי הנ"ל דכיון דהאיסור דרוטב שפירש הוא רק

איסור

איסור עשה כנ"ל. וא"כ ממילא אמרינן בו עשה"כ ל"ד וכמ"ש לעיל בשם הנוב"י ובקדשים לא גזרו חז"ל. אבל הרמב"ם דס"ל אפשר לסוחטו אסור וא"כ ממילא איכא לדידי' גם האיסור שכתבו האחרונים הנ"ל וכמ"ש הר"ן ע"כ שפיר כתב גם האיסור דהרוטב שפירש כי היכי דליהוי ב' איסורים וכה"ג איסורים שפיר גזרו חז"ל אף בקדשים וכמ"ש לעיל בשם המל"מ ובשם ר"ע איגר. וע"כ שפיר אסור אף בחרס לוקן משום הנך ב' טעמים הנ"ל. א'. טעם שכתבו האחרונים הנ"ל דרוטב נאסר שכ"פ כ"ק משום דאדמיקר לי' מבשל לי' כ"ק וכיון דליכא בי' ס' נגד הקליפה נאסר כולו וגם הטעם דרוטב שפירש אסור ונבלע אח"כ בפסח כ"נ ואוסר אותו אף דהוא קדשים וכנ"ל ושפיר מבוארים דברי הרמב"ם :

עוד נלפע"ד לתרץ דברי הרמב"ם הנ"ל. גם קושית התוס' בד"ה בשלמא שהקשו ל"ל לומר דהפסח בעצמו נצלה ע"י חמימותא דחרס תיפוק לי' שרוטב איסור נבלע בפסח. באופן זה. דהנה הש"ב הגאון בישועות יעקב יו"ד סימן ל"א כתב לתרץ על מה שהקשה למה יקלוף את מקומו. נימא עשה דוחה ל"ת דאתי עשה דאכילת הפסח דישנו על כל כזית וכזית ממנו [כדאיתא במסכת זבחים דף ל"ז דפרכינן שם דעשה דאכילת בפסח ידחה ל"ת דשבירת עצם] וידחה ל"ת דצלי מחמת דבר אחר וכמו שהקשה שם הש"ס בדף ל"ו בדרשה דיקדם. ותירץ דלא שייך לומר עדל"ת רק היכא דנאסר מחמת בליעה וכההוא דהתם אבל כאן הרי הפסח עצמו נצלה ע"י ד"א ע"כ לא שייך לומר בו עדל"ת משום דהפסח פסול ליכא עשה כלל והאריך בזה. וא"כ ממילא מתורץ קושי' הנ"ל דא"א לומר הטעם משום בליעת הרוטב של איסור דא"כ שוב היינו אומרים בי' עשה דוחה ל"ת דהא אינו נאסר רק מחמת בליעה ע"כ הוכרח לומר משום דהפסח בעצמו נצלה מחמת ד"א וכן כתבו האחרונים לתרץ קושית התוס'. אמנם לכאורה י"ל דמטעם אחר לא אמרינן בזה עדל"ת לפמ"ש בתוס' פירוקין דף ק' דעשה אינו דוחה ל"ת הבאה ע"י פשיעתו ע"ש הכ"נ נעשה בל"ת ע"י פשיעתו שלא שמר שלא יחזור אליו מה שנטף. וא"כ שוב הדרי קושית התוס' וקו' הגלי"א לדוכתייהו :

אמנם נלפע"ד לתרץ גם את זה ונקדים מה שהעליתי כבר בעזה"י דזה שכתבו התוס' הנ"ל לענין עשה דפשיעה תליא בפלוגתא אי דרשינן טעמא דקרא דלכאורה קשה דאמאי לא נימא כיון דגלי לן קרא דעדל"ת מה לי אם באה ע"י פשיעה או לאו והעליתי דסברת התוס' היא עפמ"ש הגאון ר' לבי א"ש בקונטרס הנספח לספר ייע"ש ס"ף הלכות פסח לפרש הטעם דעדל"ת גרידא ולא את ל"ת שיש בו כרת והלא קושית הגמ' נכונה הוא דלאו ל"ת אזיל מניי וקאתי עשה ודחי לי' מה לי חומרא רבא מה לי חומרא זוטא וכי הגאון הנ"ל דהטעם הוא דבכל עשה דדחי ל"ת הוא אינו עובר הל"ת משום דרצה לעבור עלי' רק הוא עובר על הל"ת משום דרוצה לקיים העשה וכיון דאינו עובר על הל"ת בכוונה אינו חשיב רק לשוגג וע"כ שפיר דוחה אותה העשה דהוי עבירה קלה והתורה לא הצריכה עליו שום כפרה והעשה חמורה מינה אבל ל"ת שיש בו כרת דמביא קרבן על שגגתו והוי עבירה חמורה אין העשה דוחה אותה דאפילו שגגתה חמור מהעשה. וא"כ שפיר נימא גם סברת התוס' הנ"ל דמשו"ה אין עדל"ת הבא ע"י פשיעתו דאז מה שהוא עובר על הל"ת הוי כמו מזיד. דא"ל דאינו עובר על הל"ת רק משום דרוצה לקיים העשה הא היה יכול לקיימה בלא דחיית הל"ת אי לאו פשיעתו. ושוב אין העשה חמור מינה ואינה דוחה אותה. אמנם זה דוקא אם דרשינן טעמא דקרא אזי שפיר אמרינן הטעם דעדל"ת כטעם הגאון הנ"ל ולא דחי ל"ת הבאה ע"י פשיעתו. אבל אי נימא דלא דרשינן טעמא דקרא רק נאמר דהא דעדל"ת הוי גזה"כ וא"כ אף עשה דפשיעה דוחה ל"ת דמ"ש. ובפ"ז תירצתי קושית השעה"מ פ"ג מהלכות נדרים על התוס' הנ"ל שהקשה מהא דזבחים יקדם להיות כמוה אם פסולה וכו' ואם כשירה יאכל כמאור שבה ופריך ונימא עשה דוחה ל"ת ותירץ רב אשי אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש והא שם גם כן נעשה ע"י פשיעה ולמה הוצרך ר"א לתרץ רק משום דהוי ל"ת שבמקדש. ולפמ"ש א"ש דהא רב אשי הוא מהסוברים דלא דרשינן טעמא דקרא. ולדידיה עדל"ת אפי' הבאה ע"י פשיעה ע"כ הוכרח לתרץ אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש. ובזה הדרך נתרץ גם קושית הגלנ"ת הנ"ל דהש"ס דמאן רצה לתרץ הא דרב ושמואל אליבא דכ"ע אפי' למאן דלא דריש טעמא דקרא וממילא עדל"ת אף בבאה ע"י פשיעה. וא"כ אם הי' האיסור בפסח מחמת בליעה שנבלע רוטב שאסור או משום צלי מחמת דבר אחר כקושית האחרונים או משום רוטב שפירש וכשיטת הרמב"ם הוי אמרי' בי' עדל"ת ע"כ הוצרכו לטעמא דפסח גופי' נצלה מחמת ד"א ושוב לא אמרינן בי' עשה דוחה ל"ת משום דבפסח פסול ליכא עשה כלל וכמ"ש בשם הישועות יעקב. והרמב"ם לשיטתו דפסק דדרשינן טעמא דקרא כמ"ש הכ"מ בהגה"מ פי"ז ע"ש ע"כ כתב הטעם משום דנבלע בו רוטב שפירש וע"כ אסר אפילו בחרס לוקן ואי דנימא בי' עשה דוחה ל"ת וכמ"ש ז"א דל"ש לומר בו עשה דוחה ל"ת משום דבא ע"י פשיעתו ואין עדל"ת דפשיעה :

עוד נלפע"ד לתרץ דברי הרמב"ם הנ"ל קצת באופן אחר. ונקדים מה דקשה לפע"ד על הרמב"ם דלפי מה שפירשו האחרונים קשה דמנ"ל שיש איסור ברוטב שפירשה מהשתא דמהאי קרא דואכלו את הבשר דדריש בשר ולא רוטב אפשר לומר דלא אפקה רחמנא לרוטב מכלל בשר כ"א לענין דאין מקיים בה המ"ע דאכילת הפסח כמו בבשר. דזה אינו דומה להאי דצלי מחמת דבר אחר דשם שפיר נפקא לן איסור דדריש מקרא דאל תאכלו וגו' כ"א צלי אש מאי דבר דאינו צלי אש מאי הוא בלאו אל תאכלו משא"כ דרשה דואכלו את הבשר ולא רוטב משמע דברוטב אינו מקיים מצות אכילת ק"פ אבל לומר דיש בו איסור זה אינו במשמעות הדרשה. ועפ"ז נלפע"ד דבאמת זהו כוונת הרמב"ם דברוטב שפירש אינו מקיים המ"ע ובזה א"ש כל דברי הרמב"ם שם ויסולק מעליו כל הקושיות הנ"ל. ונקדים מה דלכאורה נלפע"ד לתרץ קושית האחרונים שהבאתי לעיל שהקשו מאי פריך בגמרא לשמואל חרס כיון דלוככת היא אקורי מיקר לי' לרוטב ואמאי יקלוף את מקומו דהא הרוטב נאסרה כ"ק אף לשמואל משום דאדמיקר לי' מבשל כ"ק וכמ"ש התוס' בחולין וכיון דליכא בי' ס' נגד הקליפה נאסרה כולה וא"כ נבלע בפסח עד כ"נ ולכאורה הי' נלפע"ד ליישב קושיא זו עפמ"ש לעיל לתרץ קושית התוס' דאמאי הוצרכו בש"ס לומר דהפסח עצמו נצלה ע"י ד"א תיפוק לי' שרוטב איסור נבלע בפסח וכו' לתרץ עפמ"ש הייע"ש דהגמ' צריכין לקלוף את הפסח ול"א עשה דוחה ל"ת משום דהפסח פסול מחמת שנצלה ע"י ד"א ואין עשה כלל כנ"ל. ובזה מתורץ גם קושית האחרונים דע"כ שפיר פרכינן בש"ס לשמואל דכיון אקורי מיקר לי' לרוטב וא"ל דשפיר נאסר הרוטב כ"ק משום דאדמיקר ליה מבשל כ"ק וכיון דליכא בי' ס' נגד הקליפה נאסרה כולה ונבלע אח"כ בפסח עד כ"נ דא"כ שוב לא יהיה הפסח אסור רק מכח בליעה ושוב נימא בי' עדל"ת ובזה יתורצו כמ' דברי הרמב"ם ונקדים דשפיר י"ל דשפיר הקשו התוס' והאחרונים הנ"ל ואי משום דנימא בי' עשה דוחה ל"ת ז"א דלפי מ"ש המשנה למלך בפ"ה מה' יסודי התורה להתעסק דבמ"ע שפיר יוצאין אפי' בשלא כדרך אכילתן. וא"כ הרי יכולים לקיים שניהם העשה והל"ת היינו שיאכלו שלכ"א דלא יעבור בזה על הל"ת דצלי מחמת ד"א. דהא כתיב אל תאכלו וגו' כ"א צלי אש ובמקום שנאמר אכילה אינו עובר בשלכ"א והמ"ע דאכילת ק"פ שפיר מקיים וכשלכ"א. וזה כלל בכל מקום דהיכא דאפשר לקיים שניהם אין עדל"ת וכדאיתא בש"ס בכמה דוכתי וא"כ אפי' לא

היא

היה אסור בפסח רק מכח בלוע לא נאמר בו עדל"ס . וכה"ג הקשה בשאגת אריה [?] חדש פסחים דף כ"ד ד"ה ולפי"ז על קושית הירושלמי שהקשה אמאי לא אכלו ישראל מצה מן החדש מטעם עדל"ס והקשה האו"ת כעין מ"ש כאן . ולכאורה הי' נראה לתרץ גם זה . והוא דבאמת שפיר הוי אמרינן בי' עשה דוחה ל"ת אם לא היה נאסר רק מכח בלוע . ואי משום דאפשר לקיים שניהם ע"י אכילת שלכ"א ז"א דלפי מ"ש הרשב"א בסוגיא דהאוכל גיד הנשה של נבילה . והכר"ו סי' ס"ה ג"כ כ"כ דאמרינן אחשבי' ע"ש בכר"ו לענין ג' איסורים והתורה חייבי' כל איסור אחד שפיר חייב גם על האיסור השני אע"ג דאין הדבר בר אכילה ובהאיסור כתיב בי' אכילה ומטעם דהתורה אחשבי' לאכילה לף שאינו ראוי במה שחייבתו על האיסור הא' . ומיהו בזה דברי הרמב"ם נפ"ת מהמ"א הסותרים א"ע מני' וכיה ע"ש וא"כ ממילא כאן נמי אף דאין עוברין על ל"ת דכתיב בי' אכילה רק בכד"א מ"מ כאן כיון דבאכילה זו שלכ"א מקיים המ"ע דאכילת ק"פ אף דכתיב ביה אכילה וע"כ הוא משום דהתורה אחשבי' לאכילה א"כ יעבור גם על הל"ת דלאו מחמת דבר אחר אפי' בשלכ"א משום דהתורה אחשבי'. וא"כ ממילא שוב א"א לו לקיים העשה בשום ענין אם לא שיעבור על הל"ת והוי אמרינן בי' עדל"ת אם לא היה נאסר רק מכח בלוע ע"כ הוכרח לומר דהאיסור הוא משום דהפסח גופי' נאלה מחמת ד"א . אמנם נלפע"ד דשפיר הקשו התוס' והאחרונים הנ"ל ואי דכיון דבהאי אכילה מקיים המ"ע ואמר דעי"ז שוב יעבור על כל"ת אף בשלכ"א משום דהתורה אחשבי' ז"א דהא העשה הוא מקיים באכילת הבשר והל"ת הוא על הרוטב משום שנאלה מחמת ד"א או מחמת הרוטב שפירשה וא"כ שוב אפשר לקיים שניהם ע"י שלכד"א משום דלא שייך בזה התורה אחשבי' דהתורה אחשבי' רק להבשר ולא להרוטב ושוב לא שייך לומר בזה עשה דוחה ל"ת אף אם האיסור הוא רק מכח בלוע אמנם לכאורה הי' אפשר לומר בזה דמ"מ שייך כאן לומר התורה אחשבה ומשום דמצטרפין הרוטב לכזית אבל באמת ז"א דלא מצרפינן הרוטב איסור לכזית משום דהוי רוטב שפירש וא"כ התורה לא אחשבה כלל להרוטב ושוב הוי אפשר לקיים שניהם ע"י שלכ"א ושוב לא שייך לומר בזה עדל"ת אף אם האיסור הוא רק מכח בליעה והדרא קושית האחרונים הנ"ל לדוכתה . ומפ"ז יתורץ שפיר דברי הרמב"ם הנ"ל דכוונתו היא אינה דהבשר יהי' אסור משום בליעת הרוטב שפירש וכמו שהבינו האחרונים דליכא ברוטב שפירשה שום איסור כלל כמ"ש רק כוונתו היא דהבשר נאסר משום בליעת הרוטב הנאסרה משום לאי מחמת ד"א וזהו פירוש דברי' שכל המרק והליחה שתפרוש ממנה כשיצלה אסורה פירוש דהרוטב הופרש ממנו בשעת צלי' שמיד נאסרה משום צלי מחמת ד"א דכיון דבשעת צלי' הוי הרוטב רותח או אף אם הדבר שנפל עליו הוא צונן מ"מ נאסרה כ"ק משום דאמרינן אדמיקר לי' מבשל כ"ק כמ"ש בשם התוס' [ובזה מדויק תיבת כשיצלה שכתב הרמב"ם דלפי הבנת האחרונים בדבריו דהרוטב שפירש אסור תיבת כשיצלה הוי מיותר דהא אף אם הרוטב מופרש מקודם הצלי' או אחרי' מ"מ אסור ולפמ"ש שפיר מדוייקים דבריו דדוקא אם פירשה בשעת צלי' דהיא רותח שפיר נאסרה משום צלי' מחמת ד"א משא"כ אם הרוטב היא צוננת שוב מותרת אף כפירשה וכמ"ש] וא"כ נבלע בפסח עד כ"כ וכקושית האחרונים הנ"ל ואי קשיא דאם האיסור בפסח הוא רק מכח בליעה א"כ נימא בי' עשה דוחה ל"ת היינו דעשה דאכילת ק"פ ידחה ללא"ת דצלי מחמת ד"א וכקושית הישועות יעקב הנ"ל י"ל דליכא בי' עשה דוחה ל"ת משום דהוי אפשר לקיים שניהם ע"י שלכ"א וכמ"ש ואי מימא כיון דמקיים מצות אכילת ק"פ שוב אמרינן דהתורה אחשבה וכמ"ש בשם הרשב"א והכר"ו ז"א דהמ"ע דאכילה ק"פ מקיים בבשר והלאו דצלי מחמת ד"א הוא עובר בהרוטב וא"כ התורה לא אחשבה כלל . וכ"ת דהא מצרפינן גם הרוטב של איסור להכזית ושוב שייך לומר התורה אחשבה וכמ"ש . לא קשה הרמב"ם וכי מפני שאינו בבר צלי פירוש דבלא"ה אינו מקיים מ"ע דאכילת ק"פ ברוטב איסור הנבלע בו משום דרשה דבשר ולא רוטב וממילא גם צרופי לא מצטרפין לכזית וע"כ לא שייך לומר דהתורה אחשבי' וא"כ שוב לא שייך לומר בו עדל"ת אף אם האיסור הוא רק מכח בליעה משום דהוי אפשר לקיים שניהם ע"י שלכ"א וכמ"ש . ובש"ס דידן ס"ל כהא"ד הכי של המג"מ דגם מ"ע אין יוצאין בספר"א וא"כ שוב הוי לא אפשר לקיים שניהם ושפיר הוי אמרינן עדל"ת אם לא היה האיסור רק משום בליעה וכמ"ש וע"כ צ"ל דהאי הוא משום דהפסח גופי' נאלה מחמימות החרס וע"כ שפיר פרכי' לשמואל והוצרכו לתי' דמיירי בחרס רותח :

ברש"י ד"ה ושמואל כתב והא"נ דהלכתא כרב באיסורי בהא הלכתא כשמואל דהא תניא פרפי מתניתין כוותי' ע"ש והקשה הגל"ח דלמה היסר רש"י בתחלת הסוגיא לומר דהלכתא כשמואל בהא . הוה לי' להמתין עכ"פ עד לבתר דמייתי הש"ס תניא כוותי' דשמואל. ונלפע"ד לתרץ : ונקדים לתרץ קושית האחרונים הנ"ל דמאי פרכינן לשמואל אמאי ישול את מקומו הא אקורי מיקר לה לרוטב והלא הרוטב נאסר כ"ק משום דאדמיקר לי' מבשל כ"ק וכמ"ש התוס' כד"ה סנן וכיון דהפסח הוא אם נבלע בו הרוטב עד כ"כ ונאסר הפסח כ"כ . וי"ל דע"פ מ"ש הפמ"ג בשי' פס"ז ס"ק ל"ג דהך אדמיקר לי' בלע או מבשל הוא רק ספק א"ש דהא כבר כתבתי דהא דרוטב הפסח נאסר משום צלי מחמת ד"א הוא רק מכח עכ"פ וכיון דס"ל לרש"י סכ"פ ואף דפסח הוי קדשים י"ל דבאמת לא כתיב סכ"פ אלא בחטאת ורק ילפינן כל הקדשים מהקישא דזאת התורה וכלאיתא בש"ס זבחים ד' ל"ז ע"ב ע"ש וכיון דפסח לא נכלל בזאת התורה וכדאי' שם בדף ז' ע"ב דאצ"ט הוצרכו שם ללמוד פסול שינוי בעלים מקרא ואמרם זבח פסח ואף רב אשי לא פליג עי"ז רק מטעם דס"ל דלא אמרינן כיון דגלי גלי ומה הוצרך לומר דגם פסח הוי בכלל זאת התורה ע"ש ואם כן לדידן דע"כ ס"ל הילפותא ואמרם זבח פסח וכמ"ש הכ"מ בפט"ו מה' פסה"מ דמה"ט ס"ל דבפסח פסול אף במחשבת חולין ע"ש . וע"כ ס"ל דאמרי' כיון דגלי גלי וא"כ שוב אמרי' דפסח לא נכלל דוקא בזאת התורה ושוב לא הוי בכלל קדשים לענין טע"כ לאו דאורייתא כמבואר ברש"י במקומות הרבה ממילא לא נאסרה הרוטב משום צלי מחמת ד"א רק מדרבנן וממילא הוי ספיקא דרבנן והוא לקולא ולא נאסרה הרוטב משום אדמיקר לי' ושפיר הקשו בש"ס . ובזה יתורץ גם קושית הגל"ח הנ"ל . ונקדים מה די"ל דשפיר הקשו האחרונים דהא המל"מ כתב בערך סכ"פ דשמואל הוא מהסוברים עכ"פ דאורייתא ולדידיה שייך לומר אדמיקר לי' מבשל דהא ספיקא דאורייתא לחומרא והדרא קושיתם לדוכתי'. אמנם נראה לפע"ד דרש"י בעצמו במתק לשונו בא לתרץ זה דבאמת לא הקשו בש"ס על שמואל גופי' דלדידי' שפיר י"ל דהאיסור הוא ע"י הרוטב שנאלה כ"ק אדמיקר לי' רק הקושיא היא עי"ז דקיי"ל כשמואל דהתם נגר וגם אליבא דרש"י קיי"ל סכ"פ לאו דאורייתא א"כ קשיא דאמאי ישול את מקומו ונימא אקורי מיקר לי' לרוטב וא"ל דהאיסור הוא ע"י הרוטב הנאסר אדמיקר ז"א דכיון דהאי אדמיקר לי' הוי רק ספק כנ"ל בשם המ"א הוי סד"ר ולקולא ולא נאסר הרוטב כלל : וממילא מתורץ קושית הגל"ח דשפיר הוכרח רש"י לומר הא דהלכתא כוותי' קודם קושית הגמ' דהקושיא היא רק כפי דקיימ"ל בזה כשמואל ולא על שמואל גופי' :

ובזה מתורץ גם דברי הרמב"ם שכ' דהרוטב שפירש אסור ולא הביא כלל התירוץ דהש"ס דמיירי בחרס רותח דשפיר נאסר אף בצונן דכיון דמ"מ הפסח הוא אם נבלע בו הרוטב של איסור כ"כ . והקשו האחרונים דא"כ מאי פרכינן לשמואל אמאי יטול את מקומו . ולפי הנ"ל יתורץ זה . ונקדים

מס

מה דקשה לפע"ד על הרמב"ם שפסק דרוטב שפירש אסורה מדרבנן דבשר ולא רוטב כמ"ש הצל"ח והלא כיון דהרוטב יש בו טעם בשר שפיר הוי בכלל בשר. וכדס"ל לר"י בנדרים דף כ"ב דהנודר מבשר אסור ברוטב מטעם דכיון די"ש בו טעם בשר נקרא בשר וכדפי' הרא"ש שם ואף הת"ק דחולק הוא רק משום דס"ל דבנדרים הולכין אחר לשון בני אדם אבל כאן גם הת"ק יודה. אמנם י"ל דכיון דהרמב"ם בפט"ו מהמ"א פסק דטכ"ע לאו דאורייתא ע"כ לא הוי רוטב בכלל בשר שכתבה תורה אף די"ש בו טעם בשר וע"כ כתב שפיר דהרוטב שפירשה אסור ובזה ממילא יתורץ קושית האחרונים הנ"ל דהש"ס אליבא דשמואל בשיר פריך דלרבי' א"א לומר האיסור משום רוטב שפירש דהא הוא ס"ל טכ"ע וכנ"ל בשם ספר מלא הרועים ושוב הוי הרוטב בכלל בשר מטעם בשר שבו וכמ"ש ושפיר פריך עליו הש"ס אמאי יטול את מקומו ואי משום דהרוטב נאסרה כ"ק אדמיקר לה ונבלע בפסח כ"כ י"ל דס"ל כשאר הפירושים דהרגה פירושים נאמרו בזה :

עוד נלפע"ד לתרץ קושית האחרונים הנ"ל דנימא דהרוטב נאסרה כ"ק דאדמיקר לי' מבשל וכיון דליכא ס' מאסרה ונבלעה בפסח כ"כ. ואקדים מה שכתבו הכר"ו והאור חדש דקושיא זו היא רק לדעת הריב"א בם ס' דה"פ תניא איך שמצריך ס' נגד הקליפה אבל לר"ת שכתב בדבר דלא שייך קליפה מותר. א"כ גם הכא ברוטב דלא שייך קליפה אינה אוסרת. ומה שתמה הכר"ו כבר ישבו זקני הגאון בתו"ד סי' צ"א סס"ק ח'. ועפ"ז יתורצו שפיר קושית האחרונים. ואקדים לדקדק בתוס' הנ"ל שכתבו בשם ר"ת דקמ"ל דאפילו חלב שרי וכו' בדבר דלא שייך קליפה מותר מדלא קתני איסורא גבי חלב כדקתני קליפה גבי בשר וריב"א חולק בזה ומצריך ס' נגד כדי קליפה דלמה כתבו היכא בזה דמשמע דדוקא בזה פליג. ונלפע"ד דהריב"א לא מצריך ס' נגד הק"כ רק בבב"ח ולא בשאר איסורים. והטעם הוא דכבר כתבתי בשם המ"א סי' תס"ז דהא דאמרינן אדמיקר לי' וכו' הוי רק מספק וא"כ לכאורה אמאי בעי ס' נגד הקליפה וה"א משום דהקליפה כ"כ כדאיתא בתו"ד שם אמאי לא נוקמה בחזקת היתר בשלמא בקליפה גופה דאסורה כבר כ' האחרונים בשם תוס' יבמות דכיון שאין אנו משנים את הדבר מכמות שהי' רק דאמרינן שיש בה בליעת איסור ואינו ניכר לא שייך לאוקומה בחזקת היתר משום דהאיסור מעולם לא הי' לו חזקת היתר אבל מה דמצריך ס' נגד הקליפה מזה נראה שאנו משנים את ההיתר מכמות שהי' ואמאי לא נוקמה בחזקת היתר. לכן נראה דהריב"א לא קאמר זה רק בבב"ח דשם על הקליפה גופה קשה דנעמידה בחזקת היתר ולא שייך התירוץ הנ"ל דהא כל חדא באנפי נפשי' שרי וכמת אתה מוליכה מחזקת היתר ושב"ל שמ"ש בספר הרי"ם מהגאון מוהרש"א בחולין דף ל"ו דבקליפה שהיא דבר מועט לא שייך לאוקומי אחזקה ע"ש. ע"כ שוב שפיר בעינן ס' נגד הקליפה דככר אתוקמה באיסור. אבל בשאר איסורים דעל הקליפה גופה לא היינו דנין עלי' כיון דאין איסורה רק מבליעה וכנ"ל בשם התוס' ועתה אתה דן על התחיכה אם אנו צריכין בה ס' נגד הקליפה תעמידנה בחזקת היתר וליכא בתוכה שום איסור. ולכן שפיר דייקו וכי חולק בזה. וא"כ ממילא מתורץ קושית האחרונים הנ"ל שהקשו דהא הרוטב נאסרה כ"ק אדמיקר וכיון דליכא ס' נאסרה ונבלעה בפסח כ"כ דהא ע"כ קושית האחרונים הוא רק דנימא דאדמיקר לי' בלע החרס כ"ק וחוזר ומפליט ברוטב וכמ"ש התו"ד שם וא"כ ממילא לא שייך לאוקמי' אחזקת היתר ד"ז שהבליעה היא בתוך התנור גופא אין לנו להעמידה בחזקת היתר מטעם דכיון דאין לנו עלי' שום נ"מ אם נאסרה או לאו דבלא"ה אינה ראוי לאכילה. ואף די"ש נ"מ לענין קליפת התנור אם נאכר מצד שנבלע בו רוטב מהפסח ונאסר משום לי' נגיעה

מ"מ כיון דליכא נ"מ על הקליפה גופה שוב אין מועיל לנו החזקת היתר. וכמ"ש הרמב"ן בנזיר דף י"ב בענין שאומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם דאין מעמידין הקרובות בחזקת פנויות דעליהם אין אנו דנין כעת ואין מועיל חזקה דידהו לנבה ע"ש. וכאן נ"כ אין לנו נ"מ רק על הקדירה ועל הבליעה אנו דנין רק לאסר שפלטה ושוב שייך להעמידה בחזקת היתר ואף הריב"א מודה בזה דלי"צ ס' נגד הקליפה. ובזה יתורץ קושית האו"ח על מהרש"א שכתב בתוס' ד"ה אלא דלפמ"ש התוס' בחרס נוכנא דכ"ע מודו דתאנה החרס בלע כ"ק וא"כ מבשל בפסח כ"ק יש לקיים הגירסא ביטול את מקומו שני ולמה התוס' מחקו ותירץ דהכא ברוטב שהוא דבר לח לי"ש כ"ק. והאו"ז הקשה דזה נעשה לשיטת הריב"א דבעי ס' נגד הקליפה ולפמ"ש גם הריב"א מודה דלי"צ ס' נגד הקליפה וזה כוונת מהרש"א שכ' לכ"ע אף לריב"א :

ברש"י ד"ה ולוכן לתוך חם אסור : אלמא תתאה גבר. ולכאורה קשה דאמאי לא פי' דמהא דחם לתוך צונן קולף שמעינן נ"כ דתתאה גבר. ונלפע"ד דמההוא דחם לתוך צונן כהי די"ש רא"ה דלא קימ"ל כרב דעילאה גבר מ"מ ליכא רא"ה גם לשמואל דתתאה גבר די"ל דס"ל לסברייתא דלא כתרווייהו ודינם כנוגעים זב"ז אחד חם ואחד צונן דסגי בקליפה וכמ"ש הרמ"א בסי' קי"ה סעי' ג' ע"ש ע"כ כ' רש"י דמזה דצונן לתוך חם כשמע. דמשם רא"ה גדולה דתתאה גבר דא"י ניחא דהוי כנוגעים זב"ז הו"ל סגי בקליפה. ועפ"ז נראה לפע"ד לתרץ קושית התוס' בד"ה תניא איך דכתבו תימא הא סו ל"ל להביאה. ואומר ר"ת דקמ"ל דאפילו חלב שרי וכו' וריב"א חולק בזה ומצריך ששים. ולכאורה להריב"א הדרה קוי' התוס' לדוכתיה ולפמ"ש א"ש ואקדים מ"ש הרש"ל פכ"ה סי' ע"ד והביאו הט"ז שם בס"ק ה' דאם האיסור חם וההיתר קר ומונחים זה"ז דאוסר בכולו כמו במליחה ואם ההיתר חם והאיסור קר צריך קליפה. ועפ"ז יתורץ קושית התוס' דשפיר אין רא"ה מהברייתא הא' דתתאה גבר דאפשר דס"ל דלא כתרווייהו רק דינם כנוגעים זב"ז וע"כ בחם לתוך צונן סגי להאם שנפל לשם בקליפה משום דהוי כמו עהור מלוח וטמא תפל וכצונן לתוך חם שפיר נאסר הצונן שנפל לשם בכולו [ומתמזות הברייתא שכתבה אסור וכן בחם לתוך צונן קולף מתמהו דקאי אההוא שנפל] משום דלענין הצונן שוב הוי כמו טמא מלוח וטהור תפל וא"כ אין רא"ה מזה דסברה כשמואל דתתאה גבר ומש"ה הוצרך להביא הברייתא הכי דשם מיירי בא' צלול וע"כ שפיר יש רא"י דקיימ"ל כשמואל דתתאה גבר דאל"כ אלא דשאמר דדינם כנוגעים זב"ז וכשיטת מהרש"ל אם כן קשיא דאמאי בחם לתוך צונן סגי בקליפה ואי תימא דאי לענין החם כטהור מלוח וטמא תפל ז"א דהא כיון דהטמא הוא צלול שפיר אוסר אף בטהור מלוח וטמא תפל וכדאיתא להדיא בסי' צ"א סעיף ה' ע"ש וה"ה לענין אחד חם ואחד צונן אף החם אסור כולו אם הצונן הוא צלול וכ"כ הפ"מ במ"ז שם וע"כ שפיר שני בחם לתוך צונן בקליפה ומתורץ שפיר קושית התוס' הנ"ל :

בתוס' בד"ה כשלמא. כתבו וא"ת למ"ד עילאה גבר למה הפסח אינו נאסר מחמת השפוד ויהיה צריך ליטול את מקומו סביב השפוד. ואומר ר"י וכו' וא"כ מהפכים אינו רותח כבתחלה. ברוב ספרים ובפי' ר"ח גרים כי הדר רותח. אפסח מיטוי פסח מחמת חמימות החרס וקשה דתיפוק לי' שרוטב אוסר נבלע בפסח. ויש בדברי התוס' כמה דקדוקים. א'. קושית מהרש"א דאמאי לא הקשו זה גם למ"ד תתאה גבר דהא השפוד היא תוך הפסח ויש בשר הפסח מלמעלה ומלמטה. ב'. קושית האור חדש כמה שכתבו ויהיה צריך ל ט"ל את מקומו סביב השפוד והלא סגי בזה כ"ק כמו נגע בחרסו של תנור דהא כאן האיסור הוא רק מחמת השפוד.

חידושים על סוגיות הש״ס מבן המחבר

עי' קושית המל"ה בחידושיו להש"ס הנדפס מחדש דמאי הקשו דהפסח יהי' אסור מחמת השפוד. דלפמ"ש התוס' דף ע"ה ע"א דחום האש נולד כח התנור. וא"כ ה"ה הכא כיון שהפסח עומד אצל האש חום האש נולד כח השפוד וצריך כזה. ד'. צריך להבין הסמיכות של הקושיא דתיפוק לי' שרוטב איסור נבלע בפסח. להא שתירץ על מה שהפסח אינו נאסר מחמת השפוד ומה ענין זל"ז. ונלפע"ד דאין קושית התוספות היא דהפסח יהי' אסור מחמת נגיעתו דזה לק"מ וכנ"ל בשם המל"ה דחום האש נולד כח השפוד. רק קושיתם היא כיון דדרך כל צלי להטיף רוטב. א"כ נימא דהרוטב הנוטף על השפוד [מחמת דהשפוד היא למטה מהפסח] מרתיח השפוד וע"י השפוד נצלה הרוטב ונבלע בפסח וע"ז לא שייך סברא של המל"ה דהאש נולד. דזו הרוטב דומה להצילוי שבתוך המרגולת שכתב הש"ך ביו"ד סי' ע"ז ס"ק כ' דלא שייך לומר בי' נורא מישב שייב כיון דאינו אצל האש ממש ע"ש וגם כאן הרוטב דמיא למילוי כיון דנפרש מהבשר ואינו דומה לחתיכה עבה וכמ"ש הש"ך שם ע"ש. וג"כ לא שייך לומר בזה דחום האש נולד דזה כ"ש הוא מנידון דהש"ך הנ"ל וע"כ שפיר הקשו דהפסח יהיה אסור מחמת השפוד וכוונתם דיהיה אסור מחמת הרוטב הנאסר מהשפוד. וע"כ שפיר כתבו דהפסח יהי' אסור נ"ל משום דהוי כמו נטף מרוטבו ובזה מתורץ קושית האור חדש הנ"ל. וע"כ לא הקשו למ"ד תתאה גבר משום דאין דרך הרוטב הנוסף להיות עולה למעלה רק להיות נוטף למטה וע"כ לא הקשו רק למ"ד עילאה גבר ומתורץ שפיר קו' המהרש"א הנ"ל. וע"כ שפיר המתינו בהקושיא דתיפוק לי' שרוטב איסור נבלע בפסח עד אחר שתירצו הקושיא הנ"ל משפוד דבלא התירוץ דשם לא היו יכולים להקשות זה משום דנוכל לומר דיש ראיה מזה דאין הפסח נאסר בעת שצולין אותו בהשפוד. דלא נאסר מחמת בליעת הרוטב דאל"כ קשה קושית התוס' דהפסח יהיה אסור מחמת הרוטב הנאסרה מהשפוד וע"כ שפיר הוצרכו לומר בגמ' האיסור משום דהפסח עצמו נצלה על ידי תמומיתא דחרס שיש בהרוטב וע"כ שוב ל"ק קושית התוס' דשוב שפיר י"ל כמ"ש בשם המל"ה דלענין הפסח עצמו שיהי' נצלה ע"י חמימות השפוד שוב אמרינן דחום האש נולד כח השפוד. ואף דחלק הפסח הנתחב בשפוד אינו מגולה לאש מ"מ הא זה דומה לחתיכה עבה וע"כ המתינו עד עכשיו לבתר דתירצו דלא נאסר הפסח מחמת בליעת הרוטב הנאסרה מחמת השפוד שפיר הקשו דתיפוק לי' שרוטב איסור נבלע בפסח ומתורצים כל הקו' הנ"ל:

עוד נלפע"ד לתרץ קושית האור חדש שהקשה אמאי הקשו התוס' דהפסח יהי' צריך נטילה מחמת השפוד והלא סגי בזה כ"ק כמו נגע בחרסו של תנור. ואקדים מה דהקשו האחרונים על התוס' בד"ה יטול את מקומו שתירצו התוס' של הקושיא שהקשו וז"ל נגע בחרסו של תנור אמאי סגי לי' בקליפה הלא הרוטב שיש באותו כ"ק נבלע בפסח עד כדי שיטול את מקומו כמו נטף מרוטבו וכו' ואיכא לאוקומי בשאין רוטב כ"א מעט ומעט רוטב אינו איסור כ"כ. וכדאמר בגמ' דסיכה משהו בעלמא היא. והם הקשו לפי מה שפירש הש"ז בסי' ל"ד ס"ק י"ג דברי הש"ס דמשהו בעלמא היא ויש ס' כנגדו ע"ש. וא"כ לרב ושמואל דס"ל מב"מ במשהו התינח בשם דהוי מבשא"מ אבל כאן דרוטב לגבי בשר הוי מב"מ א"כ חזרא אליבייהו תירוץ התוס' והדרא קושית התוס' הנ"ל לדוכתי'. ואמנם נלפע"ד לתרץ עפמ"ש הריטב"א במס' ע"ז דהא דמב"מ לא בטיל לרב ושמואל הוי רק מדרבנן. וא"כ ממילא כאן דבוי קדשים לא גזרו ואוקמוה אדאורייתא דאפי' מב"מ בטיל וע"כ גם אליבייהו שייך תירוץ התוס'. וממילא יתורץ גם קושית הא"ח. ואקדים מה שכתבו האחרונים לפרש הטעם דבקדשים לא גזרו דהוא משום דהוי כמו שאמרו חז"ל אין שבות במקדש. ועיין בכ"מ סוף הלכות בית הבחירה שכ' דהיכא דאפשר בענין אחר אז יש שבות במקדש. וא"כ שפיר מתורץ קושית הא"ח דהא גם כאן הוא יכול לצלות הפסח ע"י חתיכה ויפלהו ע"ג גחלים וכמו דאיתא לעיל בגמרא ואם כן בכה"ג שפיר גזרו חז"ל אף בקדשים וכנ"ל בשם הכ"מ. וע"כ שפיר צריך הפסח נטילה מחמת נגיעת השפוד אליבא דרב ושמואל דסוגיין אזלא אליבייהו משום קושית התוס' הנ"ל דהרוטב שבקליפה אוסר הפסח עד כ"נ ואי משום דהוי משהו בעלמא ז"א דהא זהו הוי מטעם ביטול וכנ"ל בשם הש"ז וא"כ אליבא דרב ושמואל זהו דוקא במבשא"מ ולא במב"מ דהוי במשהו. ואי משום דאינו רק מדרבנן וכמ"ש בשם הריטב"א ובקדשים לא גזרו חז"ל. ז"א דהא כאן כיון דאפשר בענין אחר שפיר גזרו חז"ל אף בקדשים וכנ"ל בשם הכ"מ:

איברא דאפשר לומר דזה דיכול לצלות ע"י חיתוך ונתינה ע"ג גחלים לא חשיב עי"ז אפשר בענין אחר כיון דלכתחלה אסור לצלותו כך רק ע"י שפוד וכמ"ש התוס' בריש פירקין שוב שפיר אמרינן דבקדשים לא גזרו ועדיין לא עלתה ארוכה לקושית האור חדש אמנם אם נאמר כן דבכל הפסחים א"א לצלותן כ"א ע"י שפוד וע"כ קושית התוס' הוא על כל הפסחים א"כ מטעם אחר לא שייך ביטול דהנה איתא בחדושי הרשב"א ביצה דף ל"ח ע"ב לתרץ קושית הר"י הלוי בהא דגבינות של עכו"ם אסורין מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבילה ונימא שיתבטל ברוב וכו' וז"ל דהתם שאני שכל הרואה גבינה של עכו"ם יודע ומכיר שמאיסור העמידוה שהרי ההעמדה היא בעור הקיבה והוי כאלו האיסור בעין וכו' ע"ש. וא"כ כאן בפסח נמי כל הרואה יודע ומכיר שנצלה בשפוד והרוטב מהכ"ק הנאסר מנגיעתה בהשפוד הולך ומתפשט עד כ"נ וא"כ הוי כאלו האיסור בעין ולא שייך ביה ביטול וא"כ שוב אסור בכ"נ וכקושית התוס' בההוא דנגע בחרסו של תנור וכאן לא שייך תירוץ התוספות דשם כיון דאין בה רוטב רק מעט הוי כמו סיכה דמשהו בעלמא כיון דהוא רק מטעם ביטול וכנ"ל בשם הש"ז וכאן לא שייך ביטול דהוי כניכר האיסור וכמ"ש בשם הרשב"א הנ"ל:

בתוס' ד"ה אלא למ"ד ה"ג בכל הספרים ונפי' ר"ת ביטול את מקומו סגי ורש"י מחקו משום דקשיא לי' כיון דאקורי מיקר מה איסור יש ברוטב ולר"ת נראה דגרים לי' שפיר דע"כ איירי כגון שהרוטב לא נצלה כ"צ והוי לי' אברכים וכו' [ועיין בגליון המנ"ח שלי מ"ש להקשות מזה על הגאון ר"י לאנד סופר הובאו דבריו בכר"ו סי' ל"ב ס"ק ג' יעו"ש והוא חידוש גדול בעיני] וא"ת מ"מ למה נאסר הסולת יאפה אותו ויצלה במי הרוטב וי"ל דאז הוי צלי מחמת ד"א וכו' ומיהו לפ"ז לא הי' צריך לאסוקי והדר סולת וכו' דמה צריך לאסוקי איסור ברוטב וכו' כיון דא"ת בי' נא והקש' המהרש"א וז"ל מה קושיא דהא ע"כ אצטריך לאסוקי האיסור משום צלי מד"א דא"כ קשה קושית התוס' הנ"ל דיאפו אותו ויצלה במי הרוטב. ונלפע"ד לתרץ קושית המהרש"א ונקדים לתרץ עוד קושית המהרש"א לעיל מזה על מה שכתבו התוס' הנ"ל דמה איסור יש ברוטב והקשה והלא שפיר נאסרה הרוטב לפמ"ש התוס' לעיל דאדמיקר לי' מבשל כ"ק ע"ש. ונלפע"ד לתרץ זה עפמ"ש לעיל בשם המ"א דהאי אדמיקר לי' הוא רק ספק ולפמ"ש לעיל בשם הנוב"י דבכ"ד לכ"ע ספ"ס לאו דאורייתא וא"כ כאן דאין לנו לדון על הרוטב דהא היא תיכף מעורב עם הסולת וכיון דאין לנו לדון רק על הסולת שוב הוי ספ"ר דהא הרוטב בהסולת לא חשוב רק טעמא בעלמא וכמ"ש רש"י דחלב הנבלע בבשר לא חשיב רק טעמא וספ"ר לקולא ושוב לא נאסרה כלל הרוטב אפילו כ"ק וע"כ שפיר כתבו התוס' דמה איסור יש ברוטב. ועפ"ז שפיר מתורץ גם קושיא הב' של המהרש"א דרק קודם שידענו מזה דהרוטב אסור משום נא הי' שייך לומר דלא נאסר משום דאדמיקר לי' וכו' כיון דהוי ספ"ר ולקולא אבל לבתר דכתבו לר"ת דהרוטב אסור משום נא א"כ שוב שפיר י"ל דהרוטב אסור כ"ק דהחרס בלע כ"ק ומא"כ

אח"כ מבשל בפסח כ"ק ולא שייך לומר דהוי סד"ר ולקולא כיון דהרוטב יש בה חזקת איסור משום נא שוב הוי סד"ר נגד חזקת איסור ואזלינן בי' לחומרא ובפרט היכא דיש לו עיקר בדאורייתא דכ"ע מודים בי' דלחומרא אזלינן וכדאיתא במסכת עירובין דף ל"ה ודף ל"ו ובש"ך בכללי ס"ס אות כ' ושפיר מתורץ גם קושיא הב' של המהרש"א . ובזה יש לתרץ גם דברי הרמב"ם שהשמיט הא דמתרץ הש"ס בחרס רותח וחידש לן איסור ברוטב שפירש והקשו האחרונים דא"כ אמאי הקשו בש"ס לשמואל אמאי נאסר הפסח בחרס צונן . ואמאי לא תירצו בש"ס דנאסר משום רוטב שפירש וכבר כתבתי בזה ולפמ"ש כאן נלפע"ד לתרץ בזה האופן . ואקדים לתרץ קושית האחרונים דמאי הקשו בש"ס לשמואל והלא שפיר נאסר הרוטב כ"ק משום דאדמיקר לי' מבשל ונבלע בפסח כ"כ. ולפי הנ"ל א"ש דלא הי' נאסר הפסח דהא הרוטב שנבלע בבשר הוי רק טעמא בעלמא וכנ"ל בשם רש"י וא"כ הוי סד"ר דכבר כתבתי בשם הנוב"י דכאן לכ"ע טכ"ע לאו דאורייתא ולקולא ואמרינן דהקליפה לא נאסרה מעיקרא כלל . ושפיר מתורץ קושית האחרונים הנ"ל. והבא לתרץ גם דברי הרמב"ם . דהנה לכאור' י"ל דשפיר הקשו האחרונים דלפמ"ש בשם התוס' דהרוטב אסור משום נא א"כ הוי סד"ר כנגד חזקת איסור ולחומרא . אמנם י"ל דמה שהרוטב הי' בה איסור משום נא לא מיקרי חזקת איסור דאדרבה יש לו חזקת היתר דלכשיגמור בשולו יהי' מותר וכמ"ש השב שמעתתא שמעתתא ה' פ"ו לענין ספק נקובת הושט דלא הוי ספק בשחיטה מטעם זה דיש לו חזקה דלכשישחוט יהי' מותר יעו"ש . דבשלמא לפי' התוס' שפיר כתבתי דזה לא מיקרי רק חזקת איסור דהא התוס' ע"כ לא ס"ל כהש"ש וכמו שהוכיח הכר"ו בסי' ל"ג מהתוס' חולין ויבמו' דס"ל להתוס' דספק נקובת הושט הוי ספק בשחיטה ע"ש כן הוא לשיטת התוס' אמנם הרבה מהקדמונים והרמב"ם מכללם דס"ל כשיטת הש"ש הנ"ל וא"כ גם כאן לא מיקרי חזקת איסור מה שהרוטב אסור משום נא ושפיר מתורץ קושית האחרונים הנ"ל :

אמנם י"ל דלפי מה שדייק הרמב"ם וכ' שהרוטב שפירש אסור זה שפיר חשוב חזקת איסור ואף למ"ש בצל"ח בסוגיין דאם חזר להבשר שוב הוא בכלל בשר מ"מ כיון דלכתחלה אסור להחזירו להבשר וכמ"ש בחידושיי שפיר הוי חזקת איסור ולא שייך סברת הש"ש הנ"ל וא"כ שוב הוי סד"ר כנגד חזקת איסור ולחומרא . ושפיר הקשו האחרונים . אמנם י"ל דהש"ס אזדא אליבא דכ"ע ואפי' למאן דס"ל דלא מחזקינן מאיסור לאיסור וע"כ שפיר הקשה לשמואל ול"ק קו' האחרונים דזה לא חשיב חזקת איסור ושוב הוי סד"ר וכמ"ש . אמנם הרמב"ם דפסק להלכה דמחזיקין מאיסור לאיסור לפמ"ש הש"ך ביו"ד סי' כ' דהוי פלוגתת אמוראים ע"ש שפיר פסק דאסור אף בחרס צונן משום דנבלע בו רוטב הנאסרה משום אדמיקר לי' וכקושיית האחרונים ואי תימא דהוי ספיקא דרבנן וכמ"ש י"ל דהא היא כנגד חזקת איסור דהרוטב הי' אסור עד עתה משום דפירש ואי משום דזה האיסור ממ"נ נפקע בעת שחזר לבשר הפסח י"ל דהא לדידי' מחזקינן מאיסור לאיסור ומתורץ שפיר דברי הרמב"ם :

בר"ה בסוגיא דשופר של עולה

אמר רב בשופר של עולה לא יתקע ואם תקע יצא בשופר של שלמים לא יתקע ואם תקע לא יצא. מ"ט עולה דבת מעילה היא כיון דמעל בה נפקא לחולין שלמים דלאו בני מעילה וכו' מתקיף לה רבא אימת מעל לבתר דתקע וכו'. הדר אמר רבא אחד זה ואחד זה יצא מ"ט מצות לאו ליהנות נתנו עכ"ל הגמ'. והקשו התוס' במסכת בכורות דף כ"ו הא הוי קדושת הגוף וקדושת הגוף אין לה פדיון והיאך אמר כיון דמעל בה נפקא לחולין . ומה שתירצו התוס' שם דקרניים הוו כמו בע"מ מעיקרו אינו מובן לפע"ד דהא כ"ז שלא פירשו מהבהמה לכ"ע יעו"ן . ואפי' אם פירשו יש פלוגתא בזבחים אם ירדו או לא אלמא דבעת שהוא מחובר להבהמה הוי קדושת הגוף ממש . ועוד אי נימא דהוין כבע"מ מעיקרו א"כ בעת שהקדישם חל עלייהו קדושת בדק הבית ועדיין קשה לא מבעיא לשיטת הרמב"ם דאף בקדושת בדה"ב יש בו מועל אחר מועל ורק בהוצאה מרשות לרשות אז יש חילוק דבקדושת בדה"ב אינו מועל רק הא' יעו"ש בהלכות מעילה פ"ו וא"כ כאן דמיירי בהנאת מעילה ולא בהוצאה מרשות לרשות א"כ בכל גווני אמרינן בי' דיש מועל אחר מועל וכמ"ש וקושיא זו הקשה בספר מנחת חינוך מצוה קכ"ו ואף לשיטת התוס' במס' קידושין דף נ"ה דבמעילה דשינוי רשות כגון שסבר שהוא של חבירו ולקחו לעצמו מעל בהגבהה ויצא לחולין ואם לא כיון להוציא מרשות מי שהוא כגון שסבר שהוא שלו ונשתמש בו ונהנה ממנו אינו יוצא לחולין ע"ש . וא"כ במאי מיירי הגמרא כאן אם בכיון להוציא מרשות מי שהוא א"כ מעל בהגבהה ומאי פריך רבא אימת מעל לבתר דתקע וע"כ דמיירי בלא כיון להוציא מרשות מי שהוא וא"כ הרי לא יצא כלל לחולין ואמרינן בי' דיש מועל אחר מועל אף בקדושת בדה"ב וקושיא זו הקשה זקיני הגאון בספר נא"י . וגם צריך להבין סברת ר"י בזה דלכאורה אתקפתא דרבא אתקפתא מעליתא היא :

ונלפע"ד לתרץ ואגב אתרץ גם דברי רש"י שכ' על הא דשופר של עולה וז"ל ותלשו מחיים דאי לאחר זריקה אין מעילה לא בקרניים ולא בצורה והקשה המהר"ש כ"א בספרו יום תרועה דמאי לא פירש"י דמיירי גם בתלשו לאחר שחיטה וקודם זריקה ולפע"ד יש לדקדק כמה דנקט לישנא דתלישה ולא כתב בקצרו מחיים . ואקדים דברי הש"ס במס' בכורות דף מ"ד וז"ל הגמ' שם אמר ר"ח אמר אמימר לפ"ג קרנותן וטלפותן פגמה פסולה ואין פודין עליהן וכו' מיתיבי נטלו קרניים וטלפיין וטלפותן מעוכן פסולין ונפדין עליהן ל"ק הא דאיתעקיר איתעקורי הא דאיגום איגומי הרי מבואר דבתלישת קרניים הוי מום ובחתיכתן לא הוי מום ליפדות עליו . וממילא מתורצים הקושיות הנ"ל . דהי' קשה לרש"י דהאיך אר"י כיון דמעל נפקי לחולין והא הוי קדושת הגוף ובזה יש מועל אחר מועל ולזה בא רש"י במתק לשונו לתרץ. ופירש דמיירי דתלשו מחיים ובתלישת הקרניים הוי מום כנ"ל והוי קדשים שהוממו וקיימ"ל בזה כחכמים סוף פ"ה דמעילה דאין מועלין בו רק פ"א ונפיק לחולין ואין בהם מועל אחר מועל וכן פסק הרמב"ם בפ"ו מהלכות מעילה . ובזה מתורץ נ"כ קושית המהר"ש כ"א שהקשה במה שפירש"י דתלשו מחיים דא"כ בשעת תלישה הרי מעל וכיון דמעל יצא הקרן לחולין . ולא פריך רבא מידי אימת מעל לבתר דתקע. דהא המעילה היתה בשעת תלישה ודחק א"ע עי"ז . ולפמ"ש א"ש כיון דבתלישת הקרניים עשאה בע"מ וקיי"ל המטיל מום בקדשים לוקה וממילא נפטר על התלישה מקרבן מעילה דאין לוקה ומשלם וכדאיתא במסכת פסחים גבי האוכל חמץ של הקדש במועד דגם לענין קרבן מעילה אמרינן דנפטר ע"י חיוב מלקות ועיין בקצוה"ח סי' כ"ח . וכיון דנפטר ממעילה שוב אינו יוצא לחולין דזה תלוי בזה וכדאי' בקדושין דף נ"ה דבמזיד אין מתחלל משום דנפטר ממעילה. וזה נראה דהי' סברת ר"י ולא חשש לאתקפתי' דרבא. דהנה הא דפטרי' ע"י התלישה מקרבן מעילה מטעם דאין לוקה ומשלם לאו כ"ע מודים בה. דהא ע"כ מיירי בשוגג וכמ"ש התוס' בר"ה בשופר של עולה וא"כ הוי חייבי מלקיות שוגגין דפליגי בזה ר"י ור"ל במסכת כתובות דף ל"ד ע"ב . ורבא אזיל לשיטתו דס"ל כר"ל דחייבי מלקות שוגגין פטורין מתשלומין וכמ"ש הקצוה"ח בסימן כ"ח ובסי' ל' ע"כ שפיר פריך אימת מעל דלדידי' לא מעל בתלישה דהוי מטיל מום בקדשים בשוגג ופטור ממעילה וממילא לא יצאו הקרניים לחולין ורב יהודה י"ל דסובר כר"י דמחייבי מלקות

שוגגין

סוגיין חייב וא"כ שוב י"ל דמעל בשליחותו ויצא לחולין וכיון דכבר נעשה בעל מום שוב אמרינן אין מועל אחר מועל וכמ"ש :

עוד נלפע"ד לתרץ הקושיות הנ"ל ע"פ מה דאקדים לתרץ קושית האחרונים שהקשו דאמאי אר"י בשופר של עולה לא יתקע ומשמע דאפי' אין לו שופר אחר ונימא עשה דוחה ל"ת דיכא עשה דתקיעת שופר וידחה את ל"ת דמעילה . ונלפע"ד לתרץ עפמ"ש בחידושי למסכת סוכה לתרץ קושית התפארת ישראל על המשניות שהקשה דהיאך סתם רבי במתני' דלולב הגזול פסול ומשמע אפי' כאין לו לולב אחר ואמאי ונימא בי' עדל"ת דיכא עשה ולקחתם לכם וידחה הלאו דלא תגזול . וכתבתי דלגבי לאו דגזילה לא אמרינן דיכא עשה וידחה אותה והבאתי ראיה לזה מהא דאבעיא לן במס' ב"ק בפרק הכונס אם מותר להציל א"ע בממון חבירו ונפשטה האבעיא שם דאסור . ופירש"י שם דהאבעיא היא לענין פקוח נפש אף דקיימ"ל אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש מ"מ לגבי ממון חבירו י"ל דלא נדחה לגבי פק"נ וכיון דנפשטה האבעיא דאף לגבי פק"נ דהותרו כל העבירות שבתורה. מ"מ ממון חבירו לא נדחה ואסור להציל א"ע בו א"כ ממילא ג"כ לגבי עשה דאיכא כמה ל"ת שאינם נדחין מפני' כגון ל"ת שיש בה כרת . א"כ בודאי אינה דוחה הלאו דגזילה . ואפי' לפי' התוס' שם דפירשו דהאבעיא היא רק אם הציל עצמו בדבר שהוא של חבירו אם חייב לשלם בעדו ועי"ז נפשטה האבעיא דצריך לשלם אבל לענין גוף הגזלה לא אבעיא לן כלל דודאי מותר להציל עצמו לגבי פ"נ אף בממון חבירו מ"מ י"ל דזהו רק לענין פ"נ ומשום דאין לך דבר שעומד בפניו וכמ"ש כמל"מ בספר פרשת דרכים בדרך החיים ע"ש אבל לגבי שאר עשה גם התוס' מודים דלא נדחה לאו דגזילה ולכן לולב הגזול פס"ל אף באין לו לולב אחר . ועפ"ז יתורץ קושית האחרונים הנ"ל. דלפמ"ש המל"מ מלוה י"ד דבקדשי ה' מלבד איסור מעילה יש בהם לנהנה מהם יש בהם ג"כ לאו דגזילה דמ"ל גזל הדיוט ומ"ל גזל ה' שוב לא שייך לומר דעשה ידחה אותו . ואם כן ממילא מתורץ קושית התוס' הנ"ל שהקשו דהיאך קאמר ר"י כיון דמעל בה נפקא לחולין והלא הוי קדושת הגוף ובקדושת הגוף אמרינן דיש מועל אחר מועל ולפמ"ש שפיר קאמר ר"י כיון דמעל נפקא לחולין פירוש ואם כן ממילא מחויב לשלם להקדש שכר השופר דזה תלוי בזה כמ"ש לעיל וע"כ אף דכאן הוי קדושת הגוף ואמרינן בי' יש מועל אחר מועל מ"מ זה ודאי דליכא שום נפקא הלאו דגזילה וכמ"ש בשם המל"מ דהא כבר שילם בעדו וכמובן וליכא רק הלאו דמעילה שוב אמרינן שפיר עדל"ת היינו דעשה דתקיעת שופר דוחה הל"ת דמעילה ושפיר יצא . ובזה יתורץ גם קושית הגאון מהר"ש ב"ח שהקש' דמאי פריך רבא אימת מעל והלא שפיר י"ל דמעל בתחלת תקיעה ויוצא בסוף תקיעה ומיירי שיש בסוף שיעור תקיעה ולהטור בסי' תקפ"ו יוצא בסוף תקיעה לבדה . ולפמ"ש דכל טעמו דר"י דיצא הוא מטעם עדל"ת שוב י"ל דקושית רבא היא עפ"ז דכבר קייל לן הש"ס בכמה דוכתי דההוא דעדל"ת הוא דוקא בעידנא דמיעקר לאו מקיים העשה . דהיאך אמרת דיוצא והלא אינה בעידנא דהל"ת דמעילה היא עובר בתחלת התקיעה והעשה אינו מקיים עד גמר התקיעה . ושיעור דבריו כך הוא אימת מעל לבתר דהתחיל לתקוע כי קא תקע עד גמר התקיעה באיסורא קא תקע דהא עדיין לא קיים העשה עד גמר התקיעה וממילא אינה דוחה הל"ת כיון דלא הוי בעידנא . ומעתה יתורץ גם הקושיא שהבאתי לעיל בשם מהר"ש ב"ח דמאי פריך רבא אימת מעל והלא מעל בעת שתלשה מן הבהמה וגם קושית זקיני הגאון בספר נת"י דמאי פריך רבא והא י"ל דמיירי שהכר שהוא של חבירו והגביהו ע"מ לגוזלו דמעת ההגבה' מעל ולפמ"ש א"ש דנהי דמעל בשעת תלישה או בשעת הגבהה מ"מ כיון דהוי קדושת הגוף אמרינן יש מועל אחר מועל וכדאיתא בתוס' בכורות הנ"ל ורק טעמיה דר"י דיצא בשופר של עולה הוא מטעם עדל"ת ע"ז שפיר פריך אימת מעל וכו' דהיאך נאמר בזה עדל"ת כיון דלא הוי בעידני' דהל"ת עבר בתחלתה והעשה אינו מקיים עד גמר התקיעה . אמנם לכאורה עדיין קשה לפמ"ש בפסקי תוספות זבחים דף ל"ו הביאו המל"מ בפ"י מהק"פ דאם א"א לקיים העשה בענין אחר ל"ב בעידנא ע"ש וכן משמע מדברי התוס' יבמות דף ד' ע"ב שכתבו דמכשירי מלוה שא"א לעשותם בענין אחר חשוב כמלוה ע"ש וא"כ גם כאן כיון דא"א בענין אחר ל"ב בעידנא ואף הנמ"י בפ"ב דב"מ דחולק ע"ז וס"ל דמכשירי מלוה לא הוו כמלוה אף שא"א לעשותה בפ"א מ"מ כתב שם דאם התחיל במלוה אף שלא גמרה עדיין מיקרי בעידנא ע"ש א"כ כאן נמי דכבר התחיל במלוה שוב ל"ב בעידנא א"כ מאי פריך רבא אמנם י"ל דרבא ס"ל כשיטת התוס' בב"ב דף י"ג ובגיטין דף מ"ס דאף שכבר התחיל במלוה אפ"ה בעינן בעידנא ע"ש שכתבו זה לענין חליו עבד וחליו ב"ח דעשה דפ"ו אין דוחה לגאו דלא יהי' קדש משום דלא הוי בעידנא דפ"ו אינו מקיים רק בגמר והל"ת עובר בהערה ועפ"כ שפיר פריך רבא דאמאי אמר רב יהודה דיצא מטעם עדל"ת והא לא הוי בעידנא וכזה יתורץ גם סברת ר"י והוא די"ל דס"ל כשיטת התוספות ופסקי תוס' הנ"ל דהיכא דא"א לעשות בענין אחר ל"ב בעידנא דההכנה מן המלוה שא"א לעשותה בע"א הוי כמלוה עצמה . או כשיטת הנמ"י דהיכא דכבר התחיל במלוה הוי בעידנא . וע"כ שפיר קאמר דיצא מטעם עשה דוחה ל"ת אפי' לא הוי בעידנא. א"כ והוא העיקר דהא דסובר ר"י בשופר של שלמים דלא יצא אף בדיעבד ובשופר של עולה דאסור לכתחלה הוא אינו משום הנאת המלוה דבזה שפיר קאמר רבא באתקפתי' דא"א לומר בזה עדל"ת משום דלא הוי בעידנא דהל"ת דמעילה עובר בהתחלת התקיעה וכנ"ל בשם הר"ש ב"ח . אך ר"י ס"ל דמשום הנאת המלוה אין איסור משום דס"ל דמלות לאו ליהנות ניתנו דמה"ט אמר דיוצא בתקע בשופר של ע"ז והא דבשופר של שלמים אף בדיעבד לא יצא ובשופר של עולה אסור לכתחל' הוא משום דס"ל כדעת התוס' לעיל דף כ"ז וכדעת הכלבו דהביא בשם גאון דבתקיעת שופר יש ג"כ הנאת הגוף משום דיש ב"א שנהנים כשהם בעצמם תוקעין ובזה שפיר אמר דבשופר של עולה יצא בדיעבד מטעם הנ"ל דאמרינן בי' עדל"ת וכאן הוי שפיר בעידנא משום דהנאת הגוף היא ג"כ אינה עד גמר התקיעה וכמובן . וכן מוכח מדברי הכלבו שמביא בי' ובשופר של שלמים לא יצא אף בדיעבד מטעם דלא שייך לומר בי' עדל"ת משום דיש בו לאו דגזילה ובזה יתורץ תמיהת התוס' בסוגיין שהקשו דר"י אדר"י דבשופר של שלמים ס"ל דלא יצא ובשופר של ע"ז ס"ל דיצא מטעם דמלות לה"נ ולפי מ"ש א"ש דבשופר של ע"ז שפיר ס"ל דיצא משום דלענין הנאת הגוף שיש בהתקיעה אמרינן עדל"ת כמו בשופר של עולה רק בשופר של שלמים דלא שייך בו עדל"ת וכנ"ל ס"ל דלא יצא . אמנם לכאורה קשה דלפי מ"ש התומים בדיני תפיסה לתרץ קושית הר"י באסן שהקשה דהיאך אמרינן ספק ממונא לקולא לנתבע הלא כל ספק ממונא הוי ספק איסור משום לאו דגזילה ותירץ דהתורה אסרה רק גזל ודאי ולא גזל ספק דכן הוא משמעות הקרא של לא תגזול היינו גזילה ודאי א"כ לפמ"ש הגאון ר"מ זאב בקונטרס הנספח לספר יו"ע או"ח בשם הר"ש ב"ח דמ"ש הכל בו דבתקיעת שופר יש ג"כ הנאת הגוף הוא אינו דבר ברור ורק לספק יחשב ע"ש מה שפלפל בזה לענין ספק דרבנן א"כ אמאי ס"ל לר"י דלא יצא בשופר של שלמים מטעם הנאת הגוף שיש בתקיעתו ומשום דאית בי' לאו דגזילה וכנ"ל והלא בהנאת הגוף דהוא רק ספק וכנ"ל בשם הגאון הרמ"ז ליכא כלל לאו דגזילה וכנ"ל בשם התומים . אכן יש לומר דר"י אזיל בשיטת רב הונא חברי' דס"ל בסוכה דף ל' בסוגיא דאווכרי דאפי' בספק גזל איכא לאו דלא תגזול ועכ"פ לענין מלוה בודאי חיישינן לספק גזל דהא שם בהנהו אווכרי לא הוי רק ספק גזל וכמו שכתב הר"ש ב"ח בספר יום תרועה וכ"כ המג"א

נסי'

בסי' תרמ"ט ס"ק ה' ע"ש ואעפ"כ חייש ר"ה ואמר להו ששם לא ינזזו בטלמס משום דיהי' גזולים ע"ש ע"כ. ר"י ג"כ אזיל בשטתו. ושפיר ס"ל דלא יצא בשופר של שלמים משום הנאת הגוף שיש בתקיעתו ואית בי' לאו דגזילה כמ"ש ואף דהוא רק ספק מ"מ גם מספק גזילה חיישינן. ובזה יתורץ גם כן קושית מהר"ם ב"ח שהקשה דאמאי אמר רבא אחד זה ואחד זה יצא דמצות לאו ליהנות ניתנו והלא לשיטת הכלבו איכא גם הנאת הגוף וכה"ג שוב אסור כדאמר רבא גופי' גבי הנודר מן המעיין ע"ש ולפמ"ש א"ש די"ל דרבא ס"ל כשיטת התוס' הנ"ל דבספק גזל ליכא לאו דגזילה ושוב ליכא שום איסור מצד הנאת הגוף כמ"ש הכלבו כיון דאינו רק ספק וכנ"ל בשם הגאון הרמ"ז. ומש"ה הי' סובר ג"כ דהא דר"י דס"ל דבשופר של שלמים לא יצא הוא אינו מטעם הנאת הגוף שיש בו כמ"ש בכוונת דברי ר"י דמשום זה לא הי' אסיר דהוי רק ספק ועי"כ הטעם משום הנאת המצוה וס"ל דמצות ליהנות ניתנו ושפיר הקשה דהאיך אמר ר"י דיצא בשופר של עולה מטעם עדל"ת ככ"ל והלא לא הוי בעידנא דעל הל"ת עובר בתחלתה והמצוה אינו מקיים עד גמר התקיעה ככ"ל. ובזה יתורץ נ"כ מה דלכאורה קשה לפע"ד על ר"י שכתב שאמאי דבשופר של עולה יצא ומשמע אפי' בתקיעות דרבנן ואמאי יוצא בהם והלא טעמא דר"י דבשופר של עולה יצא הוא רק מטעם עדל"ת ככ"ל וזה ודאי דאין מצוה דרבנן דוחה לאו דמעילה דהוי ל"ת דאורייתא ולפי האמור א"ש דבאמת משום הנאת המצוה ס"ל לר"י נ"כ דאין איסור משום דמצות ללה"נ ככ"ל ורק טעמא דר"י דסובר דאסור לכתחלה בשופר של עולה ובשופר של שלמים אינו יוצא אפילו דעבד הוא משום הנאת הגוף שיש בהתקיעה ואף דהוא רק ספק מ"מ הוא סובר דאף בספק גזל חיישינן ככ"ל ע"כ שפיר ס"ל דיוצא בדיעבד אפילו בתקיעות דרבנן משום דלענין דרבנן שוב הו"ל סד"ר ולקולא ואף דל"ת דמעילה היא דאורייתא מ"מ הא אין אנו דנין אם עבר העבירה או לא רק אי קיים המצוה או לאו מטעם מהכ"ש וכנ"ל בשם השאגת ארי' סי' ל"ח וכיון דהוי רק מדרבנן שוב אמרינן ספק דרבנן לקולא. ולפ"ז יתורץ נ"כ קושית הי"פ שהקשה דמאי פריך רבא אימת מעל וכו' והלא י"ל דר"י ס"ל כשיטת הרז"ה שהביא הר"ן דס"ל דמצות דרבנן ליהנות ניתנו והא דאמר בשופר של שלמים לא יצא היינו תקיעות דרבנן ובשופר של עולה שפיר יצא זשוט דיצא לחולין ע"י התקיעות דאורייתא. ולפי הנ"ל א"ש דע"כ ר"י ס"ל דגם מצות דרבנן לאו ליהנות ניתנו דאל"כ לא הי' יוצא בהם כלל ומטעם הנ"ל דהא באמת הוי כאן קדושת הגוף ובקדושת הגוף אמרינן דיש בהם מועל אחר מועל. וכטעמא דר"י דיצא בשופר של עולה הוא מטעם עשה דוחה ל"ת ככ"ל. ובמצוה דרבנן שוב בודאי לא נדחה ל"ת דאורייתא מפני עשה דרבנן וא"כ מ"מ יצא בתקיעות דרבנן אפי' בשופר של עולה וע"כ דס"ל דאף במצוה דרבנן אמרינן מלנ"כ ורק האיסור הוא משום הנאת הגוף שיש בתקיעתו ככ"ל וע"כ שפיר יוצא בתקיעות דרבנן אף בלא טעמא דעדל"ת כמ"ש משום דהוי רק ספק ואמרינן סד"ר לקולא. ועפ"ז יתורץ גם דברי הרמב"ם בפ"א דשופר וז"ל שופר של עולה לא יתקע בו ואם תקע יצא שאין בקול דין מעילה וא"ת והרי נהנה בשמיעת הקול מצות לאו ליהנות ניתנו ותרי תמיהי קא חזינא הכא. א'. מ"ש הטעם דקול אין בו משום מעילה הלא בש"ס נסיגין מטעמא דאועלין בה. ב'. דמאי סיים וכתב וא"ת והרי נהנה בשמיעת הקול הלא בעצמו כתב ואין בקול דין מעילה. וכבר העירו מפרשי הרמב"ם בזה. ולפי הנ"ל שפיר יתורצו דבריו ואקדים מה שכ' מהר"ם ב"ח בספר יום תרועה בזה והמל"מ בפ"ח מה' כלי המקדש והפר"ח סימן תקפ"ו לתרץ דהא דאמר קול אין בו משום מעילה היינו דוקא כשמע הקול אבי אם נוקש דבר של הקדש ותוקע בו הרי עביד מעשה ונהנה בגוף הקדש וע"כ מעל. ונלפע"ד דסברתם לא שייך רק אם נימא דהנאה הוא בשמיעת הקול אז שפיר אמרו דכיון דהנאתו היא ע"י מעשה שלו אז שפיר חשיבה האי הנאה דבר שיש בו ממש משא"כ אי נימא דההנאה היא הנאת הגוף שיש בתקיעתו וכמ"ש התוס' והכלבו אז לא שייך סברתם הנ"ל דכיון דהנאה שלו אינה באה ע"י המעשה שפיר חשיב האי הנאה דבר שאין בו ממש ושוב שייך בו לומר דקול אין בו משום מעילה וכמובן :

ובזה נ"ל לפרש דברי הרמב"ם הנ"ל שופר של עולה לא יתקע בו ואם תקע יצא לפי שאין בקול דין מעילה פירוש אף דאיכא בו הנאת הגוף מ"מ שייך בו לומר דאין בקול דין מעילה דעי"ז לא שייך סברת האחרונים הנ"ל ומשום דהנאתו אינה באה ע"י המעשה וכמש"כ וכיון דשייך לומר דאין בקול דין מעילה וממילא שוב לא נשאר רק איסור דרבנן וכיון דזה דהנאת הגוף אינו רק ספק שוב אמרינן בי' סד"ר לקולא. והש"ס דילן ס"ל דאף לענין הנאת הגוף שיש בהתקיעה אמרינן כיון שבא ע"י מעשה חשוב הכל כמעשה ואף דהנאתו לא באה ע"י מעשה. וטעם פלוגתתן נ"ל דהנה לכאורה אין סברא להחילוק שכתבו מהר"ם ב"ח והמל"מ והפר"ח הנ"ל דמה לי בזה דהקול בא ע"י מעשה סוף סוף הרי הנאתו דהיא הנאת המצוה היא מהקול שופר דהוי דבר שאין בו ממש. ונלפע"ד דהוא עפמ"ש התוס' בפ"ב דמסכת שבועות דף י"ז לענין לאו שאב"מ וחידשו כלל חדש דהיכא דהתחלת הדבר הי' על ידי מעשה כגון דשהה במקדש בטומאת הגוף דאף דהשהיי' אין בו מעשה מ"מ כיון דתחלת ביאתו למקדש היה ע"י מעשה חשבינן גם השהיי' למעשה ע"ש. ועיין במל"מ פ"ג מהלכות ביאת מקדש שהאריך בזה ומעתה אף אנו נאמר דזהו סברת חילוקם בכאן דלגבי התוקע אמרינן כיון דהתחלה מעשה שלו בתקיעה הוי מעשה שוב חשוב לו גם הקול ליש בו מעשה וכמ"ש התוס' לגבי שהיי' משא"כ השומע דלא עביד שום מעשה וליכא בי' רק הנאת הקול מש"ה חשיב אב"מ וזהו הנ"ל סברת חילוקם. ובזה נ"ל ג"כ לבאר טעם פלוגתתן של הרמב"ם והש"ס דילן ואבוא מקודם מה דאיתא במל"מ שם פלוגתא בענין זה דיש מי שסובר דלא אמרינן סברת התו' הנ"ל רק היכא דהמעשה מקודם הי' באיסור דאז היא מצטרפת עם סופה להחשיבה כמעשה משא"כ היכא דהמעשה הי' בהיתר אז א"א לצרפה לסופה לא חשובה כמעשה ע"ש. ומעתה נ"ל דזהו פלוגתת הש"ס דילן והרמב"ם. דהש"ס דילן סובר כשיטת התוס' הנ"ל דאף היכא דהמעשה א"א לצרפה מ"מ כיון דבא על ידי מעשה חשובה כמעשה. וע"כ גם כאן אף דהנאת הגוף היא שלא ע"י מעשה וא"א לצרף המעשה להנאה זו מ"מ כיון דבאה מתחלתה ע"י המעשה שפיר חשוב ליש בו מעשה וע"כ ס"ל להש"ס דיש מעילה בהנאת הגוף ואין אומרים בזה האי דקול אין בו משום מעילה וכמ"ש מהר"ם ב"ח וסייעתו לענין הנאת המצוה. והרמב"ם אזיל לשיטתו דס"ל בפ"ה מהלכות נזירות הלכה י"ט דלא כשיטת התוס' רק ס"ל לחלק בין אם המעשה הי' באיסור דאפשר לצרפה לסופו אזי חשובה כמעשה. משא"כ היכא דהמעשה הי' בהיתר דא"א לצרפה לסופה אינה חשובה כמעשה וע"כ ס"ל כאן נמי כיון דהנאת הגוף היא שלא ע"י המעשה וא"א לצרף המעשה להנאה זו וע"כ שפיר חשובה הנאה זו לאין בה מעשה. וע"כ מסיים עי"ז דהנאת הגוף שאין בקול דין מעילה וכמ"ש ועי"ז כתב וא"ת הרי נהנה בשמיעת הקול פירוש דיש לו הנאת המצוה שהיא הנאת הקול דעי"ז לא שייך לומר דאין בקול דין מעילה וכמ"ש מהר"ם ב"ח וסייעתו ובזה גם הרמב"ם מודה דכיון דהנאה זו באה ע"י מעשה ושפיר אפשר לצרף המעש' להנאה זו וע"כ שפיר חשובה הנאה זו ליש בו מעשה וכמ"ש בשם התוס' דמסכת שבועות ועי"ז קאמר מצות לאו ליהנות ניתנו. וא"כ שוב ליכא איסור לא משום הנאת המצוה ולא משום הנאת הגוף וע"כ שפיר יצא בדהוא דשופר של עולה. והא דלא קאמר הטעם דעשה דוחה לא תעשה כמ"ש משום דרלה

לכייל

חידושים על סוגיות הש"ס מבן המחבר

לכייל גם זה דשופר של שלמים וכמ"ש המ"א והכ"מ שם . ומ"כ הוכרח לשמטים אחרים וכמ"ש בפירוש דבריו ומבוארים שפיר דברי הרמב"ם הנ"ל וגם דברי הש"ס הנ"ל:

מסכת סוכה

בסוגיא דמצוה הבאה בעבירה

בגמ' קא פסיק ותני לא שנא ביו"ט ראשון ול"ש ביו"ט שני בשלמא יבש הדר בעינן וליכא אלא גזול בשלמא יו"ט דכתיב לכם משלכם אלא ביו"ט שני אמאי לא . וכתבו התוס' בד"ה בעינן הדר וז"ל משמע דפשיטא לי' דבעינן הדר לכולהו יומי' ולכם משלכם לא מיתוקם אלא ביו"ט ראשון וכו'. ותימה מ"ש זה מזה הא כולהו בהדי הדדי כתיבי וכו' ונלפע"ד לתרץ זה ואקדים לבאר דברי רש"י בד"ה בשלמא יבש כ' פסול בדרבנן נמי כיון דמצוה הוא משום זכר למקדש בעינן הידור מצוה . ולכאורה מאי שייכות זל"ז ונלפע"ד דרש"י בא לתרץ בזה קושית התוס' וכוונתו ע"פ מה דאיתא בביצה דף ה' ע"ב אף מתקנת ריב"ז ואילך ביצה אסורה מ"ט מהרה יבנה ביהמ"ק ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו ביצה ביו"ט שני השתא נמי ניכול וכו' . וכן נמי כאן כיון דכל המצוה היא משום זכר למקדש ע"כ בעינן הידור מצוה פירוש משום דמהרה יבנה ביהמ"ק ויאמרו אשתקד מי לא נטלנו לולב יבש ביו"ט ב' השתא נמי ניטול. ובזה לא שייך לומר דמסורה לב"ד דלא מבעי' להרמב"ם דס"ל דהי' ניטל בזמן המקדש בכל ירושלים דודאי הוא מסור לכל ואף לרש"י דניטל רק במקדש מ"מ הכל הי' נוטלים במקדש והוי מסור לכל . וממילא מתורץ קושית התו' דבגזול לא שייך טעמא דמהרה יבנה בהמ"ק . דאז לא יהיה יצה"ר בעולם שנאמר (יחזקאל סי' ל"ו פ' כ"ו) והסירותי לב האבן מבשרכם ולא יגזלו אז . ושפיר פריך הגמ' אלא גזול ביו"ט שני אמאי לא. דלענין גזול ל"ש הטעם הנ"ל :

בתוס' ד"ה משום דהו"ל מהב"ע כתבו והא דתניא לקמן דף מ"ג לכם משלכם להוציא את השאול ואת הגזול משום שאול איצטריכא וכו' וא"ת לקמן [ל"א] דפסלינן לולב של אשירה ושל עיר הנדחת משום דמיכתת שיעורי' תיפוק לי' משום מהב"ע וכו' ומיהו תימה בפסחים (ל"ה) דתניא אין יוצא ידי מצה בטבל ודרש לי' מקרא תיפוק לי' משום מהב"ע דקא אכיל איסורא ונפיק ידי מצה . והקשה מהרש"א וז"ל אדקשיא להו מלולב של אשירה וממצה אמאי לא מקשי להו מסוכה גזולה דס"פ הישן לרבנן דשאולה כשירה גזולה פסולה מדכתיב לך וכו' לכאורה קשה למה המתין המהרש"א מלהקשות עד דמייתי מלולב וממצה הי' לו להקשות בתחלת הדבור שכ' משום שאול איצטריך הדרשה דלכם דמה יעשו בלך האמור בסוכה דשם כשר בשאול לרבנן וכמו שהקשה בחמת המהרמ"ל . ונלפע"ד לתרץ זה ואקדים לתרץ מה דהקשו האחרונים בהא דלולב הגזול פסול דמשמע אף באין לו לולב אחר ואמאי נימא יבא עשה דולקחתם וידחה ל"ת דלא תגזול. וא"ל הטעם משום דיש נ"כ עשה דוהשיב ואין עשה דוחה את ל"ת ועשה דז"א . א'. דמשמע כאן דאף בדיעבד לא יצא וכן איתא בגמ' ובדיעבד הא כ' הנוב"י מהדו"ק בסופו ובמהד"ת או"ח תשובה קל"ד דשפיר יוצא מטעם דכל זה דאמרינן אין עשה דוחה ל"ת ועשה הוא רק משום דאמרינן מאי אולמא הי עשה מהאי עשה ואם כן בדיעבד שפיר יוצא דאמרינן בהיפוך מאי אולמא וכו' . ב'. דכאן ל"ש כלל לומר אין עשה דוחה ל"ת ועשה . דבעת שגזלו לא הוי רק ל"ת לחוד וממילא העשה דולקחתם דוחה אותה ואח"כ ממילא שוב ליכא העשה בי' משום דאיסור גזל הותרה לו בזה . וכה"ג כתב בספר לתורי' ה' לימוד א' לענין שלוח הקן ע"ש שפירש בזה את דברי הכ"מ . ולכאורה הי' כ"ל לתרץ זה דגבי לאו דגזילה ל"א שדל"ת וכ"כ בזה בחידושיי לר"ה והבאתי ראי' מהש"ס והטעם משום דהוא ממון חבירו . אמנם עדיין קשה דבאם אין לו לולב אחר יהא מותר ליטול בו ע"מ שישלם שכורו או להחזיר לו את האתרוג גופי' ומתני' סתמא קתני ומשמע שאין לו שום תקנה ליטול בו . וא"כ קשה אמאי ונימא בי' עדל"ת ונלפע"ד לתרץ דמש"ה ל"א בי' עדל"ת משום דלא הוי בפירוש דהא ע"כ אין בגזל הוא בשעת בהנטילה משום דלמען גזל צריכין בגבהה ג' טפחים כמו בהגביהה לקנות ובענין ליטול בו א"ל הגבהה ג"ט וכמ"ש האחרונים וכן מוכח מהש"ס בכמה דוכתי . ואי דמיירי שמקודם לקח מחבירו ע"מ ליטול בו ובשעת אינו רוצה להחזירו ובזה הוא גוזלו ז"א דא"כ מאי קאמר ר"י משום דהו"ל מצוה הב"ע והלא בשעת מצוה לא עבר שום עבירה עדיין דהא לא גזלו בשעת רק אח"כ כשצריך להחזיר' ואינו מחזירו ויעויין בי"ע שב' זו הסברה לענין מתנה ע"מ להחזיר באם אינו רוצה להחזירה אח"כ . וע"כ צ"ל דמיירי שגזלו מקודם להנטילה וא"כ ממילא לא הוי בפירושא . וכיון דבפירושא דלאו לא מקיים עשה שוב אין העשה דוחה אותה וכדאיתא בש"ס בכמה דוכתי . ובזה א"ש מה דלא הקשה המהרש"א בתחלת הדיבור דמה יעשו בלך הנאמר בסוכה דל"ל תיפוק לי' משום מהב"ע דשפיר איצטריך לאורויי דאפי' אין לו סוכה אחרת דהו"א דיוצא בהגזולה מטעם עדל"ת היינו דיבא עשה דבסוכות תשבו וידחה לאו דגזילה והוי שפיר בפירושא דהא סוכה גזולה ע"כ הכוונה שתקף את חבירו והוציאו מסוכתו וכדאיתא לקמן דף ל"א ובזה עדיין לא גזל הסוכה דהא לא עשה שום קנין וכמ"ש הגאון מהרא"ז מרגליות הביאו בהגהות מהר"ל חיות והגזילה היא בשעת אכילה דההשתמשות בהסוכה הוי קנין וע"ש בהגהות ובעת אכילתו בה אז הוא מקיים נ"כ העשה והוי שפיר בפירושא ושוב לא הוי מצוה הב"ע ולזה כתיב לך בסוכה דאפי' בכה"ג לא יצא משא"כ בלולב שפיר הוכרחו התוס' לכתוב דמשום שאול איצטריך דא"ל דכ"מ כאין לו לולב אחר דבלולב לא שייך לומר עדל"ת דלא הוי בפירושא וכנ"ל אבל בלולב של אשירה ובמצה של טבל שפיר הקשה מהרש"א דאמאי לא הקשו מסוכה דאין לומר דכ"מ כאין לו סוכה אחרת דהו"א דיוצא בגזולה מטעם עדל"ת דאם כן מאי הקשו מלולב של אשירה וממצה של טבל הא שם נ"כ י"ל דמיירי כאין לו לולב ומצה אחרת והו"א דיוצא בהם ע"י עדל"ת דשם הוי נ"כ בפירושא . ואף אם נאמר דטבל מפני שהוא עון מיתה ל"א ב"י דעדל"ת מ"מ הוה ל"מ בטבל שבול למעשר שני דלית בי' עון מיתה והו"א דאמרינן בי' עדל"ת . וע"כ דנראה להו לדוחק לאוקומי קרא דוקא כאין לו מצה אחרת וע"כ שפיר הקשה דאמאי לא הקשו מסוכה :

ובגוף קושית המהרש"א נלפע"ד לתרץ ואקדים לבאר דברי הפנ"י דהא דא"ר יצחק בר נחמני א"ם לא שנו אלא ביו"ט ראשון אבל ביו"ט שני מתוך שיוצא בשאול יוצא נמי בגזול פירש הפנ"י דכוונת שמוחל הוא שפמ"ש התוס' כאן דמהב"ע לא הוי רק היכא דא"א לעשות המצוה רק מחמת העבירה אבל היכא דאפשר לעשות בלי העבירה כגון באתרוג דאף אם לא היו עובדין לאילן ג"כ היו יכולין ליטול בו לא הוי מצוה הב"ע וזהו הפירוש בדברי שמוחל מתוך שיוצא בשאול פי' והיה יכול להשאיל לעצמו האתרוג כדי ליטול בו יוצא נמי בגזול פירוש ולא הוי מהב"ע ומשום דיכול לעשות המצוה בלא העבירה ע"ש . והח"ס בחידושיו לסוכה והנוב"י תניינא סי' קל"ד הקשו ע"ז דהא שוחל שלא מדעת גזלן הוא . ב'. דא"כ מ"ט דר' יוחנן דר"י נ"כ ס"ל האי סברא דהיכא דיכול לעשות המצוה בלי העבירה לא חשיב מצוה הב"ע וכמ"ש התוס' . ונלפע"ד לתרץ דכוונתו של הפנ"י היא דלא יקשי' מכוין בהגבהתו ע"מ לגוזלה ושוב ממילא הוי כשאול ושואל שלא מדעת נמי לא הוי דא"כ הוא מכוין בהגבהתו לשאול . אמנם עדיין קשה דהכי דמיירי דאינו מתכוין בהגבהתו אף לשאול מ"מ הא עכ"פ הוא מתכוין לצאת ידי חובת המצוה וא"כ שוב הוי גזלן וכמ"ש זקיני הגאון בנתה"מ סי' ל"ד דמגביה ע"מ להשתמש הוי גזלן ומגביהה

ומגביהה ע"מ לצאת הוי כמו מגביה ע"מ להשתמש בו כמובן. אמנם נלפע"ד דזה תלוי בפלוגתא אם מצות צריכות כוונה אם לאו דאם מצות צריכות כוונה ואף מצוה דרבנן א"כ ע"כ הוא מכוין בהגבהתו ידי חובת המצוה ע"כ הוי גזלן ואי אין צריכות כוונה ועכ"פ במצוה דרבנן שוב צ"ל לכוין בהגבהתו לצאת וא"כ שפיר יכול לצאת בו היינו שלא יכוין בהגבהתו אף לשואלו ולא יהי' גזלן בהגבהתו ואפילו שואל שלא מדעת לא יהי'. וא"כ שוב ממילא א"ש פלוגתא ר' יוחנן ושמואל הנ"ל דר"י ס"ל בחולין דף ל"א גבי נדה שנאנסה וטבלה דמצות צריכות כוונה וכמ"ש הג"א ואף במצוה דרבנן ס"ל דמצות צריכות כוונה וכמ"ש הר"י. והובאו דברי הג"א והר"י הנ"ל בשו"ת רדב"ז ח"א סי' ל"ד ע"ש. ועי"כ שפיר ס"ל דפסול אפי' ביו"ט ב' לולב הגזול ומשום מהב"ע ושמואל ג"כ לשיטתו דס"ל שם מצות א"צ כ ומכ"ש במצוה דרבנן וכמ"ש הרדב"ז וע"כ שפיר מכשיר לולב גזול ביו"ט ב' מטעם מתוך שיוצא בשאול וא"כ הוא יכול לעשות המצוה בלי העבירה היינו שלא יכוין בהגבהתו אפי' ע"מ לשאול ולא יהי' בזה שום צד גזילה ואפי' בכלל שואל שלא מדעת לא יהי' וכמ"ש. וממילא לא יהי' רק שאול בידו. וכיון דיכול לעשות המצוה בלי העביר' ע"כ יוצא נמי בגזול ולא הוי מהב"ע וכמ"ש התוס' כאן. וזהו כוונת פנ"י ומתורץ קושית הח"ס והכוכ"י הנ"ל. ובזה יתורץ ג"כ קושית המהרמ"ל הנ"ל שהקשה על תחילת דברי התוס' דאמאי לא הקשו מסוכה דלמה לי לך להוציא את הגזול ותיפוק לי' דהוי מהב"ע. ולפמ"ש א"ש דהתם דדרש לך למעוטי גזולה אזדא אליבא דרב ושמואל ע"ש והם הא ס"ל מצות א"צ כ וא"כ יכול לעשות המצוה בלי עבירה היינו שיאכל בסוכה של חבירו שלא ע"מ לשאול ולא לגזולה ואפי' לצאת לא יכוין ולא הוי לדידהו מצוה הב"ע. משא"כ כאן אליבא דר' יוחנן שפיר הקשו כיון דס"ל לר"י מצות צ"כ אפילו במצוה דרבנן ככ"ל וממילא א"א לו לעשות המצוה בלא העבירה והוי מהב"ע והקשו שפיר דל"ל קרא דלכם להוציא הגזול תיפוק לי' דהוי מצוה הב"ע. ובזה ג"כ יתורץ קושית המהרש"א הנ"ל די"ל דהתוס' מעיקרא נמי הוו ידעו מזה דהיכא דיכול כעת לעשות המצוה בלי עבירה לא הוי מצוה הב"ע וע"כ לא הקשו מסוכה והכ"ל רק בלולב של אשירה דכעת אינו יכול לעשות המצוה בלי עבירה שפיר הקשו דתיפוק לי' דהוי מצוה הב"ע וחידשו עי"ז דאף דכעת אינו יכול לעשות המצוה בלי עבירה מ"מ כיון דהמצוה אינה באה מחמת העבירה לא הוי מצוה הבאה בעבירה:

ובגוף קושית התוס' הנ"ל דל"ל הכתוב דלכם להוציא גזול תיפוק דהוי מהב"ע. נלפע"ד די"ל דשפיר איצטריך קרא דלכם דאיכא נ"מ היכא דא' שלח שליח ליקח לולב של חבירו והשליח הי' סובר אז שהוא של המשלח דקיימ"ל בזה דיש שליח לד"ע והמשלח חייב והשליח פטור. ועתה לקחו השליח לצאת בו ואינו רוצה להחזירו להמשלח דמשום מהב"ע ליכא דלא עשה השליח עבירה דמתחלה הי' שוגג ועתה במה שגזלו מן המשלח הא קיימ"ל הגונב מן הגנב פטור ואינו עובר גם על הלאו וכמ"ש זקיני הגאון בנתה"מ סי' ל"ד ס"ק ה' ואין כאן מהב"ע והי' יוצא בו וע"י הקרא דלכם שפיר אינו יוצא משום דאינו שלו דמ"מ גזול הוא. או יאמר לתרץ קושית א' של הח"ס והכו"ב על הפנ"י דמתוך שיוצא בשאול והלא שואל שלא מדעת גזלן הוא עפמ"ש זקיני הגאון בספרו יד יוסף על מס' ב"מ ד' מ"א ע"ב דשש"מ לא נקרא גזלן על כולו רק על הנאת תשמישו ע"ש וכאן גבי לולב ליכא שום הנאת תשמיש דמצות לאו ליהנות נתנו וכדאי' במס' ר"ה דף כ"ח ע"ש וע"כ שפיר כתב הפנ"י דיכול לצאת בשאול אף בשלא מדעת:

שם בתוס' ומיהו תימה דבפסחים [ל"ה] תניא אינו יוצא ידי מצה בטבל ודרש לי' מקרא תיפוק לי' משום מהב"ע דקא אכיל איסורא ונפיק ידי מצה והקשו המהר"ם ב"ח והח"ס בחידושיהם למס' סוכה דמאי הקשו התוס' דהא שפיר איכא נ"מ בטבל טבול למעשר עני דהו"א דיוצא דלא חשיב מהב"ע כיון דאינו טבל גמור דחייב עליו מיתה אמרי' בי' דעשה דמצה דוחה ל"ת דטבל קמ"ל דאפ"ה אינו יוצא. ונלפע"ד לתרץ זה ואקדים מש"כ התוס' דף ל"ה ד"ה לחם וז"ל ותימה בפכ"ש דף ל"ה דאין יוצאין ידי מצה בטבל מדכתיב לא תאכל עלי' חמץ וכו' תיפוק לי' משום דבעינן מצה משלכם וטבל לא חשיב לכם כדמוכח הכא גבי אתרוג. וי"ל דלא דמי דהא דאין יוצא באתרוג של טבל דהוי כמו אתרוג של שותפין שיש לכהן וללוי בו חלק וכו' אבל גבי מצה כשאכל ממנה כמה זיתים אם יש משלו כזית יצא. וא"כ כאן נמי בטבל הזה ג"כ קשה קושית התוס' דהרי יש להעני חלק בהטבל והוי מצה של שותפין ולא הוי לכם ועכצ"ל דמיירי ג"כ שאוכל כמה זיתים דאף אם נסלק חלק העני מ"מ ישאר כזית. ואם כן שוב שפיר מתורץ קושית האחרונים דלא שייך כאן לומר עשה דוחה ל"ת. ולכאורה הייתי יכול לומר הטעם דל"א בי' עדל"ת משום דלא הוי בעידנא דעל הלאו דטבל עבר בכזית א' והעשה דבערב תאכלו מצות אינו מקיים עד גמר האכילה. ואחר כך מצאתי זה בקונטרס הנספח לספר ישועות יעקב מנכדו הגאון מהרצ"ה אבדק"ק לבוב. אמנם זה עדיין תלוי בדעת הפסקי תוספות זבחים דף ל"ו שכ' דאם א"א לקיים העשה בענין אחר לא בעי' בעידנא וכבר הבאתי זה לעיל בחי' למס' ר"ה וא"כ לדבריו עדיין קשה קושית האחרונים הנ"ל. ונלפע"ד דמטעם אחר ל"א כאן עדל"ת דכיון דצריך לאכול כמה זיתים כנ"ל. וא"כ לא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי ועי"כ שפיר הקשו התוס' דאמאי איצטריך קרא דא"י במצה של טבל ותיפוק לי' משום מצוה הבאה בעבירה. ובזה יתורץ גם קושית התוס' הנ"ל דהא בגמ' פכ"ש שם אזדא אליבא דר"ש ור"ש הא אית לי' אתי חד עשה ועקר תרי לאוי וכמ"ש בספרי האחרונים יעויין בדבריהם. וכיון שכן שוב שפיר י"ל כקושית האחרונים הנ"ל דשפיר איצטריך קרא דאינו יוצא במצה של טבל ומשום דאיכא נ"מ בטבל טבול למ"ע דאי משום הטעם דמהב"ע שפיר הי' יוצא בו מטעם דאמרינן בי' עדל"ת. ואי משום דהכא ע"כ אוכל כמה זיתים וא"כ שוב לא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי. ז"א דהא ר"ש ס"ל אתי חד עשה ועקר תרי לאוי וכנ"ל בשם האחרונים. ובזה ג"כ מתורץ מה דלכאורה קשה לפע"ד דהא ר"י ע"כ לא ס"ל זו הדרשא וכדאיתא שם בש"ס ומאי טעמא לא יצא אליבי' במצה של טבל ומתני' משמע דלכ"ע אינו יוצא. ולפמ"ש א"ש דהא ר"י ס"ל לא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי ע"ש באחרונים. וא"כ לדידי' אין יוצאין בשום מצה של טבל אפי' בטבל טבול למ"ע משום מהב"ע ואי דנימא בי' עדל"ת ז"א דהא צריך לאכול כמה זתים דאל"ה הוי מצה של שותפים ולא הוי לכם וכנ"ל בתוס'. וכיון שכן שוב לא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי והא דמוקי שם הברייתא דאינו יוצא בטבל טבול למ"ע מדרשה הנ"ל כר"ש ולא כרבנן אין הפירוש דרבנן פליגי בזה וס"ל דיוצאין בו רק הכוונה דהם לא ס"ל דרשה הנ"ל רק ס"ל דמטעם אחר אינו יוצא והיינו מטעם מצוה הבאה בעבירה וכנ"ל בשם התוס':

שם בסוגיא דאונכרי

אמר להו רב הונא להנהו אוונכרי כי זבניתו אסא מכותים לא תגזזו אתון אלא לגזזו אינהו ויהבו לכו. מ"ט סתם כותים גזלני ארעא' נינהו וקרקע אינה נגזלת וכו' ע"ש ובפרש"י. ויש בגמ' זו ב' קושיות. א'. קושית הפנ"י דאמאי לא הזהר אותם ר"ה בלא האי דמצוה רק משום איסור גזל. ב'. קושית הישועות יעקב על שיטת רש"י דפירש דהחשש הוא משום גזל ישראל דא"כ אמאי אמרו בש"ס התם דקני' ביאוש והרי בגזלן עכו"ם לא אמרינן סתם גזילה יאוש בעלים וא"כ מנ"ל

מ"ל שנתייאשו הבעלים. בשלמא להרמב"ן והרשב"א שכתבו דהחשש הוא משום גזל עכו"ם ל"ק זו הקושיא דבאמת הא דלא אזלינן בגזלן עכו"ם שנתייאשו הבעלים אף דמסתמא גם בגזלן עכו"ם מייאש הוא משום דמוקמינן לדבר הגזול בחזקת מרא קמא וא"כ זהו רק בגזילת ישראל משא"כ בגזילת עכו"ם דכתבו הקדמונים דעכו"ם לית לי' חזקת ממון וע"כ שפיר אמרינן בי' דאף בגזלן עכו"ם סתמא הוי יאוש בעלים. אמנם לשיטת רש"י הנ"ל הדרא הקושיא לדוכת'. ונלפע"ד לתרץ זאת ואקדים לתרץ קושית המפרשים על מה שאמרו בכאן וקרקע אינה נגזלת דהא כתבו התוס' בד"ה וקרקע דאף דאין יאוש לקרקע מ"מ היכא דנשתקע שם של הבעלים ממנה יש יאוש אף לקרקע וא"כ כאן דמיירי ע"כ בנשתקע שם הבעלים דהא לא ידעינן כלל אם הקרקע היא גזולה וא"כ בכה"ג שוב יש יאוש אף לקרקע. ונלפע"ד לתרץ קושיא זו ע"פ מה דאקדים מה שנלפע"ד דהא דכתבו התוס' דבנשתקע שם הבעלים יש יאוש לקרקע הוא רק מדאו' [וכמו דאיתא שם הלשון בתוס' ובירושלמי] אבל מדרבנן הכל תלוי ביאוש ובאם לא נתייאשו הבעלים אזי אף דנשתקע שם הבעלים מ"מ לא מהני ואין הגזלן קונה אותה ורק לענין כלאים אוקמוה אדאורייי' משום דהוי לחומרא אבל כאן דהוא לקולא שפיר אמרינן דאין מועיל נשתקע שם הבעלים בלא יאוש. וע"כ שפיר אין האוונכרי בעלמא רשאים לגזוז מהמחובר משום דהו"ל עכ"פ מלוה הב"ע מדרבנן ומתורץ שפיר קושית המפורשים. ובזה שפיר יתורץ קושית הפנ"י הנ"ל דמשום איסור גזל לחוד לא הי' צריך ר"ה להזהיר להנהו אוונכרי דכיון דמדאורייתא כבר קנה העכו"ם בגזלן את הקרקע והאוונכרי הם קונים את ההושענא מהעכו"ם וא"כ מדאורייתא היו רשאין האוונכרי בעלמא לגזוז מהמחובר וא"כ אף אם הקרקע בודאי היא גזולה מ"מ לא הוו האוונכרים חוששין משום גזילה רק מדרבנן וכאן דלא הוי רק ספק גזל וכמובן מדברי הש"ס וא"כ ממילא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא וליכא בהאוונכרי שום איסור משום גזל וע"כ לא הזהיר רק מטעם מהב"ע דנגד המלוה שוב איכא חזקת חיוב נגד הספק גזל ואפי' בדרבנן ספיקו לחומרא דהוי ספק נגד החזקה ולכ"ע הוי לחומרא וכמו שכ' הש"ך בכללי ס"ס אות כ' והביא הרבה ראיות מהש"ס ע"ש. וכה"ג כתב זקיני הגאון בתויו"ד לענין ספיקא דאורייתא דאף לדעת הרמב"ם דסובר ספיקא דאורייתא מה"ת לקולא מ"מ בספק מ"ע גם הרמב"ם מודה דספיקא דאורייתא לחומרא מטעם זה דהוי ספק בחזק' חיוב ע"ש וא"כ ה"ה בספיקא דרבנן ומתורץ קושית הפנ"י. ועפ"ז מתורץ גם קושית הי"ע דשפיר אמרינן כאן אף בגזלן עכו"ם סתם גזילה יאוש בעלים ומטעם דאף דודאי יאוש לא הוי משום דמיירי בגזלן עכו"ם מ"מ עכ"פ מידי ספק יאוש לא נפקא ושוב לא הוי מהב"ע מטעם ס"ס. א'. שמא האי קרקע לאו גזולה היא ואת"ל דהוי גזולה מ"מ שמא נתייאשו הבעלים. וכיון דהוכחתי דכל הגזילה דהאוונכרי דכאן היא אינה רק מדרבנן וכיון דכאן הוי ס"ס במילתא דרבנן שפיר מותר אפי' במלוה דיש חזקת חיוב כנ"ל מטעם דס"ס בדרבנן אף בחזקת איסור הוא לקולא כמ"ש הש"ך שם בכללי ס"ס אות כ"א לענין ס"ס בדאורייתא בחזקת איסור דאף דבחזקת איסור הוי ס"ס לחומרא מ"מ כיש ג' ספיקות אזי מותר אף בחזקת איסור ומטעם דנחשב ס' הא' נגד החזקת איסור ושוב מותר מטעם ס"ס וה"ה כאן לענין ס"ס בדרבנן ע"כ מותר כאן ולא חשיב מהב"ע :

אך יאמר לתרץ קושית הי"ע שהקשה לשיטת רש"י דפי' דהחשש הוא משום גזל ישראל דאמאי אמרו סתמא דקני' ביאוש והלא בגזלן עכו"ם ל"א סתם גזילה יאוש בעלים [ע"ש שכ' דלהרמב"ן ורשב"א שפירשו דהחשש הוא משום גזל עכו"ם לק"מ וכדהבאתי לעיל לשונו רק לשיטת רש"י שפיר קשה זו הקושיא] וגם לתרץ קושית האחרונים שהקשו דאמאי פירש"י דהחשש הוא משום גזל ישראל ולא משום גזל עכו"ם דהא ר"ה סבירא לי' בב"ק דף קי"ג דגזל עכו"ם אסור מה"ת. ונראה לתרץ. ואקדים לתרץ מה דקשה לפע"ד על הש"ס דהנה בחתם סופר או"ח סי' קל"ב כתב דס"ל לרב ור"ה דכל גנב וגזלן קנו גוף החפץ כשעשו איזה קנין בגזילה או הגניבה כגון קנין הגבהה או איזה קנין אחר ואינו חייב שוב להחזיר גוף החפץ רק ממון ורק מגד מ"ע דוהשיב את הגזילה דכתיב בי' כעין שגזל וכדאיתא בב"ק ע"כ מחויב להחזיר גוף החפץ והא דכופין אותו שיחזיר גוף החפץ הוא מטעם כדי שיקיים המ"ע וכמו דכופין על כל מ"ע וכדאיתא בש"ס מכין אותו עד שתצא נפשו ע"ש. וא"כ לכאורה קשה על הש"ס בסוגיין דאמאי לא יהי' רשאין האוונכרי בעלמא לגזוז מהמחובר ומטעם דאיתא בש"ס דקרקע אינה נגזלת ופירש"י דאין מועיל יאוש בקרקע והלא כאן בודאי מיירי דהעכו"ם הגוזלים עשאו איזה קנין בהקרקע כדי לקנותה דאל"כ גם מטלטלין אין נגזלין א"כ ממילא לפי דברי הח"ס כבר קנאו העכו"ם הגוזלים את הקרקע ואין חייב רק ממון וא"כ כבר יש להאוונכרי ב' קניינים בההושענא קודם נטילתם להמלוה היינו הקנין שעשאו העכו"ם הגוזלים בהקרקע והקנין של היאוש שנגמר בעת שגזזו האוונכרי ההושענא מהמחובר וכיון דאיכא ב' קניינים קודם נטילתם למלוה שוב ליכא מהב"ע כמ"ש מהרש"א בסוגיין. אמנם זה טעות. דהא כל דיוקו של הח"ס דהגנב והגזלן קנו גוף החפץ תיכף בהקנין שעשאו בהגזילה היא רק ממה דחייב הגנב והגזלן באונסי החפץ ע"ש. וא"כ ממילא בקרקע דאינה נגזלת גם לענין זה דיהא הגנב חייב באחריותה וכדאיתא במתני' פרק הגזל בתרא דף קי"ז ע"ב ע"ש א"כ שוב ממילא בכה"ג אין להעכו"ם הגוזלים שום קנין בהקרקע הגזולה. אכן עדיין קשה קושיתי הנ"ל דהא מ"מ יש להאוונכרי ב' קניינים בההושענא גופה קודם נטילת' להמלוה דהא בודאי עשאו האוונכרי איזה קנין בההושענא לקנותה וכיון דיש להאוונכרי ב' קניינים בה קודם נטילתה למלוה שוב ליכא מהב"ע כנ"ל בשם מהרש"א וע"כ הטעם דמה"כ היא העיקר דהא רב ס"ל בב"ק דף ס"ג דיאוש קונה ור"ה אזיל בשיטת רב כדאיתא בתוס' שבת דף מ' ד"ה דב"ע. א"כ אמאי לא יהי' האוונכרי בעלמא רשאים לגזוז. ונלפע"ד לתרץ דע"כ לא כתב מהרש"א דהיכא דאיכא ב' קניינים קודם המלוה שוב ליכא משום מלוה הב"ע רק היכא דכ"א בפ"ע הוי קנין גמור דאין הגזלן מחויב להחזיר החפץ בשום ענין ואפי' מגד העשה דוהשיב אז שפיר אמרינן דכיון דיש ב' קניינים באלו שוב ליכא מהב"ע משא"כ כאן דהאי קנין הא' אינו קנין גמור דהא הגזלן עדיין מחויב להחזיר גוף החפץ מגד עשה דוהשיב כנ"ל בשם הח"ס ע"כ אין קנין זה חשוב לצרפו עם עוד קנין לסלק הרב"ע. וע"כ אין רשאים האוונכרי בעלמא לגזוז משום טעם דמהב"ע. ובזה יתורץ גם קושית האחרונים הנ"ל דאמאי כ' רש"י דהחשש הוא משום גזל ישראל ולא משום גזל עכו"ם. ולפי הנ"ל יתורץ זה דזה שהבאתי דקנין הא' הוא אינו קנין גמור זה בגזל ישראל דאית בי' מ"ע דוהשיב משא"כ בגזל עכו"ם. דלית בי' מ"ע דוהשיב כמ"ש האחרונים א"כ שוב בקנין הא' קנה הגזלן החפץ בקנין גמור ואין מחויב להחזיר החפץ ושפיר חשוב קנין הא' להצטרף עם הקנין דיאוש לסלק המהב"ע ושוב הי' רשאים האוונכרי לגזוז מהמחובר. דטעם זה הוא עיקר כנ"ל. ע"כ הוכרח רש"י לפרש דהחשש הוא משום גזל ישראל דיש עשה דוהשיב ושוב לא הוי קנין הא' קנין גמור. וע"כ לא חשיב האי קנין להצטרף עם קנין אחר לסלק המהב"ע. ושפיר אין האוונכרי בעלמא רשאים לגזוז מהמחובר. ועפ"ז יתורץ גם קושית הי"ע הנ"ל שהקשה דלשיטת רש"י דהחשש הוא משום גזל ישראל ושוב יש להגזילה חזקת מרא קמא וא"כ אמאי אמרי' סתם גזילה הוי יאוש בעלים כיון דמיירי בגזלן עכו"ם ולהנ"ל א"ש דכיון דבקנין הא' אף בלא היאוש ג"כ אינו מחויב להחזיר החפץ גופי' רק מגד העשה דוהשיב כנ"ל בשם הח"ס ואם כן כבר יצא החפץ מחזקת הנגזל וממילא ליכא להחפץ היינו ההושענא

ההושענא חזקת מרא קמא וע"כ שפיר אמרינן בי' סתם גזילה יאוש בעלים כמ"ש הי"ט ודעת רמב"ן והרשב"א הבאתיו לעיל :

אך יאמר לתרץ קושיא האחרונים על רש"י דכתב דהחשש הוא משום גזל ישראל ולא כתבו החשש נ"כ משום גזל עכו"ם ע"פ מה דאקדים לתרץ מה דקשה לפע"ד דלפמ"ש התוס' בסוגיין ד"ה בקרקע בשם ירושלמי דהא דל"מ יאוש בקרקע הוא מדאורייתא אבל מדרבנן יש יאוש לקרקע וא"כ קשה דאמאי אין רשאין האוונכרי בעצמם לגזוז מהמחובר מטעם מה"ט כדאיתא ברש"י לקמן הא מדרבנן כבר קנה בעכו"ם וקנין דרבנן מהני לדאורייתא וכדאי' בתוס' לקמן וכ"כ הר"ן בגיטין דף ס"ז אליבא דהרי"ף ורש"י. וא"כ אף אם יגזזו האוונכרי בעצמם מ"מ יהי' מדרבנן יאוש ושינוי רשות ושפיר יוצאין אפי' בדאורייתא כנ"ל. ונלפע"ד דלפי מה דמשמע מדברי הסמ"ע סי' ש"ו ס"ק א' דלגבי עכו"ם אין מועיל קנין דרבנן ע"ש. וכאן נמי דהנגזלים הם עכו"ם ל"מ יאוש בקרקע אפי' מדרבנן. ועפ"ז יתורצו דברי רש"י די"ל דגם רש"י ס"ל כדעת הירושלמי דמדרבנן מהני יאוש אף בקרקע וכן מוכח מל' רש"י שכ' בד"ה לקרקע דאין יאוש מועיל בקרקע ומקראי נפקא לן בהגוזל בתרא דלכאורה למאי נ"מ כ' רש"י זה. ולפי הנ"ל שפיר י"ל דרש"י כ' זה במכוון לאורויי לן דהא דל"מ יאוש בקרקע אינו מצד הסברא רק דמקרא נפקא לן אבל מדרבנן שפיר מועיל. ומעתה שפיר יתורץ דברי רש"י הנ"ל ואקדים. לזה מה שכ' זקיני הגאון במקו"ח סי' תמ"ח ס"ק ה' דהא דלא מהני קנין דרבנן לדעת הסמ"ע היינו כשהוא לטובת הישראל אבל לא נגד טובת העכו"ם ע"ש. וע"כ שפיר פירש רש"י דהחשש הוא משום גזל ישראל דאז הוי טובת הישראל הנגזל שלא יהי' מהני קנין דרבנן דהוא היאוש ושפיר אינו מועיל קנין דרבנן. לגבי עכו"ם כנ"ל בשם הסמ"ע. משא"כ בגזל עכו"ם דאדרבא עיקר הטובה לישראל היינו האוונכרי שיועיל הקנין דרבנן דהוא היאוש בהקרקע כדי שיוכלו הם בעצמם לגזוז מהמחובר וע"כ מועיל הקנין דרבנן אף לגבי עכו"ם וכמ"ש המקו"ח. ושפיר היו רשאים האוונכרי בעצמם לגזוז ממחובר דמדרבנן יש גבייהו יאוש ושינוי רשות וקנין דרבנן מועיל לדאורייתא כנ"ל. וע"כ הוכרח רש"י לפרש משום גזל ישראל :

בתוס' ד"ה שינוי כתבו וז"ל ואע"ג דקני מדרבנן כדאי' בריש פ' הגוזל קמא כו' כיון דמדאורייתא לא קני לא נפיק הכא ומיהו מההיא סבתא [לקמן דף ל"א] משמע גבי סוכה דנפיק אע"ג דלא קני אלא מטעם מרים אלא יש לתרץ התם משום תקנת השבים והכא כאגודת לולב בעלמא לא שייך תקנת השבים דניקל להתיר אגדו ע"ש. והנה יש בתוס' הללו כמה דקדוקים וכמו שאבאר. א'. קושי' הגאון מהרמב"ח בספרו כפות תמרים דהא זה הוא רק סברת אביי דשינוי החוזר לברייתו קונה מדרבנן. אבל רב אשי שם חולק עליו וס"ל דאינו קונה אפילו מדרבנן וכן הוא בהגוזל קמא דף ס"ו מסתמי' דרבא וכן פסק הרמב"ם פ"ב מהלכות גזילה ובש"ע חו"מ סי' ש"ס ע"ש. ב'. קשה לפע"ד דמאי הקשו מההוא סבתא דהלא לפמ"ש הכוכ"ת בחאו"ח סי' קל"ד דבתרי דרבנן לא אמרינן כל דתיקון דרבנן כעין דאו' תיקון [ע"ש שפירש בזה דברי התוס' בע"א ד"ה מתוך שכתבו דשואל לא חייש למהב"ע מפני שהוא מדרבנן והקשה בספר שאגת ארי' סי' נ"ט דאמאי לא נימא כל דתיקון רבנן כעין דאו' תיקן ע"ש וכתב דשואל ס"ל מהב"ע הוא רק מדרבנן וע"כ בדבר שהוא מדרבנן דהוי ב' דרבנן לא אמרי' כל דתיקן רבנן כעין דאורייתא תיקן ע"ש ובזה כלפע"ד לפרש דברי הפנ"י בסוגיין שפי' מאי דאמר רשב"ג א"ש דביו"ט שני מתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול דהא עפמ"ש התוס' בסוגיין דהיכא דיכול לעשות המצוה בלא העבירה לא הוי מהב"ע וע"כ קאמר דמתוך שיוצא בשאול פי' והי' יכול להשאיל לעצמו האתרוג כדי לצאת בו יוצא נמי בגזול פי' ולא הוי מהב"ע ומשום דיכול לעשות המצוה בלא העבירה ע"ש והקשו הח"ס בחידושיו לסוכה וכן הנו"ב סי' הנ"ל דהלא שואל שלא מדעת גזלן הוא ע"ש וכבר כתבתי בעזהשי"ת לתרץ קושיא זו ולפמ"ש בשם הנו"ב שפיר מתורץ דכוונתו עפמ"ש זקיני הגאון בספרו יד יוסף על מס' ב"מ דף מ"א ע"ב דהא דשואל שלא מדעת גזלן הוא רק מדרבנן ע"ב וא"כ כאן ביו"ט ב' דהוי רק מדרבנן שוב הוי בשואל שלא מדעת ב' דרבנן ולא חייש שואל למהב"ע משום דבב' דרבנן לא הוי כעין דאו' וא"כ הרי יכול לצאת המצוה בכה"ג דלא הוי מהב"ע וע"כ אף בגזול ממש נ"כ יוצא משום דיכול לעשות המצוה בלא העבירה משא"כ בשאר מהב"ע דהוי דאו' שפיר חייש שואל אף במצוה דרבנן משום כל דתיקון דרבנן כעין דאו' תיקון וכמ"ש בשם השאג"א ומתורץ שפיר דברי הפנ"י] וכ"כ השער המלך פ"ג מהלכות גניבה ע"ש ואם כן לפמ"ש מהרש"א לתרץ קושיתו שהקשה דמאי פריך הש"ס וליקנינהו בשינוי מעשה הלא כתב רש"י לענין יאוש דאף דקני מ"מ הוי מהב"ע וא"כ כאן נמי אף דקנהו בשינוי מעשה מ"מ הוי מהב"ע דקושי' הש"ס הוא רק בצירוף היאוש דקודם וכיון דהוי ב' קניינים לא הוי מהב"ע ע"ש ובהיאוש הרי לא שמענו בפירוש דאייאש רק הוא משום דאמרי' סתם גזילה יאוש בעלים [ואף דבגזלן עכו"ם לא אמרי' סתם גזילה יאוש בעלים כבר ישב על מדוכה זו הי"ט הבאתיו לעיל] ולפמ"ש הב"ח באה"ע סי' כ"ז הביאו הח"מ והב"ש שם ס"ק א' הא דסתם גזילה יאוש בעלים הוא אינו רק מדרבנן ע"ש וממילא הוי כאן ב' דרבנן. א'. קנין היאוש דהוא רק ע"י דסתם גזילה יאוש בעלים הוי רק דרבנן. ב'. שינוי החוזר נ"כ אינו רק מדרבנן וע"כ שפיר אינו מועיל לדאו'. משא"כ בההיא סבתא דהוי רק חד דרבנן שפיר מהני לדאו' וכמ"ש בב"י גבי מעמד שלשתן הביאו הב"ש בסי' הנ"ל ס"ק ג' ול"ה ע"ש ומאי הקשו התוס'. ג'. דמאי הקשו תוס' מהא דסבתא ולא מהא דר"כ הקודם לזה דאמר אבל גזל עצים וסיכך בהם ד"ה אין לו אלא דמי עצים דהוא נ"כ משום תקנת מרים. ד'. דמאי תירצו התוס' התם מפני תקנת השבים דנה לי אם הוא מפני תקנת השבים הלא סוף סוף הוא רק קנין דרבנן ולא מהני לדאו'. ונלפע"ד לתרץ עפמ"ש הכ"ת לתרץ קושיתו על מה דאי' בגמ' דאגד לולב הוי שינוי החוזר לברייתו ואינו קונה ואמאי לא אמרינן דחשיבות המצוה עבדא לי' קבע וכמו גבי סוכה דאמרי' גבי תקנת מרים משום דמצות סוכה משוי לי' כל ז' כבנין קבע דשאני סוכה דמצותה כל ז' הימים כל היום ואין יכולין לומר לו לא מן הסוכה משא"כ לולב דמדאגבי' נפיק בי' ע"ש אמנם לענ"ד עדיין קשה דמ"מ אמאי לא נאמר בי' דחשיבות המצוה משוי לה קבע וכמו דקיי"ל דאכילת שבת קיבעת למעשר משום דהיא אכילה חשובה מחמת המצוה הרי דחשיבות המצוה משוי לי' קבע אמנם י"ל עפמ"ש הר"מ פ"ד ממעשר דהא דאכילת שבת קובע הוא רק מדרבנן ע"ש וא"כ גם כאן לא הוי האגד בלולב קבע רק מדרבנן והש"ס בכאן ס"ל דקנין דרבנן לא מהני לדאו' וא"כ ממילא מתורץ קושית הא' דהיא קושי' הכ"ת הנ"ל דשפיר ס"ל לתוס' כרב אפי דשינוי החוזר לא הוי קנין כלל אף מדרבנן ומ"ש התוס' דכאן קני מדרבנן הוא משום דעכ"פ מדרבנן חשיבות המצוה משוי לי' לקבע וכמו לגבי מעשר דאכילת שבת קובע מדרבנן מטעם חשיבות המצוה ובזה נ"כ יתא מתורץ שאר הקושיו'. ואקדים לתרץ דברי רש"י לקמן דף ל"א שפי' בהא דקאמר ר"כ דבגזל עצים וסיכך בהם ד"ה אין לו אלא דמי עצים דהוא משום ב' טעמים. א' דקנינהו בשינוי מעשה ושינוי השם ועוד משום תקנת השבים וכעובדא דסבתא דנ"כ פסק ר"כ אין לה אלא דמי עצים לא כתב רש"י רק טעמא דתקנת השבים והשמיט טעם הא דקנינהו בשינוי מעשה ושינוי השם. וגם לתרץ קושי' הלח"מ פ"ה מסוכה על הש"ס דפריך על הא דאמר רבינא האי כשורה דמטללתא דגזולה עבדי' לי' רבנן תקנתא

משום

מפני תקנת מריש פשיטא מ"ש מעלים הא שנא ופנא דבעלים יש קנין דשינוי מעשה ושינוי השם משא"כ בכשורה דליכא רק זה דתקנת השבים. ונראה עפ"מ שאבאר דזה שכתבתי בשם הכ"מ דהטעם בסוכה דחשבינן לי' כל ז' כבנין קבע הוא משום דמצותה כל ז' ימים כל היום ואין יכולין לומר לו לא מן הסוכה הוא רק אליבא דר"א דס"ל בר' כ"ז דאין יוצאין מסוכה לסוכה וא"כ אין יכולין לומר לו לא מן הסוכה משא"כ אליבא דרבנן דס"ל שם דיוצאין מסוכה לסוכה ועושין סוכה בחוה"מ וא"כ שוב יכולין לומר לו לא מן הסוכה וא"כ שוב לא הוי רק דומיא דלולב וממילא לא שייך אליביי' לומר גבי סוכה תקנת מריש משום דלא נשאר בזה רק חשיבות המצוה לשוי' קבוע והוא רק מדרבנן וכמ"ש בשם הר"מ ואינו מועיל לדאו' ואף לפי' הב"י הנ"ל דס"ל דקנין דרבנן מועיל לדאו' מ"מ כאן הוי ב' דרבנן דכל תקנת מריש אף בבנין קבע הוא רק מדרבנן וכאן זה דחשוב לבנין קבע הוא ג"כ אינו רק מדרבנן וכיון דהוי ב' דרבנן שוב אין מועיל לדאו' לכ"ע וכמ"ש בשם הנו"ב ובטעה"מ ועפ"כ הוכרח רש"י לפרש בהא דר"כ דקאמר דבגזל עצים וסיכך בהם ד"ה אין לו אלא דמי עצים דקאי אפלוגתא דר"א ורבנן בשם ב' הטעמים דלר"א לשיטתו שפיר אתי הטעם משום תקנת מריש דלדידיה זה דסוכה חשוב כל ז' כבנין קבע הוא מדאו' מטעם דאין יכולין לומר לו לא מן הסוכה וכמ"ש בשם הכ"מ וא"כ לא הוי רק חד דרבנן ושפיר מועיל אף לדאו' וכמ"ש בשם הב"י ולרבנן לשיטתיי' דא"א גומר הטעם מפני תקנת השבים כיון דלדידהו לא הוי הסוכה בנין קבע רק מדרבנן מטעם חשיבות המצוה וכמ"ש ע"כ צ"ל לדידהו דהטעם הוא משום דקנינהו בשינוי מעשה ושינוי השם ואף דהוו שנוים החוזרין לברייתן מ"מ קונה מדרבנן עכ"פ בכה"ג דאיכא חשיבות המצוה וקנין דרבנן מהני לדאו' ובפרט דכאן איכא ב' קנינים דרבנן ובב' קניני' דרבנן מועיל לדאו' לכ"ע אף לשי' הרמ"א וריי"ו המובא בכ"ם שם דס"ל דקנין דרבנן לא מהני לדאו'. אבל בההוא סבתא דשם לא הי' יכול רש"י לומר הטעם דקנינהו בשינוי מעשה ושינוי השם. דהא שם הי' העובדא דגזלו העבדי ריש גלותא עצים וסיככו בהם וכמו שפירש"י בשם וזה ידוע דעבדים פטורים מן הסוכה וכדאי' במתני' ריש פ"ב וא"כ ממילא לא עשו הקנינים לגבי עצמן כלל רק לגבי הרי"ג וא"כ לא מהני קנין דידהו משום דאשלד"ע וכדאי' במס' ב"מ ד' ח' דכאן לא שייך מיגו דזכי לנפשי' כיון דלא הועיל הקנין כלל לגביי' וגם הם לא עשו הקנינים רק לדעת הר"נ. ואי דהוי פועלים וידיהם כיד בעה"ב ז"א דהא כתב זקיני הגאון בנתה"מ סי' ק"ה דבכה"ג לא אמרי' גם בפועל דידו כיד בעה"ב ע"ש ועפ"כ השמיט רש"י טעם הא' דקנינהו בשינוי מעשה ושינוי השם ולא כתב הטעם רק משום תקנת השבים וי"ל דזה הי' כוונתה של הסבתא דהיתה סוברת הטעם כהא דגזל עצים וסיכך בהם דאין לו אלא דמי עצים דהוא משום דקנינהו בשינוי מעשה ושינוי השם וכיון דכאן לא שייך זה משום דהר"נ ורבנן דבי ר"נ לא הי' בעצמם הגוזלים ועפ"כ דייקה בלשונה ואמרה ריש גלותא וכולהו רבנן דבי ר"נ בסוכה גזולה הוו יתבי פי' דהם לא הי' הגוזלים רק דישיבתם הוא בסוכה הגזולה וא"כ לא מהני הקנינים שעשאו העבדים לגבי הר"נ ורבנן וע"כ צריכין להחזיר לה העצים גופיי' ואמר לה ר"כ פעותא הוא דא ואין לה אלא דמי עצים פי' דאף בכה"ג דליכא ב' הקנינים ג"כ אין לה רק דמי עצים משום תקנת מריש. ואי דהלא קיי"ל כרבנן דיוצאין מסוכה לסוכה וליכא שום דבר למחשבי' קבע רק חשיבות המצוה והוי רק מדרבנן וכמ"ש והוי תרתי דרבנן ע"כ צ"ל דר"כ ס"ל כאמת דלא כפי' הנו"ב ובטעה"מ הנ"ל רק דב' דרבנן ג"כ מהני לדאו'. ובזה ממילא מתורץ קושי' הלח"מ הנ"ל דשפיר פרכי' בש"ס מ"ש מעלים דהא גבי ההוא סבתא פסק ר"כ גבי עצים דאף דלית בי' ב' הקנינים הנ"ל וכמ"ש מ"מ א"צ להחזיר רק דמי עצים משום תקנת מריש וכמ"ש.

ובזה מתורץ כל הקושיות הנ"ל דע"כ לא הקשו התוס' מהא דאמר ר"כ בגזל עצים וסיכך בהם ד"ה אין לו אלא דמי עצים דשם שפיר י"ל כקושיתי הנ"ל דהא דלא מהני בהאסא שינוי החוזר אף דעדיין קונה מדרבנן עכ"פ כאן דאיכא חשיבות המצוה דעבדא לי' קבע דכיון דצריכין לבוא בזה ג"כ לקנין דיאוש וכמ"ש מהרש"א דאל"כ הוי מהב"ע וכיון דהקנין דיאוש הוא אינו רק משום דאמרינן סתם גזלה יאוש בעלים ולא הוי רק דרבנן וכמ"ש בשם הב"ח והוי תרתי דרבנן וע"כ לא מהני לדאו' וכמ"ש בשם הנו"ב והטעה"מ אבל בגזל עצים וסיכך בהם דאיכא שינוי השם ושינוי מעשה וקונים מדרבנן ועכ"פ כאן דאיכא חשיבות המצוה אף דהוין שנוים החוזרים ושפיר מועיל לדאו' אמנם מההוא סבתא שפיר הקשו דגם שם הוי תרתי דרבנן כיון דשם א"א לומר הטעם אלא מטעם מריש ואף דגם זה דסוכה הוי בנין קבע הוא רק מדרבנן מטעם חשיבות המצוה וכמ"ש ואפ"ה מהני לדאו' וע"ז תירצו השם מפני תקנת השבים פי' דהא דבסוכה אין לו רק דמי עצים הוא אינו מפני תקנת מריש רק דחז"ל תקנו זה בסוכה גופי' כמו גבי מריש דגם כאן איכא תקנת השבים כמו במריש וחדא טעמא לתרוויי'. וממילא לא הוי רק חד דרבנן וע"כ מועיל שפיר אף לדאו' משא"כ גבי אוונכרי דהוי ב' דרבנן וכמ"ש מש"ה אינו מועיל לדאו' וכמ"ש הנו"ב והטעה"מ הנ"ל.

וא"ש דברי התוס':

ובגות קושי' התוס' נלע"ד לתרץ עפמ"ש הגאון מהרש"ק בחידושיו הנדפס לאה"ע סי' כ"ח דאף דקנין דרבנן לא מהני לדאו' לשי' הרי"ו והרמ"א מ"מ בכה"ג כיון דע"י הקנין דרבנן יודע הנגזל ששוב לא יחזירו לו החפץ הוא מפקירו מתם ושוב ממילא מהני אף לדאו' מטעם דהוי כזוכה מן ההפקר ועפ"כ חילק בין היכא דנודע להנגזל שהגזלן קנה אותו בקנין דרבנן דאזי אמרי' דע"ז הוא מפקירו אבל בלא נודע עדיין להנגזל זה ממילא אינו מפקירו וליכא רק הקנין דרבנן לחודי' אינו מועיל לדאו' ע"ש שפי' בזה דברי המחבר בספי' א' שם שכתב ונודע שקנה אותו דבר ביאוש. וא"כ גבי אוונכרי דלא נודע כלל להנגזל אם הם קנו האסא משדותיהם וממילא לא הפקירו אותם וליכא רק הקנין דרבנן לחוד ולא מהני לדאו' ובזה יש לתרץ קושית המפורשים על רש"י שכתב דהחשש גבי אוונכרי הוא משום גזל ישראל ולא כתב גם כן משום גזל עכו"ם דהא ר"ה ס"ל בב"ק דגם גזל עכו"ם אסור מה"ת וכבר כתבתי בעהש"י לתרץ זה. ולפי האמור ג"כ יתורץ זה דבאמת מ"ש הגאון מהרש"ק דבלא נודע להנגזל שהגזלן קנה את החפץ בקנין דרבנן ליכא קנין מן ההפקר תלוי בפלוגתא אביי ורבא בב"מ ד' כ"א אם יאוש שלא מדעת הוי יאוש או לאו. דהא גם כאן אלו הי' הנגזל יודע דהגזלן קנה אותו בודאי הי' מפקירו והא דאינו מפקיר הוא מחמת שאין הנגזל יודע והוי הפקר שלא מדעת ודינו כיאוש שלא מדעת ולדעת רבא דס"ל שם דהוי יאוש ה"ה כאן דזה הוי הפקר ורק אנן דקיי"ל שם כאביי דלא הוי יאוש ע"כ גם כאן אינו מועיל ההפקר בזה אמנם לפמ"ש הריטב"א הובא בהש"ז הטעם דקיי"ל כאביי דלא הוי יאוש בכה"ג והוא משום דעומדת בחזקת בעלים הראשונים ע"ש וא"כ זהו רק בגזל ישראל דאית להחפץ חזקת מרא קמא אבל בגזל עכו"ם דלית לי' חזקת מרא קמא וכמ"ש הש"ך והאחרונים שוב ממילא יאוש כה"ג הוי יאוש כרבא וא"כ גם כאן ההפקר בזה הוי הפקר וממילא אף בלא נודע להנגזל שהגזלן קנה אותו בקנין דרבנן כי ההוא דאוונכרי מ"מ הו' שפיר זוכים בו כזוכה מן ההפקר ושוב מהני הקנין אף מדאו' וכמ"ש בשם הגאון מהרש"ק גבי נודע להנגזל שהגזלן קנה אותו בקנין דרבנן ועפ"כ לא הוצרך ר"ה להזהיר להאוונכרי משום החשש דגזל עכו"ם דשם שפיר מועיל השינוי מעשה אף דהוי שינוי החוזר משום דעכ"פ קנה אותו מדרבנן בכה"ג דאיכא חשיבות המצוה דמשוי לי' קבע ובזה שפיר מועיל אף לדאו' וכמ"ש. אמנם בגזל ישראל

שפיר

שפיר הוצרך ר"ה להזכיר אותם משום דבזה קנין דרבנן לא מהני לדאו' בכה"ג דלא נודע להנגזל שהגזלן קנה אותו בקנין דרבנן וכמ"ש בשם הגאון מהרש"ק] משא"כ גבי ההוא סבתא דהיא היתה יודעת מזה דהר"נ קנה העצים בקנין דרבנן וממילא הפקירה אותם וע"כ שפיר מהני בזה הקנין דרבנן לגבי הדאו' ומשום דזכה בהם הר"נ מן ההפקר וכמ"ש הגאון מהרש"ק הנ"ל. ובזה נלפע"ד לפרש דברי הש"ס גבי ההיא סבתא דז"ל הש"ס שם ההיא סבתא דאתאי לקמי' דר"נ אמרה לי' ריש גלותא וכולהו רבנן דבי ריש גלותא בסוכה גזולה הוו יתבי צווחה ולא אשגח בה ר"נ אמרה איתתא דהוי לי' לאבוה תלת מאה ותמני סרי עבדי צווחה קמייכו ולא אשגחיתו בה אמר ר"נ פעותא הוא דא ואין לה אלא דמי עצים בלבד ע"ש. ויש בדברי הש"ס האלו כמה דקדוקים וכמו שאבאר. א'. דאמאי נקטו בלשונם בסוכה גזולה הוו יתבי דפירושו דהי' יושבין עד עכשיו בסוכה גזולה דמה נ"מ לה בזה והלא מה שעבר אין והיא לא רצתה רק מכאן ואילך חושבנא לטובה ולא הוי לה לומר רק בסוכה גזולה יתבי ולהשמיט תיבת הוו ויהי' פירושו דיושבין עכשיו בסוכה גזולה. ב'. דלמאי אמרה בעת זה דהי' לאאע"ה שי"ח עבדים ומאי נ"מ לה בזה לעובדא שלה וכבר העירו בזה המפורשים. וגם אמאי הזכירה בעת לאברהם בלשון אב ולמאי נ"מ רמזה זה דהשי"ח אנשים שהי' לאאע"ה הי' עבדיו ואף דהאמת הוא כן וכדאי' בקרא ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו וזה קאי על הנאמר בקרא דלעיל את חניכו ילידי ביתו מ"מ למאי רמזה בעת זה. ג. דלמאי אמר ר"נ הך דפעותא הוא דא. דמאי הי' איכפת לר"נ על דיבורה עד שהוצרך לומר על זה דפעותא הוא דא. ולפי האמור שפיר יתורץ זה עפמ"ש הטור בסי' תרל"ז בשם בעל העיטור הביאו בשם המ"א דאף דהדין בגזל עצים וסיכך בהם דאין לו רק דמי עצים מ"מ באם הגזלן אינו רוצה ליתן להנגזל הדמי עצים שוב הוי העצים גופי' גזולה בידו ואינו יוצא בסוכה הלזה כמו בגזולה ממש ע"ש. ובזה נראה לפרש דברי הש"ס עפמ"ש שאבאר דברי הש"ס במס' נדרים ד' ל"ב פלוגתא דרב ושמואל בפי' דוירק את חניכיו הנאמר גבי אאע"ה דרב אמר שהוריקן בתורה [ופירשו רש"י והרא"ש והר"ן בפי' הא' דלמדן תורה] ושמואל אמר שהוריקן בזהב וכתבו המפרשים הטעם כדי שלא יקחו מכספן וזהבן של מלכים. ולכאורה במה פליגי רב ושמואל ורב אמאי לא אמר כשמואל וכן שמואל אמאי לא אמר כרב ונראה דפליגי בתרתי. א'. בפלוגתת ר' אמי בר אבא והאיכא דאמרי שם אם הי' עם אאע"ה במלחמה שי"ח אנשים ממש או רק אליעזר לחוד וגם אם קנין דרבנן מועיל לדאו' וכפלוגתת ר"א ור"י שם דמפני מה נענש אאע"ה. ואבאר פלוגתתם דלכאורה קשה על רב דאמר שהוריקן בתור' והלא כיון דהיו עבדיו וכדהבאתי לשון הקרא והי' לו בהם קנין הגוף ממש דהא כתיב בקרא ילידי ביתו ומשמע דהי' עבדים ילידי בית ולא מקנת כסף ואם לא הי' קונה בעבדיו קנין הגוף ממש לא הי' הילידי בית שנולדו משפחותיו שהי' מקנת כסף של אאע"ה שייכים לו וע"כ צ"ל דאברהם הי' לו בעבדיו קנין הגוף ממש משום דהי' ס"ל דדינו כישראל וגוי הנמכר לישראל יש לרבו בו קנין הגוף וכדכתיב בקרא בפ' בהר וכיון שכן איך הי' אאע"ה רשאי ללמדו תורה והלא אסור ללמד את עבדו תורה וכדאי' בש"ס כתובות ד' כ"ח ע"א. וכבר העיר המל"מ בספרו פרשת דרכים דרך האתרים דרוש א' על האבות גופי' אם נאמר דלא יצאו מכלל ב"נ היאך הי' רשאין ללמוד תורה והלא ב"נ שלמד חייב מיתה ותי' דזה לא אסור רק מכח גזל משום דהתורה הוא מורשה לישראל או מכח ג"ע וכדאי' בש"ס דאל תקרי מורשה אלא מאורסה וע"כ בימי האבות דלא נתנה התורה עדיין שפיר הי' רשאין ללמוד אותה ע"ש וזה לא שייך לתרץ קושיתי שהקשיתי על העבדים דזה הוא אדרבה אם נימא דיצאו האבות מכלל ב"נ וכדהוכחתי מזה דקנה אברהם אותם קנין הגוף ממש וא"כ הי' האבות

בלימוד התורה ובכל המצות כמצווה ועושים בו לגבי עונשין א"ו והן לגבי שכר וכמ"ש הפ"ד שם דרוש ג' ע"ש וא"כ שוב הי' אסור ללמד את עבדיו תורה מכח ג"ע כיון דהי' מאורסת להאבות וא"כ איך אמר רב שהוריקן בתורה. וי"ל דבאמת הוציאם אאע"ה לחירות דהא הקרא הנ"ל דקראן עבדים כתוב אחר הקרא דוירק את חניכיו. וע"כ צ"ל דרב ס"ל כר' אמי ב"א דלא הי' עמו במלחמה רק אליעזר לחודי' ואליעזר י"ל דקנאו קודם שהכיר את בוראו ויקבל עליו התורה והמצות דאז לכ"ע עדיין לא יצא מכלל ב"נ וא"כ לא קנה אותו קנין הגוף ממש רק למעשה ידיו וכדאי' בש"ס גיטין דף ל"ז דעכו"ם אינו קונה העבד רק למעשה ידיו [והא דכתיב בקרא ילידי ביתו ע"כ צ"ל כמ"ש הבחיי הביאו הש"ח דבאמת לקח עמו מכ"כ שי"ח אנשים ממש רק כשהגיעו קרוב למלחמה הי' נשמטין כדין מי שירא מעבירות שבידו ולא נשאר רק אליעזר] וע"כ שפיר הי' רשאי ללמדו תורה. והאי וירק קאי על אליעזר דהא קאי על חניכיו הכתוב בקרא וחניכיו לא קאי רק אליעזר לבדו וכדפירש"י בחומש חנכו כתיב וקאי על אליעזר ע"ש. ושמואל סבר דהי' שי"ח אנשים ממש עמו במלחמה ולהם לא הי' רשאי ללמוד תורה משום דהי' עבדיו הקנויים לגופו וכמ"ש וע"כ פי' שהוריקן בזהב ורב דלא אמר כשמואל הוא משום דלכאורה קשה על שמואל דאמר שהוריקן בזהב מחשש דיהנו מכספו וזהבו של מלך סדום וכן אי' בחולין דף פ"ט דא"ר אבא קשה גזל הנאכל שאפי' אאע"ה נכשל בו שנאמר בלעדי אשר אכלו הנערים כו' והלא שפיר הי' שייך לאאע"ה כל הרכוש משום דקנה אותו ביאוש דסתם גזילה יאוש בעלים. ואף דבגזלן עכו"ם לא אמרי' סתם גזילה יאוש בעלים וכדאי' בש"ס ב"ק ד' קי"ד וכאן הגוזלים הם המלכים שנצחו מ"מ הלא כל הטעם מזה הוא רק משום דעכו"ם דיינו בגיותא ונוטלים הגזילה מיד הגזלן ע"ש בש"ס וזהו רק בסתם גזילה אבל בדרך מלחמה דאף דג"כ אין קונין רק ביאוש וכמ"ש רש"י ותוספות בגיטין ד' ל"ח ע"ש מ"מ הך דדיינו בגיותא לא שייך בי' והוי דינו כגזלן ישראל דאמרי' בי' סתם גזילה יאוש בעלים. אמנם י"ל דשמואל ור"א ס"ל כשי' הב"ח הנ"ל. דהא דסתם גזלה יאוש בעלים הוא רק מדרבנן ועדיין חשוב לגזל מדאו' דקנין דרבנן אינו מועיל לדאו' וכן ס"ל באמת לשמואל דדרבנן לא אלים כדאו' דהא לא חייש משום זה למהב"ע ביוה"כ מפני שהוא מדרבנן וכמ"ש התוס' בד"ה מתוך ע"ש וע"כ לא רצה אאע"ה שיהנו עבדיו מנכסיהם וגם על אותו קצת שנהנה אמרו עליו בש"ס קשה גזל הנאכל וא"כ י"ל דרב ס"ל דקנין דרבנן מהני לדאו' וע"כ לא הי' יכול לומר כשמואל שהוריקן בזהב דשפיר הי' יכולים להנות מנכסי מלך סדום כיון דקנה אותם אאע"ה ביאוש מחמת שסתם גזלה דהוי יאוש בעלים ואף דאינו רק מדרבנן מ"מ לא יהי' גזולים אף מדאו' משום דקנין דרבנן מועיל לדאו' [ובזה נלפע"ד לפרש הפלוגתא דר"א אמר ר"א ור"י שם דאי' בש"ס שם מפני מה נענש אאע"ה ונשתעבדו בניו למצרים ר"י שנים (וכתב המהרש"א דאף דאי' בקרא דהוא על מה דקאמר אאע"ה במה אדע מ"מ י"ל דהני אמוראי לבר מדשמואל ס"ל דהפי' בקרא הוא כדאי' במס' מגילה ותענית דאינו בקושיא הגר אלא באיזה זכות ע"ש) דר"א א"ר אלעזר מפני שעשה אנגריא בת"ח שנאמר וירק את חניכיו ושמואל אמר מפני שהפריז על מדותיו של הקב"ה שנאמר במה אדע ור' יוחנן אמר על שהפריש בנ"א מלהכנס תחת כנפי השכינה שנאמר תן לי הנפש ופירשו רש"י והר"ן והוא נתנם לו ולא עכבן לעצמו לגיירן ולכאורה במה פליגי ר"י ור"א ושמואל. ולפי האמור א"ש פלוגתתם דלכאורה קשה על ר"א א"ר א' הטעם משום דעשה אנגריא בת"ח והלא השי"ח אנשים היו תלמידיו ובזה אדרבה המונע מהם מלשמשו נאמר עליו למס מרעהו חסד וכדאי' בש"ס כתובות ד' צ"ו ע"ש וע"כ צ"ל דלא היו תלמידיו רק שקראו מתלמדן בתורה. אמנם אם נאמר כרב דפי' וירק הוא שהוריקן בתורה ונעשו בעת תלמידיו ואם כן

טוב

טוב הי' מותר ואדרבה מצוה לעשותו אנגריא שלו אכן ע"כ צ"ל דר"א ס"ל כשמואל דפי' וירק הוא שהוריקן כזהב וע"כ ס"ל דקנין דרבנן לא מהני לדאו' וכמ"ש וע"כ לא הי' יכול לומר כר"י דנענש על שלא עיכב הנפשות לעצמו לגיירן ומשום דלא הי' רשאין לעבדו לעצמו משום דלא קנה אותם עדיין מדאו' ור"י אזיל לשי' דס"ל לעיל דמהב"ע פסול אף ביוע"ב דהוי מדרבנן ומשום דחז"ל עשאו לדבריהם כשל תורה וכמ"ש בשם השאג"א סי' צ"ט ומתילא ס"ל דקנין דרבנן מועיל לדאו' וע"כ לא ס"ל כשמואל דפי' וירק הוא שהוריקן בזהב וכמ"ש וע"כ ס"ל דנענש מפני שלא עיכב הנפשות לעצמו לגיירן דשפיר הי' יכול לעבדן לעצמו ומשום דקנה אותם מדרבנן ע"י האי דשתם גזילה יאוש בעלים ומהני אף לדאו' דלא ס"ל כשמואל דנענש על שאמר במה אדע וכמ"ש בשם המהרש"א . ושמואל ס"ל דקנין דרבנן לא מהני לדאו' וכמ"ש וע"כ לא היה יכול לומר כר"י דנענש על שלא עיכב הנפשות לעצמן לגיירן דהא לא הי' רשאי לעבדן לעצמו ומשום דעדיין לא קנה אותם מדאו' וכמ"ש ולא ס"ל נ"כ כר"א שהי' ת"ח ועשה בהם אנגריא דהא הי' עבדים כקנויין לגופיי' וכמ"ש ואסורים ללמוד תור' וע"כ הוצרך לומר דנענש על שהפריז על מדותיו של הקב"ה במה שאמר במה אדע] וזה נלע"ד דהי' הצוחה של הסכתא דכאן י"ל ב' טעמים ע"ז דהר"ג רשאי לישב בסוכה זו · דאית בי' תקנת מרים . א'. משום דהקנין דרבנן לחוד מועיל לדאו' . ב'. דע"י הקנין דרבנן הפקירתו הסכתא והר"ג זכה בהם מן ההפקר וכמ"ש בשם הגאון מהרש"ק והוא רצה לסתור הב' טעמים כלוו ומקודם סתרה זה דאמרי' דהיא הפקירתו דהלא כיון דהר"ג עדיין לא נתן לה הדמי עלים ומתילא לשיטת בעה"ע דקיי"ל כוותי' שכ"פ עד עכשיו בודאי הוא סוכה גזולה ולא קנה הר"ג את העלים אף בקנין דרבנן ובבירור לא הפקירה עד כעת ומש"ה דייקה בלשונה ואמרה בסוכה גזולה הוו יתבי דפי' לשעבר דהיינו אף לתקנת מרים מ"מ ישבו עד כעת בסוכה גזולה ומשום דעדיין לא נתן לה הר"ג את הדמי עלים וכשי' בעה"ע הנ"ל והוכיחה מזה דעד עכשיו בודאי לא הפקירה ובאותו עת שבאת לדון לפני ר"כ נ"כ לא הפקירתה כיון דצווחת לפנינו וכדאי' הסברא הלזו במס' ב"מ ד' ד' גבי תקפה א' בפנינו ע"ש . וע"כ צווחה להראות דאינה מפקיר כעת וליכא רק בקנין דרבנן לחוד והי' בדעתה דלא מהני לדאו' אמנם כשראתה שר"כ לא השגיח על צעקתה הוכיחה מזה דר"כ ס"ל דקנין דרבנן לחוד מועיל לדאו' התחילה לסתור גם סברא זו מהא דהי' לו לאבוה ש"ת עבדים פי' דכיון דהי' לאאע"ה ש"ח הנשים ממש וכדעת ר"א בר אבא הנ"ל והי' עבדיו ממש הקנויין לגופי' וא"כ א"א לומר כפירושו דרב · על תיבת וירק דהיינו שהוריקן בתורה· דהא אסור לאדם ללמד את עבדו תורה דהא כבר הי' נתונה להאבות . ואי דנאמר דהאבות היו להם דין ב"נ וע"כ שפיר הי' רשאין ללמד את עבדיהם תורה וכמ"ש הפ"ד הנ"ל הוכיחה דאינו כן בתיבת אבוה דכיון דאברהם נקרא לנו אב ע"כ דהי' לו דין ישראל דאל"כ רק דהי' להם דין ב"נ לא הי' להקראות לנו אב דהא כיון דנכנסנו לקבלת התורה במילה וטבילה והרצאת דמים וכדאיתא בש"ס כריתות ד"ט וכן הוא ברש"י בפירושו לחומש בפ' משפטים ע"ש וא"כ דיינינן כגר שנתגייר וכקטן שנולד דמי ואין לנו בהאבות שום צד קורבה וכדאי' בש"ס יבמות ד' כ"ב ול"א ע"ש דגר נושא אחותו דבר תורה ע"ש · וכיון דנקראו לנו אבות ע"כ דהי' להם דין ישראל וע"כ אין דינינו כקטן שנולד וכיון שכן שוב הי' אסורין ללמוד את עבדם תורה ולא שייך תירוץ הפ"ד וכמ"ש ומתילא ע"כ צ"ל כשמואל דפירושו שהוריקן בזהב וא"כ ע"כ דקנין דרבנן אינו מועיל לדאו' . וכיון דאין יוצאין הר"ג והרבנן בסוכה זו שוב לא הוי סוכה הלזו כבנין קבע אף לז' ימי החג ולא שייך בי' תקנת מרים וא"כ צריכין להחזיר לה העלים עצמן ועפ"ז השיב ר"כ פשוטא היא דא כו' פי' דלעולם האמת הוא כטעם הא' דמצד הקנין דרבנן הפקרתה ממש .

ואי דסוף סוף כיון דעדיין לא נתן הר"ג את הדמי עלים הוי העלים גזולים בידו וכשי' הבעה"ע הנ"ל ומתילא לא הפקירתו עדיין וכטענת הסכתא הוא רק פשוטה הוא דא דע"כ לא קאמר הבעה"ע רק היכא שהנגזל אינו רוצה ליתן הדמים. וכמ"ש האחרונים בטעמא דהא מילתא דהוי כמו שאצר הגזלן אי אפשי בתקנת חכמים דשותקין לו אבל היכא דבאמת הגזלן רוצה לתת הדמים בעד החפץ רק שהנגזל אינו חפץ לקבלם בכה"ג לא איירי הבעה"ע כלל ואף הוא מודה דלא הוי ניף החפץ גזולה בידו ומתילא אין לה אלא דמי עצים כלבד דהם שפיר יוצאין בהסוכה מטעם דהפקירתה העלים מאז ושוב הוי הסוכה בנין קבע על ז' הימים ושייך בו תקנת מרים וכדאי' בש"ס שם . ובזה נרחה קושי' זקיני הגאון מהרצ"ה זצ"ל האבד"ק ראווא הביאו הגאון מהרי"ש האבד"ק לבוב בדרשותיו על התוס' שכתבו דבלולב לא שייך תקנת השבים משום דנקל להתיר אגדו והלא בלא"ה לא שייך תקנת השבים לפמ"ש הבעה"ע הנ"ל כיון דהאוונכרי אינם יודעים למי יחזרו הדמים. ולהאמור שפיר ניחא דכיון דהאוונכרי באמת רוצים ליתן דמי האתג להנגזל ורק שאין יודעין למי בכה"ג גם בעה"ע מודה וכמ"ש ובפרט כאן דנתנו האוונכרי את דמי האתג להעכו"ם שגזלים ואם ירצה הנגזל שהאוונכרי יחזירו לו האתג יהי' צריך להחזיר להם הדמים שנתנו בעדם משום תקנת השוק דגם בעכו"ם שייך תקנת השוק וכמו שהביא הש"ך בחו"מ סי' שנ"ו ס"ק ו' בשם הרבה מקדמונים ע"ש וא"כ הוו נתינת הדמים להגזולים כמו שנתנו לנגזל הדמים ומתילא שייך בו תקנת מרים אף לשיטת הבעה"ע ומתורץ קושית זקיני הגאון הנ"ל :

מסכת סוכה בסוגיא דאין בו היתר אכילה ברף ל"ה

בתוס' ד"ה לפי שאין בו היתר אכילה . וא"ת אתרוג של ערלה תיפוק ליה דמכתת שיעוריה דמצותו בשריפה דקתשיב ליה בתמורה פי' בתרא בהדי נשרפין ואמרי' התם הנשרפין לא יקברו ואפשר דאפי' מדאורייתא הוי ערלה בשריפה כו' ויש בזה כמה דקדוקים . א'. קושית האחרונים דלמאי כתבו התוס' זה דמצותו בשריפה וכן הא דאמרינן התם הנשרפין לא יקברו והלא אף היכא דמצותו בקבורה נ"כ אמרי' זה דמכתת שיעורי' וכמ"ש התוס' גופי' במס' יבמות דף ק"ד בד"ה סנדל ע"ש. ב'. קושית השעה"מ פ"ח דלולב דלמאי כתבו התוס' זה דמדאו' הוי ערלה בשריפה והלא אף אי אינו טעון שריפה רק מדרבנן מ"מ קשה קושית התוס' כיון דאינו ראוי מדרבנן הוי אינו ראוי מדאו' . ג'. דמלשון התוס' בהאי ואפשר משמע דקושית התוס' מקודם הי' אף אם השריפה אין בזה רק מדרבנן ולפום דס"ל להתוס' כאן דאין ראוי מדרבנן הוי ראוי מדאו' וכמ"ש השעה"מ בשם לא קשה כלל רק אם זה דבעינן שריפה הוא מדאו' . ולפע"ד עפ"מ דאקדים לתרץ מה דקשה לכאורה על מה דאמרו בגמ' הטעם דאתרוג של אשירה פסול וז"ל כיון דלשריפה קאי כתותי מכתת שיעורו כו' קושיות. א'. דלמאי נקט בלשון כיון דלשריפה קאי כו' והלא לפמ"ש בשם התוס' יבמות אמרי' כתותי מכתת שיעורו אף היכא דאינו טעון שריפה רק קבורה . ב'. דהיאך אמרי' כאן כתותי מכתת שיעורו והלא כתב הב"מ פ"ח דלולב דהיכא דלא בעי' שיעור בכמות רק באיכות כגון בסנדל של חליצה דלא בעי' רק שיהא חופה את רוב רגלו לא אמרי' בי' דמכתת שיעורי' כיון דבאמת הוא חופה רוב הרגל ע"ש וכבר פלפלתי בזה בעזהשי"ת בסוגיא דכנתה . ואם כן לפמ"ש התוס' סופר בחידושיו למס' סוכה בר"פ פרקין דשיעור כאגוז וכבר"ה דאיתא גבי אתרוג הוא רק מדרבנן אבל מדאו' לא בעי' ביה שום שיעור רק כיון דמככר לקיחתה שני ע"ש שהביא ראיה ע"ז מהש"ס דהוכיחו דהא פרי עץ הוא אתרוג ולא פלפלין משום דמככר לקיחתה בעי' וליכא ממילא לא שייך בי' לומר מדאו' דמכתת שיעורו כיון דבאמת

מגילה לקיתנו ועכ"ל דהוא רק מדרבנן וא"כ לפמ"ש התוספ' כאן דעיקר מה דנקט הש"ס בזה הטעם דמכתת שיעורו הוא כדי לפסלו ביו"ט ע"ע וביו"כ דהוא רק מדרבנן ממילא הוי זה תרתי דרבנן והוי ראוי מדאו' לכ"ע וכמ"ש השעה"מ בפ"ג מהלכות מכירה ע"ש .. ואמאי יפסול כלל. וי"ל דמש"ה דייק הש"ס וכתב הך דלשריפה קאי. ופי' דכיון דע"כ איירי כאן באשירה דמשה. וכמ"ש התוס' לעיל בדף ל"א בד"ה באשירה ע"ש ובשום אופן א"א לחדול מלשרפה ואמרינן לכ"ע כל העומד לשרוף כשרוף דמי וכמ"ש המל"ה ערך כל העומד ע"ש ממילא אמרי' זה דמכתת שיעוריה אף בכה"ג דהשיעור הוא רק באיכות כיון דעכ"פ בעי' שיהיה אסור וכמו שביארתי כל זה בסוגיא הנ"ל ע"ש. ועפ"ז יתורצו דברי התוס' דשפיר הוצרכו לכתוב זה דמצותו בשריפה וכן ההוא דנשרפין לא יקברו כדי לאורויי לן דעיי' א"א בשום אופן לחדול מלשרוף ואמרי' דלכ"ע כשרוף דמי והוי מכתת שיעורו אף בכה"ג דהשיעור הוא רק באיכות וכמ"ש והדר קאמר' התוס' ואפשר דמדאו' הוי ערלה בשריפה פי' דאף אם נימא דבכה"ג דא"א בשום אופן לחדול מלשרפה ג"כ לא אמרי' לדידן דכשרוף דמי מ"מ הו"ל לומר הטעם דמכתת שיעורו כיון דמדרבנן עכ"פ בעי' שיעור בכמות כאגוז וכבילה והוי עכ"פ פסול מדרבנן ואינו ראוי מדרבנן הוי אינו ראוי מדאו' ומש"ה הוצרכו לומר דמדאו' הוי ערלה בשריפה דאל"כ הוי תרתי דרבנן ולכ"ע הוי ראוי מדאורייתא וכמ"ש בשם השעה"מ וא"ש הכל:

מסכת מגילה

בסוגיא דמעלין בקודש ריש פ' בני העיר בדף כ"ה ע"ב

במתני' בני העיר שמכרו רחובה של עיר לוקחין בדמיו ביהכ"נ. ביהכ"נ לוקחין תיבה וכו' ובגמ' בד' כ"ו ע"א. אמר רבב"ח א"ר יו' זו דברי ר' מנחם בר' יוסי סתימתאה אבל חכמים אומרים הרחוב אין בו משום קדושה ורמב"י מ"ט הואיל והעם מתפללין בו בתעניות ובמעמדות ורבנן האי אקראי בעלמא כו' ע"ש כל הסוגיא. עד דף כ"ט ע"א במתני' ר"י אמר שאל להיות בשבת ובפירש"י ותוס' ומפורשים וגם אנכי אענה את חלקי בעזהש"י. הנה במתני' הקשה הפ"מ בספרו ראש יוסף לשיטת הרמב"ם בפי"א מה' תפילה דאף במכרו זט"ה במא"ה צריכין להעלות הדמים בקדושה והחילוק דבזט"ה לשלא בזט"ה הוא רק לענין ביהכ"נ גופי' אם רשאין להשתמש בו הד' דברים ע"ש אמאי נקט במתני' דוקא בני העיר שמכרו דמשמע מזה דהוא רק במכרו בני העיר לחודיי' שלא בזט"ה וכמ"ש הרשב"א בחידושיו והלא במתני' לא נזכר כלל מענין השיור להשתמש בביהכ"נ רק מענין דצריכין להעלו' הדמים בקדושה וזהו לשי' הרמב"ם אף בזט"ה במא"ה וכמ"ש. ונלענ"ד לתרץ זה דנראה דהא דכתב הרמב"ם דצריכין להעלות הדמים בקדושה אף בזט"ה במא"ה הוא רק בביהכ"נ אבל לא ברחובה של עיר דאף לרמב"י דס"ל דיש בו קדושה מ"מ במכרוה זט"ה במא"ה א"צ להעלות הדמים בקדושה אף לשי' הרמב"ם והטעם הוא עפ"מ דאבאר טעמו של הרמב"ם דס"ל דלעולם צריכין להעלות הדמים בקדושה אף בזט"ה במא"ה ונראה דטעמו עפ"מ דידוע קושית הרמב"ן הביאו הרשב"א והר"ן שהקשה ב' קושי'. א'. דאמאי מהני המכירה בביהכ"נ כיון דממ"נ מהניין דביהכ"נ יש בו קדושה ודבר הראוי לגופו במוקדשין אינו נפדה. ב'. דאמאי שרי בזט"ה במא"ה אפי' למשתי בי' שכר' והלא הדמים נתפסין בקדושתה ותי' הרמב"ן דביהכ"נ לא הוי רק תשמישי מצוה ואיסור ההשתמשות בו חולין הוא משום ביזוי מצוה וכמו דאסור להרצות מעות נגד נר חנוכה. וע"כ מועיל בי' מכירה דכיון שבני העיר אינם רוצים להתפלל בביהכ"נ הוי כתשמישי מצוה לאחר מצותן ורק

צריכין להעלות הדמים בקדושה משום דאמרינן דזט"ה או אנשי העיר אינם רוצים שהבה"כ מלוותן לגמרי אם לא יעלו הדמים בקדושה וע"כ בזט"ה בצירוף אנשי העיר שרי אפי' למשתי שיכרא בהדמים והר"ן פי' דקדושת ביהכ"נ לא הוי רק מדרבנן וע"כ מועיל בה פדיון ומ"מ א"א שתפקע קדושתן בכדי אף בזט"ה במא"ה רק צריך שתתחלל קדושתו על הדמים וזט"ה במא"ה יכולין להתנות על הדמים שיהי' חולין ושיעשו בו מה שירצו כיון דהוא קדושה ב' וקילא מקדושי שמי' ע"ש שהאריך בזה. וי"ל דהרמב"ם ס"ל דקדושת ביהכ"נ הוא מדאורייתא ובפרט לפמ"ש שהוכחתי לקמן מדבריו בענין המצות דס"ל דקדושת ביהכ"נ הוא מדאו' והוא מקרא דואהי להם למקדש מעט דא"ר יצחק דאלו בתי כנסיות וב"מ וכדאי' בש"ס לקמן ד' כ"ט ע"ש רק דס"ל כשי' התוס' במס' מנחות דף ק' דהא דלא מהני פדיון בקודש"ב היינו בכלי שרת לבד משא"כ הוא רק מדרבנן ע"ש וע"כ כאן דצריכין להעלות הדמים בקדושה הוי כמו מקום מצוה דלא גזרו בי' רבנן ושבקוהו אדאו' דמהני בי' פדיון אף דהוא קודש"ב ומשום הכי ס"ל ג"כ בתשמישי קדושה דיוצאין לא צריך אם מכרו אותם לצורך עילוי קדושה וכמ"ש בפי' מהלכות ס"ת והקשו הגאון ר"ע איגר הובא בחת"ס חאו"ח סי' ל"ח והשיבת ציון סי' א' דזהו בודאי קודש"ב ממש מדאו' ואמאי מהני בהו פדיון ולמ"ש א"ש דאף בקודש"ב ממש מהני פדיון היכא דמכרוהו לצורך עילוי קדושה וכמ"ש וע"כ דייק הרמב"ם וכתב זה רק במוכרם לצורך עילוי קדושה וכבר תמה בזה השיבת ציון שם ולמ"ש א"ש דזהו כל הטעם דמהני בי' פדיון אף דהוא קודש"ב וכמ"ש ומשום זה ס"ל להרמב"ם דצריכין להעלות הדמים בקדושה אף במכרו זט"ה במא"ה. וע"כ זהו רק בביהכ"נ אבל ברחובה של עיר אף לרמב"י דס"ל דיש בו קדושה מ"מ בודאי אינו רק מדרבנן דכל הטעם דקדושת ביהכ"נ הוא מדאורייתא יולא מקרא דואהי להם למקדש מעט וכמ"ש המהרש"א ח"ב סי' ד' והרחוב לא כאמור הקרא דואהי להם למקדש מעט דלא נזכר בש"ס זה רק אביהכ"נ וב"מ וכמ"ש לעיל לשון הש"ס וכיון דלית בו קדושה רק מדרבנן שפיר מהני בי' פדיון וכמ"ש הר"ן לגבי ביהכ"נ וע"כ א"צ בזה להעלות הדמים בקדושה במכרו ז' ט"ה במא"ה אף לדעת הרמב"ם הנ"ל וע"כ נקטו במתני' בני העיר דוקא משום דקתני בי' נ"כ רחובה של עיר והיא מתניא ברישא דהמתני' ושם הוא דוקא בני העיר דבזט"ה במא"ה א"צ להעלות הדמים בקדושה ועמ"ש. ובזה יתורץ ג"כ מה דלכאורה קשה על שי' הרמב"ם הנ"ל מהתוספתא שהביא הר"ן בסוגיין דז"ל התוספתא שם אמר רמב"י ביהכ"נ לא יקחו את הרחוב אר"י בד"א בשלא התנו עמהן פרנסי העיר מוסרין לשנותה לכל דבר שירצו ע"ש הרי להדיא מתוספתא דבזט"ה במא"ה א"צ להעלות הדמים בקדושה ואדרבה אף להורידה מקדושתה שרי. וא"ל דהתי רשאי לשנותה קאי אביהכ"נ דרשאי להשתמש בו אף בד' דברים דהא זה דהשתמשות בביהכ"נ לא נזכר כלל ברישא דליסוי קאי עליו סברא הזה. ובאמת דייק מזה הר"ן דבזט"ה במא"ה א"צ להעלות הדמים בקדושה. ואם כן קשה מזה לשי' הרמב"ם הנ"ל ולמ"ש א"ש ואקדים להוכיח דרש"י הי' לו גירסא אחרת בתוספתא מהגירסא שהביא הר"ן שכתב על מה דאמרי' בש"ס זו דברי רמב"י וז"ל דבהדיא אמרינן בתוספתא דהוא אמרה ומצינו דלהדיא אמרי' בתוספתא זו דבמכירת רחוב נ"כ צריכין להעלות הדמים בקדושה וליקח בהדם ביהכ"נ וע"כ דרש"י הי' לו הגי' בתוספתא אמר רמב"י רחוב לוקחין ביהכ"נ וי"ל דגם הרמב"ם הי' לו כך הגירסא ומה שפיר קאמר ר"י דבזט"ה במא"ה א"צ להעלות הדמים בקדושה וכמ"ש דברחוב במכרו זט"ה במא"ה א"צ להעלות הדמים הקדושה אף לדעת הרמב"ם:

ביהכ"נ לוקחין תיבה א"ר שב"נ א"ר יונתן לא שנו [פירש"י דיכולין למכור ביהכ"נ] אלא ביהכ"נ של כפרים

אבל

חידושים על סוגיות הש"ס מבן המחבר

אבל ביהכ"נ של כרכים כיון דמצלמא קאמו לה לא מצי מזכני כו' וקשה לפ"ד דאמאי הולך הש"ס לעיין גבי מימרא דרשב"ל הך דלוקחין תיבה דזה אין לו שום שייכות למימרא דרשב"נ ולא הי' להם לעיין בזה רק תיבת ביהכ"נ דאי' במתני' דהא ע"ז קאי המימרא דרשב"נ אר"י . ונראה ראי' מזה למ"ש שהלשי גבורים בשם מהר"ם דמימרא דרשב"נ אר"י הוא רק בלא זש"ה אבל בזש"ה במא"ה יכולין למכור אף ביהכ"נ של כרכים [ולא כדעת הרא"ש דס"ל דבשל כרכים לא מהני מכירה אף בזש"ה במא"ה] ועיין בספר הקונן של הרמב"ם מהגאון מהר"נ טריבעש שכתב שזה הוא ג"כ שי' התוס' והוכיח בשם דגם רש"י ס"ל כן ולזה שפיר עיינו בהך דרשב"נ ג"כ הך דלוקחין תיבה לאורויי לן זה דידוע מה דס"ל לכל הפוסקים לבד מהרמב"ם דבזש"ה במא"ה א"צ לעשות בהדמים שום עילוי קדושה וזהו פירושו דמימרא דרשב"נ לא שנו דיכולין למכור ביהכ"נ אף בגוונא דצריכין לעשות בהדמים איזה עילוי בקדושה כגון לקיחת תיבה ובזה בלא זש"ה וכדאי' במתני' לשון בני העיר וכמו שפי' הרשב"א שבאמו לפ"ל בזה הוא די"ש לחלק בין של כפרים לשל כרכים אבל בגוונא דא"צ להעלות הדמים בקדושה כגון בזש"ה במא"ה אז ליכא חילוק כלל בזה ויכולין למכור אף בשל כרכים . אכן קשה לפ"ד על הגאון מהר"נ טרייביטש שכתב דגם רש"י ס"ל כשיט' מז"ה שבש"ג הנ"ל דבזש"ה במא"ה יכולין למכור אף ביהכ"נ של כרכים דא"כ מאי פרכי' בש"ס מיתבי' אר"י מעשה בביהכ"נ של טרסיים שמכרוה לר"א ועשה בה כל צרכיו והא התם דכרכים הוו. והא לשיטת רש"י ע"כ מיירי זה בזש"ה במא"ה דאל"כ אמאי עשה בה ר"א כל צרכיו . והלא כתב רש"י לקמן כד"ה לא שנו דבלא זש"ה הביהכ"נ בקדושתו עומדת [ועיין בספר ראש יוסף ובפ"מ או"ח סי' קנ"ג שהביא כל השיטות בזה] וכיון שכן שוב ראיה למכור אף בכרכים ומאי פרכי' בש"ס והא דכרכים הוו . ולשי' מז"ה בבש"ג הנ"ל לא קשה די"ל דס"ל כדעת שאר הפוסקים דהביהכ"נ יוצא לחולין אף בלא זש"ה וא"כ י"ל דכברייתא דמכרו לר"א מיירי בלא זש"ה והאי ועשה בה כל צרכיו ע"כ צ"ל דהוא חוץ מד' דברים אכן לרש"י דס"ל דבלא זש"ה אינו יוצא כלל הביהכ"נ לחולין ע"כ האי ועשה בה כל צרכיו קאי אזש"ה וכמ"ש וא"כ אמאי פרכי' בש"ס והא דכרכים הוו והלא בזש"ה נמכר אף ביהכ"נ של כרכים וכמ"ש . ונראה לתרץ זה שפמ"ש הר"ן באלפסי לפרש דברי הירושלמי בסוגיין דאי' שם ג' מבני הכנסת כבני הכנסת ז' מבני העיר כבני העיר וז"ל ג' מביהכ"נ של טרסיים ושל יחידים כדאיתא בש"ס הרי כא ג' שהעמידו עליהן ככא אומן יחידים כו' ובה"ג אף לשי' רש"י בודאי יוצא הביהכ"נ לחולין וכמו בזש"ה לגבי ביהכ"נ של עיר וא"כ י"ל דהמכירה לר"א הי' ע"י ג' מהביהכ"נ וכמ"ש הר"ן הנ"ל ובזה בודאי אינו מועיל גבי כרכים דהא כל הטעם דמהני מכירה בזש"ה אף גבי ביהכ"נ של כרכים לשי' מז"ה שבש"ג הוא רק משום דזש"ה במא"ה. כ"ע ניחא להו וכל העולם מסכימין למעשיהם וא"כ זהו רק בזש"ה אבל בג' מביהכ"נ במעמד אנשי ביהכ"נ לאו כ"ע מחוייבים לציית להם ולהסכים במעשיהם דלא גריעה כל העולם מאנשי העיר שאינם מחויבים להסכים לעשיית ג' מביהכ"נ באם הוא אינו של יחידים ובזה שפיר פרכי' בש"ס והא דכרכים הוו. ובזה א"ש גם שיטת הש"ס דמשני האי בי כנישתא זוטי הוו כו' והקשו המפורשים דמאי שייך הוא זה דהי' ביהכ"נ קטן לזה דמוסר למכרו אף דהוא של כרכים . ולמ"ש א"ש דהא כל קושיי' הש"ס הוא רק משום דכאן לא הי' גבי המכירה אלא ג' בני הכנסת ולאו כ"ע מחוייבים לציית להם ולהסכים למעשיהם וכמ"ש וזה הוא רק בביהכ"נ שבנאוה ע"ד שיהי' ביהכ"נ של עיר ואחר כך התחילו היחידים להתפלל בו דאז שייך הסברא שכתבתי אבל בביהכ"נ שבנאוה היחידים מתחילה להתפלל בו דאז ידעו האנשים דצלמא שמתו להבנין דהביהכ"נ בזה שני לענין מכירה בג' מבני הכנסת וע"כ בודאי נתנו אז אדעתא ג' מבני הכנסת בצירוף אנשי ביהכ"נ ודמי להא דאי' בש"ס אמר רב אשי האי בי כנישתא דמתא מחסיא כו' כיון דאדעתא דידי קאתו אי בעינא מזבנינא לה וכמ"ש בשו"ת פני מאו"ח סי' ז' דבזש"ה בכל העיר ראשי הקהלה שעל פיהם יתנהגו כל הקהלה בודאי יכולין למכור אף בשל כרכים משום דכל העולם נתנו אדעתם ע"ש וה"נ דכוותי' בביהכ"נ של יחידים בבנאוה מתחילה לכך לגבי ג' מבני הכנסת כיון דידעו בשעת הנתינה דגבי ביהכ"נ כזה סגי לגבי מכירה בג' מהם אף לענין להוציאם לחולין ולעשות בהדמים מה שירצו ע"כ נתנו אדעתם . וזהו כוונת הגמ' כמ"ש האי בי כנישתא זוטי הוו פי' וא"כ הי' ניכר מתחילה שבנאוה אדעת שיהי' ביהכ"נ של יחידים וע"כ סגי בהו מכירת ג' מבני הכנסת במעמד אנשי ביהכ"נ אף דהוא של כרכים וכמו דמהני לענין להוציא הביהכ"נ מקדושתו ושיוכלו לעשות בהדמים מה שירצו וכו"ש בשם שו"ת פני :

מיתבי בבית ארץ אחוזתכם . אחוזתכם מטמא בנגעים ואין ירושלים מטמא בנגעים א"ר יהודה אני לא שמעתי אלא מקום מקדש בלבד הא ב"כ וב"מ מטמאין אמאי הא דכרכים הוו והקשה הרשב"א בחידושיו לפמ"ש התו' ד"ה כיון דמצלמא בפירוש הב'. וכ"כ הירושלמי בטעם דלא מהני מכירה גבי ביהכ"נ של כרכים משום דשמא יש א' בסוף העולם שנתן לבנינו ואינו מסכים בהמכירה א"כ מאי פרכי' בש"ס דלא יטמאו בנגעים והא זה דאינו נמכר הוא רק משום השותפין דליתנייהו הכא. אבל לענין נגעים שפיר מטמו דלא גרע מבית השותפין דמטמא' משום דמרבינן מקרא דאחוזתכם. ונלפע"ד לתרץ זה עפמ"ש דאקדים לתרץ קושי' התוס' על רש"י בסוגיין שכתב הטעם בהא דאר"י דמקום מקדש אינו מטמא דהוא משום דאמר קרא ובא אשר לו הבית וזה הוה בית של קודש וכמס' יומא ד' י"ב, פירש"י הטעם משום דאינו מיוחד לשום שבט דכשקנה דוד את הגורן מארונה היבוסי גבה הכסף מכל השבטים. ונראה דכוונת פירש"י לפמ"ש דס"ל בהס"ד דב"כ וב"מ מטמאין וא"כ א"א לומר הטעם משום דהוו בית של קודש דא"כ אמאי יטמאו ב"כ וב"מ בנגעים ע"פ בשל כרכים והלא ג"כ הוו בית של קודש וכמו שהקשה הש"ס כאן ועפ"כ הוליך רש"י לפרש הטעם משום דלא הוו מיוחד לשום שבט אבל כאן פירש"י לפי קושי' הש"ס דכאן דא"א לומר דהי' ס"ל להש"ס הטעם כר"י דמקום מקדש אינו מטמא משום דאינו מיוחד לשום שבט דא"כ מאי פרכי' בש"ס דלא יטמאו ביהכ"נ דכרכים בנגעים והלא זה הוי שפיר מיוחד לאנשי העיר ולהאורחים הבאים שם דלא חיישינן לאורחין הבאים שם לפרקים רק שיושבין שם זמן רב וכדאי' בשו"ת פני' סי' הנ"ל ועכ"פ אינו שייך לכל ישראל וע"כ כתב רש"י בהטעם דמקום מקדש אינו מטמא משום דהוו בית של קודש ובזה ג"כ יתורץ קושית התוס' שבמס' יומא שם ד"ה במאי קמפלגי דאמאי הממין הש"ס בפירכת במאי קמפלגי עד לאחר השינויא דר"י ס"ל דגם ב"כ וב"מ אינם מטמאין ולא פרכי' זאת תיכף בההתחלה ולמ"ש א"ש עפ"מ שכתבתי קושי' התוס' שבמס' ב"ק ד' פ"ב ד"ה ואין מטמא שהקשו דמנ"ל להש"ס דס"ל להת"ק ירושלים לא נתחלקה לשבטים דלמא נתחלקה ונתנה דושנה של יריחו תחתי' וכמו לר"י דס"ל נתחלקה ומקום מקדש דאינו מטמא הוא משום דנתנו תחתי' דושנה של יריחו . ונראה דזה אינה קושיא דהש גמר דהת"ק ס"ל דנתחלקה רק שקנו אומה ישראל בדושנה של יריחו שנתנו תחתי' א"כ אמאי לא יטמאו בנגעים דהא לא גרע מבית השותפין וכמ"ש הרשב"א גבי ביהכ"נ של כרכים ומזה הוכרח הש"ס לומר דס"ל להת"ק דלא נתחלקה כלל ולא הוו בכלל אחוזתכם וא"כ זהו רק לפי המסקנא דס"ל לר"י דגם ב"כ וב"מ לא מטמאין וע"כ הטעם משום דהוו בית של קודש וכמ"ש ושפיר נוכל לומר דזה שקנו הישראל

מקום

מקום המקדש כדושנה של יריחו או בהכסף שקיבץ דוד מכל השבטים הוו כשל שותפין וכמ"ש בשם הרשב"א אבל לפי"מ דס"ל להש"ס בהס"ד דר"א ס"ל דב"כ וב"מ מטמאין וע"כ הטעם דמקום מקדש אינו מטמא הוא משום דלא הוו מיוחד לשום שבט או משום דבעת שקנה דוד הגורן מארונה היבוסי גבה הכסף מכל השבטים וכמ"ש רש"י או משום דנתנו תחתיו דושנה של יריחו וכמ"ש התוס'. וממילא ע"כ ס"ל לר"י דלא כמ"ש הרשב"א הנ"ל רק דזה לא הוו כבית השותפים משום דלית להו בעלים מיוחדים ואם כן שוב יכולין לומר כמ"ש התוס' דגם הת"ק ס"ל דנתחלקה ירושלים לשבטים רק דנתנו תחתיו דושנה של יריחו וכדס"ל לר"י באמת דדוחק לומר דבזה פליגי ר"י עם הת"ק וע"כ לא קאמרו בש"ס הך במאי קא מפלגי תיכף בהס"ד משום דשפיר נוכל לומר דפליגי ת"ק ור"י אם נתנו דושנה של יריחו בעד כל ירושלים או רק בעד מקום המקדש אבל במסקנא דס"ל להש"ס כדר"י דגם ב"כ של כרכים לא מטמאו וע"כ הטעם משום דהוו בית של קודש וכמ"ש ושוב י"ל דס"ל כדעת הרשב"א הנ"ל דזה הוו כבית של שותפין וכמ"ש וע"כ שפיר פרכי' במאי קא מפלגי וממילא מתורץ גם קושי' הרשב"א הנ"ל דשפיר פרכי' בש"ס והא דכרכים הוו כיון דבהס"ד הי' ס"ל לש"ס דר"י ס"ל דאם אין לו בעלים מיוחדים ונכרים לא הוו כבית השותפים וכמ"ש:

או יאמר לתרץ קושי' הרשב"א הנ"ל וגם לתרץ קושית התוס' בד"ה ואמאי שהקשו דאמאי לא פריך הש"ס זה לר"מ דס"ל במס' יומא ד' י"א דגם ביהכ"נ של כרכים מטמאו בנגעים וגם אמאי לא אמרו בש"ס דר"י ס"ל כר"מ דשם. וגם קושיא הב' שהקשו דלהמסקנא דש"ס יומא דר"מ ס"ל דגם ביהכ"נ של כרכים מטמא בנגעים ולרבנן אינו מטמא אף ביהכ"נ של כפרים א"כ ש"ס דילן דמחלק בין של כפרים לשל כרכים דשל כפרים מטמא בנגעים ושל כרכים אינו מטמא כמאן אתיא לא כר"מ ולא כר"י. ונראה עפימ"ש דלקדים לתרץ קושית האחרונים שהקשו דהיאך הי' ס"ד דהש"ס דביהכ"נ נטמא בנגעים וכן ס"ל להש"ס אף להמסקנא גבי ביהכ"נ של כפרים והלא נודע מה דאי' במרדכי לסוגיין הביאו הרמ"א באו"ח סי' קנ"ב דאסור לנתוץ דבר מביהכ"נ משום לאו דלא תעשון כן וממילא לא נוכל לקיים בי' אם יהי' בית המוחלט האי דונתץ את הבית דכתיב בקרא וכדאי' בש"ס סנהדרין ד' פ"א גבי עיר הנדחת דאמר ר"א עיר שיש בה מזוזה אחת אינה נעשה עיר הנדחת משום דאמר קרא את כל שללה תקבוץ ושרפת באש ובדאיכא מזוזה א"א לשרוף דכתיב לא תעשון כן. וכיון דא"א לקיים גבי הביהכ"נ קרא כדכתיב בטל הדין גבי' וכדמבואר בש"ס סנהדרין ד' מ"ה וד' ע"א גבי נקטעה יד העדים דפטור מטעם זה משום דא"א לקיים בי' קרא כדכתיב ע"ש. ולכאורה הייתי יכול לתרץ דזהו באמת פירכת הש"ס דהא שפיר נוכל לקיים גבי הביהכ"נ האי דונתץ את הבית ע"י מכירה היינו שימכרו אותו ז' טו"ה במא"ה דבכה"ג הוא יוצא לחולין. אכן הוא רק בכפרים דאהני בי' מכירה בביהכ"נ אבל בשל כרכים דלא מהני בי' מכירה שוב לא נוכל לקיים בי' ונתץ אם יהי' בית המוחלט בשום ענין ושפיר פרכי' בש"ס אמאי יטמא ביהכ"נ של כרכים בנגעים כיון דלא נוכל לקיים בי' קרא כדכתיב וכמ"ש ומתורץ נ"כ קושית הרשב"א הנ"ל. וכבר העיר בזה ש"ב הגאון מהארדעסקי בספרו דבר משה ח"ב סי' כ'. אמנם לפע"ד ז"א מכמה טעמים. א'. דהא בביהכ"נ זה אם יהי' בית המוחלט בודאי שוב לא יתפללו משום דהוא טמא ומטמא כל הבא בתוכו וכדאי' בש"ס יבמות דף ק"ג ע"ש. ומי פסי לכנס לביהכ"נ כזה וגם הוא אסור בהנאה וכמ"ש המג"א מלוה קע"ז וכיון דאין מתפללין בו שוב יכולין למכור אף בשל כרכים וכמ"ש המג"א בסי' קנ"ג ס"ק י"ב בשם המנ"ש ע"ש. ב'. דהא אף בביהכ"נ של כפרים אינו מותר גם בזט"ה במא"ה רק מכירה אבל לא מתנה וכדאיתא להדיא ברמב"ם פי"א מהלכות תפלה ובש"ע א"ח סי' קנ"ג ע"ש וא"כ כאן כיון דבעת שיהי' בית המנוגע יהי' אסור בהנאה וכמ"ש בשם המג"א ואסור ליקח דמים בעד ביהכ"נ כזה ואף אינו הנאה אחרת וממילא לא משכחת בזה רק שיתנו אותו במתנה בלי שום תשלומי הנאה מקודם ואח"ז וזה לכ"ע אסור אף בשל כפרים ואף ע"י זט"ה במא"ה וכמ"ש ושוב נשאר קושי' האחרוני' הנ"ל דהיאך יטמא ביהכ"נ בנגעים אף בשל כפרים כיון דלא יוכל לקיים בי' ונתץ אם יהי' מוחלט בשום ענין וכמ"ש. לכן נלע"ד לתרץ זה עפמ"ש המג"א בקומץ מנחה מלוה קכ"ז ושכ"ז גבי תשמישי קדושה דכיון דקיי"ל בהו נר בי' ולא אזמני' אינם נאסרים ע"כ גם נגר בי' ואזמני' יש לו תקנה לשאול על ההזמנה ושוי ההזמנה בטעות ויוצאין התשמישי קדושה לחולין ע"ש שכתב דלא כתבוהו הפוסקים לרוב פשוטו. וממילא לדידי' גם בביהכ"נ כך הוא דהא גם הביהכ"נ אין לו קדושה בלא ההזמנה דלא עדיף מתשמישי קדושה וכן היא בש"ע או"ח בכמה מקומות [והא דאי' במתני' גבי ביהכ"נ דצריכין להעלות הרמים בקדושה ע"כ מיירי באינם רוצים לשאול על ההזמנה ובדמיירי זה דמטפחות וספרים דקתני במתני' דהם תשמישי קדושה ומהני בהו שאלה לדעת המג"א הנ"ל] וע"כ שפיר נוכל לקיים האי דונתץ את הבית גבי ביהכ"נ ע"י שאלה היינו שישאלו בני הכנסת על ההזמנה דהא שפיר יש להם ע"י המ"ע דונתץ ולא דאין פותחין בנולד מ"מ משכחת לה במלתי נולד דלכ"ע פותחין וכדאיתא להדיא בש"ס וש"ע יו"ד סי' רכ"ח וכיון דישאלו על ההזמנה שוב יופקע הקדושה מהביהכ"נ ושפיר יוכלו לנתצו. אכן זה רק בשל כפרים דמהני בי' מכירה וחזינן דבני הכנסת חשיבי בעלים על הביהכ"נ ולא דנתנו בזה גם כן אנשים מעלמא מ"מ אמרי' דנתנו אדעת בני הכנסת וכמ"ש המג"א בש"ע או"ח סי' קנ"ג ע"ש וע"כ שפיר יוכלו ג"כ לשאול על הביהכ"נ אבל בכרכים דלא מהני גבי' מכירה מטעם דהא יש א' בסוף העולם שנתן חלקו וחזינן דכל מי שנתן חלקו יחשב לבעלים על הביהכ"נ וא"כ לא הוי בי' בעלים ידועים ולא מהני בי' שאלה וכדאי' בסוגיא פ"ג דר"ה גבי קרבן ציבור דלא מהני בהו שאלה מטעם זה דלא ידעינן מי הם הבעלים ע"ש. ושוב לא נוכל לקיים בי' האי דונתץ את הבית בשום ענין וזהו כוונת הש"ס בפירכתם ואמאי והא דכרכים הוו פי' דנהי דשפיר נוכל לקרות בו ובא אשר לו הבית משום דלא גרע מבית השותפין וכמ"ש הרשב"א הנ"ל מ"מ לא הי' לו לטמאות בנגעים כיון דלא נוכל לקיים בי' האי דונתץ בשום ענין וכמ"ש. וכיון דלא נוכל לקיים בי' קרא כדכתיב בטל הדין גבי' וכמ"ש בשם הש"ס סנהדרין ד' מ"ה וד' ע"א וא"ש פירכת הש"ס ובזה יתורץ גם קושית התוס' הנ"ל דלא פריך הש"ס זה לר"מ דלכאורה קשה דמאי פריך הש"ס דלא יטמא הביהכ"נ של כרכים בנגעים מטעם דלא נוכל לקיים בי' ונתץ את הבית כיון דאסור לנתוץ דבר מביהכ"נ משום הלאו דלא תעשון כן וכמ"ש בשם המרדכי והלא לפי' הר"ן הבאתיו לעיל דקדושת ביהכ"נ הוא אינו רק מדרבנן ממילא לית בו איסור הנתיצה נ"כ רק מדרבנן וא"כ שוב מדאו' שפיר נוכל לקיים בו ונתץ וע"כ מטמא מדאו' בנגעים וחז"ל לא יכלו להפקיע הטומאה. וגלה בדעתי לומר דאף להר"ן דקדושת ביהכ"נ הוא רק מדרבנן מ"מ לאבדם לגמרי אסור מדאו' וכדאיתא להדיא ברמב"ם במנין המצות שלו מלוה ס"ה וז"ל שלא לאבד ביהמ"ק או בתי כנסיות ובתי מדרשות וכן אין מוחקין השמות הקדושים ואין מאבדים כתבי הקודש שנאמר אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים ועי"ז אמר לא תעשון כן ע"ש וכוונתו כיון דהקרא אמר לא תעשון כן על מה דאמר מקודם דצריכין לאבד המקומות שעבדו שם הגויים ע"כ פירושו דאסור לאבד המקומות שעובדים בו ישראל להקב"ה ואם כן בכלל בזה גם ביהכ"נ וב"מ דהא גם שם עובדים ישראל להקב"ה. ואם כן כאן

נגעים

בנגעים אם יהיה מוחלט ע"כ צריכין לנתצו לגמרי וכדאי' להדיא בקרא והוי מאבד לגמרי ואסור מדאו'. ובזה נדחה ג"כ מ"ש האחרונים לתרץ קושייתם הנ"ל דשפיר יכולין לקיים האי דונתץ גם גבי ביהכ"נ משום דבנתיצה ליכא אי' רק דרך השחתה וכדאיתא ברמב"ם פ"ו מהלכות יסה"ת וברלב"ג פ' ראה ע"ש וכאן אינו עושה הנתיצה רק לקיים המ"ע דונתץ את הבית ולא הוי דרך השחתה. ולמ"ש י"ל דלאבד לגמרי אסור אף בלא דרך השחתה וכשמחיקת השם דאסור אף בלא דרך השחתה ואף בע"מ לתקן. ובזה יתורץ קושי' האחרונים שהקשו על הי' הרי"א אלכסנדרי שהביאו הב"י בי"ד סי' רפ"ו דאמאי גבי מחיקת השם אסור אף באינו דרך השחתה ואף בע"מ לתקן ובנתיצה ליכא איסור באינו דרך השחתה. ולמ"ש א"ש דגבי שם אף דאינו מוחק רק אות אחת מ"מ מאבד בזה השם לגמרי וע"כ אסור אף באינו דרך השחתה ואף בע"מ לתקן וכמ"ש. אמנם באמת זה דלפמ"ש המ"א בא"ח סי' קנ"ג ס"ק ס"ו דמכירת ביהכ"נ גרע מנתיצת ביהכ"נ משום דבנתיצה עדיין לא מפקיעין כל הקדושה מהביהכ"נ דהא העצים והאבנים עדיין בקדושתן עומדין וכדאי' להדיא בש"ס ובש"ע שם סי' קנ"ב וגבי מכירה אנו מפקיעין כל שביהכ"נ מקדושתו. וכיון דקיי"ל לענין מכירה דרשאין למוכרו אף דיוליכו אותו עי"ז לחולין ויופקע כל הקדושה מהביהכ"נ משום דקדושת ביהכ"נ הוא רק מדרבנן א"כ מכ"ש בנתיצה דאינו מפקיע בו כל הקדושה בודאי הוא אינו רק מדרבנן. ומ"ש הרמב"ם דאיבוד כ"כ וכ"מ אסור מדאו' הוא משום דאזיל לשי' דס"ל דקדושת ביהכ"נ הוא מדאורייתא דמה"ט ס"ל ג"כ גבי מכירה דצריכין להעלות הדמים בקדושה אף בזט"ה במא"ה וכמ"ש לעיל במשני'. ואם כן הדרא הקושיא הנ"ל לדוכתי' דמאי פריך הש"ס דהא מדאו' שפיר נוכל לקיים בי' ונתץ ושפיר מטמא בנגעים וחז"ל אין יכולים להפקיע הטומאה. וי"ל דהש"ס פריך שפיר לר"י כיון דאיהו ס"ל במס' סוכה דף כ"ג גבי עושים סוכה ע"ג גמל דאינו ראוי מדרבנן הוי אינו ראוי מדאו' וכמ"ש בספר מלא הרועים באות א' ערך אינו ראוי ע"ש וע"כ גם כאן. כיון דהוי אינו ראוי ונתיצה מדרבנן הוי גם כן מדאו' אינו ראוי לנתיצה ושוב לא יטמא בנגעים אף מדאו' ואם כן ממילא לא הוי יכול הש"ס לפרוך זה לר"מ כיון דהוא גופי' ס"ל שם דאינו ראוי מדרבנן הוי ראוי מדאו' אם כן שוב לא שייך אליבי' פירכת הש"ס וכמ"ש משום דמדאורייתא שפיר מטמא בנגעים משום דנוכל לקיים בי' ונתץ כיון דקדושת ביהכ"נ הוא אינו רק מדרבנן וחז"ל אין יכולין להפקיע הטומאה וכמ"ש. ולא הוי יכול לומר גם כן דר"י ס"ל כר"מ כיון דר"י גופא פליג בשם על ר"מ ע"ש בש"ס ולדידי' א"ש פירכת הש"ס בכאן וכמ"ש:

ברש"י ד"ה אני לא שמעתי כתב וז"ל שלא יהא מטמא אלא מקום מקדש בלבד משום דבית של קודש הוא וגבי נגעים ובא אשר לו הבית בעינן כו' והקשה הטו"א דהא ביומא כתב רש"י גופי' בטעם משום דלא הוו מיוחד לשום שבט כיון דבעת שקנה דוד הגורן מארונה היבוסי גבה הכסף מכל השבטים ע"ש. ונלפע"ד לתרץ זה עפ"מ שאקדים דקושי' הטו"א הוא רק על רש"י דמס' יומא דכתב הטעם דמקום מקדש אינו מטמא משום דלא הוי מיוחד לשום שבט. דאמאי לא כתב הטעם משום דהוי בית של קודש וכמו שפירש"י כאן דשל רש"י שבכאן דכתבו הטעם משום דהוי בית של קודש לא קשה דאמאי לא כתב הטעם משום דלא הוו מיוחד לשום שבט דכיון דכאן פריך הש"ס עי"ז דלא יטמאו ב"כ וב"מ שכ"פ בשל כרכים בנגעים והכ"כ דשל כרכים הוים עדיין מיוחדים להאנשי' האורחים שיושבים שם ושכ"פ לא שייך לכל ישראל ואם כן מאי פריך הש"ס וע"כ הוצרך רש"י לפרש הטעם משום דהוו בית של קודש וע"כ שפיר פריך הש"ס דגם ב"כ של כרכים לא יטמאו בנגעים דכיון דלא מהני בי' מכירה גם כן הוי בית של קודש.

וכיון שכן אבוא לתרץ זה עפ"מ דאקדים לתרץ קושי' התוס' בד"ה ואמאי שהקשו דאמאי לא פרכו בש"ס פירכא זו לר"מ דס"ל להדיא במס' יומא ד' י"א דביהכ"נ של כרכים מטמא בנגעים ונראה דלכאורה קשה לפע"ד על מה דפרכינן בש"ס דלא יטמאו ביהכ"נ של כרכים בנגעים כיון דלא מהני בי' מכירה והא כתב המ"א בסי' קנ"ג סקט"ו לתרץ דאמאי בסתירת ביהכ"נ שרי ביש ביהכ"נ אחרת אף בשל כרכים מדסתמו בש"ס וש"ע ולא חילקו בזה ובמכירת ביהכ"נ אסור בכרכים אף ביש ביהכ"נ אחרת דהחילוק הוא דבסתירת הביהכ"נ עדיין אין מפקיעין אותו מקדושתו דגם העצים והאבנים בקדושתייהו עומדין וכדאי' בש"ס ע"כ שרי ביש ביהכ"נ אחרת אף בכרכים משא"כ גבי מכירה דמפקיעין לגמרי הביהכ"נ מקדושתו אסור בכרכים אף ביש ביהכ"נ אחרת ע"ש. וע"כ התיר הט"ז בס"ק ו' שם מכירת ביהכ"נ של כרכים במרבים ליחיד ע"ש אכן רש"י ע"כ לא ס"ל כהט"ז דהא ס"ל לקמן ד"ה לא שנו דבלא מכרו ומ"ה במא"ה עדיין הביהכ"נ עומד בקדושתו אף בשל כפרים. ואם כן ע"כ בשל כרכים אף בכה"ג אינו נמכר דאל"כ ליכא שום חילוק בין של כפרים לשל כרכים ולא מובן חילוקו של רש"י. דאי"ל דחילוקו של רש"י הוא בזט"ה במא"ה דהא הש"ס עדיין לא מיירי מזט"ה ובפרט למ"ש בשם הגאון מהר"ן סרייביטש דס"ל לרש"י דבזט"ה במא"ה יכולין למכור אף בשל כרכים. וגם מיירי ע"כ ביש ביהכ"נ אחרת דאל"כ אינו נמכר אף בכפרים וכדאיתא ברמ"א שם סי' הנ"ל ס"ו ע"ש. וע"כ צ"ל דמ"ש רש"י בד"ה לא שנו דהביהכ"נ בקדושתו עומד הוא רק למעוטי שאינו יוצא לחולין אבל הוא אינו עומד בקדושתו הקודמת ומותר למכרו עכ"פ אף במרבים ליחיד כיון דעדיין אינו נפקע מהקדושה לגמרי ובזה חילק רש"י דבכרכים אינו נמכר בכה"ג כיון דיש בו קצת הפקעת קדושה וכדאיתא בש"ס לקמן ד' כ"ז ע"ש. וכ"כ המ"א בס"ק כ"ז ע"ש ובמרבים לרבים לכ"ע נמכר אף בכרכים וכמ"ש המ"א שם ס"ק הנ"ל בשם המבי"ט. ואם כן מאי פרכי' בש"ס והלא שפיר יש נוגא דמהני מכירה אף בשל כרכים כגון מרבים לרבים. דע"כ סברת הש"ס הי' דהיכא דמהני מכירה אף לענין שישאר בקדושתו גם כן מטמאו בנגעים דלשי' רש"י לא מצטרכא כלל נוגא שילא הביהכ"נ לחולין אף בשל כפרים ואפ"ה מטמא בנגעים עכ"פ בשל כפרים כיון דמהני בי' עכ"פ מכירה שפיר נוכל לקרות בי' ובא אשר לו הבית ומגילה אמרי' זה לכל השיטות דהיכא דמהני בו מכירה אף לענין שישאר בקדושתו מקרי אשר לו הבית ומטמא בנגעים. אם כן מאי פריך הש"ס כיון דגם בכרכים מהני מכירה עכ"פ במרבים לרבים. וע"כ צ"ל דהש"ס ס"ל דכיון דא"א להם למכור רק לקדושה השוה למקודם שוב לא מקרי ובא אשר לו הבית לענין לטמא בנגעים ושפיר פרכי' בש"ס וע"כ לא פרכי' בש"ס זה לר"מ דהא ר"מ ס"ל לקמן במתני' דף כ"ז דאין מוכרין שום ביהכ"נ אף בשל כפרים רק במרבים לרבים ע"ש ולדידיה ע"כ באמת ליכא שום חילוק בין של כפרים לשל כרכים וע"כ ס"ל דלא כש"ס דידן רק היכא דמהני מכירה אף לקדושה השוה שפיר קרינן אשר לו הבית דאל"כ אמאי יטמא כלל ביהכ"נ בנגעים אף בשל כפרים. וע"כ שפיר מטמא גם ביהכ"נ של כרכים בנגעים כיון דגם בו מועיל המכירה עכ"פ מרבים לרבים אבל לר"י שפיר פריך הש"ס דס"ל דהיכא דמהני מכירה עכ"פ לקדושה קלה מהשתא קרינן בי' אשר לו הבית אבל היכא דלא מהני מכירה רק לקדושה השוה לא קרינן בי' אשר לו הבית ובזה י"ל הטעם דהקדים הש"ס זה דאר"י מעשה בביהכ"נ של טרסיים כו' קודם פירכא הלזו ולמ"ש א"ש דפי' כרא"ש ובמשנה שבמשניות דא"י שם הגירסא ר"י היינו דר"י אמר זה דאין מוכרין שום ביהכ"נ רק מרבים לרבים ואם כן שוב לא קשה קושי' הש"ס הלזו וכמ"ש אליבא דר"מ לזה הקדים הש"ס זה דר"י סיפר המעשה דמכרו לר"א ביהכ"נ של טרסיים ועשה בה כל צרכו ואם כן ע"כ ס"ל לר"י דנוכל למכור ביהכ"נ של

כפרים

כפרים עכ"פ אף לענין להוציאו לחולין ועפ"כ הגירסא שם במתני' ר"מ היינו דר"מ ס"ל זה דאין מוכרין ביהכ"נ רק מרבים לרבים ועפ"כ שפיר פרכי' בש"ס זה הפירכא וכמ"ש. וא"כ ממילא מתורץ קושי' הטו"א הנ"ל דרש"י ביומא רצה לתרץ הך דס"ל לר"י דמקום מקדש אינו מטמא אליבא דכל הגירסות ואף לגירסת הרא"ש והמשניות הנ"ל וא"כ א"א לומר הטעם משום דהוו בית של קודש דא"כ אמאי יטמא ביהכ"נ דכפרים בנגעים דהלא ג"כ לא מהני בי' מכירה רק מרבים לרבים וכמו בכרכים והוצרך לומר הטעם משום דלא הוו מיוחד לשום שבט וכאן דהש"ס ע"כ לא ס"ל כגירסת הרא"ש והמשניות הנ"ל וכמ"ש ועפ"כ שפיר כתב הטעם משום דהוי בית של קודש:

ברש"י ד"ה מקודש כתב וז"ל אף בתי כנסיות במשמע וקשה לע"ד דאמאי בש"ס בקושיתם גבי מטמאין נקטו ב"כ ובתי מדרשות ובשנויא דמשנינן דר"י ס"ל דלא מטמא לא כתב רש"י רק ב"כ והשמיט לגמרי ב"מ. ולכאורה ראי' מזה למהר"ם אבוהב בשו"ת דבר שמואל סי' שמ"ז הובא בספר גליון מהרש"א בחידושיו לסוגיין הנדפס בש"ס דפוס ווילנא דבבתי מדרשות ליכא שום חילוק בין של כפרים לשל כרכים משום דזה דאתי מעלמא נזהר בתפלה לא בלימוד ע"ש ועפ"כ בקושי' הש"ס גבי מטמאין נקט גם ב"מ משום דהוין כ"ש מב"כ וקושי' הש"ס ואמאי והא דכרכים הוו באמת לא קאי רק על ב"כ ובשנויא דמשנינן לענין אין מטמאין השמיט רש"י ב"מ דהם שפיר מטמאין אף בכרכים דלגבייהו ליכא שום חילוק בין כפרים לכרכים וכמ"ש. אכן י"ל דאף למהר"מ די בוטין הובא שם בס' הנ"ל דפליג על הד"ש הנ"ל דאף בבתי מדרשות יש חילוק בין כפרים לכרכים מ"מ י"ל דלענין נגעים שפיר מטמאין אף בשל כרכים משום דיוכל לקרות בו אשר לו הבית לגבי רבנן וכדקאמר ריב"ל לקמן ד' כ"ח מאי בי רבנן [ופירש"י אמאי נקרא ביה"מ בי רבנן] ביתא דרבנן ופירש"י שם לפי שביתם הוא לכל דבר ע"ש וכיון דהוו ביתא דרבנן שוב חשבינן לרבנן בעלים לגבי ביה"מ לכל מילי ואף לענין שיוכלו לאמר על הביה"מ ושפיר מטמא בנגעים אף בכרכים ומ"ה בקושי' הש"ס לענין מטמאים נקטו גם ב"מ דפשיטא דמטמאים גם בכרכים וקושי' הש"ס ואמאי כו' באמת לא קאי רק על ב"כ וכמ"ש ובהשנויא גבי אין מטמאין לא נקט רש"י רק ב"כ והשמיט ב"מ משום דהם שפיר מטמאין אף בכרכים דרבנן חשיבי שפיר בעלים על הביה"מ וכמ"ש בשם הש"ס:

ברש"י ד"ה לא שנו כתב וז"ל לא שנו דאין מורידין הדמים מקדושתן וביהכ"נ בקדושתו עומדת דומיא דספרים לוקח בהן ס"ת והלה מניח ספרים בקדושתן כו' והקשה הגאון ר"ע איגר בהגהותיו הנקראים גליון הש"ס וז"ל מבואר דס"ל לרש"י דבלא אין מורידין הדמים מקדושתן וגם הביהכ"נ בקדושתו ובמא"ה הביהכ"נ ובדמים יוצאין לחולין ותמוהין לי מזה דברי רש"י לקמן ד' כ"ז ע"ב ד"ה ורבנן כו' דכיון דשקיל דמי ומעלין להו בקדושה כל מה דבעי לוקח עביד כו' וממ"כ אם במכרו במא"ה לא הי' צריך להעלות הדמים בקדושה ובלא מא"ה גם הביהכ"נ בקדושתו עומד ולע"ד קשה מרש"י כד' הלזה בע"ב שכתב על מה דאי' בש"ס שם חלופי וזבוני שרי וז"ל הלה קדושתו על החילוף או על הדמים והוא יוצא מן הקדושה להשתמש בו ומשמע דהביהכ"נ יוצא לגמרי מן הקדושה ורשאי להשתמש בו אף תשמיש חול וכ"כ להדיא רש"י גופי' שם גבי מתנה וז"ל נתנו בני העיר ביהכ"נ לתשמיש חול ואמרן ע"ז בש"ס ומאן דשרי סבר כו' הדר הוה לי' מתנה כזביני הרי מרש"י הלזה דהא דאי' בש"ס זבינה שרי היינו לתשמיש חול וכיון דכתב רש"י חלה קדושתו על הדמים ע"כ איירי בלא זט"ה דבזט"ה גם הדמים יוצאין לחולין. ואם כן אמאי רשאי להשתמש בביהכ"נ תשמיש חול דהא בכה"ג עומד הביהכ"נ בקדושתו וכמ"ש רש"י כאן. ועוד קשה לע"ד במה דנקט רש"י כאן לישנא דסיפא דהוא הך דאין מורידין הדמים מקדושה ולא לישנא דרישא דהוא זה דצריכין להעלות הדמים בקדושה. ונלפע"ד לתרץ זה עפ"מ דאקדים לבאר דברי הנו"ב בספרו שיבת ציון סי' ו' לתרץ קושית הרמב"ן שהקשה לעיל דאמאי מועיל מכירה לביהכ"נ להוציאו לחולין והלא דבר הראוי לגופו במוקדשין אינו נפדה דהוא כיון דמהני תנאי גבי ביהכ"נ אף להוציאו לחולין דלא עדיף מתשמישי קדושה דמהני בי' תנאי למוכרן ולהוציאן לחולין וכדאיתא בש"ע או"ח סימן קנ"ד ובמ"א סי' קנ"ג ס"ק מ"ג ועפ"כ בזט"ה במא"ה כיון שיש בידם למכור הביהכ"נ אימת שירצו ואם יהי' ביהכ"נ בקדושתו לעולם לא ימצא קונים עליו ע"כ הוי כאלו התנו בתחילה שיופקע ממנו הקדושה ע"י המכירה ואף דלא התנו בפירוש הוי כאלו התנו וכדאיתא ברמ"א שם בסי' קנ"ד ס"ח והט"ז בסי' קנ"ג ס"ק א' וע"ש בשיבת ציון שהאריך בזה ולכאורה קשה לדבריו דא"כ אמאי אינו יוצא הביהכ"נ לחולין בלא זט"ה לשיטת רש"י והלא הם ג"כ יכולין למכור הביהכ"נ וכדאיתא להדיא במתני' וממילא הוי בזה כאלו התנו שיצא לחולין. אמנם י"ל דכיון דלא קתני במתני' מוכרין לכתחילה רק שמכרו דיעבד ומשמע מזה דאסורין למכור לכתחילה וכיון דאסורין למכור לכתחילה לא אמרי' דהוי כאלו התנו וכמ"ש שם השיבת ציון גופי' לתרץ בזה דברי הרמב"ם במכרו ס"ת שלא לצורך עילוי קדושה דכיון דאינו רשאי למכרו לכתחילה לא אמרי' דהוי כאלו התנה ע"ש ועפ"כ שפיר כתב רש"י דבלא זט"ה עומד הביהכ"נ בקדושתו. ואם כן הוא רק באם לא הי' המכירה לצורך עילוי קדושה אבל בהי' המכירה לצורך עילוי קדושה דאז שוב הם רשאים למכור לכתחילה וכמ"ש בב"י שם בסי' קנ"ג בשם הרא"ש ע"ש ושוב אמרי' דהוי כאילו התנו וכמו בזט"ה במא"ה ושפיר יוצא הביהכ"נ לחולין אף לדעת רש"י. ומ"ה לא כתב רש"י כאן לישנא דרישא דהיינו הך דמעלין הדמים בקדושה משום דהיינו יכולין לטעות דאף היכא דהמכירה הי' להדיא לצורך עילוי קדושה מ"מ עומד הביהכ"נ בקדושתו ובאמת אינו כן דהא בכה"ג שוב הוי כמו בזט"ה במא"ה וכמ"ש ועפ"כ נקט רש"י בזה לישנא דסיפא ועפ"כ י"ל דלקמן בע"ב וכן בדף כ"ז מיירי בלא זט"ה או בלא מא"ה רק דהמכירה הי' להדיא לצורך עילוי קדושה ועפ"כ נקט לקמן זבינא שרי ומשמע דמותר למכרו אף לכתחילה וכן בדף כ"ז גם כן אי' בגמ' שם לישנא דלכתחילה ועפ"כ שפיר כתב רש"י שם דיוצא הביהכ"נ לחולין ובזה יודקדק לשון רש"י שם בדף כ"ז שכתב כיון דשקל דמי ומעלו להו בקדושה כו' דלכאורה הנך תיבות דשקיל דמי הם מיותרין ולמ"ש א"ש דזהו טעמו של דבר דכיון דהלקיחת דמים בשעת המכירה הי' לצורך עילוי קדושה ע"כ יוצא הביהכ"נ לחולין אף בלא זט"ה ומשום דהוי כאילו התנו וכמ"ש:

בתוס' ד"ה ואמאי כתבו וז"ל וקשה דהא פ"ק דיומא מחייב ר"מ ביהכ"נ של כרכים במזוזה וגם מוקי ברייתא דהתם דקאמר דביהכ"נ מטמא בנגעים כוותי' ע"ש ונלפע"ד לתרץ עפ"מ דאקדים לפרש מ"ש בתוס' ד"ה כיון בפירוש הא' דהטעם דלא מהני מכירה בביהכ"נ של כרכים הוא משום דחמירא קדושתו ע"ש ונראה דפירושו הוא עפמ"ש הר"ן לתרץ קושיתו שהקשה דאמאי מועיל מכירה גבי ביהכ"נ והלא דבר הראוי לגופו במוקדשין אינו נפדה דכיון דקדושת ביהכ"נ אינו רק מדרבנן ע"כ מהני בו פדיון. וי"ל דמ"ש התוס' דחמירא קדושתו הכוונה דבזה הוי קדושה מדאו' ועפ"כ לא מהני בו פדיון כמו בכל קדוה"ג. ואם כן לכאורה קשה דמאי פריך הש"ס דלא יטמא ביהכ"נ של כרכים בנגעים כיון דלא מהני בו מכירה לא קרינן בי' אשר לו הבית והלא לפמ"ש לעיל בשם התוס' דהא דקדוה"ג אין לו פדיון הוא רק מדרבנן וממילא מדאו' שפיר מועיל בו מכירה וקרינן אשר לו הבית ומטמא בנגעים מדאו' וחז"ל לא הפקיעו הטומאה מהביהכ"נ דחז"ל לא להקל באו. אמנם י"ל דכיון דפירכת הש"ס הוא על ר"י ור"י הא ס"ל בש"ס סוכה ד' כ"ג לענין עשיית סוכה ע"ג גמל

דאינו

חידושים על סגיות הש״ס מבן המחבר

דאינו ראוי מדרבנן הוי אינו ראוי מדאו׳ וכיון דמדרבנן לא קרינן אשר לו הבית לגבי ביהכ״נ של כרכים כיון דמדרבנן לא מהני בו מכירה עכ״פ שוב לא נקרא בית שלו אף מדאורייי׳ ושפיר פרכי׳ בש״ס דלא יטמו ביהכ״נ של כרכים בנגעים אף מדאו׳. ואם כן ממילא מתורץ קושית התוס׳ הנ״ל דלר״מ דס״ל שם בש״ס הנ״ל דאינו ראוי מדרבנן הוי ראוי מדאו׳ לא הי׳ יכול הש״ס להקשות כלום. דכיון דמדאו׳ מועיל עכ״פ מכירה אף לביהכ״נ של כרכים ומטמו שפיר בנגעים מדאו׳ וחז״ל לא הפקיעו הטומאה מהביהכ״נ וכמ״ש :

אך יאמר לתרץ קושית התוס׳ עפמ״ש לתרץ קושי׳ הרשב״א שהקשה דמאי פרכי׳ בש״ס דלא יטמא ביהכ״נ של כרכים בנגעים כיון דלא מהני בי׳ מכירה והלא לפמ״ש התוס׳ בד״ה כיון בפירוש הב׳ בטעם דלא מהני מכירה בביהכ״נ של כרכים משום דשמא יש א׳ בסוף העולם שנתן חלקו בבנין ע״ש א״כ הא דלא מהני מכירה הוא משום השותפין דלימנעי׳ הכא אבל לענין נגעים שפיר מטמא דלא גרע מבית השותפין דמטמא בנגעים משום דרבינן מקרא דאחוזתכם ע״ש ונראה דזה דבית השותפין מטמא בנגעים לאו כ״ע מודים בה דיעויין בש״ס יומא דאי׳ שם א״ל תניא אידך ביהכ״נ ובית האשה ובית השותפין מטמאין בנגעים פשיטא מהו דתימא ובא אשר לו הבית לו ולא לה לו ולא להן קמ״ל ואימא ה״נ אמר קרא בבית ארץ אחוזתכם אלא לו למה לי למי שמיחד לו שאינו רוצה להשאיל כליו ואומר שאין לו כו׳ ופירש״י דבא ללמדינו דנגעים באין על עין הרע ולכאורה קשה דלמה לי קרא לזה והלא זה דנגעים באים על עה״ר נלמד מקרא דופינו את הבית וכדאי׳ במד״ר פ׳ כי תצא דלכך צוה הקב״ה לפנות את הבית כדי לפרסמו שהוא צר עין שהי׳ לו ולא רצה להשאיל ע״ש וע״כ צ״ל דש״ס דילן לא ס״ל כהמד״ר רק דקרא דופינו את הבית בא ללמדינו דהתורה חסה על כלי חרס שאין לו טהרה במקוה וכמ״ש רש״י בפירושו לחומש ע״ש אמנם זה עדיין תלוי בפלוגתת ר״מ ור״י שם ר״י בפי״ב דנגעים משנה ה׳ דאם א״צ לפנות רק כלים המקבלים טומאה או דצריך לפנות אף חבילי עצים וחבילי קש שאינם מקבלים טומאה דלר״מ ור״ש דס״ל דא״צ לפנות רק כלים המקבלים טומאה שפיר י״ל דקרא דופינו את הבית אתי לאורויי׳ דהתורה חסה על כלי חרס וכמ״ש בשם רש״י בפירושו לחומש אבל לר״י דס״ל בשם דצריכין לפנות אף הכלים שאינם מקבלים טומאה אם כן שוב א״א לומר דקרא דופינו את הבית אתי לאורויי דהתורה חסה כו׳ דהא צריכים לפנות בזה אף הכלים שאינם מקבלים טומאה וע״כ צ״ל דאתי לאורויי׳ דהנגעים באים על צרות עין וכהמד״ר הנ״ל וממילא אייתר בזה תיבת לו דכתיב גבי ובא אשר לו הבית וע״כ אתי לאורויי׳ זה דלו ולא להן ואתי לאפוקי מריבוי דאחוזתכם ולדידי׳ באמת בית השותפין אינם מטמאין בנגעים. והא דמטמא ביהכ״נ של כפרים בנגעים ע״כ צ״ל דס״ל דזה עדיף מבית השותפין דכיון דמועיל בי׳ מכירה הוים הם גופיי׳ הבעלים על הביהכ״נ והוים באותו שעה שבאים לכהן כמוכרים הביהכ״נ. וכיון שכן ממילא לא קשה קושי׳ הרשב״א הנ״ל דכיון דפירכת הש״ס בכאן הוא לר״י ואיהו הא ס״ל דבית השותפין ג״כ לא מטמו בנגעים וכמ״ש וע״כ לא פרכי׳ בש״ס זה לר״מ דכיון דר״מ ס״ל דאין צריך לפנות רק כלים המקבלים טומאה שוב י״ל דקרא דופינו את הבית אתי לאורויי׳ דהתורה חסה כו׳ וכמ״ש רש״י בפירושו לחומש וממילא איצטריך תיבת לו דכתיב גבי ובא אשר לו הבית לאורויי׳ דנגעים באין על צרות עין וכש״ס דיומא וממילא רבינן בית השותפין מקרא דאחוזתכם ואם כן שוב י״ל לדידי׳ בקושי׳ הרשב״א דנהי דביהכ״נ של כרכים אינו נמכר הוא רק משום השותפין דלימנעי׳ הכא אבל לענין נגעים שפיר מטמו משום דלא גרע מבית השותפין דמטמו בנגעים לדידי׳ וכמ״ש :

אך יאמר לתרץ קושי׳ התוס׳ עפ״מ דאקדים לתרץ מה שקשה לפע״ד על מה דפרכי׳ בש״ס דלא יטמא ביהכ״נ של כרכים בנגעים כיון דלא מהני בי׳ מכירה ולמ״ש רש״י בד״ה אני לא שמעתי הפי׳ הוא כיון דלא מהני בי׳ מכירה הוי בית של קודש ולכאורה מה ענין זה לזה ול״ל כוונת הש״ס דאם נאמר דמהני בי׳ מכירה וכמו בביהכ״נ של כפרים דלא הוי בית של קודש משום דהוי רק כקדושת בדק הבית שכתב הרמב״ם בפ״ד מהלכות עכו״ם ה״ג גבי עיר הנדחת דרשאי לשרפן ע״י פדיי׳ אבל כיון דלא מהני בי׳ מכירה הוי ככלי שרת דהוי קדוש״ג ומקרי בית של קודש ואם כן לכאורה קשה על השכ״נ גופי׳ דקאמר דלא מהני מכירה גבי ביהכ״נ של כרכים משום דשמא יש א׳ בסוף העולם שנתן חלקו לבנינה וכמ״ש התוס׳ בהפי׳ הא׳ והלא זהו דנתן א׳ מסוף העולם לבנינה הוא אינו ודאי רק ספק וכמ״ש הר״ן בלשונו דשמא יש א׳ בסוף העולם כו׳ ולפמ״ש בשם התוס׳ מנחות דהא דלא מהני פדיון בקדוש״ג הוא רק מדרבנן וכיון דכאן יש עוד ספק אם הוי כקדוש״ג או רק כקדושת בדק הבית ממילא הוי ספק דרבנן והוא לקולא וע״כ צ״ל הטעם משום דהספק הוא כנגד חזקת ההקדש של ביהכ״נ וספק דרבנן כנגד חזקה הוא לחומרא וכמ״ש הש״ך בסי׳ ק״י בכללי ס״ס אות כ״א ואף ר״מ מודה בזה וכמ״ש החו״ד שם . ואף דכאן הוי ספק ממון מ״מ כיון דהספק הוא ג״כ בהקדושה אם הוא קדושת בדה״ב או קדוש״ג וכמ״ש אמרי׳ דממון נגרר אחר האי׳ וכדאי׳ ביו״ד סימן רכ״ח ס״כ ע״ש וע״כ שפיר קאמר רשב״נ דלא מהני בי׳ מכירה אכן כשנולד הנגע בביהכ״נ שוב יש להביהכ״נ חזקת טומאה כיון דהוא כא״י ושם כל הבתים שיש בהם נגע הם בחזקת טומאה וכמ״ש רש״י בסוגיין ד״ה אני לא שמעתי וז״ל אבל ב״כ וב״מ מטמאין כשאר בתי העיר ומשמע דשאר בתי העיר הוים בחזקת טומאה בנגלה בהם נגע ושוב איכא חזקה להדי חזקה ואף דהחזקת הקדש נולד מקודם בחזקת טומאה מ״מ שפיר אמרי׳ אוקי חזקה להדי חזקה וכדאי׳ בתוספתא הביאו הכס״מ בפ״י מהלכות מקואות סוף כלל כ׳ וכלל ו׳ לענין ספק שאובין לגבי טהרות שנגע האדם הטמא שטבל במקוה זו ע״ש וממילא שוב מהני בי׳ מכירה אף דהוא של כרכים מטעם ספק דרבנן ושפיר מטמא בנגעים. ומאי פריך הש״ס. ונראה לתרץ עפ״מ מ״ש זקיני הגאון בתו״ד ריש קונטרס הספיקות דאף לשי׳ הרמב״ם דס״דאו מה״ת לקולא מ״מ במ״ע גם הרמב״ם מודה דהוא מה״ת לחומרא משום דכיון דכתבה התורה בלשון קום ועשה הכוונה שיהי׳ בודאי ולא בספק ע״ש וע״כ גם כאן אף דמהני בו מכירה מצד ספק דרבנן מ״מ כיון דכתבה התורה אשר לו הבית בעי׳ שיהי׳ בית שלו מצד ודאי ולא מצד ספק ושפיר פריך הש״ס דלא יטמא ביהכ״נ דכרכים בנגעים. אמנם זהו רק לשי׳ הרמב״ן בשורש המצות דדרבנן הוא אינו בלא תסור מדאו׳ דאז מותר בסד״ר משום דאנו מקילין בספיקן וכמ״ש הרמב״ן שם להוכיח מזה שיטתו הנז ע״ש אבל לדעת הרמב״ם שם דדרבנן הוי מדאו׳ בלא תסור ע״כ צ״ל דזה דמותר בספק דרבנן הוא משום דחז״ל התנו בתקנתם שספיקם יהי׳ מותר וכמ״ש הזוהר הרקיע בשם וממילא הוא מותר מצד ודאי ולא מצד ספק ושוב קרינן בי׳ אשר לו הבית ודאי כיון דמהני בו המכירה מצד ספק דרבנן ומעתה שפיר מתורץ קושית התוס׳ דעיין בספר מרגניתא טבא שכתב דדעת הרמב״ם והרמב״ן תלוי בפלוגתת ר״מ ור״י בש״ס סנהדרין ד׳ ס״ז דר״מ ס״ל כדעת הרמב״ם ור״י ס״ל כדעת הרמב״ן ע״ש וע״כ לא הי׳ יכול להקשות כלום על ר״מ דלדידי׳ שפיר נוכל לומר כיון דעכשיו שנולד הנגע בהביהכ״נ יש עליו חזקת טומאה ואמרי׳ אוקי חזקה לנגדי חזקה ושפיר מועיל בו מכירה מצד ספק דרבנן וכמ״ש ומקרי אשר לו הבית ודאי וכמ״ש הזוהר הרקיע הנ״ל וע״כ שפיר מטמא בנגעים אבל לר״י שפיר פריך הש״ס דכיון דאיהו ס״ל כדעת הרמב״ן. אם כן שוב הא דספק דרבנן מותר הוא רק מצד ספק וכמ״ש א״כ אף דכעת מהני בו מכירה מצד ספק דרבנן מ״מ לא קרינן בי׳ אשר לו הבית ודאי וכמ״ש וזאתי מטמא בנגעים :

וכמ״ש

ובמ"ש בשם הזוהר הרקיע דלדעת הרמב"ם צ"ל דהא דמותר בספק דרבנן הוא משום דחז"ל התנו בתקנתם שספיקם יהי' מותר וגם במ"ש בשם ספר מרגניתא טבא דדברי הרמב"ם הזה תלוי בפלוגתא ר"מ ור"י בש"ס סנהדרין. נלע"ד לפרש פלוגתא ר"מ ור"י בש"ס סוכה ד' כ"ג אם אינו ראוי מדרבנן הוי גם כן אינו ראוי מדאו' או לאו דר"מ ס"ל דהוי ראוי מדאו' ור"י ס"ל דהוי אינו ראוי מדאו' ע"ש וכבר הבאתי פלוגתא זו לעיל. והוא עפמ"ש הי"ע בכמה מקומות ומהם בחלק יו"ד סי' ד' דאף דקנין דרבנן מהני לדאו' מ"מ היכא דחז"ל עשו שיור בתקנתם לסבת היותו מדרבנן אזי לא מהני לדאו' משום שאם הי' כדעתם לעשותו בשל תורה לא הי' עושים שיור בתקנתם ע"ש ואם כן גם לענין אי' אם נימא כדעת הרמב"ם בטעם היתירא דספק דרבנן דהוא משום דחז"ל עשו בתקנתם בספיקם יהי' מותר וכמ"ש בשם הזוהר הרקיע ואם כן הרי עשאו חז"ל בעצמם שיור בתקנתם וע"כ ר"מ דאזיל כדעת הרמב"ם הנ"ל סבירא לי' דאינו ראוי מדרבנן הוי ראוי מדאו' ור"י דס"ל כדעת הרמב"ן הנ"ל וממילא היתירא דספק דרבנן הוא רק מעצמינו וכמ"ש וא"כ חז"ל לא עשו שום שיור בתקנתם וע"כ ס"ל דהוי אינו ראוי מדאו':

שם ע"ב אמר רבא כו' אגורה ומשכונה אסור והקשה הרשב"א על התוספות שהביא בשמם שכתבו לתרץ קושית התוס' במה שהקשו דהא ר"מ לא אסר במתני' אלא ממכר עולם אבל בעל תנאי שרי ומ"ש משכירות דאסור ותי' דבאמת פליג ר"מ על הך דרבא ומתיר גם בשכירות והקשה הרשב"א דהא רבנן נ"כ מתירין במכירה על תנאי מדלא קאמרו בלשונם דאין מוכרין אלא ממכר עולם. ונלע"ד לתרץ זה עפ"מ דאקדים לתרץ קושית הי"ע או"ח סי' קנ"ג דמאי הקשו והלא לפמ"ש הרא"ש בטעם דמהני מתנה ע"מ להחזיר בכל מקום אף במקום דלא מהני שאלה דהוא משום דע"מ להחזיר אין הכוונה שיהי' שיור בגוף המתנה דבאמת בזמן הוא כעת במתנה גמורה רק שמתנה עמו שמחויב לחזור וליתן לו במתנה ולא שייך כלל לגוף המתנה וממילא גם במכירה על תנאי הפי' הוא כך ואם כן מאי ענין זה לשכירות דהא כל האיסור בשם הוא משום דאין להקדושה על מה לחול וכאן שפיר יש לו לחול על הדמים וכמו גבי מכירת אלופין ע"ש ונראה דזה אינה קושיא כלל דכיון דס"ל לר"מ שם דאסור מכירת אלופין במרכיב ליחיד משום דהוי הורדה מקדושה וכמ"ש הר"ן באלפסי ומתיר במכירת על תנאי ע"כ פי' שיור בגוף המכירה דאל"כ אמאי מותר בו במרכיב ליחיד והלא הורדה מקדושה אף לפי שעה אסור וכמ"ש הב"ח בסי' קנ"ג הביאו המג"א והמ"א בסי' קנ"ד ע"ש וע"כ שפיר הקשו בתוס' לר"מ דהלא הוי בכלל שכירות ואסור ובזה ידוקדק לשון התוס' שכתבו דר"מ לא אסר במתני' אלא ממכר עולם כו' דלמאי הוצרכו לכתוב זה דר"מ אסר ממכר עולם והלא כתיב בהדיא במתני' דר"מ מתיר מכירה על תנאי. ולמ"ש א"ש דכל קושיתם הוא מהא דר"מ אסר ממכר עולם ואם כן ע"כ על תנאי פי' שיור בגוף המכירה וכמ"ש ולזה שפיר כתבו התוספות דר"מ מתיר באמת גם בשכירות ולרבנן דמתירין גם ממכר עולם בלא"ה לא קשה קושית התוס' דשפיר י"ל כמ"ש הי"ע דהא על תנאי אין הכוונה שיהיה שיור בגוף המקח רק הכוונה שצריך לחזור ולמכרו לו וכמ"ש הרא"ש גבי מתנה ע"מ להחזיר:

שם בגמ' אמר רב ספי משמיה דרבא תבי כניסתא לבי רבנן שרי מבי רבנן לבי כניסתא אסור ורב פפא משמי' דרבא מתני איפכא א"ר אחא כוותי' דר"פ מסתברא דאריב"ל ביהכ"נ מותר לעשותו ביהמ"ד ש"מ והקשה הכתב סופר או"ח סי' ח"י דמנ"ל להש"ס דריב"ל כר"פ ס"ל גם כן בזה דאסור לעשות מביהמ"ד ביהכ"נ דשמא ס"ל לריב"ל דשוים המה ביהמ"ד וביהכ"נ ומותר גם כן לעשות ביהכ"נ מביהמ"ד ונלע"ד לתרץ זה עפמש"ל בשם שו"ת דבר שמואל דבביהמ"ד ליכא שום חילוק בין כפרים לכרכים ולפמש"ל בשם התוספות בד"ה כיון בתי' הא' דהטעם דלא תלי מזבני ביהכ"נ של כרכים הוא משום דאמירא קדושתו ע"ש אם כן קשה דאמאי סתם ריב"ל ואמר דמותר לעשות מביהכ"נ ביהמ"ד ומשמע דאף בשל כרכים כן הוא והלא בכה"ג הוי הורדה מקדושה כיון דבעת שוב לא יהי' לו הקדושה דשל כרכים וכמ"ש. וע"כ צ"ל דס"ל דבכפרים הוי קדושת ביהמ"ד חמור מקדושת ביהכ"נ וע"כ בכרכים אף דהוי שם קדושת ביהכ"נ חמור מ"מ עכ"פ לא עדיף מקדושת ביהמ"ד דכפרים וע"כ מותר לעשות מביהכ"נ ביהמ"ד אף בכרכים וממילא ס"ל דבכפרים אסור לעשות מביהכ"נ ביהמ"ד וכר"פ. ובזה ידוקדק גם כן שינוי הלשון במה דאי' בש"ס גבי מימרא דר"פ תיבת בי רבנן ובמימרא דריב"ל נקט תיבת ביהמ"ד וכבר העיר בזה הכתב סופר שם. ולמ"ש א"ש דגבי מימרא דריב"ל דמיירי גם בשל כרכים וכמ"ש שפיר קראו ביהמ"ד דשם אין שייך לקרותו בי רבנן כיון שיש כמה רבנן שבאים להכרך ואין הולכין להביהמ"ד אבל גבי מימרא דר"פ לא איירי רק בכפרים וכמ"ש שפיר קראו בי רבנן כיון דכל הרבנן דשם הולכין להביהמ"ד. ובזה יתורץ גם קושית הכתב סופר שם על הש"ס דלקמן דקאמרו מסייע דריב"ל הוא דאמר מקום שמגדלין בו תורה דאמר ריב"ל ביהכ"נ מותר לעשותו ביהמ"ד. והקשה הכ"ס דלפמ"ש התוס' כחולין ד' ל"ז דמ"ד מקום שמגדלין בו תפלה היינו אף מקום שמגדלין בו תפלה מנ"ל לש"ס דריב"ל סובר מקום שמגדילין בו תורה הלא י"ל דריב"ל סובר דקדושת ביהכ"נ וביהמ"ד שקולין המה וכמ"ש וכמ"ד מקום שמגדלין בו תפלה ע"ש ולמ"ש להוכיח דריב"ל סובר דבשל כפרים הוי קדושת ביהמ"ד חמור מקדושת ביהכ"נ א"ש גם זה דאף דהאי מקום גדול דכתיב בקרא קאי על ירושלים דהוי כרך מ"מ הוי שם דינו כשל כפר כיון דכל העולם שבאים לשם זהירים גם בלימוד ושפיר יש ראיה דס"ל דהאי מקום גדול הוא מקום שמגדלין בו תורה:

ד"ה כו בגמ' פיסקא אבל מכרו תורה איבעיא להו מהו למכור כו' מתני' דיעבד כו'. ופירש"י דיעבד שמכרוה כבר כו' ומ"ה מותר ליקח בדמיו ס"ת דאל"כ מה יעשו בדמיו כו' משמע מרש"י בשאר דברים דיש לו תקנה לעשות בדמיו עילוי קדושה אסור לקנות קדושה השוויות והק' מזה הפמ"ג בספרו ראש יוסף על הב"ח הביאו המ"א בסימן קנ"ג ס"ק ד' שכתב דבדיעבד אם מכרו אז אף בשאר דברים ליכא פלוגתא כלל דמותר לקנות בדמיו קדושה שוות דהיאך כתב זה והלא ברש"י כאן איתא בהדיא להיפוך. ונלע"ד לתרץ זה עפ"מ דאקדים לבאר טעמו של הב"ח שכתב דבדיעבד מותר לקנות בדמיו קדושה שוות ונראה דהוא משום דס"ל דמה דצריכין להעלות הדמים בקדושה הוא רק מדרבנן וע"כ שפיר שרי בדיעבד אמנם הי' אפשר לומר דעיקר תקנת חז"ל בהך דמעלין הדמים בקדושה הי' על דיעבד לזה כתב רש"י דבס"ת א"א לומר זה דמה יעשו בדמיו ואם כן ע"כ הי' תקנת חז"ל בזה רק על לכתחילה וממילא שפיר שרי בדיעבד וכמ"ש:

שם בגמ' ת"ש דאמר ר"י משום ר"מ אין מוכרין ס"ת אלא ללמוד תורה ולישא אשה ש"מ תורה בתורה שפיר דמי דילמא שאני לימוד שהלימוד מביא לידי מעשה אשה נמי לא תוהו בראה כו' וקשה לע"ד דאמאי המתין הש"ס בהטעם דשרי למכור ס"ת כדי לישא אשה עד להמסקנא דתורה בתורה אסור ולא אמרו זה תיכף בהה"א דס"ד דשרי תורה בתורה. ולכאורה הי' נראה לתרץ זה עפ"מ דאיתא בש"ס יבמות ד' מ"ב והביאו הטור באה"ע סי' א' דכל השרוי בלא אשה שרוי בלא תורה ע"ש וע"כ לא אמרו בש"ס זה תיכף בהה"א לפרש הטעם דשרי למכור ס"ת בלישא אשה ומשום דבלא"ה ליתא זה דאשה הוי כמו תורה והוי כמו תורה במירה דשרי. אבל במסקנא דאסור תורה בתורה שפיר הוצרכו לומר הטעם דשרי בלישא אשה

אשה. אמנם באמת י"ל דמשום זה לא הי' צריך הש"ס גם בהמסקנא לומר טעם דשרי בלישא אשה ומשום דזה הוי כמו ללמוד תורה דשרי אף למסקנא. דהא זה דשרוי בלא אשה שרוי בלא תורה ע"כ פי' שסוכה התורה שלמד וכדמוכח מהרא"י שהביא הש"ס מקרא דואם אין עוזרתה כי וגו' וע"כ צ"ל דמשום זה דשרוי בלא אשה וכו' לא הוי שרינן למכור ס"ת משום דהוא אינו רק אסמכתא בעלמא וכמ"ש הטור בהקדמתו לא"ע הלשון והפליגו רבותינו בדבר הזה כו' ואם כן הדרא קושיתי הנ"ל לדוכתי' ונלע"ד לתרץ עפ"מ דמוכח בשו"ת חתם סופר חיו"ד סי' רכ"ד דפלוגתת התוס' והשאילתות במס' ע"ז ד' כ"ג בהא אם רשאין למכור ס"ת כדי לקיים איזו מצוה דהשאילתות ס"ל דשרי ותוס' ס"ל דאסור רק בללמוד תורה ולישא אשה דהם מצות חשובות וכדאי' כאן בגמ' הוא רק להמסקנא דאסור תורה בתורה אף מישן לחדש אבל להס"ד דשרי תורה בתורה עכ"פ מישן לחדש גם זה דלקיים איזו מצוה לא גרע מהך דישן לחדש ושרי אף להתוס' ע"ש וע"כ לא הוצרכו הש"ס בהס"ד לומר טעמא דשרי בלישא אשה משום דהכל לומר דכיון דיקיים בזה מצות פ"ו או מצות לערב אל תנח ע"כ שרי אבל להמסקנא דאסור בלקיים איזו מצוה וכמ"ש בשם התוס' שפיר הוצרך הש"ס לומר הטעם משום לא תוהו בראה והוי מצוה חשובה דשרי אף למסקנא וכמ"ש התוספות שם:

בתוס' ד"ה אבל בא"ד וי"ל דנקט והותירו לאשמעי' דאף במותר בעי תנאי דס"ד כו' דמותר לעשות מן המותר מה שירצו אפי' בלא תנאי קמ"ל דלא. וקשה לענ"ד דהא זה נשמע ממתני' דאסור להשתמש במותר בלא התנו זע"ה כמא"ה וכדקתני במתני' וכן במותריהן ולמאי איצטריך הברייתא לזה. ונראה לתרץ זה ויתורץ ג"כ מה דקשה לכאורה על הש"ס דלפ"מ שפי' הברייתא העיקר חסר מן הספר דבברייי' לא נזכר רק החילוק בין התנו ללא התנו ולא החילוק בין זע"ה לבלא זע"ה. ונראה דכוונת הש"ס הוא למ"ש הר"ן לאלפסי דהא דא"צ להעלות הדמים בקדושה כזע"ה כמא"ה הוא רק כהתנו ע"ז בפירוש אבל כאם לא התנו ע"ז בפירוש אזי צריכין להעלות הדמים בקדושה אף בזע"ה במא"ה ע"ש וזהו כוונת הברייתא לפי פירושו דש"ס דמיירי בזע"ה במא"ה כד"א שלא התנו פי' דבלא התנו בפירוש אזי אסורין להשתמש בהדמים חולין רק צריכין להעלותן בקדושה אבל התנו כו' וכמ"ש בשם הר"ן. ולזה שפיר כתבו התוס' דס"ד דמותר להשתמש במותר בלא תנאי. דזה לא נשמע ממתני' דמתני' מיירי להדיא בלא זע"ה וכדדייק הרשב"א ממתני' הבאתיו לעיל. ובזה יתורץ גם מה שהקשה מו"ח הרב הג"מ מהר"ל נ"י הראבד"ק בעלז יצ"ו על התוס' שכתבו דהברייתא אשמעינן דאף במותר בעי תנאי דעדיפא הו"ל לאשמעי' דבהתנו א"צ להעלות הדמים בקדושה עכ"פ בזע"ה כמא"ה דהוי כחא דהיתרא דעדיף. ולמ"ש א"ש דהא זה נשמע ממתני' דנקט דוקא בני העיר וכמש"ל בשם הרשב"א:

ע"ב מתני' אין מוכרין את של רבים ליחיד מפני שמורידין אותו מקדושתו דברי ר"מ אמרו לו כו' וקשה לע"ד דכיון דס"ל לר"מ דאין הדמים נתפסין בקדושה ומה"ט אסור להוריד הביהכ"נ מקדושתו אף דמעלינן הדמים בקדושה אם כן אמאי ס"ל דמותר למכור הביהכ"נ. עכ"פ מרבים לרבים והלא הוי עכ"פ שוה בשוה דאסור להר"ן בשאר דברים לבד מס"ת מלך ודאי וגם מ"ט דחכמים דפליגי עליו. ונראה לתרץ זה עפ"מ דהבאתי לעיל כמה פעמים בשם הר"ן דבקדוש' דאורייתא מועיל פדיון ובקדושה דרבנן מועיל פדיון וזה י"ל דהוא פלוגתת ר"מ וחכמים אם קדושת ביהכ"נ הוא מדאוריי' כדעת הרמב"ם הנ"ל בחידושיו או הוא רק מדרבנן וכדעת הר"ן הנ"ל דר"מ ס"ל דקדושת ביהכ"נ הוא מדאורייתא וגם הך דאין מורידין בקדושה הוא מדאוריי' וע"כ אסור להוריד ביהכ"נ מקדושתו אף דמעלינן הדמים בקדושה אבל בשוה בשוה דהוא רק מדרבנן וכמש"ל בחידושיו שפיר מועיל בה פדיון ומהני זה דמעלין הדמים בקדושה שיהי' רשאי לעשות בו קדושה השוה. וחכמים ס"ל דקדושת ביהכ"נ הוא רק מדרבנן וממילא הך דאין מורידין הוא ג"כ רק מדרבנן וע"כ שפיר מהני פדיון לרידהו אף לענין זה דרשאין להורידו מהקדושה. וידוקדק בזה לשון רש"י בד"ה ורבנן שכתב וז"ל אלא לא חיישינן דכיון דשקיל דמי ומעלי להו בקדושה כל מה דבעי לוקח עביד כו' דלכאורה הוא אך למותר מ"ש רש"י כאן זה דצריכין להעלות הדמים בקדושה ולמ"ש ניחא דזהו עיקר הטעם דרשאין להוריד הביהכ"נ מקדושתו כיון דמעלינן הדמים בקדושה. ובזה יתורץ גם קושית הרשב"א על התוס' שתירצו קושית התוס' דלעיל דף כ"ו ע"ב ד"ה אוגרה שהקשו דאמאי מתיר ר"מ מכירת ביהכ"נ על תנאי והלא הוי בכלל אוגרה דאסור ותי' הבעלי תוס' דר"מ באמת מתיר גם שכירו בביהכ"נ והקשה הרשב"א דהא גם רבנן מתירין מכירה על תנאי מדלא כתבו אין מוכרין אלא ממכר עולם רק אקדים לתרץ מה שהקשה מו"ח הה"ג מהר"ל נ"י הראבד"ק בעלז דמאי הקשו התוס' מזה דר"מ מתיר מכירה על תנאי והלא הוי בכלל שכירות דהא הא' דשכירות בביהכ"נ הוא אינו רק מדרבנן לדעת הר"ן הנ"ל דקדושת ביהכ"נ הוא רק מדרבנן וכאן דיש עוד ספק דשמא לא יחזרו מהמכירה הוי ספיקא דרבנן ולקולא. ולמ"ש זה דלא קשה כלל כיון דר"מ ע"כ ס"ל דקדושת ביהכ"נ הוא מדאורייתא וגם הך דאין מורידין הוא מדאו' וכמ"ש שוב הו"ל לאסור מכירה על תנאי משום דהוי ספיקא דאורייתא דשמא יחזרו מהמכירה ויהי' בכלל שכירות והוא לחומרא ולזה שפיר תירצו התוס' דר"מ מתיר גם שכירות בביהכ"נ. ולרבנן בלא"ה לא קשה קושית התוס' דכיון דס"ל דקדושת ביהכ"נ הוא רק מדרבנן וכדעת הר"ן הנ"ל וכמ"ש שוב י"ל כמ"ש בשם מו"ח נ"י דכיון דכאן הוי ספק שמא לא יבא כלל להאיסור דשכירות היינו דלא יחזרו מהמכיר' והוי ספק דרבנן ולקולא:

שם בגמ' ולר"מ [דקאמר אין מוכרין ביהכ"נ אלא על תנאי שאם ירצו יחזירוהו] היכי מלי דיירו בי' הא א"ל רבית אמר ר"י ר"מ בשיטת ר"י אמרה דאמר צד א' ברבית מותר דתניא כו' מאי בינייהו צד א' ברבית איכא בינייהו מר סבר צד א' ברבית מותר ומ"ס כו' אסור והקשה הרשב"א דמה נעשה לרבנן דס"ל צד א' ברבית אסור ומתירין גם כן מכירה על תנאי כמש"ל מדלא אמרו אין מוכרין אלא ממכר עולם ע"ש ונלע"ד לתרץ זה עפ"מ דאקדים לתרץ קושי' הי"ע בי"ד סי' קע"ד לדעת הסוברים דצד א' ברבית אינו אסור רק מדרבנן אף ניתבטל המכירה [ולפמ"ש התו"ד סי' קע"ב רבית לכ"ע אינו רק מדרבנן משום דהוי רבית דלא קיימא לתגרא] אמאי הוצרך הש"ס לתרץ דר"מ ס"ל צד א' ברבית מותר והלא אף אי ס"ל דאסיר מ"מ כאן דיש עוד ספק דשמא לא יבוא כלל לאיסור רבית היינו דלא יחזרו מהמכירה הוי ספק דרבנן ולקולא ע"ש. ונראה דזה אינה קושיא דכיון דר"מ אוסר מכירה חלוטה גם בעל תנאי הי' לו לאסור משום דהתנאי הוי רק הערמה בעלמא דהא בודאי לא יחזיר הלוקח הביהכ"נ אף אם ירצה המוכר כדי שלא יעבור על איסור רבית. וע"כ שפיר הוצרך לתרץ דר"מ ס"ל דצד א' ברבית מותר ושפיר יחזור הלוקח הביהכ"נ אם ירצה המוכר ומ"ה מתיר במכירה על תנאי. ולרבנן דמתירין מכירה חלוטה בביהכ"נ בלא"ה לא קשה קושית הש"ס דשפיר י"ל כמ"ש הי"ע הנ"ל דכיון דכל האיסור רבית בצד א' ברבית הוא אינו רק מדרבנן וכאן דיש עוד ספק דשמא לא יבוא כלל לרבית הוי ספק דרבנן ולקולא. ומ"ה דייק הש"ס בלשון הקושיא ולר"מ היכי מלי דיירו בי' כו' דלרבנן לא קשה זה וכמ"ש. ובזה יתורץ גם קושית הרשב"א על התוס' שתי' קושית התוס' דלעיל דף כ"ו ד"ה אוגרה דאמאי מתיר ר"מ מכירת ביהכ"נ על תנאי והלא הוי בכלל שכירות דאסור ותירצו התוס' דר"מ באמת מתיר גם

שכירות בביהכ"נ והקשה הרשב"א דהא רבנן גם כן מתירין מכירה בעל תנאי ויוקשה אליבי' קושית התוס'. וכבר כתבתי לתרץ זה באופנים שונים ולמ"ש כאן א"ש בפשיטו'. עפ"מ דאקדים לתרץ קושית מו"א ז"י על התוס' דמאי הקשו והלא האיסור דשכירות אינו רק מדרבנן לפי דעת הר"ן הנ"ל דקדושת ביהכ"נ אינ' רק מדרבנן וכאן יש עוד ספק שמא לא יבא כלל להאיסור דשכירות היינו דלא יחזרו מהמכירה והוי ספק דרבנן ולקולא. ולמ"ש כאן לא קשה זה דכיון דר"מ אוסר מכירת חלוטין קשה דאמאי מתיר בעל תנאי והלא הוי התנאי כהערמה בעלמא דבודאי לא יפדנו המוכר כדי שלא יעבור על האיסור דשכירו'. וזו היא קושית התוס' וע"ז שפיר תירצו בעלי תוס' דר"מ באמת מתיר גם שכירות בביהכ"נ. ולרבנן בלא"ה לא קשה קושית התוס' דכיון דאינהו מתירין גם מכירה חלוטה שוב י"ל דמ"ה מתירין בעל תנאי משום דיש כאן ספק שמא לא יבואו כלל להאיסור דשכירות היינו דלא יחזרו מהמכירה והוי ספיקא דרבנן משום דכל האיסור דשכירות אינו רק מדרבנן ולקולא וכמ"ש בפס מו"א ז"י:

שם רבא אמר דכ"ע לד א' ברבית אסור והכא רבית ע"מ להחזיר איכא בינייהו כו' והקשה התוס' במס' ב"מ ד' ס"ג ע"ב ד"ה רבית דלרבא תקשה קושית הש"ס דלר"מ היכי מצי הלוקח לדור בו ע"ש וכאן בתוס' ד"ה רבא עמנו קושיא זו ברמז ולפע"ד לתרץ זה עפ"מ דאקדים לתרץ מה דקשה לענ"ד לדעת הסוברים דלד א' ברבית אינו רק מדרבנן דאמאי פריך הש"ס ולוקח היכי מצי דייר בי' והלא כאן דמיירי ע"כ במכרו לצורך עילוי קדושה וכמש"ל דאל"כ אינו רשאי למכרו לכתחילה ושפיר מצי הלוקח לדור בו אף דיהי' רבית משום דברבית דרבנן מותר להלוות לצורך מצוה וכדאי' להדיא במחבר בי"ד סי' ק"ס סי"ח ע"ש וע"כ רא"י מכאן דלד א' ברבית אסור מה"ת ואף בבית ודלא כהחו"ד הנ"ל וברבית דאו' אסור להלוות אף לצורך מצוה וכדאי' שם במחבר ובש"ך ע"ש ובזה ממילא יתורץ גם קושית התוס' הנ"ל דהא כתב הריטב"א הביאו היי"ע שם בסי' הנ"ל דהא דקאמר הש"ס דכ"ע לד א' ברבית אסור מה"ת והכא ברבית ע"מ להחזיר איכא בינייהו הוא דת"ק סובר דלד א' ברבית אסור מה"ת והכא ברבית ע"מ להחזיר איכא בינייהו הוא דת"ק סובר דלד א' ברבית אסור מה"ת ומ"ה אוסר אף בע"מ להחזיר ור"י סבר דלד א' ברבית אינו אסור רק מדרבנן וע"כ מתיר בע"מ להחזיר אף מדרבנן ע"ש וכיון דר"י ס"ל דלד א' ברבית אינו אסור רק מדרבנן ושפיר מותר הלוקח לדור בו אף דיהי' רבית ומשום דלצורך מצוה מותר להלוות ברבית דרבנן וכמ"ש:

שם ר"ה הוי אסר ריתא וקאי קמי' דרב א"ל מאי האי א"ל כו' א"ל יהא רעוא דתיטוס בשירתי כי איכלל רבה ברי' כו' שדיין מני' עלי' עד דאיטוס בשירתי שמע רב איקפד א"ל מ"ט לא אמרת לי כי ברכתיך וכן למר והקשו המפורשים דמ"ט לא איקפד רב איפך בעת שבירך לר"ה ולא אמר לו וכן למר ולע"ד קשה על הקפדתו של רב בזה דלמה לי אמירתו של ר"ה והלא בלא"ה הוא נתברך מפי הקב"ה בקרא דומברכיך ברוך ונלע"ד לתרץ עפ"מ דכתב הגה"ק מבארדיטשוב בספרו קדושת לוי פ' בלק דהא דכתבה התורה ומברכיך ברוך הוא מטעם דכל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים וע"כ הוא רק אם הברכה היא בלב שלם אבל היכא דהברכה אינ' בלב שלם אינו בכלל זה ופי' בזה מה דאמר בלעם הנה ברך לקחתי וברך ולא אשיבנה דהוא משום דידע בלעם בעצמו שברכתו אינ' מרצון רק מצד ההכרח שהשי"ת שם הכה בפיו וממילא הוא אינו בכלל זה דומברכיך ברוך וזהו פי' הקרא הנה ברך לקחתי פי' שברכתו הוא אינו מרצונו רק מצד שברך לקחתי מפי הש"י וברך פי' דמשום זה אנכי מוכרח לברך אותם מחמת שהש"י שם הכה בפי. ולא אשיבנה פי' דהברכות לא אשיבנה עלי ע"ש ודפח"ח וש"י ובזה י"ל גם כאן

דבעת הברכה לא הקפיד רב על ר"ה בזה שלא אמר לו וכן למר משום דהי' סבר שא"ל לכך כיון דבלא"ה הוא נתברך מפי הש"י מקרא דומברכיך ברוך ועכשיו שראה רב שהברכה לא נתקיימה כראוי אצל ר"ה אלא החסרון בעצמו שהוא משום דלא בירך את ר"ה בלב שלם וע"כ לא נתקיים רק זה שאמר בפי' ושוב רב גם כן לא הי' נתברך מפי הש"י וכמ"ש בשם הקדושת לוי וע"כ שפיר איקפד ע"ז דלא אמר לו ר"ה וכן למר דעכ"פ הי' בזה נתברך מפי ר"ה ואולי הי' נתקיים בו הברכה בשלימות וכדפי' הב"ח שם ע"ש:

דף כח שאל ר"ע את ר' נחוניא הגדול במה הארכת ימים אתו גוזא כו' סליק ויתיב אריסא דדיקלא א"ל רבי אם נאמר כבש למה נאמר אחד אמר להו צורבא מ רבנן הוא שבקוהו א"ל אחד מיוחד שבעדרו והקשה הגאון ר' ישעי' מברעסלא הובא בכ"ב מה"ת חאו"ח סי' קל"ט ב' קושי'. א'. דאמאי פריך ר"ע דוקא מקרא דפ' פנחס ולא מקרא דפ' תצוה הקודם לו דשם ג"כ נאמר זה דאת הכבש האחד. דע"כ קושי' ר"ע הוא מקרא דפ' פנחס מדנקט בזה למה נאמר אחד ובפ' תצוה כתיב תיכבש האחד. ב'. על ר' נחוניא שאמר עליו צורבא מדרבנן הוא והלא שאלה כזו אף תנוקות מרגישים בו ע"ש ונלע"ד לתרץ זה עפ"מ דאי' במדרש רבה סדר בראשית פרשה ג' דדייקו על מה דאי' בקרא יום אחד דלפי סדר הפרשה הי' צריך לכתוב ראשון כיון דכתוב אחריו שני שלישי [דלשון אחד אינו שייך רק היכא דכתיב אחריו שנים שלשה] וקאמר ר' יודן שבו הי' הקב"ה יחיד בעולמו [והובא זה הדרש ברש"י בחומש] ארשב"א מתחילת ברייתו של עולם הי' הקב"ה מתאוה לעשות שותפות בתחתונים כו' ואימתי פרע להן הקב"ה להלן בהקמת המשכן שנאמר ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו כו' ופירשו המפורשים דכיון שלא נגמר עדיין הכוונה כתיב בו תיכבת אחד והשאיר מלת ראשון עד הקמת המשכן שנגמר בו הכוונה ע"ש וי"ל דזה הוא גם כן כוונת ר"ע בקושיתו דכיון דכאן גם כן כתיב אחריו את הכבש השני הי"ל לכתוב בזה תיכבת ראשון ולא תיכבת אחד [ועל יתורא דתיכבת אחד באמת לא הי' קשה לו לר"ע דיי"ל דכך הוא דרכו של הקרא לכתוב בשני דברים שוים דנא' תעשה זאת ובכ' תעשה זאת] וע"כ לא הקשה ר"ע מקרא דפ' תצוה דשם שפיר י"ל דכיון דלא נגמר בו עדיין כוונת הש"י בשלימות לא כתיב בו תיכבת ראשון והוא עפ"מ דאיתא בספר לוית חן על התורה לתרץ קושיתו שהקשה על זה דכתיב בפ' פנחס גבי תמיד תיכבת תמימם ובפ' תצוה לא כתיב בי' תיכבת תמימם ותי' דהוא עפ"מ דאי' בש"ס זבחים דעד שלא הוקם המשכן הי' הבמות מותרין והכל כשרים ליקרב תמימין ובעלי מומין. וע"כ בפ' תצוה דנאמר קודם הקמת המשכן לא נאמר בו תמימם אבל בפ' פנחס דנאמר לאחר הקמת המשכן כתיב בי' תיכבת תמימם ע"ש וא"כ בפ' תצוה עדיין לא נגמר' הכוונה בשלימות דהא רצון הש"י הי' שיפסול בזה בעלי מומין וע"כ שפיר לא כתיב בו תיכבת ראשון אבל בפ' פנחס דכבר נאסרו בו בעלי מומין ונגמר כוונת הש"י בשלימות שפיר קשה דיכתוב בו תיכבת ראשון ותירץ לו ר"נ דהכבש הזה דתמיד של שחרית צריך להיות מיוחד שבעדרו והוי אחד ואין שני לו שפיר כתיב בו תיכבת אחד כדרשא דר' יודן הנ"ל וע"כ שפיר קאמר ר"נ על ר"ע צורבא מדרבנן הוא כיון דהקשה מקרא דפ' פנחס ולא מקרא דפ' ואתה תצוה הקודם לזה ע"כ ידע מדרשה דרשב"א הנ"ל ואם כן הוא צורבא מדרבנן:

ע"ב אמר רבא חכמים ותלמידיהם מותרין לאריב"ל מאי בי רבנן ביתא דרבנן. עיין בר"ן לאלפסי שכתב דחכמים ותלמידיהם אינם מותרין רק בביה"מ אבל לא בביהכ"נ אם לא בכלל דעל תנאי עשויין ע"ש ולכאורה קשה דמש"ס דילן משמע איפכא דהא בברייתא דילן אינו נזכר רק ביהכ"נ וקאמר רבא ע"ז חכמים ותלמידיהם מותרין הרי להדיא דחכמים ותלמידיהון מותרין אף בביהכ"נ ומה דהביא רבא ע"ז ראי' מריב"ל דמיירי

מביה"מ

מביה"מ פ"כ נ"ל דהילפותא הוא מכח כ"ס דלריב"ל פדיפא קדושת ביה"מ מביהכ"נ וכדאי' לעיל בש"ס וכ"כ הטו"א ורש"י לאלפסי ע"ש ונלפ"ד לתרץ דהר"ן הי' לו הגירסא כהברייתא ביהכ"נ וביה"מ וכדאי' גירסא זו בר"ף. ובירושלמי ע"ש. ועי"כ י"ל דרבא לא קאמר זה דחכמים ותלמידיהם מותרין רק אביה"מ ולא אביהכ"נ ויש לו ראי' ע"ז מהירושלמי דאי' שם אמר ריב"ל ביהכ"נ וביה"מ של חכמים ותלמידיהם הן ופירשו המפורשים דהכוונה הוא דעשויין מתחילתן לכך והוי כב"כ שבבבל דעל תנאי הן עשויין ומ"ה מתיר הר"ן שם לאכול בב"כ שבבבל וכדאי' כאן בירושלמי אבל בא"י אסורין לאכול בביהכ"נ אף החכמים ותלמידיהם ובביה"מ דאי' להדיא בגמ' דשרינן לחכמים ותלמידיהם אף בלא עשאוהו מתחילה לכך שפיר פסק דלא כהירושלמי ומשום דקיי"ל היכא דש"ס דילן חולק על הירושלמי אין הלכה כירושלמי רק כש"ס דילן :

שם בגמ' כי ההוא דרבינא ורב אדא בר מתנא כו' אתא זילחא דמיטרא עיילי לבי כנישתא אמרי ההוא דעיילינן לבי כנישתא לאו משום מיטרא אלא משום דשמעתתא בעי צילותא כו' אי אצטריך לי' לאינש למקרי גברי מבי כנישתא מאי א"ל אי צורבא מרבנן הוא לימא שמעתתא כו' א"כ נשהי פורתא וניקום וכתב הרמב"ם פי"א מהלכות תפלה הט"ו שעשה ההיתר בשהיי' פורתא הוא משום דהעכבה גופה הוי מלוה ע"ש ולכאורה קשה לענ"ד דאמאי לא מהני תקנה זו דנשהי פורתא גבי גשמים וכדמוכח כאן בש"ס דהוצרכו רבינא ור"א ב"מ לומר דעיילי לבי כנישתא משום דשמעתתא בעי צילותא והלא הם היו שוהים בביהכ"נ וכמובן. ונראה לתרץ זה עפמ"ש הלח"מ שם בפי"א הי"א על הרמב"ם שכתב זה דאי' בש"ס בהא דאי אצטריך למקרי גברא מבי כנישתא וכתב וז"ל יכנס ויקרא מעט או יאמר שמועה ואח"כ יקרא את חבירו ודייק הלח"מ מזה דלקרות חבירו תחילה אסור אף דיאמר אח"כ דבר שמועה והטעם דאז נראה שעיקר הכניסה הוא בשביל קריאת חבירו ואמירת שמועה הוא טפל לו ע"ש ועי"כ לא מהני תקנה זו דנשהי פורתא רק בקריאת חבירו דהאנשים מהביהכ"נ אינם יודעים זה שהכניסה הוא בשבילו רק סוברים דנכנס בביהכ"נ לישב בה ומשום דהישיבה הוא מלוה ואגב זה הוא קורא גם כן לחבירו אבל בגשמים דהכל יודעים בירידת הגשמים ממילא יודעים דהכניסה הוא בשביל הגשמים ומ"ה הוצרכו רבינא ורא"ב"מ לומר זה דנכנסו לביהכ"נ בפיהם ממש ולא סגי במה שידעו הטעם בלבם ומשום דעדיין יהי' בזיון ביהכ"נ בפני אחרים. ועי"כ לא מהני בזה התקנה דנשהי פורתא ואף דיאמר בפה ממש דזה דנכנס לביהכ"נ הוא משום דהישיבה הוי מלוה משום דהעולם לא יאמינו זה. רק יאמרו דעיקר הכניסה הי' כדי להגין פניו מגשמים דאל"כ אמאי עשו זאת דוקא בעת הגשמים אבל זה דאמרו דנכנסו משום דשמעתתא בעי צילותא שפיר יהי' מאמינים כל העולם משום דכלם הי' רואים זה שעסקו בתורה קודם כניסתם לביהכ"נ ורואים שמה שאמרו בזה דנכנסו לביהכ"נ הוא אמת וא"ש :

שם ואמר עולא כו' הא דר"ל הוי אזיל באורחא כו' אתא ההוא ארכבי' אכתפי' וקא מיעקר לי' כו' א"ל פסלת לך ד' טורי וטענת בר לקישא אכתפך כו' א"ל ניחא לי דאשתעי' למר אי הכי גמור מיני הא מילתא דאר"ז בנות ישראל הן החמירו על עצמן שאפי' רואות טפת דם כחרדל יושבת עליו ז' נקיים והקשו המפורשים דאמאי אגמרי' ר"ל דוקא הך מימרא דר"ז ומתיבת אי הכי גם כן מוכח דשייך מימרא דר"ז להא דלעיל וצריך טעם דמה שייכות יש בזה להא דלעיל. ונלע"ד לתרץ עפ"מ דאקדים לפרש דברי הש"ס ולתרץ מה דקשה לענ"ד דמאי קאמר ר"ל פסלת לך ד' טורי כו' והלא קיי"ל רב שמחל על כבודו כבודו מחול: ונראה עפ"מ דאיתא בש"ס קידושין דף ל"ב הטעם דרב שמחל על כבודו כבודו מחול דהוא משום דתורה דילי' הוא. דכתיב ובתורתו יהגה. וגו' ומלי מחיל ע"ש ועיין בש"ס ע"ז דף י"ט דאי' שם מימרא דרבא דקודם שיגע הרבה בתורה נקרי עדיין תורת השם ע"ש וממילא בכה"ג שוב א"א לו למחול [וראיתי בספר אחד שתירץ עפ"ז דברי הש"ס במס' תענית דאי' שם בפ"ק מימרא דרבא האי צורבא מרבנן דרתח אורייתא הוא דקא מרתחא לי' ולכאורה קשה דאמאי אמרינן בזה אורייתא דקא מרתחא לי' והלא הוא יכול למחול בזה על כבודו. ותירץ דכיון דאי' בש"ס בזה לישנא צורבא מרבנן דרתח ופירש"י בכ"מ דצורבא מרבנן פירושו בחור חריף ואם כן עדיין לא יגע הרבה בתורה ושוב לא מלי מחיל ועי"כ שפיר אמרינן בזה אורייתא דקא מרתחא לי' ומייתי לזה קרא דהלא דברי כאש נאום השם פי' בעוד שהם דברי שעדיין נקראת תורת השם היינו שעדיין לא יגע הרבה בתורה אז היא כאש ומרתחת לי' משום דאין בידו למחול וכמ"ש ודייק עפ"ז מה דאיתא בש"ס דוקא האי צורבא מרבנן דרתח ולא האי ת"ח דרתח משום דבי' לא אמרי' זה דאורייתא דקא מרתחא לי' משום דיכול למחול על כבודו כיון דכבר יגע הרבה בתורה דנקרא עי"ז ת"ח ודפת"ח וש"י] ועי"כ שפיר קאמר לי' ר"ל פסלת לך ד' טורי פי' דעדיין לא יגעת הרבה בתורה כיון דלית לך רק ד' טורי היינו ד' סדרי משנה וממילא א"א לך למחול על כבודך ולסוף וטענת בר לקישא אכתפך כו' א"ל ניחא לי דאשתעי' למר פי' דזה שאנכי נשמש למר לא נחשב לי לבזיון ח"ו דיהי' צריך לבוא מלך שאנכי מוחל על כבודי רק אדרבה זה השימוש נחשב לי לכבוד ולתפארת וניחא לי השימוש. וקאמר לו ר"ל אי הכי פי' בחילוק הזה שחילקת לי כעת. גמור מיני הא מלתא דאר"ז כו' פי' דהם יש ג"כ זה החילוק דלכאורה קשה דהיאך רשאין בנות ישראל לנהוג עצמן בזה החומרא כיון דמשועבדים בזה לבעל. וא"ל דהטעם הוא משום דמסתמא מוחל לה הבעל דז"א מב' טעמים. א' דהא לא ידע הבעל דמחל ולא הוי מחילה בכה"ג וכדאיתא בש"ס בכמה מקומות. ב'. דר"ז סתמא קאמר דהחמירו על עצמן ומשמע דאף דהבעל עומד וצווח שאינו רוצה שתנהוג אשתו עצמה בחומרא זו לא משגיחינן בה ואם הי' הטעם משום מחילה בודאי הי' משגיחינן על מחאת הבעל ואף דכבר מחל לה פעם א' מ"מ רשאי בכל פעם לחזור בו וכמו גבי מחילת העונה דרשאי בכל פעם לחזור בו וע' בש"ע א"ח סימן ר"מ ועי"כ נ"ל דהטעם הוא משום דדרכן של בנות ישראל לנהוג עצמן בחומרא ואמרינן דבשעת הנשואין הי' ניחא גם להבעל שתנהוג אשתו עצמה ג"כ בחומרא זו כדי שלא תפרד מבנות ישראל ולא נשתעבדה לי' כלל מעיקרא בשעת הנישואין ע"ז רק השתא הוא דאימרע וכה"ג איתא בשו"ת חת"ם חי"ד סי' קמ"ע לענין אם הבעל רוצה לנהוג עצמו בחומרא שלא ישמש עם אשתו בעת שהי' לה שאלה על כתם והורה לה חכם שהוא טהור והאשה צווחת שאינה מרוצית בזה ופסק החת"ם שם שאינה יכולה למחות משום דאמרינן דבשעת נישואין בודאי הי' ניחא לה שהבעל ינהוג עצמו בכל החומרות ככל הכשירים שבישראל ומעיקרא לא נשתעבד לה כלל לזה ע"ש. ובזה ידוקדק לישנא דר"ז דאמר בנות ישראל הן החמירו על עצמן כו' דלכאורה הנך תיבות בנות ישראל הן הוא קלא מיותר וגם הוא כפל לשון. ולמ"ש א"ש דזהו טעמו דר"ז והכי פירושו בנות ישראל הן. דכיון דהן בנות ישראל וראוי להם לנהוג עצמן בפרישות וזהירות ע"כ מעיקרא לא נשתעבדה ליה כלל לזה וכמ"ש ועי"כ החמירו על עצמן כו' דרשאין לנהוג עצמן בחומרא הלזו וכמ"ש :

בתוס' ד"ה בתי כנסיות כתבו דהא דאיתא בש"ס ב"כ שבבבל על תנאי הן עשוין הוא רק בחרבנן ומשום דכשיבוא הגואל ב"כ תפקע קדושתן אבל בישובן לא מהני תנאי וכא"י לא מהני תנאי אף בחרבנן משום דקדושתן לעולם קיימת ע"ש ונלע"ד לבאר טעמ' של התוס' דתלו זה אם מהני כס התנאי או לאו בהך דקדושתן לעולם קיימת או לאו. ונראה

דהוא

דבוה טפ"מ דאיתא בש"ע א"ח סימן קנ"ג ס"ח דאם הקדישו לזמן דהכל כפי התנאי ע"ש. וע"כ בבכל דבשיבוה סגואל ב"ב מפקע קדושתן וכל אדם מלפה לביאם כגואל הוי כהקדישו לזמן ומהני בו תנאי ובא"י דקדושתן לעולם קיימת לא מהני בס תנאי. והטעם דבכל תנאי בעינן דיני תנאים וא' מהם הוא דיהי' אפשר לקיימו ע"י שליח ואף לרבנן דס"ל דלא בעינן דיני תנאים מ"מ בהך דיהי' אפשר לקיים ע"י שליח גם הם מודים וכמ"ש האחרונים וכאן הוי א"א לקיים ע"י שליח כיון דאינו יכול להקדים ע"י שליח וכמ"ש המהרי"ט בתשו' ח"א סי' קכ"ו. ועיין בשעה"מ פ"ו מהלכות איסום מה שפלפל בדברי המהרי"ט ובכה"ג הוי התנאי בטל ומעשה קיים. וא"ש הכל:

מסכת יבמות

דף ה ע"ב אשכחן ל"ת גרידא ל"ת שיש בה כרת מנ"ל דדחי כו' ע"ש כל הסוגיא וקשה לענ"ד דאמאי לא יליף הש"ס דדחי מהא דאי' בש"ס יומא דף ס"ו גבי שעיר המשתלח עתי ואפילו בשבת למאי הלכתא אמר רב ששת לומר שאם הי' חולה מרכיבו על כתפיו כו' הרי דהעשה של ושלח דוחה האי' דהולאה בשבת שהוא איסור שיש בו כרת או מיתת ב"ד. וע"ז לא שייך תירוץ התום' ד"ה ומכלהו שתירלו על קושיתם דאמאי לא ילפינן זה דעשה דוחה ל"ת שיש בה כרת משאר קרבנות דדחו שבת ותירלו משום דאיכא למיפרך על מילה ושאר קרבנות שכן תדיר. דהא לכאורה קשה דאמאי לא תירלו בש"ס על הא דבעי למילף מכולהו היינו מפסח ומילה ותמיד זו הפירכא שכן תדיר. וע"כ ל"ל דפירכת שכן תדיר הוי רק פירכא כל דהו וע"כ בקושי' התוס' דהוא דניליף מכמה הלד מקרבנות ומילה וכמ"ש בספר ללוחא דאברהם שפיר כתבו ע"ז דאיכא למיפרך שכן תדיר משום דבחדא מתרתי פרכינן אף פירכא כל דהו וכדאיתא בש"ס חולין דף קט"ו ע"ש אבל בש"ס דהקושיא הוא דניליף חדא מתלת ובלא הדר דינא כדמוכח כאן בגמ' מ"ה לא נוכל למיפרך פירכא כל דהו וכדאי' בש"ס חולין שם. ואם כן ממילא גם כאן בילפותא דשעיר המשתלח דהוי רק חדא מחדא וג"כ לא נוכל למיפרך בו פירכא כל דהו וכדאי' שם בש"ס חולין ממילא לא נוכל למיפרך בי' גם כן הך שכן תדיר משום דלא הוי רק פירכא כל דהו וכמ"ש ולפ"נ:

מסכת קידושין

דף מב ע"ב והא דתניא שליח שלא עשה שליחותו שליח מעל עשה שליחותו בעה"ב מעל כי עשה שליחותו בעה"ב מיהא מעל אמאי נימא אשלד"ע ע"ש וקשה לענ"ד דע"כ קושית הש"ס הוא מעילת המשלח. דעל מה שהשליח אינו מועל לא קשה דהא ע"כ מיירי שנזכר השליח וכמ"ש התום' שם ד"ה אמאי ע"ש. ואם כן לפמ"ש הש"ך בח"מ סי' ל"ב ס"ק ג' דאף דאשלד"ע מ"מ חייב המשלח מדיני שמים הן לענין העונש והן לענין תשלומין ע"ש. ועי' בספר קלה"ח סי' כ"ח אות א' דהא דמביאין קרבן מעילה לא הוי רק דיני שמים משום דבלא"ה אין ממשכנין אותם. ואם כן מאי פריך הש"ס דנימא בזה אשלד"ע והלא מ"מ שפיר חייב השליח קרבן מעילה כיון דהוי רק דיני שמים. ולכאורה הי' אפשר לתרן זה עפ"מ דכתב בספר עטרת יוסף דהש"ך לא קאמר זה דחייב המשלח בדיני שמים אף אי אשלד"ע רק היכא דאי הוה אמרינן ישלד"ע הי' המשלח חייב בדיני אדם ע"כ אם אמרינן בזה אשלד"ע נחתינן חד דרגא וחייב המשלח עכ"פ מדיני שמים אבל במקום דאף אי ישלד"ע גם כן אינו מחויב המשלח רק בדיני שמים אזי אי אמרי' אשלד"ע נחתינן חד דרגא ופטור המשלח אף מדיני שמים. אמנם בהג"ה שבש"ך שם ע"כ לא ס"ל כהחילוק הזה מדהקשה על הש"ך מנחם הקדמוני ע"ש ולפמ"ש הטעטרת יוסף לא קשה כלל דהא שם בעת הדעת לא היה כל העונש רק מדיני שמים וכמובן. וע"כ ל"ל דס"ל להג"ה שבש"ך הנ"ל דאף היכא דכל העונש הוא רק בידי שמים מ"מ חייב המשלח עכ"פ בדיני שמים אף אי אשלד"ע ואם כן הדרא קושיתי הנ"ל לדוכתי' ולפ"נ:

מסכת סנהדרין

דף מא ע"ב בתוס' ד"ה כמאן כר"ע פירוש הקונטרס ר"ע מקיש שלשה לשנים במסכת מכות מה שנים אינם נהרגים עד שיוזמו שניהם אף שלשה כו'. וקשה לפירושו דה"ל למינקט הכא דר"ש הוא דקאמר הכי בהדיא ועוד דבתר הכי קאמר דלא כר"ע אלא כמאן כו' ע"ש. ונלפ"ד לתרן זה ויתורלו בזה גם כן דברי הרמב"ם בפרק ב' מהלכות עדות ה"ג התמוהים לכאורה וז"ל היו העדים מרובים שנים מהם כוונו עדותן בדרישות וחקירות והג' אומר איני יודע מתקיים העדות בשנים ויהרג ע"ש והקשה הלחם משנה דהא ע"ז דקאמרו בש"ס בזה דעדותן קיימת אי' כמאן דלא כר"ע וכן אם נפרש בזה כפירש"י דכאן או כפירוש התוס' קשה דהא הרמב"ם פסק בפ"ה מהלכות אלו כר"ע דבנמלא א' מהם קרוב או פסול עדותן בטילה ובפ"ק מהלכות אלו פסק כר"ש דמה שנים אינם נהרגין עד שיזומו שניהם אף שלשה כו' ע"ש בלא"מ. ונראה בזה עפ"מ דאקדים לתרן מה דקשה לענ"ד על הא דאיתא בש"ס דלר"ע הוי זה העדות בא' שאמר איני יודע עדות שאי אתה יכול להזימ' משום דכיון דא"א להזים לאותו שאינו יודע ואם כן גם האחרים אינם נהרגים מטעם דאין זוממין עד שיוזמו כולן וכמ"ש רש"י והלא לפ"מ שכתב התומים בסי' ל"ד ס"ק ט' לפרש דעת הש"ך בס"ק י"ג שבכאן ובסי' ל"ח ס"ק ב' דס"ל להש"ך דהיכא דהניזומין נפסלין עכ"פ לעדות ולשבועה אף שאין נענשין בשום עונש הוי שפיר העדות הלזה עדות שאתה יכול להזימ' ע"ש ואם כן כאן נמי לפ"מ שפסק הרמב"ם בפ"כ מהלכות אלו ה"א דהניזומין נפסלין עכ"פ לעדות ולשבועה אף בלא הוזמו כולן ע"ש הוי כאן ג"כ זה העדות עדות שאתה יכול להזימ' וכמ"ש. ונראה לתרן זה ויתורץ בזה גם כן קושית הבית שמואל אחרון על מתני' דמס' מכות דקאמר ר"ע שם זה דבמלא א' מהם קרוב או פסול עדותן בטילה ולא חשב זה דאם הוזם א' מהם דעדות כולן בטילה משום דהוי כנמלא א' מהם פסול ע"ש. ונראה דהך אם הניזומין נפסלין לעדות ולשבועה בלא הוזמו כולן תלוי בפלוגתת ר"ש ור"ע במתניתין דמכות שם דלר"ש דלמד זה דבשנים לא נעשין זוממין עד שיוזמו שניהם הוא אינו משום דחשיבי כעדות אחת והוי כעד א' שלא הוזם רק במקלתה דפשיטא דלא נפסל גם כן לעדות ולשבועה דאם כן אמאי הולרך בג' לימוד מהקישא דשנים לשלשה דאין נזמין עד שהוזמו כולן דהא גם בג' חשיבי כעדות אחת וע"כ ל"ל דהוא רק מהא דאיתא בש"ס בכמה מקומות דכל מקום שנאמר בו עד סתם הרי כאן שנים וכאן כתיב עד שקר העד וכמ"ש הר"ע ברטנורה שם בהמתני' וא"כ י"ל דזה הוא רק לענין העונש וכדמסיים בקרא ע"ז ועשיתם לו כאשר זמם אבל זה דיפסלו הניזומין לעדות ולשבועה שפיר הוו אף בלא הוזמו כולן. אבל ר"ע דנפקא ליה זה דאין נזומין עד שיוזמו כולן משום דהוו כעדות אחת והוו כע"א שלא הוזם רק במקלתו וכמ"ש רש"י שם במתני' ע"כ ס"ל דלא נפסלו הניזומין לעדות ולשבועה נ"כ בלא הוזמו כולן כמו בעד אחד וכמ"ש ומ"ה דייק רש"י וכתב אלל ר"ע וז"ל והא דאין נזומין עד שיוזמו כולן כו' ולא כתב ליסנא דאין נהרגין כו' וכדאי' במתני' גבי ר"ש משמע מזה דלר"ע אין נזומין כלל אף לענין זה דיפסלו לעדות ולשבועה עד שיוזמו כולן וע"כ לא חשיב ר"ע זה דהוזם א' מהם דעדות כלן בטילה משום

דהוו כנמצא א' מהם פסול. דכיון דר"ע ס"ל דאין הנזומין נפסלין לעדות ולשבועה ג"כ בלא הוזמו כולן שוב לא הוי נמצא א' פסול וכמובן ואין העדות של השאר בטילה. ועפ"כ שפיר קאמרו בש"ס דלר"ע הוי העדות כעד שאמר איני יודע עדות שאי אתה יכול להזימ' משום דאין נזומין עד שהוזמו כולן כיון דר"ע ס"ל בזה דאין הנזומין נפסלין גם כן לעדות ולשבועה ע"כ הוי שפיר זה העדות עדות שא"א יכול להזימ' וע"כ דייק הש"ס. בזה כמאן כר"ע ולא נקט בזה ר"ש דלר"ש דס"ל דהנזומין נפסלין לעדות ולשבועה אף בלא הוזמו כולן וכמ"ש שפיר הוי זה העדות עדות שאתה יכול להזימ' וכמ"ש התומים הנ"ל ומ"ה דייק רש"י וכתב כר"ע דמקיש שלשה לשנים דמה שנים אינם נזומין כו' ומשמע מזה דאינם נזומין כלל בזה אף לענין זה דאינם נפסלין לעדות ולשבועה- [והתוס' שהקשו דאמאי לא נקטו בזה ר"ש הוא משום שהעתיקו בזה דברי רש"י דס"ל לר"ש מה שנים אינם נהרגין כו' וס"ל לתוס' דלר"ע גם כן נפסלין הנזומין לעדות ולשבועה אף בלא הוזמו כלל וצ"ל דס"ל דלא כהתומים הנ"ל רק היכא דהנזומין אינם נענשים אף דנפסלין לעדות ולשבועה מ"מ הוי זה עדות שאתה יכול להזימ'] וזהו גם כן כוונת רש"י כמ"ש ואע"ג דר"ש קאמר לה להא מילתא מ"מ ר"ע אית לי' כמי דר"ש ומוסיף איהו דלכאורה ההוא דר"ע אינו הוספה רק דין בפ"ע ועל הקרא גם כן לא הוי הוספה דהא ר"ע לא מפקא זה דאין נזומין עד שיוזמו כולן מהך הקישא דשלשה לשנים וכמ"ש בשם רש"י ואם כן מה זה שכתב רש"י ומוסיף איהו. ולמ"ש א"ש דשפיר הוא מוסיף של ר"ש בזה דאין הנזומין נפסלין גם כן לעדות ולשבועה בלא הוזמו כולן. והדר קאמר הש"ס דכאחד אומר איני יודע הוי עדות שאתה יכול להזימ' ועדותן קיימת וקאמר הגמ' ע"ז כמאן דלא כר"ע פירוש רק כר"ש דס"ל דהניזומין נפסלין עכ"פ לעדות ולשבועה אף בלא הוזמו כולן. ועפ"כ שפיר הוי בזה עדות שאתה יכול להזימ' וכמ"ש התומים הנ"ל. ועפ"כ הרמב"ם דפסק כר"ש דהניזומין נפסלין עכ"פ לעדות ולשבועה אף בלא הוזמו כולן וכמ"ש לעיל בשמו שפיר פסק דעדותן קיימת משום דהוו עדות שאתה יכול להזימו וכמ"ש בשם התומים וא"ש דברי הרמב"ם והש"ס הנ"ל:

מסכת חולין

דף יב ע"ב בתוס' ד"ה וליחוש כא"ד ותירץ ר"ת כיון דממ"כ הוא נהרג לענין באיזו מיתה הוא נהרג לא אזלינן בתר רובא והקשה הגאון מהר"ן מהלברשטאט הובא באחרונים דא"כ בת כהן שזינתה דדינה בשריפה ניחוש דילמא לאו אבי' הוא ולאו בת כהן היא כלל ודינה בסקילה הקלה וכדקאמרו בש"ס לגבי מכה אביו ואמו וליכא למימר דאזלינן בתר רובא דכיון דממנ"פ היא נהרגת לענין באיזו מיתה נהרגת לא אזלינן בתר רובא. ונלפ"ד לתרץ זה עפ"מ דאקדים לבאר סברת התוס' במ"ש דהיכא דממ"נ נהרג לענין באיזו מיתה נהרג לא אזלינן בתר רובא ונראה דהוא עפ"מ דאקדים להרץ מה דקשה לפ"ד על מה דאמרו בש"ס דאזלינן בתר רובא בדיני נפשות ולמה אינו יכול לטעון בזה קים לי שאני מן המיעוט וגדולה מזו כתב הרשב"א הובא בפני יהושע לכתובות דף כ"ב דאדם יכול לטעון ברי לי אף נגד החזקה ע"ש ומכ"ש נגד הרוב דגרע מחזקה לענין זה דהא כתב הר"ן בקידושין פרק האומר דאף דעד אחד אינו נאמן נגד החזקה אם אינו בידו מ"מ נגד הרוב שפיר נאמן אף דאינו בידו משום דהוי כמברר המיעוט מתוך הרוב ע"ש והובא באחרונים וגם כאן יהי' המחויב מיתה יכול לומר ברי לי שאני מן המיעוט. וצ"ל דהטעם הוא משום דכיון דיש על הב"ד חיוב להרוג מי שמחויב מיתה משום ובערת הרע מקרבך וא"כ צריכים הב"ד לחקור ולדון על עצמם אם הם מחויבים לקיים בהאיש הלזה מצות ובערת הרע מקרבך דע"ז לא שייך טענת קים לי שאני מן המיעוט כיון דאין אנו דנין כעת על האיש הלזה בפרעות רק על הב"ד ושפיר אזלינן בהו בתר רובא וע"כ אף דא"כ אנו הורגין את האיש הזה והוא אומר ברי לי שאני מן המיעוט מ"מ כיון דכבר החזיקו הב"ד דמחוייבים לקיים בו המ"ע דובערת הרע מקרבך שפיר הורגין אותו מצד חיובם [ובזה נלפ"ד לתרץ דברי התוס' במס' כתובות דף כ"ב ד"ה הכא עלי' דאשה תלוי קאי וז"ל תימה דבהאשה קאי כו' ומדאו' אוקמה אחזקה ומאי משני כמי כשנשאת לאחד מעדי' הא עד כמי בתנק קאי דאוקמה אחזקה ע"ש ולכאורה קשה על שינוי הלשון דבריסא נקטו לישנא דבהאשה קאי ובסיפא גבי נשאת לאחד מעדי' נקטו לישנא דבחנק קאי. ולמ"ש שפיר יתורץ זה עפמ"ש הפנ"י לפרש דברי התוס' דס"ל גם כן כדעת הרשב"א הנ"ל דמהני ברי לי אף נגד החזקה וע"כ לא הקשו גבי ניסת לאחד מעדי' זה דהעד גופי' בהאשה קאי מטעם חזקה דע"ז שפיר י"ל כתירוצו של הר"ן שהביא הפנ"י שם דכיון דהעד אומר ברי לי שפיר מהני אף נגד החזקה ולא שייך לומר זה דהב"ד צריכין לחקור ולדון על עצמם אם לחייב להעד הזה חטאת וכמ"ש. דהא חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותם וכדאיתא בש"ס ערוכין דף כ"א. ועיין בקצוה"ח סימן כ"ח ס"ק א' מ"ש בזה. וע"כ לא הקשו רק זה דבחנק קאי דע"ז לא שייך לומר תירוצו דהר"ן הנ"ל כיון דהעד אומר ברי לי שפיר מהני אף נגד החזקה משום דבזה שוב אמרינן כמ"ש דהב"ד צריכין לחקור ולדון על עצמם אם מחויבים לקיים בהעד הזה מצות ובערת הרע מקרבך ואז לא שייך אמירת העד ברי לי כיון דכעת אין אנו דנין על העד רק על הב"ד ושפיר מועיל להו החזקה להוכחה שמחוייבים לקיים בהעד מצות ובערת הרע מקרבך וכיון דכבר החזיקו הב"ד שמחוייבים לקיים בהעד מצות ובערת הרע מקרבך ומחויבים להרגו שפיר הורגין אותו אף דאומר ברי לי ושפיר הקשו דמאי משני כשניסת לאחד מעדי' והא העד בחנק קאי ויסולק בזה גם כן קו' הפני יהושע שם מהתוס' האלו ע"ש] וע"כ שפיר כתבו תוס' דהיכא דממ"כ הוא נהרג ושוב ליכא שום נפקותא להב"ד באיזה מיתה הוא נהרג דאף אם הוא מחויב במיתה חמורה והב"ד ידונו אותו במיתה קלה מ"מ יקיימו מצות ובערת הרע מקרבך וכמ"ש הרמב"ן בשורש י"ד לספר המצוות ע"ש ואין להב"ד לדון רק לגבי האיש שפיר לא אזלינן בתר רובא ומשום דהוא יכול לטעון ברי לי שאני מן המיעוט וכמ"ש. וזה הוא רק היכא דהנדון יכול לומר ברי לי שאני מן המיעוט כגון גבי נסקלין בנשרפין שכתבו תוס' דאותו האיש יכול לטעון ברי לי שאני ממיעוט הנסקלין אבל בבת כהן שזינתה דאינה יכולה לטעון ברי לי שאני ממיעוט בעילות דהם מאיש אחר דהיא אינה יודעת זה וכמובן שפיר אזלינן בתר רובא אף במיתה למיתה. וא"ש דברי התוס' הנ"ל:

דף כח ע"א אמר אביי טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דאי ס"ד דרבנן מבב"ח מ"ט לא גמרינן דאידוש הוא אי אידוש הוא אע"ג דליכא נ"ט נמי א"ל רבא דרך בישול אסרה תורה ע"ש בגמ' ובפירש"י ויש בדברי הגמ' ובפירש"י כמה דקדוקים וכמו שאבאר. א'. קושי' התוס' ד"ה מבב"ח שכתבו וז"ל וא"ת דהכא נפקא לי' לאביי טכ"ע מבב"ח ואלו בפ' אלו עוברין כו' פליגי ר"ע ורבנן למר נפקא לי ממשרת ולמר נפקא לי' מניעולי נכרים כו' ע"ש. ב'. קושית התוס' ד"ה דאידוש על רש"י שפירש דאידוש בבב"ח הוא שכל אחד כאנפי' נפשי' שרי ובהדי הדדי אסור וז"ל ומעם זה לא קאמר באלו עוברין כו' דהא כלאים נמי הכי הוא ומסיק דהיינו אידושו דאי תרי לה כולי יומא בחלבא שרי כו' ע"ש. ג' קשה לפ"ד על רש"י שפירש בהא דאמר אביי אע"ג דליכא נ"ט כמי דדייק זה ממתני' דקתני אם יש בה בנ"ט כו' דהא קשה על המתניתין גופה מנא ידעה זה דבב"ח לאו אידוש הוא וע"כ גמרינן מיני' לטכ"ע בשאר איסורים דילמא באמת הוי בב"ח אידוש ואסור אף באינו נ"ט ונראה

לתרץ

לתרץ עפמ"ש במסכת פסחים דף מ"ד לתרץ קושית העולם הובא במפורשים על הא דיליף הש"ס שם טעם כעיקר בשאר איסורים מגיעולי נכרים והלא לפי מה שדחה הש"ס שם מעיקרא דלא נוכל למילף מבב"ח משום דחידוש הוא אם כן גם מגיעו"נ ליכא למילף די"ל דהתורה צותה להגעיל הכלים משום בב"ח. וכתבתי לתרץ זה עפמ"ש הפ"מ בי"ד סי' צ"ג בש"ד ס"ק ג' לפרש מ"ש הרשב"א בחידושיו לסוגיא דזרוע בשילה דס"ל דלמ"ד טכ"ע בשאר איסורים לאו דאו' אז אף בבב"ח טכ"ע הבא מקדירה לאו דאו' דלא אסרה תורה בבב"ח רק טעם הבא מן הממש ע"ש וכ"כ האחרונים בשם תשו' מהריב"ל ואם כן שפיר דייק מהא דהתורה צותה להגעיל הכלים דטכ"ע בשאר איסורים דאורייתא דאל"ה לא הי' צריכין להגעיל הכלים אף מבב"ח וכמ"ש בשם הרשב"א ומהריב"ל. ואם כן שפיר מתורצים הקושיות הנ"ל דהכי פירושו דהגמ' אמר אביי טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא. פי' דגמרינן מגיעולי נכרים וכדקאמר הש"ס שם בפסחים דאי ס"ד דרבנן. פי' דלא נוכל למילף מגיעו"נ משום דהוי חידוש דבכל נותן טעם לפגם מותר דגמרינן מנבילה והכא אסור וכדמסיק שם הש"ס. מבב"ח מ"מ לא גמרינן דחידוש הוא. פי' דלכאורה נוכל למילף הך דטכ"ע בשאר איסורים דהוי דאורייתא מבב"ח גופי' וכדרצה הש"ס שם בפסחים לומר מקודם וע"כ הא דלא ילפינן מזה הוא משום דבב"ח חידוש הוא וכדאי' בש"ס שם. אי חידוש הוא אע"ג דליכא נ"ט נמי. פי' וכיון דאסור בי' אף בליכא נ"ט ממילא אסור בו אף בנ"ט לפגם וכמ"ש התוס' במסכת ע"ז דף ס"ו ע"א ד"ה מכלל דשם יש מפורשים דהיכא דמשהו אסור גם נ"ט לפגם אסור ע"ש וכיון שכן שוב ליכא שום חידוש בגיעולי נכרים די"ל דצותה התורה להגעיל משום בב"ח וע"כ אסור בו נ"ט לפגם ובכל איסורים כן הוא היכא דאוסר במשהו וכמ"ש בשם התוס' ושפיר גמרי' מיני' טכ"ע בשאר איסורים משום דטכ"ע בשאר איסורים וטכ"ע הבא מקדירה בבב"ח דין א' להם וכמ"ש בשם הרשב"א ומהריב"ל ומתורץ שפיר קושיא א' והג' הנ"ל. ובקושיא ב' הנ"ל דהוא קושי' התוס' על רש"י שכתב דהחידוש הוא דכל חד באפי נפשי' שרי נראה דזה לא כתב רש"י כאן דהחידוש הוא דכבוש מותר בו פשיט' דלא קשה עפמ"ש לתרץ קושית הגאון מלייפניק בספרו ברוך טעם שהקשה על מה דאמרו בש"ס פסחים שם דהחידוש בבב"ח הוא מה דמותר בו כבוש והלא הש"ס שם אזדא אליבא דר"י וכדאי' שם להדיא ור"י גופי' הא ס"ל לקמן דף קי"א דכבוש אינו כמבושל וכתבתי לתרץ דבאמת הא דס"ל לר"י דכבוש אינו כמבושל הוא לאו משום דס"ל דכבוש אינו פועל כלל דדוחק לומר דשמואל ור"י פליגי בפלוגתא רחוקה כזו רק דס"ל לר"י דאינו פועל רק שיתן בו טעם משהו וע"כ מותר משום דתמיד יש בו ס' נגד המשהו שיוצא ע"י כבישה ואם כן בבב"ח דכל חד באפי נפשי' שרי והוי היתר בהיתר דלא בטיל כמו בכלאים וכמ"ש הרא"ש הביאו הט"ז והש"ך בי"ד סימן רצ"ט ס"ק א' ע"ש וכל הטעם דבטל בבב"ח הוא רק משום דדרך בישול אסרה תורה ולמעלה מס' לא הוי דרך בישול וכמ"ש הרא"ש שם ומ"ה מותר כבוש גם בבב"ח משום דתמיד יש ס' נגד הטעם היוצא ע"י כבישה ושפיר הוי חידוש בבב"ח זה דלא אסרה התורה רק דרך בישול וזה הוא רק לר"י די"ל דשפיר ידע מזה דהטעם דבטל בס' בבב"ח הוא משום דלמעל' מס' לא הוי דרך בישול משא"כ אביי דלא ידע מזה רק הי' ס"ל הטעם דבטל בבב"ח הוא משום דגמרינן מזרוע בשילה וכמ"ש רש"י כאן וס"ל גם כן כר"י בהא דכבוש דאינו כמבושל מדלא הביא שם ראיה על הא דקאמר שם הא דרבנן ליתא רק מהא דמלוח דקיי"ל דהוא כרותח ועל הא דכבוש לא הביא שום ראי' דהוא כמבושל ומשמע דמודה בזה דאינו כמבושל כר"י וכן כתב הנו"ב קמא חי"ד תשובה כ"ו ע"ש וממילא בב"ח לא גרע משאר איסורים דקיי"ל בהו כבוש אינו כמבושל משום דתמיד יש ס' נגד הטעם היוצא ע"י כבישה וכמ"ש ושפיר בטל אף בבב"ח משום דגמרינן מזרוע בשילה וכמ"ש בשם רש"י וע"כ הוצרך רש"י לומר לדידי' דכל חד באפי נפשי' שרי. רק מה שהקשו דבש"ס דפסחים דמו זה מטעם דכלאים נמי הכי הוי. נראה עפ"מ דאקדים מה דקשה לע"ד על מה דקאמרו בש"ס זה דכלאים נמי הכי הוי והלא אכתי לא דמי זה לכלאים דבכלאים אסרה התורה התחברות דהא חזינן דחוט א' של פשתן אוסר כל הבגד אבל בבב"ח דלא אסרה התורה ההתחברות דהא חזינן דשרי באינו נ"ט וכיון דאינו דומה לכלאים שפיר הוי חידוש דכל חד באפי נפשי' שרי. ואח"כ מצאתי קושיא זו בספר יוסף דעת מהגאון מהרי"ש זצ"ל האבד"ק לבוב ובשו"ת שואל ומשיב קמא. ולכאורה הי' אפשר לומר דע"כ דקדק רש"י בד"ה אי חידוש הוא כמ"ש וז"ל. אלא לאו חידושא הוא כו' דהא כלאי הכרם נמי הכי הוי דלכאורה למאי נקט רש"י דוקא זהו דכלאי הכרם ולמ"ש שפיר יתורץ זה דרש"י בא לתרץ קושיתי זו וע"כ פירש דההוא כלאים כוונתם כלאי הכרם ושפיר הוא דומה לבב"ח דהא גם כן אינו אסור בו התחברות דהרי יש לו ביטול היינו במאתים וכדאי' בש"ס בכמה מקומות. אבן בש"ס שם הוזכר סתם כלאים וסתמא פירושו כלאי בגדים והדרא קושיתי הנ"ל לדוכת'. וי"ל דזה הוא כוונת אביי בדבריו טעמו ולא ממשו בעלמא דאו' פי' דגמרינן מבב"ח ואף דיש בו החידוש דכל חד באפי נפשי' שרי מ"מ לא הוי חידוש משום דכלאים נמי הכי הוי וכדאי' בש"ס דפסחים הנ"ל. דאי ס"ד דרבנן מבב"ח מ"מ לא גמרינן דחידוש הוא פי' דלא אמרינן זה דכלאים נמי הכי הוי משום דאין לזה דמיון לכלאים דבכלאים אסור התחברות משא"כ בבב"ח דמותר דאינו נ"ט אי חידוש הוא אע"ג דליכא נ"ט נמי פי' ואם כן גם בבב"ח האיסור הוא התחברות דגם בו לא מהני שום ביטול ושוב לא הוו בבב"ח שום חידוש משום דכלאים נמי הכי הוו ובשניהם אסרה התורה התחברות ושוב שפיר ילפינן מיני' טכ"ע לשאר איסורים. וא"ש הכל בטו"ט ודעת בס"ד:

בסוגיא דאור לי"ד בור קין את החמץ

במסכת פסחים דף כ' ע"א בתוס' ד"ה אור לי"ד פירש הקונ' שלא לעבור בב"י

וקשה לר"י כיון דצריך ביטול וכו' ומדאו' בביטול בעלמא סגי אמאי הצריכו בדיקה כלל ונראה לר"י דאע"ג דסגי בביטול בעלמא החמירו חז"ל לבדוק חמץ ולבערו שלא יבא לאכלו וכו' והטעם שהחמירו טפי מבכל איסורי הנאה שלא הצריכו לבערם משום דלא בדילי מני' ול"ד לבב"ח וערלה וכלאי הכרם שאיסורן נוהג איסור עולם ונזיר נמי איסורו שרי לאחריני והק' הצל"ח דאמאי הקשו התוס' דוקא מאיסורי הנאה ולא מאיסורי אכיל' וא"ל משום דבעינן דומיא דחמץ אם כן אמאי הקשו מאיסורי הנאה והלא שאני חמץ דיש בו כרת. והמהרש"א הקשה דאמאי הקשו מנזיר והלא הוא רק איסור אכילה. ונלפע"ד לתרץ ואקדים לתרץ מה דקשה לפע"ד דמאי הקשו התוס' מאיסורי הנאה והלא יש טעם נכון לחלק ביניהם לפי מה דכ' הרדב"ז בחלק ג' לתרץ דברי הרמב"ם בפ"א מהל' חמץ ומצה הלכה ז' שכ' וז"ל האוכל מן החמץ עצמו בפסח כ"ש ה"ז אסור מה"ת שנאמר ולא יאכל חמץ והקשה הכ"מ ל"ל קרא בחמץ בפסח והלא בכל האיסורין חצי שיעור אסור מה"ת כדאיתא בש"ס יומא דף ע"ד ותירץ הרדב"ז דבאמת לחצי שיעור בעיני' לא איצטריך קרא דלא גרע משאר איסורין רק לחצי שיעור ע"י תערובות דבשאר איסורין מותר כמ"ש מהרש"א לקמן דף מ"ד וכ"כ בספר מנחת כהן הביאו הפמ"ג בשער התערובות. והטעם כבר כתבו האחרונים דהוא עפמ"ש הגאון ח"צ בתשו' סי' פ"ו דהא דחצי שיעור אסור מה"ת היא מטעם אחשביה ע"ש וע"י תערובות לא"ש אחשבי' די"ל דאוכל אותם מפני התערובות שפיר מותר ובחמץ אפי' ע"י תערובות אסור מקרא

דלא

חידושים על סוגיות הש"ס מבן המחבר

דלא יאכל וא"כ לפמ"ש בסוגיא דבודקין בתוך המועד דמתני' ס"ל דאין לחוש דלמא יאכל החמץ בעיני' דניכר הוא וגם אין לחוש שמא יאכל כזית ע"י תערובות דבודאי יהי' ניכר והחשש הוא רק שמא יתערב כ"ש דלא יהי' ניכר ועי"כ יבא לאכלו ואם כן הוא רק בחמץ דאסור בו כ"ש ע"י תערובות ולא בשאר איסורין דמותר בכה"ג. אמנם יש לתרץ עפמ"ש מהרלב"ח בתירוץ הב' הובא בספר קהלת יעקב בקונט' תוספות דרבנן ערך חצי שיעור לתרץ קושיא הנ' של הכ"מ דמנ"ל להרמב"ם מלא יאכל דאסור בכ"ש ותירץ דכוונת הרמב"ם הוא דלפי שלמדנו מלא יאכל בלירי דאסור בהנאה ממילא אסור בו כ"ש משום דהוי עכ"פ הנאה כמו דצריך לברך אף על כ"ש משום דנהנה וכדאיתא בירושלמי מודה ר"ל באיסורי הנאה ע"ש ואם כן בכל איסורי הנאה כן הוא דאסור בכ"ש ואף ע"י תערובות כמו בחמץ וכ"כ בקהלת יעקב שם ועי"כ שפיר הקשו התוס' מאיסורי הנאה אבל מאיסורי אכילה לא קשיא להו משום דמותר בהו כ"ש ע"י תערובות כמ"ש בשם מהרש"א והמ"כ ולא גזרינן בהו שמא יבא לאכלו כנ"ש. אבן מנזיר שפיר הקשו אף דהוי רק איסור אכילה דשם גילתה התורה מקרא דמשרת דאמרינן בי' היתר מצטרף לאיסור כדאיתא לקמן דף מ"ג ע"ב ושפיר אסור בו כ"ש ע"י תערובות כמו באיסורי הנאה:

בסוגיא דאור אורתא שם ע"ב מיתיבי מאימתי י"ד אסור בעשיית מלאכה

ראב"י אומר משעת האור ר"יא משעת הנץ החמה א"ל ראב"י לר"י וכי היכן מצינו יום שמקצתו אסור בעשיית מלאכה ומקצתו מותר וכו' מדקאמר ר"י משעת הנץ החמה אלמא אור דקאמר ראב"י אורתא היא. ולכאורה קשה דהאיך נשמע מזה שאמר ר"י משעת הנץ דאור דקאמר ראב"י הוא אורתא אדרבה י"ל איפכא דראב"י לא פליג על ר"י רק בזמן דמעלות השחר עד הנץ. ולפע"ד לתרץ ונקדים לתרץ מה דקשה ברש"י ד"ה אורתא שב' וז"ל משחשיכה ושקעה החמה של י"ג דאמאי פירש"י כאן דאורתא הוא שקיעת החמה היפך ממה דאיתא בש"ס מקודם דאורתא הוא צאת הכוכבים. ונראה דהוא עפמ"ש בספר אור חדש לתרץ דברי רש"י האלו במה דנקט משחשיכה וכ' עפמ"ש הר"ן בשם הראב"ד דהבדיקה צריכ' להיות בעוד יום קצת דאל"כ לא הי' שם התנא חושך לאור ובכל המקומות דקתני לשון אור י"ל כן אבל כאן כתב רש"י דהוי משחשיכה דאל"כ מצינו לראב"י גופי' יום שמקצתו מותר היינו יום י"ג ע"ש. והי' קשה לרש"י בזה קושית הראב"ד דאיך שם התנא כאן חושך לאור ועי"כ כ' דהאי אורתא הוא שקיעת החמה ושפיר הוי יום דקיי"ל דעד צאת הכוכבים יממא הוא רק לענין איסור עשיית מלאכה ס"ל להש"ס דתלוי בחמה וכדקאמר ר"י לשיטתו דאסור ביום דתלוי בנץ החמה כן נמי לראב"י דאוסר עד הלילה גם כן תלוי בשקיעת החמה דחשיב לילה לענין מלאכה. [והא דקאמר ראב"י לר"י היכן מצינו יום שמקצתו מותר הא איהו ס"ל דלענין עשיית מלאכה הוי לילה עד הנץ וכדקאמר איהו גופי' לענין שקיעת החמה. י"ל דהא על גוף היתר הלילה קשה היכן מצינו יום שמקצתו מותר כדאיתא בש"ס לקמן ורק משום דאשכחן דפליגי רבנן בין יממא ללילא גבי ת"ל והתם לא תלי רק בעמוד השחר ולא בהנץ] וי"ל דזה גם כן כוונת הש"ס מדקאמר ר"י משעת הנץ הרי דלענין איסור עשיית מלאכה חשיב לילה עד הנץ אלמא אור דקאמר ראב"י אורתא הוא פירוש כיון דכאן חשיב לילה עד הנץ אם נימא דראב"י אוסר בזה מעמוד השחר אם כן מצינו לראב"י גופי' יום שמקצתו מותר היינו ליל י"ד ועכצ"ל דהאי אור הוא אורתא וכוונתו על שקיעת החמה כמ"ש רש"י. ודחה הש"ס דאור הוא יממא וראב"י באמת חולק בזה על ר"י וס"ל דלענין איסור עשיית מלאכה גם כן לא תלוי בשקיעת או בנץ החמה רק בעלות השחר כמו בכ"מ וכמ"ש התוס' בד"ה ראב"י ע"ש:

דף ג' ברש"י ד"ה אור לשלישי לאור כניסתו של שלישי ה"ג גרסינן אור לשלישי וכו'. לכאורה קשה דלמאי פירש"י על אור כניסתו. ולפע"ד דרש"י בא לתרץ בזה קושית התוס' בד"ה ת"ל שכתבו וז"ל תימה אמאי איצטריך עד יום תיפוק לי' דאינו נאכל אור לשלישי וכו' דאי ס"ד דנאכל פשיטא דאינו נשרף באותו הלילה דתיכף לאכילה שריפה ע"ש. ולזה כ' רש"י דבאמת על ליל ג' לא איצטריך קרא דעד יום וכמ"ש התוס' ורק הס"ד הוא דיהי' רשאי עכ"פ לאוכלו לאור כניסת שלישי היינו קודם צאת הכוכבים והשריפה יהי' תיכף בלילה מש"ה כ' רש"י דגרסינן בזה אור לשלישי וממילא הוי הפירוש על קודם צאת הכוכבים וכמ"ש המ"א סימן תל"ג ס"ק א' לענין בדיקת חמץ דנקיט בי' ג"כ לישנא דאור לי"ד וכמ"ש בשם הראב"ד. אחר כך עיינתי בספר תמים דעים ומצאתי שפירש הך דאור לשלישי כמ"ש:

בסוגיא דהמשכיר בית. דף ד' ע"א בעו מיני' מר"ב ב"י המשכיר בית לחבירו בי"ד על מי לבדוק וכו' ואם משמסר לו המפתח חל י"ד על השוכר לבדוק ע"ש ובפירש"י ותו' ויש בזה כמה דקדוקים כמו שאבאר. א'. דמה הי' האבעיא בזה אם על המשכיר לבדוק או על השוכר ומאי פסיקא להו ממזוזה. ב'. ברש"י ד"ה חובת הדר שב' וז"ל אבל הכא בדיקת חמץ דרבנן דמאי נ"מ לענין האבעיא אי הבדיקה הוי דאורייתא או דרבנן. ג'. במ"ש רש"י בד"ה שם דסגי לי' בביטול בעלמא וכו' ואמר כל חמירא דבביתא הדין למאי הביא כאן נוסח הביטול. ד'. קושית הישועות יעקב על מ"ש התוס' אין לפרש דהאבעיא הש"ס היא כיון דחמירא דידי' הוא ואין אדם יכול לבטלו אלא הוא חייב לבדוק דאם כן אמאי פסיקא לי' הש"ס ממזוזה והא שם לא שייך האי טעמא. ה'. קושית התוס' ד"ה על המשכיר דאמאי נקט משכיר בית בי"ד אפי' בי"ג יתחייב המשכיר מהאי טעמא לבדוק. ולפע"ד לתרץ עפמ"ש המפרשים והיי"ע שרש"י פירש כהאין לפרש שב' התוס'. ונראה דהאבעיא היא עד"ז דבאמת כיון שהחמץ הוא של המשכיר א"י לבטלו רק המשכיר אבן אחר שביטלו המשכיר דמהני מטעם הפקר אפי' לרש"י [ומ"ש רש"י דביטול מהני מטעם תשביתו כתבו האו"ח והפמ"ג דהוא משום דהי' קשה לרש"י קושית הר"ן דהיאך מהני ביטול בלב והלא קיימא לן דדברים שבלב אינם דברים לזה כ' רש"י דהתורה גילתה בזה דכתיב תשביתו ולא כתב תבערו דמהני ביטול והפקר בזה] וזכה בו השוכר ע"י חצירו המושכר לו ושוב גם הוא צריך לבטלו. ונסתפקא לי' כיון דהבדיקה שייכה להביטול כמ"ש התוס' וכאן שניהם שייכים בהביטול המשכיר והשוכר וכמ"ש איבעיא להו אם הטילו חז"ל הבדיקה על המבטל הא' דהוא המשכיר או על המבטל הב' דהוא השוכר וזה כוונת הש"ס על המשכיר לבדוק דחמירא דידי' הוא והוא לבדו יכול לבטלו א"ד על השוכר לבדוק דאיסורא ברשותי' קאי פי' דהשוכר זכה בו אחר הביטול של המשכיר ע"י חצר המושכר לו וגם הוא יכול לבטלו וגם מחויב לבטל ושוב י"ל דחז"ל הטילו חיוב הבדיקה עליו. ובזה יהי' מתורץ גם קושית התוס' דאמאי נקט משכיר בי"ד אפי' בי"ג נמי יתחייב המשכיר לבדוק מהאי טעמא. דלכאורה קשה לפי מ"ש הטור בא"ח סי' תל"ו דישראל היוצא מבית עכו"ם א"צ לבער דכיון דיצא מבית העכו"ם נתייאש מן החמץ וזכה בו העכו"ם כזוכה מן ההפקר. א"כ אמאי אבעיא להו דיהי' חיוב בדיקה על המשכיר מטעם דאין יכול לבטל אלא הוא בביטול הא' וביטול השוכר תלוי בביטול המשכיר והלא בלא ביטול המשכיר גם כן יכול השוכר לבטל מטעם דכבר נתייאש המשכיר ממנו בעת שיצא מהבית. וצ"ל דהטור לא קאמר כן רק בבית עכו"ם דיודע דאפי' ימצאנו העכו"ם לא יחזיר לו או מייאש ממנו אבל אם ישראל נכנס לדור בהבית דיודע המשכיר שיחזירנו לו אם ימצאנו אזי לא מייאש א"ע ואין השוכר יכול לבטלו רק אחר ביטול המשכיר כמ"ש אמנם זה דוקא בנכנס בי"ד דאינו יכול לתלות שהוא שלו

שלו שלא השתמש עדיין שם משא"כ אם השכיר לו בי"ג דהשוכר שם כן מכנים בו חמץ ואם כן אף אם ימלא חמץ בבית יחלה לומר שהוא שלו ולא יחזירו להמשכיר וממילא הוא דומה לבית עכו"ם שכ' הטור דנתייאש א"ע וככה"ג פשיטא ליה דעל השוכר לבדוק כיון דיכול לבטלו בלא ביטול המשכיר ולא אבעיא להו רק בי"ד. ופשיט הש"ס ממזוזה דעל השוכר לעשות מזוזה וסבר הש"ס דליכא שם שום סברא לחייב את השוכר יותר מן המשכיר ורק כיון דא"י על מי להטיל המצוה רמינן אהשוכר ע"ש כפירש"י וה"נ כיון שיש סברא לכאן ולכאן מטילינן חיוב הבדיקה על השוכר. ודחי שאני מזוזה דחובת הדר הוא פי' דשם הוא לאו מצד ספק רק דבאמת חיוב המזוזה על השוכר שהיא משמרתו וכתיב ביתך דרך ביאתך וכאן נמי אם הי' הבדיקה דאורייתא ודאי היה מוטל על המשכיר משום דהוא עובר על ב"י ולא השוכר כמ"ש המהרש"ל רק כיון דהבדיקה היא דרבנן דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי משום דכבר הוא לאחר התקנה דהבודק צריך שיבטל כמ"ש הא"ח ולפ"ה אם הי' נוסח הביטול כמ"ש הטור בסי' תל"ד היינו כל חמירא דאיכא ברשותי החמץ הזה לא היה בכלל ביטול של המשכיר כיון דהבית הזה הוא רשות השוכר לא של המשכיר ושוב היה חיוב הבדיקה על המשכיר כמ"ש. אכן כיון דנוסח הביטול הוא כל חמירא דבביתא הדין גם חמץ זה הוא בכלל ביטול של המשכיר וממילא זכה בו השוכר ע"י חצירו המושכר לו ומחויב גם השוכר לבטלו כמ"ש שפיר איבעיא לן טורח זה על מי מוטל אם על המבטל הא' דהוא המשכיר או על מבטל הב' דהוא השוכר ופשיט הש"ס דבכה"ג על השוכר לבדוק אכן זה שייך רק היכא דמסירת המפתח דהיינו הקנין היה תיכף בליל י"ד דאז שפיר זכה השוכר בחמץ ע"י חצירו המושכר לו בקנין משא"כ אם מסירת המפתח דהיינו הקנין לא היה עד י"ד שחרית ולא זכה השוכר בהחמץ עד י"ד שחרית ואין השוכר יכול לבטל כ"ז משך הבדיקה אף אחר בטולו דהמשכיר ממילא א"ל ג"כ לבדוק דהבדיקה והביטול מיסך שייכי אהדדי וכמ"ש בשם התוס' וזהו הפירוש גש"ם אם עד שלא מסר המפתח חל י"ד פי' י"ד שחרית על המשכיר לבדוק וכמ"ש רש"י בלשונו ואף שמסר לו המפתח בי"ד שחרית משמע דפירושו הוא דמסירת המפתח לא הי' עם י"ד שחרית. ומ"ש רש"י שם נכנס ליל י"ד פירושו כל ליל י"ד עד שחרית ומש"ה על המשכיר חל לבדוק כיון דהשוכר לא הי' יכול לבטל כ"ז משך הבדיקה ומכ"ש דלא הי' מחויב בה וביטול והבדיקה מיסך שייכים להדדי וכמ"ש התוס' הנ"ל ואם משמסר לו המפתח חל י"ד פירוש י"ד שחרית על השוכר לבדוק משום דכיון דהשוכר זכה בהחמץ ע"י חצירו המושכר לו אחר הביטול של המשכיר דהוא לכ"ע מטעם הפקר וכמ"ש ושפיר השוכר מחויב לבטל וכמ"ש והטילו חז"ל עליו גם חיוב הבדיקה וא"ש הכל כס"ד:

בסוגיא דחזקתו בדוק

בדף הנ"ל בעו מניה מרנב"י המשכיר בית לחבירו בי"ד חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק וכו' עד המנוהו רבנן בדרבנן וע"ש בפירש"י ותוס' ויש בזה כמה דקדוקים. א'. קושית הפ"י דמאי אבעו להו במשכיר ושוכר ולא בבעה"ב וב"ב. ב', דאמאי בהבעיא ל"ק הטעם דחזקתו בדוק ובהפשטות מהברייתא דהכל נאמנים קאמר הטעם משום דהכל חברים אצל בדיקת חמץ. והיא קושית הפ"י והגאו"ח. ג'. דמעיקרא בהפשטות מהברייתא קאמר מ"ט מהימני דמשמע דרק מפני שאינם בני אסהודי וכדפירש"י ואח"כ בהקושיא קאמר אטו אמירה דהכי מידי משמא אית בהו דמשמע דאמירתם אין בו שום ממש ולמה שינה הלשון. ד'. קושית הפ"י דאמאי קאמר בברייתא ליתני דעל ביעור חמץ כיון דהכוונה היא על הבדיקה. ה'. קושית התוספות ד"ה לאו וז"ל תימה מאי ס"ד אי דחזקתו בדוק א"כ מה צריך לאמירה דהכי כלל. ו'. קושית מהרש"א דמאי פריך הש"ס אטו אמירה דהכי מידי משמא אית בהו והלא י"ל המנוהו רבנן בדרבנן וכדקאמר הש"ס בסמוך. ז'. מה הי' הפלפול בברייתא דהכל נאמנים על ביעור חמץ. ח'. קושית הפ"י אמאי קאמר דבדיקת חמץ דרבנן דמדאורייי' בביטול בעלמא סגי והלא י"ל דבעל החמץ לא ביטל גם כן כמו שיש לנו ספק אם בדק. ונלפע"ד לפרש דברי הש"ס ויתורצו כל הקושיות הנ"ל. והוא דזה הי' פשיטא לבעל האבעיא דאמרינן חזקתו בדוק וע"כ לא אבעיא להו בבעה"ב עם ב"ב דשם אפי' לא ידעינן גם כן אם ביטל את חמצו או לא מ"מ לענין דאורייתא יש תקנה שאצתו תבטל וכדאיתא בא"ח סי' תל"ד וליכא כ"מ כ"ז לענין דרבנן ואמרינן אוקמי' אחזקה דבדק נגד החזקת חמץ של הבית וספיקא דרבנן לקולא רק במשכיר אבעיא לי' משום דהוי ספק בדאורייתא דהא השוכר אינו יכול לבטל חמצו של המשכיר וכמ"ש התוס' בד"ה על המשכיר ומספקא ליה אי אמרינן דחזקתו בדוק הוי חזקה טובה כ"כ דיוכל להוציא הבית מחזקת חמץ או לאו. ופשיט ליה מהא דהכל נאמנים על ביעור חמץ וס"ל להש"ס מדנקט על ביעור חמץ ע"כ דהברייתא מיירי דאין ידוע לנו לא הבדיקה ולא הביטול והם מעידים שביטל הבעה"ב את חמצו ואמאי נאמני' הלא לאו בני אסהודי נינהו ועכצ"ל דחזקתו בדוק הוי חזקה טובה להוציא הבית מחזקת חמץ וליכא אלא ספק אם ביטל כתקנת חז"ל דהבודק צריך שיבטל ומש"ה נאמנים דהמנוהו רבנן בדרבנן אמנם הי' קשה להש"ס דהא הברייתא מיירי בבעה"ב וב"ב כמ"ש הגל"ח ואמאי חזקתו בדוק נימא דסמך עלמו שב"ב יבדקו וע"כ אמרו הטעם דהכל חברים אצל בדיקת חמץ ואמרינן חזקה לחבר שאינו מוציא מת"י דבר שאינו מתוקן אף דיש לו על מי לסמוך. ודחה ומתאי דילמא שאני הכא משום דקאמרי הכי. פירוש עפמ"ש המהרש"א בב"ק דף מ"ו לענין מודה בקנס דבמקום שיש אומדנא שפיר מהני הודאתו לחייבו משום דהוי כאן סהדי ועיין במהר"מ מינץ החדש סי' כ"ג מ"ש בזה לענין ד"כ. ואם כן י"ל דמיירי דהם העידו גם כן על הבדיקה וע"ז שפיר נאמנים כיון דיש חזקה דחזקתו בדוק אעפ"י דאינו מועיל להוציא הבית מחזקת חמץ מ"מ לא גרע מאומדנא ושפיר מהני אמירתם משום דהוי כאן סהדי. ונאמר ע"ז אטו אמירה דהכי מידי משמא אית בהו. פירוש דזה אינו דומה לשם דשם האמירה מצד עצמה היא טובה רק דבזה הוי גזה"כ דאין אמירתו מועלת להתחייב בקנס ובצירוף האומדנא שפיר מועיל משא"כ כאן דאמירתם לית בי' משמא כלל ואינה מועלת אפילו בצירוף האומדנא והדר קאמר הש"ס אלא מאי חזקתו בדוק וכו' כל הבתים בחזקת בדוקים בי"ד מבעיא לי'. פירוש וממילא נדע זה דנאמנים על הביטול משום דהמנוהו רבנן בדרבנן. וקאמר אלא מאי משום אמירה דהכי וכו' תפשוט מיני' דאין חזקתו בדוק פי' דאין החזקת בדוק מועיל להוציא הבית מחזקת חמץ. והדר קאמר לעולם אימא לך וכו' וקאמרי הכי אכן בדקינ' ושפיר נקט על ביעור חמץ דכיון דקאמרי שאינהו בדקיהו ע"כ שצריכין לומר ג"כ שאינהו ביערו החמץ שמצאו. מהו דתימא לא ליהמניניהו רבנן פירוש כיון דהספק הוא ג"כ על הביטול דאם הבעה"ב לא בדק י"ל דלא ביטל ג"כ וכמ"ש הפ"י ואף שיש תקנה שהם יבטלו מ"מ כיון שבאו לפנינו בעת שעדיין לא ביטלו לא אמרינן להו שיבטלו כדי שיהי' סד"ר כמ"ש הב"י בא"ח סי' תל"ח דהטור ס"ל כן ע"ש. קמ"ל כיון דבדיקת חמץ דרבנן דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי. פירוש דהברייתא' סוברת כדעת הרמב"ם ולפמ"ש הט"ז שם סק"ד הוא גם כן דעת הטור דאף בלא ביטלו מקודם יש עדיין תקנה שיבטלו כעת ויהי' ספק דרבנן וא"כ ה"נ כאן אמרינן להו שיבטלו ויהי' רק מדרבנן ושפיר המנוהו רבנן בדרבנן. ובזה יש לתרץ גם כן דעת הרי"ף שהשמיט הך אבעיא דחזקתו בדוק וכבר תמה ע"ז הגל"ח ולפמ"ש א"ש די"ל דהרי"ף ס"ל כדעת הטור אליבא דהב"י דבלא ביטלו לא מהני מה שמבטלו כעת ועושה אותו

סד"ר

סד"ר. דשוב ליכא למימר כמסקנת הש"ס דמיירי דקאמרי דבדקוהו איהו דבכה"ג אין נאמנים וממילא נפשט מהברייתא דחזקת בדוק אין מועיל להוליא הבית מחזקת חמן וכדדייק הש"ס טעמא משום אמירה דהכי וכו' וס"ל גם כן כדעת הרמב"ם בפ"ב מהל' חמן ומלה הלכה י' דבספק בבדיקה מחמירינן אע"פ שבטל וכמ"ש ה"ה שם משום דכל הבדיקה נתקנ' על הספק ע"כ מחמירינן בספיקן אף דהוא סד"ר ע"ש שכן הוא ג"כ דעת רש"י והגאונים וע"כ השמיט הך האבעיא דהא חזקת בדוק גרידא לא מהני להוליא הבית מחזקת חמן ואי דנימא אוקמי חזקה לגבדי חזקה והוי סד"ר בביטול מקודם ולקולא ז"א דכיון דהספק הוא כאן בגוף הבדיקה וגם הוא לפנינו בבית הזה מחמירינן אפי' בסד"ר וכמ"ש בשם הרמב"ם והמ"מ. ועיין בט"ז בא"ח סי' תל"ט מ"ש בזה וא"כ אין לנו שום נ"מ בהאבעיא הזו ומש"ה השמיטה. ובזה יתורץ גם דעת מהרי"ל הביאו המ"ל שפסק דנשים אין נאמנים על הבדיקה כדעת הירושלמי והקשה המ"ל דבש"ס דידן איתא להיפוך. עיין בספר אלי' רבה סי' תל"ב ס"ק ו'. ולמ"ש א"ש די"ל דמהרי"ל ס"ל כדעת הטור אליבא דב"י הנ"ל וע"כ שפיר פסק דנשים אינם נאמנים וכמ"ש:

בסוגיא דתשביתו

כדף ה' ר"ע אומר אינו לריך הרי הוא אומר אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם ומלינו להבערה שהוא אב מלאכה ר' יוסי אומר אינו לריך כו' אמר רבא ש"מ מר"ע תלת ש"מ אין ביעור חמן אלא שריפה וש"מ הבערה לחלק יצאת וש"מ לא אמרינן מתוך שהותרה הבערה ללורך הותרה נמי שלא ללורך ע"ש בפירש"י ותוס' ויש בזה הרבה דקדוקים. א'. קושית הפנ"י דלפמ"ש רש"י לקמן דף י"ב דשעת ביעורו דקאמר שם ר"י דהשבתתו בכל דבר היינו משש ולמעלה דאסור מן התורה א"כ אמאי קאמר ר"י ומלינו להבערה שהוא אב מלאכה והלא בי"ט דאסור מן התורה השבתתו בכל דבר. ב'. קושית התוס' ד"ה וכתיב דהלא יכול לשרוף החמן בי"ט כיון דרשאי ליהנות מהגחלים וכדאיתא בש"ס פרק כל שעה דף כ"ו. ג'. קושית התוס' בדף ד' ד"ה עכימול על רש"י דס"ל דתשביתו היינו ביטול והלא ר"ע קאמר בהדיא דתשביתו היינו הבערה. ד'. קושית הצל"ח דלפמ"ש התוס' בסוף דף ד' ד"ה ותימא דגרסינן כאן ר' יוסי הגלילי אומר אין לריך כו'. ואמאי נקט ליפנא דאין לריך דמשמע מזה דגם הוא מודה ללימודו של ר"ע והלא כיון דאיהו ס"ל בדף כ"ג דחמן בפסח מותר בהנאה שפיר מותר לשרוף החמן בי"ט היינו להסיקו תחת תבשילו. ה' קושית הגאון ר' אברהם ברודא הביאו הפמ"ג באו"ח דמנ"ל לרבא דס"ל לר"ע דאין ביעור חמן אלא שריפה דלמא ס"ל דהשבתתו בכל דבר וגם שריפה בכללו ושפיר אמר דאי בי"ט לא משכחת שריפה. ו'. קושית הפנ"י ברש"י שכתב דהא דאין ב"ח אלא שריפה ילפינן לה מנותר דמאי נפ"מ מהיכא יליף לה. ונלפע"ד לתרץ עפמ"ש הפנ"י לתרץ קושיתו ברש"י ד"ה וש"מ שכתב וז"ל דאי השבתתו בכל דבר סבירא לי' לוקמי' בי"ט ויבערנו בדבר אחר יאכילנו לכלבים או ישליכנו לים והקשה הפנ"י דלפמ"ש רש"י במסכת בילה דף כ"ז בחלה שנטמאת דאסור להשליכ' לכלבים כיון דהתורה אחשבי' לביעור קדשים ע"כ בכל מה שמבער הוי מלאכה ע"ש י"ל כאן דר"ע ס"ל דהשבתתו בכל דבר רק דגם להשליכו לכלבים אסור דאמרינן התורה אחשבי' למלאכה ותירץ דשם גבי חלה דעיקר מלוותו בשריפה שייך לומר דהתורה אחשבי' לכל הביעורים כשריפה משא"כ כאן לא שייך לומר דהתורה אחשבי' כשריפה כיון דהתורה לא הלריכה כלל שריפה בזה ע"ש ואם כן אם נימא דר"ע ס"ל דאין ביעור חמן אלא שריפה ויליף לה מנותר הוי כאילו כתיב גם כאן בפירוש שריפה וע"כ אף דבעת בי"ט הוי שעת ביעורו והשבתתו בכל דבר וכדאיתא בש"ס או דמבטלו וכמ"ש רש"י דזהו תשביתו הכתוב בתורה מ"מ אסור משום דאמרינן דהתורה אחשבי' לכל הביעורים כשריפה וממילא אסור בו השריפה אף שלריך לנחלתו דהתור' אחשבי' למלאכה האסורה וכמ"ש רש"ל במסכת בילה שם גבי ביעור קדשים טמאים ע"ש ואם כן י"ל דר"ע בזמת לא יליף הא דתשביתו הוא מצי"ט משריפת החמן רק מן שאר הביעורים והא דקאמר ומלינו להבערה שהוא אב מלאכה י"ל משום דאם הי' מותר שריפת החמן בכל גונא אף במקום שאינו לריך אותו לשום הנאה לא הי' שייך לומר בזה התורה אחשביה כיון דליכ' גבי' שום מלאכה אסורה ולומר דהתורה אחשבי' כמלאכה האסורה במקום אחר לא ניתן להאמר כלל וע"כ הולרך לומר ומלינו להבערה שהוא אב מלאכה וכיון דאסור בו שריפת החמן עכ"פ כשאינו לריך לנחלתו שוב א"א לומר דתשביתו הוא בי"ט אף גבי שאר הביעורים ומשום דאמרינן התורה אחשבי' ומש"ט הולרך הש"ס ג"כ לומר דס"ל לר"ע דלא אמרי' מתוך שהותרה הבערה ללורך וכו' כדי שימלא מלאכה האסורה בי"ט גבי שריפת החמן היינו כשאינו לריך אותו לשום הנאה רק לקיים מלות ביעור חמן וממילא אף כשלריך אותו לאיזו הנאה היינו הגחלים לדידן או להסיקו תחת תבשילו לר"י הגלילי או שאר ביעורי החמן ג"כ אסור משום דאמרינן התור' אחשבי' וממילא א"ש אף לר"י הגלילי וע"כ שפיר מודה ר"י הגלילי להילפותא של ר"ע ואמר רק בלשון א"ל וכו' אבן זה רק באם אין ב"ח אלא שריפה אבל אם השבתתו בכל דבר שפיר מותר בי' אפי' שריפה היינו כשלריך לנחלתו דלא שייך לומר אחשבי' וכמ"ש הפנ"י וא"כ י"ל דכשלריך לנחלתו לדידן ולרי"ה אפי' כשלריך אותו להנאה אחרת ישרפנו והאם אינו לריך אותו לשום הנאה יבערנו בדבר אחר היינו יאכילנו לכלבים או ישליכנו לים וע"כ שפיר הביא הש"ס ראי' מזה דס"ל לר"ע דאין ביעור חמן אלא שריפה. ובזה יתורץ גם דברי המכילתא בפרשת בא דתני שם דרשא דר"ע בשם ר' יונתן וז"ל ר' יונתן אומר א"ל הרי כבר נאמר כל מלאכה לא יעשה בהם שריפה מעין מלאכה הוא ולכאורה קשה דאמאי קאמר דשריפה הוא מעין מלאכה והלא היא מלאכה גמורה. ולמ"ש א"ש דכוונתו במקום שלריך לגחלים דאינו אסור רק משום דהתורה אחשבי' כמלאכה וכמ"ש ולא הוי מלאכה ממש רק מעין מלאכה ובזה נסתר מ"ש בספר מרכבת המשנה שם דר"י הגלילי לא ס"ל דרשא דר' יונתן משום דס"ל דחמן בפסח מותר בהנאה ושפיר יכול להשליכו לפני כלבו ע"ש. ולמ"ש נסתר זה דזה ג"כ אסור משום דאמרינן התורה אחשבי'. וגוף דברי המרכבת שם הם תמוהים דעדיפא הי"ל לומר בשריפה גופה דלרי"ה יכול להסיקו תחת תבשילו. אמנם לפמ"ש גם זה אינו דבכה"ג ג"כ אמרינן דהתורה אחשבי' למלאכה האסורה וכמ"ש דמש"ה דייק ר' יונתן בלשונו וכתב דשריפה הוא מעין מלאכה ולא מלאכה ממש משום דמיירי בכה"ג דהשריפה מותר רק דאסרינן אותו משום דאמרי' התורה אחשבי' למלאכה האסורה. ובזה א"ש גם דברי המכילתא בדרשת נותר שאינו דוחה י"ט דאיתא שם ר' ישמעאל אומר א"ל הרי הוא אומר כל מלאכה לא יעשה בהם שריפה מעין מלאכה הוא וגם שם קשה כנ"ל דשריפה הוא מלאכה גמורה ואמאי קאמר ר' ישמעאל דהוא רק מעין מלאכה. ולפמ"ש א"ש דגם שם נמי מותר להנות מהגחלים רק דמ"מ אסור משום דהתורה אחשבי' למלאכה האסורה וכמ"ש רש"י שם ובכה"ג לא הוי מלאכה גמורה רק מעין מלאכה:

ובגוף קושית הפנ"י דמנ"ל לרבא דס"ל לר"ע אין ביעור חמן אלא שריפה דילמא ס"ל השבתתו בכ"ד ואפ"ה אסור משום דאמרינן התורה אחשבי' למלאכה נלפע"ד לתרץ ויתורץ ג"כ קושית הצל"ח והאור חדש ברש"י ד"ה ש"מ שכתב וז"ל מדלא נפקא לי' דהאי תשביתו הוא עי"ט אלא משום דאסור להבעיר בי"ט כו' והקשו הצל"ח והאו"ח דאמאי לא פי' רש"י כפשטי' דהש"מ הוא מדקאמר דאסור להבעיר בי"ט וגם קושית המזרחי בד"ה וש"מ שכתב הא דאיתא בש"ס הבערה לחלק יצאת וז"ל שלא תאמר העושה ד' וה' מלאכות בשוגג אינו

חייב אלא אחת והקשה המזרחי דאמאי לא פירש"י כאן כמו במסכת יבמות דף ה' דהס"ד הוא שאינו חייב עד שיעשה כל הל"ט מלאכות. ונראה עפ"מ דאקדים לתרץ מה דקשה על הא דקאמר ר"ע ומינו להבערה שהיא אב מלאכה דלמאי קאמר זה דההבערה הוא אב מלאכה והלא אף אי אינו אב מלאכה ג"כ לא נוכל לומר דהוא בי"ט כיון דמ"מ אסור הוא וכדאיתא במכילתא הבאתי' לעיל. אמנם י"ל דלכאורה קשה דאמאי לא יהא מותר לשרפו בי"ט מלד דאתי עשה דתשביתו ודחי ל"ת די"ט וי"ל כיון דבי"ט יש ג"כ העשה דשבתון אמרי' אין עשה דוחה ל"ת ועשה. ועיין במ"א בא"ח סי' תמ"ו ס"ק א' ובישועת יעקב שם וע"כ הוצרך לומר בזה דהבערה היא אב מלאכה דאל"כ שוב הוי אמרינן בי' עשה דוחה ל"ת לפמ"ש הרשב"א במסכת יבמות דף ה' דבלאו דמחמר ליכא העשה דשבתון כיון דאיכ' מלאכה שיתחייב עלי' כרת רק לאו גרידא ע"ש וה"נ כאן בהבערה אם נימא דאינ' אב מלאכה ממש ובמילא מתורץ קושית הפנ"י דהם נימא דר"ע ס"ל דהשבתתו בכל דבר רק דאסור משום דהתורה אחשבי' הוא [רק] לאו [ואינה] אב מלאכה ואמרינן בי' עשה דוחה ל"ת ומש"ה הוצרך רש"י לפרש דהס"מ הוא מדלא נפקא לי' דמזה דקאמר דאסור להבעיר בי"ט אין ראיה דס"ל אין ביעור חמץ אלא שריפה די"ל דס"ל השבתתו בכ"ד ואפ"ה אסור משום דאמרינן התורה אחשבי' ואי דבכה"ג אמרינן עשה דוחה ל"ת י"ל דס"ל דלא כהרשב"א הנ"ל רק דבמחמר יש ג"כ העשה דשבתון אף דאינו אב מלאכה ממש אמנם אי משום זה לא הוצרך לומר הטעם משום דתשביתו היינו הבערה והוא אב מלאכה והלא אפי' אי תשביתו הוא דבר אחר ג"כ א"א לומר דמיירי בי"ט דהא הוא אסור משום דאמרינן התורה אחשבי' וע"כ צ"ל דר"ע ס"ל כדעת הרשב"א דבמחמר דאינו אב מלאכה ממש ליכא בו העשה דשבתון וממילא הוא ג"כ כאן בהא דאסיר משום דהתורה אחשבי' וא"כ הוה אמרינן בי' עשה דוחה ל"ת וע"כ הוצרך לומר דתשביתו היינו הבערה והיא אב מלאכה ויש בו גם העשה דשבתון ואין עשה דוחה ל"ת ועשה וכמ"ש וממילא נשמע דס"ל אין ביעור חמץ אלא שריפה. וזהו ג"כ כוונת רש"י שם מדלא נפקא לי' דתשביתו הוא בעי"ט אלא משום דאסור להבעיר בי"ט פירוש דבלא"ה הו"ל לדייק זה דהא שאר ביעורי' ג"כ אסור משום דאמרינן התורה אחשבי' למלאכה וע"כ צ"ל דס"ל כדעת הרשב"א הנ"ל וממילא שפיר נשמע דס"ל אין ביעור חמץ אלא שריפה דאי השבתתו בכל דבר לוקמי' בי"ט ויאכילנו לכלבים ואי דאמרינן בזה התורה אחשבי' וגם כן אסור בי"ט ז"א דבזה שוב אמרינן עשה דוחה ל"ת כיון דאינו אב מלאכה ממש. וע"כ הוצרך רש"י ג"כ לפרש דהאי לחלק הוא דלא נימא דעושה ד' וה' מלאכות בשוגג אינו חייב אלא אחת דאי נימא דהס"ד הוא דאינו חייב עד שיעשה כל הל"ט מלאכו' שוב תקש' דנהי דהל"ת דהבערה גלי לן דחייב על מלאכה א' לחוד מ"מ העשה דשבתון י"ל דאינו עובר עד שיעשה כל הל"ט מלאכות וכמשמעות הקרא דכל מלאכה לא תעשו דקאי על כל הל"ט מלאכות ולענין חיוב הל"ת הוא דנפיק ליה מכל דבר שהי' בכלל ויצא מן הכלל ללמד וכו' ולא לענין העשה ושוב נימא נבי' עדל"ת ומש"ה פירש"י דבאמת הוה ידעינן זה דבעשה מלאכה א' לחוד חייב רק דהס"ד הוא דבעשה ד' וה' מלאכות גם כן אינו חייב אלא אחת ושפיר יש העשה דשבתון גם במלאכה א' ושפיר אמרינן אין עשה דוחה ל"ת ועשה. ובזה יש לתרץ גם דברי המכילתא בשם ר' יונתן הנ"ל די"ל דאיהו ס"ל כדעת ר' יוסי בירושלמי בפ"א דמסכת חלה דאין עשה דוחה ל"ת אא"כ כתוב בלדה ע"ש ומש"ה לא כתב רק דשריפה הוא מעין מלאכה ומיירי בצריך לנחלתו דאינו אסור רק משום דאמרינן התורה אחשבי' למלאכה האסורה וכמ"ש בשם רש"י במסכת ביצה ואפ"ה א"א לומר דתשביתו הוא בי"ט כיון דלדידיה לא אמרינן בזה עשה דוחה ל"ת אף היכא דליכא נבי' העשה כיון דאין כתוב בלדה ולדידיה באמת א"א לדייק זה דס"ל אין ב"ה אלא שריפה די"ל דס"ל השבתתו בכ"ד נק דשאר הביעורים גם כן אסור בזה בי"ט משום דאמרינן התור' אחשבי' וש"ס דילן דלא ס"ל כהירושלמי הנ"ז רק דאמרינן דעשה דוחה ל"ת אף דאין כתוב בלדה וכדאיתא בש"ס יבמות בסוגיא דעלי' ע"ש ע"כ הוצרך לנקוט ומינו להבערה שהוא אב מלאכה וע"כ צ"ל דמיירי באין צריך לנחלתו וכמ"ש התוס' ד"ה והתיב ע"ש:

אך יאמר לתרץ קושיא הנ"ל דאמאי לא יהא רשאי לשרוף החמץ בי"ט מכח עשה דוחה ל"ת היינו דעשה דתשביתו ידחה הל"ת די"ט ויתורץ בזה גם קושית הגאון ר' יצחק חריף שהקשה דלפמ"ש הצל"ח לתרץ קושית הרשב"א שבתוס' בדף ה' ד"ה הא אתקש דאמאי לא יליף כרת להשבתת שאור מדאתקש לאכילת חמץ ותירץ הצל"ח דכיון דבקרא דאך ביום הראשון תשביתו ג"כ אתקש השבתת שאור לאכילת חמץ וע"ז השבתה די"ד א"א לומר דחייב כרת דלא עדיף מאכילה דאינו חייב כרת בלפני זמנו וכרגלי בי' קרא להדיא דכתיב בי' מיום הראשון עד יום השביעי ומש"ה אין מקישין כלל השבתה לאכיל' לענין חיוב כרת ע"ש וזהו רק אם קרא דתשביתו הוא בעי"ט אבל אם נימא דתשביתו הוא בי"ט שוב יכולין אנו לומר דחייבין כרת על השבתה ובקושית הרשב"א הנ"ל והוי העשה דתשביתו עשה שי"ב כרת ודוחה לי"ט אף דאית בי' עשה ול"ת וכמ"ש התוס' במסכת זבחים דף ל"ג ד"ה לענין מלקות וגם קושית מו"ח הה"נ מ' לוי נ"י מלפנים האבד"ק יאסלאוויץ וכעת הראבד"ק בעלז יצ"ו דלפמ"ש בספר ברוך טעם דעשה דכל שעתא עובר עלי' חמור מעשה שי"ב כרת ע"ש אם כן גם במ"ע דתשביתו דעובר עלי' כל שעה כדאיתא בכמה דוכתי הוי כעשה שי"ב כרת ודוחה לי"ט אף דהוי עשה ול"ת ואמאי קאמר ר"ע דאסור לשרוף החמץ בי"ט. ויתורץ ג"כ קושית הפנ"י ברש"י שכתב דהא דס"ל לר"ע דאין ב"ה אלא שריפה הוא משום דיליף לה מנותר דמאי נפ"מ מהיכי תיתי. ולפע"ד לתרץ עפמ"ש במנחת חינוך מצוה י' דלדעת רש"י מיבת תשביתו כולל כל מיני הבערה רק דהתורה גילתה לנו בגזלפותא דנותר דעיקר מצות ביעור חמץ הוא שריפה אבן אם מבערו בדבר אחר ג"כ קיים העשה דתשביתו וא"כ א"א לומר בי' עשה דוחה ל"ת דלפמ"ש הפנ"י הבאתיו לעיל דכאן לא שייך לומר דהתורה אחשבי' לכל הביעורים למלאכה כיון דלא כתיב כאן להדיא שריפה הוי כאן אפשר לקיים שניהם העשה דתשביתו והל"ת די"ט היינו בשאר הביעורים. ואף דעדיין לא קיים עיקר המצוה דהוא שריפה אליבא דרש"י מ"מ כיון דאם מבערו בדבר אחר ג"כ קיים העשה דתשביתו כמ"ש חשוב אפשר לקיים שניהם ולא אמרינן בי' עשה דוחה ל"ת וכדאיתא בש"ס בכמה דוכתי וכה"ג איתא בש"ס במסכת מנחות דף ע"ב לענין קצירת העומר בשבת דאם נקצר שלא כמצותו כשר אזי לא דחי שבת וכ"כ הש"ך ביו"ד סי' רס"א סק"ב לענין מילה בשבת דבאם מל תוך ח' יצא וא"צ להטיף דם ברית אזי אינו דוחה שבת ואם כן ה"ה וכ"ש כאן דשריפת חמץ לא נפיק כלל מקרא דתשביתו רק מינפותא דנותר ומש"ה כתב רש"י דזה דס"ל לר"ע דאין ב"ה אלא שריפה הוא מילפותא דנותר דאם נימא כדעת התוס' דלעיל דף ו' ד"ה בביטול דר"ע ס"ל דתשביתו היינו שריפה ואם משבית החמץ בשאר ביעורים לא קיים העשה דתשביתו א"כ לא הוי אפשר לקיים שניהם ושוב הו' לן לומר בזה עשה דוחה ל"ת וע"כ צ"ל שלא כדעת התוס' והכריח רש"י בזה די"ל כמ"ש רש"י לעיל דתשביתו היינו ביטול ולא קשה עליו קושית התוס'. ובזה יתורץ גם דברי המכילתא בפרשת בא פרשה ו' וז"ל המכילתא שם ר' יצחק אומר א"נ ומה אם חמץ שהוא בכ"י ובל"י אין שריפתו דוחה י"ט נותר שאינו בכ"י ובל"י אינו דין שלא ידחה י"ט לשרפו כו' והקשה בספר מרכבת המשנה כ' קושיות. א'. דאדרבה נידוק איפכא דחמץ ידחה י"ט מק"ו דנותר ועוד דמרא דשמעתא דאין ב"ה אלא שריפה הוא ר"ע ור"י ולר"ע שמעא דאין שריפת חמץ בי"ט הוא מלד איסור

איסור מלאכה וא״כ מה לי לק״ו איפוק לי׳ מהאי טעמא גבי נותר גופא ולמ״ש א״ש דגבי נותר דכתיב להדיא שריפה ואמרינן התורה אחשבי׳ לכל הביעורים כשריפה וכמ״ש רש״י במסכת ביצה והבאתיו לעיל וא״כ לא הוי אפשר לקיים שניהם ע״י שאר ביעורים דהם ג״כ אסורים משום דאמרינן התורה אחשבי׳ והי׳ ס״ד דאמרינן הוי׳ עשה דוחה ל״ת וע״כ הוצרך לומר דילפינן מק״ו מחמץ דשם ודאי לא אמרינן עשה דוחה ל״ת מטעם דהוי אפשר לקיים שניהם ע״י שאר הביעורים וכמ״ש :

בסוגיא דהבודק צריך שיבטל בדף ו׳ אמר ר״י אמר רב הבודק צריך שיבטל וכו׳ אמר רבא שמא ימצא גלוסקא יפה ודעתי׳ עלי׳ וכי משכחת לי׳ לבטלי׳ דלמא משכח לה לבתר איסורא ולאו ברשותי׳ קיימא ולא מצי מבטל וכו׳ עי״ש כל הסוגיא ובפירש״י ותוס׳ ויש כאן ג׳ קושיות . א׳ . קושית הצל״ח דלמאי סיים רבא הך ודעתי׳ עלי׳ דפירש״י שחס עלי׳ לשרפה . ב׳ . קושית הב״ח בא״ח סי׳ תל״ד על הטור דס״ל שם דחמץ שאינו ידוע שעוברין עליו דאם כן מאי פריך הש״ס וכי משכח לי׳ לבטלי׳ והלא אם ימצא חמץ יתברר דעבר עליו למפרע קודם שנודע לו . ג׳ . קושית המהרש״א ועי״ז בסי׳ הנ״ל בתוס׳ ד״ה ודעתי׳ עלוי׳ שכתבו וז״ל ועל פירוש הקונטרס קשה דמאי פריך וכי משכחת לי׳ לבטלי׳ הא פירש ודעתי׳ עלוי׳ שחס עלי׳ נבטלה והקשו דרש״י לא כתב רק שחס עלי׳ לשרפה . ונלפע״ד לתרץ ואקדים מה דקשה בהא דקאמר הש״ס דלמא משכח לה לבתר איסורא כו׳ והלא לפמ״ש הקצות החשן בסי׳ רס״ב ס״ק א׳ דהא דלא מהני הביטול לאחר זמן איסורו הוא רק היכא דידע בו מקודם ולא ביטלו אבל היכא דלא ידע בהחמץ עד כעת שפיר מהני הביטול אפי׳ לאחר זמן איסורו משום דאמרינן דע״י ניחותא דמצוה בודאי הי׳ ניחא לי׳ בביטול גם מעיקרא ע״ש א״כ גם כאן דקושית הש״ס הוא דלא יהי׳ צריך כלל לבטל עד שימצא את החמץ שפיר מהני הביטול אפי׳ לאחר זמן איסורו אמנם י״ל דרבא גופי׳ בא לתרץ זה במה דקאמר ודעתי׳ עלוי׳ דפירש״י שחס עלי׳ לשרפו וע״כ לא מהני בו הביטול לאחר זמן איסורו דלא שייך גבי׳ ניחותא דמצוה כיון דהוא רק משום חזקת כשרות שבודאי רוצה לקיים המצוה וכאן דחזינן דאינו רוצה לקיים מצות חז״ל שתיקנו דלא סגי בביטול רק בביעור איתרע חזקת כשרות שלו גם לגבי דאורייתא וכמ״ש האחרונים . אכן י״ל דעדיין לא אתרע חזקת כשרות לגבי הביטול משום דלשרפו הוא חס ולבטלו אינו חס ול״ל דרש״י ס״ל דלרבא שריפה וביטול אחד הוא דהא חס עליו לשרפה הוא חס גם כן לבטלה וכמ״ש מהרש״א ושפיר כתבו התוס׳ דרש״י פירש שחס עלי׳ לבטלה . ופריך הש״ס וכי משכחת לה לבטלה פי׳ דהכי דלא שייך בזה ניחותא דמצוה וכמ״ש מ״מ כיון דזהו מימרא דרבא ואיהו הא ס״ל במסכת ב״מ דיאוש שלא מדעת הוי יאוש אף בלא ניחותא דמצוה וממילא לדידי׳ ביטול שלא מדעת הוי ביטול וכמ״ש הקצוה״ח שם ולא יעבור עליו עד שימצאנו דיכול לבטלו ושוב לא מהני הביטול שלא מדעת דמקודם וכדאיתא בש״ס ב״מ שם לענין יאוש . וה״ז באמת יבטלו . ומשני דלמא משכח לה לבתר איסורא וכו׳ ובזה לא מהני הביטול של״מ דמקודם כיון דחזינן ע״י הביטול דעכשיו דעכ״פ ניחא לי׳ בביטול וכמ״ש הקצוה״ח גבי ניחותא דמצוה . דבאמת אין ראי׳ מהביטול שמבטלו כעת דהוא לאחר ז״א וכבר הוא אינו שלו דניחא לי׳ בביטול גם מעיקרא בקודם זמן איסורו דהי׳ שלו רק גבי ניחותא דמצוה לא מסנחינן בשום סברא ואמרינן כיון דעכ״פ חזינן דניחא לי׳ בביטול כעת בודאי הי׳ מבטלו קודם ז״א גם כן וכמ״ש התוס׳ שם בדף כ״ב ד״ה אם יש יפות לפנין דבר שאין דרכו לייאש ע״ש משא״כ כאן דליכא ניחותא דמצוה רק דלרבא בכל ענין הוי ביטול וכמ״ש בודאי אין ראיה מהביטול דלאחר זמן איסורו על ביטול דקודם זמן איסורו וכמ״ש וא״ש דברי הש״ס . וע״כ הטור דפסק בא״ח סי׳ הנ״ל כאביי דיאוש של״מ לא הוי יאוש וכדמסיק הש״ס שם והלכתא כוותי׳ דאביי כיפ״ל קג״ס וממילא ביטול שלא מדעת לא הוי ביטול . שפיר כתב דעוברין על חמץ שאינו ידוע דהוי כאוכל חלב כשוגג :

ברש״י ד״ה הבודק צריך שיבטל בלבו סמוך לבדיקה מיד ואומר כל חמירא דבביתא הדין לבטיל והקשה הצל״ח דהתחיל בביטול בלב וסיים באמירה דצריך שיאמר בפה ולפע״ד קשה דבד״ה ונבטלי׳ בד׳ כתב רש״י וז״ל לתקנו רבנן לכל אדם שיבטל קודם איסורו ולא פירש אם בעינן אמירה בפה או דסגי בלב ובד״ה ונבטלי׳ בשש כתב וז״ל לתקנו רבנן לכל אדם שיבטל בלבו בתחילת שש וכתב דסגי בביטול בלב ומ״ש זה מזה . ונלפע״ד לתרץ עפמ״ש הר״ן לתרץ קושיתו דאמאי סגי בביטול בלב והלא קיי״ל דברים שבלב אינם דברים ותירץ דכיון דחמץ בלא״ה אינו ברשותו של אדם ועשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו בגילוי דעת שאינו רוצה במה דאוקי רחמנא ברשותו סגיא ע״ש וס״ל לרש״י דזה אינו שייך רק בזמן איסורו וקודם שנתחמץ או בסמוך ממש לזמן איסורו דאז שפיר אמרינן דסגי בגילוי דעת שאינו רוצה בהא דאוקי רחמנא ברשותו אבל בקודם זמן איסורו דעדיין החמץ ברשותו לא סגי בביטול בלב דהוי רק גילוי דעת רק צריכין שיאמר אותו ממש בפה . ולכן התחיל רש״י בד״ה הבודק בביטול בלב פי׳ דעיקר הביטול הוא בלב וכדאיתא לקמן בש״ס כמה פעמים אכן כיון דכוונת ר״י א״ר דבעינן שהביטול יהי׳ סמוך לבדיקה מיד ע״כ צריכין שהביטול יהי׳ באמירה בפה ממש ואומר כל חמירא וכו׳ וע״כ בד״ה ונבטלי׳ בד׳ דכוונת רש״י לפרש דברי הש״ס בהא דנבטלי׳ בד׳ ונבטלי׳ בחמש וכדדייק בסוף דבריו שכתב שיבטל קודם איסורו ולא כתב באיזו שעה לא הי׳ יכול רש״י לכתוב אם סגי בביטול בלב או בעינן שיאמר בפה כיון דאיכא שוים דבשעה ד׳ עד סוף חמש בעינן שיהי׳ באמירה בפה ובסוף חמש דהוא סמוך ממש לזמן איסורו סגי בלב כתב סתם שיבטל וכל חד כדאיתא ובד״ה ונבטלי׳ בשש שפיר כתב רש״י דסגי בלב כיון דכבר הוא אחר זמן איסורו עכ״פ מדרבנן ולאו ברשותו קאי [דזה דחמץ אסור בהנאה מתחילת שש עכ״פ מדרבנן ידע הש״ס אף בהקושיא וכדאיתא במתניתין לקמן דף י״א ושורפין בתחילת שש רק דקושית הש״ס הוא דיהני׳ עכ״פ הביטול מדאורייתא וכמו שאכתוב לקמן] וסגי בביטול בלב דהוא גילוי דעת שאינו רוצה במה דאוקי רחמנא ברשותו וכמ״ש הר״ן :

בד״ה כיון דאיסורא דרבנן כו׳ ולא מצי מבטל לי׳ בלבו וכיון דחס עלי׳ ומשהי לה פורתא עבר עלי׳ . ולכאורה קשה דלמאי סיים רש״י הך וכיון דחס עלי׳ וכו׳ והלא כבר הוא נזכר לעיל בש״ס . ונלפע״ד דרש״י בא לתרץ בזה דברי הש״ס דלכאורה קשה מאי פריך ונבטלי׳ בשית והלא ע״כ ידע הש״ס מזה דחמץ אסור בהנאה מדרבנן תיכף מתחילת שש דהא מתניתין הוא לקמן בדף י״א ושורפין מתחילת שש וממילא לאו ברשותו קאי דלבטלי׳ וע״כ צ״ל דקושית הש״ס הי׳ דכיון דהביטול הוא רק מחשש שמא ימצא גלוסקא יפה אם כן קשה ונבטלי׳ בשית דמדאורייתא עדיין ברשותו קאי ומהני בביטול עכ״פ מדאורייתא וכדעת קצת פוסקים דס״ל דביטול בשעה ששית מהני עכ״פ מדאורייתא . עיין בפר״ח בא״ח סי׳ תל״ד ובאור חדש בחידושיו לדף י׳ מ״ג כזה . וכיון דלא נשאר רק איסור דרבנן שוב אין לגזור שמא ימצא גלוסקא יפה משום דהוי גזירה לגזירה וגם הוא ספק דרבנן ולקולא . ומשני כיון דאיסורא דרבנן עלי׳ כדאורייתא דמיא וכו׳ פי׳ דקיי״ל כדעת הפר״ח בזה דבביטלו בשעה ו׳ לא מהני הביטול אפי׳ מדאורייתא והטעם הוא כמ״ש האו״ח בשם דכיון דלא מהני בהפקר מדרבנן ואין שום אדם יכול לזכות בהחמץ לא הוי הפקר גם מדאורייתא . וגם דעת רש״י דביטול הוא מטעם הפקר וכמ״ש לעיל בחידושיו לסוגיא דהמשכיר בית בשם הפמ״ג והאור חדש . וזהו כוונת רש״י במ״ש וכיון דחס עלי׳

ומשהי

ומשהי לה פורתא עבר עלי' פי' דעובר עלי' בבל יראה מדאורייתא אף דביטלו בשעה ו' וכמ"ש בשם הפר"ח והאור חדש :

בסוגיא דאין מחייבין אותו לבדוק בחורין מפני הסכנה. ברש"י ד"ה דנפל אם נפל הככר אין מחייבין אותו לבדוק את גל האבנים אלא למראית העין וכו'. ולכאורה קשה דלמאי כתב רש"י דצריך לבדוק הגל למראית העין. וכבר העיר בזה המ"א בא"ח סי' תל"ג ס"ק י"ב והכריח מזה דגם בספק חמץ צריך לבדוק כל מה שיכול וע"כ גם בסכנת עכו"ם צריך לבדוק ביממא עכ"פ . אכן הט"ז שם בס"ק ו' חולק ע"ז וס"ל דא"צ לבדוק ביום רק בודאי חמץ ולא בספק וכדמוכח שם מהלשון וע"ש בפמ"ג ואם כן אמאי כתב רש"י כאן דצריך לבדוק הגל עכ"פ למראית העין . ונלפע"ד לתרץ דהט"ז ס"ל דרש"י בא לתרץ בזה קושית התוס' בד"ה הכא כשהכלב יכול לחפש אחריו שהקשו דאמאי איתא בש"ס גבי מפולת דכשהכלב יכול לחפש אחריו אינו כמבוער והלא מיפטר בלא"ה מפני סכנת עקרב ועי"ז הוכרחו לחלק בין ספק חמץ לודאי דצריך להוציאו במרא וחצינא ורש"י לא ס"ל החילוק הזה רק דמה שאמרו אינו כמבוער הוא לענין שצריך לבדקו עכ"פ למראית העין דלא מיפטר משום סכנת עקרב ואם הי' כמבוער לא היה צריך לבדקו גם למראית העין אבל לענין שיצריך להוציאו במרא וחצינא א"צ אפי' בודאי חמץ . ואם כן לדידן דקיי"ל שם כדעת התוס' דבודאי חמץ צריכין להוציאו במרא וחצינא ע"כ לא ס"ל כחילוקו של רש"י ובספק חמץ א"צ לבדוק הגל אפי' למראית העין מטעם דכיון דא"א נקיים תקנת חז"ל בשלימות לא הצריכוהו לבדוק כלל לכן ס"ל להט"ז גם בסכנת עכו"ם דבספק חמץ א"צ לבדוק גם ביום רק בודאי חמץ צריך לעשות כל מה שיכול משום דלא גרע ממרא וחצינא. והטעם שחשבו התוס' בכאן בית שמשתמש בו חמץ לספק חמץ ולקמן דף י' ע"ב בד"ה בממוני' לא הטריחוה חשבו אותו לודאי חמץ ע"ש וכבר העירו בזה המפורשים ולפע"ד י"ל עפמ"ש הט"ז בסי' תל"ה ס"ק א' לחלק דבית שמשתמשין בו חמץ תדיר חשוב חמץ ידוע ואם אין משתמשין בו תדיר הוי חמץ שאינו ידוע ע"ש וע"כ גבי כל הבית חשוב זה לודאי חמץ כיון דמסתמא משתמשין בו חמץ תדיר משא"כ גבי חורי הבית דכאן אף דמיירי דמשתמשין בו חמץ דאל"כ לא היה צריך בדיקה וכדאיתא בש"ס שם מ"מ א הוי תשמישו תדיר וחשוב ספק חמץ. ועיין במ"א בא"ח סי' תל"ג ס"ק י' וס"ק ט"ז מ"ש בזה :

השמטה לסוגיא דנטף מרוטבו בפסחים דף ע"ו

ברש"י ד"ה צונן הוא דאקורי קא מיקר לי' . וקשה דהא רש"י בא לפרש בזה דברי הש"ס דקאמרו בשלמא לרב דאמר עילא' גבר אמטו להכי סגי ליה בקליפה משום דעילא' צונן הוא ופירושו הוא דעילא' דהוא השמן מקרר לפ ס התחתון שהוא חם ולסיף כתב רש"י דאקורי בדל"ת דמוכח מזה דפסח מקרר להשמן . ונראה דכוונת רש"י לתרץ בזה קושית רבת' והוא עפ"מ דאקדים לבאר קושית השבות יעקב בא"ח סי' כ"ו על התוס' דמס' ע"ז דף ל"ה והפסקי תוספות שם בסי' ע"ד שכתבו דשמן זית הוא עז וחריף ויש לו כח להבליע ולהפליט כמו רותחין וכתב השבו"י וז"ל דהא להדיא אי' בפ' כילד צולין שהו בשמן של תרומה כו' וש"ס שם מקשה בשלמא לרב דאמר עילא' גבר כו' אלא שמואל כו' הרי מבואר דשמן זית צונן אף כשהב' חם ; ולכאורה י"ל דקושיתו הוא דלתוס' מאי פריך הש"ס לשמואל והלא י"ל דמיירי בפסח צונן וכ"ק צריך משום חריפות השמן . וכן הבין בדבריו הי"ע חי"ד בסי' צ"א ע"ש . אכן למ"ש החו"ד בסי' ק"ה ס"ק ב' דבכבוש אין אוסר בתרומה ע"ש ממילא גם חריפות השמן לא עדיף מכבוש [דע"כ מיירי כאן דהשמן בעצם אינו תרומה דלא נקט שהו בתרומת שמן וכדאי' בכמה מקומות רק דהשמן יצא מזיתי תרומה. וי"ל דזהו ג"כ כוונת הש"ס דשינו הלשון במתני' מנוסחת המשנה שבמשניות דשם אף בשמן תרומה וכאן נקט בזה סיכת של כדי לאורויי לן זה דמתני' מיירי דהשמן אינו תרומה בעצם רק הוא היוצא מזיתי תרומה. ובזה נכון פירכת הש"ס לשמואל] ובזה יתורץ גם קושית הי"ע שם להסוברים דבגלי צונן ג"כ נאסר כ"ק אם כן מאי פריך הש"ס לשמואל והלא י"ל דמיירי בפסח צונן. ולפמ"ש א"ש דגם זה לא עדיף מכבוש . לכן נ"ל דקושיתו הוא עפמ"ש הרמ"א בסימן ס"א ס"ט דבמלח וציר אפי' בכ"ש מבשל והש"ך שם בס"ק כ"ז כתב בשם הא"ר דה"ה בדבר חריף ע"ש . וגם בזה היינו יכולין לומר דכוונתו עפמ"ש החו"ד בסי' צ"א סק"ה לבאר דהא דקיי"ל ת"ג ובלא התחתון הוא צונן אף דהעילא' הוא רותח מ"מ לא חשוב רק לכ"ש ע"ש וכיון דהוי עכ"פ כ"ש ויש עליו גם השמן דהוי חריף והו"ל לומר דמבשל אף בכ"ש וגם לרב לא ניחא . אכן גם ז"א די"ל דהא דאמרינן דחריף מבשל בכ"ש הוא רק היכא דהחריף גופי' הוי רותח וכמו במלח וציר שכ' הרמ"א דהמליחה הרותחת ע"י הכ"ש יש בה גם כן החריפות דמלח וציר משא"כ כאן דרתיחות כ"ש הוא בהפסח והחריפות הוא בהשמן לא אמרי' זה דמבשל אפילו בכ"ש. לכן נראה דכוונתו דכאן השמן גופי' הוי רותח שהיס"ב מחמת הפסח אכן אין לו רק דין כ"ש כיון דהחימום הוא רק מהפסח וכיון דהשמן הוא ג"כ חריף הו"ל דיש לו דין כ"ר ומבליע בפסח ואם כן לא א"ש גם לרב ומאי קאמר הש"ס בשלמא לרב [ובזה לא שייך לומר דוכי הטפל חמור מן העיקר וכקושית הש"ס זבחים דף מ"ח כיון דיש טעם נכון בזה שיהי' חמור וכמ"ש לעיל בסוגיין בשם התוס' ב"ק ק"ג דהיכא דאיכא טעם נכון לא משגחינן בזה דטפל חמור מן העיקר] וכן מוכח לשון השבו"י שכ' הרי מבואר דשמן זית צונן אף כשהב' חם ומשמע דהקושיא הוא דהו"ל דמפסח החם נעשה גם השמן חם עי"ז שהוא חריף ומש"ה הקשה בזה גם הא בשלמא לרב דקאמר הש"ס דעיקר קושיתו מזה ולא הקשה הא אלא לשמואל דקאמר הש"ס בתר הכי להוכיח דמתניתין מיירי בפסח חם וכדאיתא שם להדיא. וע"כ בא רש"י במתק לשונו לתרץ זה דמש"ה הוי השמן דהוא העילא' צונן כיון דהפסח דהוא התחתון לא הוי רק כ"ש הוא מקרר להעליון [ומזה ראי' להפמ"ג בסי' צ"א במ"ז ס"ק ג' שכ' דאף דהתחתון יש לו חום כ"ש שהיס"ב מ"מ מקרר להעליון] ואפילו לרב דסובר עילא' גבר מ"מ כאן דהחימום העליון הוא רק מהתחתון כ"ע מודה דאמרי' דתתא' מוקי לי'. והטעם דגבי תתא' ועילא' לא אמרי' זה דמבשל אף בכ"ש וכמ"ש החו"ד בס"ק הנ"ל לענין דבר גוש דאף דלרש"ל מבשל גם בכ"ש מ"מ גבי תתא' ועילא' לא אמרינן זה משום דלא עדיף מכ"ר . וא"ש דברי רש"י :

בא"ד וקליפה מיהו בעי דאפי' צונן נמי הוא בפסח מאחר שנצלה ויבש א"א דלא עייל בי' סיכת השמן פירשא. ולכאורה קשה מזה על הש"ך בסי' צ"א ס"ק כ"א שכ' דמרש"י דסוגיין מוכח דס"ל דבגלי צונן א"צ רק הדחה ע"ש וכאן ברש"י הלזו מבואר איפכא דס"ל דגם בגלי צונן בעי קליפה וגם קשה דלמאי כתב רש"י זה דהא הוא רק פרשן ולא פסקן וכאן בלא"ה בעי קליפה מטעם אדמיקר לי' כיון דפסח הוא רותח וכדאיתא להדיא בש"ס. ונראה לתרץ דמש"ה כתב רש"י זה דהי' קשה לו דאמאי יאסור לרב כ"ק משום אדמיקר לי' והלא לפמ"ש המ"א בא"ח סי' תס"ז ס"ק נ"ב דאדמיקר בלע הוא רק ספק א"כ נוקמי' לפסח אחזקת היתר [דבקדשים לכ"ע היתר נצטרף לאי' וכדגלי קרא דיקדש] וכבר הבאתי דברי הגאון רי"מ מוהרש"א שכ' לתרץ קושית' כענין זה גבי בב"ח דכיון דהקליפה הוא דבר מועט לא שייך לאוקמה אחזקת היתר . וזה לא שייך בקדשים דגם הקליפה חשובה הפסד גדול . וע"כ כתב רש"י דבאמת אפי' אם הפסח הוא צונן מ"מ נכנס בו סיכת השמן אך כיון דהבלוע הוא רק קצת וכדדייק

חידושים על סוגיות הש"ס מבן המחבר

וכדדייק רש"י בתיבת פורסא לכן מועיל בו הדחה דמפלטת נ"כ קלט וכמ"ש הרשב"א הביאו הטו"ד בסי' ל"א סק"ד וע"כ לא שייך לאוקמי אחזקת היתר דכיון דקודם ההדחה יש בו בליעת אי' קרוב להחשב חזקת אי' וזה תלוי בפלוגתא דמחזקינן מאי' לאי' וכמ"ש היש"ש במעמתא ה' אבל חזקת היתר אין לו לכ"ע וכמ"ש הש"ס שם בפ"ה ע"ש . וי"ל דזהו כאמת כוונת הש"ך הנ"ל כמ"ש דמוכח מרש"י בסוגיין דס"ל דגלי צונן א"צ רק הדחה ולכאורה ליכא שום הוכחה למעיין ברש"י דסוגיין. ולמ"ש א"ש דהוכחתו הוא ממ"ש רש"י הא' ואפי' צונן הוא כו' לפרש דברי הש"ס דמיירי בפסח חם וע"כ כמ"ש . וא"כ יש הוכחה גדולה דסבירא לי' לרש"י דגלי צונן א"צ רק הדחה וא"ש הכל :

מסכת נדה

בסוגיא דרב אמר מעין א' הוא בדף ל"ו

דף לו בתוס' ד"ה ושוין וא"ת והכא למה לי משום דם טוהר תיפוק לי' דמניקה היא וי"ל דכ"מ היכא דמת בנה או נמלתו כו' ולע"ד דאמר בפ"ק אפי' נמלתו או נתנה בנה למניקה די' שעתה כ"מ להיכא דלא ראתה עד לאחר כ"ד חודש כו' וכקשו המפו' וכבלאס המהר"מ לובלין דעדיין מה נעשה לרב דקיי"ל כוותי' דמעיין א' הוא וכדפסק הרמב"ם בפי' מהא"ב ה"א דלדידי' לא מתוקמא הא דאמר דם טוהר די' שעתה רק כרואה יום פ"א וכהשני הש"ס בסוגיין דליכא שהות ע"ש ובפירש"י ואם כן בכה"ג בלא"ה די' שעתה משום מניקה . דמ"ש התוס' דכ"מ בנמלתו לא קאי לדידן דס"ל דבמניקת בכה"ג נמי כן די' שעתה וכדפסק הרמב"ם שם בפ"ט וכן איתא בש"ע יו"ד סי' קפ"ד וסי' קפ"ט ע"ש . ועיין בי"ע י"ד בסי' קפ"ט מ"ש בזה. ולפענ"ד לתרץ עפמ"ש זקיני הגאון בתו"ד בסי' קנ"ו סק"ד דאשה הוי כל זמן שלא הפסיקה בטהרה זבה ממש והוית בחזקת רואה ממש ע"ש שדייק זה מהש"ס . וע"כ נראה דלרב דס"ל מעיין א' הוא לא קשה כלל קושית התוס' די"ל דכ"מ להיכא דלא הפסיקה בטהרה מבדם טוהר [ומשמעתא כך הוא דמה לה להפסיקה בטהרה מדם טוהר] וממילא היא בחזקת רואה לגבי ראי' זו אף דהוא כבר לאחר ימי טוהר כיון דהוא מעיין א' ובכה"ג מטמאה מעל"ע לף במניקה דהא כל הטעם דמניקה די' שעתה הוא משום דהוית בחזקת מסולקת דמים וכדאי' בש"ס לעיל ד"ה ע"ש וכאן דיש בחזקת רואה בנדה שוב אמרי' אוקי חזקה לגבי חזקה ודינה כשאר הנשים דמטמאה מעל"ע ולכן הוצרך לומר דרואה אחר דם טוהר די' שעתה דבזה הוא אפי' בלא הפסיקה בטהרה מקודם דזיל בתר טעמא דאפי' הוי בבית החילון מ"מ טהורה כיון דעדיין הי' בהימי טוהר וכדפרש"י ד"ה דליכא שהות ע"ש ותוס' לא הקשו זה רק אליבא דס"ל דב' מעיינות הם וממעיין שראתה עכשיו כבר הפסיקה בטהרה אחר הלידה דאל"כ עדיין טמאה מהלידה וע"כ שפיר הקשו דגלוי' ד' [illegible] מניקה והוצרכו לתרץ דכ"מ בלא ראתה עד לאחר כ"ד חודש וא"ש :

בסוגיא ומופלא הסמוך לאיש בדף מ"ו

מתיב ר' ירמי' יתומה שנדרה בעלה מיפר לה אמ"ב מופלא סל"א דרבנן אתי נשואין דרבנן ומבטל נדרא דרבנן אא"א דאו' אתי נשואין דרבנן ומבטל נדרא דאו' אר"י א"ש בעלה מיפר לה ממ"נ אי דרבנן דרבנן אי דאו' קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו כו' אמר רבה ב"ל בעל מיפר לה כל שעה והוא שבעל והא אין בעל מיפר בקודמין כדר"פ דאמר כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת והקשה הרשב"א ביבמות ק"ד להפי' הא' שברמב"ן דלא גרסי' בזה תיבת אלא דבמסקנא נם כן צריכין עדיין לתי' הקודמים שבש"ס קשה ב' קושיות . א'. דהיאך נוכל לומר דאף למסקנא הטעם דמיפר לה הוא משום דקטן או"כ אין ב"ד מצווין להפרישו והלא הש"ס בסוגיין קאי אליבא דר"י ואיהו גופי' מספקא לי' שם אם הב"ד מצווין להפרישו. ב'. דלמאי הוצרך הש"ס כאן לתי' הקודמים והלא בזה דכדר"פ שפיר יתורצו כל הקושיות וכמ"ש התוס' בסוגיין ד"ה כדר"פ והרמב"ן בפי' הב' ע"ש דדחה עי"ז הפי' הא' הנ"ל. ונלפענ"ד לתרץ דמש"ה הוצרך הש"ס בזה לתי' הקודמים דהי' קשה לזו קושית התוס' בד"ה הנ"ל דהיאך שייך לומר בזה דע"ד בעל היא נודרת דע"כ הוא רק מטעם דיודעת אמירת התורה דהבעל יכול להפר וכמ"ש התוס' לעיל מזה ואם כן כאן דמה"ת הוא א"י להפר לא שייך לומר דעל דעתו נודרת . וע"כ ס"ל להש"ס דבאמת לא אמרי' דנודרת ע"ד שיש לו בעת שהיא קטנה רק עד שיהי' לו אחר הבעילה בגדלותה בעת שיקנה אותה קנין גמור וכמ"ש הרמב"ן שם ושפיר מתורץ הקושיא דאין הבעל מיפר בקודמין והוא עפמ"ש הי"ע באו"ח סי' קכ"א לפרש הטעם דאמרינן דבעל מיגז גייז והלא כיון דטעם הפרת הבעל הוא משום דנודרת על דעתו וכדאי' בש"ס נדרים דף ע"ג ואם כן הוי כתולה בדעת חבירו דפשיטא דכאמר חבירו שאינו רוצה אין כאן חלות הנדר כלל וכתב דכיון דגילתה התור' דא"י להפר רק נדרי ע"כ וע"כ דבאינו ע"כ לא אמרינן זה דנדרה ע"ד וא"כ מה דהוא עד ההפרה לא הוי בעת שום ע"כ . דמה שעבר עבר . וע"כ א"י להפר ע"ש שהאריך בזה ודפא"ח וש"י . וכבר האוכתי בזה בחידושי על התורה לפ' מטות . ואם כן בנונא דההפרה תלוי בהקודם כמו כאן דאם נימא דההפרה הוא אינו חל רק מעת שהיפר לא יוכל להפר כלל משום דאין הבעל מיפר בקודמין שוב הוי מה דמקודם ההפרה נ"כ בכלל ע"כ ויכול להפר וממילא אמרינן בי' דמיעקר עקר ומיפר בקודמין אבן כיון דיש ספק דשמא לא יבוא לידי הפרה בגדלותה היינו שלא יהי' נגמר הקנין היינו הבעילה בגדלותה ע"י איזה סיבה היינו מיתה או מיאון ע"כ צריך להפר גם בקטנותה ומועיל ההפרה כ"ז שהיא בקטנותה מגד ממ"נ אי דרבנן דרבנן אי דאו' קטן או"כ אין ב"ד מצווין להפרישו . ואף דר"י נסתפק בזה ביבמות שם מ"מ כיון דכאן יש עוד ספק דשמא יבוא לידי הפרה בגדלותה ובכה"ג דמיעקר עקר הוי למפרע בלא עברה וכדאיתא בבמה דוכתי ע"כ הוי ס"ס וגם ר"י מודה דאין מצווין להפרישו . והש"ס דיבמות בדר"י אזיל למסקנת הש"ס כאן וכמ"ש הרשב"א שם לפי' התוס' והפי' הב' שברמב"ן ע"ש וא"ש הכל :

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם